

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

Mexico
PETRI VICTORIS 1007

PETRI VICTORIS

RII VARIARVM

LECTIONVM

LIBRI XXVI

del Colegio de San Pedro de San Miguel de Guadalupe

*Quae corrupta, mutila, & praeposterè sita
admiserat prima editio, hac secunda sedulo
castigauit, suoque loco restituit.*

Cum indice plenissimo.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. f. C. 20 N. 8

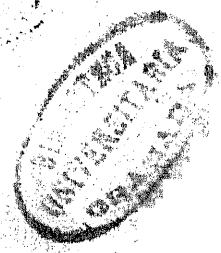
LUGDUNI,

Apud Ioannem Temporalem.

1554.

Cum privilegio Regis.

Bernard de Velasco

Priuilege.

LENRY par la grace de Dieu Roy de France: au Preuost de Paris, Seneschaux de Lyon, Thouloze, Poictou, Aniou, Baillif de Touraine, Berry, Rouen, & à tous les Iusticiers de nostre Royaume, ou à leurs Lieutenans generaux, & particuliers Salut. Receu auons l'humble supplication de nostre bien aymé Iean Temporal, marchand libraire, demourât en nostre ville de Lyon, contenant qu'il a nagueres recouuert, fait reueoir, & corriger certains Liures intitulez PETRI VICTORII VARIÆ LECTIONES. Lesquelz Liures ledit suppliant seroit volontiers imprimer, & mettre en lumiere. Mais il ne l'oseroit faire sans le congé, & permission de nous. Ce qu'il nous a humblement requis luy octroyer. Parquoy Nous desirans pourueoir audit suppliant en ceste part, afin mesme qu'il retire les deniers qu'il exposera en l'impression des Liures dessusditz, Permettons de grace especial audit suppliant, pouoir imprimer, ou faire imprimer lesdits Liures, & iceux imprimez exposer en vente durant le terme de six ans prochainement venans, commençant du iour que lesdits Liures seront acheuez d'imprimer. Defendant à tous Imprimeurs, Libraires, & autres noz subietz, quelz qu'ilz soyent, d'imprimer, vendre, ou faire vendre lesdits Liures, sans le congé & permission dudit suppliant, sur peine de confiscation desditz Liures, qui se trouueroyent imprimez, & d'amende arbitraire. Si donnons, & commettons à chascun de vous, si comme à luy appartient, faire & laisser ledit suppliant iouyr, & vser paisiblement de noz presentes, permission, & licence: sans luy faire, ou donner, ne souffrir luy estre fait, & donné aucun empeschement contraire à l'effect de ces presentes. Car ainsi nous plaist il estre fait: non obstant quelconques lettres contraires au contenu cy dessus. Donné a Paris le XXI. Iour de Mars Lan de grace mil cinq cens cinquante & trois: Et de nostre Regne le septiesme.

Par le conseil.

Decourlay.

ALEXANDRO FAR-
NESIO S. R. E. CARDI-
NALI VICECANCELLA-
RIO PETRVS VI-
CTORIVS.
S. P. D.

SPERABAM epistolæ argumentum, Alexander amplissime, qua tibi vigiliarum hoc mearum munus dicere statueram lætius futurum, ac quale maximè cōueniret statui illi rerum, quem tibi semper ipse, atque omnes boni optarunt: capiebámque animo iam voluptatem non paruam, cum cogitabam me facultatem citò habiturum de tuis laudibus, ac pulcherrimis actionibus dicendi. Cùm enim vetus mos fuerit, regibus ac fortunatis hominibus labores suos mittere, dignitatè que alicuius personæ, quæ in laude vixerit, gratiosaque apud studiosos sit, gratia aliquid ac fauoris scriptis suis acquirere, te vnum è multis elegi, statim vt ingenij hæc mei monumenta diuulgare atque edere statui, cuius nomine illa auctoritatè que tectiora prodirent, & in manus eruditorum gratiora venirent. Hæc igitur mecum ipse meditabar, totumque in cogitatione maximarum tuarum virtutum, præclarorumque factorum versabar, cum subitò ad exitum iam perducta opera impressorum, meque calamum fumere volente, grauis nuncius venit, atque omniū quidem ille tristissimus, res tuas è bonis malas factas esse, atque ex omnium secundissimis, si nõ omnino miseris: neque enim hoc casus vllus efficere potest: nec tantum roboris ac virium temeritas habet, quæ tamen splendoris multum ac floris repente amiserint.

neque hoc culpa vlla tua, sed iniquitate fortunæ, quæ rebus tuis florentibus nunc vndique inuidens, maculæ aliquid illis aspergere voluit. in quo tamen ipsa, vt est omnibus in rebus temeraria ac præceps, modū nullum tenuit, sed ea parte, qua plurimum obesse potuit, non tacta, neque polluta dignitate tua, illas violauit, atque acerbissimam plagam animo tuo inflixit. Est autem hoc tantū vulnus, vt, cum iam illud obscure significem, vix audeam nomine appellare: quod tamen aperte narrandum, & vt postulat virtus nobilissimi iuuenis, grauius deflendum est. quanquam refugit animus à commemoratione huius rei, ac præ lacrimis vix ipse locum hunc possum attingere. Horatius enim frater tuus, ætate reliquis minor, virtute nemini illorum secundus, in medio cursu laudū suarum (nam militiæ puer admodū se dedit) vi Martis ademptus tibi est, dum operam opulentissimo & clarissimo regi, affini suo, nauaret: ac nullum periculum pro dignitate officioque boni ducis recusaret. Honesta quidem mors hæc est, ac plena dignitatis: in tam tenera tamen ætate immatura, magnoperèque dolenda: præsertim cum, quamuis multum decoris iam gloriæque illic adeptus esset, ampliora tamen adhuc restarent, quæ nullo negotio, si diutius in vita mansisset, fuerat consecutus. vt plurimum dignitatis non familiæ tantum vestræ, honestissimæ, atque omni gradu honoris cumulatisimæ, sed & patriæ, & vniuersæ Italiæ esset acquisiturus. Qui autem diligenter attendent, quibus ille initiis profectus sit, & quæ præsidia secum attulerit rerum gerendarum, studiūque optimi adolescentis in honore consequendo, & industriam in agendo, sibi ante oculos posuerit, intelliget me, in tam præclaro iudicio de illo faciendo, non falli: nec plura desiderio ipsum ornandi cōcedere, quàm veritas, ac fides patiat: magnum enim est, vt taceam animi magnitudinē, corporis firmitatem, speciēque singularem, tolerantiam laborū: contemptum omnium corporis voluptatum, cupiditatemque tantum honoris, consilium in illa ætate rarissimum: magnum, inquam, est, summo loco natum esse, ac Pontificis maximi, sapientissimi viri, & præstantissimo illo gradu dignitatis

tatis omnium iudicio dignissimi existimati, nepotem esse: tres fratres habere gratia, atque laude florentes, & in alto cunctos dignitatis loco cōstitutos, cum ipse etiam propriis opibus valeret, ac vetere domus vestræ principatu ornatus esset. quodque omnia hæc longo interuallo eximia bona, cōmodaque vincit, cum maximo rege sanguine coniunctum esse, ab eodemque vnice, & vt generum denique decet, diligere & charum haberi. Hæc tamen omnia, quæ viam ad maximam fortunam muniebant, vel necessariò potius in excelsa gradu honoris fortissimū iuuenem collocatura erant, repente fracta dissipataque sunt, ac firmam spem de ipso in animis hominum conceptam præciderunt: proque illa ægritudinem inæstimationemque ingentem illuc inferuerunt. Nam te fratrem ipsius, antistes optime, quantus dolor subito inuasit, tanto fortunæ vulnere accepto, qui tuos omnes maximè charos habes: huius autem in primis virtute ac fortibus factis delectabare, quamuis absens, & magno spatio terrarum remotus, video, ac propè oculis cerno. Contido tamen te, cum amori, & naturæ nostræ imbecillitati, cui resisti à fortibus etiam viris non potest, aliquantulum satisfeceris, te collegisse, ac cōditionem humanam respicere cœpisse: armamque illa expedisse, quæ tibi magno rerum usu, scientiæque artium optimarum comparasti: est enim sapientis officium, ante oculos semper positos humanos casus habere: & illo potissimum tempore, quo res nostræ valde secundæ florentesque sunt, eximiam illam fortunam suspectam habere, ac semper aliquid mali expectare. Huius animi fuisse fertur Philippus ille Macedo, Alexandri pater, prudentissimus rex: qui que, cum multa impetu belli atque armis vicisset, non pauciora consilio sapientiæque confecit: cum enim exiguo temporis interuallo tres res, maximè optatæ, nunciatæ illi forent, gnarus rerum humanarum, animaduersaque sæpe fortunæ instabilitate, quæ consuevit superbia inuidere, sublatis manibus in coelum, deam inuocantem orauit, vt mediocri aliquo detrimento res illas prosperas compensaret. Cum autem hoc munus sapientis viri esse videatur, non confidere magnopere rebus humanis: cogitarèque se mortalem natum, & variis

multiplicibusque casibus expositum, in primis propriū est eius, qui Christiana pietate nō solum instructus sit, sed summum etiam locum in ea teneat, & sacerdotio sit amplissimo ornatus: ut ceteris omnibus, quemadmodum reliquarum virtutum, atque honestorum factorum, sic fortitudinis ac tolerantiae casuum humanorum specimen atque exemplar esse debeat. Hac ego re fretus, cum magnitudinem animi tui constantiamque duris aliis temporibus perspectam habeā, quod tempus hoc postulare videbatur, & persona eius, quem tu me tecum esse voluisti, consolari te, ac tantum dolorem leuare non conabor. Nam potuissem fortasse, si necessarium id esse duxissem, officio hoc iubente, summoque amore me impellente, ex intimo artificio, monumentisque sapientum, non vulgare quoddam genus consolationis depromere. Verum id cum aliis, in luctu mœrorūque positus, fructus aliquos ferre potuisset, inferius multo virtute sapientiāque tua fuisset. Volo igitur omnia in te, fortitudinēque tua posita esse: nemo enim melius quam tu tibi ipsi ingentis huius mali medicinā facere potest: nec quicquam est, quod tantam vim habeat ad animū tuum sanandū, quantam diuina ipsius animi tui vis in consilium adhibita: dignaque a te ut est, cui pareas, habita. Nec tamen, cum potissimum nunc ad te scribere contigisset, vulnus hoc non refricare potui. Munusculum autem hoc, tibi multo antea destinatum, se pone: ac temporibus iis, quibus & oblectare animum voles, & grauioribus curis cogitationibusque reficere, reserua. varietas nanque ipsius tædij aliquid aliquando ex animo tuo absterget: & e multis, quæ hic notata sunt, nonnulla fortasse nō indigna cognitione a te iudicabuntur: neque enim tam stultus sum, ut putem lectionem harum rerum aptam nunc esse ad dolorem istum minuendū: neque eò ad te misi, sed casus hoc fecit, & iniqua quædam fortuna, quæ diu me pressit, ut hoc, quod aliis temporibus nō insulsum (ut arbitror) visum fuisset, nunc ineptum fortasse & importunū nonnullis esse videatur. Sed hoc (ut spero) verè a te existimabitur, ac summa æquitate animi tui perpendetur. me certè diligenter cogitasse, an hoc tempore id fieri oporteret, multi sunt testes: nihil enim minus vellē, quam auribus tuis in tãto

mœr

mœrore obstrepere, ac nullius iudicij homo à ceteris existimari. Sed iis iam omisis, quod confido omnino te facturum, moderare dolori tuo, atque vtere domesticis exemplis fortitudinis. Recordor enim te mihi aliquando narrasse, quanta animi magnitudine, quanta constantia, auus tuus, ætate confectus, acerbissimū dolorem tulerit, cuius ad eam diem in summa potestate venti fuerant maximè secundi. Ipsum igitur in aduersis rebus, grauique hoc incommodo magno animo tolerando, imitare, quem in reliqua vita reddere, atque exprimere sedulo conaris. Nam regem istum potentissimū, eundemque humanissimum, pro cuius imperio dignitatēque Horatius sanguinem profudit, nullum arbitror officij genus præterisse: omnibusque viribus atque opibus te à luctu mœrorūque reuocare conatum esse. Quo magis, quod ratio ipsa suadet, ac communis necessitas cogit, tanta auctoritate adiuncta, mature te facere oportet: nec afflictum longius, & stratum iacere. Quod enim magni ponderis à sapientibus nonnullis existimatum est esse ad res aduersas leniendas, à malis ad bona animum traducere, copiose tibi facere licet. Vtere igitur hoc quoque firmo solacio huius ægritudinis: cōuertēque oculos ad ea, quæ in te posita sunt multa, & præstantia, & animi & fortunæ bona, præcipue autem eximias animi tui dotes intueri: conseruāque te, spretis ac conculcatis casibus humanis, illi spei, quam maximam de virtutibus ac moribus tuis merito cuncti mortales animo conceperunt.

Vale. Florentia VII. K. SEPT. MDLIII.

a iij

LECTORI HORVM
LIBRORVM.

Volo tibi lector optime, quæ fuerit origo scriptio-
nis huius aperire: atque omnem denique consilij mei rationem, si quid
hæc quoq; ad rem pertineat, exponere. Cum diligenter olim
legissem principes quoque Latine lingue auctores, & in
legendo plura notaſsem, quæ aut expressa de Grecis scripto-
ribus uidebantur, aut eorum doctrina poterant adiuuari, &
non mediocriter (nisi fallor) illustrari (semper enim putau
singulas res ueteres Grecos auctores, & inuenisse subtilius, & explicasse accur-
tius) ut alii etiã quæ non satis eruditè ab interpretibus fuerant declarata, non pau-
ca itidem negligentia librariorum contaminata, siue à peruersis quibusdã corre-
ctoribus, dum emendare uoluerint, deprauata, hortatu postea amicorũ, bonam ma-
gnamque partem horum collegi, & ne aliquando perirent non omnino inutiles (ut
ipsi aiebant) labores illi mei, in uolumen redegi: eundem ordinem, quem olim in no-
tando secutus fueram, conseruans. si ordo hic uocari potest, cum quicquid animad-
uersione dignum offendis apud diuersos auctores, uariãque etiam in materia, seli-
gis, & in commentarijs confusè scribis. Studui autem ea potissimum è reconditis
Graecorum literis tanquam è fonte omnium scientiarum, haurire, quæ sententiam
aliquam Latini scriptoris ornarent. nam si uoluissẽ quæcunque illic abstrusa, &
inaudita ferè auribus Latinorum hominum, inuenissem excerptare, paruo negotio
magnum accruum librorum construxissem. sed mihi semper labor hic magna ex
parte irritus uisus est: excidunt enim citò illa omnia, quæ cum Latina doctrina con-
iuncta non sunt: nec nostro alicui, aut Poëtæ, aut oratori herent. præterquam quòd
cum Graecus sermo hodie tantopere notus ac diuulgatus sit, cuncti qui possunt apud
auctores ipsos ea legere malunt, ut non multi ita restent, quorum utilitatibus leui-
ter consulitur. Sed cum sæpe contingat in hoc genere scriptorum, si prodesse stu-
diosis uelis, quæ prima est, uerãque causa scribendi, ut sententijs aliquorum aduer-
sarijs, doctorum uirorum, ac benè de literis meritorum: quod tamen modicè feci,
& quanta maximè potui dignitatis illorum habita ratione, nolim mihi irasci, si qui
fortè adhuc uiuunt eorum, contra quorum opinionones disputauim: nec uoluntati meæ,
nulla suffusæ maleuolentia, succensere: neque enim mihi propositum unquam fuit
ex aliorum erratis laudem mihi comparare: quod scripta etiam mea metacente,
declarent: meque hac culpa, si quis æquus iudex esse uelit, facillè liberant. nec tamen,
cum periculosa sit, & huic malo exposita, hæc ratio scribendi, deprecari hoc nunc
inutile esse: alienumque ab officio meo putauim. Præterea, cum quamuis satis magnũ
uolumen effecerim, & quod nonnullis fortasse prolixum ac nimis longũ uideatur,
loci tamen adhuc non pauci mihi restent, qui non insulsè animaduersi (ut opinor)
sunt, uideãmque etiam me plures alios inuenturum, si per ualitudinem licebit, quæ
ut firma olim uegetãque fuit, ita nunc aliqua sui parte laborare cœpit, siue hoc atas
iam

iam ingruescens facit, siue potius asiduus labor ac uigilia, quæ quoduis corporis ro-
bur frangere debilitareque possunt, polliceor me rursus huiuscemodi aliquod uolumen
confecturum: præsertim si eruditi uiri, ac studiosi bonarum artium, equi bonique labo-
res hos meos fecerint: nec inanes eos esse, frustrãque susceptos, existimauerint.

LOCI INSIGNIORES TAM
GRAECORVM, QVAM LATINO-

RVM SCRIPTORVM EMEN-

dati, uel explicati, ordine
alphabetico con-
gesti.

A

Eliani. 157. 201. 217 240. 259. 311. 317. 341. 399. 436. 452.
Aeschinis. 24. 72. 84. 129. 464. 486
153. 142. 251. 258. 313. 325. A. Gellij. 38. 208. 299
393. 424. 482
Aeschyli. 114. 194. 195. 219. 237. 356. 379.
414. 476. 483
Alex. Aphrod. 94. & 95. 200. 331. 471.
480. & 481
Anacharidis. 271
Anaximenis Lampfaceni. 246
Apollonij Rhodij. 308. 344. 351. 352.
467
Appiani. 486
Apuleij. 338
Aquilæ Romani. 390
Aristidis. 149
Aristophanis. 22. 24. 30. 134. 216. & 217
244. 253. 409. 469
Aristotelis. Admirab. 40. Elench.
157. Ethic. ad Nicomach. 36. 323. 372.
382. 383. 399. Ethicis Magnis. 112. 132.
221. 372. Hist. Animal. 110. 144. 207.
Meteor. 482. Natural. Aufcult. 388.
de ortu & inter. 159. Poëtica. 20. 121.
135. 150. Progressu animal. 399. Pro-
blem. 14. 29. 119. De Rep. 53. 56. 89. 123.
256. 290. 417. 434. Rhetoricis. 36. 154.
184. Topicis. 330
Arnobij. 143
Asconij. 50. 399
Athenæi. 1. 10. 43. 47. 54. 70. 80. 81. 103.
104. 107. 113. 118. 124. 167. 194. 221. 226.

ß

457. Officiorum primo. 89. 115. 360. Secundo. 73. Tertio. 121. Paradoxis 77. De senect. 32. 33. 55. 68. 132. 167. 214. 404. Tusculanarū primo. 76. 77. 93. 94. 167. 227. Secundo. 26. Tertio. 55. 67. 68. 127. 325. Quarto. 199. 215. 220. 263. Quinto. 13. 40. 46. 60. 173. 187. 188. 190. 205. 207. 263. 270. 317. 352. 477. 478. Vniuersi. 349. De Oratore primo. 74. 160. 291. 292. 301. 395. Secundo. 52. 175. 198. 319. Tertio. 41. 69. 70. 71. 101. 173. 211. Bruto de clar. oratorib. 133. 223. 246. 249. 250. 390. 394. Oratore. 28. 29. 55. 192. 211. 222. 240. 283. 322. 337. 353. Topicis 26. 450. Ex Orat. nib. pro Archia Poëta. 4. 23. 111. 145. 174. 212. 228. 346. Arusp. Responfis 322. in Catilinā. 108. 116. 241. A. Ciccina. 103. 104. A. Cluentio. 122. 188. 198. 272. 444. Cælio. 131. 389. 390. Cornelio. 403. Deiotaro. 8. 261. pro Domo sua. 306. L. Flacco. 22. 44. 73. 107. 235. 240. 340. lege Manilia. 170. 347. 359. 368. Ligario. 50. 79. 88. 351. 378. 389. 392. 450. M. Marcello. 292. 319. 382. Milone. 236. 329. 331. 351. 370. 371. 388. 590. 419. 462. Muræna. 44. 258. 259. Philip. 4. 5. 15. 18. 48. 168. 217. 227. 228. 238. 265. 266. 278. 304. 307. 310. 389. 404. 435. 478. in Pisonem. 18. 72. 83. 128. 129. 291. 312. 410. 452. 460. pro Plācio. 383. 395. P. Quintio. 295. 397. C. Rabirio. 281. 341. Rabirio Posth. 93. Sex Roscio. 188. 252. 253. 261. 312. in Sallust. 257. Sestio. 195. 414. P. Sylla. 82. in Verrem. 9. 11. 14. 36. 71. 246. 248. ibid. 398. Ciceronis loci apud Nouiū. 166. 204. 272. 273. 349. 373. 381. 401. 424. Clementis Alexā. 60. 95. 134. 137. 171. 183. 193. 220. 223. 229. 250. 266. 274. 275. 384. Cornificij Rhet. ad Herennium. 245. 387. 421. D Emetrij Phalerei. 454. Democriti apud Stobæū. 188.

Demosth. contra Aphobum. 6. Aristocratem. 7. 261. Aristogitonem. 450. contra Dionysiodorum. 189. pro Ctesiph. 23. 42. 64. 107. 192. 218. 258. 335. 355. 376. 379. 405. de Falsa legat. 42. 160. 189. 250. 306. *πρὸς τὸν λαόν*. *παραγ.* 96. contra Midiam. 4. 302. 462. Olythiac. 97. De pace. 389. Philippic. 107. 109. 157. 168. 292. *περὶ συνμοριῶν*. 28. contra Timocratē. 119. 129. Theocrinē. 9. Xenothē. 127. Diodori Siculi. 87. 365. 384. 393. Diogenis Laërtij. 25. 138. 187. 188. ibidem. 252. 264. 250. 368. 369. Dionis historici. 219. 423. 460. 461. Dionis Prusensis. 136. Dionysij Halicarnass. 50. 56. 193. 222. 391. 407. Dioscoridis. 338. Donati. 264. E Pigrammatum in Priapum. 194. 202. 203. 242. 472. 474. Ennij. 99. 163. 164. 236. 249. Euripidis. 19. 25. 36. 37. 41. 55. 59. 124. 153. 163. ibidem. 166. 176. 177. 181. 184. 207. 210. 221. 230. 231. ibidē. 242. 277. 280. 315. 350. 366. 371. Eustathij. 128. 129. H Hermogenis. 192. Herodoti. 147. Hesiodi. 37. Homeri. 3. 39. 116. 124. 265. 280. 324. 396. 397. Horatij. 40. 43. 53. 100. 137. 138. 153. 159. 169. 177. 184. 220. 226. 239. 252. 264. 267. 325. 362. 368. 406. 423. Hygini. 156. I Socratis. 28. 52. 109. 113. 191. 221. 268. 312. 239. 340. 359. 382. 390. 394. 462. Iulij Pollucis. 269. L T. Iuij. 88. 89. 122. 126. 139. 145. 165. 166. 213. 233. 252. 268. 279. 355. 367.

367. 384. 385. 451. 466. Lucani. 218. Lucretij. 94. 117. 134. 178. 244. 308. 334. Lyfiæ. 42. 132. 248. 265. 329. 369. 425. 447. M Acrobij. 294. Menandri. 80. 353. N Marcelli. 9. 39. 51. 52. 64. 75. 86. 123. 169. 172. 203. 309. 336. 375. 383. 426. O Vidij. 204. 297. P Acuij apud Nonium. 272. 273. Pausaniæ. 193. 333. Pindari. 132. 133. 229. 434. Platonis Apologia. 46. Axiocho. 68. Critone. 92. 437. Epistolis. 13. 40. 147. Euthydemo. 69. 114. Gorgia. 135. Lyfide. 27. Legib. 13. 14. 100. 141. 174. 322. 460. 461. Phædone. 70. 93. Phædro. 27. 114. 213. Philebo. 219. Protogora. 14. 343. De Rep. 11. 14. 15. 27. 37. 40. 57. 173. 191. 194. 197. 204. 257. 340. 395. Symposio. 217. Timæo. 349. 401. Plauti. 17. 21. 49. 54. 69. 79. 82. ibidem. 106. 140. 174. 186. 224. 235. 273. 289. 350. 400. 461. 469. 476. 477. Plinij. 76. 144. 244. 333. 350. 467. Plutarchi. 11. 14. 21. 30. 31. 36. 37. 61. 71. 76. 107. 113. 136. 137. ibidem. 119. 155. 166. 193. 210. 216. 230. 246. 250. ibidem. 257. 259. 260. 280. 281. 287. 300. 317. 322. 327. 346. 348. 368. 385. 398. 401. 403. 409. 421. 422. 423. 424. 433. 438. 439. 455. 475. 478. 479. Polybij. 22. 67. 74. 79. 87. 88. 91. 126. 139. 164. 166. 182. 213. 217. 287. 358. 377. 452. 453. Pomponij Mellæ. 217.

Porphyrij. 133. Prisciani. 254. Propertij. 155. 169. Ptolemæi. 344. Q Vintiliani. 68. 107. 229. 239. 254. 257. 291. 313. 402. ibidem. 433. R Vtilij Galli. 299. S Allustij. 98. 116. 141. 178. 181. 183. 185. 187. 265. 361. 431. 453. Scrij Grammat. 51. 199. 206. 209. 250. 303. 341. Sexti Pompeij. 9. 19. 39. 81. 298. 321. 418. 472. Simplicij. 388. Sophoclis. 24. 67. 75. 83. 88. 96. 122. 272. Stobæi. 188. 250. Strabonis. 39. 48. 128. 151. 220. 290. 299. 332. 343. 351. 357. 416. 470. Sudæ. 345. 346. 416. 476. Suctonij. 333. 454. T Aciti. 327. 331. Themistij. 111. 346. 347. 406. Theognidis. 57. Theophrasti. 45. 124. 244. 254. Terentiani Grammat. 203. Terentij Andria. 23. 42. 58. 70. 155. 242. 247. 252. Eunuch. 12. 22. 82. 133. 156. 160. 249. 261. 264. 380. 383. Heautont. 20. 149. 156. 335. 371. Adelph. 6. 127. 261. 335. 364. 381. Phormio. 20. 80. Hecyra. 160. Tibulli. 210. V Arronis. 63. 81. 91. 97. 105. 123. 142. 149. 150. 161. 237. 289. 294. 295. 296. 308. 316. 320. 321. 350. 380. 409. 413. 414. 426. 443. 450. β ij

I N D E X.

Virgilij. 6.29.31.37. 51.57. 60.66.104.
75.109.110.117.124. 135.199.206. 209.
217.250.254.280.302.303. ibidē. 308.
331.332.333.339.348.
Vitruuij.360

X

Enophontis.16.24.46.64.73.128
141.142.152.161.173.181. 185. 226
241.274. 281.322.337.374.424. 441
455

F I N I S.

*Index rerum & sententiarum insigniorum, item
uocum Græcarum, ad calcem operis
est reiectus.*

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM

LIBER I.

*Diuersum Dionysij cauillum, ab eo, quod retulit Cicero, in
defendendo suo quodam sacrilegio.*

C A P. I.

V M IN EXTREMO III. libro de natu-
ra Deorum Cicero Dionysij, Syracusarum
tyranni, scelus atque impietatem ostēderet,
qui furtis turpissimis sanorum, cōtemptum
etiam Deorum immortalium addebat, & in
nefaria re iocabatur, in aliis multis hoc po-
fuit. Iam mensas argēteas de omnibus delu-
bris iussit auferri, in quibus quod more ve-
teris Græciæ inscriptū esset, BONORVM
DEORVM, vti se eorū bonitate velle dice-
bat. Lusit igitur ille, si Ciceroni credimus, in cognomine Deorū illorū:
atque ita furtum improbiissimū texit: bonorū enim proprium videtur
esse iuuare mortales. Athenæus, qui in x v. libro *Δειπνοσοφιστών* idem com-
memorauit, ac facto illo impio impurissimi hominis veterem ritum illu-
strare voluit, in alio cauillatū ipsum fuisse significat. Cū enim moris
esset, vt in conuiujs poculo boni dæmonis circūlato mensæ tollerētur,
narrat Dionysiu Aesculapio, in cuius fano res acta est, poculū hoc ipsum
propinasse: statimque mensam tolli imperasse, tanquā antiqui moris
retinēdi studiosum: antea nāque Athenæus recitabat Nicostrati Comi-
ci carmē, in quo moris huius tollendi mēsas epoto poculo boni dæmo-
nis, mētio fiebat. Verba eruditi Scriptoris hæc sunt: *Οἱ δὲ θεοίσις τῆς τῆ
ἀγαθοῦ δάμωος κρᾶσεως, ἔθος, ἢ βασιλεύει τῆς φαπίνας, ἐδείξε διὰ αὐτῆ
ἀσεβείας ὁ Σικελιώτης Διονύσιος: τῷ μὲν γὰρ Ἀσκληπιῷ ἐν ταῖς Συρακούσαις ἀνακει-
μῆνας φαπίνας χρυσᾶς, προπιῶν αὐτῷ ἀκρατοῦ ἀγαθοῦ δάμωος, ἐκέλευσε
βασιλεῦσαι αὐτὸν τράπεζαν.* Cū autem Cicero certos quosdam autores
sequi potuerit, qui aliter rem tradiderant, aut ipse etiam id comminisci,
quod ab Athenæo traditum est, eruditius videtur: declaratur enim illo
vetus mos. Præterea discedit non nihil à veritate illarum inscriptionum
Cicero, qui in multitudinis numero BONORVM DEORVM interpre-
tatus est, cū in mensis singulari ἀγαθοῦ δάμωος incisum foret. Sed etiā
δάμωος aliud illic valere videtur, nō deus. Et sanè δάμωος aliam quan-

dam naturam à diuina aliquantulum discrepantē, habere credebantur, vt alia nunc discrimina omittam, quę inter Ciceronis, & Gręci Scriptoris narrationē versantur. Non legitur autem superior Athenæi locus in excusis adhuc libris, sed desideratur, vnā cum infinitis aliis sententiis. Acceptus verò est à me ex antiquo exemplari, quod in Medicea bibliotheca seruatur: in x. v. enim libro, vbi formis impressi adnotatū habent, deesse multa, defecerūt plures paginæ. Lapsus autem videtur Erasmius, qui, cum in Prouerbiis moris huius meminisset, originemq; eius ostendere vellet, inquit. Xenodorus, & Aristophanis interpres ostēdit prouerbiū hinc esse natum, quòd olim peracto cōiuiuo, sublatāque mensa, meracum inferri cōsuevit: isque calix ἀγαθὸν δάμνονος, id est boni genij appellatur. Huius cōmenti autorē citat Theopompum interpres Aristophanis in Vespis. Neque enim sublata mēsa interpres ille dicit hoc fieri solitum, sed antequam tolleretur, cum statim hoc factō illa auferri deberet. Verba eius hæc sunt: Ἔθος δὲ ἦν ὁ πόρε μέλλοι ἢ ἑσπερα εἶρε. δὲ ἀγαθὸν δάμνονος ἐπιρροπῆν ὡς θεόπραπος φησι. Crebrò verò tangit institutū hoc: appellatque vinum vel poculum ἀγαθὸν δάμνονος Aristophanes, nam versus eius poētæ illo loco hic est, μεσλεπορε πλοικε ἀναράτου μεσδὲ ἀγαθὸν δάμνονος: pronuntiatus à Philocleone, quem inducit, si fecisset aliquid ita precantem.

Locus è commentarijs C. Cæsaris correctus, partim ope antiquorum librorum, partim opinione.

C A P. I I.

S I quis excusos libros cum calamo exaratis cōferet, animaduertet profectò locum hunc Cæsaris è primo libro de bello ciuili cōtaminatum esse, ita cōmunis lectio à vestigijs antiquioris discrepat. Cū enim formis impressi habeant profectum item Domitiū ad occupandam Malsitiam nauibus actuarijs v. i. i. quas Sicilia & Sardinia à priuatis coactis seruis liberisq; colonis suis compleuerat. In scriptis legitur: Quas Sicilia & in Cosano à priuatis coactas, seruis, libertis, colonis suis cōpleuerat. non omnino purgato loco, multò minus tamen inquinato, & vnā tantum macula relicta. nam si immutato ordine duarū literarum Cosano legas, locus, vt arbitror integer & ab omni labe vacuus erit: intelligitur enim agrum Cosanū, vbi L. huius Domitij possessiones erant: & in quo ille hoc tempore, hoc ipsum occultè agens, manebat: vt testimonio quoque Ciceronis cognoscitur, qui in ix. libro epistolarum ad Atticū inquit: Domitius (vt audio) in Cosano est. Et quidem paratus ad nauigādum. Et in eodem libro, post: De Domitio, vt scribis, ita opinor esse, vt & in Cosano sit: & consilium eius ignoretur. Appellatum verò Cosanum à Cosa oppido, cōstat: cuius Cæsar in i. i. i. eorum librorum meminit his verbis: Cosam in agro Turino oppugnare coepit. Loquitur autē de Milone, qui bellum in Italia excitare conatus est. Vitiū illius lectionis declarat quoq; interuallum locorum. Quid enim L. Domitio cum Sardinia, in illis locis manenti? nam Sicilia obiecta ei terræ ac propinqua est. Cætera item, quæ immutata sunt, melius leguntur

in an

in antiquis exemplaribus: naues enim coactas vult, non seruos. Hoc ipso autem genere militum vt quandoq; Romanos homines huiuscemodi temporibus cōfuisse declaratur quoque testimonio Sallustij de bello Catilinæ. De exitu nanque eius Imperatoris loquēs, ait: Ipse cum libertis & colonis proptereaquilam assistit. Domitium verò magnam vim eorum habuisse, testatur Cæsar infrà hoc ipso in libro, his verbis: Certas sibi deposcit naues Domitius: atque has colonis pastoribusq; quos secum eduxerat, complet.

Illustris Homeri sententia, qua scelus importunitatēque eorum exagitant, qui ciuili bello delectantur, expressa in oratione Ciceronis.

C A P. I I I.

V S est aliquando Cicero locis quibusdam poëtarū, sententijsque grauioribus inde sumptis, cū id nemo expectasset: Nec Latinorum tantum, sed Gręcorum quoque poëtarum: erat enim mirum in modum studiosus eorum scriptorum, nec flores tantum ex illis, leporēsque, verum etiam argumenta firma, atque ad id quod agebat, confirmandum valde accommodata decerpebat. Vt alios autem nunc relinquam, initio x. i. i. Philippicæ, cū pacem illam dissuadere vellet, de qua tunc agebatur, metuens ne in odium ciuium incideret, parumque æquis auribus audiretur, vltus est προδραπέια: Constituitque prius diligenter & consilium illud, quod toto pectore fouebat: & personam suam, acriter accusans vniuersos illos, qui belli studiis caperentur, præcipuè autem ciuilibus: vt alienus penitus ab illis consilijs videretur. In hoc enim loco peragendo manifestò expressit Homeri sententiā, quam in v. i. i. i. libro Iliadis affinxit sapientissimo seni Nestori, leuiter reprehendenti orationem Diomedis, cū ipsum primum magnopere laudasset: ostendebat enim ille se nimis cupidum esse bellandi. Vniuersè igitur accusans illos, qui huius animi forent, vt bello ciuili delectarentur, inquit: ἀφρητας, ἀθεμιγτος, ἀνεγνος ἐστὶν ἐκείνος, ὁ's πολέμου ἐρατὴ ἐπιδημίου διουδοντες. Verba verò Ciceronis hæc sunt: Nam nec priuatos focos, nec publicas leges videtur, nec libertatis iura cara habere, quem discordiæ, quem cædes ciuium, quem bellum ciuile delectat. Ordinem tamen diuersum sequitur, vel contrarium potius. Quod enim tertium est poëtæ verbū, primis ipse vertit: secundum autem sequentibus, primum reddere atque exprimere non cūtauit: quod (vt arbitror) non responderet moribus atque institutis Romanorum: sed pro illo, inquit, libertatis iura cara nō habere. Nec tamen exquisitè cuncta interpretari necesse est, cū huiuscemodi loci vertuntur: atque in oratione, scripto ve aliquo simili includuntur. Sed illa tantum, quæ illic quadrent, tempusque illud adiuuent. Est autem sententia hæc Homericæ valde celebris, ac grauium autorum monumentis commendata, vt ab Aristotele quoque in primo libro de Rep. Sed Aristophanes etiam in ἀφρητα sua ambos hos versus posuit.

a ij

ERBA hæc Ciceronis è Liciniana turpi macula deforma-
ta sunt in excusis libris: ita ut sententia vera inde elici nulla
queat: Nam si quis minorem gloriæ fructum putat ex Græ-
cis versibus percipi, quàm ex Latinis, vehementer errat:
propterea quòd Græca leguntur in omnibus ferè gētibus:
Latina suis finibus, exiguis fanè, cōtinentur. Quare si res eæ, quas gessi-
mus, orbis terræ regionibus definiuntur, cupere debemus, quòd minus
manuū nostrarū tela peruenerint, eòdem gloriā famamque penetrare.
Quis enim, qui accuratè attendat, non videat tollendam inde esse par-
ticulā Minus: quæ officit huic sensui: argumentumque totū disturbat.
abest autē illa a pluribus, quos vidi, scriptis libris, è similitudinè que cō-
sequentis vocis, ut puto, conformata est, cum imprudens librarius ali-
quis illic peccasset: nec perperam exscriptam vocem postea deleisset.
Vis omnis argumenti hæc est: Cum enim constet Græcā linguā magis
patère, quàm Latinā: atque omnes penè terras peragrassè: nostra autem
arma factaque peruagata sint vniuersum orbē, videmur optare debere,
ut ipse inquit, quòd manuū nostrarum tela peruenerint, eòdem gloriam
famamque penetrare. Hoc eximie præstare potest Græcus sermo: Lati-
nus nullo pacto. Quare fouendus est, omni que honore afficiendus Li-
cinius, qui ea lingua poëma pangit, ac fortia nostra facta celebrat.

*Magnitudo malorum, uocem etiam eripit graues iniurias passis: nec
sinit eos liberè queri, ubi etiam uidentur id
sine periculo facere posse.*

EMOSTHENES, cum improbitatē Midia significare
vellet, & quàm cōtumeliosus importunusque ciuis foret,
ostendere, docuit Stratonē, graui iniuria ab ipso affectum,
ne in iudicio quidem audere quicquam contra illū loqui:
& quàm male acceptus ab eo esset, aperire. Tanta vis ti-
moris eum opprællerat, tamque firma memoria in animo ipsius impo-
tentia Midia adhaferat. A silentio igitur illo Stratonis, innocentis ci-
uis, inuidiā facere Midia uoluit, culpamque ipsius augere. Quod tamē
silentiū aliam radicem habere potuit, & à timiditate animi, aut infantia
proficisci. Verba Græci Oratoris hæc sunt: Καὶ δεινὸν οὐδὲν εἰργασμέενος,
ἐς ἡμῶν νυνὶ σιωπῆν, οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τῶν κοινῶν ἀπεστέρημένον, ἀλλὰ καὶ
τῆς φθεγγασθῆναι ἢ δόξασθαι, καὶ οὐδὲν εἰς δόξαν καὶ ἀδολογίαν πέποιθεν, οὐδὲν τῶν ἀεφεισῶν
ἀντὶς πρὸς ἡμῶν εἰπῆν. Hunc autem locum uidetur imitatus in augenda,
ante oculis que omnium ponenda Ariouisti crudelitate Cæsar, aut rem
ipsam, ut erat, narrauit: habitusque animi Sequanorum similis fuit ha-
bitui Stratonis. Non sine causa tamen accuratè Cæsar id cōmemorauit:
est enim vehementer aptum ad patefaciendam immanitatem regis: ius-
tumque ac necessarium bellum illatum illi esse declarandum: cui rei
studiosè ipse incumbebat, ne videretur amicum populi Rom. Regem,
sine

sine vlla necessitate bello lacefisse. Scripta autem Demosthenis Ro-
mæ adolefcentes, qui orandi studio tenebantur, accuratè legebant: ac
trita admodum familiariaque habebant. Nam alios etiam locos in Cō-
mentariis illis disertum eruditumque illum virū vertisse è Græcis scri-
ptoribus, Poëtisque, olim in aliis libris indicaui. Ita igitur inquit: Ani-
maduertit Cæsar vnos ex omnibus Sequanos nihil earum rerum face-
re, quas cæteri facerent, sed tristes, capite demisso, terram intueri. Eius
rei, quæ causa esset, miratus, ex ipsis quæsiuit: Nihil Sequani respon-
dere, sed in eadem tristitia permanere. Cum ab iis sæpius quæreret, ne-
que vllam omnino vocem exprimere posset, idem Diuitiacus Heduus
respondit: Hoc esse miseriorem & grauiorem fortunam Sequanorum,
quàm reliquorum, quòd soli ne in occulto quidem queri, neque auxi-
lium implorare auderent: absentisque Ariouisti crudelitatem, veluti si
coram adesset, horrerent.

*Deleta macula ex oratione Ciceronis: simulque correctus locus
in epistola ad Q. Fratrem, qui immutatione eiusdem
Latinae literæ deprauatus erat.*

ENDVM (ut opinor) occupauit locum hunc Ciceronis è
III. Philippica: quod tamen coniectura (nisi fallor) fati-
tutè tolli potest: quamuis ratio hæc corrigēdi veteres au-
tores lubrica sit, sæpèque maius aliquod incommodum
gignat. Facilius autem ita existimari potest, quia eodem
modo multis aliis in locis peccatum est: similitudo enim literarum
fraudi fuit. Ita igitur nunc in excusis omnibus scriptisque, quos vidi,
libris legitur: Cuius quidem ego (intelligit autem libertatem) quoad
potui, non modò defensor, sed etiam conseruator fui. Cum autem id
facere non potui, qui fui? Nec abiectè, nec sine aliqua dignitate, casum
illum temporum & dolorem tuli. Legi autem debet meo iudicio, quic-
ui, errore librariorum mutata litera, quæ in antiqua scribendi ratione
valde similis erat. Infrà in hac ipsa oratione, cum eundem locum vrge-
ret, inquit: Hoc feci semper, dum licuit: intermisi quoad non licuit.
Quod etiam emendationem hanc adiuuat. Quis autem non videt ex
ea lectioe commodum nullum sensum elici posse: ex hac verò leuiter
immutata, præclarū? sententia ita restituto loco, adeò plana est, ut nulla
explicatione egeat. Potius ostendendū est in eodem verbo, eodem mo-
do alibi peccatu: quod & opinionē meā confirmabit, & lucem tenebris
inuoluto loco adportabit. In graui enim illa epistola ad Q. Fratrem de
ratione regendæ prouinciæ, cum legatur: Apud quem primus licitor
qui fuit: tacuit accensus, corrigi puto debere: primus licitor quieuit: ut
significet faciles aditus ad Octavianum fuisse: potestatemque omnibus
semper datam, qui eum adissent, ut accuratè causam suam exponerent,
quod non licet apud multos: nam exturbantur à ministris, tacerèque
iubentur. Coniunxit autem multis locis duo hæc verba Cicero. eorum
nanque vis notioque vicina est. Pro P. Sestio: Si qui fecerunt aliquid
aliquādo, atque iidem nūc tacent & quiescunt, nos quoque simus obliti.

In II. Philippica: Ecce Dolabella comitiorum dies: fortitio prerogati-
ua: quiescit, renuntiatur: tacet.

Modus loquendi familiaris Latinis: communis ipsis cum Graecis Scriptoribus.

CAP. VII.

LEGANS illa familiarisque locutio, qua vsus est Aeschinus Aedphis, expressa videtur à Græco sermone. Crebra autem erat in eo, quamuis aliquantulum verba illi variarent, cum sententia tamen eadem foret. Cum igitur Aeschinus iudicium patris accusaret, duriterque id atque immisericorditer ab eo factum diceret, rationem eius rei reddens, quærenti

» Micioni, inquit: Quid illi tandem creditis fore animi misero, qui cum illa confucuit prius? Significare autem his verbis voluit infelicem admodum ac miseram conditionem amatoris, qui crepta sibi amica, in aliasque terras asportata, se vndique perditum ac spoliatum omnibus bonis existimabit. Suspiciari igitur possumus ita fuisse apud Menandrum: Τίνα δὲ ἔειπεν. Cum autem scripta eius perierint, testimoniis optimorum autorum ita eos loqui solitos confirmabo. Demosthenes enim in oratione contra Aphobum ait: Τίνα δὲ ἔειπεν ἄντιν ἡ ψυχὴν ἔχειν, ἔταν ἐμὲ ἢ ἴδην, μὴ μόνον τῶν πατρῶων ἀπεσευχέμενον, ἀλλὰ καὶ τραπεζιτωμένον. Sed etiam ad Polycelem: Τίνα με δὲ ἔειπεν ἡ ψυχὴν ἔχειν, ἢ πῶς δάκρυα ἀφίεναι. Quandoque tamen γνώμην, pro ψυχὴν dicebant, ut Isocrates in Trapezitico: τίνα δὲ ἔειπεν με γνώμην ἔχειν. Apud Platonem, cum sensus penè idem sit, καρδίαν est. Cuius etiam indicio percipimus modum hunc loquendi late patuisse, & per omnium ora peruagatum. Hæc enim eius verba sunt e v. i. lib. de Rep. cum de ratione Sophistarum loqueretur: ac, quâtopere obessent adolescentibus, doceret: Ἐν δὲ τῷ τοιοῦτῳ τὸν νεόν, τὸ λεγόμενον, τίνα δὲ ἔειπεν ἡ καρδίαν ἔχειν: id est, quomodo se continere posse, nec pati se abripi plausu illo clamorêque multitudinis. Neque enim hic dicitur de malis, aduersisque rebus alicuius. De sæuo quoque immisericordiq; homine vsurpabatur hæc voces, nō de eo tantum, qui malis cōsternatus esset: vt ex eplo hoc Lysia, ab Halicarnasseo posito in vita ipsius, intelligitur: ἤρετο ἄντιν ἢ γινῆ τίνα ποτὲ ἡ ψυχὴν ἔχειν ἄξιόν ποδὶ τῶν παιδῶν τοιοῦτη γνώμη χρῆσθαι. Quod autē supra, contra ac nūc vulgò scribatur id nomen, Micioni, dixi, non Mitioni, non temerè id feci: in vetustissimo nanque libro, qui fuit Petri Bembi, ita semper scriptum est: cui auctoritati accedit etiam, quod hoc nomen in consuetudine fuit Atheniensium, & à Comicis Poëtis celebratum est. Alexis nanque Epiclero Micionis cuiusdā, qui pisces Athenis vendebat, mentionē fecit, vt testatus est Athenæus in v. i. libr. ἀειπνοσφῶν. Apud Liviū quoque in xxxxi. lib. nomen hoc inueni. Micion enim ab eo appellatur, vñ e legatis Chalcidensium Romam missis, princeps eius legationis: atque id duobus locis. In nomen autē illud nunquam incidit: nec rationē ipsius afferri posse cōmodam puto.

Dira plenâq; odij ratio, qua quidam animū suum in ulciscendis inimicis, satiarunt.

CAP. VIII.

IRGILLIVS, ubi inducit Priamum execratem Neoptolemū, ob atrox ipsius inimiteque factum, non accusat hostem, quod illū necarit, sed quod ante oculos suos eum obruncarit: con-
temerata

Mitium?

Verg. lib. 4.

temeraueritque aspectum patrium cæde filij: neque enim maior vllus dolor patri iniuri potest, quam spectate ipso filium necare: multo nanque magis homines mouent, quæ fieri vident, quam quæ facta audiunt. Hoc etiam narrat fecisse Cardianos in oratione contra Aristocratem Demosthenes, cum Miltocythem Thracem, amicum Atheniensium, proditum Charidemo cum filio, ab ipso, vt pœna afficerent, accepissent: auget enim crudelitatem Cardianorum: πάθος que mouet, docens eos non tantum ambos interfecisse, sed nato ante oculos patris in nauicula iugulato, patre postea in mare abiecisse: atque ita & voluntati Charidemi satisfecisse, & animū suū impleffe: quod eū, qui fauebat rebus Atheniensium, quos ipsi male oderat, crudelem in modū interemissent. Verba summi Oratoris, id exponētis, hæc sunt: κακῆνοι λαβόντες ἄντιν καὶ τὸν ἴδην καὶ ἀναγρόντες εἰς τὸ πέλαγος ὅτι πλοῖον, τὸν ἢ ἴδην ἀπέσφαξαν ἐκείνον δὲ, ἐπιδόντα τὸν ἴδην ἀποσπῆξάντων, κατεπύοντων. Idem etiā longè maiore in persona, nec humili penitus animo muliere, significauit Plutarchus, dum miserū interitū Cleomenis, regis Laconū, lociorūq; ipsius, fortissimorum virorum cōmemoraret. Cum enim illi frustra magno facinore Alexandrea tentato, destituti iam ab omni spe, sponte occubuisent, mādato regis Ptolemæi, à militibus Stratificlea Cleomenis vxor cum filiis, ac reliquæ Spartanæ mulieres, capte ad supplicium ducebantur: generosæ autē stirpis foemina satis cōstanter acerbum illum casum tulisse tradita est: tantumq; petiisse, vt ante filios interficeretur. cum tamen ad locū muneribus illis destinatum, venerunt ministri regij, spretis precibus ipsius, primū liberos spectate matre necarunt: statimq; ipsam interfecerunt, quā solūm in tāta acerbitate cōmemorat Plutarchus cōuersis oculis ad natos dixisse: ὦ τέκνα ποῖ ἔμελετε. Studuit autem grauis & eruditus Scrip: or locū ornare: docerêque nō inferiores fuisse muliebres partes in ea fabula, quod adiungit, quā viriles, quāuis magnitudine animi priq; omni officio, vicisse etiā fateatur Stratificleā Pantei vxorē, vnus e comitibus Cleomenis, quæ virum in exilium inuitis parentibus secuta, malorū ipsius, calamitosæque necis, tenera adhuc ætate, particeps fuerit.

Græcus uersus inuentus, quem accusator Deiotari regis obiecit ipsi, pronuntiatum ab eo fuisse, in aduersis, ut putabat, C. Caesaris rebus.

CAP. IX.

IDEOR mihi reperisse Græcū versum, quem accusator Deiotari, in rebus C. Caesaris malis, nec bonis etiā Pompeianorum, pronuntiatū fuisse à rege illo diceret. Vnde manifestò intelligi posse arguebat, pessimā ipsius voluntatē, qui æquo animo pateretur incōmoda amicorū, vt eodem tēpore damno afficerentur graui aliquo inimici. Quod purgat Cicerone. Nam sententiā ipsius hāc fuisse, quæ in eo est, quæ deprehēdimus, indicatur à Cicerone, quamuis eum non exprimat, sed positis hīc eius verbis, omnia planiora erunt. Itaque cum esset ei nuntiatū, Domitium naufragio periisse, te in castello circumfideri, de Domitio dixit versum Græcū eadem sententia, qua etiā non habemus Latinum: Percant amici, dum vnā inimici intercitant. Est autem ille apud Plutarchum

in Commentario, quo disputat de discrimine adulatoris & amici: neque enim se villo modo probare dicit sententiā eam: *Ἐρέτω φίλος σὺν ἔχθρῳ*. Quare nolle, vt assentatorem tollat, iacturā facere amici. Idem igitur paucis his Græcis verbis, quod pluribus illis Latinis significatur. Accurate autem animaduertenda est vis verbi *ἔρέω*: cum enim idem valere putetur, quod *χαίρειν* (vnde multis locis Demosthenes inquit: *Ἐρέω λέγειν*, vel *φράζειν* cum id ostēdere vellet quod his etiam verbis significabatur, *πολλὰ χαίρειν*. Nam & in v. Philippica, quæ nunc inscribitur de pace, inquit: *Ἐγὼ δὲ τοῖς ἢ ἔρέω λέγω*. Et pro Ctesiphonte: *ἔρέω φράσας πολλὰ τοῖς κίρραϊοις*. Vt exempla præteream, quibus vsus est in hoc tradendo Budæus) veteres tamen quidam Grammatici affirmabant *ἔρειν*, valere *μετὰ φθορᾶς ἀπελθεῖν*. quod hîc mirificè quadrat. Quare cum idem sermo superior existimeretur valere, quod alter, quem indicaui, potest à contraria ratione sumptus esse. Nā cum aliquos etiam facessere à nobis iubentes, dicimus illis, *πολλὰ χαίρειν*, nō optamus ipsis boni aliquid, sed vtentes verbis, quibus vtimur, cum aliquas charas personas dimittimus, ostendimus cupere nos, vt abeant. Cicero aliquando verbis Latinis vsus est, quæ his Græcis responderent, si capiat *ἔρειν*, pro valere tantum, non cum pernicie & interitu abire, vt cum inquit in epistolis ad Atticum: Sed valeant recta, vera, honesta consilia. & Multam salutem dixi, valuisse autem hoc ipsum etiam *ἔρειν* indicatur illo, quod consuetudo erat Græcorum in extremis literis ponere *ἔρωσα*, vbi Latini homines, vale.

Qui sunt accipiendi Pelasgi apud Ciceronem in II. de Finibus.

C A P. X.

AL LIT multos, quos vocarit Pelasgos Cicero in II. libro de Finibus bonorum & malorum, cum inquit, Itaque vt maiores nostri ab aratro abduxerūt Cincinnatum illū, vt dictator esset: sic vos de Pelasgis omnibus colligitis bonos illos quidem viros, sed certe non pereruditos. Neque enim hîc valet id nomen, quod plerumque solet, gentem quandā Græcorum. Hoc igitur, quod satis obscurum fuisse, aperit Stephanus, qui de vrbibus ac nationibus scripsit: docet enim Pelasgos vocitatos à Græcis: qui Italiam incolebant, illos, quorum opera vterentur in agris colendis: cum rustici homines, & qui eo studio alerentur, diuersis nominibus ab aliis gentibus appellarentur. Primos autem tradit Chios. (de illorum enim vrbe tunc agebat) vsos esse mancipiis, vt Lacedæmonij, iis, quos Iotas vocabant: & Argiui Gymnesiis: Sicyoniisque Corynephoris: Italiotæ Pelasgis: Cretes autem Dmoitis: hæc enim omnia nomina erant generis hominum subigendis glebis occupati. Respondet igitur egregiè notio hæc sententiæ Ciceronis, vt nullo negotio quilibet intelligere potest. Epicuri autem disciplina ita fusa erat, vt nō ciuitates solū Græciæ Italiæque, verū etiam agros peragrasset: & omnem Barbariam, vt idem eodem libro testatus est, commouisset.

Quid

Quid valeat, ex Hymnide, apud Ciceronem in I. libro de finibus.

C A P. XI.

HYMNIS fabula fuit Menandri, quam Latinam fecit Cæcilius. Eius igitur testimonio vtitur Cicero in I. libro de finibus, exemplo illo docens extare nonnullos, etiā idiotas homines, qui penitus metu mortis liberi sint: ipsamque omnino contemnant. inquit enim: Deinde ita mortem non timentes, vt illud in ore habeant ex Hymnide. Mihi sex menses satis sunt vitæ: septimū orco spondeo. Suidas autem, & Athenæus, Menandrum *Ἱμνιδι* citant. Nam fabulam hanc vertisse in Latinū Cæciliū testatur Nonius, qui pluribus locis autoritatem inde petit. quāuis nomē hoc apud eum (nisi fallor) corruptum sit, vbi vim verbi, Blaterare, declarat: sic enim legitur in excusis: Cæcilius Hymnis: Desine blaterare: nihil agit in amore inermus. ipse autem puto legi debere: Hymnide, sine blaterare. nam quod apud Sex. etiam Pompeium impressi habent in explicatione verbi, Prodigere, vt Cæcilius Hymnis, in antiquissimo est: Cæcilius Hymni. Quod verò ad sententiam eius versus pertinet, idem quoque iisdem verbis pronuntiarat in satyra Lucilius, accusans eos, qui ventris ac gutturis vitio dediti sunt. hic enim ipsius versus adducitur ab eodem grammatico è x x v i. libro. Qui sex menses vitam ducunt: orco spondent septimum.

Eadem sententia inuenta duos summos oratores, Ciceronem ac Demosthenem: quorum alter ipsa premere reum voluit: alter delatores criminari, quibus nihil perditius esse affirmabat.

C A P. XII.

VAE magnam inuidiā ipsi fecit, odiosam nefariāque vocem attribuit C. verri Cicero in I. libro accusationis: editam, vt existimari voluit, ab eo in Sicilia, tunc, cum prouinciam diriperet, quasi iam tum ille sibi prospiceret ac remedium quæreret suæ damnationis. Vnde tamen in plures iniuria peruagaretur. Ea autem hæc est: Qui ita dicitat, iis esse metuendū, qui quod ipsis solis satis esset, surripissent: se tantum rapuisse, vt id multis satis esse possit. Idem autem protulit in oratione contra Theocrinem Demosthenes, cum cōtra indices delatoresque diceret, atque id genus hominū perniciosissimum omnium esse affirmaret: refellens enim id, quod eorum studiū videtur comprobare: id autem erat, quod fontes improbosque ciues punirent: eorumque opera pauciores huiuscemodi inuenirentur, inquit: Nullo modo res hoc pacto sese habet Iudices, sed cōtra longè plures atq; importuniores extant: qui nanq; cogitant aliquid mali facere, scientes his partem pecuniarum dandam, quas abstulerint, necessariò plura in animum inducunt rapere, vt non solū sibi ipsis, verū etiam possint suppeditare. Verba Græci Oratoris hæc sunt: *Τὸ δ' ἀγρῆς τοῖς ἐβροί χροσίμους ὄντας τῆ πόλει: τοὺς ἀδικουῦντας νῆ δὲ οὐ τοὶ κολάζουσι, καὶ διὰ τοῦτους ἐλάττους εἰσὶν ἐκείνοι: οὐδ' ἄρα ὡς ἀνδρες δίκασαι, ἀλλὰ καὶ πλείους: εἰδότες ὅτι οἱ θεοὶ μὲν κακὸν ἴπράττειν. ὅτι τοῖς ἐστὶν ἀπὸ τῶν λημμάτων τὸ μέρος δοτέον.*

δὲ ἀνάγκης μείζω προαιρούνηαι παρὰ τῶν ἄλλων ἀρπάζειν: ἵνα μὴ μόνον αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑχασμ ἀναλίσκειν. Vt autem verè id potuit à turpissimo viro, maximoque fure pronūtiari, quod narrat Cicero: ita potuit à Cicerone, quod vulgò ferebatur, illique personæ quadrabat, Verri falsò, accusatorio more, assignari.

Notata ranarum natura multis modis à Græcis, quæ potu aquæ delectaretur: quam ipsi maximè oderant.

C A P. X I I I.

P V D Athenæum in x. libro Δειπνοσφιζῶν carmen Pherecratis Comici legitur, in quo reprehendit quidā puerum, vini ministratorem, quod nimium aquæ ingessisset, ac vini ipsius vim penitus perdidisset, lepide dicens oportere illum ranis miscere. Verba, quibus maledicit puero hæc sunt. Ἐρρὲς κόρακας: βατράχοις οἶνοχοεῖν σε δέ. Præterea in v. i. eiusdem operis Aristophiontis plures versus citantur, in quibus inducitur quidam, qui sibi gloriæ ducit, quod patientissimus esset eorum malorum, quæ cæteri mortales summo studio fugerent, atque in illis tolerandis nulli cederet, in ipsis fortiter sustinendis præstantium habitorum. in quibus malis etiā posuit se in aqua bibenda, vinòq; non gustando, ranā esse. Videtur autem ille disciplinam Pythagoræ sectamq; secutus: vnde fabula ipsa, in qua inclusi erant, πυθαγοριστῆς nomen habuit. Initiū eius carminis est: πρὸς Ἄ τὸ πεινῆν, τε ἐσθίειν μηδὲν, Νόμισ' ἔραυ Τιθύμαλλον ἢ Φιλίππιδην: Ὑδωρ δὲ πίνειν, βατράχοις. Et quæ sequuntur. Subtilis igitur gens, & quæ vino in primis delectabatur, viderat, quæ potissimum animans contrariā ea parte vitā sequeretur: ac quod ipsi toto animo experterent, odio haberet: nā cum in terris degere possat, aquam sedē sibi fecerat. Cum autem βατράχοις οἶνοχοεῖς proverbiū esset, vt Xenobius etiam tradit, solitum dici in eos, qui ea præberent, quibus nō egent, qui accipiunt, apertum est hic οἶνοχοεῖν, valere vinū ministrare: in versu verò supra citato Pherecratis tantū ministrare: vsurpatū enim est iunctū verbum eodē intellectu, quo simplex, relicta materia, quæ infunditur, profertur. Explicatur etiam hoc proverbiū ab Erasmo, vt alterū quoq; ab eadē ancipitis naturæ animante ductum, quod est βατράχοις ὕδωρ. Animaduertendū autem superius exemplū Pherecratis mendū cōtinere in excusis libris: cum enim ita illic totum legatur: Ἀπέθες ὦ γλυκυστάρων ἐνέχεέρι σοι Παντάπασι ἢ οὐκ ὕδωρ τὶ ἐργάσω. Πῶς ὦ κατάραι ἐνέχεας δὴ ὕδατος; Ὡ μάμμη, τί δ' οἶνου τέτταρας; Ἐρρὲς κόρακας: βατράχοις οἶνοχοεῖν σε δέ. in calamo exarato exēplari multò fidelioe scriptū est: ἀπέθες ὦ γλυκυστάρων: ὕδαρην ἐνέχεέρι σοι. quod omnino, verum puto. verba enim sunt anui suadentis, quæ Glyce vocabatur, vt poculum abiiceret, in quod nimium aquæ infusum esset. Persona autē quæ loquitur, hoc iam prolato, se corrigit, quod nō potius aquam præbitā dixerit ac statim grauiter accusat ministrum, qui id fecerit: peccatūmq; eius ostendit: atq; execrata eum antea, dignū esse ait, qui ranis ministrat. Ὑδωρῶν autē vilioris potionis genus est, cū in multi pusillā partē multū aquæ infusum est: ὕδαρες verò, quod aquosum est. vt Alexis ἐν παιδεραισῶς, cuius testimoniū supra ab Athenæo citatur: Ἐγγερον οὐ δὴ πεινῆν Ἐδωρότερον, γρηθ δὴ παίδες: τὸ γὰρ

» sunt. Ἐρρὲς κόρακας: βατράχοις οἶνοχοεῖν σε δέ. Præterea in v. i. eiusdem operis Aristophiontis plures versus citantur, in quibus inducitur quidam, qui sibi gloriæ ducit, quod patientissimus esset eorum malorum, quæ cæteri mortales summo studio fugerent, atque in illis tolerandis nulli cederet, in ipsis fortiter sustinendis præstantium habitorum. in quibus malis etiā posuit se in aqua bibenda, vinòq; non gustando, ranā esse. Videtur autem ille disciplinam Pythagoræ sectamq; secutus: vnde fabula ipsa, in qua inclusi erant, πυθαγοριστῆς nomen habuit. Initiū eius carminis est: πρὸς Ἄ τὸ πεινῆν, τε ἐσθίειν μηδὲν, Νόμισ' ἔραυ Τιθύμαλλον ἢ Φιλίππιδην: Ὑδωρ δὲ πίνειν, βατράχοις. Et quæ sequuntur. Subtilis igitur gens, & quæ vino in primis delectabatur, viderat, quæ potissimum animans contrariā ea parte vitā sequeretur: ac quod ipsi toto animo experterent, odio haberet: nā cum in terris degere possat, aquam sedē sibi fecerat. Cum autem βατράχοις οἶνοχοεῖς proverbiū esset, vt Xenobius etiam tradit, solitum dici in eos, qui ea præberent, quibus nō egent, qui accipiunt, apertum est hic οἶνοχοεῖν, valere vinū ministrare: in versu verò supra citato Pherecratis tantū ministrare: vsurpatū enim est iunctū verbum eodē intellectu, quo simplex, relicta materia, quæ infunditur, profertur. Explicatur etiam hoc proverbiū ab Erasmo, vt alterū quoq; ab eadē ancipitis naturæ animante ductum, quod est βατράχοις ὕδωρ. Animaduertendū autem superius exemplū Pherecratis mendū cōtinere in excusis libris: cum enim ita illic totum legatur: Ἀπέθες ὦ γλυκυστάρων ἐνέχεέρι σοι Παντάπασι ἢ οὐκ ὕδωρ τὶ ἐργάσω. Πῶς ὦ κατάραι ἐνέχεας δὴ ὕδατος; Ὡ μάμμη, τί δ' οἶνου τέτταρας; Ἐρρὲς κόρακας: βατράχοις οἶνοχοεῖν σε δέ. in calamo exarato exēplari multò fidelioe scriptū est: ἀπέθες ὦ γλυκυστάρων: ὕδαρην ἐνέχεέρι σοι. quod omnino, verum puto. verba enim sunt anui suadentis, quæ Glyce vocabatur, vt poculum abiiceret, in quod nimium aquæ infusum esset. Persona autē quæ loquitur, hoc iam prolato, se corrigit, quod nō potius aquam præbitā dixerit ac statim grauiter accusat ministrum, qui id fecerit: peccatūmq; eius ostendit: atq; execrata eum antea, dignū esse ait, qui ranis ministrat. Ὑδωρῶν autē vilioris potionis genus est, cū in multi pusillā partē multū aquæ infusum est: ὕδαρες verò, quod aquosum est. vt Alexis ἐν παιδεραισῶς, cuius testimoniū supra ab Athenæo citatur: Ἐγγερον οὐ δὴ πεινῆν Ἐδωρότερον, γρηθ δὴ παίδες: τὸ γὰρ

τὸ γὰρ ὕδαρες ἀπαρτῶσσι τῆ ψυχῆ κενόν. Vnde translatum ad alias res, valet tenue atque infirmū, vt Aristoteles etiam hoc verbum in i. i. πολιτικῶν cepit: differens contra remp. Platonis communio nemque, quam inducebat, liberorū: hæc enim eius verba: Ἐρρὲς τῆ πόλει τὴν φιλιαν ἀναγκασίον ὕδαρῶν γίνεσθαι διὰ τὴν κενωσίαν τὴν τριαύτην. Intellexit igitur amicitiam, ὕδαρῶν vocans, leuem atq; imbecillam, vt nos quoque vulgò verbum, quod huic respondet, sæpe vsurpamus: dicimus enim aliquas res, quæ multum suarū virium amiserunt, ac valde tenues sunt, annacquate. vt solem etiam obscuriorem: nec, vt solet, fulgentem.

Vocabulis à Cicerone ad alias res translatis: declaratur respondere Græca nomina.

C A P. X I I I I.

NITIO VI. actionis in Verrem Cicero cum de signis pieturisque; ab eo sublatis è Sicilia dicere vellet, primū secum dubitavit, quo potissimum nomine rem illā appellaret: variis nanq; modis culpa hæc vocabatur, prout quisque crimen aut contere, aut augere volebat. nam auctor ipsius, eo verbo appellabat, quo nō malè vocari potuit, si id sine alicuius iniuria factū esset, amici verò hominis, qui modum nullū ipsum in studio earum rerū comparandarum tenuisse sciebant, vt accusator cōmemorat, vitium ostendentibus nominibus, cupi ditatēmq; incredibilem, translatis autem illis à corporis animique labibus, morbū & insaniam appellabant. Quod ad priorem harum translatarum vocum pertinet, Plutarchus quoque in commentario πρὸς ἀόργησις, cum perditum in studio margaritarum gemmarūmq; hominē significare vellet, verbo, quod huic Latino respondet, vsus est. Elegantem autem callidamq; rationē exponebat, qua Polemo irati sibi hominis, contumeliāsque in ipsum iacientis, animū delinierit: inquit enim: πολέμων δὲ λοιδοροῦν ἄνδρα ἀνθρώπου φιλολίθου, καὶ πρὸς σπαργιλία πολυτέλην νοσοῦντα. & quæ sequuntur. Quod si addidisset, καὶ μεμνηότα, vt sæpe Græci loquuntur. Quod si addidisset, καὶ μεμνηότα, vt sæpe Græci loquuntur qui nimium aliarum rerum effrenatūque amorem significare volunt, plenè huius loco respondisset: μανίαν enim profus appellatam à Græcis insaniam nomine significare voluit: quod verbum in Græco sermone & ipsum ad alias res transfertur.

Confirmantur exemplis rationes duæ Platonis: quibus docuit quanto pere obessent teneris mentibus puerorum fabulæ Poëtarum.

C A P. X V.

TALIA nonnulla passim canentes, ita nullo modo ferri posse Poëtas affirmat Plato in i. i. lib. de Rep. qui tradit heroas nulla re meliores præstantioresq; fuisse hominibus: atque id adolescentiū auribus inculcant. esse nanque cūcta hæc & impia aduersus deos immortales, eximiasque illas naturas, & falsa. Eam igitur culpā meritò reformidare potuit Isocrates, qui in libro, quem scribit ad Philippum Macedonem, excogitata callida se purgandi ratione, simulque subtiliter regi assentans, inquit, se sibi ob eam rem ab rebus ipsius gestis narrandis temperasse, ne minores ipso fuisse humiliioresque ostendat, qui heroes vulgò habentur, ac superas

mor

mortalem conditionem existimantur : hoc enim facere , esset omnem illis dignitatem eripere. Post superiorem autem sententiam addit, eundem locum vrgens, illa præterea iis, qui audiunt, esse detrimentosa: labemque non paruam animis eorum afferre : vnusquisque enim inquit, sibi ignoscet, si mali aliquid fecerit, persuasus huiuscemodi etiam scelerata moliri ac sæpe fecisse, qui sati sunt è Diis immortalibus, nec propè absunt à diuina progenie. Quibus omnibus de causis censet huiuscemodi fabulas tollendas , ne in teneris animis magna peccandi licentia inferatur. Hoc igitur, quod metuebat sapientissimus scriptor, & qui omnes fibras vitiorum euellere studebat, animum addidit ad stuprum virgini inferendum Chæreæ Terentiano, vt ipse ille adolescens narrat. Nam cum de lasciuia tabula picta, & quæ mirificè quadrabat in domo meretricia, loqueretur, inquit : Ego met quoque id spectare cœpi : & quia consimilem luserat iam olim ille ludum, impendio magis animus gaudebat mihi. Deum se in hominem conuertisse, & quæ sequuntur. Ad extremum autem, quod vitium harum rerum apertè significat, à Platoneque in primis exagitur, addidit : Ego homuncio hoc non facerem. ego illud verò ita feci, ac lubens.

Locus Ciceronis è v. libro Tusculanarum aliter ac nunc in excusis, in uetusto libro legi indicatus.

C A P. X V I.

CICERO cum animi constantiam ac fortitudinem exemplo quoque belluarum in quinta quaestione Tusculana confirmaret, ita locutus est, vt in excusis libris legitur : Quid bestiarum non frigus, non famem, non montiuagos atque syluestres cursus lustrationesque patiuntur? Animaduerti autem olim in antiquo fidelique exemplari legi, syluestricursus, iunctis duobus nominibus: quod nunc in mentem mihi venit testari in his libris: neque enim arbitror contemnendam hanc lectionem esse. Videtur nanque totus locus ex aliquo vetere Poëta sumptus esse: non enim mihi persuadeo Ciceronem montiuagos usurpaturum fuisse: redolet enim hoc verbum orationem poetice: facitque vt non sine causa suspicer consequentem quoque vocem eodem pacto conformata fuisse, vt Catullus etiam in libello de Atti huiuscemodi nonnulla verba composuit: ceu cum inquit: Vbi cerua syluicultrix, vbi aper nemoriuagus. Ita autem loqui consueisse priscos illos Latinos homines testatur Cicero in Oratore his verbis: Sed quid ego vocales? sine vocalibus sæpe breuitatis causa contrahebant, vt ita dicerent, multimodis, valargenteis, palmetcrinibus, testifraetis.

Elegans modus loquendi, quo usus est Cicero, expressus esse è Græco sermone, declaratur.

C A P. X V I I.

IN libro de Fato. Cicero Græcum (nisi fallor) modum loquendi in Latinum sermonem conuertit : neque enim ab alio vilo Romano homine usurpatum inueni : id autè est ferre mediū, quod valet, cum duo inter se de aliquo controuerfantur, ad arbitrumque res venit, æquo interuallo

ac

ac momento vtrinque illum ipsum, qui sententiã fert, discedere, atque ita litem diiudicare: quod tamen iudicii genus, vt negligens ac pingue, Iurisperiti cõtemnant: nosque etiam patrio sermone, quæ prouerbij loco dicitur, voce eludimus. Verba eius hæc sunt: Chrylippus tanquam arbiter honorarius mediū ferire voluissè. Ita autem hunc locum deprauatum, quondam restitui, securus fidem veterum exemplarum: legebatur enim antea perperam in excusis libris, se ferre voluissè. Plato in v. de Legibus ita locutus est, quanuis ab iudiciis ad aliã rem transfulerit, dicens: Εγὼ γὰρ ἀνὴρ σοὶ συγχωρῶ τὸν λύπης τε καὶ ἠδονῆς ἀκρατοῦ βίον φέρειν δέῃ πάντας : μέσον δὲ τῆνα τεμεῖν ἀεί. Sed etiam in posteriore epistola ad Dionis propinquos : Δίκαιον ἂν ἴσως καὶ συμφέρον γίνοιτο ὑμῶν πᾶσι μέσον τεμεῖν: τοῖς τε φασὶ γουσι τῆς ἀρχῆς τὴν χαλεπότηνα ὑμῶν, καὶ τοῖς τῆς ἀρχῆς πάλιν ἐρῶσι τοὺς ἄλλους. Præterea in sermone, quæ Protagoram vocauit, cum induceret Hippiam suadentem magno illi Sophistæ, ac Socrati, ne vellent in contraria inter se differendi ratione diutius perstare, sed aliquantulum alterutrum alteri cõcedere, & mediã quandam viam tenere: cum enim similibus vsus rationem indicasset, qua vtrunque sequi debere in ea re optimum iudicaret, addidit: Ἀλλὰ μέσον τοι ἀμφοτέρους τεμεῖν. Quia enim ipsum dialogum Cicero in Latinum vertit, facilius potuit hunc Atticismum notare : atque ipso postea, cum aptè posset, vti. Nam expressissè illum totum testimonio antiquorum Grammaticorum intelligitur. Priscianus certè hæc inde verba citat. Nunc à vobis Protagora & Socrates postulo concedatis alter alteri: & inter vos de huiuscemodi rebus controuerfimini, non cõcertetis: quæ sanè expressa sunt è loco, qui non multò supra hunc ipsum est: cum enim Prodicus eodem munere fungeretur (rogati enim ambo hi Sophistæ diligenter fuerant à Critia, vt illi rei operam darent) in aliis multis inquit : Εγὼ δὲ καὶ ἀντὶς ὁ Πρωταγόρα καὶ Σόκρατος ἀξίῳ ὑμᾶς συγχωρεῖν, καὶ ἀλλήλοις περὶ τῶν λόγων ἀμφοσβετεῖν, μέρεστέον δὲ μέν.

Defensa uetus lectio in v. libro Tusculanarum: ratioque eius sermonis, qui imperfectus uidetur, explicata.

C A P. X V I I I.

VERBA Ciceronis sunt in v. quaestione Tusculana, Nihil bonum nisi vacuitate, vt Hieronymus: ita nanque legitur non solum in scriptis pluribus libris, verum etiam in iis, qui superioribus temporibus, excusi fuere, cum in Asulanæ editione additum sit, doloris : qui enim curæ illi præfuerunt, vt suspicor, locum mancum putantes, ita correxerunt, legentes, nisi vacuitatem doloris. Nec tamen veterem illam lectionem arbitror damnandam, ac non necessaria parte augendam: vt sit ἐλλειψις frequens figura in consuetudine loquendi : non multò enim quoque potest inquit: Cumque ea descendet in taurum, non addens, Phalaridis, illum tamen intelligi volens. Est igitur præcisè id dictum, quomodo nonnulla usurpari solita ostendit Cicero in III. libro de natura Deorum, his verbis: Vt si quis dicat Atheniensium Rempub. consilio regi, desit illud, Ariopagi: sic cum dicimus prouidentia mundum administrari, desisse arbitror Deorum.

Vt

Adiana.

ferre mediū

Vt Cicero influere, aliquando μεταφορικῶς vsurpauit, ita Plato in-
dicatus uti uerbo, ὑποῖρεν, quod illi respondet.

C A P. X I X.

NFLVERE μεταφορικῶς Cicero pluribus locis vsurpauit: nec enim de aquis tantum, humorēque aliquo, verum etiam de rebus solidis loquens, sensusque participibus, eo vsus aliquando est, vt de rebus quoque, quæ sensu aurium percipiuntur, nec tamen manu tanguntur: vt in I I. libro de Legibus, cum inquit: Assentior enim Platoni: nihil tam facile in animos teneros atque molles influere, quam varios canendi sonos, quibus verbis locum hunc grauisissimi autoris expressit è I I I. libro de Repub. οὐδὲ γὰρ ἐργάζεσθαι ἐπι ἄλλο γε ἢ κατὰ μικρὸν εἰς αἰσθητικὰ μέλη ἢ εἰς τὰ πρὸς τὰ ἄθη τε, καὶ τὰ ἐπιηδονεῖα. Non solum igitur Cicero, qui quomodo ex alio sermone in alium conuerti aliquid oporteret, egregie tenebat, idem quod Plato, antea dixit, verum etiam eodem modo dixit, & sententiam enim explicuit: & ordinem loquendi custodiuit: eruditissimus enim quoque atque idem politissimus scriptor, tanquam de humore aliquo, de cantu sonoreque locutus est.

Personare aures alicuius uocibus quibusdam, idem ualere uideri, quod ἠναυλον ἔχην.

C A P. X X.

QUOD Cicero dixit in epistola ad Leptam, personare aures, arbitror ualere ἠναυλον ἔχην: frequens enim hic modus loquendi est in Græco sermone, & ab optimis autoribus crebro vsurpatur, significat autem aliquid ex audito sonore cantūque restare in auribus, quod quasi idem insurret, diutiusque illic maneat. uerba Latini Scriptoris hæc sunt: Leptam nostrum cupio delectari iam talibus scriptis: & si abest maturitas ætatis, tamen personare aures eius huiusmodi uocibus non est inutile. Plutarchus autem in libro, quo docet quomodo sint ab adolescentibus legendi Poeta, monstrans uiam, qua sententiæ aliquæ ipsorum, quæ moribus obessent, sint infirmandæ, atque omni autoritate spoliandæ, inquit: Πρὸς ταῦτα δὲ πάλιν παρασιδιάζωμεν οὐδὲς ἢ ἀρχῆς ἔχον ἠναυλον: ὅτι οἱ ἠμῶν μὲν οὐ πάνυ μέλαρ ἔστι τῆς ἀληθείας. Id est, in auribus semper obstrepentem hanc uocem habere: & quæ continenter eandem sententiam renouet. Plato quoque in I I I. libro de Legibus eodem modo locutus est: Ἐκ γὰρ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰ πεδία καὶ ἀβαίνειν οἰκεῖν πᾶσι φέβος ἠναυλος ἐγγίνεται. Sed etiam Aristoteles in xx I. segmento Problematum: Ὡς ἠναυλον εἶναι τὸν δυνάμην, ἔάν τις αὐτῶν πληρωθῆ, καὶ μὴ ταχὺ ἐυλάπη τὸν αἰσθησιμ. qui tanquam interpretatus est hunc modum loquendi, declarauitque quid illic ualeret: μεταφορικῶς nanque illo vsus fuerat: neque enim de uoce, sonore uel aliquo sermo erat, sed causa tunc quærebatur, cur suaues quidam sibi dulcesque citius fastigium gignant. Ea autem dicitur esse, quod concoctis etiam illis, vis quædam eorum, & quasi sucus restat, nec penitus extinguitur.

Non

Non omnium custodum firmam esse fidem, egerēque sepe illos alio custode, dictum prius à Platone in I I I. libro de Rep.

C A P. X X I.

QUOD Latinus Poeta cum magno animi dolore, in satyra inquit, ubi incontinentia mulierum accusat, atque aculeatis dictis vulnerat: Sed quis custodiet ipsos custodes? cauta est, & ab illis incipit vxor. Plato quoque eleganter exposuit in I I I. lib. Politia: ubi docet custodes Reip. qui praesidio sunt reliquis ciuibus, ebrietatem cauere oportere. Id autem postea uerè magnificēque de seipso praedicauit optimus uir ac clarissimus Imperator, Epaminondas: cum ex eo quaesitum esset, cur potantibus caeteris, festo que dies summa laetitia celebrantibus, solus ipse squalens, in magna que cogitatione defixus, per urbem ambularet: Vt liceat, inquit, uobis omnibus temulentis esse, atque omni cura solutis. Platonis uerba hæc sunt: γελῶν γὰρ ἄδ' ὅς τὸν γε φύλακα φύλακες ἀείθου. Eodem etiam respexit Cicero in Diuinatione in Verrem his uerbis: Custodem, inquit, Tullio me apponite. quid? Mihi quam multis custodibus opus erat, si te semel ad meas captas admisero? qui non solum ne quid enunties: sed etiam ne quid auferas, custodiendus sis. Nec non in I I I. Philippica, irridens M. Antonium, qui in concione dixerat, se custodem futurum uerbis: ait enim: O praclarum custodem, omnium ut aiunt, lupum!

Satyræ 6.

Theriacam uideri apud M. Varronem, amarae potionis genus fuisse.

C A P. X X I I.

THERIACA uidetur olim bibi solita, ut ex uerbis M. Varonis elicitur: quare liquidior fuerit necesse est: hoc enim tempore crassior duriusque conformatur. Apud Nonium autem hoc doctissimi uiri testimonium legitur è libro de liberis educandis: Vel maxime illic didici & sitienti, theriacam, mulsam: esurienti, panem cibarium, siliginium: & exercitato, somnum suauem. Docet igitur Varro, quæ sint uera condimenta, ut Dionysij coquus locutus est. quod literis etiam mandauit Cicero in quinto libro Tusculanarum, quo loco de hac ipsa re accurate disserit. Nam cibarij quoque panis illic, ut uilis meminit: quomodoque effici possit, ut uulgares escæ, potionesque gratæ ac suaues sint, ostendit. Animaduertendum tamen antheriaca tunc appellata sit, non quæ ut remedium ueneni adhibetur, sed potionis genus amaræ tristisque: ex contrario enim hunc fuisse saporē illius percipitur: mulsam nanque ut è melle & uino conditū, dulce erat: nec enim omnia uocabula omni ætate idem ualent: quauis enim maneat ipsa, notio tamen eorum immutatur. Cum autem cibarius in primis panis appelletur, quod non solum superioribus exemplis intelligitur, sed etiam testimonio Cornelij Celsi, cuius è I I. libro hæc sunt uerba: At aluum mouet panis fermentatus: magisque si cibarius, uel hordeaceus est, autoritate Varonis, intelligitur etiam uinum cibarium aliquando uocatum: ipsius namque apud eundem Grammaticum hæc uerba leguntur: In cubiculo dormire mallet, scilicet potius uinum meum cibarium, quam ego dominus cubarem.

uini cibarium

homo cibarius

cubarem. sed etiam, quod magis mirandum est, homo quoque cibarius appellabatur, tãquam omne, quod sordidum at que abiectum esset, recte hoc pacto vocari posset. Eiusdem autem doctissimi viri sententia hæc eodem loco legitur è libro, cuius index erat: *ὄνος πρὸς λάρσαρ*. Tuus autem iste frater cibarius fuit Aristoxenus.

Diligenter ponderatus locus C. Cæsaris, in excusis libris manifestò corruptus; antiquaque lectio indicata.

C A P. XXIII.

VERBA hæc C. Cæsaris è III. libro de bello civili, ita nunc passim leguntur, mendosè prorsus, vt cuius facile intelligere licet: Cohortemque postea duplici stipendio frumētove, & speciaris, militaribusque donis, amplissimè donauit: quomodo enim tam inquinato verbo locus esse potest apud politissimum Scriptorem? Videndum igitur accurate, an auxilio veterum librorum macula hæc deleri possit. In duobus autem ipse nõ parua fidei exemplaribus ita scriptum offendi, non omnino integrè: minus tamen peruersè, vt puto, quia extant hinc vestigia veræ lectionis, quæ illic contaminata sunt: Cohortemque postea duplici stipendio, frumento vespetiariis militaribus donis, amplissimè donauit. Vt autem ego conicere potui, diligenter omnibus examinatis, si ita legeretur: nihil vitij, neque in sententia, neque in verbis restaret, nec tamen magnopere à notis illis perturbatis discessum est: Cohortemque postea duplici stipendio, frumento, veste, diariis, militaribus donis, amplissimè donauit. veste autem milites aliquando donari consueffe certum est, in rebus tamen potius aduersis, quàm secundis. Quod facit vt minus firmam hanc emendationem putem, donec exemplar inuenero, quibus declaretur, virtutis etiam præmium, reique beneficiæ, hoc fuisse. T. Liuius in XXI. libro ab vrbe condita. Eos, qui Canusium perfugerant, mulier Paula nomine, Buisa genere, clara diuitiis, moenibus tantum tectisque à Canusinis acceptos, frumento, veste, viatico etiam iuuit. Xenophon quoque in primo libro de rebus Græcorum: *Ἐπιτάφιος δὲ παντὶ τῶν τῶν πελοποννησίων στρατόματι, καὶ τοῖς Συρακουσίοις παραλευσάμενος μὴ ἀθυμῆν ἕνεκα ξύλων, ὡς ὄντων πολλῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ, ἕως ἂν τὰ σώματα σώα ἦ, ἰμάτιον τε ἐδωκεν ἐκάστῳ, καὶ ἐφόδιον δούρων μύθοισιν.* Nam diaria præberi solita militibus, vt commoda quedam: quo magis laborem ferrent, testimonio etiam Ciceronis comprobatur, qui in epistola quadã ad Atticum inquit: Eo modo autem ambulat Cæsar, & iis diariis militum celeritatem incitat, vt timeam ne citius ad Brundisium quàm opus sit, accesserit. Aut igitur eruditi viri, si coniecturam meam nõ probabunt, videbunt, an his vestigiis melior lectio indagari possit, aut certiora minusque deprauata quærent. Ipse magno studio diligentiaque adhibita, quod potui, præstiti.

Ornatus

Ornatus eorum, qui se ad iter longinquum accingerent, è pluribus Plautinis locis erutus.

C A P. XXIII.

ORNATUS eorum, qui peregrinabantur, ac quæ fumentur itineri faciendo necessaria, vel saltem accommodata, percipitur Plauti pluribus locis inter se collatis: in fabula namq; quã inscripsit Mercatorem, è Philemone versam, cum induceret Cabrinũ adolescentẽ, amore perditũ, iniuriãq; patris cõpulsũ, patriã relinquentẽ, hæc ipsum secũ habuisse ostendit: *chlamydẽ, zonam, machæra, ampullam*: reuocatus namq; ille à sodali suo, qui nuntiarat amicam ipsius inuentã esse, illa omnia deposuerat, quæ paulò post, putans id falsum, seque delusum, denuò sumit. Adiungitur autem *his petasus* in Pseudolo: cum enim fallax is seruus, vnde comœdia vocata est, *sycophantã* ornaret, vt peregrinus videretur, ac tunc ipsum Athenas aduenisse, inquit: Etiam opus est *chlamyde & machæra & petaso*. Petasatos autẽ esse solitos, qui longo itineri se darent, declarauit etiã Cicero in epistola ad C. Calsiũ, cum se purgaret de intermissione epistolarũ: *reiecit enim culpã in tabellarios, qui tẽpus ad scribendũ nõ darent, hoc pacto: Sed petasati veniunt, comites ad portam expectare dicunt, quo etiã verbo M. Varro in iudicio Nonij, vsus intelligitur: posuit enim hoc exẽplũ è libro ὄνος πρὸς λάρσαρ doctissimi illius viri, cum quid valeat numero, autoritate etiam ipsius declararet: Quid puer rogasset, & petasatus capite annuisset, ac discedens numero venire ait adolescentẽ. In eadẽ autẽ fabula, cum leno tactus iam, nec tẽpore insidias meruẽs, verũ militis nuntiũ, vt simulatum exagitarẽt, adiunxit superioribus rebus *soccus*, ita cũ eo agens: totũ enim locũ ponam, quia corruptus est in excusis libris: *Chlamydẽ hanc commemorẽs quãti cõducta est. Quid est? Quid meret machæra. Helleborũ hisce omnibus opus est. Eho? Mitte. Quid mercedis petasus hodie domino demeret? Quoi domino? Quid focci? Quid somniatis? mea equidẽ hæc habeo omnia: meo peculio empta. Nẽpe quod foemina summa sustinent vnde tibi? Verba autẽ hæc ipsã, in quibus exemplum manet, cum absint ab excusis, accepta sunt à scriptis libris, quãuis quod ausus sum emendare, in illis legatur *focij, pro focci*. Ampulla autẽ, vasculum vinariũ fuisse videtur, quod femori alligatum ferrent viatores: id autem è corio apparet fieri solitum, vt percipitur ex hoc loco è Rudente: Ni erit tam sincerum, vt quiuis dicat ampullarius. Optimum esse opere faciendo corium & sincerissimum: Quid causẽ est, quin virgis te vsque ad saturitatem fauciem? Nam gestari ampullam etiam solitam à Cynicis, medicisq; etiam eiusdem Comici iudicio intelligitur, qui in Persa ita induxit Saturionem parasitum loquentem: Cynicum esse egentem oportet parasitum probẽ. Ampullã, strigilem, scaphiũ, soccos, pallium, Marsupiũ habeat: inibi paulũ præsidij. Et Ciceronis quoque: cuius hæc verba in I. li. de finibus: Si ad illã vitã, quẽ cũ virtute degatur, ampulla aut strigilis accedat: & quæ sequuntur, pro re enim tenui ac parui pretij ponitur. Idẽ confirmat alia in fabula Plautus, in qua induxit lepidẽ Gelasimum auctorem facientem: cõiunxit enim illic quoque ambas has villissimas res, dicens: Rubiginosam strigilẽ, ampullamque rubidã.**

Chlamys, zona, machæra, ampulla

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER II.

*Ratio execrandi aliquem atrocior, quam uerbis appartat,
communis nobis cum antiquis.*

C A P. I

NIMADVERTENDVM Veteres cum aliquem execrabantur, quod odio ipsis ob quodpiam insigne facinus foret, si forte tunc aliquod ille profecturus erat, precari solitos, ut ea via ipsi perpetua foret. quibus uerbis significabant, vel potius summis precibus a Diis immortalibus petebant, ut nunquam ille in ea loca rediret, sed quod magis iter facere pergeret, eo magis e conspectu se ipsis eriperet. Hoc in oratione contra L. Pisonem posuit Cicero, quum inquit, ostendens quantum foret odium ipsius in animis ciuium, ob res improbe ab eo in consulatu gestas: An quod tibi proficiscenti euenit, ut omnes execrarentur: male precarentur: vna tibi illam via perpetua esse vellent? Turpilium quoque Comicus Thrasyleone, cuius testimoniū hoc citatur a Nonio, huc sermonē vsurpauit. Age, age, egredere, atque utinam istuc perpetuum iter sit tibi. Nos etiam cum alicui maledicimus, abigentes eum a nobis, ita vulgo loquimur: vota que facimus, ne vnquam in eadem loca redeat.

Vetus mos explicatus, adimendi clauas uxori in diuortio.

C A P. II.

VI IN corrigendis bonis autoribus studiū ponunt, accurate que antiqua exemplaria volutant, multa legisse debent, ac firmiter meminisse: alioquin sæpe vera fidelisque scriptura, in illis reperta, fallit ipsos. quod Hieronymo Ferrario, non indiligenti homini, contigit, cum Philippicas Ciceronis cum veteribus libris conferret: cum enim illic aliter legi locū hunc offendisset, atque in impressis legeretur, falsam cōcinnatamque ab aliquo lectionem veræ integræque anteposuit. Locus ita habet in excusis in secunda illa nobili oratione, vbi Antoniū acriter vulnerauit, ac turpi quadam laude ipsum omni dignitate spoliavit. Illam suas res sibi habere

» bere iussit: ex x i i. causam addidit: exegit: Videtur enim omnino legi
» debere, quod ipse quoque in quibusdam scriptis inueniri testatur. Illam
» suas res sibi habere iussit ex x i i. tabulis: clauas ademit, exegit: Erat
enim mos institutumque Romanorum, ut vxoribus primum domū ingredientibus clauas darent, quod (nisi fallor) significabant ipsas matrefamilias esse, atque omnē rei quæ sita à viro, potestatem habere, quauis Sex. Pompeius, qui hoc memoriæ prodidit, aliam huius rei causam tradat, dicens: Clauim cōsuetudo erat mulieribus donare, ob significandam partus facilitatem. Vtra autem huius rei causa foret, verisimile est, quas initio matrimonij darent ipsas diuortio facto adimere solitos, quod prorsus significare arbitror voluisse Ciceronis, cum omnem ritū illum exprimeret, ut foediorē notā inureret turpissimo viro, cuius ex omni vita nihil erat honestius, quam quod cum mimæ fecisset diuortium, indicat etiam turpitudinem hominis, cum ostendit eum mimæ clauas amicæque, ingenuarum mulierū legitimæque vxoris insigne concessisse,

*Humanus mos veterum indicatus in sacro facinore, ut cum filios exponerent,
parte aliqua suorum bonorum ipsos donarent.*

C A P. III.

NOTANDVS est mos Græcarū mulierum, quæ cum rem suam facerent, atque ex se natos infantes exponerent, aliquam tamen pietatis speciē in duro illō munere obeundo retinebant: nec patiebantur filios nudos prorsus, expectesque suorum bonorum ad mortem tradi. Itaque cum necessitati alicui angustiisve rei familiaris parerent, non obliuiscabantur penitus se matres esse, sed aliquid sui ornatus sibi detrahebant, corporique ipsorum imponebant. Inde autē postea, ut Poëtæ Comici Tragicique fingunt, aliquando illi agnoscebantur: mutatisque temporibus, ac fortunis parentum, libenter in familiam suam asciscbantur. Hoc diligenter exposuit Terentius in Heautontimorumenō sua, cum induxit Sofstratam, Chremetis vxorē, ita cum viro loquentem: ut stulte & misere omnes sumus Religiosa: cum exponendā do illi, de digito anulū Detraho, & eum dico vna cum puella exponeret. Si moreretur, ne expers partis esset de nostris bonis. Hoc etiam seruasse Creusam narrat Mercurius apud Euripidē in Ioue, cum ex se & Apolline natū exponeret: argumentum enim fabulæ, quæ prima persona in scenam prodiit, explicans deus ille, inquit: ὡς δ' ἦ λθε χρόνος τεκοῦσ' ὀϊκοῖς παῖδ' ἀπὸ ἐγχε βρέφος
» Eis ταυτὸν ἄντρον οὐπὲρ ἠνάσθη θεῶ Κρέουσα, κακτὶθησιρ ὡς θανούμενων. in-
» fráque: ἄλλ' ἢ εἶχε παρθένος χλιδίου τέκνω προσάψασ' ἐλπίδ' ὡς θανούμενων.
ipsa igitur quoque Creusa, inani misericordia commota, se ornatu muliebri spoliavit, ac morituro filio adplicuit. Admonet autem me verbum, quo vsus est Euripides in posteriore hoc loco, dicens ornatus illos corporis, quos sibi demit Creusa, reliquisse illam apud infantem, ut doceam sine causa fuisse sublatum Græcum verbum e cōmentario Aclij Donati, accurati eruditique interpretis Terentiani, bonique in primis magistri dicendi: cum enim Poëtam Thais dixisset: Abi tu & cistellam Pythias domo affer cum monumentis, ita ille interpre-

b ij

reliqua Asia

tatur: Monumenta sunt, quæ Græci dicunt λέξανα, σπάργανα. vt legitur & in scriptis, & in formis olim excusis libris. cum quidam postea improbè pro priore illa vera voce λέξανα, duo Græca verba reposuerint, quæ quanuis rem aliquo modo indicent, non tamen vera sunt: nec respondent Latino verbo, quo vsus est Terentius. Aristoteles verd in primo libro de arte Poëtarum de cognitionibus disputans, quas ἀναγνώρισις vocat: huiuscemodi monumenta in signis posuit, qui extra rem posita sunt.

Deleta macula è v. libro Ciceronis de finibus, quæ uiri nomini adhæserat.

C A P. I I I I.

ORRVP TVM est Persæ hominis nomen apud Cicero- nem in v. libro De finibus bonorum ac malorum, vbi de infelici exitu Polycratis Samiorû tyranni disserit, qui antea fortunatissimus habebatur, amicitiaq; regis Persarum floruerat: ita enim legitur in omnibus, quos vidi, libris: Si

» sapiens, ne tum quidem miser, cum ab Oronte prætore Darcæ, in cruce- actus est. cum scribi debeat Oroete: hoc nanque verum nomen il- lius fuit, qui tam duriter in Polycratem animaduertit. Quod liquidò intelligitur testimonio Herodoti, vnde historia accepta est: hæc enim » ipsius è Thalia verba sunt, totam rem narratis: Αποκτενας δὲ μὲν οὐκ ἄξιως ἀπὸ γῆσι Οροίτης ἀνεφάρωσεν. Apud Athenarû quoque in x i i. libro δει- πνισσοφιστῶν ita scriptû est: vbi historiã hanc tangit, de victu delicato Cro- toniatarû loquens, Democidæque ipsorum ciue, quo medico utebatur » Polycrates: inquit enim: Πολυκράτης δὲ τῶ σαμείων τυράννω, σιωῶν, καὶ μετὰ » τὸ ἐκείνου θανάτου ἀιχμαλωτισθεὶς ὑπὸ περσῶν ἀνήχθη ὡς βασιλέα, Οροίτου τὸν Πο- » λυκράτην ἀποκτενάντη. Quod verd ad miseram Polycratis necem ostendendam pertinet, memoriæ proditum est, non solum ipsum viuum in crucem actum, ac seruili supplicio affectum, verum etiam de cruce de- positum, sandapila deportatum esse: id autem feretri genus erat, quo vilissimarum personarum atque damnatorum corpora ad sepulturam portabantur.

Oculis spectantium dolorem inurere formam egregiam corporis: for- mosaq; uirgines ea de causa dictæ à fortunatissimo rege, esse oculorum ægritudines.

C A P. V.

T T E R E N T I V S Phormione oculos dolere de eo di- xit, qui rem molestam odiosamque videret, ita contra Græci autores oculos dolere illis significarunt, qui rem pulchram atque iucundam cernerent, qua tamen frui nō possent. Comicus impurum illum parasitum ita in- duxit cum vxore Chremetis loquentem: Vin' primum

» hodie facere, quod ego gaudēa Nausistrata, & quod tuo viro oculi do- leant: nulla enim maior ægritudo afferri potuit Chremeti, quàm si spe- ctaret secum accubantem Phormionem, qui flagitia ipsius vxori dete- xerat. Quare nō sine causa inquit ille oculos viri dolituros eo aspectu. Alexand

Alexander autem, ille magnus, deuictis Persis, vt memoriæ prodidit Plutarchus, cum captiuas spectaret specie corporis magnitudinēque præstantes, iocans inquit: ὡς εἶδη ἀλγυθόνες οὐμάτων αἱ περιόδες. Cum enim posset oculorum desideria satiare, noluit tamen parere libidini, temperatèrque se admodum in ea victoria gessit. Herodotus quoque in Terpsichora legatos Persarum, molles enervatosque viros, ita induxit loquentes: accepti namque illi magnificè ab Amynta Macedonû rege, cum quererentur, quod adductas in conuiuium mulieres, contraque se sedentes, non liceret attrectare, dixerunt: Præstitisse ipsas primò nō venisse, quàm profectas eò, è regionēque sedentes, oculorû dolores ipsis gignere. Huius quoque loci mentionem fecit Eulathius in tertium li- brum Iliadis, cum verba illa Homericæ interpretaretur: καὶ με γλυκὺς » ἡμερῶ ἀρεῖ: quæreretque cur summus Poëta dulce desiderium appel- » lassit: inquit enim ad extremum: πρὸς δὲ ταῦτ ἑτεριοῦσθαι δοκεῖ παρά τ- » νῶ ῥηθὲν μεγάλου σοφοῦ τὸ, τὰς κόρας ἀλγυθόνες ἐφθαλμῶν εἶναι. nam quod addit vocē hanc reprehensione egere, nec vacare vitio, quod nequeant ægritudinem afferre oculis, quæ dulce desiderium visæ inferunt, inane est: nec enim Grammaticus ille elegantiam huius sermonis vidit: nec ab iis ipsum vsurpatum esse cognouit. Plautus quoque Asinaria eundē modū loquendi vsurpauit, vbi induxit intemperantem perditumque, patrem cum amica filij, inspectante illo, accubantem, atque ipsum ita » interrogantem: Nunquid nam tibi molestum est mi gnate, si hæc nunc » mecum accubat: cui filius respondet: Pietas pater oculis dolorem pro- » hibet, quanquam ego isthanc amo, possum equidem inducere animum » ne ægrè patiar, quia tecum accubat.

Diligentia, quam tradidit apud Terentium Chærea, ponere Atticas mulieres, ut filias graciles redderent, testi- monio Græci scriptoris confirmata.

C A P. V I.

T T I C A R V M matronarum studium, quod ponerent in extenuando corpore filiarû, commemorat apud Teren- tium Eunuchō Chærea, cum speciem virginis, quam viderat, habitudinēque corporis summis laudibus tolle- ret. Verba adolescentis, repentino amore capti: hæc sunt:

» Haud similis virgo est virginum nostrarum, quas matres student de- missis humeris esse: victo pectore, vt graciles fient. Si quæ est habitior » paulò, pugilem esse aiunt, diducunt cibum. Tam & si bona natura, red- » dunt curatura iunceas. Primum igitur, vt apparet, fasciis pectus deuin- ciebant, ne habitiores fierent, quæ ratio valde utilis est corporis ampli- tudini coercendæ, vt Medici quoque testantur: victus deinde ratione, detractionēque cibi, si qua plenior natura fuisset, tenuiorem reddebāt. Plutarchus tamen, qui & ipse huius laudis mulieres cupidas esse tradit, alio etiã remedio ipsas vti solitas docet: cum enim in Commentariolo, quem inscripsit, ἀπὸ τῆς φυσικῆς, voluisset rorem vim quandam morden-

di, erodendique habere, hoc etiam tanquam signo quodam testimonioque, id confirmavit: quod meatus corporis tenues redderet eorum, qui ipsum vorare consueverunt. Vnde, inquit, pingues mulieres, vestimentis aut velleribus mollibus rorem excipientes colligentisque, videntur hoc remedio consumere ac minuere pinguitudinem.

Institutum Græcorum in funeribus, imponendi coronam mortuis, explanatum: simulque mos Tarentinorum expositus, qui in loco sepulture, religione oblata, fugerant consuetudinem reliquerunt.

CAP. VII.

QUAE CORVM hominū morem in efferendo honestiore aliquo funere significavit Cicero in oratione pro L. Flacco: quibusque rationibus ornare mortuum solent, indicavit: in istisque solitos illos docet coronam ipsis imponere. Inquit enim, quid contineretur plebiscitis Smyrnæorum, quæ fecerant in Castricium mortuum, breui ostendens. Primum, ut in oppidum introferretur, quod aliis non conceditur: deinde, ut ferrent ephēbi: postremò, ut imponeretur aurea corona mortuo. institutū autem hoc coronatos mortuos efferendi, tetigit etiam Aristophanes in ἐκκλησιαστικῶν: ita enim induxit virum uxorem increpantem, quod eum noctu in lectulo dormientem, reliquisset, tanquam cadaver, *Ὀχι γὰρ καὶ ἀλιποῦσ' ὡσπερὰ προκείμενον: Μοῦνον γὰρ σφραγισσάσ' οὐδ' ἐπιθῆσαι λίκυθον.* Addidit enim nihil desiderari potuisse, ut plenā speciem eius rei redderet, nisi quod coronam capiti ipsius non imposuerat: neque lecythum propè collocarat. Græcos autem cōsueisse extra oppida mortuos sepelire, intelligitur etiam loco quodam Polybij ex octavo libro historiæ, qui nunc in excerptis legitur. docet enim illic, quomodo Tarentum in potestatem Annibalis venerit, narrans, vrbis Tarentinorum partem ad ortum Solis vergentem, bustorum plenam fuisse, quia ad ea vsque tempora Tarentini morem haberent, intra oppidum mortuos cōdere, parentes veteri cui dam oraculo. cum enim edita ipsis fors esset, res eorum meliores futuras, si vnā cum pluribus habitarent, ita illos interpretatos esse id oraculum: existimasseque Remp. suam bonam fortunatamque fore, si illos etiam, qui migrarint è vita, intravrbem receperint, quod postea diligenter seruarunt. Verba oraculi hæc erant: *Ἀμεινον καὶ λατῶν ἔσεσθ' ὅσπ' ἰσοποιοῦμενοι τῶν ὄντων μετὰ τῶν πλεόνων.* Cætera autem nationes Græcorum tantopere hoc fugiebant, ut ministros etiam tristis huius muneris, quos κατὰ γένησ' appellabant, vrbis domicilio arcerent. Quod memoriæ prodidit Hesychius, hoc ipso nomine illos vocans: eosdem etiam Græcè νεκροβάπτας vocatos, cum libitinarij dicerentur à Latinis, testatur Vlpianus in XIII. libro Pandectarum. tit. de infortoria actione. Animaduertendum autem, cum in oraculo illo πλεόνες crediti sint vocati esse mortui, qui verè non sunt, nos quoque patrio nostro sermone ita loqui: dicimus enim eos, qui interire, ad plures profectos esse. sed in consuetudine quoque hoc Latini

uorum hominum fuisse testimonio Plauti cognoscimus: cuius in Trinummio hæc verba sunt, à Philtone pronūtiata, filio præcipiente: Quia ego ad hoc genus hominū duravi, quin prius Me ad plures penetraui.

Diligentem commemorationem beneficiorum esse penè exprobrationem, dictum etiam à Demosthene.

CAP. VIII.

QUOD in ore liberti hominis posuit Terentius Andria, cum iniquo animo ipsum ferentem induxit herilem illum sermonem, accuratamque explicationem beneficiorum erga se, Demosthenes quoque pro Ctesiphonte maiore in re vsurpauit. Verba summi oratoris hæc sunt: τὸ δὲ τὰς ἰδίας ἀνεργεσίας ἀναμνησκόμενον μικρὸν ἀλλ' ὀμνιόμ' ἔστι τὸ ἀνευθῆσαι. Comicus enim inquit: Nā isthæc cōmemoratio Quasi exprobratio est immemoris beneficij. Quod Græcis igitur est ἀνευθῆσαι, ille exprobare reddit. Cicero verò ἀνευθῆσθαι μὲν exprimere volens, ut puto, verso sermone cum esset ei obiectū, ait, locus autem est in epistola ad Pætum, cum vocem referret, qua Aristippus Cyrenaicus se purgavit, infimulatus, quod Laida haberet. Græci scriptores hoc ipso verbo in re exponenda uti solent.

Locus emendatus in Liciniana, ubi Cicero uitam suam tuetur contra uoces, maleuolorum, eum ut nimis deditum studijs literarum, insectantium.

CAP. IX.

LOCUS est corruptus in oratione Ciceronis pro Archia Poëta, qui tamen in scriptis exemplaribus vitio vacat: idemque etiam in iis libris, qui primis temporibus excusi sunt, integer legitur: vnde suspicari licet ipsum à sinistro aliquo correctore contaminatum fuisse: ita enim nunc scriptum est in iis, qui emendatiores putantur: Me autem quid pudeat? qui tot annos ita uiuo, Iudices, ut ab illis nullo me vnquam tempore, aut commodū, aut otium meū abstraxerit, aut voluptas auocarit, aut denique somnus retardarit. (loquitur autem de studiis literarum) cum hoc pacto videatur omnino legi debere: Ut à nullius vnquam me tempore aut cōmodo, aut otium meum abstraxerit, & quæ sequuntur: ostendit enim, quod incubuerit literis, nemini obfuisse: nec se esse è genere illorum hominū, qui his studiis vehementer delectati, cuncta officia & publica & priuata deserunt, sed semper se præstò fuisse iis, qui opera sua uti vellent, & temporibus cōmodisque eorū diligenter seruifese, nec à muneribus illis potuisse, aut otio auelli, aut voluptate auocari, aut somno retardari, quare liberum esse omni culpa. nam quod tempus poneret in literis bonisque artibus perdiscendis, statim accurate docet,

atque id cum sua magna laude, turpique nota eorum, qui longè aliam vitam, quàm describit, sequerentur. nullo autem modo accommodatum fuisset illi loco temporique ostendere, se ita vixisse multos annos, vt nulla ratione diungi potuerit à studiis literarum, vel potiùs valde alienum incommodumque: quanuis enim res commemorarit, quæ impediunt studia bonarum artium, vt ignauia, voluptas corporis, somnus, planum tamen est ipsas alia etiam honesta facta retardare.

Πάλαισμα, proprie usurpatum, satis apertum uocabulum esse: idem autem ad alias res translatum, aliquando obscurum.

C A P. X.

MΑΛΑΙΣΜΑ valet astutam rationem vincendi aduersarium, qua utebantur pugilles in certaminibus: sæpe tamen hoc verbum apud optimos autores ad alias res translatum inuenitur: significatque callidum aliquod consilium ac vasum. Aeschines igitur contra Ctesiphontem, cum inquit, Iudices admonēs ne se paterentur à Demosthene decipi: *Μη δ' ἀγνοῖεθ' ὅτι πάλαισμα τῆς ἐστὶ δεικαστηρίου*, manifestò ita cepit. Xenophon quoque in 11. libro *ἀπομνημονευμάτων*, inducens Socratem iridentem stultam rationem Aristippi, qui dixerat, vt liber esset malis, quæ sæpe vexant incolas certorum locorum, nouisse vnquam ascribi se in ciuitatem vllam, sed vbique peregrinū esse, eodem pacto illo vsus est. Verba polliti suauisque Scriptoris hæc sunt:

Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, τοῦτο μὲν τοὶ ἄλλοι λέγουσιν ἀπὸ πάλαισμα: τοὺς γὰρ ξένους, ἀλλ' οὐδ' ἐστὶ Σίνις, καὶ ὁ Σκίρων, καὶ ὁ Πρακοῦσης ἀπέθανον, οὐδέ τις ἐστὶ ἀδικεῖ. mera autē illa est ironia: multis enim iniuriis tunc quoque expositos esse hospites intelligebat. Aristophanes itidem in *βατράχοις*, cum ait *φρυγίχου παλαισμοσ*, quod adnotat etiam vetus Grammaticus, intellexit huiusmodi dolos, astutaque facta, quanuis ab interprete adferri videantur etiam aliarum illius loci declarationes. ipse tamen affirmari ita locū eum accipi debere: præsertim cum sermo sit de lapsu corporis: est enim illic *ἀλληγορία*, nisi fallor. integer locus est (digreditur autem illic Poëta ab argumento fabulæque) *Κἄ τις ἡμαρτε σφαλέσσι φρυγίχου παλαισμοσιν Ἐστὲ νέσθαι φημί, χρῆναι τοῖς δλιθούσιν τότε. Αἰτίαρ ἐκθῆσι, λύσαι τας πρώτους ἀμαρτίας.* non tam facile tamen perspicitur quid intellexerit hoc verbo Sophocles in Oedipode tyranno, cum ita chorum fecit canentem: *Τὸ καλῶς δ' ἔχον πῶλε πάλαισμα: μή ποτε λύσαι θεὸν αἰ τούμαι, θεὸν οὐ λήξω ποτε προσάταρ ἔχωρ.* Accusabat autem ille Iocastam, quæ contempserat oracula: omnemque diuinationem flocci non faciebat, & sanè ipse puto prædictionem ipsam significari, siue pietatem erga deos immortales. Non apparet tamen quid similitudinis huic rei sit cum illa, vt aptè verbum illinc huc transferri possit.

Repreh

Reprehensum à Cicerone in oratione aduersarij uerbum accusatoriè, quo ipse etiam, ut ualde apto ad eam rem ostendendam uititur.

C A P. XI.

NO TANDA est malitia summi Latini oratoris, qui uerbum rectè in senatu à Trib. pleb. usurpatum reprehendit, atq; exagitauit, cum omnem illius rationem agrariam apud Quirites criminaretur. In sapiēte enim illo consilio, cum Rullus legem ipsam ornaret, utilitatēq; eius exponeret, urbanā plebem nimium in Rep. posse dixerat, exhauriendamque esse: id enim uerbum quanuis rei narradæ, vel ante oculos potius ponendæ, ualde aptum foret, notatum Cicero in concione illi exprobrauit, indeque magnam inuidiam ipsi conflauit: de se enim tanquàm de sentina aliqua, uerba fecisse tribunum iniquo animo ferre debuit populus Rom. nam quin translatio elegans sit, dubitari non potest. Ipse certè Cicero ita postea locutus est in epistola quadam ad Atticum, cum de eadem re ageret, inquit enim: *Populo autem & Pompeio satisfaciebam emptione: qua constituta diligenter, & sentinam urbis exhauriri, & Italiæ solitudinem frequētari posse arbitrabar.* Sed Græci quoque Scriptores uerbo, quod huic respondet, *μεταφορικῶς* utuntur, ad eandemque rem transferunt, vt Euripides Oreste, narrans Troianum bellum excitasse hoc consilio deos immortales, vt exhaurirent è terra tanquàm è nauis, sentinam improborum contumeliosorumq; hominum. hæc Poëtæ ipsius uerba sunt, *θανάτους τ' ἔθνηκαρ, ὡς ἐπαντλοσεν* *χθενὸς Ἰθρισμα θνητῶν ἀφθόνου πληρώματ*. nam Plutarchus, qui in Pericle eandem penè, quam Cicero, sententiā protulit, hoc ipso uerbo vsus nō est: sed inquit, docēs singulis annis ipsum classem ornare solitum, nec non misisse etiam agrarios in plura loca, id Periclem eo consilio fecisse, vt ignaua, ob otiumq; turbulenta ac seditiosa plebe, ciuitatem leuaret,

ἀπονομφίζωρ ἢ ἀργού, καὶ διὰ σχολῶν πολυπράγμων ἢ χλοῦ τὸν πέλιρ.

Quod Cicero dixit Philosophiam quasi sepimento quodam, uallari dialectica arte, expressum esse è Græco.

C A P. XII.

ICERO in primo libro de Legibus, cum de sapientia ageret, à cuius amore *φιλοσοφία* uocata est, partes huius præclari studii explicuit: primūq; illā, quæ in purgādo pectore occupatur, quomodo pararetur, ostendit: deinde, quæ rerum naturalium causas anquirat; tertiā autem, dialecticam Græco uerbo appellatam intelligens, inquit: Atque hæc omnia quasi sepimento aliquo, uallabit differendi ratione, & quæ sequuntur, expressit autem simile, quo Stoici quidam vim Dialecticæ naturamque explanabant. id autem, vt alia etiam nonnulla eiusdem generis, Diogenes Laërtius in Zenonē posuit: iis enim imaginibus illi putabant se inuolutam abditamque vim rerum posse explanare, cuius uerba hæc sunt: *Εἰκάζουσι δὲ τὸν φιλοσοφίαν*

ἀγρῶ παμφόρῳ τὸν ἢ περιβεβλημένων φραγμῶν: τὸ λογικῶν, τὸν δὲ καρπῶν, τὸ ἠθικῶν: τὸν δὲ γῆν ἢ τὰ δένδρα, τὸ φυσικῶν. Reddidit igitur φραγμῶν, quæ sane notio est huius verbi, M. Tullius sarpimentum. ad hoc, cum satis certò cognoscatur Ciceronem respexisse: huiusque similibus notitia valde locum illustret, libētius id adnotavi, quia memini eruditū virum in sensu huius loci eliciendo lapsū esse, qui falsò putarit M. Tullium respexisse ad sententiam Platonis, qui in septimo libro de Repub. Dialecticam celebrans appellavit ipsam θεικῶν Philosophiæ: cum tamen eruditissimus ille ac politissimus Scriptor longè aliam rem ac præstantiorem scientiam, Dialecticam nomine illic significarit: quod existimabat ille Ciceronem fecerisse. Sed etiam in eo arbitrabatur eundem parum vidisse, q̄ putarit θεικῶν eo in loco significare sarpimentū, cum apicem culmēq; illic valeat, quanvis planum sit eam quoq; notionē esse eius nominis. Vnde etiam nunc militari voce vulgò munitiones castrorum vallūmque appellantur, è Græco sermone deriuata voce, trinceæ.

Res quæ videntur, honestè negari uix posse, ne in odium incidat, astutè non conceduntur, exemplo magnorum uirorum.

C A P. X I I I.

AT TENDENDA est astuta ratio duorum summorum ducum, qui cum alieni à quietis consiliis pacèque videri non vellent, eas conditiones ferentes, quas probari aduersariis non posse intelligebant, callidè fugerunt, quod honestè negare non poterant: Philippus enim Macedonum rex in epistola, quam scripsit ad Athenienses, cum in animo haberet nihil eorum facere, quæ legati ipsorum postulabant: nec tamen nimis durus videri vellet, affirmavit se auditis oratoribus eorum assentiri omnibus rebus, quas illi petebant: seque paratum esse inducias facere, si tamen Athenienses missis ad se autoribus malorum consiliorum, iusto supplicio illos affici passi sint. literæ regis recitatæ à Demosthene in actione pro Ctesiphonte, illic nunc inclusæ leguntur. Eodem etiam pacto M. Antonius texit odium suum contra eos, quos Mutinæ obsidebat, docens se omni pœna eos liberaturum, si Imperatorem suum prodidissent, quod illi commissuri nullo modo erant: in epistola enim quam misit Hirtio & Cæsari inquit: At militibus inclusis opem fertis. nihil moror eos saluos esse, & ire quò lubet: si tantummodo patiuntur perire cum, qui meruit.

Verbis proprijs conuiuij uocatas disputationes eruditæ & à Cicerone in Topicis, & sexcentis locis à Platone.

C A P. X I I I I.

CICERO in libro Topicorum eleganti ἀλληγορία vsus est: manifestò enim aliud dixit: aliud intelligi uoluit, cum multis vsurpatis translatis verbis, inquit: Sed quoniam audidum hominem ad has discendi epulas recepì, sic accipiam, vt reliquiarum sit potius aliquid, quam te hinc patiar nò satiatum discedere. An autem primus apud Latinos Accipere è sua

è sua sede in alienum locum trāstulerit, ante aliòsq; epulas μεταφορικῶς uocarit disputationes de rebus grauioribus, affirmare non ausim. Plato certè, cuius elegantiam orationis summo studio Cicero imitatur, ante ipsum in Phædro hac forma dicendi iterum vsus est: verbàque sua, quæ Latinis illis respondent, eòdem transtulit, vt cum initio eius sermonis ita induxit Socratem loquentem: Τίς οὖν δὴ ἢ διατρέξῃ, ἢ δὴ λῶν δὲ τῶν λόγων ὑμᾶς Δυσίας εἰσία, & post ex eiusdem persona, paulò antequam tecto capite sanctissimus ille vir delicatam eam teneramque orationem auspicaretur: inquit enim: πῶς γὰρ ἂν εἶς τ' εἴω τοιαύτης θόνης ἀπὲ χειρῶν. Itemque in primo libro de Repub. his verbis: Εὐαχρῶ τῆς λόγου ἐφῆ θαρρόωμ: οὐ γὰρ ἐγωγέ σοι ἐναντιώσομαι, ἵνα μὴ τοῖς δε ἀπέχθωμαι. ἴθι δὴ ἢ δ' ἐγὼ. καὶ τὰ λοιπὰ μοι τῆς ἐστίας ἀποπλήροσον, ἀποκρινόμενος ὡς περ καὶ νῦν. vt in septimo etiam, quo testimonio quoque vsus est Budæus. Cum à Græcis vsurpatū sæpe hoc uerbum μεταφορικῶς doceret. καὶ εἰς τὸν ὕπνον ἴη τὸ λογικῶν ἢ ἐγείρας ἑαυτῆ καὶ ἐστίας λόγων καλῶν καὶ σκέψεω. & quæ sequuntur. Locum autem illum in primo libro de Diuinatione uertens Cicero, eandem figuram seruauit, his verbis: Ea parte animi, quæ mentis ac consilij est, agitata & erecta, saturatàque bonarum cogitationum epulis, & quæ sequuntur. Idem quoque non minùs elegans, quam eruditus scriptor in sermone de amicitia, quem Lyfidem intercipit, eodem pacto locutus est, dicens: Τί ὑμεῖς ἐφῆ δ κτήσι ππ. αὐτὸ μόνω ἐστίασθον: ἡμεῖρ δὲ οὐ μετασπίδον τῶν λόγων. vnde manifestò tenetur magnopere delectatus esse hac translatione, cum tantopere ipsam frequentet.

Videri Ciceronem peccasse in uetere historia narranda.

C A P. X V.

QUOD Cicero inquit in secunda quæstione Tusculana: Aspice Philoctetam, cui cõcedendum est gementi: ipsum enim Herculem uiderat in Oeta magnitudine dolorum eiulantem. nihil igitur hunc uirum sagittæ, quas ab Hercule acceperat, consolabantur, uereor ne à uero dissentiat: memoriæque lapsus hic sit: neque enim Philocteta Herculem in Oeta acerrimis doloribus oppressum uidit, muliebrémque fletum edentem, sed pater ipsius Pœan, temporàq; manifestò repugnant: ad Troianum enim bellum, cuius dux Agamemnon fuit, profectus est Philocteta: Hercules uerò multò antè inter deos relatus erat. Pœantem autem ab eo sagittas dono accepisse, quas postea filio reliquit, certum est testimonij multorum Scriptorum. Apollodorus in bibliotheca id his uerbis docet, ubi narrat non fuisse dicto audientem filium Herculi, cum insisset eum incendere rogam: Pœantémq; fortè illac prætereuntem, duro illo munere functum esse: Τῆ δὲ μὲν θέλοντι, Ποίας πωρῶν ἐπίητισιν ποιμνίω, ὑφάλας: ἔλαθε τὰ τόξα παρ' αὐτῆ Δωρεάμ. Philocteta ipse apud Sophoclem in fabula, cui ipse nomen dedit: ο δ' εἶμ' ἐγὼ σοι κείν, δμ κλύεις ἴσον τῶν ἡρικλέων ὄντα δεσπότη ἔπλω. Ο τῆ Πάλατ' παῖς Φιλοκτήτης.

INTE

Iure quidam accusati, qui res quanuis utiles, non idoneis temporibus, neque id postulantibus, tractant.

C A P. XVI.

CUTE increpuit aduersarium, magnum oratorem, acris animi iuuenis apud Virgilium, quod propinquis hostibus aggredi que urbem parantibus, ostentaret importuna illam suam eloquentiam: neque enim tunc linguæ munus valde requiritur, sed manu opus. Quod si consilij quoque usus est, id subita expositione contentum est. Non male igitur inde orationem exorsus, inquit: Larga quidem semper Drance tibi copia fandi Tum, cum bella manus possunt, & quæ sequuntur. Demosthenes quoque in oratione περι συμμοριών, id exagitauit: quemadmodum etiam contrariam huius culpam: eius, qui cum consilia requiruntur, deliberatioque de aliqua re habetur, studet opinionem fortitudinis reportare. vnde opposita hæc inter se vitia incipit accusare. Οτι οὐκ ἐστὶ χαλεπὸν, οὐδ' ὄταρ βουλεύεσθαι δέη, δόξαν ἀνδρείας λαβῆν, οὐδ' ὄταρ κινδύνους ἐγγύς ἢ, δεινὸν ἐπιεῖν φανύσθαι. Addit autem ille statim, in quo plurimum laboris difficultatisque positum sit: quodque tempori conueniat.

Quod cicerō affirmat Isocratem fecisse iudicio, citans illum testem, scriptorem eum uideri dicere se facere propter senectutem.

C A P. XVII.

CERO in Oratore tradit Isocratem in senectute temperasse sibi iudicio ac voluntate à frequentia numerorum, quasi cognosset usu nimis vincam illam numeris orationem, quam antea adamarat, vitio non carere, comprobataque hoc testimonio ipsius autoris: quæ affirmat hoc scripsisse in oratione ad Philippum Macedonem: verba tamen Isocratis videntur potius significare id ipsum fecisse labore deterritum, quod tantum molestiæ, confectus annis, sustinere non posset. Ita enim se ipsum purgat magno illi regi, ad quem librum misit: Οὐδὲ γὰρ ταῖς περὶ τῶν λέξιων ἀρρυθμίαις καὶ ποιητικαῖς κεισομηκίαις αὐτὸν: αἷς αὐτὸς τε νεώτερος ὢν, ἐχρῶμιον: καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπέδειξα, ὅτι ὦν τὸς λόγους ἰδέσθαι θ' ἅμα καὶ ποιητικῶν ποιητικῶν: ὦν οὐδὲν ἐστὶ δυνάμει δια τῶν ἡλικίαι. nam cum aperte narret se prius hoc ornatu uti solitum, primumque ipsum aliis ostendisse: addatque bona ipsius, dicens illarum rerum auxilio orationem iucundiores: magisque aptam ad persuadendum effici, non videtur conuenire sententiæ illius, qui hæc rationem damnet. Quod si quis astute velit egisse callidum Scriptorem, putetque reiecit in grauitatem ætatis, quod alia de causa faciebat, nihil hoc adiuuat Ciceronem, qui quod tradit de immutato consilio Isocratis intelligi posse affirmat ex ipsius verbis, in ea oratione positis: ita enim loquitur. Quin etiam se ipse tantum quantum ætate procedebat (propere enim centum confecit annos) relaxarat à nimia necessitate numerorum. quod declarat in eo libro, quem ad Philippum Macedonem scripsit, cum iam admodum esset senex. in quo dicit sese minus iam seruire numeris, quam solitus esset. ita non modo superiores, sed se ipse correxerat. nam

nam quin verum sit, quod dicit, dubitari non potest: in dubio est res, quæ ipsum impalerit, fueritne correctio veteris errati, an desperatio præteriti ornatus ob virium imbecillitatem, consequendi.

Confirmata uetus lectio in epistola Ciceronis ad Trebatium similitudine Græci sermonis.

C A P. XVIII.

ERBA hæc Ciceronis ex epistola ad C. Trebatium sunt, ita olim à me purgata ope vetustorum exemplariorum: Turpis enim macula in excusis libris prius ipsa fœdabat: Nam ius civile vestrum ex libris cognosci potest: qui quantum plurimi sunt, doctorem tamen, unumque deliderant. antea nanque impressi habebant, lumenque. quomodo autem restitutum à me verbum accipi deberet, accurate tunc docui in castigationum illarum mearum explicationibus: exemplum tantum detuit, quo sermo ille comprobaretur. In quod cum postea incidere, libuit illud notare: valde enim ipso integritas eius lectionis confirmatur: præsertim cum non defuerint, qui puritatem elegantiamque huius locutionis non videntes, rursus contaminarint. Aristoteles igitur in Problematum segmento XI. eodem pacto locutus est: (nihil enim refert autoritas huius sermonis è Latino, an è Græco scriptore petatur) Διὰ τὴν ὀμιλίαν ἀδολογῶντες ὁμοιοῦσι μᾶλλον τὸν ῥυθμὸν ἢ ὀλίγοι: ἢ ὅτι μᾶλλον πρὸς ψῆα τε καὶ ἡγεμόνα βλεποῦσι. Causam igitur esse putauit, cur magis numeros in canendo serua rent multi, quam pauci, quod chorus è multis constans, magis sibi vnum ducem que proponeret, ad ipsumque respiceret.

Virgilij locus, qui uidetur expressus ex Electra Euripidis, propter similitudinem sententiarum.

C A P. XIX.

IRGILIUS his verbis induxit Andromachen interrogantem Aeneam repente visum, quarentemque, quæ & ipsa scire cupiebat, magni animi mulier, necdum tot aduersis rebus fracta: & grata esse sciebat illi, vnde quærebatur: Quid puer Ascanius, superatne, & vescitur aura? Eodem autem modo induxit Euripides colonum interrogantem Electram vxorem in fabula, cui ipsa nomen dedit, ut videatur epicus Latinus Poëta è Tragico Græco hunc locum transtulisse: cum enim ab opere rediens ille inuenisset domi cum vxore loquentes adolescentes duos, ac percunctatus esset, quinam illi forent, accepissetque ab Oreste. missos. statim inquit: Τὶ φασὶν ἀνὴρ ἐστὶ καὶ λῶσθαι φάος. valet autem apud Latinum Poëtam superat, quod apud Græcum ἐστὶ: id enim primum interrogari debuit: neque enim mirum fuisset vtrunque tantis malis oppressum, vitam finisse. Quod verò additur ab utroque est tanquam declaratio eius, quod vno tantum verbo, ac nimis concise dixerat, à consequentibus igitur ambo vitam significarunt: nam qui viuunt, luce fruuntur, & quasi vescuntur. Præterea quod Virgilius adiūxit: Ecquænam puero est amisisse cura parentis: Ecquid in antiquam virtutem, animosque viriles, Et pater Aeneas & auunculus excitat Hector. posterioris

lib. 3. Aeneid.

rioris interrogationis agricolæ illius imitatio esse videtur, cum ait: ἢ ἡδέ τι πατρός : σὸν τε μέμνηται κακῶν. vt falsa prorsus explodendaque videatur sententia eorum, qui in Latino carmine, parentis, valere putarunt patriæ. nam similes etiam hi loci valde inter se sunt, quod ambæ hæ personæ, quæ interrogant, commotæ animo sunt, re noua, atque inexpectata perturbatæ: quare conuenit ipsis mirificè vehemens hæc, acrisque interrogatio.

Iocus Dionysij tyranni in re nefaria molienda: ductus ab habitu, quo ueteres statuas deorum fingebant: aliæq; sacre uoces inde conflata.

C A P. X X.

INGEBANT Veteres artifices simulacra multa deorum porrectas manus habentia: aliter tamen atque aliter cõformatas: partim enim eorū patêras coronasque manibus sustinebāt, partim autē vacuas manus ipsas, supinas habebant. vnde materix iocorum cauillationesque nascébātur. quod enim memoriæ prodidit Cicero in III. libro de Natura deorum, Dionysius ille

Siculus tyrannus, cum fana expilaret tollerétque, quæ statuas deorum immortalium in manibus porrectis gerebāt, ita tegebat improbitatem suam: dicebāt que se accipere illa, nō auferre: esse enim stultitiam à quibus bona precemur, ab iis porrigētibus & dantibus, nolle fumere. Contra autē lepidissimus Comicus in ἐκκλησιαζούσας hoc argumento quendam induxit reuocantem, à propositoque retrahentem: statuerat enim ille è priuato in publicum uasorum aliquid conferre, vt plebiscito iubebatur: nullo igitur modo id oportere fieri affirmauit: sed potius conandum esse semper accipere, quàm dare, sequentem instituta deorum ipsorum immortalium. hoc verò illis cordi esse intelligi posse, spectatis ipsorū manibus: quando enim, inquit, votis ab illis petimus, vt boni aliquid nobis dent, stant eorum simulachra supinam manum porrigentia, vt quæ malunt accipere, quàm dare. Verba Poëtæ hæc sunt ab auctoritate deorum, quod volebat, confirmantis, notaque quadam voluntatem illorum indicantis: γνώσει δ' ἀπὸ τῶν χειρῶν τε καὶ τῶν γαλμάτων: ἴταρ καὶ σὺ χάμεθα διδόναι τὰ γὰρ καὶ Ἐσηκεν ἐκτένοισι τὸν χεῖρ' ὑπὲρ | αὐ. Οὐχ ὡς τι δίδουσι, ἀλλ' ἕπως τι λάβῃσαι. Vt autem illic manus porrigere Cicero inquit, ita in v. quæstione Tusculana, cum lepidam rationem commemoraret, qua uisus est idem callidi ingenij vir, conditionemque vite miseræ præclare intelligentis, in refellendo Damocle assentatore, qui beatum illum esse prædicabat: ait enim: Nec manū porrigebat in mensam. Plutarchus verò cum de eadem re loqueretur in v. libro Sympoticarum quæstionum, eodem verbo, quo Comicus, usus est, cui tamen in initio alia particula addita est, inquit enim: Ἀπὸ δὲ τῶν ἀεφίλων προτένοισι ἐπὶ τὰς τραπέζας.

Clamys

Chlamys non militarium hominum tantum, eorumque, qui peregrinationi se darent, uestimentum, sed uenatorum quoque: quo modo Virgilius cepit.

C A P. X X I.

ON temerè doctissimus Poëta, cum Didonè describit in uenationem proficiscētē, ornatam rebus omnibus, quas tempus illud postulabat, chlamydem etiā gerentē fingit: erat enim chlamys tegmen quoque uenatoris. meritiò igitur cecinit: Tandem progreditur magna stipante caterua Sidoniam picto chlamydem circumdata lymbo. nam qui peregrinabantur, longumque iter aliquod suscipiebāt vt ea consuecisse, vt ad iniurias cœli depellendas apta, certum est, Illud autē testatur Pollux in Onomastico, vbi quæ adiuuent id studiū, exponit: copiosèque de utensilibus uenatoris agit. addit verò ipse etiā vsui chlamydem esse posse, sinistra manu implicatam, cum feræ in eum infiliunt, aut ipse pugnam cum illis capepsit. valde autem accommodatum esse huic ipsi muneri indumentum hoc, significatur etiam his Pacuij verbis, quæ citantur à M. Varrone in v. libro de lingua Latina? Hinc, chlamyde clypeat brachium. tanquam vsum præbeat clypei amictus hic: euitarique illo possint tela istiusque, qui inferuntur. Idem exemplum plenius ponitur ab Nonio: vbi etiam nomen fabulæ legitur, vnde sumptum fuit. Sic enim apud eum est. Pacuius Hermiona: Currum liquit, chlamyde contorta clypeat brachium.

Sententia posita à Cicerone in epistola ad Q. fratrem, declaratur è media Philosophia eruta: contrique eam quamuis ueram, certamque, ostenditur subtiliter diseruisse Plutarchus.

C A P. X X I I.

IN graui illa, plenaque optimorū præceptorum epistola, quam M. Cicero ad Q. fratrem scripsit, quæque ob longitudinem instar libri est, ea parte, qua mederi uitio ipsius, quo maxime laborabat, studet (erat enim ingenio iracundus Quintus, cõmotusque animo, linguæ non parcebat, sed passim maledicta conuitiæque in omnes iaciebat) sententia hæc est, expressa è libris Philosophorum: Sed te illud ad moneo, vt si hoc plene vitare non potes, quod antè occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit ne occuparetur, vt te antè compares, cotidieque meditare resistendum esse iracundiæ. Hieronymus enim, qui multa commodè uiliterque præceperat ad hunc motum sedandum, assentiebatur & ipse iram surgentem non intelligi: nec ortum illius sentiri ob celeritatē, sed ipsam postea iam conflata, cognosci. quod Cicero probans, verumq; esse putans, nō repugnat in hoc fratri. Plutarchus tamen in Commentario περὶ ἀσχημοσύνης ipsius opinioni resistit: & ne dum concedat ortum iracundiæ nos fallere, affirmat nullum animi motum cum excitatur, habere originem auctiōnemque adeò apertam. quod & Homeri auctoritate, & sapientium virorum exemplo confirmat. Locum ipsam

ipsum eruditi eius Scriptoris ponam, simulque maculam delebo: quæ, nisi fallor, illum asperfit. Οὐκ ἤρεσκον ἔρ μοι, κἀπιερ ἄλλα χρῆσιμα λέγων ἢ παραινῶν δ' ἱερώνυμοι, ἔν' οἷς οὐ φησι γρηγορέως, ἀλλὰ γρηγορέως καὶ οὐκ οὐκ σθησιμ δ' ὄργης εἶναι διὰ τὰ χθ' : οὐθὺν γ' οὐτῶ τῶν παθῶν συλλεγόμενον ἢ διακινουμένον ἔχει τὴν γένεσιν ἐμφανῆ, καὶ τὴν αὐξήσιν. Suspicio igitur legi debere οὐκ ἤρεσκον. idque magis sententiæ quadrare videtur: & in consuetudine sermonis frequens est, ut nō placuisse sibi dicat autorem illū ea parte, quāuis iudiciū illius sapientiāq; in multis aliis rebus probaret.

Faceta vox Stratonici citharistæ recitata, in qua lufit in ancipiti sermone, οὐκ τοῖς θεοῖς: simulque eorum uis explicata.

C A P. X X I I I.

STRATONICVS quidam citharista fertur vrbani lepidique ingenij fuisse: in multis autem ipsius acutis vocibus, hæc etiā à Græcis scriptoribus celebratur, quod cum ludū ille aperuisset, in quo artem suam doceret: illic que statuas nouem musarū dedicasset, Apollinisque vnā: duos autem tantum discipulos haberet, quæsitumq; ex eo esset, quot discipuli ipsius forent, respōdit (Græca enim verba ipsius ponam) οὐκ τοῖς θεοῖς ἀλάδεια. Intellexisse verò illū numeratis etiam diis numerū cum confici, cōstat. An autē aliter quoque accipi verba illa potuerint: ut in duplici eorum notione lusit, animaduertendū. ipse sanè puto hunc etiam sensum ab ignaro veritatis elici inde potuisse, quasi dixerit se auxilio deorum ad numerū x i i. discipulorū peruenisse: quod honori illi erat. Ut enim sepe poëtæ vnitatis numero οὐκ θεῶν dicūt, cum iuuante deo significare volūt, ita etiā multitudinis, οὐκ τοῖς θεοῖς. cuius rei testis est Machō Comicus, qui in fabula quadā hanc orationē tribuit Philoxeno Cytherio, Poëtæ optimo: eidē tamen ventris gutturisq; vitis inquinatissimo, cum appropinquante morte de suis rebus loqueretur, ac quid in tabulis sui testamēti cōtineretur, faceret explicaret: Τὸς διθυράμβους οὐκ θεοῖς κατὰ λιμπάνω ἠνδραμείους, ἢ πάντας ἐσπερανομήους. longū autē elegansq; Machonis carmē: in quo Philoxeni intemperantia declaratur: cuiusdēmq; in morte obeunda, quā sibi suauis cibi auuiditate procurarat, animi equitas, apud Atheneū est in v i i i. lib. λειπνοσοφιστῶν. Ciceronem autem hūc modum loquendi, à Græcis sumptum, in epistola ad Atticū vsurpasse, notū est: cum temperare & quasi corrigere, quam editurus esset sententiā, nimis cōfidentē ac spiritus iracundiæ que plenā, vellet: inquit enim: οὐκ θεῶν τρι λέγω, magnus dolor accessit, efficietur aliquid dignū nobis: improbē autem cōtumeliosēque sibi ab Antonio tractatus videbatur.

Disputatio de veritate lectionis duorum Ciceronis locorum è libello de Senectute, contra Græcam Theodori tralationem.

C A P. X X I I I I.

HAUD facile affirmarim corruptūmne exemplar habuerit Theodorus, cum locū Ciceronis vertens in libello de Senectute, vbi voluptates, quæ percipiūtur ex studio agri colēdi explicat, reddidit. ἥτις εἰς κόλπον μεμαλαγμένον τε ἢ διαργασμῶν τὸ σκεδάσθην ἀσέριμα ὑποδέξαμεν, πρώτον μὲν βωλοκοπιθὲρ σιωλοειπίεσα

πῖεσα: ὅθην δὴ καὶ βωλοκοπία ἢ τὸ δε ἀπεργασμῶν, καλεῖται. verba enim M. Tullij sunt, ut in scriptis quos vidi, & exculis olim legitur: Quæ cū gremio mollito ac subactō semē sparsum excepit, primū id occæcatū cohibet. ex quo occatio, quæ hoc efficit, nominata est. Cōfirmat præterea lectionē hanc auctoritas veterū Grāmatorū. ipse tamē videtur legisse occatū. nō affirmarim igitur vtrum erratū hoc librariorū, si fortē in aliquo libro hāc scripturā offendit, fraudi ipsi fuerit, aut ita verterit, quod etymon Latinæ vocis exprimere nō potuerit, quia in Græco sermone quod valet occare, similitudinē nullā habeat, cū verbo, quo significant occæcare & tenebris occulere. quæ vicinitas est cōmuniōque Latinorū verborū inter se: voluit nanq; Cicero dū de rustico hoc opere disputat, originē illius vocis aperire, ac docere deniq; vnde occatio dicta esset. nam inde appellatā ipsum putasse testimonio antiquorū intelligimus, in primis autē Sex. Pōpeij eruditi scriptoris, qui inquit: Occare & occationē Verrius putat distū ab occendo. & cædāt grādes globos terræ. cū Cicero venustissimē dicat ab occæcādo fruges iactas. Sed etiā Nonij Marcelli, cuius hæc verba: Occationē ab occæcatis feminibus, qua efficitur, dici M. Tullius voluit de Senectute. locū autē ponit. alio autē in loco idē, cū proprietatē huius verbi ostēderet, & cur ita appellatū sit, duas opiniones afferret, huius etiā Ciceronianæ meminit, quāuis diuersum autorem eius videatur afferre: ait enim: Occationis proprietas his indiciis aperitur. Varro de re rustica lib. i. Et postea occare, id est cōminuere, ne sit gleba. quod ita occidūt, occare dicūt. Serenus, occatio occæcatio est. Arbitror igitur de explicatione huius nominis, quam Græci etymologīā vocāt, à Cicerone hūc agi. quæ si occatū legatur, nulla hūc esse potest. occatio enim παρῶνυμον est eius vocis. In altero autē hoc nō dubito quin peruulgatā lectionē secutus sit, quæ fortasse mēdo nō vacabat. intelligo autē cū Cicero purgat senectutē, q̄ morosa difficilisq; esse diceretur, atq; hæc naturæ ac morum vitia esse affirmat, nō ætatis: probatq; id exēplo senū Terētianorū, qui magnopere dissimiles inter id se forent: alter enim eorū nimis tristis ac sæuerus, alter verò lenis comisq;: ita enim quōdā legebatur: Quāta in altero diritas; in altero comitas. emēdauit autē ipse quōdā diritas. Theodorus verò reddit: ὅση μὲν γ' ἐν τῷ σκληρότητι: ὅση δ' ἐν τῷ φιλοφροσύνῃ. illo autē modo correxi secutus testimonij Nonij Marcelli, necnō rē ipsam: inquit enim Nonius, Diritas, M. Tul. de Senectute: Quāta in altero diritas. Dirissimū, sæuerū. Varro Bimargo. Scena quē senē Latina vidit dirissimū. Sed etiā notiones verbi, dirū, explicans, eandē lectionē cōfirmat: citat enim hunc locū: de naturæ enim acerbitate loquitur Comicus, quod ex contrario manifestō perspicitur, necnon superioribus Ciceronis verbis. id autē valere dirū apertū est. & diritas est feritas quædā ingenij atq; immanitas. Vnde Hannibal ab Horatio appositē dirus appellatus est. nā durū etiā hominē appellari certū est, qui pudore nō mouetur: nec flectitur ꝑcibus vllis. trās lato ab corpore ad animū nomine, quod Græci quoq; fecerūt qui σκληρόν ἤθθ dixerūt. Verūm nō de hoc animi habitu (nisi fallor) apud Ciceronē illic sermo est, sed diuerso, id est, de sene, qui nimis seuus esset in absterrendis filiis ab iis voluptatibus, quæ gratæ adolescentiæ esse consueverunt.

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER III.

Locus in primo C. Cæsaris Commentario de
bello civili correctus.

C A P. I.

» V ANVIS nullo certo testimonio vetu-
» storum librorum niti possim: aulim tamen
» affirmare, coniecturis quibusdam ductus,
» locum Cæsaris in primo libro de bello ci-
» uili, mendosum esse: vbi enim non longè à
» principio legitur: Hæc Scipionis oratio,
» quod Senatus in vrbe habebatur, Pom-
» peiûsque aderat, ex ipsius ore Pompeij
» mitti videbatur. falsum est, quod his ver-
» bis ostenditur, adfuisse tunc in Senatu Põ-
» peium: erat enim cum imperio: nec urbem ipsi ingredi per leges lice-
» bat. hoc autem ita planum est, vt dubitari de eo non posse videatur.
» quare censeo legendum, secunda eius verbi litera immutata, aberat.
» Sententia præterea verior est, magisque conuenit. si nanque Pompeius
» adfuisse, non poterat existimari Scipionis orationem ex ore Pompeij
» mitti: ipse nanque præsens, sensus animi sui aperire potuisset, ac verbis
» omnia explanare. contra verò cum Pompeius abesset, nec villo pacto
» per se loqui posset, verisimile erat ipsum quid de ea re sentiret, ab ami-
» co & affini homine dici voluisse. locus autem hic, qui non multò post
» sequitur, omnem scrupulum euellit, vt mirer hanc maculam non ani-
» maduersam antea, nec deletam fuisse. Proximis diebus habetur extra
» urbem Senatus: Pompeius eadem illa, quæ per Scipionem ostenderat,
» agit. Senatus virtutem constantiamque collaudat.

Prauum

Prauum studium quorundam recentiorum declaratum, qui libertatem
datam antiquis à consuetudine uariandorum generum
uerborum, corrigere conati sunt.

C A P. II.

» R I S C I Latini eandem rem sæpe, parum immutata
» voce, aut ne immutata quidem, diuersis generibus ap-
» pellabant, vt studio etiam diligentiaque veterum Græ-
» maticorum percipitur, qui de hac re accuratè scripse-
» runt: cunctaque testimoniis optimorum Scriptorum
» confirmarunt. Inferioris autem ætatis literatores non
» animaduersa licentia temporum eorum, quibus Latinus sermo vige-
» bat, vno sæpe tantum modo illa dici iudicarunt, ac si quid in scriptis vetu-
» storum autorum à consuetudine discrepans inuenerunt, ad normam
» illam suam redegerunt: summæque audacia vtentes, liberè variarunt.
» exempli huius inscitia plura afferre possem, ac quas notas optimis au-
» toribus inuenerint, declarare: vno tamen nunc, aut altero contentus ero:
» cum enim Cicero muliebri genere interitio dixerit in v. libro in Ver-
» rem: vt aliis etiam fortasse locis, qui ab eadem licentia cõtaminati sunt,
» illi sinistri correctores, virili tantum genere interitum dici existiman-
» tes, verbum id deleuerunt, ac pro illo par ei, vt putarunt, eiusdemque
» notionis posuerunt: sic enim nunc in excusis legitur: Cum bellis Car-
» thaginensibus Sicilia vexata est, & post nostra patrûmque memoria cõ-
» bis in ea prouincia magnæ fugitiuorum copiarum versatæ sint: tamen ara-
» torum internicio facta nulla est. Nonij autem indicio intelligitur inte-
» ritio illic legendum esse: ipse nanque ostendere volens muliebri quoque
» genere id verbum vsurpari solitum, hoc exemplo vsus est. Inueni au-
» tem eodem modo alium longè minoris Scriptoris locum deprauatum
» esse: cum enim qui confecit commentarium de bello gesto à C. Cesare
» contra liberos Cn. Pompeij, eodem pacto locutus esset: atque interitio
» protulisset, quod verum esse cognoscitur testimonio vetustissimorum
» librorum, vox illa infrequentior, vt noua barbaraque, eiecta inde est,
» atque illius loco eadem, quæ irrepsit in superiorem Ciceronis locum,
» inculcata. In fidelibus tamen illis hac parte exemplaribus ita scriptum
» est: Ita pridie duorum centurionum interitio hac aduersariorum poena
» est litata. Quamuis autem ignobilis eius libri autor sit: neque enim val-
» de polito sermone locutus est: nec magno iudicio vsus in rebus me-
» moriæ prodendis, & si Latinos Græcosque Poetas se legisse declarat,
» atque eleganti etiam doctrina se ornatum facit, præterquam quod va-
» let ad locum eum Ciceronis confirmandum, non me tamen piget locum
» hunc apud eum restituisse. Est autem diligenter attendendum, an No-
» nius cum, de hac ipsa re subtiliter differens, inquit: *Menda foeminino*
» genere M. Tullius in Verrem, quæ mendosa denique litata: ita enim
» nunc in excusis legitur, intellexerit locum hunc è IIII. actione. quod
» mendum ista litura correxit, vt fortasse ita scripserit Cicero. Quam men-
» dam ista denique litura correxit.

interitio

Mendaj

c ij

Lapsus Ciceronis per imprudentiam in appellando autore
Homericæ sententiæ.

C A P. I I I.

V'M errata nonnulla è genere eorum, quæ *μενημονικά*
ἀμαρτήματα vocantur, viuente adhuc ipso ab amicis
in Ciceronis scriptis deprehensa sint, postea etiam A.
Gellius, quod Tironem familiarisq; ipsius fefellerat,
quoddam adnotauit. Sed superiore quoque ætate
Politianus in secundo libro de Diuinatione eodem
modo ab ipso peccatum fuisse declarauit, cum quædam apud Home-
rum locutum fuisse Agamemnonē scripisset, quæ manifestò edit illic
Vlyxes. Restat autem alter par huic lapsus in eodem libro, à nemine
adhuc, quod sciam, indicatus: non multò enim pòst cum Homericum
versum conuertat, quod Vlyxes pronuntiat, ab Aiace dictum tradit:
Vlyxes enim est, qui apud Achillem, querens de ferocitate Troiano-
rum, sententiam illam edit. Apud Cicronem tamen ita in omnibus
exemplaribus legitur. At Homericus Ajax. & quæ sequuntur, nescio
quid hoc modo nūtiat. Prospera Iuppiter his dextris fulgoribus edit.
Interpretatur autem hoc carmen. *Ζεὺς δὲ σπῆρ κρονίδης ἀδελεία σήματα*
φάνωρ. Nec est quod miremur tam sæpe memoria vacillasse Cicronē:
est enim id vitium proprium senectutis, qua ætate ille se ad hæc *φιλοσο-*
φούμωνα scribenda dedit: habuitque semper animum occupatum maxi-
marum cogitatione rerum: quanuis enim, vt ipse testatur, defensionem
laboribus, senatoriisq; muneribus esset magna ex parte liberatus, non
patiebatur tamen vita tam clari ciuis, in tantisque rebus versati, vt pe-
nitus se literis otioque traderet. Cum illi etiam, qui omnem ætatem
in studiis contriuerunt, & ipsi aliquando in huiuscemodi errores inci-
derint, vt Aristoteles, qui in 11. de moribus ad Nicomachum Calypso-
nis nomen, pro Circes posuit. & in 11. de studio dicendi vbi Aegyptio-
rum regis nomen immutauit, Plutarchus præterea, licet accuratissimus
Scriptor, quandoque hac culpa laborauit, vt in Nicia, cum inquit: *ὁ δὲ*
Αριστοφάνους Κλέων ἀπειλῶν λέγει Δαρυγίῳ τοὺς ῥήτορας καὶ Νικίαν παράξο. neq;
enim hunc versum edit apud Aristophanem Cleon, sed Agoracritus,
quem vt *ἀλλαντοπώλιω* exagitat.

Nox nata Erebo, autore M. Varrone: cum Hesiodus
sororem Erebi ipsam faciat.

C A P. I I I I.

NDICIO Sex. Pompeij cognoscimus M. Varronem
Erebo natam Noctem dixisse, nec tamen Varronis testi-
monium illic positum est, iniuria, vt suspicari licet eius,
qui diligentem & eruditum Grammaticum, amputatis
multis partibus mancum debilemque reddidit. additum
tamen illic. Vnde & illud: Erebo creata, fuscis crinibus nox te inuo-
co. Euripides in Oreste Erebi loca incolere ipsam tradit: orat enim in ea
fabula

fabula chorus, vt relictis illis sedibus veniat ad consolandam domum
Agamemnonis, illi nãnque malo remedium sopore tantum adhiberi
poterat: nec tamen illo parente procreata Poëta cõmemorat: *ὦ πό-
τνια νύξ Ἰπνέδωτέρα τῶν πολυπένων βροτῶν Ἐρεβόθερίθι. Μόλε μόλε κατ'ά-
π'ερθ' τὸν Ἄγαμεμνόνειον ἐπὶ Δόμορ.* Hesiodus verò & Erebu ipsum &
Noctem extitisse ex Chao cõmemorauit hoc versu, qui est in *θεογονία.*
Ἐκχάειθ' εἰ' ἔρεβ' τε μέλαινα τε νύξ ἔγγοντο. Cum mistam postea Ere-
bo Noctem genuisse Aetherem & Diem tradat: nam multos natos esse
ex iis Cicero etiam in 111. libro de natura deorum ostendit: cuius hæc
sunt verba: Quod si ita est, Cæli quoque parentes dii habendi sunt. Ae-
ther & Dies: eorumque fratres & sorores, qui à genealogis antiquis sic
nominantur. Appellat autem eos ferè, qui ab Hesiodo referuntur, ab eo
versu: *Νύξ ἔτεκε συγερόσ' ἑ μέρορ καὶ κῆρα μέλαιναρ.* additque ad extre-
mum Cicero. Quos omnes Erebo & Nocte natos ferunt.

Locus Virgilij illustratus: declaratumque eadem ratione, qua ille usus
est in augenda re, usum antea fuisse Platonem.

C A P. V.

VBILITER Virgilius apteq; in colloquio regis Euã-
dri cum Aenea, expositioneque fabulæ Hercules, cum fe-
ritatem Caci atque audaciam demonstrare vellet, deique
illius impetum in maximum furem, cognita illius iniuria,
id tum contigisse dixit, quod nunquam antea visum fue-
rat, vt immanis scilicet illa belua timeret, ac timoris sui certa etiam si-
gna vultu ostenderet. Verba poëtæ, Euandri ore prolata, hæc sunt: Tum
primùm nostri Caci videre timentem Turbatumque oculis. Eo-
dem pacto Plato in primo libro Politix declarauit, quam acer esset in
disputando Thrasymachus, ille Chalcedonius: nec solitus vnquam
concedere quicquam aduersario. simulque Socratis subtilitatem, qui
illum refellerat: faterique coegerat, rem illo modo se habere, quo antea
negarat: ait enim: Tum primùm se vidisse, quod nunquam antea ipsi
vsu venerat, Thrasymachum erubescens: victus enim ille in eo cer-
tamine, colore etiam corporis, quantum dedecoris admisisset, in-
dicauit. neque enim libenter, vt veritatis cognoscendæ cupidus, sed
vt partæ existimationis omnis ratione retinendæ studiosus, ægrè
assensus est: potiusque eò inuitus tractus, quam sponte venerit. Mul-
tum autem studij posuit Plato, vt hoc explanaret: nam & exagita-
re Sophistas propositum habebat: inanemque eorū & simulatā doctrinā
irridere: nec non Socratem ornare: laudibusque in cælum disciplinam
ipsius ferre. Verba verò politissimi Scriptoris, in hoc toto animo in-
cumbentis, hæc sunt: *Ὁ δὲ Θρασύμαχος ὠμολόγη σὲ μὲν πάντα ταῦτα, οὐχ*
ὡς ἐγὼ νῦν ῥαδίθ' λέγω, ἀλλ' ἐλκόμενος καὶ μόγις, μετὰ ἰδρώτ' θαυμαστοῖ
δου, ἀτε καὶ θερου. ὅπ' ἔτ' τότε καὶ εἶδος ἐγὼ: πρότερον δὲ οὐπω, θρασύμα-
χου ἐρῶ ῥιῶντα.

Virg & Ar.

Confirmata uetus lectio in epistola Ciceronis ad M. Brutum: sententiâq; ipsius explicata.

CAPVT VI.

ERBA hæc Ciceronis sunt in epistola quadam ad M. Brutum: Spes libertatis nusquam nisi in uestrorum castrorum principiis est. Significant autem spem omnem recuperandæ libertatis in exercitibus C. Casij, & M. Bruti ipsius positam. nisi intellexerit Cicero, non tam in copiis ipsis spem esse, quam in illis, qui eas ducebant: quod nõ omnino militibus confiderent, ac fieri posse putarent, ut animi ipsorum corrumperentur, nisi virtus imperatorum obstaret: in ea enim parte castrorum duces ipsi tendebant. Peccarunt igitur magnopere, qui eiecta uera uoce, & quæ in omnibus, quos uidi, scriptis libris, formisque antiquitus excusis, inuenitur, pro illa falsò præsidio posuerunt. Verbum autem hoc, præterquam quòd, hoc sensu à Terentio in Eunucho ceptum est, à Plutarcho quoque in Galbæ imperatoris uita usurpatur: ubi de Ouinij intemperantia loquitur, qui adolescens adhuc, cum militaret sub Caluissio Sabino primis stipedijs uxorem ipsius impudicam mulierem, noctu in castra militari habitu clam introduxit: stuprumque ei in principiis intulit. Græca uerba, quæ extremam hanc sententiam ualens, hæc sunt: καὶ ἀπέθερεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις, & πρὶν κλίμα καλοῦσι ῥωμαῖοι. Locum autem hunc castrorum castiorem seruari solitum, & ab omni scelere mundiozem, cum manifestò testimonio hoc Græci Scriptoris intelligatur (à loco enim quoque crimen Ouinij augere uoluit, dicens in principiis id ab eo scelus commissum) percipitur etiam uerbis his C. Gracchi oratoris, quæ adducuntur ab A. Gellio cap. xi i. libro xvi i. Sed in conuiuio liberi uestri modestius erant, quam apud principia: ita nanque legitur in manu scripto fidelique exemplari, cum in excusis sit perperam principem. Post principia autem locum tutiorem fuisse atq; ab omni periculo remotiorem & uoce Gnathonis Terentiani intelligitur, militem irridentis, qui illic se esse uelle ostendebat: & propterea autoritate hac L. Sifennæ, quæ citata est ab Non. Marcello in libro de proprietate Latini sermonis. Sifenna historiarum libro i i i. Post principia paulatim recedunt, atque inde cum paucis fugæ se mandant. quanuis illic hæc uerba mendosa legantur, ita omnia macularum plena sunt.

Corruptos esse sepe Græcos titulos Latinarum fabularum apud nostros Grammaticos, duosq; ex illis emendatos.

CAP. VII.

OMINA ipsa indicisq; prisca fabularum sæpe corrupta sunt in Commentariis ueterum Grammaticorum: cum enim Poëtæ, qui in Latinum sermonem ipsas conuertebant, plerunq; Græcos ipsarum titulos relinqueret, librarij postea Latini, eius sermonis ignari, multa turbarunt. Quod igitur sæpe Accius citatur à Nonio

In uerbis principij, quæ uocantur hanc mani

Nonio Marcello nyctegerfia (quanuis quibusdam locis magis adhuc id nomen inquinatum sit) deprauatum omnino est: scribiq; debet νυκτεγερσία: significat enim noctem illam luctuosam Græcis, plenamque pauoris, qua uigilare coacti sunt, nouaque consilia capere, Troianis ex urbe egressis: & quia res eorum ualde secundæ erant, in campo tendentibus. inde igitur quoque testimonium ab eo petitur, ubi docet à ueteribus Scriptoribus aculatiuum sæpe positum pro genitiuo. Accius nyctegerfia: An ego Vlyxem obliuiscar unquam, aut quanquam præponi uelim. Sunt autem uerba pronuntiata à Diomede, cui cum contigisset ut exploraret quid Hector gereret: potestasque data foret, ut fumeret quem uellet socium eius periculi, præponens omnibus summi consilij uirum, id protulit: sine dubio enim Tragicus ille hunc Homericum uersum expressit è x. libro Iliadis. quo in libro tota illa res narratur: πῶς ἄρ' ἔπειτ' Ὀδυσσεύς ἐγὼ θέσσο λαβοίμεν. Sed etiam post de mutatis coniugationibus, ubi docet, expedibo, pro expediam, positum aliquando esse. Accius in nyctegerfia. Cuncta expedibo: id modo iusurandum date. hoc autem editum est à Dolonie, capto iam à Diomede. apud Homerum enim inquit: Τὸ ἦν γὰρ τοῖ ταῦτα μάλ' ἀτρακείως καὶ ἀλεξω. quanuis illic iusurandi nulla mentio. Plutarchus quoque in uita Homeri tempus hoc eodem nomine appellauit, scribens: ὡς ἐπὶ τῷ Διομήδους καὶ τοῦ Ὀδυσσεύς ἐκ τῆς νυκτεγερσίας ἀνακαμισθεντο. ut Strabo etiam in vi i i. libro, cuius hæc uerba: Κράτης δὲ φωνεῖα ποιεῖ φόνιμα, τεκμηριώμεν ἐν τῷ κείνου τῷ μέγῃ. ὡ ἐχρήσατο Ὀδυσσεύς καὶ τὸ νυκτεγερσίαν. certè enim partes eius poematis, ut Odysseæ etiam, quod à ueteribus Scriptoribus memorie proditum est, suis propriisq; uerbis appellabatur, quæ indicarent id, quod ibi contineretur. Testimonio etiam Sext. Pompeij, si quid adhuc alicui scrupuli restaret, declaratur ita omnino legi debere: inquit enim: unde & νυκτεγερσία quasi noctisurgium. Idem etiam Cæcilio, in altera scena uersato, contigit: cum enim citatur à Nonio, uim uerbi grauidauit explicante, Titte (ita enim est in Aldino exemplari) necnon ab eodem docete uirili etiam genere compitos dici Tithe: ut alibi Titheo: necnon quandoque Tite, arbitror legendum omnibus his locis Titthe, inueni enim apud Græcos Grammaticos citatum Menandrum ὡ τιτθῆ: suspicorque hanc fabulam à Latino illo comico uersam fuisse. Nec me tamen fallit superioribus locis emendatum à nescio quo Tyche: quæ lectio, ut certa firmaque irrepsit in omnes excusos libros. Hoc autem ausum esse eum apparet, quia semel tantum apud eum Grammaticum scriptum inuenit in Aldi libro, Cæcilius Tyche: cum scilicet Nonius autoritatibus ueterum probat uarias esse notiones uerbi contendere. Qui autem castigaciones confecit in hos Grammaticos, Bentinus, sibi nihil constare dixit de ueritate lectionis.

Sophocles Oedipode tyranno, vbi calamitosum illum regem facit de aduersis suis rebus queri, inducit illum, conuersa oratione ad filias, decentem: *χέρους φαρμάκω, καὶ γάμοις ἑμέας χερῶν.* posterius enim nomen est declaratio prioris translati: *χέρους* enim inculta atque ignaua terra proprie dicitur, vnde μεταφορικῶς virgines, quæ nuptui non traderentur, perpetuamque virginitatem seruarent, ob similitudinem, *χέρου* & ipsæ vocari potuerunt. nostri etiam agricolæ in villaticis gregibus oues, quæ non conceperunt, eodem vocabulo appellant, quo agrum nō exaratum incultumque vocant. Demosthenes quoque de falsa legatione, cum ita locutus est, manifestò idem fecit. *Οτι πολλῶν συμμάχων ἑμιτέρων καὶ φίλων παῖδες ἀλῶνται, καὶ πῶχοι περιέρχονται.* Cicero vtrunque videtur complecti voluisse, cum in epistola quadam ad Atticum inquit: Vagamur egentes cum coniugibus ac filiis: sunt enim consequentia duo illa apud Græcū oratorē verba, declaratio prioris obscurioris vocis, *ἀλῶνται.* Duo præterea summi oratoris vicini loci in oratione pro Ctesiphonte huius animaduersionis apta exempla esse possunt, cum inquit: *Αἱ δὲ πόλεις ὀνόσου. τῶν μὲν ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ πράττειν διοροδοκούντων ἢ διαφθειρομένων ἐπὶ χρήμασι: τῶν δὲ ἰδιωτῶν ἢ πολλῶν τὰ μὲν, οὐ προσωμελῶν: τὰ δὲ, τῆ καὶ ἡμέραν ῥασώνη καὶ σχολῆ δὲ λελασμένων.* ostendit enim qui nam esset ille morbus, statimque extremū horum verborū & ipsum translatum interpretatus est, addens: *καὶ τοιοῦτον τι πάθος πεπονθέντων ἀπάσῃων.* Dionysius autem Halycarnasseus, nobilis magister dicendi, in tradenda arte affirmat hoc fieri debere, vt antè positis verbis explanetur notio cōsequentis, si obscurius id futurum est: aut statim illatis tollatur nouitas nominis, omnisque eius asperitas molliatur. Cicero quoque in I I I. libro de Oratore videtur hoc seruasse, cum inquit: Nunc contrā plerique ad honores adipiscendos, & ad Remp. gerendam, nudi veniunt, atque incermes: nulla cognitione rerū, nulla scientia ornati: vsus nanque duobus verbis translatis: quid accipi ipsis velit, statim declarauit.

Mos Atheniensium indicatus in funcribus, apud quos nobiles etiam uirgines usque ad rogam mortuum prosequantur.

C A P. X I I.

DILIGENTER est animaduertendus mos Atheniensium, apud quos mortuorū filia, innuptæ etiam, cæteræque cognatæ mulieres, in funus prodibant: ac mortuum vsque ad rogam sequebatur: hoc enim ipsorū institutū tetigit Terentius Andria, cum inquit: Effertur, imus, intereā inter muleres, Quæ ibi aderant, fortè vnā aspicio adolescentulam Forma. & quæ sequitur. &c infra: funus interim Procedit, sequimur: ad sepulturā venimus: In ignem posita est, fletur. intereā hæc soror. Quā dixi, ad flāmam accessit inprudens. Illud etiam manifestò significauit Lyfias in defensione, quam scripsit Eratotheni: Qui adulterum, domi deprehensum, occiderat: affirmat enim ille interitum matris originem fuisse omnium suorum malorū: quod vxor, cum in funus processisset: spectata primò ibi sit à delicato illo adolescente, cū quo postea consuetudine

tudinem stupri habuit: inquit autem purus ille venustusque scriptor: *ἔπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε, πάντων τῶν κακῶν ἀποθανούσῃ αἰτία μοί γε γένηται. ἐπὶ ἐπιφορᾷ γὰρ αὐτῆ ἀκολουθήσομαι ἢ ἐμὴ γυνή, ὑπὸ τοῦτου τῷ ἀνθρώπῳ ἐφθίσει, χροὸς ἢ διαφείρηται.* Similes autem hi loci ea quoque de causa inter se sunt, quod d in altero bene dissimulatus & diu celatus amor indicatur: in altero verò exortus, ab eoque principio conflatus, memoratur. non sine causa igitur apud nos dimissus hic mos repudiatusque est, cum sæpe amatoriarum leuitatum inde initium nasceretur.

Horatij locus è Satyra quarta secundi libri restitutus: idemque declaratus.

C A P. X I I I.

LN Satyra, qua Flaccus Catium Epicureum irrisit, minuta multa præcepta ex eius persona, dans in iis etiam, quæ ad alium molliendam facerent, posuit, dicens: Si dura morabitur aluus, Mutulus, & viles pellent obstantia conchæ. ita nanque legi debet, autoribus etiam scriptis exemplaribus, cum in excusis perperam sit. Mutulus: quod erratum vt ostendcrem, antiquamque lectionem cōsultuerem, testimonio etiam veterum interpretum comprobata, hoc adnotaui, Athenæus igitur in I I I. libro *Δειπνοσοφιστῶν*, quem Græcis piscem esse putet, à Latinis Mutulum vocatum, indicat his verbis: *Τὸ τελλίνω λεγομένω ἴσως δηλοῖ, τὸ ῥομαῖοι μούλον ὀνομάζουσι.* M. verò Cato dere rustica: Aluum si voles deicere, mutulorum I I I. piscem capitonem. Plinius quoque hunc piscem appellat, & in arenosis sponte naturæ prouenire affirmat. Diligenter autem ponderandus est locus hic Theopompi comici, adductus ab Athenæo in X I I I. libro: *παύσαι κνυδίου μεράκιον, καὶ τοῖς βλίτοις. Διαχρῶ τὸ λοιπὸν: κοιλίαν σκληρὰν ἔχεις, τὰ πείρατα τῶν ἰχθιδίων ἀπέσθιε.* videtur enim remedium tradere huius mali, iuberetque vt edantur hi pisces saxatiles, qui certè huic corporis habitui sunt accommodati: cum tamen Democritus, qui illic loquitur, affirmet ἀπέσθιε, valere cibum aliquem ab ore depellere, ac denique non comedere: comprobetque id testimonio hoc ipso huius Poëtæ, exagitans Vipianum, qui audito verbo illo, cum antea νοτῖν ipse suasisset ἀπέσθιε: vim eius (vt ipse putat) non intelligens, statim eam deuorarat. Ita igitur cepit hunc eius Poëtæ locum Democritus, tanquam iussus esset adolefcens ille, quod satis iam lussisset, desinere ac blitis vti, nec villo modo pisces saxatiles edere.

Eruditè Virgilium finxisse missas à Venere columbas, quæ iter Aeneæ dirigerent: acceptumque id à Græcis Poëtis.

C A P. X I I I I.

QUOD Virgilius in VI. Aeneidos finxit Aeneæ optanti auxilij aliquid, vt ad aureum illum ramum perueniret, idque à diis immortalibus votis petenti, apparuisse geminas columbas volantes, quæ locum ostenderent, Apollonius quoque in I I I. Argonauticorum canit aspectu eius aui iussos

χέρου

iustos ab Augure Mopso Heroas illos bene sperare: demonstratumq; illis esse respondere id signum prædictioni Phinei, qui affirmarat reditum eorum e periculosa illa expeditione, positum esse in voluntate Veneris, ipsius nanque deæ sacras eas esse aues, quod Latinus etiam Poëta testatur est, his verbis: = tum maximus heros Maternas agnoscit aues. interpres etiam Græci Poëtæ testimonium Apollodori citat e libro περι θεων, tradentis dicatam esse Veneri columbam, quod libidinosa in primis sit avis. Vnde quoque ipsi nomen impositum sit in Græco sermone a copioso coitu: & (vt loquitur) παρὰ τὸ περιαιωσ ἐρεϊν, cum vocetur ab illis περισερα.

Quid valeat, in robore accumbere, apud Ciceronem pro L. Murena, de aspera Lacedæmoniorum vita prolatum.

CAP. XV.

IN oratione pro L. Murena, cum duritiâ victus Spartiatarum ostendere vellet Cicero, inquit: Qui cotidianis epulis in robore accumbunt, significauit autem eos non consueisse in lectulis accumbere, vt mos erat reliquorum Græcorum, sed in dura quapiam materia ac ligno: robur enim dicens, lignum intellexit. Fuisse autem hoc consuetudinis eorum percipitur etiam ex his Athenæi verbis e XII. libro δεπνοσοφιστων: Κακλιη εδς εδς φειδιτιον ετι τωρ ξυλων κατ'ανειμλνος ηελ δεπνωρ μετ' αυτων. sermo autem illic est de Sybarita, molli teneroque homine, qui cum Lacedæmonem venisset, & in publicas illas cœnas vocatus esset, cum & ipse in robore accumberet, vt reliqui, inquit, se antea obstupuisse, audita Lacedæmoniorum fortitudine: nunc verò cum instituta ipsoꝝ viderit, nulla re aliis meliores iudicare. nam ignauissimus etiam quisq; optaret mori potius, quam vitam illam ducere, atque in tot malis perdurare. Quod verò addit Cicero, eandem sententiâ vrgens: Neque verò Cretes, quorum nemo gustauit vnquam cubans, melius quam Romani homines, qui tempora voluptatis laborisque dispertunt, Resp. suas retinuerunt. hoc discriminis extitisse, quod ad tempus illud pertineret, inter utrosq; , multis rebus, pares populos, intelligitur. quod Lacedæmonij in epulis accubabant, eoque habitu corporis cibum capiebant, quanuis in dura materia, Cretes, ne accubabant quidem.

Eadem imagine, sumpta ab apum natura, duos optimos Scriptores illustrasse, quod significare uolebant.

CAP. XVI.

VM repelleret crimen Cicero, quod accusator L. Flacci Lælius iecerat in reum: veneno ipsum Dorylensem quendam, qui testis contra eum venerat, sustulisse, iam illud ioco quodam risuque elouasset, addidit verisimile id nullo modo esse, quia bono ipsi tunc esse mors eius non potuisset, omne nanque virus suum testis ille in Fla

in Flaccum iam euomuerat, in extrema verò hac sententiâ, tanquam imagine quadam similiq; usus est, falsam illam testimonij dictionem criminosaque, sumptis verbis a natura moræque apum, aculeum dimissum appellans. M. Tullij verba hæc sunt: Cuius mors te ex aliqua parte releuauit: edacem enim hospitem amisisti. Flacco verò quid profuit? qui valuit tamdiu, dum huc prodiret, mortuus est aculeo iam dimisso ac dicto testimonio. nam interpretari etiam quod translatis verbis obscurius significarat, voluit. Ita autem quoq; locutus est Plato in Phædone, vnde id sumere potuit Cicero, qui ornatum elegantiamque eruditissimi Scriptoris magnopere admirabatur, ac cum licebat, summo studio exprimebat. Induxit autem ille Socratem ita cum Simmia Ceбетёque loquentem, suadentemque illis, vt siquid aliquando ipse falsi in disputando protulisset, contra id se accingerent: cauerentque magnopere, ne ipse studio elatus, cum seque atque eos decepisset, tanquam apes relicto aculeo euolaret. Planius autem significauit Plato se imagine vti: notâ enim illam addit, qua ipse cognoscuntur, dicens: Ωσπερ μέλιττα τὸ κέντρον ἐγκαταλιπών, οἱ χήσονται.

Theophrasti locus emendatus, ubi propinqua nobis stellaris meminit, quæ suberis quasi patria est.

CAP. XVII.

INSPICOR mendum esse in his verbis Theophrasti e III. libro, de iis quæ oriuntur e terra. Ενια δὲ ἰδιώτερα, καθάπερ καὶ ὁ φελὸς δὲ γίνεται μετ' αὐτῶν. legique debere τυρρηνία: copiosa nanque hæc arbor est in maritima regione Hetruriæ, quam olim incoluere Tyrreni, vt & syluæ etiam ingêtes suberis sint prope Populonium, & oppidum quoque inde appellatum Sughereto: corrupta enim Latina voce suber patrio sermone sughero vocamus. Quod autem traditur, quædam magis propria esse certorum locorum vt suberem, idem quoque Plinius videtur confirmare, qui nec in Italia tota nasci commemorat, aut in Gallia omnino: significat enim non paucas Italiæ partes illam non ferre, Galliâque penitus eius expertem esse.

Quod a summo doctore ualere priorum dictum est, idem etiam significare priorem apud Latinos, testimonio Terentij comprobari.

CAP. XVIII.

EXPLICATIS iam decem illis generibus Aristoteles, quo tanquam ad capita quædam, cunctæ aliæ res referuntur, nonnulla exposuit, quæ adiuuare præceptionem illam videbantur: in hisque quot modis diceretur in Græco sermone aliquid πορτερον: pluribus autem iam eius nominis, notationibus declaratis, addidit: Consueisse etiam multitudinem homines, qui maiore in honore apud ipsos forent, quosq; magis diligerent, affirmare

- mare προτέρους παρά αυτοίς εἶναι. Terentius igitur Eunuchō, cūm induxit
 » Thaidem ita alloquentem amatorem suum Phædriam: Sine eum prio-
 » res partes hōsce aliquot dies apud me habere, hoc intellectu cepit, quo
 » etiā antea Phædriam, cūm illa querentem de iniuria, fecit dicentem?
 » Aut quia sum apud te primus. nam exemplum etiā, cūm idem verbum
 » traditur valere βέλτιον, ab eodem comico peti potest, cūm inquit: Si qui-
 » dem hercle possis, nihil prius, aut fortius.

*Elegans modus refellendi aduersarios à definitione perspicue falsi,
 rei, quam obijciunt: quomodo si caperetur id uerbum,
 omne certamen tolleretur.*

C A P. X I X.

DILIGENTER attendenda est acuta ratio, qua vsi sunt
 cruditissimi ac politissimi Scriptores, Xenophon ac Pla-
 to, in discutiendis falsis criminibus, quæ obijciebantur
 sanctissimo viro Socrati: cūm enim antea sedulo certis
 argumentis illa confutassent, postea quasi manus dan-
 tes, & in sententiam aduersariorum venientes, re illa ita
 definita, vt quadret sententiæ illorum, absurditateque
 eius opinionis demonstrata, penitus disijciunt crimen illud, innocen-
 tiamque ac virtutem rei declarant. In primo igitur libro ἀπομνημονευμά-
 των Xenophon, vbi purgat Socratem cōtra id, quod dixerant accusato-
 res, corrumpere ipsum iuuentutem, cūm consuetudinem ipsius ostendisset,
 optimaq; præcepta, quæ adolescentibus dabat, recitasset, inquit, in-
 » sultans aduersariis, maledicto ipsorum iam exploso: πῶς ἄρ' ἔμ' ὁ τοιοῦτος
 » ἀνὴρ διαφθείρει τοὺς νέους: εἰ μὴ ἄρα ἢ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια, διαφθορά ἐστιν. Quis
 » autem vnquam tam improbus, stultusque foret vt diceret, studium ad-
 » hibitum in virtute illis tradenda esse corruptelam adolescentium? Pla-
 » to autem in Apologia induxit Socratem ipsum eodem modo se defen-
 » dentem, cūm accusatores iudicibus dixissent, esse illum acrem in di-
 » cendo ac vehementem: omniāque, quæ vellet, artificio illo facile omni-
 » bus persuadere: addit enim vanitate eius criminis prius declarata: Εἰ μὴ
 » ἄρα δεινὸν καλοῦσιν αὐτὸν λέγειν, τὸν τὰ ληθῆ λέγοντα: εἰ γὰρ τὸ τοιοῦτον λέγουσιν, ἐμολο-
 » γοῦμαι ἄρ' ἐγὼ γε οὐ κατὰ τοὺς εἰρηρῶν ῥήτων. ambo igitur quasi dixerunt, si im-
 » mutanda vis est & notio nominum: ac longe aliter quàm consuetudo
 » facit, vocabula hæc capienda, non recusō quin hæc de me dicantur.

*Cæcum dictum uidere à Cicerone in literis: animi tamen luminibus, non cor-
 poris, ut apparet. Eodem autem pacto optimum Tragicorum in opti-
 ma fabula locutum, ostenditur.*

C A P. X X.

IN extremo V. libro Tusculanarum Cicero, vbi malum cæ-
 citatis consolatur, docetque exemplis multis doctorum il-
 lustriumque hominum, illud æquo animo ferri posse: nec
 carere certis quibusdam liquidisque voluptatibus, hoc etiā
 de Cn. Aufidio, ciue R. honesto viro, qui & ipse cæcus erat,
 subtil

btilliter ingeniosè que edidit. Et Græcam scribebat historiam, &
 debat in literis. quauis enim careret sensu oculorum, nec album co-
 rem ab atro distinguere posset: acie tamen ingenij mentèque verum à
 fso in studio illo suo scribendæ historiæ, omni que re, quæ ad literas
 rtineret, diiudicabat. nam videre scitè de illo, qui luminibus captus
 ; si idem acumine ingenij valeat in aliqua re, dici posse, confirmatur
 itoritate optimi Poëtæ tragici. Sophocles enim in Oedipode tyran-
 o, vbi inducit Oedipodem ipsum insimulantem proditionis Creon-
 m, ac Tiresiam augurem criminantem, obiicientemque illi cæcitatem,
 dem forma orationis est vsus: viderè que dixit de rebus, quæ sensu
 ulorum non præcipiuntur. hæc eius verba sunt de Tiresia: Οὐ τίς ὄ-
 ῖς κέρδεται Μόρον δὲ δόρυ: τὸ δὲ χεῖρ δ' ἐφ' ἑφ' τυφλός. Vt igitur Cicero vide-
 : in literis, ita tragicus ille videre in quæstu, lucroque dixit.

*Quod vulgò dicimus, fumum natura sua formosorem sectari, à
 ueteribus etiam Græcis in sermone celebratum.*

C A P. X X I.

NOSTRARVM mulierum opinio est, & tanquàm
 prouerbum quoddam patrio sermone celebratur
 vox, qua fertur, fumum pulchriorem totius domus
 perfequi. cūm autem illa inanis admodum nugato-
 riāque esse videatur: non tamen recens est, sed mul-
 tis seculis & apud diuersas etiam gentes, viguit: anti-
 qui enim quo que Græci hoc ita se habere existima-
 ant, vt testimonio comici Poëtæ intelligitur. Apud Athenæum enim
 i v i. libro δεῖπνοσοφιστῶν plures Aristophontis versus leguntur è fabula,
 uius index erat, ἰατρός. quibus parasitus, vt videtur, naturam morè que
 105 describit: atque in diuersis rebus ac studiis se præstantem esse exi-
 niūmque ostendit. Extremi autem duo hi sunt: ὑπομῶν πλεῖστος, ἀμῶν
 γὰρ κωνδύλου: πλάττην δὲ, τελαμῶν: τοὺς καλοὺς περὶ ἄρ, καπνός. in formosis
 zitur tentandis cūm se reliquos superare dicere vellet, inquit in illis se
 unum esse. Quòd verò priore versu Aristophon parasitum dicentem
 nduxit, se in perpetiendis plagis incudem esse, constat nullam aliam
 em tot tantò que ictus accipere: vt qui illam reddat, meritò plurimum
 alere se in hoc tradat. Plautus quoque in Amphitryone idem fecit So-
 iam significantem: illum quidem certè id malum magnopere metuen-
 em: non quòd idoneus illi tolerando foret, laudi sibi ducentem: inquit
 nim: Ita quasi incudem, me miserum homines octo validi cedant.

Quid

Quid ualeat apud Catullum, labefactare munere, declaratum.

CAP. XXII.

CCURATE Catulliani huius versus sententia videnda est. In epigrammate enim, quod fecit in Rufum, ostendere volens nullis mulieribus donis obtinere ipsum posse, ut forma vlla sui corporis sibi potestatem faciat, inquit: Non si illam raræ labefactas munere vestis. Ipse sanè suspi-
cor labefactare munere, hinc μετ' αφορμῶς dictum esse: valeréque, duram ipsam affirmatamque flectere ac delinire, quomodo etiam expugnare pudicitiam, dictum est. Græci quoque Scriptores (nisi fallor) eodem pacto locuti sunt, ut Herodotus in VII. libro. ubi narrat præfectos quosdam classium sociorum in fide retentos pecunia. Hæc eius verba sunt: Οὐτό τε δὴ πληγῆτος δῶροισι ἀναπεισμένοι ἦσαν. icti autem vulnera-
tisque muneribus appellati sunt, quia vis ipsis ita quodam modo allata est, & tanquam de gradu propositoque deieci mercede. Nam quod lepidus Poëta in eodem carmine ludens, inquit: mala valde est bestia, sumptum fuit è familiari vernaculoque sermone: cuius ille studiosissimus erat: Plautus enim quoque ita locutus est, ut in Bacchidibus. Magis illectum tuum, quam lectum metuo: mala es bestia. Sed etiam in Pœnulo: Tenes me arctè mea voluptas, malè ego metuo miluos: Mala illa bestia est, ne fortè me auferat, pullum tuum.

De origine Mithridatis Pergamæni: qui C. Cæsari ualde acceptus fuit, rexque Bosphori ab eo est constitutus.

CAP. XXIII.

NI. Philippica Cicero, ubi de atroci odio C. Cæsaris in Deiotarum regem agens, inquit: In eius tetrarchiam ex Græcis comitibus suis collocarat, intellexit Mithridatem Pergamenum, quanuis nomine ipsum non appellaret: huic enim, erepta Deiotaro, à Cæsare tradita est potestas illa. quod copiosè narratur in extremo quarto commentario de bello Alexandrino, his verbis (de Mithridate autem, aucto magnopere dignitate, sermo est) Eidem tetrarchiam, legibus Gallogræcorum, iure gentis & cognationis, adiudicauit: occupatam, & possessam paucis ante annis à Deiotaro. quod autem, quicumque fuit, autor huius libri, tuetur tam diligenter hoc factum Cæsaris, suspicari possumus id à multis reprehensum fuisse, indignumque Mithridatem tanto honore vulgò habitum: eoque pertinet tam diligens & accurata purgatio. Seruat autem hoc C. ipse Cæsar in Commentariis, ut cum aut bellum nulla necessitate illatum, à se ratione coeptum ostendere vult: aut improbum aliquod factum æquum esse declarare, multis argumentis in ea re utatur. Quod etiam sodales ipsius, studiosique eius existimationis, custodiebāt. Nam quod supra scriptum est, eum regio genere ortū: disciplinæ etiam regis educatum: posteriusque hoc, quomodo factum sit, accuratè traditum. Strabo, vicinus eorum temporum, non tantopere celebrat initia ipsius. fatetur

tetur sanè fuisse è tetrarchico genere Gallogræcorum: gratum autem fuisse docet Mithridati, regi Asiæ, ob florem ætatis, speciemque corporis, quod persuasit summo regi, ut in castra secum cum asportaret. unde necessarios, nomen hoc illi imposuisse, ut qui videri vellent natum ipsum è rege. Addit autem reliqua de beneficiis acceptis à Cæsare, & quasi miratur eum in tantum dignitatis gradum sublatum.

In familiari sermone & Græcos & Latinos & nostros, idem eodem penè modo: scitè atque eleganter omnes, dicere.

CAP. XXIII.

VM suauitatem alicuius cibi, aut auiditatem eorū, quibus adpositum ini deberet, Græci ostendere volebant, υπερβολικῶς de illis dicebant, κατεσθίειν δακτύλους. Aristophanis autoritate hoc, cuius in primis puritas sermonis commendatur, manifestò comprehenditur. In fabula namq; , quam vocauit Pythagoreos, insimulans ipsos, docensque, quod à vescendis animalibus sibi temperarent, necessitate fieri: cum inopes admodum essent, addidit, posse huius rei periculum fieri: si quis enim ipsis aut piscè, aut carnem apponat, ita illos libenter voraturos esse, ut ne digitis quidem parcant. Verba venustissimi Comici hæc sunt: Ἐπὶ παραθῆσθαι αὐτοῖς ἰχθῦς, ἢ κρέας, καὶ μοι κατεσθίωσι, καὶ τὸς δακτύλους ἔθελω κρέμασθαι δεικνύς. citantur autem plures ipsius versus ante hos ab Athenæo in III. libro δειπνοσοφιστῶν. quibus exponuntur ea, quæ commemoravi. Coquus Plautinus, quem gloriosum Poëta in Pseudolo induxit, cum idem significare vellet, prærodere digitos inquit: iocatur enim, dum artificium suum in coelum tollit. nam cum quæsisset ex illo, qui eum conduxerat, vtrum amicis, an inimicis suis coenam daturus esset, accepissetque, amicis, contra suavit, ut inimicos potius vocaret, lepidam huius admirabilis consilij rationem reddens: ait igitur: Quin tu illò inimicos potius, quam amicos vocas? Nam ego ita conuiuis coenam conditam dabo Hodie, atque ita suauiter conditam, Vt quisque quicquid conditum gustauerit, Ipsos sibi faciam ut digitos prærodant suos. nam quod Ballio statim respondit, retorquens in illum dictum, ac pro digitis, manus ponens: Quæso hercle prius quam quicquam conuiuis dabis, Gusta tute prius, & tuis discipulis dato. Vt prærodatis vestras furtificas manus. Antiphanes quoque Comicus, cuius testimonium eodem loco positum est eiusdem Scriptoris, in eadem sententia, ut videtur, efferenda, eandem partem corporis appellauit, quanuis verbū etiā immutarit, inquit enim in Drapetago: Κοσμίας παιῶν τὴν ἐθεσιν μικρὰν ἢ ἐν τῷ πρόσθεν: μετὶ δὲ ἔνδοθεν τὴν χεῖρα κατὰ πρὸς αἰ γυναικὸς καὶ ἀφ' ἑστέ πάμπολλα καὶ ταχὺτάλα. Nos quoque patrio sermone idem pronuntiamus: dicimusque vulgò quempiam, qui vehementer cibo aliquo delectatur, leccarsene ledita, sed etiam modum hunc loquendi ad alia transferimus.

comedia digitorum

ne digitis quidem parcant

Prærodere digitos

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER IIII.

M. Crassi grauem locum, citatum à Cicerone Quintilianosq;
non eodem modo legi apud utrunque.

C A P. I.

LONGE aliter legit locum ex oratione M. Crassi Quintilianus, quam apud Ciceronem nunc scriptus ille sit in Oratore, ubi de numerosa oratione Cicero disserens, eodem exemplo vitur: illic enim sic vulgò scriptum est: Cur clandestinis consiliis nos oppugnant? cur de perfugis nostris copias comparant contra nos? Quintilianus verò: comparat is contra nos? manifestò legit. ut sint duo spondei quales dicit, in extremo. ver-

ba ipsius hæc sunt è i. libro: Duo spondei non ferè coniungi patiuntur (quæ in versu quoque notabilis clausula est) nisi cum id fieri potest ex tribus quasi membris. Cur de perfugis nostris copias comparat is contra nos. vna syllaba, duabus, vna. quòd si ita legatur, clausula penitus similis erit & syllabarum natura, & numero huic Ciceronis ex oratione pro Q. Ligario, sed vita vis. Cuius item exemplo vitur Asconius, cum M. Tullium insimulatum falsò doceret, quòd dura hac clausula vsus foret in Diuinatione, Cuius ego causa laboro: inquit enim: Inepti sunt homines, qui hanc clausulam notant, ut malam. cum sit ex spondeo & baccheo. de industria durior, ad exprimendum sententiam positam more Ciceronis, ut alibi idem. Non tu eum patria priuare, qua caret, sed vita vis. In quo animaduertendum est pedem, quem ipse baccheum appellat, vocari à Dionysio Halicarnasseo hypobaccheum. de quo illic ita loquitur: τὸ δὲ αὐτὸ συμβήσεται, καὶ ἡ βραχέα πρώτη τῶν μακρῶν. καὶ γὰρ οὗτος ὁ συβριμὸς ἀξίωμα ἔχει καὶ μέγας. Baccheum enim Halicarnasseus contra vult primas duas productas, tertiam correptam habere.

Quid

Quid sit Græcis νηείας ὄζειν: uiderique apud Cæcilium idem significare, ieiuna anima.

C A P. II.

ORETOREM quandam animæ, qui non vitio aliquo oris prouenit, sed in omnibus ferè est, qui nihil gustarint, Græci significare volentes, νηείας ὄζειν, quali ieiunium olere, dicebant. Hoc testatus est Aristoteles in quæstione quadam, qua potissimum huius rei causam diligenter quæsiuit, cur scilicet grauis anima eorum sit, qui nihil adhuc comederint, sed ieiuni sint, cum statim sumpto modico cibo molestus ille odor pellatur: inquit enim: Διατί τὰ σβέματα μολὲρ ἐδιδουλόταν, ἀλλὰ νηευσάωντων ὄζει μάλλον, ὃ καλεῖται νηείας ὄζειν: φασὶ γὰρ δὲ οὐκ ἔτι. Hunc autem ingratum oris odorem significauit Cæcilius comicus. cuius hæc verba leguntur apud Nonium, edita (ut apparet) ab eo, qui vxoris parum acceptæ, odiosam comitatem, blanditiâsque accusaret: Quæ mihi, vbi domum adueni: affedi, exemplò suauium dat, ieiuna anima. nam quod statim Grammaticus ille animam (eius enim verbi vim diuersâsque notiones tradebat) significare inquit aquam: vsusque est ad id probandum testimonio Plauti in Amphitryone, qui ita Sosiam loquentem induxit: Ni ego illi puteo, si occipso, animam omnem intertraxero, falsus est: neque enim exemplo illo declaratur animam, aquam valere, quanuis illic sanè id ostendat: Sed est translatio, è genere earum translationum, quæ in reliquis principatum obtinent, & ἐκ τῆς ἀνάλογου vocantur: aqua enim puteo, quod anima est animantibus.

Quæstio proposita à Seruio Grammatico, aliter quàm ipse autor eius faciat, soluta.

C A P. III.

OCVS hic è IIII. Aeneidos negotium facessit Seruio interpreti, quærenti nodum dissoluere, qui torquet illum magnopere. Hesperidum templi custos: epulâsque draconi Quæ dabat, & sacro seruabat in arbore ramos: Spargens humida mella, soporiferum quæ papauer: neque enim videtur cibus accommodatus peruigili serpenti, custodique aureorum pomorum papauer, quod somnum inducit: sumpto enim illo, parum rectè munere suo fungi posset. Ita igitur ipse scrupulum hunc euelli posse puto: quo modo enim ille dissoluit quæstionem, nullo modo probo. Ut cum fera admodum truculentâque foret bestia illa, sine periculo allicurarique non posset. Quare oportebat sæuam illius naturam mollire. Eodem igitur tempore cibaria, quibus in vita eum retineret, custos illa templi præparauit: ac sibi consuluit. Nam miscuit infuditque cibus illis papauer, ut asperum ingenium serpentis mitigaret: hac enim ratione diritas ipsius frangebatur: nec tamen profundus somnus inducebatur. mel verò aut ipsum quoque humore suo idem præstitit: aut suauitatem addens cibo, faciebat, ut libentius deuoraretur. In v. quoque libro

SACVA.

vates illa sapiens inferorum canem, ne molestus esset Aeneæ, demulcere volens Melle soporatum, ac medicatis frugibus offam obiecit. medicatas nanque fruges accipere debemus, quibus aspersum sit aut papauer, aut aliquid, quod somnum cõciliet, vt medicatæ aquæ vocatæ sunt à Celfo, quibus vtimur ad pellendos morbos: quod sulphur, aut huiuscemodi quandam aliam materiam redoleant, insitamque vim eius habeant. Accepi Turcarum regem alere tigrim: quæ catenis etiam vineta, tutò tractari non possit. quare cum aliquò conuehere velint curatores ipsius, succum mandragoræ præbere solitos quem Græco nomine, nũc tamen quoque vulgò vsurpato, δπρ vocant.

Sententiæ duæ Ciceronis è libro ipsius de Republica, quæ leguntur apud Nonium, patefactis personis, de quibus agitur, illustratæ.

C A P. I I I I.

» **H**ÆC verba Ciceronis sunt è I I I. libro de Rep. citata à Nonio. Duas sibi res, quominus in vulgus & in foro diceret, confidentiam, & vocem defuisse. puto autem intelligi illis Isocratem: optimum dicendi magistrum. ipse nanque, cum omnem ætatem cõsumpsisset in excolendis aliorum ingeniis, præceptisque artis tradendis, fatetur se iis de causis in concionem non ascendisse, neque causas defensitasse. In Panathenaico: Οὐτὼ γὰρ ἐνδεὴς ἀμφοτέρων ἐγενόμην, τῶν μεγάλῃ δυνάμει ἐχόντων παρ' ἡμῶν, φωνῆς ἰκανῆς καὶ τόλμης, ὡς οὐκ οἶδ' εἶτις ἄλλῃ τῶν πολιτῶν. Idem etiam in libro, quem misit ad Philippum Macedonem, de se ipso prædicat: Necnon Halicarnasseus in vita ipsius. In I I. autem de Oratore Cicero alterum tantum horum tangit. quam scilicet Isocrates appellat τόλμην, hoc pacto: Siue, vt ille pater eloquentiæ de se Isocrates scripsit ipse, pudore à dicendo & timiditate ingenua quadam refugisti. loquitur enim de Q. Fratre. cui in hoc cum Isocrate conueniebat: cum alterum afferre non posset, quod voce ille non careret, oratori idonea. Apud eundem autem veterem Grammaticum leguntur hæc quoque verba Ciceronis è I I I. libro de Rep. iuuat enim è tanto naufragio optimorum librorum, has paruas quasi tabulas colligere, ac quatum possum diligentia mea illustrare: Sed menti vtique nostræ minimè audiendus. Quippe, si ita sensit vt loquitur, est homo impurus: sin aliter, vt malo, oratio est tamè immanis. Hoc (nisi fallor) pronuntiatum est de Epicuro, qui finem bonorum aiebat esse voluptatem. nam quod inquit: si ita sentit, vt loquitur: notum est homines studiosos eius disciplinæ solitos dicere, non intelligere cæteros, quam dicat Epicurus voluptatem, falsòque putare corporis voluptatem ipsi probatam fuisse, cum tamen voluptatis nomine illa indicetur. quod verò addit: vt malo. valet ad significandos mores suos: æquum enim semper se præbuit aduersus illos Cicero: nec Epicurum ipsum odio persequutus est, vt ferè faciebant, qui ab eo dissentiebant: sed rationem ipsius tantum non probauit. immanis autem oratio, quæ voluptatem laudet, cum anceps id verbum

verbum sit, rectè illic appellata est: magis enim proprium est beluæ, quam hominis, & eius, quidem agrestis, persequi toto animo turpes voluptates. Vnde immanissimum quemque accerrimè voluptatem sequi Cicero ipse in Partitionibus inquit. quanuis immanitatem etiam in eodem libro, appellet habitum animi voluptatem omnem aspernantis: intelligatque ἀνωσθησίαν. Videndum autem (nihil enim reticere volo, quod opem ferre possit scriptis optimi auctoris) an in superioribus Ciceronis verbis macula sit, legique debeat. iuuentuti nostræ. nam illo modo neque sermo, neque sententia valde mihi satisfacit.

Correctio Aristotelei loci è I I I. libro de Republica, ratione allata eius mutationis, nunc confirmatur: orbiumque illorum, qui κόλουροι uocantur, nomen explicatur.

C A P. V.

N I I. libro πολιτικῶν, vbi Aristoteles docet peccare illos, qui Periandri cõsiliu, Thrafsybulo obscure datum, exagitent, vt nefarium ac tyrannicum penitus, cum idem fieri soleat etiam & in dominatu paucorum, & in statu populari, librarij erratum erat in Græcis exemplaribus, quod correxi, cum studio ac diligentiâ mea plures maculas delcui ex illo præclaro opere: iudicij enim mei nunc rationem reddere volo, coniecturamque firmam, nisi fallor, comprobare. Cum igitur ita in omnibus non excusis tantum, verum etiam calamo exaratis scriptum foret: Οὐ γὰρ δὲ τρακισμὸς τῶν ἀντὶν χειρῶν ἀμὴν τρόπον τινα τῶ κολύβει τῶς ὑπερέχοντος καὶ φυγαδίστειν, emendauit τῶ κολύβειν, quod verbum mirifice aptum videtur huic rei ostendendæ: valet enim κολύβειν, μεισιῶν, ἐλαττοῦν: vt veteres Grammatici testantur, & exëplis quoque optimorum auctoꝝ liquidò perspicitur. ipsemet etiam Aristoteles aliis in locis ita loquitur, cum idem ostendere vult, cumque eandem hanc rem commemorat, vt in V. horum librorum: Οθεν καὶ τὸ Περιάνδρου πρὸς θρασύβουλον συμβέβληται ἐστὶν, ἢ τῶν ὑπερέχόντων φαχῶν κόλουροι, & eodem libro post: Τὸ τῶς ὑπερέχοντος κολύβειν, καὶ τῶς φρονεματίας ἀναγῆν. Sed etiam in I I. libro cum Ephialtem Periclemque imminuisse auctoritatem Ariopagi diceret, ac quasi vires illius amputasse, eodem verbo vsus est: ait enim: Καὶ τὸν Μὲν ἐν ἀρειοπάγῳ βουλὴν Ἐφιάλτης ἐκόλυσε, καὶ Περικλῆς. Κόλουροι autem orbis in sphaera ab hoc ipso verbo vocati sunt: vt docet Proclus Lycius, cum falsum ineptumque etymon eius nominis inferioris ætatis homines, qui sphaeram fecerunt, excogitarint.

Emendatus Horatij locus in epistola ad Valam.

C A P. V I.

E N D V M est in his Horatij verbis ex epistola posteriore ad Numenium Valam (ita nanque nominatur is, ad quem missa est, in antiquis exemplaribus: atque id non semel) cum enim quæ nunc è duabus concreta videtur, illic seiuncta sit, in ambarum capite idem index est: nonæ verò epistolæ in illis initium est: Menius vt d iij

» rebus maternis atque paternis. Verba igitur hæc non carent mendo,
 » non hercule miror Aiebat, si qui comedunt bene, cum sit obeso Nil
 melius turdo. Cum enim in excusis ita passim legatur in scriptis libris:
 scriptum inueni, comedunt bona: quæ scriptura melior esse nullo ne-
 gotio perspicitur. Cicero sanè ita locutus est pro P. Sestio, ubi Gelliū,
 profectum etiam pluribus epigrammatis à Catullo, vulnerat, atque om-
 » nni turpitudine obruit. Vsq̄ue eò non fuit popularis, vt bona solus co-
 » messet. paulòque post: Vtrum ego tibi patrimonium eripui Gelli, an tu
 comedisti? Nouij præterea hic senarius legitur apud Nonium Gram-
 » maticum: Aedepol paternam qui comest pecuniam. Græci quoque
 καὶ ἀφ' αὐτῶν οὐσίαν dicunt, vt Menander apud Athenæum, de eo qui reli-
 » eum à patre agrum vendidisset: pretiumque eius in ventrem absum-
 psisset, γὰρ καὶ ἀφ' αὐτῶν inquit.

*de uerbo substantiu
 hanc comedi*

*Gravi dolore quidam commoti, cum cœtus hominum fugiant, ut
 animo tamen satisficiant, cœlo atque terræ mala sua
 narrant: quos imitari se nolle dicit ado-
 lescens Plautinus.*

C A P. V I I.

IN Plauti Mercatore Charinus adolescens imitari
 se nolle dicit cæteros amatores, qui in Comœdiis
 aduersas suas res inducuntur narrare iis, quæ ipse
 credit nihil sua interesse putare, quid illis fiat, sed
 decreuisse se spectatoribus aperire miseras suas: ver-
 » ba Poëtæ hæc sunt: Non ego idem facio, vt alios
 » in Comœdiis Amantes vidi facere: qui aut nocti,
 » aut die, aut Soli, aut Lunæ, miseras narrant suas, Quas pol ego credo
 » humanis, querimoniis Non tanti facere, quid velint, aut quid non ve-
 lint. Hoc etiam nomine accusabat quidam Philosophum finistrum
 » in fabula Theogneti Comici phasmate, cuius plures versus leguntur
 » apud Athenæum in x v. libro *λεπνοσοφιστῶν*. extremi autem illorum hi
 » duo sunt: *πεφλοσφικας γῆ τε κοῦρανῶ λαλῶν: Οἷς οὐδὲν ἔστιν ἐπιμελὲς τῶν*
σῶν λόγων. In solo igitur loco ille, vacuòque ab auditoribus, disputarat
 ea, quæ in conuentu dicere oportet, aut si qui fortè aderant, sermonem
 ipsius non attenderant. Valet igitur hic, terræ cœloque loqui, idè quod
 apud nos vox quædam, quæ prouerbij loco fertur. Cum enim signifi-
 care volumus, quempiam frustra laborare, qui aliquid aliquibus volun-
 tatis obstinatoris persuadere conetur, imagine vtentes, dicimus idem
 ipsum facere, quod facit ille, qui ad certa quædam olera verba facit: illa
 enim, cum caput multa terra testum habeant, non vocem exaudiunt.
 Medææ etiam nutrix apud Euripidem in tragœdia hoc facit: malis que
 cõsternata, cum ipsa solitudine loquitur, verliculos ipsos quibus oble-
 » ctationem hanc suam significauit, ita expressit Cicero in i i i. quæstio-
 » ne Tusculana. Cupido cepit miseram nunc me proloqui Cœlo atque
 » terræ Medææ miseras.

Non

*Non perperam, nec sine ratione, legi in quibusdam antiquis libris, graui-
 dinosi & grauido: cum tamen litera una immutata nunc, &
 grauedinosi, & grauedo scribatur.*

C A P. V I I I.

CICERONIS hic locus è IIII. libro Tusculanarum: Itaq;
 » dicimus grauedinosos quosdam: quosdam torminosos, à
 Nonio adductus, aliquantulum illic immutatus legitur.
 grauidinosos nanq; apud eum est: vt etiam in scriptis Ci-
 » ceronis libris melioribus. Apud Catullum quoque hoc in
 » versu: Hinc me grauedo frigida, & frequens tussis, immutata eadem li-
 tæra, grauido habent calamo notata exemplaria, vt videatur grauido
 dicta esse, vt libido, formido, cupido. cum autem vsu inualuerit graue-
 do, suspicari possumus id quoq; ratione non carere, quòd consuetudo
 quondam ambobus modis hoc verbum proferret.

*Vox Platonis grauis, cuius autoritate usus est Cicero in libello de sene-
 ctute, uersa prius à Plauto in Latinum: additæque eadem
 declaratione, explicata ostenditur.*

C A P. I X.

NON primus Cicero veram vtilemque sententiam Pla-
 tonis celebrauit, Latinisque verbis expressit: nec quæ
 statim addita ipsius declaratio est, à Cicerone pri-
 mum orta excogitataque est: autor nanque sententiæ
 » ipse in Timæo illam breui pronūtiavit. Plautus ve-
 » rò in Mercatore, ante illum & in Latinum vertit. & in-
 » terpretatus est, vel potius à Philemone, vnde fabulam vertit, explicita,
 » cum appendice protulit. intelligo autem hanc: *πρώτον μὲν ἡδονῶν μέγιστον*
 » *κακοῦ δέλεαρ.* In libro igitur de senectute Cicero: Diuinus enim Plato
 » escam malorum, voluptatem appellauit, quòd ea videlicet homines ca-
 » piantur, vt hamo pisces. omni loco à Latino Comico sumpto: cuius hæc
 » verba sunt. reticet autem ille nomen Platonis: Demipho, sapientum il-
 » lud dictum te audisse reor sapius. Voluptas est malorum esca, quod ea
 » non minus homines, Quàm hamo capiantur pisces.

*Declaratum idem sentire de eadem re, nobilem Græcum Rhetorem, ac
 summum Romanum Oratorem: ambo enim accusant stultos
 quosdam Thucydidis imitatores.*

C A P. X.

VERBA sunt Ciceronis in Oratore, corripientis quos-
 dam finistros imitatores Thucydidis, qui relictis virtu-
 » tibus ipsius, vitia sedulo exprimebant. id autem crebro
 vsu venit his, qui iudicio parū valent: cum enim quem-
 » piam amare coeperint, omnibus, quæ in eo inuenerint,
 stulte delectantur. Huius tamē nemo, neque verborum:
 d iij

neque sententiarum grauitatem admiratur, sed cum mutila quædam & hiantia locuti sunt: quæ vel sine magistro facere potuerunt, germanos se putant esse Thucydidas. Eiusdem autem iudicij fuit Dionysius Halicarnasseus: conuenitque ipsi mirificè in hoc cum Cicerone, vt si moris Græcorum Scriptorum esset, vti testimonio Latinorum autorum, facile crediturus fuerim ipsum additurum fuisse, ita quoque sentire summum Latinum oratorem. nam librum hunc Ciceronis legisse ipsum puto: vixit enim Romæ: omninoque expressus inde hic ipsius locus videtur. sunt autem hæc verba in Dinarchi vita, quam scripsit accuratissime: Οἷτε θουκυδίδω ζηλοῦν λέγοντες, καὶ τὸ μὴ εὐτονοῦν, καὶ σφραδῖν, καὶ δεινόν, καὶ τὰ τούτοις ὁμοία, χαλεπῶς ἐκλαμβάνοντες: τὰς δὲ Σολοικιστικὰς σχηματισμοὺς, καὶ τὸ ἀσφές προχειζόμενοι, πάνυ δὲ χερῶς ἀνδρικοῖντο ἐκ τούτου τῆ παραγγέλματι.

Græcum uersum, quo corripuit Tiberius Cæsar Agripinam nurum, uideri eum esse, quem posuit Aristoteles in tertio libro πολιτικῶν: illo autem acer amor regnandi castigatur.

CAPVT XI.

ARISTOTELES in tertio libro de Repub. ostendere volens longè aliam virtutem esse gubernantis ciuitatem viri, & priuati alicuius, id sensisse affirmavit magnæ autoritatis hominem, & qui cõsilio multum ualebat, cum edidit hanc vocè: πεινῶ, ὅτε μὴ τυραννοῦ. quod nesciret alij parère: Iasonem autè puto intelligi, quauis geminata media litera perperam prius legeretur in omnibus libris Ἰάσων: quod in mea editione correxi. siue principem illum Argonauarum intelligit, qui hoc apud Tragicum aliquem pronuntiauit: siue Iasonem potius Thessalum, qui vocem hanc editam ab aliquo Poëta, quia sententiam eius probaret, in sermone solitus esset commemorare: verba enim hæc esse Poëtæ alicuius omnino puto. expressam verò fuisse vocem hanc à Tacito in quarto libro historiarum, cum sententiam uersus Græci posuit, non sine causa aliquis arbitraretur. Audita hæc rarum occulti pectoris vocem elicuere: correptamque Græco uersu admonuit. Ided lædi, quia non regnaret. eandem autè rem exponens Suetonius & ipse sententiam reddidit his uerbis, Græcòque uersu: Si non dominaris, inquit, filiola, iniuriam te accipere existimas. Hoc tantum aduersari uidetur, quod non ualet πεινῶ, lædi atque iniuriam pati, nisi fortè, cum translatum manifestò id uerbum sit, quid significetur, hic ambo in uertendo spectarunt: sed tamen mirum est, si aliud ualet id uerbum: nec vim illius exprimere curarunt, consensisse ambos, vt redderent, tanquam si ἀδικεῖν legeretur.

Virgil

Virgilij uersus in Cyri declarati: uetusque historia de Alcathoo, qui condidit Megara, renouata.

CAP. XII.

ALCATHOVS, Pelopis filius, conditor fuit Megarorum, non sine diuino tamen auxilio: nam præstò fuit illi operi Apollo, adiuuítque ipsum in mœnibus ciuitatis extruèdis. quod Virgilius in Cyri significauit his uersibus: Quarum nonnulli fama cõcedere digna Stat Megara: Actæi quondam munita labore Alcathoi Phœbique: deus nanque affuit illi. Theognis quoque, qui παρανέσις scripsit, ciuis eius oppidi, illo ipso in carmine hoc prodidit, canens: Φοῖβ' ἀνάξ. αὐτὸς μὲν ἐπιέργωσας πόλιν ἄκρην Ἀλκαθῶ Πέλοω πατρὶος διχαρίζομεν. Pausanias præterea in Atticis idem commemorat, qui certè cuidam arci inditum nomen ab Alcathoo affirmat. quod etiam tunc manserit: monstrarique solitam narrat ἐστίαρ focumque deorum, προδρομέων appellatorum, quibus fama esset immolasse Alcathoom primùm, cum munitionem oppidi exorsus est: prope autem focum illum lapidem extare, ubi aiebant deposuisse lyram Apollinem, cum operam suam præberet Alcathoo, in muris ciuitatis ædificandis.

Disputatio de sententia quadam Ciceronis, sumpta ex ipsius libris de Republica: quo ille Platonis locum elegantem adumbravit.

CAP. XIII.

HAEC sunt uerba Ciceronis è quarto libro de Republica citata à Nonio: Ego uerò eodem, quo ille Homerū, redimitum coronis, & delibutum uinguëtis, emittit ex ea urbe quam sibi ipsi fingit. Intelligit autem, illum dicens, Platonem, qui hoc ipsum facit: ducitque è sua ciuitate Homerum, reliquosque eiusdem generis Poëtas: quoniam mores optimos, quos ipse summo studio instituerat, corrumpere. Quòd uerò summo honore antea Homero habito, hoc ipsum efficere tradit. intelligit locū hunc, qui in tertio libro πολιτίας est: Ἄνδρα δὲ ὡς ἔοικε, διωάμενον ὑπὸ σοφίας παύσειν ἀπὸ γίγνεσθαι, καὶ μιμεῖσθαι πάντα χερμάτια, εἰ ἑμὶν ἀφικεῖτο εἰς τὴν πόλιν αὐτὸς τε καὶ τὰ ποιήματα βουλόμενος ἐπιθέξασθαι, προσκυνοῦμεν αὐτὸν ὡς ἱερὸν, καὶ θαυμαστὸν καὶ ἡδύ: εἰποιμεν δ' αὖ ὅτι οὐκ ἐστὶ τοιοῦτος ἀνὴρ ἐν τῇ πόλει παρ' ἡμῶν, ἕτε θεμισθένης δὲ ἀποπεμποιμέν τε αὐτὸς εἰς ἄλλην πόλιν, μέτρον καὶ ἀκεφαλῆς κατὰ χεῖρας, καὶ εἰώσεν ἄνθρωπος. Neque tamen illic Plato Homerū appellat: cum uerò solum emitti uult è ciuitate, sed omnes Poëtas, qui uarios mores imitarètur: in quorumque cantu diuersæ formæ mutationum essent, cunctosque demum excepto illo, qui merus imitator sit probi modestique ingenij: nec aliqui dimitstum temperatumque reddat. nam hunc etiam, cum sanctum, admirabilem, suauemque esse non neget, inutilem statui illi optimo Reipub. affirmat. Quod autem in cultu ipsi habito tempore illo Cicero inquit, redimitum coronis, lana coronatum est apud Platonem: secutus igitur uidetur

videtur Cicero morē suæ ætatis: in VI. enim quoq; actione in Verrem affirmavit Segetlanas mulieres cum Dianæ simulachrum exportaretur ex oppido, vixisse vnguentis: compleisse coronis, & floribus. Animaduertendum autem Themistij patrem, quod à filio monumentis literarū proditum est, illum mortuum laudante, cum Epicurum exturbaret è choro Philosophorum, vnguento supra caput effuso, longè alio consilio id fecisse: tanquam enim illa ratione exprobrare voluit ipsi, persecutum fuisse eum toto corpore voluptatem. nam quin hunc locum Platonis imitari voluerit, non est dubitandum. Cogitandum præterea, an eundem hunc mollem tenerumq; Philosophum significent verba Ciceronis, qui cum recipiendus non esset inter graues eruditosq; Philosophos, non tamen propter nomen ipsum sapientiæ, dignitatēque viri videbatur cum ignominia dimittendus, sed potius honore aliquo afficiendus. Cum autem sententia imperfecta sit, nihil certi de hoc statui potest.

Ἐὐφροῦσα illud *καθολικῶς*, adductum à Chremete Terentiano, de disidijs amantium, quod maiorem amorem gignant, explicatum, ratione illius reddita à docto viro.

CAP. XIII.

QUOD Terentius Andria inquit: Amantium iræ, amoris integratio est. præterquam quod vsu verum esse intelligitur, testimonio etiam atq; autoritate Plutarchi confirmatur. qui in Commentario, quem *ἔρωτες* vocauit, idem affirmat: ac simili quoq; valde eleganti, declarat. Quemadmodum enim, inquit, cum è nubibus exiit sol, ac post caliginem denique, feruentior est: ita amor cum intercessit ira, aut suspicio, pace facta, reconciliatisq; animis, iucundior est atq; acrior. Plautus præterea simulatum Amphitryoni Iouem idem induxit loquentem: Verum iræ, si quæ fortè eueniunt huiusmodi, Inter eos, rursus si reuentum in gratiam est, Bis tantò amici sunt inter se quam prius.

Firmo progressu, & Maximo progressu, modos esse loquendi proprios militiæ: quare emendantur duo loci duorum optimorum Scriptorum, qui in prioribus harum uocum deprauati erant.

CAP. XV.

QUOD ERBA hæc Cn. Pompeij, ex epistola quadam ad L. Domitium, cum ita legantur in pluribus scriptis libris, corrupta sunt: Quod audieris Cæsarem Firmo progressum in castrum Trutinum venisse. corrupta autem ab aliquo, qui putauit se emendare, quod rectum erat, nec ulla correctione egebat: in optimo enim exemplari, cæterisque superioribus temporibus excusis inuenitur: firmo progressu, quæ locutio militaris est, valētque, magnis itineribus. nam firmus progressus

ἔκλειρα

μεταφορικῶς appellatus est, vt nos quoq; patrio sermone, cum idem significare volumus, à gagliarde giornate dicere consueuimus. occasionem autem dedit peccandi, quod Firmum oppidi nomen est eius regionis, id est, agri Piceni. vnde qui discessisset, ac in castrum Trutinum venisset, Corfinio, vbi tunc erat Domitius, appropinquabat. Eadem causa fuit alicui deprauandi locum è primo libro bellorum ciuiliū C. Cæsaris: cum enim nunc passim excusi habeant: Auximo Cæsar progressus omnem agrum Picenum percurrit. in antiquissimis pluribus, quos vidi libris, scriptum est: Maximo Cæsar progressu. & quæ sequuntur. non dubito autem quin hæc vera sit certaq; lectio.

Parentes dictos etiam à Sallustio τὰς ὑπηκόους: in frequenti uoce apud Latinos autores.

CAP. XVI.

PARENTES, patres aut matres appellari solitos nomen est, quamuis parentum nomine, maiores etiam vocari Iurisconsultorum autoritas vellet. Sallustius autem de coniuratione Catilinæ parentes vocauit, quos Græci *ὑπηκόους* & *ἀρχαίκοι* appellant, cum inquit: Libertatem, patriam, parentesque armis tegere. Item de bello Jugurthino: Deinde, quod parētes abundè habemus, amicorum neque nobis, neq; cuiquam hominum satis fuit. Cicero quoq; videtur inde formasse vocabulum, in quo contentio fit, parentior: cum in primo libro de Officiis dixerit: Quin etiam ob has ipsas causas & parentiores habuerūt exercitus & fortiores. Quādo autem hoc valet parens, esse aliam partem orationis, à pareo deductam conformatamque, constat.

Quem, in ignopere charum Veneri, ut ulcisceretur dolorem ab ea acceptum, interfecerit sagittis suis Diana, quod minatur se facturam apud Euripidem.

CAP. XVII.

QUOD VAE minantur, facturōsque se affirmant apud poetas Dii immortales, irrita esse non consueverunt, sed finem, quem illi prædixere, consequuntur. quærendum igitur quæ necarit, sagittis que suis fixerit Diana, acceptū Veneri, vt inureret ipsi parem dolorem, compensaretq; incommodum, quod acceperat in morte Hippolyti, ob castitatem sibi vehementer chari. Euripides enim in Hippolyto coronato ita inducit Dianam loquentem: *Ἐγὼ δ' αὖτ' ἄλλοι δ' ἐμῆς χερὸς, ὅς ἀν' ἀλάτῃα φιλῆται, ἢ κυρῆ βροτῶν, τὸ βῆσις ἀφύκτιστος τοῖς δὲ τιμωρὸν Κορέαι.* An Adonim intelligit? quamuis enim ab apro interceptus sit, autore Marte cadis eius, potuit tamē sibi id factum vindicare Diana, quia in ipsius studio venationeq; necatus Adonis est.

Τορμ

Tormenti genus nefarium:quo narratur apud Virgilium usus fœuissimus tyrannus, proprium fuisse barbararum gentium.

C A P. X V I I I.

» **R**EX Euander apud Virgilium in sermone, quem ha-
 » buit cum Aenea, quum fœuitiam Mezentij regis
 » ostenderet, iustamque iram populorum aduersus il-
 » lum exponeret, atroci etiam quodam supplicij gene-
 » re usum eum docuit his verbis: Mortua quin etiam
 » iungebat corpora viuis, Componens manibusque
 » manus, atque oribus ora, (Tormenti genus & fanie
 » taboque fluentes Complexu in misero longa sic morte necabat. Imma-
 » nis autem huius cruciatus mentionem fecit Clemens Alexandrinus, pius
 » atque eruditus scriptor, in commentario, quem misit ad Græcos, sua-
 » dens illis vt veteres ritus, inanemque cultum deorum relinquerent, se-
 » que ad Christianam pietatem conferrent: προτροπήν δὲν ipse eum appel-
 » lauit. Inquit igitur ille, quod multum facit ad hunc Virgilij locum il-
 » lustrandum: Τὸς ἀνθρώπους (ἐμοὶ δοκέειν) βαρβαρικῶς τιμωροῦμενον, οἱ νεκροὶς
 » τῶς αἰμαλώτους συνδέειν λέγονται σώμασιν, ἐστὶν αὐτοῖς καὶ συναπώσιν. Neque
 » tamen barbaræ hæ fœuæque nationes, quod faciebat dirus tyrannus,
 » ciuium corpora, sed hostium, armis captorum, infelici hoc genere lethi
 » consumebant. Quod verò ad nomen eius libri facit, ita veteres huiusce-
 » modi orationes appellabant, quibus, plenis laudis alicuius rei, ad eam ca-
 » pessendam hortabantur. Aristoteles quoque à Græcis interpretibus tra-
 » ditus est προτροπήνδον confecisse, quo adolescentes impelleret ad studia
 » Philosophiæ. ipse autem aliquando mecum cogitavi, an Cicero verbis
 » his ex Hortensio, quæ citantur à Nonio, huiusmodi orationem signi-
 » ficarit. Nam quod vereris, ne non conueniat nostris ætatibus, ista oratio,
 » quæ spectat ad hortandū, Sententia enim illic plena non est. ita verò ar-
 » bitror legendum cum in excusis libris, veteres, sit, pro vereris, corruptè.

Non uideri cœnauisse Lacedæmone in Philitijs Dionysium tyran-
 num, ut literis mandauit Cicero, sed domi suæ ius
 illud atrum gustasse.

C A P. X I X.

» **D**ISSENTIT aliquantulum Cicero à nonnullis Græcis
 » Scriptoribus in eo, quod memoriæ prodidit de Diony-
 » sio Syracusio in v. libro Tusculanarum, non delectatū
 » esse eum iure illo atro, quod publicarum cœnarum La-
 » cedæmone initiū erat: cum enim de re ipsis inter se con-
 » ueniat, de loco discrepant. Cicero igitur inquit: Victū
 » Lacedæmoniorum in Philitijs videmus: vbi cum tyran-
 » nus cœnauisset Dionysius, & quæ sequuntur. Plutarchus verò in Laconi-
 » cis dictis, tradit illū emisse coquū Laconem, cum desiderio iuris eius atri
 » deuorandi teneretur, quod magnopere audierat laudari: nō apud eos in
 » Philitijs cœnauisse: eique coquo mandasse, vt dapem eam concinnaret,
 » nulli

» nulli sumptui parcens, postea verò gustato iure illo, expuiffe. Eodem
 » modo rem exposuit, quicumque ille fuit, cuius testimonium citat Ioan-
 » nes Stobæus capite περί φιλοσοφίας: autoris nanque nomen inde periit:
 » inquit enim: Διονύσιος Λακωνικὸν μάγειρον παρά μιν, ἐκέλευσε μὲν αὐτὸν συνά-
 » σαι τὸν Λακωνικὸν ζωμὸν, καὶ συνάγειν τὸν οὖν ἡσθιῶν. & quæ sequuntur: to-
 » tam enim rem accurate commemorat. Peregrinos sanè aliquando ho-
 » mines in cœnas illas solitos admittere Lacedæmonios, indicat Athe-
 » næus in x i i. libro, dicens Sybaritam quoque tenuitate illa victus co-
 » gnita, immutasse iudicium de contemptu mortis, quem antea consue-
 » set admirari in ea gente: sed teneram hanc delicatamque eius vocem
 » supra recitauit.

Vnde traxerit cognomen Ephorus auditor Isocratis, qui
 Ἀλφορὸν appellatus est.

C A P. X X.

» **E**PHORVM Cumanum ab Isocrate, ipsius doctore, Ἀλφο-
 » ρον appellatum tradunt Græci autores: cuius cognominis
 » causa hæc est, quòd cum ludo exisset nondum percepta
 » cognitæque dicenti arte, absoluto tamen legitimo tempo-
 » ris spatio, à patre iterum Demophilo eodem missus est:
 » iussusque ludum illum frequentare proposita eadem mercede, quam
 » semel iam soluisset: rationem verò huius iuncti nominis hanc puto:
 » verbumque translatum ab iis, à quibus duplicatum tributum exigere-
 » tur: φόρον nāque tributum valere planum est: quod etiam geminari so-
 » litum, aut angustiis temporum, aut iniquitate dominorum constat. De
 » quo etiam copiosè questus est apud M. Antonium Hybreas orator,
 » disertus atque accr, vt testatur Plutarchus in Antonio his verbis: τέλ-
 » ος δὲ ταῖς πόλεσι δεύτερον ἐπιβάλλοντος φόρον ἐτόλμισεν Ὑβρέας ὑπὲρ τῆς Ἀσίας
 » λόγον εἰπεῖν. id autem suspicari etiam possumus significare vocem illam
 » Isocratis, qui aiebat se illi admouere calcaria: cum in Theopompo fren-
 » nis vteretur. Peccatum tamen videtur esse scripturæ a quod Plutarchum
 » in vita Isocratis, qui hoc tradidit: ibi nanque Ἀλφορον perperam legitur.
 » nam in Polluce, qui idem retulit, rectè legitur Ἀλφορον.

Fanum Herculis μλωρῶ Athens fuisse: eiusque co-
 gnomen ratio explicata.

C A P. X X I.

» **E**SYCHIVS in Lexico docet Athenis Herculem
 » μλωρῶν coli solitum: nec tamen eius cognominis
 » originem causamque affert. illam autem diligenter
 » exposuit Cicero in primo libro de Diuinatione:
 » quum enim ex æde Herculis patera aurea surrepta
 » esset, visus est deus ipse in somnis Sophocli Poætæ
 » dicere, qui id fecisset: quod semel somniū, iterumque
 » cum neglexisset, nō cessante specie illa, ascendit Sophocles in Arium-
 » pagum, ac detulit rem. Ariopagitæ cōprehendi iusserunt eum, qui erat
 » nomin

nominatus: qui quaestione adhibita, confessus est: pateramque rettulit. quo fanum illud indicis Herculis nominatum est. Index autem manifestò Latinis est, qui *μῆτις* Græcis.

Pictores inferioris ætatis aliter facere Herculem leonem interfecisse, quàm ueteres artifices pingere soliti sint: qua licentia etiam utantur in Cleopatra formandæ sibi mortem afferente.

C A P. X X I I.

Vm pictorum natio priscis etiam temporibus sibi omnia licere existimavit, nostræ adhuc ætatis artifices maiore licentia utuntur: quod enim veteres plerumque seruabant, ut à re ipsa, eoque quod institutum esset, non temerè discederent, nostri sæpe negligunt: ut cum Herculem pingunt, Nemeæum leonem necantem: neque enim diuisis malis ipse interfectus est à fortissimo viro, sed faucium pressu strangulatus: quod accuratè narrat Apollodorus Atheniensis in bibliotheca: cæteris enim expositis, quæ in hoc certamine antecesserunt, inquit: *Καὶ περιθὲς τὴν χεῖρα τῷ τραχήλῳ καὶ ἄσχειν ἄγγυον, ἔως ἐπιπνεῖ. καὶ βεβηκὼς ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκόμενον εἰς μυκτῆρας.* id tetigit etiam Euripides in fabula quâ de illo infano fecit, inducens Lycum ita loquentem, cum criminaretur Herculem: fortiaque ipsius facta contereret: *Ἡ τὸν νέμειον εἶγ' ὄνερ βρόχοις ἐλάω, Βραχίον' ἢ φῆσ' ἀγγύονα ἐφέλαμ.* Sed Cicero quoque in secunda quaestione Tusculana, ubi vertit euersionem illam Herculis à Trachiniis: inquit enim: *ἢ ὁ lacertorum tori: Vestro ne pressu quondam Nemeæus leo frendens efflauit grauius extremum halitum? In numismate præterea argenteo imago est hominis leonem suffocantis, quem Herculem esse ex claua antè posita intelligere licet: nec non ex phæetra, leguntur autem illic verba hæc. C. P. O. P. L. I. C. F.* In alia etiam celebri pictura labuntur, vestigia maiorum, historiæque veritatem, deserentes: cum scilicet Cleopatram Aegypti reginam, captam custoditamque ab Augusto, letum sibi afferentem, faciunt uberi serpentem admouisse: neque enim illa pectori, sed brachio aspidem adegit. Propertius quoque apertè in elegia id docuit: *Brachia spectauit sacris admorsa colubris, canens, ut Plutarchum omit- tam, narrantem, qui voluerunt ipsam ita extinctam, tradidisse illic ictam fuisse à serpente, quanuis aspis nusquam reperta sit: quòd in brachio notæ quædam viserentur.*

Sublatum mendum ex epistola Ciceronis ad Q. Fratrem: quod, præter quam quòd sententiam corrumpebat, splendidissimum etiam lumen orationis extinguebat.

C A P. X X I I I.

Non parum vitium est (nisi fallor) in his ex epistola ad Q. Fratrem, verbis: cui cum mederi quondam auxilio veterum librorum nequiuero, tentabo nunc an opinione possim ei medicinam facere: cum enim ita in scriptis exemplaribus legatur, atque excusis etiam, vno excepto: Cum

» Cum Gabinius quacunque veniebat, triumphum se postulare dixisset: » subitòque bonus imperator, noctu in urbem hostium planè inuasisset, » in Senatum se non committebat. quis non videat hic erratum aliquod culpamque inesse? quæ enim commoda sententia, dignaque ingenio Ciceronis inde elici potest? Quid igitur sententiâ de hac re: liberè enuntia- bo, periculùmque coniecturæ subibo, desiderio optimū Scriptorè adiuuandi: arbitror enim legi debere. subitòque bonus imperator noctu in urbem: noctu planè, inuasisset. & quæ sequuntur. In superiore epistola, cum idem narraret, inquit: Gabinius ad IIII. Cal. Octob. noctu in urbem intrauit. idè autè nunc repetit. Sed tamè, cum id incredibile videretur, metueretque Cicero ne rem ad immensum augere, atque *ὑπερβολικῶς* loqui, ob odium hominis putaretur, idem verbum iterat: affirmatque se omnino rem, ut erat, exponere: neque enim vespere aut appropinquantibus iam tenebris, sed planè noctu, vera ac propria notione huius verbi, ipsum in urbem irrupisse. Vltus autem est apertè Cicero eo verbo, inuasisset, quanuis illo hic non hostilis vis ostendatur, sed tamen vis quædam. cum enim antea præ se tulisset, dixissetque semper se triumphum postulare, repente abiecto illo consilio, inexpectantibus omnibus, importuno tempore, cum suis omnibus in urbem se contulit. Qui autem cum imperio essent, decernique sibi triumphum vellent, ad urbem manere solitos, nec portam ingredi legibus potuisse, constat. indicauit autem hoc Cicero cum contemptu illius *ἑρωνικῶς* dicens, bonus imperator: fuit enim id nullius imperatoris officium, sed priuati hominis. Peccarunt autem qui inde particulam, in, sustulerunt, atque ita se locum purgare falsò existimarunt, cum vestigia veræ lectionis cõtaminarint. Confirmor autem cotidie magis, ut quod infra legitur, in re hæsit, summa infrequentiam illius ordinis, quasi furtim eò venisse: hoc enim valere irreplet certum est. Eodem modo alibi locutus est: ut pro Archia poeta, cum inquit: Cum cæteri non modò post ciuitatem datam, sed etiam post legem Papiam, aliquo modo in eorum municipiorum tabulas irreperunt. & quæ sequuntur. Sed Demosthenes quoque pro Ctesiphonte, cum de Philippo Macedone loquens, ipsiusque astutis cõsiliis, inquit: » *Ὅτε πρῶτον ἐκείν' εἰς τὴν Πελοπόννησον παρελύετο,* idè videtur intellexisse.

Locus M. Varronis Sesiuiulysse apud Nonium diuisis eius partibus quasi disceptus, rursus componitur.

C A P. X X I I.

Non malè mihi opera poni videtur in sententiis quibusdam M. Varronis, quæ apud antiquos Grammaticos testimonij loco leguntur, à mendis purgandis, atque omni ratione instaurandis: is enim Scriptor hic est, in quo maxima ex parte consumpto, incredibilis rerum Roman

Romanarum iactura facta sit. quæ igitur hîc cohærentia ponam, quia puto hunc eorum ordinem apud autorem fuisse, diuersis locis citantur
 » à Nonio : Itaque tum equum mordacem, calcitronem horridus miles
 » ac vir non vitabat: nunc emunt trossuli, nardo nitidi, vulgò Attico talento equum: prior enim pars, cum ambæ ex eodem opere sumptæ sint, id est Sesiulyllæ, in dictione calcitrones adducitur: posterior verò in Trossuli. sed in superiore apud Nonium peccatum est quod, tu mecum, illic mendosè legitur: pro tum equum. nisi me coniectura fefellit & horridum, accusandi casu perperam: neque enim id epitheton equi, sed magis aptum militi. quomodo etiam Ennius carmine illo locutus est:
 » Spernitur orator bonus: horridus miles amatur. inferior, vt à me posita est, ita apud eum Grammaticum legitur. Multis autem modis perspicitur continentia quondam hæc verba fuisse. nam sententia hoc pacto mirificè quadrat, & contraria contrariis opponuntur. Trossuli verò, qui sint, & vnde nomen hoc nacti, docuit accuratè Sext. Pompeius. Quem autem calcitronem equum Varro vocat, Græci λακτιζῶν dicebant. Hoc enim quoque Xenophon tetigit in tertio libro ἀπομνημονεύματων, cum plura equorum vitia & ipse exponeret, quæ redderent eos minus idoneos ad rem militarem. Est autem locus, vbi Socrates docet, quæ sint officia præfecti equitum: ostenditque oportere ipsum etiam bene peritum esse harum rerum: quia nulla utilitas capi possit in bello ex equis, his vitiis laborantibus. Appellat autem, quos tradit esse repudiandos, κακὸς πεδῆας, κακοσκελεῖς, ἀσθενεῖς, ἀτρόφους, ἀναγώγους, λακτιζῶν. Tres autem extremos affirmat improbandos, si modum non habeant vitia illa: remouendos enim primùm censet è turma ἀτρόφους, si, quia cibum non sentiant, ita tenues imbecillique sint, vt cæteros consequi nequeant: eadem autem ratio est reliquorum duorum. Cùm verò Bellario reddiderit ἀτρόφους strigosos, illos verbo Græco puto notari, quos patrio sermone vocamus, fegaligni: hi enim quanuis copiosè alantur, gracili tamen corporis habitu tenuique semper sunt: eosdem autem fortasse Latinum quoque verbum significat: Cicero enim in Bruto ita videtur hoc verbum cepisse, cùm de Lysia, formaque eius dicendi inquit. Verùm est certè genere toto strigosior. Supra autem dixerat: Habet enim
 » certos sui studiosos, qui non tam habitus corporis opimos, quam gracilitates confectentur. Liuius tamen sic nominauit equos, nimio labore defatigatos, indeque macriores factos, non qui natura huiuscemodi forent: cùm in x x v i i. lib. inquit: Moram pugnae attulit, quod Asdrubal prouectus ante signa cum paucis equitibus, scuta vetera hostium notauit, quæ antè non viderat, & strigosiores equos. Quanuis autem confidam me non nihil opis attulisse verbis Varronis, suspicor tamen adhuc aliquid maculae restare.

PETRI

PETRI VICTORII
 VARIARVM LECTIIONVM
 LIBER V.

Quid valeat apud Demosthenem, λέξαι δῶναμιν:
 Latinosque ac nostros, eandem rem
 eodem modo dicere.

CAP. I.

T Græci scriptores, res bellicas exponentes λέξαι δῶναμιν dicere consueverunt, cùm aliquos propè hostes aduentasse, & se in conspectum illis dedisse significare volunt: ita Latini rerum autores ostendere aciem dicunt. Modum etiam hunc loquendi nos patrio sermone vsurpamus, re ipsa (vt arbitror) docente, quæ propriè apteque admodum hoc pacto declaratur. Demosthenes pro Ctesiphonte de incurfione Philippi regis in Græciam loquens, indicansque, quo potissimùm cōsilio ille propinquum oppidum Attico agro, Elatiam cepit, inquit: τὴ ἐν βούλειαις καὶ τίνῃ ἐνεκα τῶν ἐλάτειαν κατέλιπε ἰπλοσίου δῶναμιν λέξας, καὶ παραήσας τὰ ὄπλα, τοὺς μὲν ἑαυτῶ φίλους, θρασυῖς ποιῆσαι ἢ ἐπάραι: τοὺς δὲ ἰαντιουμῆους, καὶ ἀπλήξαι. T. autè Liuius vt aliis multis locis, ita in xxxiiii. libro ab vrbe condita: Is cùm supercilio hauc procul distantis tumuli ab vrbe instructam aciem ostendisset, & quæ sequuntur. C. præterea Cæsar in primo libro de bello ciuili hoc pacto locutus est: Equites ab eo missi flumen transeunt: & cùm de tertia vigilia Petreius atque Afraneus castra mouissent, repente sese ad nouissimum agmen ostendunt, & magna multitudine circumfusa, morari atque iter impedire incipiunt. Necnon Sullustius de bello Iugurthæ: Modò se Metello, modò Mario ostendere. ac nonnullis aliis itidem locis.

Verba quedam Sallustij, citata à Nonio uideri de Cn. Magno prolata
fuisse: alterumque itidem exemplum eiusdem Scriptoris
apud eundem Grammaticum inuentum, in quo eun-
dem imperatorē docetur amulatorem fuisse
se Alexandri, et ipsius Magni.

CAP. II.

MAXIMOS honores à L. Sylla habitos Cn. Pompeio
adolescēti, quod summæ virtutis esset, ac partes ipsius
strenuè iuisset, memorię proditum est. quare semper
existimaui Sallustij verba hæc, quæ apud Nonium le-
guntur, testimonij loco citata, de illo ipso prodita fuisse.
Quibus de causis Syllâ in victoria dictatorē sibi equo
descendere, surgere de sella, caput aperire solitum: om-
nes enim hæ rationes modicę sunt, quempiã ornandi, qui hac quo-
que ætate in vsu apud nos sunt. Et sanè res magnas gessit Pompeius
primis temporibus ætatis suæ: vt non sine causa sperarit fore se simile
Alexandro Macedoni: quã spem aluerunt magnopere amici ipsius, &
in animis etiam aliorum inferuerunt. hoc autem idem quoque rerum
Romanarum grauisissimus Scriptor in 111. libro historiarum diligenter
narrat, vt indicio eiusdem Grammatici perspicitur, qui hoc exemplo
vtitur. Sed Pompeius à prima adolescētia sermone fautorum similem
fore se credens Alexandro regi, facta consultaque eius quidem æmula-
tus erat. Plutarchus quoque de hac similitudine inter summos impera-
tores diligenter disputat, qui ostendit voluisse etiam multos eos simi-
les vultu oculisque extitisse. Vnde inquit oblatum id nomen à multis,
non repudiasse Pompeium. quod tamen inimici contemnebant: irri-
dentēsq; ipsum Alexandrum vocabant.

Mos antiquus eorum, qui nouas sedes querebant, indicatus. locisque
Virgilij illustratus, qui docet hoc etiam Helenum Troia-
num seruasse, cum oppidum in Sicilia condidit.

CAP. III.

EXPRESIT veterem ritum Græcorum Virgilius, cum
in 111. Aeneidos indicauit Helenum augurem, Priami fi-
lium, qui morte Pyrrhi, cui in seruitutem addictus fuerat,
affinitatēque heri, regnum in Epiro consecutus est, atque
urbem condidit, plures urbis partes agrique nominibus ap-
pellasse, quibus vocabantur patriæ ipsius Ilij loca: apud Græcos nãque
hoc vsitatum erat, vt qui in coloniam mitterentur, aut aliquo casu pa-
triam relinquere cogentur, partis nouis sedibus, hoc facerent, atque
ita acrem illum amorem patriæ consolarentur: siue id dignitati natalis
foli reuerentięque dabant. Accuratus igitur Poëta, Græcorumque cõ-
suetudinis gnarus, hoc vidit, ac seruauit diligēter, primò inducens Ae-
neam ita loquentem: Solemnes tum fortè dapes, & tristia dona Ante
urbem in luco falsi Simoëntis ad vndam Libabat cineri Andromache.
deia

deinde cum in urbē ab Heleno duceretur: Procedo & parua Troiam,
simulataque magnis Pergama & arentem Xanti cognomine riuum
Agnosco, Scæarūque amplector limina portæ. Polybius, grauis
Romanarum Græcarumque rerum autor, hoc duobus locis apertè si-
gnificauit: in excerptis enim 111. libri, quæ restant, illo quo defectio
Tarenti commemoratur, moris huius mentio est: vbi Hannibalem cap-
pta iam ciuitate, muroque ab arce defensa, ad Galesum flumen castra
posuisse narrat. quem docet alio nomine etiam vocatum Eurotam, ab
Eurota propinquo moenibus Lacedæmonis, cum Tarentum colonia
Spartanorū esset, vt alia præterea multa Tarentini agri, & urbis ipsius
loca. Verba hæc ipsius sunt: Nam T. Liuius, qui manifestò tenetur om-
nem illam expositionē inde sumpsisse, quod pertinebat ad vetus hoc
institutum tradendum, reliquit: Κατὰ τὴν ἀποστολὴν περὶ τῆς ἀνάκτορος
Ἰουὸς ἀποσχωρὶ τῆς πόλεως παρὰ τὸν ποταμὸν, παρὰ μὲν τοῖς, γαλέσον: πα-
ρὰ δὲ τοῖς πλείστοις, προσαναγορεύοντο ἄνωγα: πολλὰ δὲ τοιαῦτα κατὰ
τὴν ἀπό τῆς τῆς παρὰ λακεδαίμονα ῥέοντος ἄνωγα: πολλὰ δὲ τοιαῦτα κατὰ
τὴν χώραν καὶ κατὰ τὴν πόλιν ὑπάρχει τοῖς παρασίτοις, διὰ τὸ καὶ τὴν ἀποι-
κίαν καὶ τὴν συγγένειαν ἐμολογουμένως αὐτοῖς εἶναι πρὸς λακεδαίμονιους. in-
quit enim tantum Latinus scriptor: Ipse profectus cum cæteris copiis
ad Galesum flumen (quinque milia ab urbe abest) posuit castra. Necnō
in excerptis itidem noni libri: vbi Agrigēti, Siciliae urbis nobilissimæ,
situm describit: ostēdit enim in vertice collis, in quo arx ædificata erat,
fuisse Mineræ templū & Iouis, cognomine Atabyrij, vt apud Rho-
dios, cum illinc Agrigentini oriundi essent. Vnde meritò idem cogno-
men apud eos haberet. inquit igitur: Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς Ἀθηνῶν ἱερὸν ἐκτί-
σαι: καὶ Διὸς ἀταβύριον καθάπερ παρὰ ῥοδίοις: τὸ γὰρ ἀναράγαντος ὑπὸ ῥοδίων
ἀποικισμένου, ἐκείτως ὁ θεὸς οὗτος τὴν αὐτὴν ἔχει προσήγοριαν: ἢ καὶ παρὰ
ῥοδίοις.

Que repugnant inter se uoces miserorum hominum apud Poëtas do-
centur idem spectare, atque ab eodem animo proficisci.

CAP. IIII.

ONTRARIÆ orationes Thyestis atq; Oedipi calami-
tatorum hominum à tragicis Poëtis alloqui spectatores
inductorum, eodem referuntur, ambæque saluti illorum
ipforum, diuersa tamen ratione, prospiciunt: Thyestes
enim graui dolore oppressus, fractusque atrocibus malis,
iubebat omnes fecedere: nec vt aliqui se tangerēt, permittebat. carmen
autem quo tanta ægritudo animi ipsius declaratur apud Cicronem le-
gitur in 111. libro Tusculanarum.

- » Nolite (inquit) hospites ad me adire: illico isthic
- » Ne contagio mea uobis, umbræue obsit:
- » Tanta uis sceleris in corpore hæret.

Contrà Oedipus apud Sophoclem circūfusus plurimis miseris, iubet
ad se adire Thebanos: nec metuere, ne si se attrectauerint, ipsi quoque
cōtagione uolentur cuius rei, quia erat id admirabile, statim rationem

hanc reddit: tanta enim vis est meorū malorum, vt in neminem alium mortalem cadere possint. neque tamen officio illo fungi ipsos volebat, vt leuarent miseriam illam suam, sed vt aut tegerent tanquam scelus aliquod, aut necarent, aut in mare abiicerēt, vnde amplius oculos ipso- rum non contemeraret. verba Poëtæ hæc sunt:

- » Ἰτ', ἀξιώσατ' ἀνδρῶν ἀθλίου θιγῆν.
 » Πείθεισθε μὴ δάσσητε: τὰ μὲν γὰρ κακὰ
 » Οὐδέ τις δῖός τε πᾶλλὸν ἐμοῦ, φέρεται βροτῶν.

Studium agri colendi, quod tranquillos animos eorum, qui inde aluntur, uidetur reddere, non carere suis quibusdam sollicitudinibus.

C A P. V.

QUAE magis remota ab omni periculo detrimentō- que putatur vita agricolarum, in quaque securius viui posse videtur, habet etiam ipsa sua quaedam vlcera ac stimulos, qui pungunt animum, atque omni statu quietis deturbant: quod eleganter in Ode quadam cecinit Horatius, quo loco docet contentum rebus necessariis, non perturbari vllis incommodis, quæ stultos semper excruciant. Nec verberate grandine vineæ Fundūque mendax: arbore nunc aquas Culpante, nunc torrentia agros Sydera, nunc hyemes iniquas. Sed in epistola quoque ad Albinouanum, vbi ἀκιδία quadam se teneri ostendit: ait enim se ægrum esse animi: ☐ Haud quia grando Contuderit vites, oleamque momorderit astus. Nec quia longinquis armentum ægrotet in agris. Eadem autem studij huius vulnera enumerātur etiam a Græco Poëta: cuius verba leguntur in fermone de morte, qui vnus est ex adulterinis Platonis, falsōque quondā ipsius creditis: ita enim agit autor eius disputationis: Ἀλλ' ἢ γεωργία γλυκὺ δὴ λόγος, ἀλλ' οὐχ ἄλλος, ὡς φασι, ἐλκεῖται αἰεὶ λυπῶν τὸ πρόφασις ἐν ῥισκὸν ἄλλοι: καλῶν νυκτῶν, ἀσχημῶν νυκτῶν, ἐπομβρίας: νυκτῶν δ' ἐπίκαισις: νυκτῶν δ' ἐξυσιβησις: νυκτῶν δ' ἐλάπαις ἀκαιροῦ, ἢ κρήσις. Sed ex collatione etiam horum locorum quomodo Græci appellent morbos hos eorum, quæ oriuntur è terra, perspicitur.

Confirmata uetus lectio apud Ciceronem in libello de Senectute testimonij & Latinorum & Græcorum autorum.

C A P. VI.

NON debet quisquam dubitare, quin locus hic è Cato- ne Maiore, ita legi debeat vt in antiquis libris scriptus est, & à me quondam restitutus. Quod quidem me proficiscentem haud sanè quis facile retraxerit: Néue tāquam Peliā, recoxerit. In excusis enim antea libris, qui melioris notæ habētur, perperā erat Néue tanquam pilā retorserit, ostēdit enim se tanto desiderio teneri sedes mutandi, virōsque graues & sapientes apud inferos conueniendi, vt si possit etiam ad firmiorem ætatem reuocari, nolit. Quod si extet ali-

quis, qui ex eo itinere se retrahat, iuuenemque efficiat vt Medea pollicita est Peliam se coquendo effecturam, beneficiū id recuset. Hoc etiam tetigit Plato in Euthydemo, cum Socratem ipsum ita inducit cū Ctesippo agentem, affirmantemque se paratum esse tradere se Dionysodoro, postquam tam præclaram rem se facturum profiteretur, ex improboque probum virum effecturum, quanuis sine periculo aliquo id effici non posse videretur: omne enim se illud contempturum. Inquit igitur: Καὶ παραδίδομαι ἐμαυτὸν Διονυσώδωρ τούτῳ ὡς περ τῆ Μιδείᾳ τῆ πόλιος: ἀπολλύτω με, καὶ εἰ μὲν βούλεται, ἐφέτω: εἰ δ' ὅτι βούλεται, τὸ ποίειτω, μὴ νομῶ χρηστὸν ἀποφηνάτω. Catullus quoque, quum in hendecasyllabo, cuius pauci versus remanserunt, & ij quidem maculosi, inquit: Si non omnia displicere vellem Tibi, & Sufficio, seni recocto: idem vt opinor significare voluit. senem illum studio & artificio quodam senectam exuisse, & quasi iterum iuuenem factum exquisito cultu corporis. Ad eandem fabulā respexerat M. Varro, vt indicio Nonij perspicitur, qui hæc ipsius verba citat in Marcipore: ponā enim illa ob autoris dignitatem, quanuis valde corrupta. nam quod tutò corrigere potui, non metui emendare: Peliam me: & permisisse, vt se vel viuū degluberet, dum madore puellum. nam Plautus in Pseudolo totam rem similis loco commemorauit, ita inducens coquum cum Ballione lenone loquentem:

- » Quia sorbitione faciam ego te hodie mea
 » Item ut Medea Peliam concoxit senem,
 » Quem medicamento & suis uenenis dicitur
 » Fecisse rursus ex senec adolescentulum.
 » Item te ego faciam.

Disputatio de loco quodam Ciceronis in I I I. de Oratore, qui mendosus, abundante uerbo, uidetur.

C A P. VII.

LOCVS hic M. Tullij è I I I. de Oratore, quo Crassus de via, quam errore quodam ducti, in Rep. tenuere Gracchi, queritur, ita legitur & in excusis libris, & in iis, quos calamo exaratos vidi. Ac doleo quidem illos viros in eam fraudem in Rep. esse delapsos, quanquam ea tela textitur, & ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac posteritatis ostēditur, vt eorum ciuium, quos patres nostri non tulerunt, iam similes habere cupiamus. Ipse tamen illū mendosum puto. Quomodo autem corrigi posse, vndeque errorem hunc natum suspicer, indicabo. literati viri an iudicium meum verum sit, accuratè perpendent: neque enim arbitror damnari meritò posse illos, qui quid sentiant de huius aut illius loci fidelitate, coniecturis etiam quibusdā moti, scriptis suis ostendunt: dum modo peruulgatam scripturam temerè loco non moueant: proponuntur enim hæc examinanda ac diligenter excutienda doctis viris. Quare sine periculo vllō vberes aliquādo fructus ferunt. Opinor igitur vacare dictionem hanc incitatur: tollique inde, vt superuacaneam, officientemque sententiæ debere. quod si fiat, sententia statim aperta certaque erit:

quod enim obscure iam & ἀλλοτριώσως prædixerat Crassus, nunc apertius exponit: ostenditque se metucere ne interitus Reip. appropinquet. quia ea in ciuitate ratio viuendi ac posteritatis ostēditur, vt optandi sint ciues similes Gracchis, quāuis maiores ipsos, vt perturbatores otij, sustulerint. Profectum autem vitium hoc inde puto, quod librarius dum exscriberet, primū lapsus sit, ac pro in ciuitate, scripserit incitatur: quem errorem statim agnitum correxerit, nec tamen satis diligens in delenda voce, in qua peccarat, fuit. Quod autem ἀλλοτριώσως Cicero telam texti dixit, cum viuendi rationem institui intelligeret, elegantissimus quoque scriptor in Phædone eodem pacto locutus est: ab eademque re simile duxit, cum de sapientis animo disliceret: qui implorato auxilio Philosophiæ, beneficiōque ipsius solutus ē vinculis, nollet voluptatibus se ac ægritudinibus tradere, atque ita rursus implicari. Idque agere, quod exitum non haberet: perindeque esset ac Penelopes telam quandam tractare. verba Platonis hæc sunt, quæ ad locum hunc faciunt: Πάριον αὖ ἐγκαταδέρει καὶ ἀνάλυσεν ἔργον παράττειν, πωλεῶντις τινα ὀργανίως ἰσθρ μεταχειρίζομεν.

Terentij locus ex Andria ponderatus: quæ situmque an expresserit illic Poëta uerba Menandri, quæ leguntur apud Athenæum.

C A P. VIII.

C M Dauus in Andria signa exponeret Paphilo, quibus intelligi posset nuptias illas esse simulatas, in ipsis etiam hoc posuit. Etiam puerum cōueni Chremi inde abiens, olera Et pisciculos minutos ferre, emptos obolo in coenam seni. Animaduertendum igitur, an Terentius expresserit verba hæc Menandri e Perinthia, quæ apud Athenæum leguntur in VII. libro Δειπνοσοφιστῶν: Τὸ πικρίον δ' εἰσὶν ἄλλοθεν, ἐπειδὴ φέρον. ipse nanque Athenæus tradit ἐπειδὴ, vnum quendam esse e minutis pisciculis, cuius etiam mentionē fecisse docet plures Comicos, quod si plura Menandri verba citasset, manifestò id teneri potuit. Quod autem in Perinthia locum illum esse ostendit, hæc autē Andria est, notum esse debet fabulam hanc Terentij e duabus Menandri conflata esse, quod Poëta ipse in prologo cōfessus est, ac purgat. nam aduersarij hoc ipsi vitio dabant, dicentes: Contaminari non decere fabulas: quod verò Terentius olera adiungit, ita coqui illum solitū declarat Eubulus Comicus, cuius testimonium eodem loco citatur. E quo etiam percipitur (nisi fallor) vilem hunc piscem fuisse, & paruo emi solitum, quod magnopere adiuuat suspicionem hanc meam:

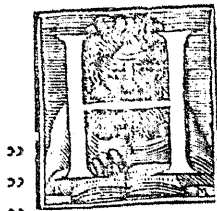
Ἀγαπῶν τε, καὶ ἐπειδὴ ἂν τούτοις ὄνα
Διὰ δωδεκάτης ἐμβόλων ἡμέρας ἴδν.

Loquitur enim de tenui homine, qui que vitam asperam viueret: contentum eum esse dicens, si huius generis pisciculum vnum, rarò etiam, interpositòque spatio XII. dierum, in betis coctum videat.

Gorgia

Gorgia statua, quæ Delphis consecrata erat, aureâne fuerit an inaurata: simulque statueritne ipsam Græcia, capta eruditione ipsius, an ipsemet sibi erexerit.

C A P. IX.

HÆC verba in III. libro de Oratore de Gorgia Leontino pronūtiata sunt: existimauit enim Catulus hoc quoque magnū esse testimonium virtutis ipsius: ideoque, cum quæ dignitatem hominis augerent, in medium afferret, hoc etiam retulit: Cui tantus honos habitus est à Græcia, soli vt ex omnibus Delphis, nō inaurata statua, sed aurea statueretur. Cum autē hoc quoque memoriae proditū sit à Græcis Scriptoribus, dissentiunt in hoc illi à Cicerone, quod ad honorē huius Sophistæ minuendū magni interest: neque enim à Græcia positam statuā, sed ipsum sibi ipsi statuissē suā propriamque imaginem tradūt. Vnde addunt obscure carpentem ipsum, cum Athenas se cōtulisset, statua iam hac consecrata, Platonem, vt primū ei occurrit, dixisse: Ecce formosum aureūque Gorgiam: cuius vocis aculeus non fecellit ingeniosum virum: respondit enim vt idem aiunt, profectò Athenæ pulchrum nouūque Archilochū tulerunt. verba ipsius Græca hæc fuisse: vereor enim ne nō exprimere potuerim: ἢ καλὸν γε αἰ ἀθάνα καὶ κτὸν τῆτον ἀρχιλοχον ἰσχυρὸν χασιρ. totum hoc commemorat Hermippus, qui de Gorgia hoc ipso librum scripsit, vt in X. libro Δειπνοσοφιστῶν narrat Athenæus. Nam statuam & ipse auream fuisse narrat. Pausanias tamen vt de inaurata loquitur dicens. Ἐπίχρουσι δὲ εἰκὼν ἀνάθημα Γοργίου τῆ λεοσίλου, ἀπὸς Γοργίας ἐστὶν εἰκὼν. Plinio in hoc cū Cicerone cōuenit: nā in altero cū Græcis scriptoribus facit: illius enim hæc verba sunt e XXXI. libro: Hominum primus & auream statuam & solidā Gorgias Leontinus Delphis in tēplo sibi posuit LXX. circiter Olympiade.

Quæ forent cæne, uocata à Græcis ὑποδείματα Δείπνα: illustratisque locus Ciceronis, quo instituta illius temporis exponit.

C A P. X.

C M in III. actione in Verrem Lampfacenum crimen exponens Cicero, inquit: Quod vbi est Philodamo nuntiatum, tam & si non erat gnarus, quantum sibi ac liberis suis iam tum mali constitueretur, tamen ad istum venit, ostendit munus illud suum nō esse: se cum suæ partes essent, hospitum recipiendorum, tum ipsos tantū Prætores & Coss. non legatorum assecras recipere solere. & paulò post: Homo, qui semper hospitalissimus amicissimūque nostrorum hominum existimatus esset, noluit videri ipsum illum Rubrium inuitus in domum suam recepisse. intellexit quas Græci ὑποδοχὰς ξένων, & ὑποδείματα Δείπνα vocabant: ita enim illi Latino verbo expresso appellabant: vt testatur Plutarchus in VI. libro συμποσιακῶν, vbi de vmbriis appellatis, & quod initium res habuisset, querit: ait enim: Ὑπεροῦ μὲντοι πρεβὶ τὰς τῶν ξένων ὑποδοχὰς, μάλιγα τῶν ἡγεμονικῶν, ἀναγκάσιον ἐγγίγει τοῖς ἀγνοοῦσι τὰς ἐπομίδους καὶ τιμῶν.

e iiij

» μιλίους, ἐπὶ τῷ ξένῳ ποιῆσθαι τὴν κλήσιν. Quibus etiam verbis declaratur, quod infra Cicero tangit, dicens: Philodamum, ut liberaliorem adhuc se hac etiam ratione Rubrio præberet, rogasse, ut quos ei commodum esset, inuitaret. Plutarchus enim narrat posterioribus temporibus coactos fuisse Græcos, cum reciperent aut Prætores aut Consules, ignorarentque comites ipsorum, qui que chari illis forent, in manu hoc ponere eorum, ut vocarent, quos ipsis visum esset, ne parum acceptis vocatis, parum eos delectarent. Id quod etiam tangit Socrates quidam Rhodius in IIII. libro de bello ciuili: cum enim exponeret regiam cœnam, quam dedit Cleopatra M. Antonio in Cilicia, indicat hoc etiam illam iuris ipsius esse voluisse: significauitque vocato illo, ut secum duceret, quot vellet, ne multitudinem conuiuari videretur reformidare. Verba ipsius apud Athenæum in IIII. *Δειπνοσοφιστῶν* hæc sunt: *Καὶ δώδεκα τετρακλινα διασπράσατα ἐκάλεσε τὸν Ἀντώνιον, μετ' ὧν ἐβούλετο, ἢ Κλεοπάτρα. Πρατέρειά in VIIII. eiusdem operis Plutarchus initio quaestionis de symbolis Pythagoricis inquit: *Σύλλας δὲ ὁ καρχηδόνι* & *εἰς ῥώμιον ἀριστομένους* & *διὰ χρόνου τὸ ὑποδεικνύον, ὡς ῥωμαῖοι καλοῦσι, καὶ ἀγγέλλας δειπνοῦ, ἄλλως τε τῶν ἐταίρων παρέλαβεν οὐ πολλοὺς, καὶ Μοδεράτου τινὰ τῶν πυθαγορικῶν μαθητῶν ὄνομα Ἀσίνιον ἀπὸ τυφλίνας.* Satis autem certam maculam e verbis Ciceronis supra positis deleui: cum enim in excusis legatur, tam & si non erat ignarus, si quis accurate attendet, videbit profecto ita legi debere: narrat enim Philodamum, quanuis adhuc non intelligeret quantum mali sibi ac toti familiæ suæ inde conflaretur: tamen studuisse propter indignitatem id a se amoliri. Quod si diuinare potuisset tam atrocem pestem impendere, multo enixius operam daturum fuisse, ut se periculo illo liberaret. Hic prorsus videtur sensus esse eius loci, cui manifestò repugnat lectio illa: Sed etiam (nisi fallor) eodem modo in Oratione in L. Pisonem peccatum est: cum enim nunc illic ita legatur: Sed idem casus illi ignarum quid profiteretur, cum se philosophum esse diceret, istius impurissimæ ac intemperatissimæ pecudis ceno & fordibus inquinauit. Scribi (ut opinor) debet, gnarum quid profiteretur: purgat enim Cicero Græcum illud; ac, quantum causa patitur, laudat. Non igitur de nobili Philosopho ita locutus fuisset, nec dixisset eum ignorare quid profiteretur, sed Pisonis culpa atque intemperantia factum docet: ut ille personæ suæ oblitus, ad delicatos lasciuosque versus scribendos descenderet.*

Ut discedere aliunde superiorem aut inferiorem Cicero dixit, ita Græcos autores ἀπαλλάξαι καλῶς, aut κακῶς eodem sensu dicere.

C A P. XI.

» **Q**UOD Cicero multis locis de aliquo inquit, discessit illum alicunde, aut superiorē, aut probatum, cum ostendere vellet eum aut vicisse aduersarios in eo facto: aut iudiciis eorum, qui adfuerunt, fatifecisse, in Attico etiam sermone dicebatur. Elegantissimus certe modus loquendi est, & qui translationem in se habeat: neque enim discedunt de loco aliquo, sed easque mutant, qui se explicant ex aliquo negotio. Aeschines igitur contra Ctesiphontem ex persona Thebanorum, qui post acceptam grauem plagam a Phi

» à Philippo, confugerant Athenas, admonens ciues suos, ne vtantur Demosthene in publica vlla cura, sed caueant genium eius, & fortunam, quæ ipsi comitatur, pessimam, hoc pacto locutus est: *Οὐτε πόλις γὰρ, οὐτε ἰδιώτης ἀνὴρ οὐδὲς πώποτε καλῶς ἀπὸ ἀλλὰξαι, Δημοσθένι συμβούλῃ χρυσάμιον* & Xenophon quoque in extremo primo libro *ἀπομνημονοματάων*, vbi commemorat quanto studio Socrates familiares suos ab inani laudi, fallaque gloria detereret, docetque nullam esse certiore viam ad gloriam capessendam, quam si quis id ageret, ut qualis haberi vellet, talis esset, vitia demonstrans contraria rationis, idque etiam verum esse ostendens in eo, qui bonus imperator, aut nauis gubernator haberi velit, cum non sit, inquit: *Δὴλον γὰρ ὅτι κυβερνήται τε ἀποσταθεῖς, ὁ μὲν ἐπιτάμιον, ἢ στρατηγὸν, ἀποπέσειον ἂν οὐδὲς ἠκίστα βέλυσιν: ἢ αὐτὸς αἰσχρῶς τε καὶ κακῶς ἀπαλλάξαιεν.* quibus verbis eadē ratio loquendi manifestò continetur: *ἀπαλλάξαιεν* enim *αἰσχρῶς καὶ κακῶς* valet, cum dedecore & damno inde discederet, ut Cicero loquutus est in epistola ad Atticum, cum de minis Clodij periculisque, quæ ipsi ab eo intendebantur, ageret, ait enim: Spero nos aut certe cum summa gloria, aut etiam sine molestia discessuros. Superiorem autem locum Xenophontis, vtilēque in primis vitæ disputationem, intellexisse Ciceronem in I. libro de officiis apertū est, cum ait: Quamquam præclare Socrates hanc viam ad gloriam proximam & quasi compendariam dicebat esse, si quis id ageret, ut qualis haberi vellet, talis esset: initium enim ipsius hoc est apud Atticum illum scriptorem: *Αὐτὸς γὰρ ὡς ἂν εἴη καλλίων ὁ δὲ εἰς ἀνδοξίαν ἢ δι' ἧς ἂν τις ἀγαθὸς τε γένηται, καὶ μὴ δοκίμῃ βέλυσται.* quanquam, cum viam proximam & quasi compendariam Cicero vocet, hic autem Xenophon *καλλίονα ἴδδον* dicat, arbitror potius expressisse illum alterum locum, qui est in primo libro *κύρον παιδείας*, vbi eadem sententia non valde diuersis verbis exponitur: illic enim verba sunt, quibus Latina magis respondent. Ita nanque exorsus est: *Οὐκ ἔστιν ἔφη ὡς πᾶσι σωτομωτέρα ἴδδον περὶ ἂν βούλη δλοκίμῃ φρόνιμος εἶναι, ἢ τὸ γενέσθαι περὶ τούτων φρόνιμος.*

Historia infrequentior, quam tetigit Cicero pro L. Flacco, exposita: correctusque locus Polybij, ubi peccatum erat in prouerbio, quod uallet ad confirmandum iudicium Erasmi, in emendando loco ex eadem oratione.

C A P. XII.

» **C**ICERO pro L. Flacco, quod inquit: Longè omnino à Tyberi ad Caicum: quo in loco etiam Agamemnon cum exercitu errasset, nisi ducē Telephum inuenisset. historiam innuit, cuius in Homeri poemate aut meteo nulla, aut obscura. ipsam autem, qui Homerum ætate consecuti sunt, Græci Poætæ, Tragicique in primis explicarunt: aiunt enim: Græcos cum primum ad Ilium cum classe accesserunt, errasse in via: expositisque copiis in terram, regionem, quam non licebat, depopulatos esse: Myfia autē hæc erat, vbi regnabat Telephus: qui videns agrum suum diripi sumptis armis & mali aliquid illis dedit, & con

& cōtrā ipse accepit: accepit enim graue vulnus ab Achille, cū equus, quo vehebatur, sarmento implicitus, cecidisset, volūtate Liberi patris: dedit autem, quia compulit in naues Græcos, re quam aggressi fuerat, non perfecta. Postquā autem positum ipsi vulnus sanari nō poterat, consulto oraculo ille responsum accepit hoc peruagatum, ὁ τρωϊκὸς καὶ ἰάσεται. quod à nullo alio sanari posset vulnus, nisi ab eo, qui inflixisset. Quare cū ad Achillem nauigasset, vlcere sanato mercedem curationis ei dedit, quod ducē itineris illius se præbuit Græcis: cōsq; ad Troiā saluos deduxit, Caicum autem amnem esse Mysiæ constat: vt versiculo etiam hoc significatur: ἰὼ καί τε: μύσιον ἐπιπόου. In eadem autem oratione supra hunc ipsum, locus est eruditè verè que (vt opinor) olim ab Erasmo emendatus, vbi crimina Asiaticorum testium eleuat, declarata personarum ignobilitate, quæ peruulgatis etiam quibusdam vocibus, de totis illis generibus Græcorum ferebatur: cū enim adhuc in excusis legatur: Quid de Caria? nonne hoc vestra voce vulgatum est: si quid cum periculo experiri velis, in Caria id potissimū esse faciendū, putauit ille, cuius sententiæ libenter accedo, corrigi oportere in Care. cū autem exemplis optimorum scriptorum docuerit, ὃ καὶ τὸν κίνδυνον, vulgò apud Græcos dici solitum, prouerbiūque id hanc vim habere in eo sermone, adiungi potest reliquis autoritatibus testimonium Polybij, qui eodem modo prouerbio hoc vsus est: prouerbiū enim idem esse puto, quanuis extremū verbū immutatum sit, ac pro τὸν κίνδυνον, quod hīc tamen idem valet, τὸν πῆρα, positum. Apud eum verò erratum præterea scripturæ est, vt nō facile agnosci possit: in excerptis enim x. libri, vbi narratur interitus Marcelli, cæsi in insidiis ab Annibale, cū de peccato illo summi imperatoris prudens Scriptor disputaret, diceretq; oportere, si quando tempora cogunt huiuscemodi aliquid sigillatim experiri, antè quā malum appropinquet duci, multos antea comitum necari, confirmat id peruulgata hac voce. Ita autem in exemplari calamo exarato legitur optimi ac clarissimi antistitis Alexandri Farnesij: Τὶ γὰρ ὄφελος ἡγεμόνι ἢ στρατηγῷ, μὴ δειλιφρόνῃ διότι τῶν κτλ μέρων κίνδυνον, οὐδὲ μὴ συμπάσχει τὰ ὅλα, πλεῖστον ἀπέχει δὲ τὸν ἡγεμόνον: τί ἀγνοοῦν, ὅτι καὶ πῶς ἀναγκάζωσιν οἱ καιροὶ πρῶτον τι τῶν κτλ μέρων, πολλοὺς δὲ πρότερον ἀποθανεῖν τῶν συνόχων, πρὶν ἢ τὸ δεινὸν ἐγγίχει τοῖς ποροῦσιν τῶν ὅλων: δὲ γὰρ ὃ καὶ τὸν πῆρα ὡς ἡ παροιμία φησιν, οὐκ ὃ τῷ στρατηγῷ γυγνεσθαι. cū excusæ formis reliquiæ præclari Scriptoris habeant ὃ καὶ τὸν πῆρα, quod manifestò deprauatum est.

Variatum fuisse magnopere Latinum uocabulum: uestigiūque, quæ restant ueteris rationis, non esse delenda.

CAP. XIII.

Q UOD verè fidelitèrque factum est ab antiquis librariis in exscribendo Ciceronis loco, reprehēdi posset ab aliquo, vel potius damnatum & repudiatum iam fuit ab iis, qui veterem rationem eius uocabuli scribendi non tenebant: cū enim nunc ita hic locus legatur in primo libro de Oratore: Licet ista ratione dicam

dicamus, pila bene, & x i i. scrupis ludere, propriū esse iuris ciuilis, quoniam utrunque corū P. Mutius optimè fecerit, in pluribus calamo exaratis libris legitur x i i. scriptis ludere. vt etiā nunc apud Noniū in exēplo hoc Ciceronis ex Hortensio sumpto, in quo eiusdē ludi mentio est. Itaq; tibi concedo, quod in x i i. scriptis solemus, vt calculum reducas, si te cuius dati pœnitet. Accedit autoritati horum librorum testimonium Charisij, qui in primo libro Institutionum Grammaticarum consuetudinem mutatam in hoc nomine docet. Hæc enim eius uerba sunt: Scriptulum, quod nunc vulgus sine t, dicit, Varro in Plautormio dixit. Item in Annali numum argenteum conflatum primo à Seruio Tullo dicuntis quatuor scriptulis, maior fuit, quā numi: ita enim arbitror legi debere, cū illic nunc legatur contra sententiam autoris, scrupulis. Ludi autem huius meminit quoque Quintilianus in x i. libro, vbi de memoria bono disputat. Apud quē tamen posterioris ætatis vox posita nunc est. An verò Scæuola in lusu x i i. scruporum, cū prior calculum promouisset, esētque victus, dum rus tendit, repetito totius certaminis ordine, quo dato errasset recordatus, rediit ad eum, qui cū luserat, isque ita factum esse confessus est. Ipsius autem testimonio valde confirmatur iudicium meum, qui putem de eadem re agi, quanuis uocabula aliquantulum diuersa sint, & ab ipso, & à Cicerone in Hortensio. In utroque nanque exemplo dati mentio est, quod uerbum proprium uidetur eius ludi fuisse. liberaliter verò eum exerceri solitum apparet ex uerbis Ciceronis, cū potestas fieret aduersario reducendi calculum, quem iam dedisset: quam liberalitatem, qui ea uerba apud Ciceronē pronuntiat, ostendit se imitari uelle in disputando, cū suo iure posset, quod semel datū, concessūmq; foret, tenere. Animaduertendū autem non solum ea parte variatum fuisse hoc uerbum, quam indicaui, sed etiam in prima syllaba immutationem literæ uocalis factam esse. Testimonium verò Ciceronis in Hortensio citauit Nonius, vbi nunc mendosè in excusis ab Aldo est, scriptat cunctat esse rarum, quas maculas inde quidam deleri posse putarunt, si legeretur: Scripta constat esse rarum, qui tamen notionem eius uerbi: studiūque Nonij non uiderunt.

Virgilium, ubi fecit Didonem antè quā sibi, manus afferret, flere casum illum suum acerbum, nomineque appellare munera amatoris, uideri imitatum esse Sophoclem, qui in Trachinijs & ipse Deianiræ simile tempus miserabiliter exposuit.

CAP. XIII.

IRGILIUS totum illum locum libri IIII. Aeneidos, vbi Didonem deplorantem fortunas suas, inducit, postquā mori deliberauit, uidetur transtulisse è Trachinijs Sophoclis Res enim similis admodum est: cognito nanque errore suo Deianira, & quemadmodum coniugem, fortissimū uirum, miserabili letho peremisset, in uita & ipsa amplius manere noluit

luit. Quod igitur Græcus Poëta ita rem narrantem inducit nutricem:
 » \equiv $\delta\epsilon\acute{\alpha}\phi\eta\varsigma$ $\sigma\phi\delta\rho\acute{\omega}$ $\tau\delta\mu$ $\eta\rho\acute{\alpha}\kappa\lambda\epsilon\iota\omicron\upsilon$ $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\mu\omicron\upsilon$ $\epsilon\iota\varsigma\epsilon\rho\mu\omega\mu\epsilon\lambda\acute{\iota}\tau\omega$, Latinus inquit,
 » Interiora domus irrupit limina. Præterea quod tragicus \equiv $\delta\rho\acute{\omega}$ $\delta\epsilon$
 » $\tau\acute{\iota}\nu\omega$ $\gamma\omega\delta\acute{\alpha}\mu\alpha$ $\delta\epsilon\mu\epsilon\lambda\acute{\iota}\omega\varsigma$ $\tau\omicron\iota\varsigma$ $\eta\rho\acute{\alpha}\kappa\lambda\epsilon\iota\omicron\upsilon\varsigma$ $\epsilon\rho\omega\tau\acute{\alpha}$ $\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ $\epsilon\iota\varsigma\epsilon\rho\mu\omega\mu\epsilon\lambda\acute{\iota}\tau\omega$, $\text{O}\rho\omega\varsigma$ $\delta\epsilon$
 » $\tau\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\sigma\epsilon$ $\tau\acute{\alpha}\tau\prime$, $\epsilon\pi\omicron\upsilon\theta\epsilon\rho\delta\sigma\acute{\alpha}\nu\omega$ $\text{K}\alpha\theta\acute{\epsilon}\zeta\epsilon\tau\prime$ $\acute{\omicron}\nu$ $\mu\epsilon\iota\varsigma\omicron\iota\sigma\iota\mu$ $\delta\acute{\upsilon}\nu\alpha\sigma\eta\rho\acute{\iota}\omega\iota\varsigma$, $\text{K}\alpha\iota$ $\delta\iota\alpha\kappa\epsilon\rho\acute{\iota}\omega\upsilon$
 » $\rho\acute{\eta}\xi\alpha\varsigma$ $\alpha\theta\epsilon\rho\mu\acute{\alpha}$ $\nu\acute{\alpha}\mu\acute{\alpha}\tau\alpha$, $\text{E}\lambda\epsilon\zeta\omicron\nu$ $\acute{\omega}$ $\lambda\acute{\epsilon}\chi\eta\tau\epsilon$ $\kappa\alpha\iota$ $\nu\mu\phi\acute{\epsilon}\iota$ $\acute{\epsilon}\mu\acute{\alpha}$ $\tau\omicron$ $\lambda\omicron\iota\pi\delta\mu$ $\eta\delta\iota$ $\chi\acute{\alpha}\nu$
 » $\rho\epsilon\theta\acute{\alpha}\varsigma$ $\acute{\epsilon}\mu$ $\acute{\epsilon}\pi\omicron\tau\epsilon$ $\Delta\acute{\epsilon}\zeta\epsilon\sigma\theta\acute{\epsilon}\tau\prime$ $\acute{\omicron}\nu$ $\nu\acute{\omicron}\iota\tau\alpha\iota\varsigma$ $\tau\acute{\alpha}\iota\varsigma$ $\delta\prime$ $\delta\acute{\upsilon}\nu\eta\sigma\eta\rho\acute{\iota}\omega\upsilon$. epicus noster. Hic
 » postquam Iliacas vestes, notumque cubile, Conspexit, paulum la-
 » crymis & mente morata, Incubuitque toro, dixitque nouissima verba,
 » Dulces exuiiæ, dum fata, deusque sinebant, Accipite hanc animã,
 » meque his exoluite curis. & quæ sequuntur: neq; enim tantum adum-
 » brauit, sententiãsq; quæ cõueniebant, inde accepit, sed verba quoq; ex-
 » presit. nam $\epsilon\pi\omicron\upsilon\theta\epsilon\rho\delta\sigma\acute{\alpha}\nu\omega$, reddit illis verbis aptissimè: Incubuit toro.

*Historia tradita à Plinio, collata cum eo, quod memorie prodiderunt
 de eadem re Græci Scriptores: duòque in quibus
 dissentiunt, indicati.*

C A P. X V.

» **D** I N I V S xxxv. libro, vbi opera Niciæ, pictoris exi-
 » mij, enumerat, inquit: Athenis necyomantia Home-
 » ri: hanc vendere noluit Attalo regi talentis lxx. po-
 » tiusque patriæ suæ donauit, abundans opibus. Eiusdẽ
 » tabulæ meminit Plutarchus in Cõmentario, quo de-
 » clarare conatur vitam ab Epicuro institutam, ne iu-
 » cundam quidem esse: ostendere enim volens mirifi-
 » cas voluptates capere geometras, & peritos syderũ, aliòsq; itidem in-
 » genua aliqua scientia præditos, è subtilibus illis cogitationibus, proba-
 » uit hoc exemplo minorum artificum, quos liquidò intelligitur ingenti
 » lætitia affici, cum vident opera sua celebrari, atque in pretio esse. In hac
 » igitur sententia commemorat Niciam hunc tantopere studio illo suo
 » delectatũ, vt dum Necyam pingeret, sæpe interrogarit seruos, an pran-
 » derit. Nam quantopere etiam absoluta tabula illi sibi placuerit, artifex
 » perspicitur, quòd misit ad eum à Ptolemæo rege vt eam traderet, lxx.
 » talentis, accipere noluit. In eadem igitur re à diuersis autoribus expo-
 » sita, duo sunt animaduertenda, quæ inter se discrepant. Quod enim est
 » apud Plinium necyomantia, numero multitudinis (quomodo sanè idẽ
 » verbum Cicero in primo libro Tusculanarum vsurpauit) apud Plutar-
 » chum est $\nu\epsilon\kappa\acute{\iota}\alpha$. lectio sine dubio integra est. Ita nãque vocatur pars illa
 » Odyssæ, qua fingitur Vlysses ad inferos accessisse, vmbrãsq; allocu-
 » rus fuisse. Cùm enim Plinius nomen Poëtæ ponat, quin illam pinxerit
 » Nicias, dubitare non possumus. Cicero quoque ita vocauit eodem illo
 » loco, cuius nunc mentio feci: inquit enim, vt exempla vtriusq; no-
 » minis simul ponam: L. de Homeri tota $\nu\epsilon\kappa\acute{\iota}\alpha$. inde ea, quã meus amicus
 » Appius, $\nu\epsilon\kappa\rho\mu\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma$ $\epsilon\iota\alpha$ faciebat. alterum discrimen est nomen regis, qui
 » nobilitate eius captus, tam grãdi pretio parare voluit: nec eam obtinere
 » potuit.

potuit. Vter autem horum lapsus memoria sit, non affirmarim: vius
 certè ille fuit.

*Verba, quibus in paradoxo explicando Cicero definiit libertatem,
 ostenduntur expressa esse è Zenonis definitione, qui
 primus illam rem illo modo euoluit.*

C A P. X V I.

» **L** N quinta illa sententia incredibili explicanda Cice-
 » ro, qua, vsus rationibus Stoicorum, docuit solum sa-
 » pientem liberum esse, & omnem stultum seruũ, de-
 » finitione libertatis propositum suum cõfirmare vo-
 » lens, errorẽque imperitorũ refellere, inquit: Quid
 » est enim libertas? potestas viuendi vt velis. Interpre-
 » tatus igitur est definitionem Zenonis, & in euoluẽ-
 » da vi naturæque libertatis iudicium ipsius secutus. ille nanque, vt me-
 » moriæ prodidit Laërtius, his verbis ipsam expresserat, dixeratque,
 » $\epsilon\lambda\alpha\theta\epsilon\rho\acute{\iota}\omega\upsilon$ $\acute{\epsilon}\nu\alpha\iota$ $\delta\eta\upsilon\sigma\acute{\iota}\omega\upsilon$ $\acute{\alpha}\nu\tau\omicron$ $\pi\rho\alpha\gamma\mu\alpha\varsigma$. potestatem inquam gerendi in vi-
 » ta, quæ volueris. quod (vt accuratè copiosèque ostendit Cicero) qui libi-
 » dimibus distrahuntur, præstare nullo modo possunt: coguntur enim vi-
 » cti acrioribus illis desideriis, multa omittere, que factò opus essent: tra-
 » derẽque se iis rebus efficiendis, quæ nullo modo probant, neque sibi
 » honesta atque accommodata esse ducunt.

*Vetus lectio Catulliani loci confirmata, explicata tota illius
 rei, de qua agitur, ratione.*

C A P. X V I I.

» **T** A legendus est locus hic Catulli è noto Hende-
 » casyllabo: vt sanè scriptus est in calamo exaratis li-
 » bris, & nõnullis excusis: Vos conuiuia lauta sum-
 » ptuosè, De die facitis: mei sodales. Quærunt in tri-
 » uio vocationes. Qui enim postea vocationes, eie-
 » cta vera voce, impressere, non mediocriter pecca-
 » runt: dũmque se corrigere erratum putant, inte-
 » gram lectionem deprauarunt: Vocare enim imminutum est: & quan-
 » uis nõ addatur, ad cœnam prandiũmque, intelligitur, vt vsurpauit etiam
 » hoc verbum Cicero pro L. Muræna: cùm de tenuibus hominibus lo-
 » quens, inquit: Ipsi denique (vt solent loqui) non dicere pro nobis, non
 » spondere, non vocare domum suam possunt. quanuis infra plenum po-
 » nat, dicens. & ad prandia vulgò vocati. Græci quoque verbo, quod huic
 » respõdet, sæpe eodẽ pacto vtuntur, vt veteres etiã Grammatici testan-
 » tur: autoritatẽque hac Demosthenis comprobant: $\kappa\lambda\eta\theta\acute{\epsilon}\nu\tau\epsilon\iota\varsigma$ $\rho\delta$ $\omicron\upsilon\tau\omicron\iota$
 » $\pi\rho\delta$ $\xi\omicron\nu\beta\epsilon\rho\rho\nu\alpha$, $\tau\omicron\upsilon\mu$ $\eta\delta\mu$ $\tau\acute{\epsilon}\varsigma$ $\phi\alpha\iota\delta\acute{\iota}\mu\omicron\upsilon$: intelligitur enim manifestò $\epsilon\pi\iota$ $\delta\lambda\acute{\epsilon}$ -
 » $\nu\omicron\mu$. & $\kappa\lambda\eta\sigma\epsilon\iota\varsigma$ ab ipsiis huiuscemodi inuitationes appellatæ. Plutar-
 » chus

chus in VIII. libro συμποσιακῶν lepidam vocem scurræ cuiusdam commemorans, qui serò ad cœnam venientes expectatósque diu ἐπιθυμοδέπνους, quod contrarium videbatur appellabat, ita locutus est. eius enim nominis rationem hanc reddebat, quòd licet occupati ob auiditatem harum cœnarum non possent vocationes abnuere, quarere autem vocationes in triuiis (quod eorum qui domi paratum nò habeant, ac mendicorum est) significat loca illa valde frequentata, insidere: captarèque transeuntium benignitatem, qui ad prandium inuitent, quo miseriz perductos esse ob iniquitatem auaritiàmque Prætoris, sodales suos, probos & honestos viros, Poëta stomachatur.

Edolare, de opere ingenij dictum, non manuum, quo usus est Cicero in epistola quadam, declaratur acceptum esse ab Ennio: qui primus eleganter hoc uerbum ad aliud transtulit.

CAP. XVIII.

VOD Cicero in epistola quadam ad Atticum, inuato eleganter aliunde uerbo, inquit: Omisi ea, quæ in manibus habebam, abiici: quod iusseras, edolau. non ab eo primùm dictum est. ante ipsum nanque uetus Poëta Ennius ad eandem rem à materia propter similitudinem, uerbū hoc transtulerat: ut enim fabri materiarij lignum instrumento eius artis, ita Scriptores argumentum aliquod expoliūt ingenio, atque ornant. Manifestò autem illic Cicero de libello, operè uel aliquo, loquitur: quod, ut morem gereret Pomponio, posthabita omni cura cæterarum scriptio- num, repenti arripuerat. Autorem autem fuisse uenustæ huius, mirificæque appositæ translationis, priscum illum Poëtam, indicio M. Varronis cognoscitur. qui cum & ipse, ea delectatus, in sermone illam usurpasset, à quo accepisset confessus est. quod non fecit M. Tullius: uerba enim hæc ipsius Bimargo testimonij loco citantur à Nonio, cum hoc ipsum doceret: Cum tot Comœdias sine vlla fecerimus, ego unum libellum non edolem, ut ait Ennius. Sed idem doctissimus uir ad aliud etiam idem uerbum transtulit, quod tamen inanime non est, nec ingenij opus, sed corporis: dixit enim edolari infantem in utero matris, pro fingi ac formari. Idem Grammaticus, quo loco de variis notionibus huius nominis spissum disputat, ostendens ualere etiam tardum, hoc Varronis exemplū ponit. Mysteris: Nascimur enim spissius, quàm emorimur. vix duo homines x. mensibus edolatum unum reddunt puerum: contra vna pestilentia, hostica acies, puncto temporis immannes acruos facit.

Respon

Respondere Latine uoci, non putauit: qua nonnulli se purgant, qui propter imprudentiam peccarint, quod Græci dicunt, οὐκ ἄρ' ὀβριλυ.

CAP. XIX.

VOD purgat faciliè adulescentes, multumque ualet ad eos pœna liberandos, ostendere ipsos non putasse: nec talem exitum illius rei expectasse, non eam vim habet, ut culpam minuat grauium virorum, & quibus aliquæ partes Reip. committæ sunt: uenia enim datur ætati: nec mirum uideri debet, eos qui magnum usum rerum non habent, in aliquo negotio falli. præcipue autem in duce: cuique bellicæ res madatae sunt, uerbum illud ferri non posse testatus est Polybius in x. libro historiæ, ut ex excerptis intelligitur: cum accusaret Marcellum, quòd se collegamque temerè in insidias coniecisset, nimia cupiditate dimicandi cum Annibale: peccato, enim ipsius exposito, unde penè interitus rerum R. natus est: cum itidem antea docuisset in uilioribus hominibus periculum illarum rerum subeundum esse, non in persona imperatoris, addidit certissimam notam esse imperitiæ ducis ac tarditatis, dicere: Non putauit. Quis unquam sperasset hoc futurum: quare non posse uilo modo ita defendi. Verba ipsius hæc sunt: τὸ μὲν γὰρ λέγειν ὡς οὐκ ἄρ' ὀβριλυ: τίς γὰρ ἄρ' ἠλπίζε τὸ γινέσθαι, μέγιστον ἔναι μοι δοκῆσαι σημεῖον ἀπειρίας στρατηγικῆς καὶ βραδύτητος. Latini homines, cum idem significare uellent, uerbum illud usurpabant, quo ipse supra usus sum: ut Cicero pro Ligario, omnem unam rationem colligens parem huic, aptam ad ueniam impetrandam, culpæque confessa pœnam euitandam. Nunquam hoc modo: Ignoscite Iudices: errauit: lapsus est: non putauit: si unquam posthac. ad parentem sic agi solet. Simonem, etiam Terentianum eodem consilio existimauit eruditus interpres idem uerbum protulisse, cum errorem animi sui indicauit: falsòque se sensisse de moribus officiisque filij confessus est: sic enim ait: Hæc ego esse putabam omnia humani ingenij, mansuetique animi officia. Ita enim locum hunc Donatus declarauit. Putare est eius, qui simplicitate pectoris aberrauit. quàm autem non conueniat summo duci simplicitas animi, nemo non intelligit. Unde Liuius quoque Marcelli erratum his uerbis reprehendit, atque exagitaui. Mors Marcelli, cum aliò qui miserabilis fuit, tum quòd nec pro ætate (maior iam enim lx. annis erat) neque pro ueteris prudentia ducis tam improuidè isset: collegamque & prope totam Remp. in præceps dederat. Demosthenes quoque in i. i. Philippica stultitiam illius uocis declarauit: nec dignos esse, quibus ignoscetur ostendit. eos, qui, cum errore magno animi in graue malum incidissent, ita se excusarent. ait igitur: Καὶ μὴ ἐκείνῳ γε αἰσχρὸν ἕτερον ποτ' εἶπεν συμβάλλει τινός. τίς γὰρ ὀβριλυ ταῦτα γινέσθαι. Sed etiam Plutarchus in libro de tranquillitate animi, cum antea docuisset habitum illum animi Anaxagoræ, qui audita morte filij, dixit: Sciebam me genuisse mortalem, nò esse solum laudandum, sed etiam imitandum: illo enim modo nihil nouum & inexpectatum accidere posse, addidit: Αἰ γὰρ τοιαῦτα παρασκευάζει καὶ διαθέσεις, ἕαυ τι συμβῆ τῶν ἀβουλήτων μὲν,

» μέν, οὐκ ἀπροσδοκῆτων δὲ, μὴ δεχόμενοι τὸ οὐκ αὐτῷ ἰσχυροῦς, καὶ πολλὰ ἠλπίσας
 » καὶ τὸ ταῦτα οὐ προσεδόκων. οἷον τῶνδ' ἡμέτερα καρδίας καὶ σφυγμοῦς, ἀφαιρούσι.
 collegit enim omnia, quæ cum insperatum aliquid contigisset, parum
 prudentes homines: & qui nunquam conditionem rerum humanarum
 meditati fuerant, dicere confuerant.

Quam blandè salutat apud Menandrum, qui diu aspectu eius carue=
 rat, quidam agellum suum: honestæ que illius appella=
 tionis ratio diligenter reddita.

C A P. X X.

LEGANS Menandri carmen legitur in commēta-
 riis Græcorum, quo inducitur quidam è peregrina-
 tione domum reuersus, agrum suū salutare: ipsum-
 que deum vocare; cuius etiam tam honestæ appel-
 lationis rationem reddit, ostendens se meritò id fa-
 cere, cum inde alatur: neq; enim tam præclaro no-
 mine vocare se omnem terram, sed eam solūm, vn-
 de tantum beneficij accipiat. Versiculi dulcissimi Poëtæ; quique vitam
 ac mores hominum diuinitus expressit, hi sunt.

- » Χαῖρ ὦ φίλη γῆ, διὰ χρόνου πολλοῦ σίδωρ
- » Αασάφομαι: τοῦτ' ἴδ' οὐ πάσαι παῖ
- » Τὴν γαῖαν: ὅταν δὲ τοῦδε ἐσίδω χωρίου:
- » Τὸ γ' ἔρεφω με, τῶν ἐγὼ κρῖνα θεῶν.

Terentianus Phormio, impurus homo, & qui labore, ventris ac guttu-
 ris desideria explere quæreret, existimauit eum, qui copiosè ea præbe-
 ret, loco dei habendum: inquit enim enumeratis commodis illis vitæ,
 » quæ ipse magni aestimabat: Hæc cum rationè inuas, quàm sint sua-
 » uia, & quàm chara sint. Ea qui præbeat, non tu hunc habeas planè
 » præsentem deum? Apud Alexidem quoque comicum improbè voca-
 » tus est à nequissimo seruo venter pater & mater. quòd illo, nobis nihil
 suauis sit: ei que in primis nos deceat seruire. versus ipsius hos citat

- » Ἀὐτῇ πατέρ' εἶμι καὶ πάλιν μήτηρ μόνη:
- » Ἀρεταὶ δὲ, πρεσβείαι τε, καὶ στρατηγείαι
- » Κέμπιοι κενὸί σοφοῦσιν ἀντ' ἀνεράτων.

Cum autem eiusdem poëtæ elegans itidem suauèque carmē, quod ha-
 bet idem argumentū, legatur apud Athenæum in IIII. libro *Λειπνοσο-*
φιστῶν (nam superius illud inueni apud Stobæum, quo loco colligit sen-
 tentias, quæ tradunt studium agri colendi, iucundum bonumque esse)
 quis scit, an apud Menandrum in eadem fabula positæ ambæ hæ sen-
 tentiæ fuerint: ab eadēque persona, eodem loco, pronuntiatæ? vt for-
 tasse, quod nunc addam, cum eo coniunctum fuerit: hæseritque statim
 illi: indicatur enim quoque posteriore hoc, quàm eximium bonum sit
 cultus ager ab aliquo possessus: nouaque poena excogitatur in eos, qui
 fundum à patre relictum, vendiderint, vt ventri seruiant. Est autem le-
 pidum

pidum commentum: reque ipsa maius malum, quàm videatur, vt testa-
 tur qui præclare intelligebat: reque expertus sæpe fuerat seuitiam ma-
 ris, ac procellarum, nauclerus: Is enim apud eum Poëtam id edit: eos igi-
 tur dignos esse ait, qui vsq; ad extremum vitæ nauigent: nec nunquam
 exeant è mari: Ita enim sensuros, cui bono, accepto à maioribus, stultè
 non pepercerint. carmen quoque ipsum hic ponam, dignum propter
 suauitatem, quod vbique legatur: Ω φιλάτη γῆ μῆτερ, ὡς σεμνὸν σφόδρ' εἶ
 » Τοῖς νοῦν ἔχουσι κτῆμα, πολλοῦ τ' ἄξιον. Ως δὲ τ' ἐχρῖν, εἴ τις παρ' ἑωῶν πα-
 » ραλαθῶν Γλῶσσ' ἀφάγοι, πλεῖν τῶν ἠδὲ διὰ τέλους. Καὶ μὴδ' ἐπιβ' αἰνεῖν γῆς,
 » ἢ οὕτως ἤσθετο Οἷον παραλαθῶν ἀγαθῶν, οὐκ ἐφέστατο.

Duo loci M. Varronis è v. libro de lingua Latina, emendati
 auxilio optimi exemplaris.

C A P. X X I.

V' plurimū damni factum sit ex interitu tot tam-
 que vtilium M. Varronis operum, dolendum etiam
 est quæ restiterunt, vix elapsa ex acerbitate superio-
 rum temporum, corrupta admodum diuulsaque es-
 se, præsertimque confecta multis vulneribus, quæ
 de lingua latina ad Ciceronem scripsit. eorum autem
 vulnerum nonnulla sedulitate mea, auxiliòque ve-

tustissimi libri curare conabor, quod adhuc, Longobardis literis exara-
 tum, custoditur in bibliotheca diui Marci apud nos. In v. igitur libro vt
 illic scriptum offenditur, qui tamen nunc quartus est in excusis, quod
 » legitur vulgò. Nisi potius quod Aeoles dicebant, vt *πῶλαδμ*, sic potura
 à potu: non vt nunc, desideratur post hæc verba Græca vox *φρέαρ*, cu-
 » ius vestigium illic apparet: ita nanque ibi legitur: Non vt nunc *φρε*. de
 fecit igitur in eo syllaba. gratia tamen habenda, quòd tantum eius vo-
 cis seruauit, vt nullo negotio reliquum intelligi & adponi queat. Sen-
 » tentia etiam verborum manifestò ita emendari debere declarat. Non
 multò etiam post hunc, alter locus est, in quo verbum itidem Græcum
 desideratur, quanuis aliquid etiam maculæ in eo. Latinum verbum ha-
 beat. Restituitur autem illud ope eiusdem exemplaris, in quo integrum
 » conseruatum est, cum igitur ita nunc in excusis legatur: Stagnum à Græ
 » co, quod nomen habet primam. hinc ad villas rutundas stagna, quod ru-
 » rundum facillimè continet: anguli maximè laborant. emendari debet.
 Stagnum à Græco *σεγνὸν*. quod nomen habet primam. hinc ad villas ru-
 » runda stagna. & quæ sequuntur. stagna enim rutunda esse dicit, non vil-
 » las. Sex. quoque Pompeius in extremo xvi. libro hanc emendationē
 adiuuat: dicerem ipsum omne dubiū tollere, si fortè aliquod hinc restat,
 si locus ille eius Grammatici integer esset. ita nanque apud eum in excu-
 » sis libris legitur. duas autem nominis huius rationes affert. quarū prior,
 » à Latino, posterior, à Græco sermone manauit. Stagnum quidam dici
 » putant, quod in eo aqua perpetuò stet. alij, quòd is locus à Græcis *σαν* di-
 citur, quia bene continet aquam. Arbitror igitur legendum: quòd is lo-
 » cus à Græcis *σεγνὸς* dicitur, qui bene continet aquam. Restitutæ Græcæ
 f

vocis autorem habeo calamo scriptum librum. in quo penè illo modo legitur. valere verò *ἔσθαι* continere, nec pati elabi ac diffluere, certū est.

Quid valeat apud Terentium, in ore serui positum, defugere auctoritatem.

CAP. XXII.

DE FUGERE auctoritatem, antiquus est atque elegans modus loquendi, ductus (vt opinor) ex foro: propriusque veterum Iuriconsultorum, quorum plures huiuscemodi locutiones hodie ignorantur, amissis eorum scriptis. Illo autem vsus est Terentius Eunucho, cum calidum seruum Parmenonem, incenso prius adolescente, coactoque herili iure sibi imperare, vt rem periculosa tentaret, securum iam atque omni metu vacuum induxit ita loquentem. Nunquam defugiam auctoritatem. sequere. Aelius Donatus sic locum declarauit. Non inquit recusabo facere, dum tu tamen autor sis facti. quod sane fuit consilium Parmenonis. non tamen ille fontem huius sermonis aperuit: neque penitus eruditè interpretatus est. Plautus autem in Pœnulo eodem modo locutus est: quanuis locus nunc apud eum deprauatus sit: cum enim amans herus multum potestatis in se seruo dedisset his verbis: Si tibi libido est, aut voluptati, sino Suspende, vinci, verbera. autor sum, sino. respondet ille, intelligens ipsum amore inflammatum tempore seruire, ac posse, cum velit id, factum inficiari. Si auctoritatem postea defugeris Vbi dissolutus tu fies, ego pendeam: ita enim prorsus videtur legendum esse, non defungeris, vt est in excusis libris. Præterea Cicero pro P. Sylla idem *μεταφορικῶς* vsurpauit, hoc pacto. Itaque attende iam Torquate quam ego non defugiam auctoritatem consulatus mei. maxima voce, vt omnes exaudire possint, dico: semperque dicam. & quæ sequuntur. Significat autem, se non defugere, dicens auctoritatem sui consulatus, se cuncta illa, quæ tunc gessit, confiteri, ac præ se ferrè rectè & ordine gesta esse, paratumque illa defendere, ac quæcunque quasi iusserit ille ac mandarit, non recusatum facere.

Sententia utilis magnopere ad uitam à duobus Poëtis celebrata: qui ut diuersa lingua scripserunt, ita etiam aliam scenam coluerunt.

CAP. XXIII.

QVAE M sententiam, è mediâque philosophia sumptam, graui personæ, quales raro in scenâ illam prodeunt, tribuit Plautus in Amphitrione Ioui, laudanti Alcmenam, quod satisfieri sibi passa esset. atque omnem iram ex animo eiecisset: huiuscemodi enim esse nostram conditionem, vt nihil stabile perpetuumque apud nos esse possit: tempusque multa fecum ferat, quæ nunquam antea putassemus. quare sapientis esse ac probi viri, sequi naturam rerum humanarum, quæ variantur omnibus momentis

mentis: nec quicquam huiuscemodi fixum in animo habere, aut posse euenire nõ arbitrari. Verba Comici hæc sunt: Bene facis. Nã in hominũ ætate multa eueniunt huiusmodi. Capiunt voluptates: mox rursus miserias. Iræ interueniunt: redeunt rursus in gratiam. Idem etiam in ore prudentissimi viri eiusdem tamen iniquitate fortunæ multis malis conflictati, posuit Sophocles: cum enim Oedipus in sermone Theseo indicasset futurum tempus, quo Thebani in bello grauem plagam acciperent ab Atheniensibus, miratusque id esset rex ille Athenarum, cum tuo amore videret illos populos flagrare, dixit Oedipus eruditè ac subtiliter: Solas diuinas ac cœlestes res non consenescere: neque interire vnquam: alia verò cuncta permiscere & extinguere tempus, totoque loco diligenter copioseque explicato, cum in multis rebus hoc euenire ostēderit, ac nihil semper florere docuerit, redit ad id, quod dixerat, tempore dissipatum iri coniunctionem illam animorum ac gratiam, quæ tunc vigeat inter Athenienses ac Thebanos, ac bella ipsos inter se gesturos. Sed totum locum, quia est grauisissimus, & summa industria Poëtæ expolitus, hic ponam: ait enim, admonens Theseum miser ille senex, & qui id in seipso verum esse expertus fuerat: cum è rege factus foret ex-torris ac mendicus: *Ὁ φίλατ' Αἰγέως παῖ: μένοισ' οὐ γίνεσθαι θεοῖσι γῆρας: οὐδέ κ' ἀθανάτων ποιεῖ. Τὰ δ' ἄλλα συγχέει πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος. Φθίνει μ' ἰσχυρὸς γῆρας: φθίνει δὲ σώματα. ὀνήσκει δὲ πένις: βλαστάνει δ' ἀπίστια. Καὶ πνέει καὶ ταυτὸν ἔπος: ἔτ' ἐν ἀνδράσι φίλοις βεβηκεν: ἔτε πρὸς πόλιρ' ἔβλασται, ταῖς μ' ἔδ' ἦδ' αὖ, τοῖς δ' οὐ ὑψέρον χρόνω. Τὰ τερονὰ πικρὰ γίνεσθαι, καὶ θῆσι φίλα.* hucusque enim in vniverso, de rebus locutus est. statim autem affirmat id in parte quoque illa locum habiturum.

Deleta macula è versu illo Ciceronis, qui ut arrogantie plenus, valde reprehensus est ab inimicis: ab alienauitq; ab ipso animi summi imperatoris.

CAP. XXIII.

ERVS ille Ciceronis tanto pere exagitatus à maleuolis: vt non cessarent ipsi eum obiicere, inendose legitur posteriore sui parte in oratione in L. Pisonem: cum enim priorem sententiam, quæ est, Cedat arma togæ, iam defendisset, ac vitio vacare declarasset, quod more Poëtarum locutus, intelligi voluerit bellum ac tumultum paci otioque concessurum, illic nunc legitur: At in illo altero, inquit, hæres: cōcedat laurea laudi. imò me hercule habeo gratiam: hærerem enim, nisi tu me expedisses. & quæ sequuntur. cum scribi debeat, linguæ in extremo versu pro laudi. vt sanè apud Quintilianum legitur in x. libro, quo loco Ciceronem tuetur ab huiuscemodi nonnullis rebus, quæ vitio illi dabantur. nec non in oratione, quæ Sallustij nomine legitur in Ciceronem, in qua hæc verba sunt: Egeris oro te Cicero: perfeceris quod libet: satis est perpeffos esse: etiam ne aures nostras onerabis tuo odio? etiam ne molestissimis verbis insectabere? Cedant arma togæ: concedat laurea linguæ. Vsum autem Ciceronem eodem lumine orationis, accipi voluisse artem imperatoris eloquentiæ facultatiquè dicendi con-

cessuram, patet. Macula autem hæc, scripturæq; varietas nata est, ut nullo negotio intelligere licet, quia Cicero statim, maledictum in illum re-
 » torquens, inquit: Nam cum tu timidus ac tremēs, tuis ipse furacissimis
 » manibus detractam cruētis fascibus lauream ad portam Esquilinā abie-
 » cisti: indicasti non modò amplissimæ, sed etiā minimæ laudi laureā cō-
 » celsisse. Neq; tamen hoc vim ullam habet ad lectionē illam labefactan-
 » dam, verioremq; hanc esse docendam. nam laudem vocat dignitatem,
 » quæ ex aliquo studio capitur: amplissimam autem, quæ ex oratorum ar-
 » te obtinetur. Significat igitur L. Pisonem factò illo confirmasse senten-
 » tiam suam, ac si quid scrupuli illic erat, euellisse: cum ipsemet suo iudi-
 » cio videretur spreuisse virtutem imperatoriam, cuius insigne est laurea.
 » Plutarchi quoque testimonium opinionem meam confirmat de sinceritate
 » lectionis: ita enim exposuit vocem hanc Ciceronis, cum modum
 » nullum ipsum habuisse dixisset in rebus suis celebrandis: *Ὡς τὰ δπλα*
 » *ἔδει τῆ τιβέωνω, καὶ τῆ γλώτῃ τὴν θριαμβικὴν ὑπέκειν δάφνιν.* Quod verò ad
 » sententiam pertinet, vocemque hanc cōtumaciorem, Aeschines quoque
 » in causa Ctesiphontis exprobrauit Demostheni in tantum arrogantia
 » illum venisse, fretum opibus Thebanorum, societateque, quam cum
 » eorum magistratibus occultè coierat, ut omnia ex voluntate sua in Rei-
 » pub. gereret. Quòd si quis, inquit eorum, qui exercitus ducunt, contrà
 » aliquid aliquando diceret, seruitute opprimere volens magistratus: pau-
 » latimque assuefacere, ne vlla in re sibi aduersarentur, affirmat minatur-
 » que se facturum, ut suggestum, vnde verba faciunt oratores, scribat di-
 » cam prætoria in iudiciumque ipsum vocet, quòd maiora beneficia à se
 » acceperint Athenienses ex eo loco: quàm à belli ducibus ex altero illo,
 » in quo ipsi manebant. Hoc autem idem penè valet, quod pars illa Cice-
 » romani versus. Aeschinis verba sunt hæc: quæ interpretatus etiam est
 » Budæus, in illis suis eleganti doctrina refertis Græcæ linguæ commen-
 » tariis: *εἰ δὲ τῆς αὐτῶ τῶν στρατηγῶν ἀντίποι, καὶ ἀδουλοῦ μὲν τῶν ἀρχοντας,*
 » *καὶ συνελίξω μετὲρ αὐτῶ ἀντιλεγειν, διαδικασίαν ἐπιγράψω τῶ βήματι πρὸς*
 » *τὸ στρατηγεῖν: πλείω γὰ ὑμᾶς ἀγαθὰ ὑφ' αὐτῶ ἐπι ἀπὸ τῶ βήματι, καὶ*
 » *ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἐκ τῶ στρατηγείου.*

PETRI

PETRI VICTORII
 VARIARVM LE-
 CTIONVM
 LIBER VI.

Quomodo accipi debeat Sallustij sententia, quæ videtur res ho-
 nestas ac laude dignas vituperare.

CAP. I.

AEPE miratus sum, qua mente Sallustius in procemio de bello Catilinæ tantopere
 studium agri collendi, atque venandi con-
 tempserit, ut non veritus sit seruilis officia
 appellare: cum ceteri Scriptores, ac sapien-
 tes viri magnopere illa laudarent, grauissi-
 miq; ac honestissimi homines: necnō sum-
 mi reges, ipsa coluerint. hoc autem tam aper-
 tum est, ut non oporteat exemplis confir-
 mare, quorum magna copia omnibus tem-
 poribus suppeteret. constat enim ex utroque studio magnas utilitates
 capi, & ad valetudinem tuendam, & ad vires corporis confirmandas.
 Nam venationem, rei militaris meditationem esse, multaque inde trāf-
 ferri ad bellum administrandum, nemo ignorat, ac ipsemet Crispus tes-
 tatur, qui cum instituta Iugurthæ adolescentis exponeret: quibuscque
 in rebus se exercere consueisset, ostenderet, inquit, laudi hoc ipsi dans:
 » Ad hoc plerāque tempora in venando agere. leonem atque alias feras
 » primus, aut in primis, ferire. Quantopere autem politissimus omnium
 » Philosophorum, cunctisque honestis artibus ornatissimus, Xenophon
 » venandi studium probarit, nemo dubitare potest, cum laudationem eius
 » confecerit: plurimāque inde bona capi significarit. Quid igitur impule-
 » rit Romanum autorem, ut hoc memoriæ mandarit: neque ab aliorum
 » iudicio tantum, sed à semetipso quoque tantopere discreparit, quæren-
 » dum. certè ita eo loco est locutus, cum rationem suæ vitæ consiliique
 » redderet. Neque verò agrum colendo, aut venando, seruilibus officiis
 » intentum, ætatem agere. An culpa liberatur, quod inquit, intentum æta-
 » tem agere, quasi hæc non reprehenderit, si modicè temporēque fiant, sed
 » nimium illorum studium accusarit, & sanè ingenuis artibus præditi, in-
 » dustrūque viri, qui in alterutro studio vitam contererent, nec altiores

vllas cogitationes vnquam fufciperent,meritò poffent damnari:nec fine caufa in tenuioribus curis dici volutari.

Conatus Lucilij locum emendandi,citatum à Nonio.

C A P. I I.

NONIVS, cum vim verbi transmittere, declararet: quam vult esse, tradere & derelinquere, deprompsit exemplum e libro xxvi. Lucilij: id autem (vt opinor) valde illic deprauatum legitur: quare libuit videre, an coniectura corrigi possit, presertim cum illis verbis narretur, quod ad historiam pertinet. Vt tamen de re incerta loquor: constat enim quot quantisque mendis referta sint hæc testimonia veterum Scriptorum, apud eum Grammaticum. In excusis igitur sic est: Polemon & amauit mortem, & huic transmisit suam stolan, quam ducunt. Ipse vero rem ipsam spectans, & quod memoriæ proditum est ab autoribus: nec valde discedens ab his vestigiis, quæ restant, verè lectionis, emendam. Polemon & amauit Cratem, & huic transmisit suam scholam, quâ dicunt, an omnino falsus sim, à veroque aberrarim, nunc politi ingenij viri iudicabunt. Laërtius certè tradit, quod ex hac, ita concinnata a me, lectione elicitur: cuius hæc verba sunt in vita Cratetis, de illo ipso loquens: καὶ ἀκρατὴς ἦμα καὶ ἐρώμενος Πωλίεμον, ἀλλὰ καὶ διέδιδετο τὴν σχολὴν αὐτοῦ. Id ipsum autem valere transmittere, quod affirmavit Nonius, ostenditur etiam testimonio Pacuuij, citato ab eodem Grammatico: vbi docet à bonis autoribus vsurpari etiam, potior, cum accusandi casu: pluribus enim exemplis huius locutionis positis, addit: Pacuuius Atalanta: Regi vt memorabis, nunc regnum potitur transfusū patris. Hoc autem libentius testatus sum, quia non defuerunt, qui locum hanc attentare ausi sint: ac improbè pro trāsinissu, quod verū est, promissu facere.

Locus Ciceronis e primo libro de Diuinatione, qui manifesto uitio laborat: siue peccatum id librariorum, siue autoris fuerit, diligenter examinatus.

C A P. I I I.

HÆC verba Ciceronis e primo libro de Diuinatione diu multumque mente reuolui, vt viderem si possem sententiam illorum tueri, ac quò consilio ab autore prolata forent, ostendere: suspensio enim animo & aliis cogitationibus impedito, edita videntur: sunt autem hæc: Quid Aristolochia ad morsus serpentium possit: quæ nomen ex inuentore reperit: rem ipsam inuentor ex somnio multa autem sunt, quæ hinc me perturbant: & aliena ab his, quæ de hac herba à peritis huius rei tradita sunt, veritateque ipsa videntur: neque enim nomen illa ex inuentore adepta: nec vtilitatem ipsius

ipsius inuentor ex somnio. non impositum autem ipsi nomen ab inuentore constat. Etymon namque Aristolochiæ est, quod optima sit, prositque mirificè perpueris. id autem testatur quoque Plinius, cuius hæc verba sunt: Inter nobilissimas Aristolochiæ nomen dedisse grauidæ videntur: quoniam esset ἀρίστη λεχέλιος. λεχέλιος autem diligentia curaque est, quæ adhibetur in partu. valere hoc autem ipsam, consensu omnium Scriptorum traditum est. Neque præterea vsquam lectum vtilitatem hanc Aristolochiæ ex somnio cognitam. quare cogitavi aliquando, an vitium scripturæ hinc sit: vel potius (in antiquis enim quoque libris, eodem modo legitur) an effugerit memoria Ciceronem: atque in hac herba peccarit. Non sine causa tamen putare aliquis posset, cum supra Scamoneam appellarit, nomen tertiæ cuiusdam herbæ desiderari, relictum negligenter à librariis: quæ herba morsibus serpentium optuletur: illi autem nomen inuentor dederit (nihil enim certi in tam obscura re) Cicero sanè ipse in ii. de Diuinatione commemorat huiusmodi herbæ vtilitatē vidisse Alexandrū in somno: eius tamē nomen non dicit. Totum autem hinc locum ponam, vt commodè quilibet conferre ipsum possit cum eo, quod de eadem re eodem modo memoriæ prodidit Diodorus Siculus in xv. libro. Quale etiā de Alexandro: qui, cum Ptolemæus familiaris eius in prælio telo venenato ictus esset, eoque vulnere summo cum dolore moreretur, Alexander assidens, somno est consopitus: tum secundum quietem visus ei dicitur draco is, quem mater Olympias alebat, radiculam ore ferre, & simul dicere, quo illa loci nasceretur: neque is longè aberat ab eo loco: eius autem esse vim tantam, vt Ptolemæum facile sanaret, Cum Alexander experrectus narraffet amicis somnium, emisisse, qui illam radiculam quaerent, qua inuenta & Ptolemæus sanatus dicitur, & multi milites, qui erant eodem genere teli vulnerati. Verba Græci Scriptoris hæc sunt, cum multa iam de vi medicati eius teli venenique differuisset: Τότε αὐτῆ δ' ἀπωλεία τῶν τραυθέντων ἀπολλυμένων, ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις ὁ χούτος ὁ βασιλεὺς ἐλυπήθη. ἐπὶ δὲ Πτολεμαίῳ ὑστερον δὲ βασιλεὺς ἄντι, τότε δὲ ἀγαπώμενος, μεγάλως ἠχθέσθη. ἴδιον γάρ τι καὶ παράδοξον συνέβη γινώσκειν περὶ τὸν Πτολεμαίον, ὃ τίνας εἰς θεῶν πρόνοιαν ἀνέπεμπον: ἀγαπώμενος δ' ὑφ' ἀπάντων διέτε τὴν ἀρετὴν καὶ ὑπερβολὴν αὐτοῦ εἰς τῶν εὐεργεσίας, οἰκείας τ' φιλανθρώπου βοθείας ἐτυχόν: ὃ δὲ βασιλεὺς εἶδεν ὅτι καὶ τὸν ὑπνον, καθ' ἃν ἐδέξατο ὄραν δράκοντα, βοτάνην ἐν τῷ στόματι κρατεῖν, καὶ δέξαι ταύτης τὴν φύσιν, καὶ τὴν δίνωμεν, καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ φύεται. ἐγερθεὶς δὲ Ἀλέξανδρος, καὶ τὴν βοτάνην ἀναζητήσας, καὶ τήρας, τὸ τε σῶμα τῷ Πτολεμαίου κατέπλασε, καὶ πικρὸν οἶον, ὃ γινώσκουσιν: γνωσθεὶς δὲ αὐτὸν ἀνὰ χρισίας, καὶ οἱ λοιποὶ τυχόντες αὐτῆ δμοίας θεραπείας, διεσώθησαν.

Argumenti, quo se purgat Creon Oedipo apud Sophoclem: dilueréque conatur crimen affectati regni, vitium patefactum. Distinctioque illa inter regem esse, & ut regem se gerere, confirmata auctoritate optimi uiri ac maximi imperatoris.

C A P. IIII.

VVM apud Sophoclem in Oedipo tyranno Creon dilueret crimen, quod obiectū ei fuerat ab Oedipo: insimularat enim ipsum rex insidiarum sibi paratarum, astutisque consiliis dixerat eum se conari eiecerē e ciuitate, eiecit hoc fundamentum suæ defensionis. quod vtile sibi illud futurū non fuerit, cum fruatur priuatus omnibus commodis, quæ capi possent e regno: careatq; malis, ac periculis instantibus illi, qui summum locum in ciuitate teneat, addiditque, quod vehementer faciebat ad sententiam suam confirmandam. atque id quod contra dici posset, resellendum, se non esse ex eo genere hominū, qui splendore isto ac titulis capiuntur, sed potius ita à natura factum, vt tacitus magis gaudeat rebus ipsi sine inuidia, quàm speciosis nominibus, plenis tamen iisdem periculis: in extrema hac igitur sententia exprimenda inquit: *Ἐγὼ μὲν οὐτ' αὐτὸς ἡμέρων ἐφίλω Τύραννον εἶναι μάλλον, ἢ τύραννα δόξαι.* Distinxit enim Poëta res has: aliudque esse voluit regnare: aliud posse, quæ faciunt reges atq; opulenti vni, præstare. nam gratia & auctoritate, qua apud ipsum Oedipum ac reginam sororem suam, valebat, videri voluit eadem efficere posse, quæ illi ipsi, Creon intelligit autem adiuuare amicos, salutē multis dare, vlcisci inimicos, atque huiuscemodi multa moliri, quæ propria regum sunt, ac fortunatorum hominum. nisi autem praua ambitio peruersos homines ageret, fuisset illud prorsus verum. Cicero enim quoq; pro Q. Ligario idem protulit, cum de indulgentia C. Cæsaris in suos disputaret: Itaque tribuis tu quidem tuis ita multa, vt mihi beatiore illi esse videantur, qui tua liberalitate fruuntur, quàm tu ipse, qui illis tam multa concedis. Vt autem Creon apud summum Tragicum, in optima fabula separauit res illas, ita P. Scipio in secundis suis rebus ac victoria magna, cum ab ingenti manu Hispanorum rex salutatus esset, concessit illis, vt regium animum virtutisque altissimæ illius fortunæ, se dicerent habere: ei nanque rei semper se toto animo studuissē dixit: regis appellatione in reliquum sibi temperarent. Polybius in decimo historiarum libro id retulerat, qui omnis locus in excerptis, quæ nuper in lucem prodire, legitur. Quod ad hunc locum facit, huiuscemodi est: *Μετὰ δὲ τῶν μάχων ἀπάντων βασιλεῖα προσφωνοῦντων εἰς ἐπίστασιν ἤγαγε τὸν πόπλιον τὸ γινόμενον. Διὸ καὶ σιωπῆσαι ἔβησας, βασιλικὸς μὲν ἐφ' ἑσούλει δὲ καὶ λέγει δὲ παρὰ πᾶσι καὶ ταῖς ἀληθείαις ὑπάρχειν: βασιλεὺς γὰρ μὴ οὐτε ἐθέλειν, οὐτε λέγει δὲ παρ' οὐδενί: ταῦτα δ' ἐπὶ τῶν παρήγγελε στρατηγῶν αὐτὸν προσφωνεῖν.* T. au- tem Lilius idem his verbis narrauit: Circumfusa inde omnis multitudo Hispanorum & ante deditorum, & pridie captorum, regem eum ingenti consensu, appellauit. Tum Scipio, silentio per præconem facto, sibi

» sibi maximum nomen imperatoris esse dixit, quo se milites sui appelles-
» lassent: regium nomen alibi magnum: Romæ intolerabile esse. regalem
» animum in se esse. si id in hominis ingenio amplissimum duceret,
» tacite iudicarent, vocis vsurpatione abstinerent.

Dissensio indicata inter Aristotelem, Ciceronemque de iudicio Ariopagi.

C A P. V.

DISSENTIT ab Aristotele Cicero, in eo quod tradit de consilio Ariopagi: cum enim iudicium hoc, constitutum à Solone velit, non constituisse ipsum Aristoteles sapientem hunc virum, legumq; scriptorem narrat, sed antiquius multò, ab aliòque ante constitutum, retinuisse ac conseruasse ipsum Solonem affirmat: nec, vt alia quædam prisca instituta Athenièsiū, dissoluisse. Hoc igitur cum ad veterem memoriam pertineat, nec parui ponderis sit, adnotare volui: M. Tullij nanque verba sunt in primo libro de Officiis: Citetur Salamis, clarissimæ testis victoriæ, quæ anteponatur consilio Solonis ei, quo primū constituit Arcopagitas. & infra. Est enim bellum gestum consilio Senatus eius, qui à Solone erat constitutus. Hoc autem, quod Latinis verbis exponam, scriptum ab Aristotele est in secūdo libro *πολιτικῶν*: Consilium scilicet, quod cogitur in Ariopago, accommodatum esse dominationi paucorum: magistratus autem suffragiis creari, proprium esse status optimatium: iudicia verò, institutum populare. videtur autem Solon illa, quæ iam manebant, non dilexisse: intelligo inquam Senatum, magistratuūque optionem. multitudinis autem statum, populūque, constituisse, cum in iudicia venire omnes voluerit.

Locus ex epistola quadam ad Q. Fratrem, qui videtur mendosus, præcipue Græco uerbo deprauato, diligenter ponderatus.

C A P. VI.

FLEPIDA & erudita epistola est illa Ciceronis ad Q. fratrem, cuius initium est: Tu metuis ne me interpelles: eadem tamen pluribus maculis aspersa, quæ suauitatem ipsius corrumpunt, ac non paruam moram afferunt legenti. Conabor igitur, si potero, aliquam e multis delere. Primū igitur cum verear, ne vitium in hoc loco sit, existimaui aliquādo illud ita, vt ostendam, corrigi posse: verba enim prius, vt nunc in excusis leguntur, ponam: Sed mea factum est infusa verecundia, vt te proficiscens non tollerē. opposuisti semel *ἀντιλεκτοῦ* causam, Ciceronis nostri veletudinem. verbum igitur primū Græcum arbitror deprauatum: neque enim vim illius villam, sententiāque hinc aptam perspicio. Quod si in medio litera addatur, efficiaturque *ἀντιλεκτοῦ* ratio ipsius extabit: quomodoque

modoque conformatum sit, liquidò apparebit, ac fortasse hoc pacto locus purgatus, & ab omni labe vacuus erit, quod aliqua ratione occurrì possit, excusatioque illa confutari. Si cui tamen durum videatur pōnere Ciceronē valetudinē Ciceronis filij in his causis, quæ tolli possunt, existimaritque sententiam requirere, vt ἀνατιλεκτου potius legatur, non valde repugno. Non mirum enim videri potest Græcum verbum hęc ita cōtaminatum, cū multis locis Latina in hac epistola miserum in modum sint dissipata. Præterea, non omnino exploratum habeo, an verbum hoc, infusa, vitio vacet, cū optimus liber hic quoque incertus sit. Nec me fallit in aliis excusis legi, inuisa, contra tamen eiusdem exemplaris autoritatem. Quod si legeretur infusa, magis (vt opinor) quadraret, vt infusam verecundiam hęc vocarit, quemadmodum in epistola ad Luceium, pudorem subrusticum, nec displiceret etiam, insita, sententia totius loci hæc est: Queritur Marcus Quintum Ciceronem fratrem vnā non esse, & accusat seipsum, quod secum eum, Roma exiens, non duxerit: purgat tamen eam rem diligenter, nam in epistola sua Quintus vt ex verbis, hęc infra positus perspicitur, dixerat se, ni veritus esset, ne molestus foret, vnā futurum fuisse, vt etiam tunc timebat, ne epistolis ipsum interpellaret. ostendit igitur Marcus se id commisisse, quia cū antequam discederet Roma, tetigisset aliquid in sermone de peregrinatione illa, rogassetque vt vnā iret: recusarat Quintus, docens se discedere non posse, quia oportebat curare valetudinem filij: contra quod aut dici aliquid, aut nihil poterat. Id enim pendet ex verbo illo Græco, vtro modo legatur, nam res ipse penitus cognite nobis esse non possunt, & quæ statim sequuntur verba obscura sunt, & (vt arbitror) corrupta, videtur tamen potius causa illa, vt curaret, iusta fuisse, quare ostendit se conticuisse, cūque id iterum tentasset, iustiore adhuc causa manendi accepta, tum penitus se quietuisse, vt hæc omnia valeant ad sui purgationem. Laërtius in Aristotele, cū opera ipsius ad quadringēta peruenisse dixisset, addidit: τὰ δὲ ἄλλα ἀνατιλεκτα: alia namque etiam illius nomine circumferebantur, quæ dubia, & incerta erant.

Locus alius eiusdem epistolæ, in quo perspicuum mendum erat, opinione correctus. Simileque illi erratum in sexto libro M. Varronis eodem pacto sublatum.

C A P. VII.

Hæc quoque in eadem epistola verba manifestò corrupta sunt, ac multis modis deprauata. Hoc verò mihi peculiare fuerit, hęc etiam isto frui, nam illorum prædiorum scito mihi vicinum Marium, lumen esse apud Anitium videbimus, vt paratum sit: nos enim ita philologi sumus, vt vel cum fabris habitare possimus. Vt autem, cū ope fidelis exemplaris destitutus sim, coniecturis quærā quomodo restitui locus possit, suspicor vacare verbum lumen, tollique omnino debere: illud enim in primis officere sententiæ arbitror, importunè huc inculcatum, vel potius hęc natum: conflatum enim

enim ipsum puto è postrema syllaba antecedentis vocis, & prima consequentis. Prima tamen vltimāque ob similitudinem aliquantulum immutatis, hoc autem sublato verbo, nullum negotium est rectè, suisque locis, orationem interpungere: quæ nunc confusis partibus, confusa & ipsa mirum in modum est, quare meo iudicio ita omnis locus legendus: » Hoc verò mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui: nam illorum prædiorum scito mihi vicinū Marium. Apud Anitium videbimus vt paratum sit: nos enim, & quæ sequuntur. Quem Marium autem intelligat, constat, cū infirmum hominem, & natura imbecilliorē, appellet: illum scilicet ad quem elegantē epistolam scripsit de ludis Cn. Pompeij, quos ille valetudine impeditus, non spectauerat, sententia verò posterioris partis aperta est, inquit enim, si venerit Quintus, ne ipsum in villa aperta adhuc, impeditaque tumultu ædificantiū, accipiat: quam molestiam ille, quia delectaretur sermone quarumvis personarum, æquo animo ferebat, curaturū, vt apud Anitium paratum sit, familiarem autem hunc fuisse Q. Ciceronis ex prima epistola tertij libri cognoscitur. Quod autem solet Marcus cum fabris architectisque multum temporis tunc consumere, familiariterque cum ipsis loqui, vt qui totum animum in eorum studio occupatum haberet, intelligitur ex his verbis epistolæ superioris: Si te haberem, paulisper fabris locum darem. Valent enim illa (nisi fallor) dimitterem illos, à meque remouerem. Hic quoque M. Varronis locus in sexto libro de lingua Latina, cū eodem vitio laboret, coalitōque in medio ipso, negligentia librarij, verbo deformatus sit, eodem remedio videtur posse sanari. Ita autem in excusis scriptisque exemplaribus nunc passim legitur. Sic elicij Iouis visa ara in Auentino ab eliciendo. Ipse verò arbitror legi debere: Sic elicij Iouis ara in Auentino ab eliciendo, sublata inde voce illa visa, quæ conflata & ipsa est ex vltima prioris, & prima consequentis vocis syllaba.

Quiddam, quod prouerbij vim habet in patrio sermone, declaratum apud Græcos, etiam dici solitum: necnon à magno Latino autore usurpatum.

C A P. VIII.

Q uo vulgò nos dicere consueuimus, cū de iniuriis opulentorum querimur, significamusque nouum non esse, quod tenuiores exuantur patrimonio à potētioribus, grandes pisces comedere paruulos, à Græcis etiā hominibus, prouerbij loco iactabatur: vt testimonio Polybij percipimus, qui in xv. libro historiarum, cū improbitatem scelusque duorum maximorum regum, Philippi Macedonis, Antiochique accusaret, id commemorauit: illi nanque mortuo Ptolemæo Aegypti rege, relicto infante puero, regnū ipsius inter se diuiserunt, atque ipsum puerum tollere studuerunt, cū tamen sanguine coniuncti cum eo forent, tuerique dignitatem illius salutemque deberent. Docet igitur eos in hoc nefario consilio se adeò impudenter crudeliterque gessisse, vt affines forent illi culpæ, quæ piscium vitæ propria foret,

foret, vulgòq; ferebatur: pisces enim eiusdem generis piscibus vesci cō-
 fuerunt, vt internecio minoris maioris pastio escāque sit. Hæc autem
 grauis Scriptoris verba sunt, cum stomacho quodam turpissimum id
 factum commemorantis, ac liberè etiam reprehendentis, ex excerptis,
 » quæ conseruata sunt, eius libri: Οὐδ' ἔρ, καθάπερ δι τυραννοι, βραχίαι δέ τινα
 » προβαλλόμενοι ἀ ασχίως πρόφασιν, ἀλλ' ἔξ αὐτ' ἀνάδιν καὶ θηρωδῶς οὕτως,
 » ὡς ἐ προσέφην τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίωσιν: ἐν οἷς φασὶν ἐμαφίλοισ ὄσι, τὴν τῆ
 » μείον ὅ ἀπώλειαν τῶ μείον τρωφὴν γίνεσθαι καὶ βίον. Simile igitur hoc mirificè
 aptum est ad ostendendam, atque ante oculos ponendam, seuitiam di-
 ritatémque quorundam hominum: sumptum ab animante immani, at-
 que experte omnis humanitatis. Vt autem in nostra gente certum est
 crebrò id vsurpari: & apud Græcos etiam iudicio clari Scriptoris in vsu
 fuisse intelligitur, ita ab magno Latino autore illud tactum inueni. M.
 enim Varronis hæc verba sunt apud Nonium Margopoli περι ἀρχῶν:
 » Nam humanis omnia sunt paria. qui te plus vrget, piscis vt sæpe minu
 » tos magnus comest, vt aues enecat accipiter.

Locus Platonis, quem expressit Cicero, indicatus: illo autem
 exponitur somnium Socratis, nuntium
 ipsius interitus.

C A P. I X.

» ICERO, cum in primo de Diuinatione inquit: Est
 » apud Platonem Socrates, quum esset in custodia publi
 » ca, dicens Critoni suo familiari sibi post tertium diem
 » esse moriendum: vidisse se in somnis pulchritudine exi
 » mia foeminam, quæ se nomine appellans, diceret Ho-
 » mericum quædam eiusmodi versum: Tertia te Phthiæ
 » tempestas læta locabit, intellexit manifestò hunc locū
 » è sermone, qui Criton vocatur: illic enim optimus ac sapientissimus se-
 » nex ita loquitur cū Critone: Τῆ γὰρ που ὑστεραίᾳ δέξῃ μὲ ἀποθνήσκεις, paucisq;ue
 » interpositis verbis, quæ reliquit Cicero: τεκμήριον δὲ ἐκ τινος ὄνυπιου, ὃ
 » ἐώρακα ἄλλω προτέρω τούτου ἀ νυκτός. cum autem quæsisset Critō, quod-
 » nam potissimum somniū illud fuisset, omnem rem narrās Socrates, ait:
 » Εὐδοκεῖ τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ καὶ ἐναδύς, λουκὰ ἰμάτια ἔχουσα, καλέσασαι
 » με καὶ ἐπιείρω Σάκρατος. ἡμετικὸν ἔτιά τω φθίτω θρήσκαλον ἴκοιο. Omisit autē
 » Cicero, quod ad ornatum corporis, coloremque vestimentorum, perti-
 » nebat foeminæ illius, versum verò Homeri esse è primo libro Iliados no-
 » tum est, pronuntiatūq; illic ab Agamemnone in iurgio. illo cum enim
 » dixisset Achilles se domum reuersurum, copiasque suas è bello abdu-
 » cturum, compulsus iniuriis ipsius, liberè permisit illi, vt hoc si veller,
 » faceret rex regum: vtque se ostenderet nihil currare discessum illius,
 » monstrauit in sermone, cum breui tempore domum peruenturum. In
 » vertendo præterea Homericò versu Cicero non expressit epitheton in-
 » sulæ, quo ornat Phthiam Poëta, sed de suo aliud addit tempestati: ita
 » enim vocauit, quam Homerus ἡμαρ: id est lucem ac diem.

Indicat

Indicatur locus pro Rabirio Posthumo expressus è Sophocle: quo
 fertur omnem sui potestatem amittere, qui potestati
 regiae se committunt.

C A P. X.

» ICERO pro C. Rabirio dicens, quod inficiari nō po-
 » terat, fuisse illum Alexandria, habuisseque non Ro-
 » mani hominis insignia, maluit confiteri: purgavit tam-
 » en in tempus necessitatémque quandam culpā con-
 » ferens ac docens cuncta ab vno errore profecta: cui tam-
 » en alij quoque maiore sapientia præditi, affines ali-
 » quādo fuerint, intelligit autem quod ad regem ierit, quò cum venisset,
 » necessariò fuit ei obtemperandum. Respexit igitur, cum hoc inquit Ci-
 » cero, ad peruulgatam sententiam, versūque Sophocleos, quos etiam
 » videtur interpretatus fuisse, vt locus ille, tempusque patiebatur. illi au-
 » tem, & à Plutarcho in Pompeio adducuntur, & ab eodem in libro etiā,
 » quo instruit adolescentes ad lectionem Poëtarū, celebrantur. Primūm
 » Ciceronis verba hic, deinde Græcos versus ponam: Quarum omnium
 » rerum vna reprehensio est, quòd regnum intrarit: quòd potestati se re-
 » gis commiserit. verūm si quærimus, stultè. quid enim stultius quàm
 » equitem Rom. ex hac vrbe, huius inquam Reip. ciuem, quæ est vna ma-
 » ximè, & fuit semper libera, venire in eum locum, vbi parendum alteri,
 » & feruendum sit: Senarij Sophoclis hi sunt: eius verò Poëta esse intel-
 » ligitur, indicio eiusdem Scriptoris, qui ipsos citat: neque enim in iis fa-
 » bulis leguntur, quæ in manibus nunc eruditorum sunt: Οἷος δὲ πρὸς τὸν
 » τυραννον ἐπαπορεύεται, Κείνουσι δούλῳ, καὶ ἐλεύθερῳ μολῆ. Pronuntiasse
 » enim illos traditus est Pompeius, cum postea ex fuga in idem regnum
 » confugit, intelligebat enim quid faceret: quauis periculosum illud
 » consilium, victus malis, declinare non posset.

Quæ uocata sit à Philosophis εὐλογῶν μεταγωγῆ: intellexisseq; migrationem
 hanc ipsam è uita ratione tractata, Ciceronem, cum de exitu Ca-
 tonis præclaro in prima Tuscu-
 lana disputauit.

C A P. X I.

» NCIDVNT aliquando mortales in tempora adeò mise-
 » ra, plenāque maximarum ærumnarum, vt veterum etiam
 » sapientum concessu videantur posse vite nuntium remit-
 » tere: quia perdurare in tot grauib; malis nec honestum
 » ipsis, nec iucundum sit. Quod tamen non temerè facien-
 » dum esse, nec à quouis homine declarauit Plato, qui de hoc copiosè
 » subtilitèrque disputauit: vocabant autem tempus illud Græci, cum af-
 » ferre sibi manus sine reprehensione quis posset, εὐλογῶν μεταγωγῆ: quod
 » valet adeptum esse causam iustam mortem sibi consciscendi: μεταγωγῆ
 » enim εἰαυτῶν significat educere se ex hac uita, tanquàm è custodia: vt Pla-
 » » to quoque locutus est in Phædone, cum ait: Ὡς ἐν τινι φρουρᾷ ἐσμεν οἱ ἀν-
 » θρωποι: καὶ οὐδέ αὐτὸς ἐκ τούτης μεταγωγῆ, οὐδέ ἀποδιδράσκουσιν. necnon (vt ar-
 » bitror

bitror) Varro, qui librum suum inscripsit περὶ θρασύτητος: præsertim cum
 » inde hæc ipsa à Nonio verba citentur: quibus manifestò de hoc agit. Et
 » quærit ibidem ab Hannibale, cur biberit medicamentum: quia Roma-
 » nis, inquit, me Prusades tradere volebat. Miror autem eruditi simum
 » diligentissimi quæque virum Budaëum, cum hoc ipsum posse θρασύτητος ἐπι-
 » τλήν, tradidisset: atque id exemplo Synesij confirmasset, addere: Nusquã
 » tamen legere alibi memini. Sed non possumus omnia, dum legimus,
 » notare: nec quæcunque etiam aliquando, notauius, firmiter recorda-
 » ri. Cicero igitur cum in primo libro Tusculanarum inquit: Cato autẽ
 » sic abiit è vita, vt causam moriendi nactum se esse gauderet: vetat enim
 » dominans ille in nobis Deus, iniussu hinc nos suo demigrare: cum ve-
 » rò causam iustam Deus ipse dederit, vt tunc Socrati, nunc Catoni, sæpe
 » multis, nã ille medijs fidius vir sapiens lætus ex his tenebris in lucem
 » illam excesserit. Alexander Aphrodisiensis in secundo libro Topi-
 » corum, quo loco multis exemplis positus declarat quomodo tractari
 » debeat locus à consequentibus, docet hoc etiam argumẽto, inde ducto,
 » posse consulari sententiam illam admirabilem Stoicorũ, qui volebant
 » virtutem solam posse efficere hominem beatum: cum enim sequatur,
 » posito eam vim habere virtutem, non dari vnquam iustam causam sa-
 » pienti vitam abrumpendi, si tenetur θρασύτητος illa: iustaque causa dese-
 » rendi sponte lucem datur, non præstat destituta alijs bonis virtus vitam
 » beatam. Quomodo enim qui beatus esset, fugere vitam rectè posset? Illi
 » autem θρασύτητος hanc concedebant: nec videbãt aduersari ipsam senten-
 » tiam illi suæ magnificæ, qua magnopere delectabantur: & propter quam
 » se præstare cæteris Philosophis arbitrabantur. Hoc etiam eruditus hic
 » politusq; interpres vberius atque accuratius exposuit in extremo lon-
 » gæ illius disputationis, quam habuit contra grauem eam sententiam
 » Stoicorum. Legitur autem nunc illa in secundo libro, quem scripsit de
 » animo: indexque eius est. *Οτι οὐκ ἀντάρτυς ἡ ἀρετὴ τῶν δόλαιμωνίαν.* Ani-
 » maduertendum verò quemadmodum acutus vir, in primis Alexander
 » sustulerit illic, quod obiici potuisset, sapientem tunc relinquere rectè
 » vitam præcipiente hoc virtute, quia satis satisque vixerit: non enim
 » inquit, vt cæterarum rerum, sic vitæ beatæ satietas nos capit: nec ἄλλο
 » ἰψῆς, quod fertur de alia re, vnquam est: ita enim sine dubio legi de-
 » bet, non ἄλλο, vt in excusis nunc est. Totus locus est. *Πῶς γὰρ ἀλόγῳ τῷ
 » ἀρετῷ τῷ ὑπεβάλλει τῷ σοφῷ: οὐδὲ γὰρ ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων τινὸς, οὕτως δὲ
 » καὶ ἐπὶ δόλαιμωνίας ἐυλογῶν ἄλλο ἔχει: οὐδὲ γὰρ νόσος δόλαιμωνίας καὶ ἀρετῆς.
 » Quare Lucretius qui hoc etiam argumento fingit vti naturã, cum per-
 » suadere velit, vt æquo animo senex moriatur, in seuera illa tristitiq; ob-
 » iurgatione accipi debet, non de sapiente viro beatoque locutus, sed de
 » idiota homine. Inquit enim in illo, qui bene iucundeq; vixit accusando,
 » si mortem idem timeat, Cur non vt plenus vitæ cõmua recedis, Ac quo
 » animoque capis securã stulte quietem. Cum tamen illic de morte, quæ
 » à natura, non à vi affertur, loquatur Poëta. Concessisse quoque Epicu-
 » rum, cuius ratio mollis & enervata videbatur, consentaneam hanc θρα-
 » σύτητος: suafisiseque illis, qui doloribus grauib; iisdemq; diuturnis pre-
 » merentur, vt hoc pacto illos fugerent, verbis his Ciceronis intelligitur
 in*

in primo libro de Finibus à L. Torquato prolatis: vbi de fortitudine
 » differit: Ad dolores ita paratus est, vt meminerit maximos morte fini-
 » ri: paruos multa habere interualla requietis: mediocrium nos esse do-
 » minos, vt si tolerabiles sunt, feramus: sin minus, æquo animo è vita tan-
 » quam è theatro exeamus. Necnon versibus his Lucretianis, quo loco
 » ventosos homines, inanisque gloriæ cupidos exagitat: ait enim: Extor-
 » res iidem patria, longè que fugati Conspectu ex hominum, foedati cri-
 » mine turpi, Omnibus ærumnis affecti denique, viuunt, & quæ sequun-
 » tur, declarantia eos, quos refellit, falsò sibi ea tribuere: nec vt videri vo-
 » lebant, mortem contemnere. Hoc verò vt annotarem, admonuit me
 » nuper Angelus Borghinus, quẽ ob plurimas animi dotes, doctrinãq;
 » singularem, vehementer amo: cum enim olim quæstionem hanc ei ex-
 » plicassẽ: delectatusque ille magnopere fuisset animaduersione hac
 » mea non vulgari, oportere illam in his libris intexi, vt prodesset stu-
 » diosis, iudicauit.

*Quod irrisit Catullus in Egnatio, ob candidulos dentes insaniente, doce-
 » tur etiam à Poëta Comico in mulieribus reprehensum, quæ
 » ipse plerunque tam tenuè bonum non sine fasti-
 » dio cæterorum ostentant.*

C A P. XII.

ORBO quem exagitat Catullus in Egnatio, Alexis
 » Comicus Poëta, mulieres etiã teneri docuit, quæ idem
 » quod ille, bonum à natura arteve obtinuissent. Cum
 » enim Egnatius candidos haberet dentes, cõsuerat quo-
 » cunque venerat, renidere, vt hoc etiam sæpe ineptè
 » atque importunè faceret, locis illis quibus magis fle-
 » tus lacrymæque, quàm risus conueniebat: eadem autẽ origo erat huius
 » insulsi moris ac vitij in vtrisque, ostentatio scilicet minutæ corporis
 » partis elegãtioris, quæ tamen, illustri loco posita, multum adiuuat pul-
 » chritudinem. Iambus Catulli notus est, quo copiosè ille irridetur. vetus
 » alter Poëta paucioribus rem persecutus est: ad alios enim ipsarũ huius-
 » scemodi morbos, fastidiq; plenos mores ostendendos properabat. Lon-
 » gius autem carmen illud in tertio libro Pædagogi contexit Clemens
 » » Alexandrinus: verba verò, quæ huc pertinent, hæc sunt: *Ευρυῆς δόλαιων
 » » ἔσχερ, θρασύτητος δὲ γελᾶν. ἵνα θεωρῶσιν οἱ παρόντες τὸ σῆμα. ὡς ὅτι κομψὸν
 » » φορεῖ. ἔκρη δὲ μὴ χάρη, γελῶσα διατελεῖ τῶν ἡμέρων φυλήσιον μὲν ἡμῶν ἐχουσα λε-
 » » πῆδον οὐ τοῖς χάλεισιν, ὡς τῶ χροῶν σέσηρεν, ἀντε βούλετ, ἀντε μὴ. augebatur au-
 » » tem stultitia Egnatij, quod bonum illud, cuiusmodi erat, intelligeba-
 » » tur studio curaque paratum, & quod peius adhuc est, auxilio rei spur-
 » » cissimæ, præterquam quòd minus in viro, quàm muliere huiusce-
 » » modi delitiæ ferendæ. Animaduertendus verò elegans modus lo-
 » » quendi, corrigendique aliquem labentem in aliqua re, quo vititur
 » » Catullus: exposito enim iam errore animi ipsius, cum vitium quod
 » » ille habebat, ostendere vellet, orationem ad eum dirigit, inquitque:
 » » quare monendus es mi bone Egnati. Cicero quoque castigationem
 » » quandam*

» quandam iisdem verbis exorsus est in Oratore: nulla tamen est apud
 » eum ἀπεσφραγῆ, inquit enim: Itaque nobis monendi sunt ij, quorum ser-
 mo imperitus increbuit, & quæ sequuntur.

*Idem quod apud Latinos ludus ac iocus ualet, posse in
 Græco sermone ὕβλην καὶ φλυαρίαν.*

CAP. XIII.

» **D**EM verè Latinus Poëta, si puritatem sermonis, nō
 patriam spectamus, cū in Hendecasyllabo inquit:
 » Iocum me putat esse mœcha turpis. iocum intel-
 » xit rem abiectā ac parui pretii, quæ meritō cōtemni
 » ac ludibrio haberi possit, vt Terentius quoque, cū
 » Parmenonem ita induxit loquentem: Hic verò est,
 » qui si amare occœperit, ludum iocūmq; dices fuisse
 » illum alterū. Necnon Cicero pro L. Flacco, cū fidem autoritatēque
 » eriperet testimoniis Græcorum, vsus collatione Romanorū hominum,
 » ait enim: Num illos idem putatis? quibus iusurandum, iocus est: testi-
 » monium, ludus: existimatio vestra, tenebræ. T. præterea Linius Fabium
 » Max. hoc modo dicendi facit vtentem, in oratione aduersus P. Scipio-
 » nem, cū res ipsius gestas in Hispania contereret atque eleuaret: Næ
 » tibi P. Corneli, quum ex alto Africam conspexeris, ludus & iocus fuis-
 » set Hispaniæ tuæ videbuntur. Demosthenes verò cū idem (vt arbi-
 » tror) significare vellet in oratione, quæ inscripta est πρὸς τὴν λαοκρίτου
 » παραγραφήν, inquit, ὕβλην καὶ φλυαρίαν. docet enim in ea maximè aduer-
 » sarios declarasse contumeliam improbitatēque suam, quòd flocci fe-
 » cerunt quicquid in syngrapha scriptum fuit: remque tanti ponderis,
 » quanti pactum illud conuentūque foret, iocum nugāsq; fuisse exi-
 » stimauerunt. Quod autē Latini Scriptores ludum addiderunt, Aeschylus
 » quoque in Prometheo vinceto eodem sensu παιδῶν dixit. cū apud
 » cum Oceanus Prometheo suaderet, vt linguæ moderaretur, metu ma-
 » ioris poenæ, inquit enim: Ἔπειτα σοὶ τὸν νῦν χόλον παρόντα μὲ χθονὸν
 » παιδῶν εἶναι δοκῆν.

*Delectatum fuisse magnopere Ciceronem locutionibus Terentianis:
 uideriq; modos quosdam loquendi inde sumptos,
 in orationibus etiam intexisse.*

CAP. XIII.

» **I**CERO quum pro Milone, ostendens hoc quoque
 argumento reum non eo consilio Roma profectum,
 » vt insidiaretur in via Clodio, inquit: Tum casu pueros
 » symphonicos vxoris ducebat, & ancillarum greges,
 » existimari non stultè potest (vt arbitror) allulisse ad
 » locum Terentij illum, cū in Heauton timorumenō
 » induxit Syrum ita loquentem: Minimè mirum, adeò impeditæ sunt.
 » ancillarū gregem ducunt secum. Libenter enim in orationibus quoque
 » ferisq;ue

ferisq;ue sermonibus utebatur locis quibusdam huius Poëta, & pro-
 pter puritatem sermonis, & quia vim quasi prouerbiorum habebant. de
 quo etiam alibi in his libris disputauit, exemplisq; positus id confirma-
 ui. Appellauit autem (nisi fallor) Terentius gregem, quod Græci γόλον
 vocant. vt Sophocles Trachiniis cū ait: προσελθόνθ' ἴδε σὺν πολλῶν γόλων.
 quanuis grandius id verbum esse videatur. Illud autem leuiter immu-
 tatum, idem tamen penitus valens, in patrium nostrum sermonem ra-
 dices egit: vocamus enim nos quoque mulierum & auium, quæ caterua
 tim volant, vt aliarum quoque rerum, stuolo, cū gregem multitudi-
 nēque infinitam significare volumus. M. Varro, cū idem ostendere
 vellet, multitudinem scilicet hominum, & ipse verbo trās lato vsus est:
 » aliunde tamen ducto, id est, à militia. Inquit enim: Cohortis coquorum
 » atque hamiotarum: aucupūmq; hæc enim ipsius verba citantur à No-
 » nio Bimargo. quod verò pertinet ad reliqua Terentij verba, ad idque,
 » quod infra idem seruus dicit: Portant quid rerum. eodem pacto locutus
 » est Plautus in Epidico: Tum captiuorum quid ducunt secum. Potest su-
 » perioris animaduersionis exemplum quoque (nisi fallor) esse, quod,
 » cum in oratione pro domo sua Cicero dixerit: Pecuniæ autem tantæ
 » sunt, vt eas nimum multi egentes, sumptuosi, nobiles concupiscant. Cli-
 » tippo in eadem fabula ait: Mea est potens, procax, sumptuosa, nobilis.

*Sententia Demosthenis cum M. Varronis sententia collata: menda-
 tūsq; Sallustij locus in oratione C. Marij, qui corre-
 ptorum audacia deprauatus fuerat: idēque fa-
 cere cum sententia illa Demosthe-
 nis, indicatus.*

CAP. XV.

» **A**CCVSAT Demosthenes ciues suos in 111. Olynthia-
 ca, quòd sententias oratorum diligenter attenderent,
 » ac quod publicè diceretur, non negligerent: cū iidem
 » tamen vt res efficerentur, quæ vtilis Reip. disputatione
 » illorum demonstratæ erant, non curarent. Vt autem
 » excitaret illos, ac quantopere peccarent, ostenderet, ita
 » cum illis egit: docuitque, rem gerere, quanuis tempore cōsequatur sen-
 » tentiarum dictionem, ordinēque postterius sit, prius tamen vi & potesta-
 » te esse, ac validius multò, quàm illud. vnde percipiebatur, Athenien-
 » ses meliore in re, maiorisq; ponderis ad salutem Reipublicæ ne-
 » gligentes esse. Duas igitur actiones hominum tangit: quarum altera
 » est dicere: altera verò facere: Verba grauis oratoris hæc sunt: Τὸ δ' πρῶτ-
 » τειν τὸ λέγειν καὶ χεῖρον τοῦ εἶναι, ὕστερον δὲ τὴν τάξιν, πρότερον τὴν διωκόμεν καὶ κερταῖ δὲ
 » εἶναι. M. Varro in v. libro de lingua latina, tertiam quandam actionem
 » esse inquit cogitationem, quæ temporis ordine ambas has præcedit. Il-
 » la autem à Demosthene relicta est: vel potius in secunda inclusa. locus
 » eruditissimi scriptoris hic est. Actionum trium primus agitatus, men-
 » tis: quòd primum ea, quæ sumus acturi, cogitare debemus: deinde tum
 » dicere, ac facere. De his tribus minimè putat vulgus esse actionem, co-

gitationem : tertium, in quo quid facimus, id maximum. conuenit igitur M. Varroni cum Demosthene: ambo enim primas tertio dant: & in faciendo plurimum ponderis esse putant, quod cum vulgus etiam intellexeret, vt testatur Latinus Scriptor, Athenienses tamen ignauia occęca ti non videbant, aut si videbant, otium amplexati, agere negligebant. Accuratę autem animaduertendum, an alluserit ad hunc Demosthenis locum Sallustius (vt puto) cum in oratione, quam facit habitam a Mario ad Quirites, inquit: Nam gerere, quā fieri consul, tempore posterioris, reatque vsu prius est: videtur enim sententia valde similis. quāuis apud Gręcum oratorem differere de republica, non magistratum gerere sit: eadem tamen videtur oratio vtriusque rei esse. Cū autem immutata sit lectio apud Sallustium, vel deprauata potius: in nonnullis enim excusis nuper libris legitur: Nam legere quā fieri, tempore posterioris, quā frigida sententia hęc sit, & tanto Scriptor indigna, arbitror intelligi. Ab Aldo olim excusus, regere pro gerere habet, vnde crescēte audacia, facilius post legere ab imperito factū est. in antiquis sanę, ac superiore quoque memoria impressis omnibus, illo modo scriptum est. non tantū autem pro gerere, quod rectum est, improbe aliquis legere posuit, sed integrum etiam inde verbum sustulit, quia suprà de lectione Latinorum & Gręcorum commentariorum mentio facta fuerat: dixerat enim Marius: At ego scio Quirites, qui postquā cōsules facti sunt, acta maiorum & Gręcorum militaria pręcepta legere cęperunt: pręposteri homines, nam gerere, & quę sequuntur. deceptus tamen est qui hoc tentauit: nec acutum reconditūque sensum eruditi Scriptoris vidit. accusat enim nobiles homines Marius, quod non antequā imperium peterent, se pręparassent ad munera illa obeunda, si honorem cum adepti essent, vt oportebat, & natura earum rerum, bene cognita, requirerebat.

Defensa peruulgata lectio in 11. libro de finibus: quę sine causa tentata a quibusdam est.

C A P. X V I.

ERBA hęc Ciceronis sunt ě secundo libro de Finibus: vbi de amicitia contra Epicuri decreta disserit: qui vtilitatis causa dicebat ipsam expetędam. Num igitur vtiliorem tibi hunc Triarium putas esse posse, quā si tua sint, Puteolis gramina, mendo autem illa carent: quāuis non defuerint, qui corruptum locum putantes, pro gramina scribendum prędia censuerunt. intelligit autem Cicero verbo illo fructum pratorum, qui maximus est: neque enim tantū gramen certam herbam valet, quā *ἀγρωσι* Gręci vocant, sed alias etiam ostendit: vt hęc, ex quibus scęnum cogitur. Virgilius quoque in secundo Aeneidos hoc verbum accepit, pro quauis herba, cū in collatione, quā expressit ě x x 11. lib. o Iliadis, inquit: Qualis vbi in lucem coluber mala gramina pastus. & quę sequuntur: ita enim reddidit, quod Homerus dixerat: *ὦς δὲ δρᾶνον ἐπὶ χερσὶ*

» *χερσὶ δρᾶνον* & *ἀιδρα μέμρι* Βεβρωκός πακὰ φάρμακα. locus etiam ě secundo libro de Natura deorum, in quo de eadem re disputatur, declarat lectio-
» nem hanc veram esse, ac loco moueri non debere. Prata, & arua, & pecu-
» dum greges, diliguntur isto modo, quod fructus ex his capiuntur.

Questio de quodam loco Ennij, uerso ex Euripidis Medea.

C A P. X V I I.

» ERBA hęc Ennij ě fabula Medea, citata a Nonio, affirmare non ausim expressęne sint ě Medea Euripidis, quę in manibus est, an ex altera Medea ab eodem Poęta scripta, iniuria verō temporum amissa: Saluete optima corpora, certę manus, vestrę, meęque accipite. existimari quidem non sine causa possent interpretatio esse huius loci, quo Medea ipsa filios alloquitur, & sanę mirificę conuenit hęc oratio illi tempori, cū apud Gręcum Poętam crudelis mater, scęuąque consilia versans, non tamen omnino se matrem esse oblita, inquit: *προσπερὶ βόβλομαι. δὲ τ' ᾧ τέτυκα* Δὲ τ' ἀσπασασθε μὴ δὲ δεξιὰν χεῖρα. neque tamen penitus reddūt: nulla enim hęc Medea salutatio, qualis in Ennianis verbis: neque vt iubet porrigere manus, ita suas prębet Medea, quod apud Ennium facit. Qui tamen in Latinum sermonem Gręcas fabulas vertebant, non singulas semper sententias reddebant, vt aliquando etiam aliquid de suo addebant, licentiąque non parua utebantur.

Quo tempore acta sit causa pro L. Muręna: & quę uideatur sua propriąque ipsius sedes.

C A P. X V I I I.

» VI Ciceronis orationes antea cōfusas, & temerę collocatas, in eum ordinem, quo dictę sunt, digessere, bene operam suam posuerunt: ac multum luminis lectioni ipsarum attulerunt, lapsi tamen illi videntur, quod L. Muręnę, consulis designati, defensionę post omnes in Catilinam habitas orationes posuerunt, cū videatur causa illa in foro acta esse ante patefactam coniurationem: comprehensosque Catilinę socios, qui Romę ad incendendam urbem, tumultūque excitandum restiterāt. concionem autem habuit Cicero statim indicibus, coniuratisque captis: cunctąque diligenter, quę facta essent, Quiritibus exposuit. Vt etiam postea in Senatu de pœna coniuratorum orationem habuit: quare puto si temporis ordinem sequi volumus, orationem pro L. Muręna collocandam in medio Catilinarum. actam autem causam hanc tunc fuisse, & ě prooemio illius orationis intelligitur, & ě peroratione: planissimę autem ex illo loco, quum pauorem iniecit iudicibus, ne orbata Respu. altero consule, facilius opprimi posset a coniuratis, qui domi remanserant: qui est hic: audite consulem Iudices, nihil dicam arrogantius, tantū dicam, totos dies atque noctes de Republica cogitantem. Vsq; eō L. Catilina

g ij

» Rempub. despexit atque contempsit, ut ea copia, quam secum eduxit,
 » se hanc ciuitatem oppressurū arbitraretur: latius patet eius sceleris con-
 » tagio, quā quisquam putat: ad plures pertinet. intus, intus inquam est
 » equus Troianus, à quo nunquam me consule dormientes opprimemi-
 ni. & quæ longius sequuntur in eam sententiam: illis enim manifestò
 » perspicitur nondum detectam coniurationem fuisse. illi tamen fortasse
 noluerunt huius rei, quæ ad Catilinam pertinebat, feriem continuatio-
 nemque interrumpere, causa alia longèque diuersa inter illas interiecta
 atque inculcata: quod si ipsos mouit, discesserunt manifestò à superiore
 proposito, consilioque continuandi orationes Ciceronis, habita ratione
 solum temporis, quo habitæ illæ, siue in foro, siue in concione, siue in
 Senatu essent.

*Vetus scriptura indicata uersus Horati. ni: quæ si uera est, su-
 priorum morem eo loco secutus Poët. i
 intelligitur.*

C A P. X I X.

» I fidem sequimur antiquorum exemplariorum, Ho-
 ratiu veterem consuetudinem amauit in Ode, qua
 » criminatur allium: sic enim in ipsis scriptū est: Edit
 cicutis allium nocentius. non edat: prisci enim edo,
 » es, est, dicebant. vnde modo illo, quem nunc subiu-
 » etium vocant, edim, edis, edit. ita autem M. quoq;
 » Cato locutus est in libro de re rustica: quod olim
 admonui, cum multas maculas auxilio vetustorum librorum inde elui,
 ac nitidiorum priscum illum Scriptorem formis excudendum curauim.
 hoc enim ille semper seruauit, ut cum laudes brassicæ explicans, inquit:
 » Quod uolet cibi postea edit: sed si poterit solum brassicam esse, edit.
 Item multis aliis locis. Cicero quoque in epistola ad Petum eodem pa-
 » eto locutus est, cum ait: Ne ego te iacente bona tua comedim: Sic enim
 » scriptum est in optimo & antiquissimo libro: nam apud Plautum in
 » Bacchidibus excusi etiam ita habent: Quod dem scortis: quodque in lu-
 stris comedim, & congregem pater. Hæc autem magna ex parte antiqui
 sermonis vestigia, nonnulli superioribus temporibus peruersi correcto-
 res immutarant: & ad usum morèque loquendi inferioris ætatis rede-
 gerant. pessimo omnino consilio vsis. est enim conseruandus unicuique
 ætati suus sermo. sed aliquando etiam Scriptores vetera quædam liben-
 ter vsurpabant, contra quorum studium pugnandum non est.

Indicati

*Indicati qui fuerint athlete, qui tanto desiderio coronæ flagrarint, ut
 nuntium remisserint omnibus corporis uoluptatibus
 ut honore illo potirentur.*

C A P. X X.

» N epistola, qua multa collegit præcepta ad eximium
 » poemata condendum accommodata, Horatius, exem-
 » plo aliorum artificum poetas ad exercitationem labo-
 » remque impellens, inquit: Qui studet optatam curiu
 » contingere metam, Multa tulit fecitque puer: iudauit,
 » & alit: Abstiniuit Venere & vino. & quæ sequuntur.
 » qui autem athlete tanto studio, fugæque corporis vo-
 luptatū, coronam sibi parauerint, exposuit eruditissimus scriptor Plato
 in VI II. libro de Legibus, exemplo continentia illorum ad utiliore
 rem, multoque magis in vita profuturam, quam ars poetarum faciat,
 adolescentes exhortans, ostendit enim, si illi minoris laudis obtinendæ
 causa sibi ab his voluptatibus temperabant, quanto magis id facere opor-
 teret pro vero decore ac dignitate comparanda? Appellat autem Iccum
 in primis Tarentinum, qui ut ex Olympia, aliisque certaminibus Græ-
 ciæ victoriam reportaret, mulierem, nullam attigerat: seque ab omni
 Venere abstinerat, durante tempore illo, quo se ad studium ludicrum
 preparabat: tum Crissonem quendam & Astyllum & Diopompum,
 aliosque etiam referri posse affirmat, qui desiderio eiusdem gloriæ con-
 sequendæ, eiecerant à se omnem libidinem, castitatemque amplexati fue-
 rant. Verba ipsius hæc sunt: Αἰεὶ ἔν οὐκ ἴσμεν τὸν ταραντινον Ἰκκου ἀκοῆ διὰ τὸν
 » ὀλυμπίασι τε ἀγῶνα, καὶ τοὺς τε ἄλλους, ὧν διὰ φιλονημίαν καὶ τέχνην, καὶ τὸ Μ
 » τὸ σαφρονεῖν ἀνδρείου ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἡμεῖς ὡς λόγος, οὐτε τινὲ πώποτε γυναι-
 » κὸς ἢ ψάλο: οὐδ' αὖ παιδὸς ἐν ὄλῃ τῇ ἀσκήσεως ἀμεῖν. & quæ sequuntur.

*Emendatus locus Ciceronis in I I I. de Oratore, qui ualde cor-
 ruptus in omnibus libris est: totaque ipsius uis
 diligenter explicata.*

C A P. X X I.

» C I C E R O in tertio libro de Oratore, cum exemplis
 » confirmare uellet, quod dixerat: omnes artes aliter
 » ab iis tractari, qui eas ad usum trāsferūt: aliter ab iis,
 » qui ipsarum artium tractatu delectati, nihil in uita
 » sunt aliud acturi, inquit, ut in excusis libris, scriptis-
 » que quos uidi, nunc legitur: Magister hic Samnitiū
 » summa iam senectute est, & cotidie commentatur,
 » atque uelocius puer addidicerat, sed quod erat aptus ad illud, totūque
 » cognorat, fuit ut est apud Lucilium, quanuis bonus ipse, Samnis, in lu-
 » do, ac rudibus, cui uis satis asper, sed plus operæ foro tribuebat, amicis,
 » rei familiari. mendum autem satis manifestum est in illis uerbis, atque
 » uelocius, atque id valde molestum, & quod omnem sententiam huius
 » loci ita perturbat, ut sensus inde nullus elici queat. Legi igitur debet (ut
 g iij

suspicio) at **Q.** Velocius. ut scilicet post particulam, quæ aduersatur, prænomen sit: statimque nomen. quanuis de nomine comperti nihil habeam: nam aliquid maculæ in hoc restare potest. nomen familiæ prorsus esse debet. Imperiti autem librarij sæpe in hoc labi consueverunt, ac pro **Q.** quod **Quintus** sine vlla dubitatione valet, quæ, perperam scribere: hoc autem & ipse aliàs admonui, & qui in conferendis antiquis exemplaribus versati sunt, crebrò obseruare potuerunt. Primum igitur id verum esse probat exemplo magistri cuiusdam Samnitium, cuius nomen non ponit: erat enim nota persona: ab officio autem munereque quod sustinebat, illum describit. Samnites autem genus gladiatorum fuisse constat. hic igitur quanuis senex, cotidie commentabatur aliquid, quod ad studium illud pertineret. contra autem hic ipse, cuius nomen tenebris obrutum in lucem reuocaui, puer addidicerat: parumque temporis in ea arte percipienda consumpserat, quia erat à natura factus ad illud, nec totus in eo ludio occupari volebat: sed plus operæ tribuebat foro, amicis, patrimonio: ut Cicero narrat. Hoc autem exposito, accedit ad mulicos cantoresque. ac inquit: Valerius cotidie cantabat: erat enim scenicus. quid faceret aliud? at Numerius Furius, noster familiaris, cum est commodum, cantat: est enim pater familiæ: est eques Rom. puer dicit, quod discendum. quibus verbis manifestò perspicitur ita ut indicaui, supra legendum. ait enim hic quoque: at Numerius Furius, sed in tertio quoque exemplo maioris honestiorisq; artis, quàm easdem personas contendat inter se, eandem rationem seruat. quanuis nomen non ponat eius, qui tantum Philosophiæ acceperat, quantum ad vsum satis esset: inquit enim: At eius auunculum vix intelligeres id agere, cum ageret tamen. cum igitur semper duas personas compareret inter se. & eam, quæ arte aliqua delectata, totam ætatem in ea contereret: & eam, quæ ipsam ad vsum transferret: & earum nomina aut ponat, aut ita describat, ut liquidò intelligantur, manifestò cognoscitur supra nomen ponendum, legendumque, ut docui.

Mos antiquorum Græcorum declaratus, qui consueverunt comam alicui deo: in illisq; institutum proprium Ambraciotarum expositum, consecrantium primum capillum Apollini.

C A P. X X I I.

MOREM veteres Græci habebant comam alicui deo consecrandi, à temporibus vsque heroum. hoc enim quoque Homerus ostendit, ut cum in **xxiii.** libro Iliadis de Achille cecinit: *Στὰς ἀπάνσθε πυχῆς ξανθὸν ἀπεκίρσθη χείτην, τὸν ῥα σπερ χεῖρ πῶλ' ἀμῶν ἔφετε τηλεθώ- Cap.* Pausanias etiam consuetudinis huius ineminit in Arcadicis, vbi Leucippi regis Oenomai filij, historiam narrat: qui cum amore Daphnes arderet, nec speraret se posse illam vxorem obtinere: abhorrebat nanque virgo à marium consuetudine, ad dolum animum conuertit: auxilióq; comæ productioris, quam

Alphæo

Alphæo aiebat, sumpta itidem veste muliebri, se virginem simulauit. verba ipsius sunt, quæ huc pertinent: *ἔτρεπερ δ' Ἀλφειῶν κέλευτο τῶ ἀλφειῶ.* perdurauit autem illa ad inferiorem ætatem: nam Diphilus comicus maledicens improbo cuidam, qui pisces Athenis vendebat, affirmat ipsum hoc pacto texisse ignominiam suam. cum enim compunctus esset notis Threiciis, ne notæ illæ fronti iniustæ viderentur, habebat cæfariem tanquam integumentum quoddam. versus eius **Poëtæ** hi sunt, quanuis plures apud Athenæum legantur: qui testem illum citat odij, quo flagrabant piscium venditores: *κέλευτο ἔφαθ' ἢ πρῶτον ἰεῖν τῶ θεῶ, ὡς φασιν. οὐδὲν τὸ τῶ γ', ἀλλ' ἔστι μὲν: Πρὸ τῶ μετώπου παραπέτασμα* *ἄντ' ἔχει.* verbo autem illum uti ducto è theatro planum est: *παραπέτασμα* enim vela vocabantur, ipse integumentum dixi: duobus nanque locis Cicero de eadem persona loquens, idemque quod Diphilus intelligens, hoc verbum vsurpauit. ut in **L. Pisonem** illum ipsum significans. Vereor, ne qui sit, qui istius insignem nequitiam frontis, inuolutam integumentis, nondum cernat. & post reditum, in Senatu: **Vt** cum illius re similis fuisset, frontis tibi integumento ad occultanda tanta flagitia diutius uti non liceret. **M.** quoq; Varro gentis cuiusdam Græcorum quondam nobilis, institutum retulit, non dissimile huic, in **Cato**, vel de liberis educandis. Hæc nanque ipsius verba leguntur apud **Nonium**. Itaque Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, ite cirros, ad Apollinem ponere solent.

Cur Cicero oratione quadam de Phormione, ut de nigro homine loquatur: parasitòsque omnes atros uideri fingi solitos. si attendantur Alexidis uerba, qui hoc scripsit.

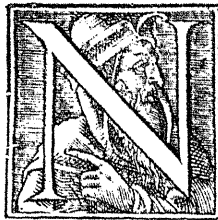
C A P. X X I I I.

VIDE **TVR** Cicero putasse Phormionem, parasitum Terentianum, atri coloris fuisse: propriumq; hoc eius parasiti extitisse, quod ad eum colorem pertinet, nò commune omnium eius generis hominum: quia in oratione pro **A. Cæcinnâ** inquit: Et argentarius **Sex. Clodius**, cui nomen est Phormio, nec minùs niger, nec minùs confidens, quàm ille Terentianus est Phormio. Nihil tamen apud comicum, quod indicet huius aut illius coloris eum fuisse. **Alexis** verò, qui eam scenam magna cum laude coluit, ostendere videtur solitos comicos Poëtæ inducere parasitos omnes atri coloris: plures enim versus ipsius apud Athenæum in **v. l.** libro *Δειπνοσοφιστῶν* leguntur, ab eius studij homine (ut apparet) pronuntiat, differente de natura parasitorum. eorum autem initium hoc est: *Δὲ ἔστι Ναυσίνια παρασίτων γόνη: Ἐν ἢ, τὸ κοινὸν καὶ κενωμασθημένον: Οἱ μέλανες ἡμῶν: θάτερον ἡ τῶ γένος.* & quæ sequuntur. Cum igitur ita loquatur parasitus, tradatque alterum ipforum genus, peruulgatum scilicet illud, atque in comædiis frequentatum esse, addens cuiusmodi nos sumus atri colore corporis, intelligitur inde (nisi fallor) quod dixi ac fortasse Cicero, quod commune omnium esse intelligebat, qui tunc assignauit.

Antiquus mos Siculorum explicatus in re diuina Nymphis facien-
da, quem tetigit eruditus Poëta in Bucolicis: impro-
bissimumque facinus Damoclis assenta-
toris commemoratum.

CAP. XXIIII.

»
»
»

NON temerè Virgilius in v. Ecloga induxit Menal-
cam ita loquentem, cum tempora ostenderet, qui-
bus pastores tanquam Deum veneraturi essent, Da-
phnidem, memoriãque illius piè celebraturi. Hæc
tibi semper erunt, & cum solennia vota Reddemus
nymphis, & cum lustrabimus agros. Posterius tem-
pus apertum, quo immolabãt hostias pro frugibus:
prioris ratio hæc est. Mos erat in Sicilia vt singulis annis in priuatis do-
mibus rem diuinam facerent Nymphis, temulentique ante ipsarum si-
mulachra saltarent. quæ omnia iam Menalcas supra exposuerat. Quia
autem origo pastoralis carminis in de fluxit, ideò instituta eius regio-
nis in eo persequitur noster Poëta. Moris verò huius meminerat Ti-
mæus in xxi. libro historiarum: omnemque rem diligenter narraue-
rat, cum impudentem flagitiosumque assentationem Damoclis adula-
toris Dionysij iunioris, Syracusarum tyranni, referret: qui eo tempore,
quo cæteri morem eum colerent, atque institutum seruarent, valere
iubens nymphas, dicensque non oportere curare deos expertes animi,
ad tyrannum se contulit: illique ea fecit, quæ reliqui omnes deabus illis
vetere instituto faciebant. Testimonium Timæi, quod ab Athenæo in
» sexto libro *λεπνοσχημάτων*, recitatur, hoc est: *Τίμαιος δ' ἐν τῇ δευτέρῃ καὶ*
» *ἑκστῇ τῶν ἰστοριῶν Δημοκλέα φησὶ, τὸν Διονυσίου τῆς νεωτέρου κλάκα, ἐθους ὄντος*
» *καὶ Σικελίαν θυσίας ποιῆσαι καὶ τὰς δίνιας ταῖς νύμφαις, καὶ περὶ τὰ ἀγάλματα*
» *παννυχίειν μεθυσκομῆνους, ἀρχαῖος δὲ γε περὶ τὰς θεάς, ὃ Δημοκλῆς ἐλάσας τὰς νύμ-*
» *φας, καὶ εἰπὼν, οὐδέ μιν προσέχειν ἀφύχαις θεοῖς, ἐλθὼν ἀρχαῖο τοῦ πρὸς τὸν Διονύσιον.*
Hic autem est impurus ille Damocles, cuius meminit Cicero in quinta
quæstione Tusculana: vbi copiosè narrat quomodo Dionysius eum
confutauit, cum prædicaret illum beatum, coëgitque ipsum confiteri,
se ita beatum esse nolle.

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER VII.

Locus M. Varronis de lingua Latina ualde in excusis libris de-
prauatus, & diligentia & ope antiquissimi libri
magna ex parte correctus.

CAP. I.

LOCVM M. Varronis atrocem in modum
laniatum libet indicare, vnòque tempore si
non omnia ipsius, maiorem saltem partem
vitorum corrigere: hinc autem liquidò per-
spicietur, quam male habitus ille doctissi-
mus Scriptor sit, & cum quot quantisque
monstris cotidie confligendum sit illis, qui
diligenter libros veterum autorum legunt.
In septimo igitur libro de lingua Latina ita
nunc vulgò in excusis legitur, apud Plau-
» tum: Quia ego antehac te amaui, valet constitui. Itaque hæres, cum
» constituit se heredem esse, dicitur canere, & cum id fecerit, creuissè. Sed
» antequàm cætera vulnera aperiã, his sanandis operam dabo. Primùm
» autem sciendum est initium Plautinæ fabule, quæ cistellaria vocatur,
» ipsum intelligere, in quo Silenium meretrix ita cum Gymnasio, eius-
» dem ordinis muliere & lena loquitur: Cùm antehac te amaui, & mihi
» amicam esse creui mea Gymnasium. patetque declarare M. Varronem
» vim eius verbi, creui, siue integer versus illic scribi debuit, qui culpa li-
» brariorum vix dimidiatus scriptus sit: siue satis auctori fuit locum indi-
» care, quia quod sequeretur, notum omnibus tunc foret, quod aliis etiã
» locis mihi videtur fecisse. Quòd si nunc pro canere, legatur cernere,
» quam veram certamque huius loci lectionem esse puto, locus omnis meo
» iudicio restitutus erit, quanuis in vetustissimo exemplari sit, fecit, in
» quo tantum illud à superiore scriptura discrepat: quæ autem sequuntur
» verba, magis adhuc corrupta sunt, ægriusque inde maculæ deleri
» possunt. Ita nanq; vulgò legitur apud eundem: Quo de sinu frequẽtem
» operam dedistis valet assiduam. Itaque qui adest assiduus ferre: quem
» oport

oportet. his frequens opponi solet. apparet autem ipsum intelligere locum hunc Plauti, qui tribus interiectis versibus, superiorem sequitur.

» Ita omnibus relictis mihi frequentem operam dedistis. in antiquissimo libro hoc tantum discriminis quod in illo est. Quod è simi frequentem, & infra pro ferre addita in extremo litera, ferret. Restat tertius locus Comici ad cõfirmationem sententiæ posterioris adductus, qui eius declaratio est. ait enim: Itaque illud eadem mulierculæ dicunt quidem, nos pretio tanti est frequentare, ita in prandio nos lepidè ac nitidè accepisti, apparet dicere, facile est, vt curare vt adsim, cum iam bene nos accipias. significant autem verba hæc Plauti quibus Gymnasium Silenio respondet, blandè & ipsa suauiterque: Pol isthoc quidem nos pretio facile est frequentare tibi vti visque habere. ita lepidè nitidèque in prandio accepisti apud te. reliquit autem (vt opinor) Varro verba hæc, quæ in medio collocata sunt, quia augment tantum confirmantque, quod dixerat, nihilque noui addunt: hoc enim moris erat antiquorum Scriptorum. antiquus liber varietatis hoc habet, quod principium Plautinorum verborum magis accedit ad lectionem eius poëtæ. Explicatio autem ita illic est. Apparet dicere, facile est te curare, vt adsimus, cum tam bene nos accipias, verius manifestò atque emendatius.

Locus Plauti è Cistellaria mancus, inuentis, quæ desiderabantur apud M. Varronem, restitutus.

C A P. I I.

» **V**T Plauti autem Poëtæ auxilio Varronis locus valde corruptus, magna ex parte corrigitur, atq; emendatur, ita contra M. Varronis autoritate testimonioque Plautinus versus imminutus, mancúsque restituitur, atque integer redditur. Quod enim paulò pòst illic à Iena dicitur, laudante & ipsa splendorem elegantiamque Silenij, ita nunc vulgò legitur

» in excusis libris: Quod ille dixit, qui secundo vectus est mari, ventum gaudeo ad te ecastor, ita hodie hic acceptæ fumus, cum ramen versum illum integrum citet Varro in quinto libro de lingua Latina hoc pacto: Venelia à veniendo, ac vento illo, quem Plautus dicit. Quod ibi dixit, qui secundo vento vectus est tranquillo mari, Ventum gaudeo. Sed nonnullos etiam vidi Plautinos libros calamo scriptos, in quibus versus ille, vt à doctissimo viro adducitur, nulla immutatione legatur.

» Nam gaudeo in vetustissimo illo Varronis exemplari prima, non tertia persona, vt in excusis est, habetur. Semper enim ipsum, si non omnino purgatum est, specimen aliquod dat suæ probitatis.

Quintil

Quintiliani locus declaratus, ubi tropi μετὰ ληΐως uocati, Græcum exemplum ponit.

C A P. I I I.

» **L**OCVS hic Quintiliani ex octauo libro, quia obscurior est, à me illustrabitur, & loco Poëtæ, quem intelligit, indicato: & testimonio grauis eruditique Scriptoris, qui idem tradens, eodem exemplo vritur, citato. Quintilianus igitur inquit: Superest ex his, quæ aliter significant, μετὰ ληΐως, id est, transumptio: quæ ex alio in aliud velut viam præstat, tropus vt rarissimus, etiam improprii vsus: Græcis tamen frequentior, qui Centaurum Chirona & ἠΐως θόας, ἄξίας dicunt. Homerus autem in Iulias θόας, cum acute formæ significare vellet, vocauit hoc versu è x v. libro Odysseæ: Ἐνθερ δ' αὖ νηΐοισιν ἐπιπρόεηνα βοῆσιν. Hanc autem rationem secutus ille nomina immutauit, alterumque pro altero capit, quod ἄδην & ἄξην sunt σιωώνυμα: ἄξην autem Græcis non tantum ostendit, quod velox est in motu, verum etiam, quod forma in tenuitatem acutumque porrectum est: quare quod est huic σιωώνυμα, tanquam & ipsum idem penitus significaret, loco alterius posuit. Hoc Plutarchus in vita Homeri docet, vbi & ipse de lumine hoc orationis disputat. Vtitur autem eiusdem Homerici versus exemplo scribès: Ἐρεθῶ ἴβηπῶ ἔσιν ἡ καλον- μεν μετὰ ληΐως ἤ σιωώνυμα σιμῶνουσα πρᾶγμα διάφερον εἶον. Ἐνθερ δ' αὖ νηΐοισιν, & quæ sequuntur. Sed etiam Strabo in octauo γεωγραφικῶν eiusdem Homerici verba affert eandem declarationem. posito nanque versu illo, cum id quod ad studium suum pertinebat, quæreret, addidit: θόας δὲ ἔρηκεν τὰς ἄξίας.

Loci duo duorum summi utriusque in sua lingua, oratorum, inter se propter similitudinem collati.

C A P. I I I I.

» **M**ITHRIDATEM deum, illum patrem, illum conseruatorum Asiæ, illum Dionysium, Bacchum, Liberum nominabant. Par similisque locus hic est Ciceronis pro L. Flacco, quo effudisse omnes honores verborum Tral- lianos in Mithridatem significat, illi Demosthenis in oratione pro Ctesiphonte, quo declarat Thessalos Thebanosque, alteros prauitate quadam animi: alteros verò stultitia impulsos, decretis suis ornasse mirificè Philippum Macedonem, Alexandri patrem: omniâque accepta illi retulisse, quæ à mortali homine mortalibus tribui possunt. nam Asiatici illi in cœlum Ponti regem tulerunt, ipsum dei nomine appellantes. Demosthenis verba hæc sunt: Οἱ μὲν κατὰ πῆλυσιν θετῶν ἀλοῖν ἡ ἀνάσθητοι θηβᾶσι, φίλων, ἀνεργέτην, σάβηρα τὸν φίλιππον ἡγήσαντο, πάντ' ἐκείνῳ ἰὼ ἀντοῖς. Athenæus quoque in quinto δαιτυσοφιστῶν, vbi Athenionis illius, improbissimi hominis meminit, qui è legatione ad Mithridatē rediens, turbulentissima oratione populum Atheniensem concitauit, ostendit regem illum Deum appellatū, neque tamen magis Liberum

Liberum patrem,quam alium vllum è numero ipsorum. cum significet hic Cicero præcipue affectasse illum Liberi patris nomen ac gloriam. Athenæi verba, ore seditiosissimi viri prolata, hæc sunt: πᾶσι δὲ πόλις ταῖς ὑπὲρ ἀνθρώπων τιμαῖς ὑπαρξέτω καὶ ἀναλείτῃ τῶν θεῶν βασιλέα. Hoc etiam animaduertendum est in quibusdam libris pro Dionysium, duo nomina esse, quibus tamen idem Deus intelligitur. habent enim Euchium, Nysium, quod testatum esse volui. Vt autem similes inter se magnopere superiores loci sunt: ita hi quoque ipsi eorundem summorum oratorum multum similitudinis retinent: cum enim Cicero Quiritibus suaderet, vt eligerent ducem Cn. Pompeium contra Piratas, incenderetque vellet eorū animos, incommoda à Piratis accepta recitauit, ac penè ipsis ante oculos posuit: quæ res inurebat turpissimam notam populo Romano victori omnium gentium, ita egit: Quid aut Colophonem, aut Samum, nobilissimas vrbes, innumerabilesque alias, captas esse commemorare, cum vestros portus, atque eos portus, quibus vitam & spiritum ducitis, in prædonum fuisse potestate sciatis? an verò ignoratis portum Caietæ, celeberrimum atque plenissimum nauium, inspectante prætore, à prædonibus esse direptum? Ex Miseno autem eius ipsius liberos, qui cum prædonibus antea ibi bellum gesserat, à prædonibus esse sublato? Nam quid ego Hostiensis incommodum, atque illam labem atque ignominiam Recip. querar, cum propè inspectantibus vobis classis ea, cui consul populi Romani præpositus esset, à prædonibus capta atque oppressa est? Simili autem tempore Demosthenes, cum vtilitatem suæ rationis confirmaret, ac quot quâunque magni fructus ex consilio suo capi possent, ostenderet, præterita damna iniuriâque Philippi commemorauit: quibus malis illi imparati remedium nullum adhibere poterant. Ita igitur eum locum tractauit, affirmans, nihil postea huiuscemodi, si sequi se voluerint, factum iri. οὐχ ὡσπερ τῶν παρελθόντων χρόνων εἰς λήθη, καὶ ἵμερος ἐμβαλῶν, ἀεὶ χαλεπώτους πολίτας ὑμῶν ἐρῶν ὡς χεὶ ἄγων, καὶ πρὸς τῶν γερασῶν τὰ πλοῖα συλλαβῶν ἀμύθητα χρεῖματῶν ἐπέλεξε: Τὰ τελευτήσια δὲ εἰς μαρτυρίαν ἀπέδωκεν ἢ τὴν ἑρῶν ἀπὸ τῆς χώρας ὡς χεὶ ἔχων τριήρη: ὑμῖν δὲ οὐτε ταῦτα ἠδὲ δύνασθε καλέσειν: οὐτ' εἰς τοὺς χρόνους, οὓς ἂν προέλοιπεν, βοηθεῖν. Locus autem est in prima, vt nunc inscribitur, Philippica.

Deleta macula ex oratione Ciceronis, qua Catilinam emisit: declaratumque idem ualere apud illum dare mentem, & iniicere mentem, quod apud Græcos ἐμβαλεῖν, siue ἐμποιεῖν νοῦν.

C A P. V.

IN oratione, quam habuit Cicero in Catilinam præsentem, macula scripturæ (nisi fallor) hæsit: cum enim in pluribus exculis legatur: Vtinam tibi istam mentem dii immortales donarent, extrema voce aliquantulum immutata (darent) vt arbitror, legi debet. Sic certè ipse pro Milone locutus est, cum idem omnino significare vellet. Hic dii immortales (vt supra dixi) mentem dederunt illi perditio ac furioso, vt huic faceret infidias. supra tamen, quem locum intelligit, dixerat, mentem iniicit. significat

significat autem mentem dare vel iniicere, excitare desiderium in pectore alicuius, subitoque ad aliquid gerendum impellere. Virgilius quoque in III. libro Georgicorum eodem pacto locutus est, de furore equorum agens: Et mentem Venus ipsa dedit. Sed etiam T. Liuius in VI. libro, vbi Manlium plebis animos contra patres inflammantem inducit. Dij prohibeant hæc: sed nunquam propter me de coelo descendunt, vobis dent mentem oportet, vt prohibeatis, sicuti mihi dederunt armato, togatoque, vt vos à barbaris hostibus, à superbis defenderem ciuibus. Constat igitur tot exemplis optimorum autorum ita legi debere. Sed adsunt etiam testes huius lectionis libri scripti. Animaduertendum verò Ciceronem, cum inquit pro Milone: Ea vis igitur ipsa, quæ sæpe incredibiles huic vrbi felicitates, atque opes attulit: quæ illam perniciem extinxit, ac sustulit, huic primum mentem iniicit, vt vi irritare, ferroque lacessere fortissimum virum auderet, & quæ sequuntur, videri imitatum esse Demosthenem, qui & ipse de Philippo Macedone huiusmodi quiddam mente concepit, cum quæsisse illum studio suo, nimiamque cupidine augendi imperij interitum rerum suarum vaticinaretur, impulsus à diis immortalibus dignitatem Atheniensium procuratibus. In prima Philippica: Δοκῆ δὲ μοι θεῶν τῆς ὧ ἀνδρῶν ἀθλιώτοι, τοῖς γιγνομένοις ὑπὲρ τῶν πόλεως ἀσχηλώμενοι, τὴν φιλοπραγμοσύνην τῶν τῶν ἐμβαλεῖν φιλίππῳ. Εμβαλεῖν enim dixit (vt opinor) quod Cicero postea iniicere: quod enim mentem non inquit, sed aliam rem, Cicero itidem infra iniicere amentiam ait. Isocrates verò elegantissimus Scriptor vt videtur, ἐμποιεῖν ἔννοιαν inquit, cum idem & ipse ostendere vellet. hæc enim ipsius verba sunt in libro, quem misit ad Philippum Macedonem: Οἱ μὲν δὲ σε οὐκ ἀγνοεῖν, ὅτι ἔσονται θεοὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων δικαιόσμενοι γὰρ αὐτὸ χεῖρ ἐστὶ, οὐτε μετὰ τῶν ἀγαθῶν, οὐτε τῶν κακῶν γίνονται τῶν συνόντων αὐτοῖς. ἀλλ' ἐκείνοις τοιαύτη ἔννοια ἐμποιεῖται, ὡς τε δι' ἀλλήλων ἡμῶν ἐκείτερα παραγίνεσθαι τούτων.

Virgilius indicatus accepisse totum illum locum, quo de furore equarum in III. libro Georgicorum agit, ab Aristotele: diligensque de sententijs illis disputatio.

C A P. VI.

VIA modò vsus sum exemplo Virgilij è libro de re pecuaria, rediit mihi in mentem id, quod iam obseruaram, Poëtam totum eum locum, qui sequitur, sumpsisse ab Aristotele: ille enim in VI. libro de historia animalium, vbi naturam equarum morisque pertractat, omne illud exponit, quod Virgilius XII. his continentibus versibus tradit: Continuòque audis vbi subdita flamma medullis, Vere magis (quia Vere calor redit ossibus) illæ Ore omnes versæ in Zephyrum stant rupibus altis: Exceptantque leues auras: & sæpe sine vllis Coniugijs, vento grauidæ (mirabile dictu) Saxa, per & scopulos, & depressas conualles, Diffugiunt, non Eure tuos, neque solis ad ortus In Boream, Caurumque, aut vnde nigerrimus Auster Nascitur, & pluuio contristat frigore cœlum. Hinc demum hippomanes, vero quod nomine dicunt Pastores, lentum distillat ab inuine virus: Hippom

Hippomanes, quod sæpe malæ legere nouerçæ, Miscueruntque herbas, & non innoxia verba. Aristotelis verba hæc sunt, ordinem etiã
 » eundem sequentis : Λέγοις γὰρ δὲ καὶ ἐξανεμοῦσθαι περὶ τὸν καιρὸν τῶτον. Δὲ οὐ
 » κρήτη οὐκ ἐκαιροῦσι τὰ ὄχθια ἐκ πῶν θηλειῶν. Postremum autem hoc reliquit
 » Virgilius, quia extra rem est : nec facit ad morbum ipsorū, insaniamq;
 » indicandam : Οἶσιν δὲ τὸ παθόντι, θέουσι ἐκ τῶν ἄλλων : ἵππων θέουσι δὲ οὔτε
 » πρὸς ἕω : οὔτε πρὸς δουμάς, ἀλλὰ πρὸς ἀρετὸν ἢ νότον. τὸ δὲ ἐκ ἄλλουσι τι κα-
 » λεῦσι δὲ τὸ ὡς περὶ ἐπὶ τῆς τικτομένης ἵππομανές : ἐστὶ δὲ οἶον ἢ καπρία καὶ ζυ-
 » τῆσι τὸ μάλιχα πάντων οἱ περὶ τὰς φαρμακείας : ἐκρῆ δὲ αὐταῖς ἐκ τῆς αἰθίου,
 » ὁμοιορ γοιη, λεπτότερον δὲ πολὺ ἢ τὸ τῆς ἀρετῆς. καὶ καλοῦσι τὸ τινὸς ἵππομα-
 » νές, ἀλλ' οὐ τὸ ἐπὶ τοῖς πώλοις ἐπιφύμενον. Quod igitur philosophus inquit,
 » λέγοις γὰρ ἐξανεμοῦσθαι περὶ καιρὸν τῶτον, Poëta pluribus persecutus est. Nam
 » duos versus consumplit in tempore describendo, quo potissimum in-
 » faniunt : tres verd in vi eius verbi exprimenda, quod autem addit θέου-
 » σιν ἐκ τῶν ἄλλων ἵππων, vertit ille, ornatu adhibito : faxa per, & scopulos,
 » & depressas conualles Diffugiunt. Præterea illa : θέουσι δὲ οὔτε πρὸς ἕω :
 » οὔτε πρὸς δουμάς, ἀλλὰ πρὸς ἀρετὸν ἢ νότον. consequentibus verbis, lumine
 » orationis importato, conuersoq; primū sermone ad vctum flantem
 » ab ortu : Non Eure tuos, neque solis ad ortus. In Boream Caurūmq;
 » aut vnde nigerimus Auster Nascitur, & pluuiο contristat frigore
 » cœlum. Nam septentrionem indicauit nomine ventorū, qui inde flant.
 » A diungit Aristoteles ea, quæ suprâ posui : illa autem Virgilius expri-
 » mit quatuor, qui restant versibus : quod enim est οἱ περὶ φαρμακείας in
 » Græco, noster ad nouercas veneficâsque transtulit. neque tamen quod
 » Virgilius vero hoc nomine vocari hippomanes dicit, distinxit illud ab
 » herba, quæ & ipsa idem nomen habet, vt falsò putarunt interpretes, sed
 » à carne, quæ nascitur in fronte equi : hoc enim manifestò docet Philo-
 » sophus his verbis : ἀλλ' οὐ τὸ ἐπὶ τοῖς πώλοις ἐπιφύμενον. neque tamen ne-
 » garim oriri etiam è terra, quod hippomanes vocatur : id enim apertè tra-
 » dit Theocritus in secundo Idillio canens : ἵππομανές φυτὸν ἐστὶ παρ' ἀρκάσι.
 » Tres igitur res longè diuersæ, quia idem valebant, ac veneficij vim ha-
 » bebant, eodem nomine vocabantur.

Ostenditur Græcum etiam Scriptorem simili eodem usum, quo Cicero
 in declaranda calliditate eorum, qui alienis sententijs
 pro suis utuntur : studiumque suum pra-
 uum occultere uolunt.

C A P. V I I.

CICERO in quinto libro de finibus, cum induxisset M. Pi-
 sonem Peripateticam disciplinam explicantem, eamque
 summis laudibus ornantem, in extremo sermone ipseus,
 vbi dicit cæteros Philosophos ex ea particula arrepta, suam
 singulos videri voluisse afferri sententiam, autore ipsarum
 » cælato, iamque id in pluribus vsu venisse ostendisset, inquit : Stoici re-
 » stant, hi quidem non vnam aliquam, aut alteram à nobis, sed totam ad
 » se nostram Philosophiam transtulerunt : atque vt reliqui fures, earum
 » rerum, quas ceperunt, signa commutant : sic illi vt nostris sententijs pro
 suis

fuis vterentur, nomina tanquam rerum notas, mutauerunt. Simili igitur ad improbitatem illorum, malitiãque ostendendam valde apto Cicero vsus est. quod itidem Themistius arripuit, cum Epicuri furtum detegeret, astute ab illo ne deprehenderetur, notis variatis occultatum. Epicurus enim quoque clam sumpta Aristotelis ratione, pro sua vsus est, ac ne furtum cognosceretur, reliquos fures imitatus, eodem pacto occultuit. Ita igitur in tertium librum naturalis auscultationis dilucidus
 » ille scriptor ait : Κάται τὸν λόγον τοῦτον ἡ γὰρ πνεῦμα οὕτως ἐπίκουρος, ὡς τε πα-
 » λαιότερον ἴσῃα, εἰσποιοῦσθαι καὶ ὑποβάλλειν μιν ἑστὶ καὶ φάλακας προσθήκας,
 » καθάπερ οἱ τὰ φῶτα μετὰ σελήνην ἵσθαι ὡς ὑπὲρ τῆς λαμπρότητος. quæ verò ratio illa fuerit, quam tibi adoptauit supposuitque Epicurus, quidque de suo ad- diderit, ne aliena esse intelligeretur, tempus nunc non est declarandi, occasioque melior huius rei dabitur : nunc enim satis habeo indicasse, in eadem re illustranda, ambos hos elegantes Scriptores idem simile attulisse, vel potius ab aliquo prius Græco, magni nominis autore, exco- gitatum, ac sæpe dictum, vtròsq; sumpsisse. Quæ nanque Cicero de Philosophia scribebat, è Græcis doctoribus accepta, ex illoque in hunc sermonem, vt ipsemet confessus est, tralata erant.

Exemplis clarissimorum uirorum comprobatur oportere fugere uoluptates, abigereque à se illas summo studio, qui aliquid magna laude gloriæque dignum gerere uolunt.

C A P. V I I I.

QUod si aliquid præclarum in vita, siue domi, siue militia efficere uolunt, nuntium remittant oportet corporis voluptatibus : illasque, vt omnium honestorum factorum accerrimas aduersarias, magnopere caueant. Græcarum rerum autores quomodo Alexander Macedo paruo temporis spatio, quo vixit, tot tantasque res efficere potuerit, ac penè vniuersum orbem armis peragrare, ostendentes, hoc afferunt : ipsūmq; docent nullis huiuscemodi oblectationibus, quæ cæteros mortales irretire solent, impeditū fuisse : neque cum tempus rei gerendæ venerat, aut vino, aut somno, aut ludo aliquo, aut libidine, aut spectaculis auocari inde potuisse. Idem autem de cupido eiusdem gloriæ, magnòque imitatore ipsius Cn. Pompeio memoriæ mādatur est. Nam Cicero cum pro lege Manilia illum ornauit, hoc etiam accuratè exposuit dicens : Vnde illam tantam celeritatem, & tam incredibilem cursū in itum putatis? non enim illum eximia vis remigum, aut ars inaudita quædam gubernandi, aut venti aliqui noui tam celeriter in vltimas terras pertulerunt. Sed hæc res, quæ cæteros remorari solent, non retardarunt. & quæ sequuntur, diligenter omnem rem explicat. Xenophon quoque, cum semper instructū paratūmq; Diphridam, Laconum ducem diceret, cæterosque omnes illius ordinis in eo superare, causam eius esse voluit, quòd non parèret corporis voluptatibus, sempèrque illi ipsi rei, quæ vrgebat toto pectore incumberet. Hæc sunt politici illius scriptoris verba è quarto libro

» libro de rebus Græcorum: Ηρ δ' οὐτ' ὁ ἀνὴρ δὲ χαρίσει οὐχ ἤτις τ' ἔστι θίμβρω-
 » ν' ὁ μάλλον τε σωτὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐγγειρητικώτερος στρατηγός: οὐδὲ γὰρ ἐγκρά-
 » τος αὐτὸς αἰτὸς σώματι ἰδόναι, ἀλλ' αἰεὶ πρὸς ὧν ἐργῶν, τὸτο ἐπραττε. Cicero
 quoque pro Archia Poëta, cum se commodis civium omni ætate sedu-
 lid feruiffe ostenderet, quare concedi sibi debere, vt si quid temporis va-
 caret, consumeret in artibus ingenuis tractandis, parem se ambobus
 studiis fuisse commemorat, quia non sit vnquam voluptatum illece-
 bris delinitus: Eisdem igitur & ipse res appellat, quæ fortes viros cor-
 » ruperunt, magnaque iplis impedimenta attulerunt. inquit enim: Qui
 » tot annos ita viuo Iudices, vt à nullius vnquam me tempore, aut com-
 » modo, aut otium meum abstraxerit, aut voluptas auocarit, aut denique
 fomnus retardarit.

*Non facta, sed uoluntatem in iudicando spectari oportere, autoritate ma-
 gnorum uirorum constituitur: ostenditurque Cicero -
 nem à Græcis scriptoribus, non nihil dissentia-
 re in admirabili historia tradenda.*

C A P. I X.

HYLLVS frementi Herculi apud Sophoclem Trachiniis,
 vlciſciq; dolorem suum cupienti, respondit: Si totam rem
 ille vt ipse, cognitam haberet, futurum, vt animus ipsius
 flecteretur, placareturque vxori, quæ bonas cogitationes
 animo versans, in fraudem incidere: quod tamen filij ob-
 securum dictum grauiter reprehensum est à patre, vim eius nondum in-
 telligente: vnde statim Hyllus aperte rem exponit, dicens, Deianiram,
 cum putasset corpori ipsius iniecturam, quod conciliandi amorem vini
 haberet, abalienatumq; ipsius animum reuocandi, peccasse errore quo-
 dam, non voluntate. Verè igitur Hyllus sensit in huiuscemodi rebus
 in primis consilium mentemque spectandam: ignouisse verò vxori for-
 tissimum virum hoc accepto intelligitur, quod cum prius malediceret
 illi singulis verbis, nihil postea contumeliarum in eam iecit. Narrat au-
 tem Aristoteles in libris de Moribus, qui ἠθικὰ μέγιστα vocantur, cum
 idem quod Deianiræ, foeminæ alij contigisset: quod enim poculum
 amatori dedit, interemit hominem: in iudiciũque Ariopagi vocata
 illa esset, elapsam feueritatem Iudicum, nulla alia de causa, nisi quòd
 planum factum esset, ipsam eo maleficio ἐκ προνοίας non vsam: dederat
 enim philtum amoris causa, quanuis sine suo excidisset: vnde intelligi
 poterat nō esse id sponte factum: nec enim obeſse voluit, sed prodesse.

Cicero quoq; in tertio libro de Natura Deorum, hoc tetigit his verbis:
 » Nec enim Herculi nocere Deianira voluit, quum ei tunicam san-
 » guine Centauri tinctam, dedit: nec prodesse Phereo Iasoni, is qui gla-
 » dio vomicam eius aperuit, quam sanare medici non potuerant: multi
 » enim & cum obeſse vellent, profuerunt: & cum prodesse, obfuerunt.
 Animaduertendum autem, quod ad posterius exemplum pertinet, cum
 idem memoriæ prodiderint Græci Scriptores, in tyranni nomine ipsos
 à M. Cicerone discrepare: nec enim hoc Iasoni, sed Prometheo cuidam

vſu

vſu veniſſe commemorant: res autem adeò incredibilis est, vt in omni
 tempore homini contigiſſe id mirum sit, nedum duobus eiusdem con-
 ditionis accidiſſe facile credi poſſit. Quare vereor, ne peccatum memo-
 riæ causa fuerit huius diſſenſionis, quod peccatum cui hæreat, affirma-
 re nō auſim, quanuis habeam ſuſpiciones nonnullas, quæ vt Latini au-
 toris culpa magis id cōmiſſum putem, perſuadere conantur. Plutarchus
 igitur in libro, quo docet quid interſit inter aſſentatorem & amicũ, ait:
 » ὡς περὶ γὰρ ὁ τὸν Θεοφλάδου περιμνηθεὶς κλέιναι διανοηθεὶς, ἐπαίσει τῷ ξίφει τὸ φῦμα
 » καὶ διείλεν ὡς τε σωθῆναι τὸν ἀνθρώπου, καὶ ἀπαλλαχθῆναι τῆς φύμας ὁ βαρῶν.
 » οὕτω. & quæ ſequuntur. Prætereà Simplicius in 1. 1. librum φυσικῆς ἀκροά-
 » ſεως, explicatis iam verbis, quibus Ariſtoteles oſtendit diſcrimina, quæ
 ſunt inter id, quod ſponte ſua fit, ac fortunam, in quaſtione quadam,
 » quam adfert, exponenda, inquit: διορ δὲ τὸν τύραννον περιμνηθεὶς πολλῆς μέρ-
 » ῶς τῷ ἀνελεῖν: διακρίνας δὲ τὸ φῦμα καὶ ἰασημένον.

*Docetur idem, quod Iſocrates de vi orationis dixit, tribuere etiam ipſi
 ſolitos ſophiſtas, poſſe ſcilicet ipſam res admirabiles
 ac penè contrarias.*

C A P. X.

SOCRATES, nobilis magiſter dicendi, in libro,
 quem Panegyricum vocauit, cum vim naturamque
 orationis explicaret, huiuscemodi illam eſſe affir-
 mauit, vt facultatem nobis præberet, de iisdem re-
 bus multis modis, contrariisq; inter ſe, dicendi: nec
 non, quæ ampla forent extenuandi, humiliãq; effi-
 cendi: & puſillis magnitudinem adiungēdi: vt ve-
 tuſta etiam nouo modo exponendi, de iſſique, quæ modo facta ſint, ve-
 tere more dicendi. Plato quoque in Phædro idem omnino de illa pro-
 tulit, ac penè iisdem verbis vſus eſt, niſi quod reprehendit Sophiſtas,
 qui hoc ſedulò agerent, ac ſe præſtare poſſe præ ſe ferrent: quare qui in
 rebus aſtura hac ratione commutandis ſtudium ponerent, dicit dimit-
 tendos. ore autem Socratis illa pronuntiat: Verba Platonis ipſius po-

» nam, non vt Iſocratis feci, tantum adumbrabo. τιſίαν τε καὶ γοργίαν ἐάσο-
 » μεν ὑθεῖν. οἱ γὰρ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἶδον ὡς τιμητῆα μάλλον: τὰ τε αὖ μι-
 » κρὰ, μεγάλα: καὶ τὰ μεγάλα, συμμῶς φαίνεσθαι ποιοῦσι διὰ ῥώμην λόγου. καινὰ
 » τὰ ῥαχίως, τὰ δὲ ὀκνητῆα καινῶς. συμμῶς τε λόγων ἢ ἀπειρα μῆτιν περὶ πάντων
 » ἀνδρῶν. Animaduertendũ autem, quod elegantiſſimus Scriptor inquit,
 cum contemptu quodam ἐάσομεν ὑθεῖν, quaſi quieſcere ſinemus: ὑθεῖν
 enim, quod eſt dormire, μεταφορικῶς hic prolatum eſt, quomodo ſæpe
 politi Scriptores loquuntur. nam Xenophon quoque primo ἀναβάſεως,
 in poſteriori Clearchi oratione, quam habuit ad milites, quos ducebat,
 » inquit: Ἐμοὶ ἔνδοξοι οὐχ ὄρα εἶναι ἡμῶν καθ' ὑθεῖν: οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν.
 cum ceſſandum non eſſe ſignificare vellent, vt ipſemet ſtatim teſtatur,
 quomodo etiam nos patrio ſermone ſæpe loquimur.

h

Quam apte traducantur uerba ab officijs nautarum, ad munera Remp. re-
gentium: elegantēque in primis id fecisse Aeschylum, declaratum,
initio tragœdia cuiusdam, quæ adhuc in manibus est:
cum duobus uerbis inde translatis eo-
dem loco usus sit.

CAP. XI.

BT oratores sæpe, & alij Scriptores, nō Poëtæ solūm, qui tamen liberius hoc faciunt, cum loquuntur de Rep. eiūsq; rectione, uerbis iis utuntur, quæ propria nauium sunt, ipsarū que gubernatorum, ut sedere in puppi: clauum tenere: gubernaculū abicere, aliāque huiuscemodi non pauca. Id autem fit ob ingentem similitudinem, quæ inter has res existit, ut audacter possint, sineque ullo metu uerba illinc huc traduci: Aeschylus autem initio Tragœdiæ, quam inscripsit ἐπιτὰ ἐπιθίας, cum induceret Eteoclem, regnantem tunc Thebis, de conditione eorum, qui ciuitates regerent disputantem, uerba & ipse inde sumpsit. Ut autem à Græcis & Latinis autoribus memoriæ proditum est, nō Poëta solūm Aeschylus, sed etiam Philosophus fuit, atque is quidē Pythagoreus, quod ex grauitate quoque sententiarum, subtilique disputatione multarum rerum, qua usus est in fabulis suis, cognosci nullo negotio potuit. Laudatur quoque is multis locis ab Aethenæo, cœlestisque ac diuinus appellatur.
» Primi igitur uersiculi fabulæ illius hi sunt: κάδμου πολίται χθὴ λέγειν τὰ
» κείρια, Οἷσι φυλάσσει πρᾶγ' ὄν πρὸ μνη πόλεως Οἴακα νοκῶν, βλέφαρα μὴ
» κοιμῶν ὑπνώ. intellexitque hunc locum Plato in sermone, quem Euthy-
» demum uocauit, ita Socratem loquentem inducens: Σαφῶς ἔρ' ἔδδοκει ἡμῖν
» ἄοτη εἶναι, ἢν ζητῶμεν, καὶ ἢ αἰτία τῆ ὀρθῶς πράττειν ὅτι τῆ πόλει, καὶ ἀτεχνῶς
» ἔστ' τὸ Δισχύλου ἰαμβόειον μὴν ὅτι τῆ πρύμνη καθίσταται τῆς πόλεως, πᾶν ἴα κυ-
» βερνώσα, καὶ πᾶν ἴω ἀρχουσα, καὶ πᾶν ἴα χρῆσιμα ποιῆν. Animaduertendum
præterea, quod in primo senario Aeschylus inquit, λέγειν κείρια, ualere
sententias utiles sapientēsq; edere: illæ nanq; opportunæ sunt, ac tem-
pori aptæ. modo autem hoc loquendi pluribus locis usus est hic Poëta,
ut infra hac ipsa in fabula: cum eadem persona regis de Amphiarao au-
» gure ita loquitur: φίλει δὲ σγᾶν, ἢ λέγειν τὰ κείρια. nec non in Coëphoris:
» Χμῖν δ' ἐπαινώ γλώσσαι σφρημοφ φέρειν. Σιγᾶν θ' ὄπου δέει, ἢ λέγειν τὰ κείρια.

Quod in Eunucho dictum est à coquo, qui ægrè à culina fuerat abstra-
ctus, ostenditur in Græca etiam quadam fabula prolatum.
Disputatur etiam de ueritate lectionis alterius
eiusdem Comœdiæ loci.

CAP. XII.

QUOD apud Terentium Eunucho Sanga admonitus à Gna-
thone, ut domi focique uicissim meminisset, respondit: Iam
dudum est animus in patinis. seruiuit mirificè Poëta perso-
næ coqui, qui inuitus in prælium abductus fuerat: mente
enim

enim in culina restiterat, ubi artificium ipsius ualebat. Idem autem apud
Alexin Comicum prolatum fuerat ab eo, qui incommoda, quæ paterē-
tur ante tempus in conuiuio accumbentes, afferebat: in aliis nanq; hoc
etiam posuit, quod iactura tunc fieret omnium, quæ dicerentur à cōui-
uis, quia animus eo tempore alienus esset ab auditione omni, occupatus
in alia cogitatione, uel potius mensæ ipsi hærens. quatuor autē hi ipsius
» senarij leguntur apud Athenæum in epitome primi libri: ὄσ ἐστὶ κατὰ
» κείρια πρὸ δόπτου συμφορὰ Οὔτε γὰρ ὑπὸ δόπτου βερὶ δέμαρ λάθει Οὐδ' ἄρ
» λέγει τις βδαιμῶς μάθοι μὲν ἄρ: Οὐδὲ γὰρ ἐστὶ β' τραπέζης πλῆσιον. In eadem
autem fabula quod uulgò legitur: Viden' otium & cibus quid faciat
alienus: pronuntiatum à Parmeno ne stomachante, fastidij & contuma-
ciæ plenam orationem parafiti, testatus est Petrus Bembus in antiquis-
simo suo libro, legi: Viden' ossum. quam lectionem uidetur ualde pro-
bare, cum tamen vim eius non explicet: hoc enim tantum inquit in ser-
» mone de Terentij fabulis. Tum illud etiam in Eunucho ossum, pro eo
» quod est os, in quo cognosci potest, quàm rectius in uetusto illo, quem
» totiens iam dico, libro ita scriptum id sit. Viden' ossum & cibus quid
» faciat alienus: quàm in cæteris, qui habent otium, nō ossum. quod si ve-
ra lectio hæc est, ut arbitror, puto ualere hic ossum uetere consuetudine,
quod statim Poëta ostendit: uidetur enim declaratio illius esse, quod
sequitur, cibus: ut sit familiaris sermo, quo nos etiam uulgò utimur, cum
quempiam uesci aliena mensa significamus: nec parcere rei familiari
ipsius. Dicimus enim ipsum vorare illius ossa: nisi quis malit inde ductū
esse, quod caro, quæ ossi propinqua est, suauior est, ut Græcus etiā Poëta
» affirmauit, cuius hic uersus legitur apud Athenæum: Τὸ γὰρ πρὸς δόπτου
» φασι κρέας εἶναι γλυκὺ. Animaduertendum autem, ut hic Terentius alie-
num cibum dixit, ita contra Plautum suo cibo dixisse, cum intelligeret,
» quod uulgò dicimus, suis sumptibus, in Pocnulo: Nostro sibi seruire
» nos censet cibo. In Truculento: Nimis otiosum arbitror hominē te esse.
» Quia nam arbitrare? Quia tuo uestimento & cibo alienis Rebus curas.

Locus Cicronis è primo libro de Offi-
cijs emendatus.

CAP. XIII.

CICERO in primo libro de Officiis, ubi sententiā uer-
sus illius sui, ualde irriti atque exagitati ab inimicis, cō-
stituit ac laudat, inquit: Ut enim alios omittam, nobis
» Remp. gubernantibus togæ arma cessere: neq; enim in
» Rep. periculum fuit grauius unquam, nec maius odiū.
» Ita enim legitur in excusis libris: mendosè tamen (nisi
fallor) nam scripti nonnulli, & ij quidē fati uetusti, una tantum litera
immutata, pro odiū, habent otium, quam lectionē ueram puto: ostendit
enim se rem illam gefisse, magnam ac Reip. salutarem, paruo motu tre-
pidationēque ciuitatis, uel potius nullo. Ingens autē laus est depellere à
Rep. graue aliquod malū, sine tumultu atq; armis, quæ sequuntur uerba
declarant ita legi debere: docet enim Cicero illis mira quadam breuitate
h ij

temporis perculosos deletosque fuisse hostes Reip. ipsamque omni metu liberatam. præcipue autem locus hic è secunda concione aduersus L. Catilinam, in quo idem verbum, idem omnino valens, positum est, id liquidò demōstrat. Neque nos vnquam, dum ille in vrbe hostis fuisset, tantis periculis Remp. tanta pace, tanto otio, tãto silentio liberassimus. nam quod in prima itidem ad Quirites inquit, valde hanc lectionem adiuuat, quanuis verbo hoc ipso vsus non sit. Atque hæc omnia sic agitur Quirites, vt res maximæ, in minimo motu: pericula summa, nullo tumultu: bellum intestinum ac domesticum, post hominum memoriam crudelissimum & maximum, me vno togato duce & imperatore fedetur. Gloriæ autem hoc in primis sibi duxisse Ciceronem, indicatur etiã his ipsius verbis ex oratione pro P. Sylla. Meis cōsiliis, meis laboribus, meis capitis periculis: sine tumultu, sine delectu, sine armis, sine exercitu, quinque hominibus cōprehensis atque cofossis: incensione vrberum, internicione ciues, vastitate Italiam, interitu Remp. liberaui. Odium autem (vt vulgò nunc legitur) quem locum illi habeat, non video.

Sententiæ nonnullæ Sallustij ostenduntur è Græco sermone expressæ.

CAP. XIII.

SALLVSTIVS de bello Catilinae, vbi de corruptis moribus populi Romani disputans, inquit: Aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere. videtur expressisse Homericum versum. in VI I I I. enim libro Iliados Achilles, orationi Ulyssis respondens, ostendit se ferre non posse huiuscemodi ingenium, quod aliud animo occultit, aliud autē dicit: nec minus hunc hominem odisse, quàm mortem: erat enim generosi animi iuuenis, ac quod sentiebat, liberè loquebatur. Locus Poëtæ, verbâque hæc sunt: *Εχθρὸς γὰρ μοι κείνῳ δειῶς αἰδῶσ' ἀνδρῶν, ὅς χ' ἔτερον μὲν κεύθει ὀπίφρεσιν: ἄλλο δὲ βάζει.* erat autem studiosus Græcarum literarum Sallustius: pluresque sententias eius lingue autorum, in Latinū versas, in historiis quas scripsit, inclusit. nam cū M. Catonis virtutibus explicatis addidit. Esse quã videri bonus malebat. manifesto interpretatus est senariū hunc Aeschyli, qui Amphiarai auguris naturam probitatēque laudans, inquit. *Ὁ δ' ἀλοκῆν ἄριστον, ἀλλ' εἶναι θέλει.* Animaduertendum prætereà, an cū narrat ita Metellum regi Boccho suasisse: Quanquã opibus suis confideret, tamen nō debere incerta pro certis mutare: respexerit (vt puto) ad sententiam versus Hesiodi, valde celebratam. inquit enim sapiens ille Poëta: *Νήπιον, ὃς τὰ ἐτοιμα λιπῶν, ἀνέτοιμα διώκει.* In bello etiã Catilinæ videtur eandem adumbrasse, de Allobrogibus loquens, diuersa cōsilia animo volentibus. inquit enim: Pro incerta spe, certa præmia. Plautus autem apertius illã vertit, cū Pseudolum, callidum seruū, secum philosophantem induxit: in aliisque multis dicentem: Stulti haud scimus, frustra vt simus, quàm quod cupienter dari, Petimus nobis, quasi quid in rem sit, possimus noscere. Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc euenit.

In lab

In labore atque in dolore. Nolo etiam omittere quin testificer, locum illum Sallustij de bello Iugurthæ, me inuenisse in antiquo libro aliter scriptum. In quondam enim Langobardis literis exarato legitur: Tamē nō debere certa pro incertis mutare. vtroque autem modo locutos bonos autores cōstat: vsosque verbo mutare, pro in commutatione sumere: & pro relinquere. vt Horatius, cū cecinit. *Velox amœnum saepe lucretilem, Mutat Lyceo Faunus.* & in alia ode contrã: *Cū tu cōem-ptos vndique nobiles Libros Panæti, Socraticam & domum Mutare lorici Hiberis Pollicitus meliora, temnis.*

Sententias duas, quæ à pluribus Poëtis tractatæ sunt, ponderatas fuisse ostenditur à bono harum rerum existimatore.

CAP. XV.

RANCISCVS Medices acerrimi iudicij vir fuit, & recōditæ atque elegantis doctrinæ: vtinam vita ipsi longior fuisset: quod ego saepe de ingenio illius eruditioneque verbis testatus sum re ipse scriptis que suis comprobasset: meque hoc labore, qui mihi tamē iucundissimus est, leuasset. ille igitur cū alios multos Lucretij Poëtæ locos mirificè laudabat: erat enim vehemens amator eius Poëtæ, tum in hoc artificium ipsius, candorēque celebrabat. Quòd cū veterem sententiam verteret, cuiusque autor fuisset nō valde probatus, neque Græcis suis, neque Latinis Scriptoribus, Poëta Choerilus, grauiter ac magnificè illã expressit, longēque autorem ipsius elegantia superauit: cū alius Latinus Poëta eandem transferens, inferior adhuc Choerilo fuerit: humilitérque atque abiectè illam pronūtiarit. sed vt versus ipsorum, ordinem temporum secutus, ponam. Græcus ille inquit: *Πέτρῳ κοιλῶναι βάνις ἰδῶν ἐνδελεχέη.* (Versum autem hunc citat Simplicius in Commentario suo, in VI I I. librum naturalis auscultationis) Lucretius autem idem his verbis protulit:

Nonne uides etiam guttas in saxa cadentes
Humoris, longo in spatio pertundere saxa?

Ouidius verò paucis, & omni ornatu carentibus verbis: *Gutta cauat lapidem.* Contentio igitur horum locorum, quod ille animaduertit, manifestò Lucretij granditatē faciendā que declarat: qui in tenui re exponenda, dignitatē carmini acquisiuit, & vt penè nos rem ipsam oculis cerneremus, effecit. Cū autem in huiuscemodi contentionibus facile virtus Poëtarum facultasque appareat, ac qui de ipsis rectè existimare velit, hoc præcipue diligenter attendat oporteat, alium etiã hunc optimi omnium Græcorum Poëtarum, à Latinis duobus primæ classis expressum, accuratè ponderauit: atque eidem cui superioris, ita posterioris huius, palmã dedit. Cū enim sententiam hanc Homeri è v I. libro Iliados, *Πέτρῳ τε φρένα λιπῶν,* Lucretius redderet, suauiter admodū inquit: & tacita pectus dulcedine tanguit. Virgilius quoque, præter quàm

h iij

quòd illum in vertendo secutus est, ingenioque ipsius fuit adiutus, minus tamen Poëticè: Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Cœnam sine sanguine uocatam esse à Greco Poëta, quam Plautus terrestrem appellauit: ambo autem tenuem pauperemque mensam intellexerunt.

CAP. XVI.

OENAM sine sanguine parasitus apud Diphilum Comici vocauit tenuem ac vilibus dapibus instructam: ob quã scilicet ornandam nullæ cæsæ forent animantes: inducitur autem impurus ille homo ab eleganti facetoque Poëta ita loquens: narrat enim se dissentire ab ingenio multorū, qui cum vocati sunt ad cœnam à diuite aliquo, fortunatoque homine, statim domū introeuntes laudant triglypham, tectam laqueata, Corinthiãque vasa, coniectis in huiuscemodi ornamenta ædium oculis: se nanque his rebus spretis, intentis oculis respicere fumum culinæ. quòd si ille impetu quodam directò latus sit, se gaudere ac præ gaudio exultare: contra autem si obliquus ac tenuis, ilico cognoscere cœnam, quod ei vehementer dolebat, sanguinem non habituram. à signo igitur ille iudicat se male acceptum iri: neque enim huiuscemodi cœna ipsum delectabat. Carmen ipsum Diphili, quod apud Athenæum in VI, libro Δειπνοσοφισῶν legitur, hîc ponam:

- » Ὅταν με καλέσῃ πλούσιος, δειπνοῦ ποιοῦν,
 » Οὐ κἀνανοῶ τρίγλυφ' οὐδὲ τὰς σέγας,
 » Οὐδὲ δουμάρω τὸς κορινθίους κάρδους:
 » Ατὼν δὲ τὴρῶ τὸ μαγέρον τὸν κωνόου.
 » Ἐὰν μὲν σφοδρὸς φερέμεν, εἰς ὄρθον τρέχῃ,
 » Γέγνηθα, καὶ χάρω, καὶ πῆρ' ἄρα γαίαι:
 » Ἐὰν δὲ πλάγῃ, καὶ λεπῶς, σὺθέως νοῶ
 » Ὅτι τὸτο μοι τὸ δειπνοῦ, ἀλλ' οὐδ' αἶμα ἔχει.

Plautinus contra senex in Captiuis parasitum ludit, ostendens se huiuscemodi cœnam ei daturum: Asper meus victus sanè est, cui ille: Sentis nee fitas? sequitur Aegio: Terrestris cœna est. Parasus terrestris bestia est. Aeg. Multis oleribus. Par. Curato ægrotos domi. Nihil autè inimicius esse oleribus parasito, & hîc declarauit, & apud eundem Græcum Comicum in mercatore, quidam qui accusat alium, & pisces, & aues, & omnes demum deliciores escas coëmentem: inquit enim sumptibus & voracitate illius fieri, vt & ipse, & vniuersa ciuitas, necessariò ad olera redigatur: ac pugnant sæpe contendantque inter se de apiis, vt Isthmiis fieri solebat: quorū certaminum corona, victoriæ præmiū, erat ex apio. nam iocatus in hoc lepide est. Inquit igitur: Οὐκ ἔστιν ἔχθνηρὸν ὑπὸ σου
 » μέλαθρον. Σιωήκας ἡμῶν εἰς τὰ λάχανα τὴν πόλιν. Περι τὸς σελίνου μα-
 » χόμεθ' ὡς περὶ σθμείους. Plures tamen versus leguntur apud Athenæum eodem, quo superiores, libro. Eadem autè sententia Alexidis Comici fuit, qui in fabula Demetrio accusans Phayllum quendam, vt in piscibus emendis, perditum, affirmauit ipsum tertiam quandam tempestatem addit

additum esse: prius nanque flante aquilone, aut austro vehemētiore, marisque fluctibus commotis, nemini piscem comedere licuisse: postea verò accedente illo in forum, atque omnes inde pisces euerrent, tanquam procella quadam ac turbine, ad eandem penuriam omnes cōpelli. Quare, inquit, restat, vt cōcertemus inter nos de oleribus. Carmen quòque ipsius, quia elegantissimum est, hîc ponam: Πρώτερον μὲν εἰ πωνύσει
 » βορέας, ἢ νότος Ἐν τῇ θαλάττῃ λαμπρὸς, ἰχθύς οὐκ ἐν τῷ Οὐδὸν φαγῆν. νῦν
 » δὲ πρὸς τοῖς πρῆμασι Τούτοις φάυλλος προσέγρονε χειμῶν φῖτος Ἐπάρ
 » γὼ ἐν νεφίας κἀλαγίνας τὴν χῆν Εἰς τὴν ἀγορὰν θούλον περιάμεν, ὃ χεῖται
 » φέρων ἄπαν τὸ λαφθὸν ὄσπερ γίγνηται Ἐν τοῖς λαχάνοις τὸ λοιπὸν ἡμῖν ἢ
 » μάχην. Leguntur autem apud Nonium verba quædam Turpilij, quæ videtur è principio posterioris huius exempli expressa. Antehac si flabat aquilo aut auster, inopia erat piscati. Quòd verò terrestrem cœnam suam esse Aegio dixit, addiditque copiã illic tantum olerum esse. Cicero quoque testatus est in epistola ad Gallum, lege sumptuaria C. Cæsaris terra nata excepta fuisse: vt cum aliarum epularum definitus numerus esset, herbarum ac cæterarū rerum, quæ orirentur è terra, propter vilitatem copia concederetur. In quibus etiam condiendis lautos homines tantum studij ponere solitos ostendit, vt illæ etiam sua sponte viles iniucundæque res, suauissimæ fierent. Animaduertendū etiam, quàm acutè subtiliterque parasitus spem non amiserit sumptuosæ cœnæ, quãuis audisset illam terrestrem futuram: aliter enim cepit vocem eam terrestrem, quàm ille vsurparat: terrestres enim quoque animantes vocantur, quæ in terris viuunt, vt distinguantur ab iis, quæ in aquis aut aëre degunt: & sanè Cicero, in vertendo Timæo, quod est apud Platonem: πρῶτον δὲ καὶ χειροῖον τέταρτον, terrestre quartum reddidit. Earum autem nonnullæ iucundæ sunt, in conuiujsque apponuntur. Putauit igitur sine piscibus auibusque posse opipare apparari conuiuium.

Qui uocarentur balnearij fures, declaratum: simulque illos legibus seuerius puniri solitos, ut cæteros, qui è publicis locis aliquid surriperent, indicatum.

CAP. XVII.

BALNEARIJ fures vocabantur, qui vestimenta eorum, qui lauatam ierant, surripiebant: à loco enim ubi potissimum studium illud suum prauum exercebant, appellabantur. Catullus quoque cum malediceret Vibennio, hoc vitium ipsi exprobauit: his verbis: O furum optime balneariorum, Vibenni pater, illos autem maiore poena affici solitos, vt eos etiam qui è palestra, aut foro, aut huiuscemodi aliquo publico loco, quàm qui è priuata domo aliquid tollerent, commemorat Aristoteles in XXI. segmēto Problematum, causamque huius rei quærit. hi nanque re surrepta æstimata, duplici cōdemnabantur: illi verò morte plectebantur. Demosthenes quoque; contra

Timocratem idem significauit: morte scilicet puniri solitos Athenis, qui è Gymnasijs, portubus, publicisque alijs locis res etiam vilissimas, furarentur, cuius verba ponam: καὶ ἐτίσθη ἐκ λυκείου, καὶ ἐκ ἀκαδημείας, καὶ ἐκ κωμοσάργου, καὶ ἀκρόατος, καὶ ἀλλοτρίων φαυλότατον, καὶ τῶν σκευῶν, καὶ τῶν ἐκ τῶν γυμνασίων, ἐφέλειτο, καὶ ἐκ τῶν λιμνῶν ὑπὲρ δεκά δραχμῶν ἢ τοῦτοις θάνατον ἐνομοθετήσων εἶναι τὴν ζημίαν. Plautus autem quàm difficile foret balneariorum furum insidijs resistere, ostendit in Rudente his verbis: etiam qui ita lauat. In Balneas, ibi quum sedulo sua vestimenta seruat, tamen furriuntur. Quod verò Catullus infra inquit: Quandoquidem patris rapinae Notae sunt populo: in alijs argumētis, quibus putat Aristoteles persuaderi potuisse latores eius legis, vt grauius animaduernerent in eius generis fures, hoc etiam est, quòd qui manifestò illic deprehensi sunt, ab omnibus fures esse, statim intelliguntur: vnde si euasere, non amplius student, ne fructus quidem quaestusque sui causa, probi homines videri: sciunt enim omnem operam, quam ponerēt in studio illo suo dissimulando, personaque probi viri induenda, irritam fore: cui rei incumbunt toto animo reliqui fures, vt deploratiores igitur, omnibusque partibus inquinatiores, merito, inquit, grauius puniuntur.

Quod Cicero dixit librorum ab Aristotele scriptorum fuisse limatius genus illud, quod reliquit in commentarijs, discrepat magno pere à iudicio Alexandri.

C A P. X V I I I.

DILIGENTER animaduertenda sunt haec verba Ciceronis è v. libro de Finibus bonorum & malorum, quibus de Peripateticorum institutis, principisque ipsorum Aristotele, loquitur: De summo autem bono, quia duo genera librorum sunt, vnum populariter scriptum, quod ἑσθητικὸν appellabant: alterum limatius, quod in commentarijs reliquerunt, non semper idem dicere videntur. Neque enim in commentarijs Aristoteles, si hoc verbo intelligimus, quæ Græci ὑπομνηματῶν vocant, reliquit veras suas exquisitasque sententias: necdum enim limata essent ipsius ὑπομνηματῶν, scriptaque accurate, nullius erant ponderis apud veteres Græcos ipsius interpretes: nec quicquam valere existimabantur ad iudicium summi doctoris mentemque indicandam de qualibet re. Testatur hoc Simplicius, in Categorias: vbi scripta Aristotelis examinat: confirmatque præterea id autoritate Alexandri, qui & ipse parum aut nihil tribuebat sententijs, quæ illic editæ forent, & monimentis illis traditæ. Putarem M. Tullium σὺδ' ἀγαθὰ ἴα intellexisse: verum ita quoque appellabantur libri ἑσθητικοί: nam sententiæ etiam illæ communes & populares erant, mandatæ literarum monumentis, vt ipsemet Cicero, hic testatur. videtur igitur significasse, quos Græci ἀκροαματίωνος vocabant: commentariosque dixisse libros illos.

Quo

Quomodo accipi debeat sententia quedam Ciceronis, ne videatur ignorasse, quod sit Poetae officium, fabulam aliquam argumentumque scribentis.

C A P. X I X.

CICERO in III. libro de officijs inquit: Vtile videbatur Vlysi, vt quidam Poetae Tragici prodiderunt. nam apud Homerum, optimum autorem, talis de Vlyssè nulla suspicio est, sed infimulant eum tragediæ, simulatione insaniam militiam subterfugere voluisse. Videtur igitur cognitum non habuisse Cicero officium Poetae Heroici, qui non omnia commemorare debet, quæ alicui in vita vsu venerunt, sed ea tantum, quæ sunt partes eius fabulae, quam scribit: neque enim hoc tantum, verum alia quoque multa Vlyssis facta omisit Homerus. Aristoteles in primo libro de arte Poetarum hoc docet: ὁδύσσειαν γὰρ ποιεῖν οὐκ ἐποίησεν ἄπαντα, ὁμοίωσιν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐποίησεν ὡς ἔδειξε, τὰ δὲ ἄλλα ὡς ἔδειξε. An ita Cicero à culpa, iustaque reprehensione, in qua aliò qui incidisset, defendi potest, vt miratus Poetam accipiatur: si id tantum fuisset, non aliquando id ἐν παρόδῳ tetigisse. vt ab apro in Parnasso ictus Vlysses in eo Poemate indicatur, & si tota res copiosè non exponitur. nam verba etiam ipsius hoc significare videntur, cum dixerit nullam suspensionem esse illic de hac re. Quod verò Poetas quosdam Tragicos hoc explanasse inquit, significat vt puto, Sophoclem, qui fabulam hoc titulo docuit, vt Græci veteres Grammatici testantur: ὁδύσσειαν ἢ ἑσθητικὴν. Ab Aristotele autem, qui inquit ἐν ἀρετῇ Vlysses hoc callidum consilium cepisse, significatur, quod Poeta etiam ille affirmarat, cuius versus expressi apud Ciceronem infra leguntur: Furere assimulat, ne coiret institit.

Omnibus in rebus ægrè ferre mortales immutari de sua uirtute iudicia reliquorum: studereque illos partem existimationem tueri.

C A P. X X.

VI multum se posse aliqua in re studiose putant, atque id aliquando factis vsique antea demonstrarunt, cauent quicquam facere, quod à parta iam laude degeneret: ita enim intelligunt se existimationem perdituros, ac quod summijs laboribus periculisque decus acquisuerint, subito amissuros. ostendit hoc Euripides Hippolyto coronato in magna re atque illustri persona: inducit enim Theseum, fictum crimen filij verum putantem, hac etiam de causa dicere se grauius ac pro magnitudine sceleris in eum animaduersurum: si nanque tam atrocem iniuriam dissimularem inquit, non crederer fortia illa facta præclaraque fecisse, quæ feci: nec fauos latrones necasse: aut esse denique acerrimus hostis improborum. Verba Poetae hæc sunt: Εἰ γὰρ παθὼν γε σου τὰ δ' ἡσθητικῶς, οὐ μαρτυρήσαι μὲ ἰσχυρῶς Σίνυς πῶς ἐκτανεῖν ἐσθ' ἴδω, ἀλλὰ κομπάζειν μάττω. & quæ sequuntur, eodem attinentia. Plautus autem in re leui ac nugatoria idem ostendit

ostendit: inducit enim Menæchmis parasitum, impurum ac callidū hominem, qui iniquo animo ferebat sibi impositum esse, ita loquentem: Non hercle is sum, qui sum, ni hanc iniuriam Mēque vltus pulchrè fuero, ipse enim quoque, qui aliis imponere consuevit, cum in eundem laqueum se incidisse putaret, videbatur sibi omnem gloriam amisisse, nec viuere delusus posse.

Vti sæpe oratores, cum de natura multitudinis loquuntur, quæ facile concitatur, similitudine maris ac procellarum.

CAP. XXI.

UAM crebrò vsurpari soleret simile hoc oratoribus, quo docebatur, vt mare suauiter tranquillū, cum mouetur ventis ac tempestatibus, ita rempublicam suam sponte quietam, agitari stimulis vocibusque improborum ac turbulentorum ciuium, indicarunt magni Latini scriptores M. Tullius, ac T. Liuius. Cum enim Ciceroni pro A. Cluentio dicenti commodum esset collatione uti: valdeque peruagatam eam esse intelligeret, id significauit hoc pacto: Ex quo intelligi potuit, id quod sæpe dictum est, vt mare, quod sua natura tranquillū sit, ventorum vi agitari atque turbari, sic & populum Romanum sua sponte esse placatum: hominum seditiosorum vocibus, vt violentissimis tempestatibus, concitari. Autor autem rerum Romanarum in xxxviii libro ab Vrbe condita, & ipse narrans Græcū oratorem in senatu R. pro Aetolis dicentem, Leonem quendam illa vsū, idem tetigit. hæc Liuij verba sunt: Atheniensis legatus Leon, Iccæ filius, eloquentia etiam dicitur mouisse, qui vulgata similitudine, mari tranquillo, quod ventis concitaretur, æquiparando multitudinem Aetolorum vsus, quū in fide Romanæ societatis mansissent, insita gentis tranquillitate, qui esse eos aiebat. Postquam flare ab Asia Thoas, & Dicæarchus: ab Europa Meneftas & Democritus cœpissent, tum illam tempestatem coortam, quæ eos apud Antiochum, sicuti ad scopulum intulisset.

Institutum Atheniensium indicatum, apud quos inquilini sine autore in iudicio non audiebantur: simulque comprobata suæ editionis lectio in III, libro Politicorum.

CAP. XXII.

UM Oedipus apud Sophoclem multa conuicia iecisset in Tiresiam augurem, in aliisque maledictis obiecisset, ipsum corruptum à Creonte regno suo insidiari, insolens contumeliæ senex ille ac fortis respondit, oportere par pari reddere, quāuis Oedipus sit Rex: licere enim sibi hoc facere, cum in Apollinis præsidio uiuat, non Oedipi ipsius seruus ac mancipium sit: adiunxitque, ὅς' οὐ κρείσσον ἢ προστάτου

στάτου κρείσσον ἢ προστάτου, respiciens ad legem, quæ erat Athenis, & in aliis nonnullis oppidis Græciæ, qua vetabatur inquilinum etiam in iudicio versari, ac causam orare, nisi autorem vindicemque adhibuisset, vocatum ab illis προστάτου. significauit igitur illis verbis Tiresias, si opus sit vindice & autore aliquo, se adhibiturum Apollinem, non mortalem aliquem: nec se vt ille insimularat, inseruire Creonti, vt eius patrocinio in huiusmodi temporibus vtatur. Scholion Græcum verum sensum eius loci non vidit. Sed Hesychius in voce προστάτης declaranda, instituti huius mentionem fecit, atque ita accipi debere hunc locum significauit: cum tradat etiam ἀπροσάσιον iudicij genus fuisse aduersus inquilinos, qui aliquid Athenis sine autore hoc administrassent Harpocratio etiam in Lexico instituti huius mentionem fecit, dicēs: προστάται vocabantur Athenis, qui præsidebant inquilinis: cogebantur enim legibus singuli inquilini ciuem aliquem Atheniensem assignare præsidē & autorem. hoc autē apud eos dicebatur, νέμειν προστάτω, vt Harpocratio ipse quoque, non solum Hesychius, loquitur. vnde fidentius restitui locum in I I libro Aristotelis de Rep. qui defecerat in Græcis exemplaribus, cum sententia simplicitate illa qua vtitur, expressa esset à veteri translatione. Lapsus autem est (vt apparet) librarius Græcus, quia idē verbum μετέχουσι paruo interuallo bis positū fuerat. quare imprudēter omisit omne illud, quod in medio interiectū erat: cū quod sequebatur posterius scripserit, relictis superioribus: est autem vbi docet quomodo ciuis capiendus sit: nec enim locus esset, cum urbem nobiscū simul incolant. nec etiam hi, qui publici iuris tantum cōmunicant nobiscum, vt vocati in iudicium causam suam defendere queant, & alios etiam ipsi vocare: hoc enim quoque inquit datum est his, qui aliquid simul pacto contraxerunt. Addidit autem multis in locis, ne horum quidem penitus participes fieri inquilinos, verū necesse illis esse autorem præsidemque assignare. vnde inquit aliquomodo imperfectē participes sunt huius cōmunionis. Prius libri excusi habebant, manca sine dubio & mutilata sententia: πολλὰ χεῖρ ἢ μεν ἔρ' οὐδὲ τούτων τελέως οἱ μέτομοι μετέχουσι ἀ ταιώτης κωνανίας: ipse veritatem sequutus, & fidem præcæ translationis, addidi, ἀλλ' ἀνάγκη νέμειν προστάτω. διὸ ἀτελὲς ὡς μετέχουσι.

Explicata sententia M. Varronis apud Nonium reperta, de vini quodam genere abortum gignentis.

CAP. XXIII.

ERBA hæc sunt M. Varronis à libro, quem scripsit de Admirandis rebus, in testimonium vocata à Nonio: Vinum quod ibi natum sit in quodam loco, si prægnans biberit, fieri vt abortiatur. intelligit autem, ibi dicens, Achaiam regionem, quam supra, vt suspicari licet, appellat: locum verò eius terræ certum Caryniam vocatum. Hoc autem manifestò tenetur autoritate Theophrasti, qui id memorie prodiderat: vndeque doctissimum Latinorum hominū sumpsisse arbitrari

trari possumus. Sed Plinius quoque idem narrat, totum Græci scriptoris locum ita in Latinum vertens, in x i i i i. libro, ubi de prodigiis vini differit: At in Achaia maximè circa Caryniam abigi partū vino: atque etiam si vnam edant grauidæ: cūm differentia in gustatu non sit. Theophrasti verba hæc sunt è libro ix. de iis, quæ oriuntur è terra: *πάλημ δὲ ἐν ἀχαΐᾳ, καὶ μάλιστ' ἐν καθυΐᾳ, ἀμπέλου τι γίνεται, ἀφ' οὗ ὁ οἶνος* *Ἰθαμβλοῦν ποιεῖ τὰς γυναικας, ἐγκύμονας οὖσας. καὶ αἰκίμβλο φάγωσι τῶν βοτῶν, Ἰθαμβλοῦσι ἢ αὐτὰι: καὶ δὲ τὴν γένεσιν, οὐθ' ὁ βότρυς Ἰθαμβλοῦ αἰσθησιν ποιεῖ* *παρὰ τὰς ἄλλους: οὐθ' ὁ οἶνος.* Animaduertendum autem totū id, quod pertinet ad canes, traditum à Theophrasto, reliquisse Pliniū, vt Athenæus quoque fecit, cuius hæc verba sunt, locum ipsius citantis: *περὶ δὲ κερωΐᾳ δὲ ἀχαΐας ἀμπέλου τι γίνεται, ἀφ' ἧς τὸν οἶνον Ἰθαμβλοῦν ποιεῖν* *τὰς γυναικας τὰς ἐγκύμονας, καὶ τῶν βοτῶν δὲ φασὶ φάγωσιν Ἰθαμβλοῦσιν.* Restat paruus scrupulus in nomine loci, ubi nasceretur id vinū: omnibus enim ferè locis, quibus mentio ipsius fit à diuersis scriptoribus, variatum est, quod a dnotarat etiam Hermolaus.

Locus Virgilij è x. Aeneidos collatus cum eo, quod Græci Poëtae, Homerus Euripidēsque, de eadem re dixerunt.

C A P. XXIIII.

His verbis allocutus est fortis amator apud Virgilium amores ac delicias suas, cūm præclarū consilium suum, ac quid ipsi repente in mentem, gloriæ cupido, venisset, illi aperire cœpit: Diuine hunc ardorē mentibus addunt, Euryale: an sua cuique deus sit dira cupido? Aut pugnam, aut aliquid iam dudū inuadere magnum Mens agitat mihi: nec placida contenta quiete est. videtur autem Poëta Homerum imitatus: ipse enim quoq; in x. libro Iliados Dolionem illum Troianum, qui exploratorem Hæctori se obtulit in rebus aduersis Græcorum, non bene vires animi sui ponderans, ita fecit cum imperatore suo loquētem: *Ἐκίτορ, ἐμ' ὄτρυνε κραδίη, καὶ θυμὸς ἀγύωρ, Νηΐων ὠκυπέτρων σχεδὸν ἐλθέμεν: ἐκίτε πύθ' ἐσθ' κί.* Euripides quoque in fabula nō nimis, seuera, quam Cyclopem inscripsit, ita induxit versutum callidūque virum Vlyssē loquentem: cūm ostendit venisse sibi in mentem facinus, quo posset miserabiliter necatos socios suos à Polyphemo vlcisci: seque periculo liberare. Id autem erat vini plenum illum, temulentūque factum, sopire. Inquit enim: *αἰσθηθε μοι θεῶν:* diuinum enim cōsilium illud, quasi à Deo immissum, appellauit. Quod si diligenter attendimus, Virgilius vtranque Græcorum Poëtarum sententiam complexus est: Homerus enim videtur innuere huiuscemodi omnes cogitationes excitari ab animo, cupiditatēque aliqua: Euripides autem cœlitus dimitti: ambo tamen singulis sententiis contenti fuerunt, nec de veritate rei tunc subtiliter quæsiuerunt: neque enim tempus illud accuratam de his rebus disputationem requirebat. Vnde nō sine causa fortasse quæreret aliquis, an conueniat illi tempori ac personæ, grauis illa acutāque quæstio, quam proposuit Virgilius.

PET

PETRI VICTORII
VARIARVM LECTIIONVM
LIBER VIII.

Sublationem superciliorum, notam existimatam esse & irati animi, & mærentis à diuersis Poëtis.

C A P. I.

»
»
»

»
»
»
»

VPERCILIA tollere, signum esse voluit Catullus irati hominis, & qui malum alicui minaretur: his enim indicis vultus, animi sensus aperiantur. In extremo igitur carmine, quo ianuā allocutus est, eamque respondentem induxit, ita illam loqui finxit: Prætereā addebat quendam, quem dicere nolo Nomine, ne tollat rubra supercilia. Diphilus verò Comiæ: eadem hac nota vsus est, cūm tristem hominem, mærorisq; plenū, significare vellet. Vini nanque suauitatem celebrans, & quantopere eos, qui largè bibant, immutet in melius, ostendens, inquit: *ὁ πᾶσι τοῖς φρονέσι προσφιλέστατ' ἐ Δίῳινυσε, καὶ Σοφώτατ' ἐ, ὡς ἰδὺς τις ἐ Ὀταρ ταπεινὸν, μέγα φρονεῖν ποιῆς μόνος:* Τὸν τὰς ὀφρῶς ἀροῦσα συμπάθεις γελᾶν: Τὸν δ' ἀσθενῆ, τολμᾶν τιτὸν δακλόν, θρασύν. Cūm igitur dicat vinum impellere vt rideat, cum qui antea sustulisset supercilia, à contrario quod dixit, ostendere voluit. Autor etiam lasciuus illius carminis, quod positum est initio lusuum in Priapum, contractum supercilium iocans seueritatis indicium esse putauit.

Vocabulum, quo uocamus loca, ubi condimus corpora mortuorum, & Græcum esse, & in consuetudine ueterum fuisse, quāuis aliam rem tunc significarit.

C A P. II.

QVOD in patrium nostrum sermonem manauit, κομῆσι ἵηται Græcum vocabulum esse constat: non in vsu autem solum illud inferioris ætatis Græcorum fuit, nec à Scriptoribus tantū nostris sacris initiatis, vnde nunc profectum huc videtur, verū etiam à priscis autoribus vsurpatum est. Hoc autem testimonio Dosiadis è quarto libro *τῶν κρημῶν* verū esse cogno

cognoscitur: Cuius multa ad cœnas eius gētis publicas pertinētia apud Athenæum in 111. itidem libro leguntur. In illis autem hæc: Εἰσι δὲ πανταχῆς ἢ τὴν κρητὴν οἶκον διδοῦσιν οὐρανόθεν: ἄρ τὸν κέρ, καλῶσιν ἀνδρείων: Τὸν δὲ ἀλλοί, ὃν τὸς ξένους κοιμίζουσι, κοιμητήριον προσαγορεύουσι. Tradit igitur, cum in omnibus oppidis Cretæ ædes duæ publicæ sint, in quibus communes illæ cœnæ darentur, alterum eorum ædificiorum ἀνδρείων vocatum: alterum verò, quod peregrinis, ut quietem ibi caperent dormirentque, assignabant, κοιμητήριον appellatum. Loquutus autem est ille de vero somno: cum Christiani homines pro loco, in quo μεταφρετικῶς somnus capitur, acceperint: perpetuum enim soporem ob similitudinē, mortemque, cōterendæ rei causa, somnum vocabant: eosque qui sepulti forent, dormire dicebant. Vnde postea loca mortuis dicata, & ubi humani corpora sepeliuntur, κοιμητήρια vocarunt.

Aliter capere T. Liviū hoc uocabulum concubium, quàm M. Varro: uctusque Scriptores faciant, demonstratum.

C A P. III.

MARCVS VARRO concubium videtur accepisse mediā noctem, aut certè partem ipsius valde remotam à vesper, cum omnes ferè mortales requiescunt ac cubant. Inde enim appellatum vult. In vi. libro de lingua Latina: Inter vesperuginem & iubar dicta nox intēpesta, ut in Bruto Acij, quod dicebat Lucretia: Nocte intēpesta nostram deuenit domum. Intēpesta Aelius dicebat, cum tempus agendi est nullum: quod alij concubium appellarunt, quod omnes ferè tunc cubarent. Præterea in vii. In Trinummo: Concubium sit noctis prius quàm postremum peruenieris. Concubiū à concubitu, dormiendi causa dictū. T. verò Liviū concubiam noctem vocauit, ut opinor, cum cōtenebrauit. In xxv. enim libro ab Vrbe condita, ubi quomodo Tarentum in Annibalis potestatē venerit, narrat, inquit: Annibal concubia nocte mouit: dux Philomenes erat, cum solito captæ venationis onere. Nam ita illum cepisse hoc nomen declarat Polybij locus, qui legitur in excerptis octauī libri historiarum. Accuratè autem in primis ac subtiliter prudens ille Scriptor hanc defectionem Tarentinorum commemorauit: quæ tota illic conseruata est. Nam quod huc facit, est: Τὸ αὐτὸ ἐπὶ τὸν κέρ, καὶ διαφῆς τὸς ἡγεμόνας, ἀρτὶ ἐκί-
 » νει τὴν πρῶτην πορείαν, νύκτα δὲ ἀρτὶ γονομῆου, ἀπουδάσων συνάσαι τὸ τέλει πᾶσι
 » μέγας νύκτας, καθηγεμόνα τὸν φιλιμῆνον ἔχων, καὶ παρεσκευασκῶς συνάγειον
 » αὐτῶ πρὸς τὴν διαίτα γυμνῶν χρεῖαν. Cum igitur Annibal cum proditoribus constitutum habuisset, se media nocte moenibus vr̄bis approquaturum, Tarento que abesset xv. fermè milium spatio (ita enim Liviū reddidit, quod apud Græcum est interuallum loci ἐκαστὸν ἑκατοστάδισσ) festinavit necesse est: non multoque post occasum Solis, ut occultum agmen, esset, mouerit, verbum autem, quo vsus est Græcus autor, vesperuginem significat: quod & vi nominis explicata, & testimoniis veterū intelligitur: dictum enim νύκτας Grammatici volunt, quod luce careat

careat terra. Homerus quoque in primo Iliados hoc ostendit, ita canens: ἦ μὲν δὲ ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ νύκτας ἦλθε. & in extremo etiam eiusdem operis: Δὲ γὰρ καὶ ἐπὶ νύκτας ἦλθε γαῖαν.

Terentij locus in Adelphis examinatus, quo serui ebrietas accusatur: similisque illi sententia à Demosthene prolata ostenditur.

C A P. IIII.

APUD TERENTIUM in Adelphis tristis senex Demea his verbis increpat Syrum temulentum, multisque modis culpam ipsius auget. In ipsa turba, atque in peccato maximo, Quod vix sedatū satis est, potasti, scelus: Quasi re bene gesta. Cum enim seruo homini flagitiū sit vino indulgere, in secundis tamen dominorū rebus conceditur illis quoque ut largius bibant: tali autem tempore, & cum domus in qua serui iunt, aliquo in fortunio laborat, non potest ferri tanta ipsorum licentia. Vera igitur est hæc omnis castigatio: nisi quod ad ebrium directa, inanis esse intelligitur. Quare potius conuenit stomacho dicentis, qui eo modo, quo potuit, indignitatem rei exagitauit, quàm fructum vllum ferre potuerit, aut corrigere mores peccantis. In oratione autem Demosthenis in Xenothemin improbitas illius ipsius eodem modo ostenditur, qui in malis rebus, procellaque ingenti rerum suarū, se vino ingurgitarat: vnde nullum supplicium excogitari posse affirmat, quod superet peccatum ipsius. verba oratoris hæc sunt: Εἰ γὰρ ἐν κακοῖς καὶ χειμῶνι τοσούτου οἴνου ἐπινευ, ὡς ἐμοίον εἶναι μανία, τί οὐκ ἄξιόν ἐστιν παθεῖν; Vim autem ingentem vini, quam absumpserat, declarare volens Demosthenes, addit illum, non insanum tantum inde factum esse, sed insaniam ipsi, furorūque similem.

Cum subtiliter Cicero uocem Apollinis interpretatus sit, ac contraria quàm ceteri ratione, declaratur eodem sensu illam cepisse Xenophontem.

C A P. V.

CICERO in pusilla epistola, qua Q. fratrem hortatus est ad tragœdias scribendas, cognita facultate ipsius grande illud poemā pangendi, Pythij Apollinis uocem subtiliter interpretatus est, qua præcepit, ut mortales se ipsos cognoscerent. Cum enim putaretur ad spiritus frangendos, errorēque multorum discutiendum id dictum esse, maiora onera suscipientium, quàm ferre possent, docuit etiam id valere ad animum nobis addendum, suadendumque ne viribus nostris diffidamus. Verba ipsius hæc sunt: Cessator esse noli: & illud γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum verum etiam ut bona nostra strā norimus. Sumpsisse autem videtur hoc Cicero à Xenophonte: nam

nam ipse quoque eodem modo accepit, cum in I I I. libro ἀπὸ μνημονοματέων disputationem accuratam Socratis cum Charmide commemoravit. Cū enim Charmides Glauconis filius, vir esset magni pretij, multoque magis factus ad Remp. administrandam, quā qui tunc illi incumbabant: timeret autem in concionem ascendere, aliquodque publicum negotiū attingere, post longum accuratūque sermonem, quo illi persuadere conatus est, vt accederet ad Remp. publicam, consilioque ciues iuuaret, eadem illa ratione vsus est: suavitque vt se ipsum vireque suas, quæ firmæ validæque erant, cognosceret: illis enim exploratis, futurum, vt pulso metu illo capesseret Remp. atque ita vniuersæ ciuitati prodesset. nec tamen illic Socrates verba ipsa Apollinis posuit: sed manifestò ad oraculum illud respexit. Totus locus Xenophontis hic est:

ὁ ἀγαθὸς μὴ ἀγνοεῖ σαυτοῦ: μὴ δὲ ἀμαρτάνει, δὲ οἱ πλείστοι ἀμαρτάνουσιν: οἱ γὰρ πολλοὶ ἀρμενκότως ἐπὶ τῷ σκοπέῳ τὰ τῶν ἄλλων πράγματα, οὐ τρίποσίαι ἐπὶ τῷ ἐαυτοῦ: δευτέριον μὲν δὲ ἀπορραθῆναι τούτου, ἀλλὰ διαλείνου μάλλον πρὸς τὸ σκευεῖν. Nam hoc ipsum, μὴ ἀπορραθῆναι, videtur eleganter expressisse Cicero, cum inquit: cessator esse noli.

Quod Latini, optimi autores, fricare frontem dixerunt, Græcos Ἰψίλαι μέτωπον appellasse: idēque gentem utranque nota hac indicari existimasse.

C A P. V I.

Vo D Licinius Caluus in Vatiniū inquit, omni impetu orationis suæ in eū conuerso: Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui Prætor fieres, quā Catonem (locus autem adductus est à Quintiliano in IX. libro) & Cicero in I I I. Tusculanarum quæstionū: Quid tergiuersamur Epicure: nec fateamur eam nos dicere voluptatem, quā tu idem, cum os perfricuisi, soles dicere. è Græcorum sermone acceptum videtur: illi enim Ἰψίλαι μέτωπον dicere solent, cū abiicere verecundiam, & omnē partem pudoris conterere, significare volunt, vt Athenæus in v. libro δειπνολογιστῶν, de impuro & confclerato viro Athenione loquens: qui è philosopho tyrannus euasit, ac plebis fauore regnum Athenis occupauit: Μικρὸν δὲ ἐπισχῶν ἐπὶ τούτοις, καὶ ἐάσας τὸς πολλοὺς συλλαλῆσαι περὶ τῶν παραδόξων παρηγγελμένων, τρίτας τὸ μέτωπον, τὶ ἔρ' εἶπε. & quæ sequuntur. quanuis enim antea quoque falsò nonnulla dixisset, nondum tamen omnem impudentiam effuderat. & Strabo in X I I. libro γεωγραφουμένων, cū licentiam quorundam accusaret in Homeri loco immutando, audacterque interpretando: inquit enim: ἐχρῆν γὰρ καὶ τῆτο πλάσαι, παρὰ τριλαμῶνους τὸ μέτωπον, καὶ μὴ χολῶν ἑαυ, ἐτοιμον πρὸς ἔλεγχον, ἀπαξ ἢ δὴ ἀποτέτολμηνότας. in eandem penè sententiam incurrens, quā Cicero ad Luceium protulit: quasi oporteat eos, qui semel verecundiæ fines transierint, bene & gnauiter esse impudentes. Eius autem loci mentionem fecit Eustathius: qui etiam ortum huius sermonis interpretari voluit

voluit: nec tamen explicare verè, nisi fallor, potuit: sed in eius fonte inuestigando magno opere aberrauit, & si elegantiam vrbanitatemque Strabonis cognouit. Inquit enim: Τὰ πάντα ἐν τῷ γεωγράφῳ κείτῳ. δὲ καὶ ἀντιλέγει γυνάεως πρὸς αὐτά. καὶ πῶς ἀσπίδων ὡς διήθηθ' ἄρα καὶ ἀλλοτὶ συμπλασθῆναι ὑπὸ τῶν ἰσοδοκῶν λέγει ὡς ἐχρῆν καὶ τῶδε συμπλάσαι, παρὰ τριλαμῶνους τὸ μέτωπον, τὸς ἀπαξ ἢ δὴ ἀποτέτολμηνότας. τῆτο δὲ εἶπε, διὰ τὸ εἰσθῆναι τὸς ἰσοδοκῶν ἔτω σχηματίζεσθ' τὰ πολλὰ, ὡς οἱ ἀπροκαλυπτομένους ἀδελφόνους. Cum autem declaratum his exemplis sit, & Latinorum, & Græcorum autorum, valere fricare frontem, siue os, impudenter se gerere in aliquo negotio, videtur caput fricare, longè aliud ostendere: neque enim pudor illic manet, vt existimatur habere suam propriamque sedem, frontem ipsam: caput enim potius fricamus, cū hæremus animo in aliqua re, dubitamusque quid faciendum nobis sit. quomodo sanè videtur locutus Cicero in nobili illa προσωποποιίᾳ, qua inducit L. Pisonem reprehendentem C. Cæsarem generū, cupidum triūphi: ad extremū enim inquit: Quas rationes si cognorīs, intelliges nemini plus quā mihi literas profuisse: ita enim sunt perscriptæ scitè & literatè, vt scriba ad ærarium qui eas retulit, perscriptis rationibus, secum ipse caput sinistra manu perfricans, commurmuratus sit. Hoc enim gestu corporis, quo Pisonem narrat scribam vsū, videtur indicari perturbatum illum vehementer, incertique animi fuisse. Quare videndum accuratè, an idem Aeschines significare voluerit in oratione, qua criminatus est eos, qui se in legatione ad Philippum improbè gesserant, & transferant officium legatorum,

περὶ παραπροσβείας Græci id iudicium vocant: ait igitur: Ἐφ' ἅπασιν δὲ ἡμῶν ἀνίσταται τελευσίαις Δημοσθένους καὶ τερασίαις Καμύλων ὡσπερ εἶθε, τῷ σχηματίζεσθαι καὶ Ἰψίλαις τὸν κεφαλῶν, δρόν ἐπισημαίνον τὸν δῆμον, καὶ διελεγμένον τὸς παρ' ἐμοῦ λόγους, ἀμφοτέρων ἐφ' ἑαυμάτῳ, καὶ τῶν ἀκρόντων, καὶ τῶν προσβουσαντων, & quæ sequuntur: hic enim quoque videtur sollicitudinem animi, molestiamque nota hac indicare.

Militiam requirere dura corpora, tolerandisque laboribus, atque omnibus iniurijs cæli, exercitata.

C A P. V I I.

V A M dura vetus militia fuerit, exponit elegans carmen quod nūc Virgilij nomine excusum legitur post lufus in custodem hortorum. nam corpus firmum ad labores, iniuriæque cæli tolerandas, habere milites oportere, cecinit, quicumque autor fuit eius fractæ diuulsæque elegiæ, his verbis: Immoderata pati nunc frigora, nūncque calores: Sternere vel dura posse super filice. Asper autem homo, idēque summus imperator, apud Sallustiū idem de se magnificè prædicauit in concione ad Quirites: hæc enim verba illic à Mario eduntur: Hyemem & æstatem iuxta pati, humi requiescere. quæ sententiā est nulla re discrepans, duorum horum versuum. Eodem etiam loco positum est vetus aliud carmē, maledictorum plenum: quod vt iracundiæ laxat habenas, effunditque omne virus in aduersa-

rium, qui prius læserat, ita elegans eo in genere est, olētque ingenuam eruditionem. in eius initio, abrupto ac concitato, eadem sententia est: incipit enim.

- >> Iacere me, quod alii non possim put. is.
- >> Ut ante uectari freta:
- >> Nec ferre durum frigus, aut æstum pati,
- >> Nec arma uictoris sequi.

Plato in III. libro de Rep. cūm durari ad labores corpora perfectæ illius Reip. defensorum velit, hanc eius rei causam attulit, quod cūm tempus venisset belli gerendi, hæc incommoda necessariò ferenda sint: in exercitati autem & molles illis tolerandis pares non forent: Verba diuinif-

- >> simi Scriptoris hæc sunt: Καὶ πολλὰς μὲν ἀβολὰς ἐν ταῖς στρατῶν μεταβάλλου-
- >> τας: ὑδάτων τε καὶ τῶν ἄλλων σίτων, καὶ εἰλησέων καὶ χειμῶνων, μὴ ἀνευσεραλεῖς
- >> εἶναι τῶνδ' ὑγίαια.

Videri Sophoclem in Trachinijs Herculi tribuere hastam quoque, non arcum modò ac clauam, ut ceteri Poëtae faciunt.

C A P. VIII.

IN Trachinijs Sophocles, non arcum modò & clauā, propria suāq; ipsius arma Herculi tribuit, sed armare etiam ipsum videtur lancea: quod ab alijs Scriptoribus, quod sciam, memoriæ proditum non est. Homerus enim cūm in XI. libro Odysseæ de umbra ipsius apud inferos cognita ab Ulyssē loquitur, in-

- >> quit: Ὀδὲ ἐρεμνῆ νυκτὶ εἰοικὸς Τιμῶν τῶνδ' ἐχῶν, καὶ ἐπὶ
- >> πρῶτον δὲ τῶν Δεινῶν παρ' ἰαίμων, αἰεὶ βαλέοισι εἰοικὸς. Verba verò hæc Tragicæ Poëtæ ipsius sunt, pronuntiata illic à choro: Ὀδὲ βακχίας ἀπὸ ἤλθε
- >> παλιν ἴονα θήβας τόξα, καὶ λόγχας, ῥόπαλον τε τινάσσων, πῶϊς Διός. quibus appellantur & arcus & spicula & claua. Suspiciari tamen posset aliquis vocatas eo loco à Sophocle λόγχας sagittas ipsas, quas δὲ τῶνδ' plerunq; Poëtæ sermone illo vocare consueverunt: præsertim cūm eo nomine videantur pro alio etiam genere armorum aliquando vsi, vt pro gladio.

Institutum ueterum declaratum, qui pueros in dorsum arietum imponebant: ut illic sine periculo rudimenta equestris artis perdicerent.

C A P. IX.

OBILES ac fortunati pueri priscis temporibus impositi arietibus, primūm equitare discebant, vt artē necessariam sibi, quæ tamen periculi multum rudibus afferret, si in equis tractaretur, illo pacto attingerent ac degustarent. Id autem veteres Grammatici putarant significare etiam potuisse Homerum, cūm ἐπιβῶτον μῆλων, cecinit in XIII. libro Odysseæ. nam aliæ quoque declarationes eius nominis afferuntur. Locus autem est

tem est cūm Ulyssi, in Ithacam deposito ab Phæacibus, apparuit Minerva, quæ ipsum regeret, vt erat illi semper præstò in maximis periculis ac malis. speciem enim corporis, vestitūmque ipsius describens Poëta, teneròque puero similem faciens: quales regum filij, opulentorūmque hominum esse consueverunt, id protulit: sed plenam sententiam hinc

- >> ponam: Σχεδὸν δὲ οἱ ἤλθειν ἀθλίον ἄνδρα δέμας εἰνούα νέφ' ἐπιβῶτον μῆλων
- >> Παναπέλω: οἶόν τε ἀνάειψον πᾶσι δὲ ἕασιν. Eustathius autem id non vidit, nam pastorem ouium accipit, docens heroum ætate solitos esse regios liberos greges pascere. Apud Hesychium autem id legitur: qui cūm & ipse ostendisset, pastorem magistrūmque pecoris posse illo verbo intelligi, hoc quoque addidit, dicens: ἢ ἐπιππαγήρι: οἱ γὰρ τῶν βασιλέων ἴσθι τῶνδ' ἐπὶ τῶν κελῶν ἵπποδῶν ἐμάνθανον.

Valere in Græco sermone, περιβέησθαι εἶναι, qui peruenit in ora vulgi quælibet de causa: siue ob honesta facta, siue ob turpia. Videatur quoque Veronensium Poëtam id intellexisse, cūm minatur rivali.

C A P. X.

ATVLLVS rivalē cupiens abstertere à suis amoribus, armis illis se vsurum contra ipsum minatur, quæ tractare in primis ac vibrare sciebat: illa autē erant iam-bi, improborum sceleribus notandis, ac per omniū ora disseminandis, inuentū carmen. Ostēdit igitur se illum infamia obruturum, ac inquit: An vt peruenias in ora

- >> vulgi? Quid vis qualibet esse notus optas. Quibus verbis videtur id intellexisse, quod περιβόητ' Græci sæpe dicunt. Nam purissimi sermonis amator Lysias ita locutus est, cūm manifestò id ostendere vellet: in apologia enim aduersus Simonem, cui oratio scripta est, significat se verberibus cæsum, tantāque iniuria accepta, siluisse: nec iudicio expertum de ipsa esse, ne perueniret in ora vulgi, tantāque ipsius turpitudine palam fieret: hæc autem ipsius verba: Καὶ τότε μὲν ἄρα, ἵνα μὴ περιβόητ' εἶλω, ἵσχυρα ἦγον. Et post, qui locus magis similis est Catulliano huic: Ἐπειδὴ δὲ γὰρ διεγίνετο πάλιν ὡς αὐτὸς φησιν, ἐπεθύμιστα περιβέητ' ἔγνων. Demosthenes quoque pro Ctesiphonte Græcum hoc verbum in deteriorem partem accipit: loquens enim de turpi & peruulgata coitione multorū perditorum hominum in singulis penè Græciæ ciuitatibus, inquit: Τάυτης τοίνυν, αὐτῶν ἀσχρῆς καὶ περιβόητου συστάσεως καὶ κακίας, & quæ sequuntur. Est igitur τῶν μέσων hoc vocabulum: ita enim Græci, quæ nunc laudem, nunc vitium ostendunt, verba vocare consueverunt: vt nobilis.

Idem ualere fingere uultum, quod πλαττεῖσθαι ῥόπου, testimonijs optimorum autorum confirmatur.

C A P. XI.

VON fingere uultum, aut incessum, aut mores, Cicero inquit, Græci autores & ipsi πλαττεῖσθαι dicere consueverunt. Vallet autē id in utroq; sermone, sua illa re propriāque nō uti, sed alienū induere, & ad tēpus sibi accommodare. Elegās in primis Scriptor, atq; Attici sermonis tāquā norma quædā

Lyfias in oratione super Aristophanis pecunia πρὸς δυνάμειον, sic locutus est, Εὐθυμείσθε δὲ ὅτι ὀλίγον ἢ χρόνον διώκει ἄντις πλάσσει τὸν αὐτὸν ἐξ ἡδονῆς καὶ ἀπὸ ἐπιθυμίας οὐδ' αὖ ἐκ λάθους, πομπῆς ἄρ. non diurnam esse posse affirmans hanc alienæ personæ simulationem. Cicero manifestò hoc intellexit, cum pro Cœlio dicens, de ingenio Catilinæ & quanto artificio ille captaret voluntates hominum, disputauit: ait enim: Verfare suam naturam, & regere ad tempus, atque huc & illuc torquere & flectere, cum tristibus, seuerè: cum remissis, iucundè: cum senibus, grauter: cum iuuentute, comiter: cum facinorosis, audacter: cum libidinosis, luxuriose viuere. Nam propius adhuc accessit ad sententiã Lyfiæ, cum in 1. libro epistolarum ad Atticum exclamauit: Quàm non est facilis virtus: quàm verò difficilis eius diurna simulatio. Quæsiuit autem Aristoteles in posteriore eorum librorum, qui ἠθικὰ μέγιστα vocantur, an id quod Cicero tribuit Catilinæ, in congressibus scilicet par vnicique reddere, ac quibus moribus quisque præditus sit, tali se in colloquio illo congressuque conformato, obsequi studiis illius, sit officium boni viri: statim tamen id dissoluit, atque omnem hunc scrupulum euellit: affirmans id esse proprium assentatoris, & eius qui placere omnibus, quauis ratione studeat, quem Græci ἀρεσκον appellant.

Qui uocati sint Comici stulti senes à Cæcilio: locique duo emendati Ciceronis, alter, in Catone maiore: alter, in Lælio.

CAP. XII.

IN verbis his Ciceronis ex Catone maiore: Nam quos ait Cæcilius comicus stultos senes, hos significat credulos, obliuiosos, videtur esse mendum. Si nanque stultos tantum senes dixit Cæcilius, quid opus fuit declaratione: inanis præterea & superuacanea esset vox, quæ studium Cæcilij indicat: apertum enim tunc satis erat omnibus Cæcilium Poëtam comicum esse: nec ita Cicero loqui consuevit, vt dicat, Terentius Comicus, aut Afranius Comicus, siue Pacuuius Tragicus, cum testimonia eorum citat. Arbitror igitur, vnâ tantum litera immutata, quæ immutatio casum solum variat, Comicos legi debere: quos Comicos stultos senes interpretatus Cicero est, & quales accipi debeant, docuit Comicos ipse opinor valere, quales à Comicis in fabulis inducuntur: stultos verò, quia fingi etiã possunt sapientes. In Comœdijs autem sæpe ita stolidi finguntur, vt exemplum stultitiæ sint: qualis est Nicobulus ille Plautinus in Bacchidibus. confirmat autem opinionem meam, atque omnem scrupulum euellit locus ipse Cæcilij, qui integer, non vt hic, mancus, ponitur à Cicerone in Lælio: hæc enim verba illic leguntur: Quid autem turpius, quàm illud? quod ne accidat, magis cauendum est, vt in Epicureo. Hodie me ante omnes comicos stultos senes Versaris, atque luseris lautissimè. Quod enim illic in excusis libris coamicos legitur, manifestò corruptum est: nec enim verbum illud Latinum est: neque sensus eius, si in consuetudine fuisset, illic quadrat. Vidi quoque calamo scriptos libros, in quibus comicos rectè

rectè legeretur. Videndum autem accuratè est, an κομικός μάστις, quod dictum est à Cicerone in epistola ad M. Cælium, idem valeat: id est, qualis in comœdia inducitur, id est, subitus atque opportunus: tales enim illic inducuntur, vt cum res postulat alicuius testimonium, repente ipse appareat, præstòque sit tempori illi. Eadem quoque ratione videntur serui comici vocati à Plauto in Captiujs, cum Ergasilum parasitum ita induxit loquentem: Nunc certa res est: eodem pacto, vt comici serui solent, Coiciam in collum pallium, primò ex me hæc rem vt audiat. Nec non à Pomponio in Præcone posteriore: hæc enim ipsius verba, inde sumpta, exempli loco ponuntur à Nonio: Si sciam quid velis, quasi serui comici committilis. Afranius etiam, cuius testimonium ab eodem Grammatico citatur, videtur idem secutus: à locoq; in quo fabulæ ipsæ spectantur, formato nomine, appellasse mulieres scenicas. Inquit enim: Quàm beatæ scenicæ videntur mihi mulieres, Quæ iurgio & beneuolentia terrent de subito viros.

Quæ uis sit huius uerbi Circulari: quo usus est C. Cæsar in Commentarijs: declaratumque κύκλους etiam Græcos appellare solitos hominum quasdam cogitationes.

CAP. XIII.

IRCVIARI quid valeat C. Cæsari in primo Commentario de bello ciuili, diligenter animaduertendum. inquit autem: Totis verò castris milites circulari, & dolere hostem ex manibus dimitti: bellum necessariò longius duci. Hæc enim vera integræque lectio est huius loci: in scriptis nanque omnibus & excusis multis inuenitur: neque tamen defuerunt, qui verbum hoc inde extruserint: próque illo conturbari, posuerint: improbe sanè atque audacter. Ipse igitur arbitror significare circulos quosdam efficere, vt re aliqua noua uisã aut audita, homines facere consueverunt, ac multitudo ipsa: paucorum enim congressui aliqui semper, audiendi cupidi, se adplicant: atque ita inter se coagmentantur, vt circuli faciem præbeant. ita autem nos quoque patrio nostro sermone, ex re ipsa ducto nomine, loquimur, cum huiusmodi coagmentationes hominum significamus. aliquando tamen ὑποκορισμῶς uerbo, quo circulum uocamus, utimur, cum minores scilicet crebrioresque circulos illos intelligimus. Idem autem apud Euripidem in Andromacha κύκλος ualeat: quo loco nuntius Peleo exponit Orestis dolum, infidiãque Delphis Neoptolemo factas, iterum ad oraculum Apollinis profecto, narrat enim reditum ipsius statim suspectum fuisse incolis eius loci: coepisseque illos inter se loqui de hac re & circulari: additis autem dolosis rumoribus, quos infensus Neoptolemo Orestes: interitumque ipsius procurans, disseminauit, nullum negotium fuisse, populum concitare, & ad necem innocentis iuuenis impellere. uerba Poëtæ hæc sunt: ἴς δὲ συγείσεις Κύκλους ἐχέει λαὸς οἰκίτης θεοῦ. Cicero quoque in Bruto cum in-

See Bruno
nus cocafela?
in dicitur. sjs
sine cocafela?
a. m. m. m. n.
acceptis, in gnois
scelcis q. s. e. d.
nuca s. b. n.

» quit: Videt oscitantem iudicem : loquentem cum altero : nonnunquam
» etiam circulantem. vt eodem verbo vsus est, ita etiam hoc ipsum, quod
» ostendi, videtur significasse. declaratur enim omnibus illis rebus negli-
» gentia iudicis: nam cum attentè audiunt, nihil eorum faciunt. extremū
» autem non vnus, aut alterius auersum animum ab oratore indicat, sed
» plurimum. Restat videre (nihil enim prætermittere volo, quod possit stu-
» diosos politioris huius doctrinæ adiuuare) quem iudiciorum morem,
» ferendique sententias rationem ostendant hæc verba Ciceronis in epi-
» stola ad Q. fratrem. in vocabulo enim, vnde superius verbum conforma-
» tum est, tota res posita est. Quid plura de iudicibus? duo prætorij fede-
» runt, Domitius Calvinus. is aperte absoluit vt omnes viderent : & Ca-
» to, is diribitis tabellis de circulo se subduxit, & Pompeio primus nuntia-
» uit. Nam illo ipso sensu, quo docui, quandoque eum cepisse, declaratur
» verbis his ex epistola ad Atticum: Sermo in circulis duntaxat, & in con-
» niuiis est liberior.

Valere καλαπιτθού, nunc pice illita pilos è corpore euellere: nunc torque-
re, ac quæstionem de aliquo habere, exemplis confirmat-
tur: eadem materia valde diuersis
rebus accommodata.

C A P. XIII.

U T T O Y N Græcis aliquando artificium quoddam tur-
pe significat improborum hominum, qui pice illita pi-
los detergebant è partibus corporis, quas natura vestitas
esse voluit: à materia enim, qua vterentur in foedo mini-
sterio studium illorum appellatur. Vfus est sæpe Cle-
mens Alexandrinus hoc verbo in I I I. libro Pædagogii,
vbi tam molle delicatūque institutum accusat: queriturque de mori-
bus sui temporis, quibus nefaria hæc Venus flagraret: inuenireturque
tanta copia cinæ dorum, vt extarent qui hoc vnum studium haberent.
Inquit enim capite I I I. quo increpat viros cultui corporis studentes:

» διὰ τούτους γούρ πλῆρεις αὶ πόλεις ταιτθόντων, ξυρούντων, παρατιλλόντων τὸς θη-
» λυδίας τούτους. diuersis nanque rationibus ac viis idem, vt his verbis
» ostenditur, efficiebatur. Paulò item post, Οἱ σφᾶς καλαπιτθούσιν καὶ τὰς ῥί-
» χας τοῖς ἀνασώσι πάντᾳ ῥόπον παραχέουσιν. Alibi quoque inquit: Οἱ περὶ ἐτέ-
» ρους ὄργῳ μινάδους ἐνθάδε πολλοὺς ἐν ἄσσει πεπιτθόσση μύρους. Quibus omni-
» bus locis, aliisque eiusdem operis, idem significatur. Animaduertendum
» tamen veteres Græcos autores eodem verbo longè alio intellectu sæpe
» vsos: pice enim quoque torquebant corpora hominum. vnde καταπιτ-
» τούρ. valebat cruciatu illo & supplicio afficere. id etiam intellexit Lucre-
» tius, cum pœnas mortalium, tormentaque breui exponens, inquit: Ver-
» bera, carnifices, robur, pix, lumina, tedæ. Necnon Plautus in Captiuis,
» cum induxit Aristophontem refellentem astutam vocem serui, qui di-
» xerat in eum: Atra bilis agitat hominem. ait enim, At pol te, si hic sapiat
» senex, Atra pix agitet apud carnificem, ac tuo capiti illuceat. Plato igi-
» tur in Gorgia, cum Polum sophistam induceret contra incredibilem illā
» senten-

1. m. l. c. a. i. a.
p. i. e. n. t. i. a. s.
in p. n. c. e.

sententiam Socratis disputantem, qua affirmabat præstare re aliqua in-
iusta commissa pœnas luere quàm euitare. inquit enim : καὶ ἀδικῶν ἀν-
» θρωπῶ λησθῆναι τινὰν ἰδίῳ ἐπιβουλεύσῳ, καὶ λησθῆναι σφραβλῶ, καὶ ἐπιτέμνῳ, καὶ τὸς
» ὀφθαλμοὺς ἐκείνῳ, καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ παρῆλαπᾶς λάβας αὐ-
» τὸς τελευτήσῳ, καὶ τὸς αὐτὸς ἐπιδῶν πᾶσι δὲ καὶ γυνῆσι, τὸ εσχαῖον ἀνασεί-
» ρωθῆναι, ἢ καλαπιτθῶν, οὐτῶ δὲ δὴ αὐτῶν ἔσται. Heraclides item Ponticus, cum
de discordiis Milesiorum, intestinisque malis eius ciuitatis loqueretur,
ita locutus est. Narrans enim quam male diuites tractassent plebem, vt
» viciscerentur dolorem suum, victoriam adepti de illa, inquit: Τὸ γὰρ τοῖς
» πάλιν εἰ πλεῖστοι κρατήσαντες, ἀπαύτας, ὧν κέρει κατέσφακον, μετὰ τῶν τέκνων
» κατεπίτθωσαν, ὧν κερμῶν φασὶν ἄλλα τε πολλὰ γένεσθαι τέρματα: & quæ se-
» quuntur: & Aristophanes in fabula, quam vocauit ἐκκλησιαζούσας: καὶ οὐδὲ
» κατελέθουσαν πᾶς ἀνὴρ ἀντιπιδίω. Ὅτε δὲ ἰδὲ ἀνασείκου μύρους ἐφάνετο, οὐδὲ
» κέρει, καὶ τὸ πρᾶγμ' οὐκ ἦν κέρει πάλιν κατεπίτθου πᾶς ἀνὴρ ἀντιπιδίω. Lu-
» fit enim à diuersa materia confirmato verbo, longèque contrarios vsus
» præbente. Iterum etiam post in eadem Comœdia illo vsus est.

Dux sententiæ Aeneidis è Græco expressæ ostenduntur.

C A P. X V.

» Q U O Maro in primo Aeneidos cecinit, cum sedi-
» tionem describeret, motumque illum populi tur-
» bulentissimum ante oculos eorum, qui audiunt, po-
» neret: = Furor arma ministrat. & ipsum è Græco
» sermone fluxit: hæc enim verba à vetere scriptore
» prolata, leguntur apud interpretem Homeri Eusta-
» thium pluribus locis: Τὸ παραψυχῶν ὄργανον ὄπλων
» ἐστὶν ἡ χορηγία τοῦ θυμοῦ. Verum etiam idem in tragœdia verbis aliis dictū
» fuerat, vt Basilus, pius autor, testatur: qui tamen simpliciter hoc prola-
» tum non probat: ac correctione putat indigere. id autem, nisi primus
» pes deesset, integro senario editum foret. Absoluta autem sententia ita
» illic pronuntiata fuerat: = Ἐπὶ ἐχθροῦ θυμοῦ ὀπλίζει χεῖρα. Nam quod in
» I I. à Corœbo pronuntiari fecit: = dolus an virtus quis in hoste re-
» quirat, non dissimile est ab eo, quod præcipit Pindarus in I I I. ode
» Isthmiorum: nulli enim rei parcere nos oportere dicit, vt conteramus
» hostem, & gloriamque eius extinguamus. Verba eius Poëtæ hæc sunt: γρη-
» ῶ δὲ πᾶν ἐρδοντ' ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρόν.

Exemplum obscurius Aristotelis illustratum in primo libro de
arte Poëtarum: quo loco, quæ sint signa
innata, declarat.

C A P. X V I.

I N primo libro de arte Poëtarum Aristoteles: quo lo-
co, quoque modo agnoscantur personæ, quæ diu nos
fefellerint, tradit: pluraque genera cognitionū harum
esse docet, cum primam rationem huius rei esse dicat:
eandem tamen maximè expertem artis, quæ signis
quibusdam constat: ac signa ipsa partiatur, affirmans
quasdam notas innatas esse nobis, in sitasque in cor-
i iij

pore statim ab ortu: alias verò assumptas. Priorum illarū exempla ponens, inquit: Οἷον λόγχην, ἢ ποροῦσι γηγονεῖς ἢ ἀστέρων, οἷους ἐμθύεσθαι Καρμίνας. Quod ad prius igitur pertinet, significauit, γηγονεῖς dicens, terra natos, qui dentibus serpentis, à Cadmo disseminatis, è tellure procreati sunt: in eorum enim corpore lanceæ nota erat: cuius etiam formam, qui in illa familia postea nati sunt, corpore retinuerunt: perdurante multa secula nota illa eius stirpis. Testatur hoc Plutarchus in libro, in quo disputauit de his, qui fera lentaque poena afficiuntur à diis immortalibus.

Cum enim ostendere vellet mores aliquos, motusque animorum, tetos atque extinctos in filiis, longo postea interuallo in nepotibus posterisque, remotis multum ab illis, quandoque reuiuiscere, usus est similibus notarum corporis: in quibus id usu venire (vt multis exemplis constituit) manifestum est. In illis autem narrat quendam è filiis Pythonis Nisibeï, qui dicebatur sanguine coniunctus cum Sparti (σπαρτῆς enim ipse vocat, quos Aristoteles γηγονεῖς) habuisse lanceæ formam in corpore: tanto tempore post erumpente & emergente quasi è profundo similitudine ad eam familiam. Aeschylus quoque in fabula ἐπὶ τὰ ἐπὶ θήβας, σπαρτῶν γένος, gentem eam appellauit, cum de eo itidem, qui inde natus esset, loqueretur: hic enim grauis eius Poëtæ versus est:

Μεγαροδὸς κρέσσει σπέρμα τῆ σπαρτῆ γένος. Non tantum autem Plutarchus eo loco exemplum hoc posuit, sed etiã alia plura: quibus omnibus docentur hæ notæ, adfixæ in corpore, nobiscumque simul nascentes, cum tempore aliquo non apparuerint, in posteris postea repente extitisse: cæteris tamen relictis, verba tantum hic ponam, quibus hoc, de quo agimus: explicuit: Τὼν δὲ Πύθωνος τῆ νισιβέως πάδων, δὲ ἀναρχος τέθνηκε, λεγομένου τοῖς σπαρτῆσι προσήκειν, ἢ ἀνιόντα λόγχης τύπου ἐν τῷ σώματι. διὰ χρόνων τοσούτων ἀνασχούσης καὶ ἀναδύσης, ὡς περὶ ἐκ βυθού, ἀπὸ τῶν γένος ὁμοιότητι. Idem præterea Dion Pruliensis, qui cognomen ab eloquentia inuenit, Chrysothomusque vocatus est, accuratè exponit in III. sermone de regno, quem fingit Alexandrum cum Diogene habuisse: cuius hæc sunt verba: Ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐν θήβαις, σπαρτῆσι, ποτὲ λεγομένοις, σημεῖον λέγειν ἔχει τῆ γένους, λόγχης τῆς αἰμαῖ ἐπὶ τῆ σώματι: ὅστις δὲ τῆ τοῦ σημεῖου μὴ ἔχει, οὐ δοκεῖ τῶν σπαρτῶν εἶναι.

Strabonem reprehendere populos, qui ducibus exercituum peregrinis utuntur: usque utilitates suas ac libertatem mandant. Iudicium itidem Isocratis de militibus mercede conductis.

C A P. X V I I.

T grauis & eruditus scriptor Strabo magnopere peccare putat populos, qui externis ducibus vtantur in bello, copiasque suas ac totam Rempub. fidei eorum committant: vitium nanque huius rei iam tum magno cum damno florentissimarum nonnullarum ciuitatum cognitum fuerat. Id tamen nunc cotidianum est: ab isque etiam rebus publicis fit, quæ bene institutæ sunt

sunt, ac summo consilio regi existimantur. Græcus igitur ille, cum in sexto libro Geographiæ Tarentinos non rexisset ciuitatem suam sapienter doceret, affirmauit satis etiam certam notam eius esse, quod scilicet bonis legibus ornatam ciuitatē non habuissent, quod vsi fuerant exercituum suorum ductoribus, peregrinis viris: quorū etiam partim enumerat, Alexandrum Molottum acciuisse illos ostendens contra Messapios & Lucanos: & superioribus etiam temporibus Archidamum Agelilai filium: posteaque Cleonymum, & Agathoclem: deinde Pyrrhum, cum susceperunt bellum contra Romanos. Isocrates quoque subtiliter disputat in libro, quem scripsit de Pace, aduersus milites mercenarios, vitiisque eius militiae monstrat: qua tamen nunc non Italiae tantum ciuitates, sed opulenti reges vtuntur. Tantus error occupauit animos principum, siue quæ alia causa ipsos mouet, Vnde maiore laude digni sunt, qui veterem Græcorum ac Romanorum hominum morem renouare conātur, suosque homines instituunt, & in tam præclaro studio exercent. Censet autem oportere suos ciues politus ille Scriptor, & autor satis bonus, armā in primis capere contra externos hos, & qui mercede conducuntur milites, cum sua ætate contra ipsos alerent, & multis commodis afficerent: quorum, inquit, partim sunt ciuitate orbati: partim transfugæ: partim autem, qui similitudine vitiorum in vnū confluerint. Nam addit etiam, quod multum valet ad eos insimulandos: ac verum esse nimis sæpe expertum est, si quis pretium auxerit, maiorēque mercedem ipsis dederit, eos socios se statim illi præbituros contra eum, quem antea auxilio suo tegebant.

Vtilem auaritiæ refellendæ rationem, qua usus est in epistola, uideri Horatium sumpsisse ab Aristippo, qui illo modo auarorum hominum stultitiam declarabat: deletique macula è loco Plutarchi: quo sententiam Aristippi celebravit.

C A P. X V I I I.

Vo vtitur argumento Horatius in epistola longiore ad Iulium Florum contra auaritiā, acceptum est à Græco philosopho. Aristippus enim Cyrenaicus id excogitauit: multumque valere meritò putauit ad eiciendum è pectoribus nostris hunc morbum. Versus Poëtæ hi sunt: Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ, Narrares medicis: quod quantò plura parasti, Tantò plura cupis, nulline faterier audes? Vsum autem fuisse hac ratione Socraticum illum philosophum memoriæ prodidit Plutarchus in libello περὶ φιλοπλουτίας his verbis: Τοὺς δὲ μὲν δὲ ἀποβάλλουσι: ἐχούσας δὲ πολλὰ: πλείων δὲ αἰεὶ δεομένους, ἐτι μᾶλλον θαυμάσειεν ἂν τις Αριστιππου μεμνημένον: ἐκεῖνος γὰρ εἰώθε λέγειν, ὅτι πολλὰ μὲν ἐσθίωσι: πολλὰ δὲ πίνωσι: πλεονέκτητος δὲ μὲν δὲ ποτε, πρὸς τὸς ἰατροὺς βαδίζουσι, καὶ πωθάνει τὸ πᾶθος, καὶ τῆς ἡδυσθείας, καὶ πᾶσι ἀπαλλαγίην, εἰ δὲ τις ἐχὼν πέντε κλίνας, δέκα ζητεῖ

» Ζητεῖ: καὶ κερῖν μὲν δέμα φραπέσας, ἐπέρας σιωπῆς) τ: (αὐτῶν) καὶ χαλκῶν πολλῶν
 » παρόψιν καὶ ἀργυρίων, ἐν γένει) μεσδὸς, ἀλλ' ἐπ' ἄλλα σιωπῆσιν, καὶ ἀργυρίων, καὶ
 » ἀπ' ἀλλοτρίων ἐστὶ πάντων, οὐδ' οὐκ οἷον) δέμα) τ: (ἐραπα) (C) (C) καὶ ἀλλοτρίων) ὑφ'
 » ἢς ἀτίως τῆτο παπαθη. Non reticere autem volo videri mendum esse ini-
 » tio: loci huius Plutarchi: arbitror enim legi debere, τὰς δὲ μὲν ἀπο-
 » λυοντας. sententia satis aperta: insinuat enim manifestò eos, qui fru-
 » ctum nullum, voluptatēque capiunt ex iis, quæ iam possident, unde
 » maximi capi ab ipsis possent, semperque plura quærent. Est igitur val-
 » te accommodatum hoc verbum: illud verò, nisi fallor, alienum. Simi-
 » litudo autem fraudi fuit librariis: nam aliis etiam in locis inueni ipsa
 » inter se temerè commutata. Aristippum verò ipsum, quanuis aliquan-
 » do insinulatus sit huius vitij, quia coleret fortunatos homines, indi-
 » cat habuisse vacuum animum hac peste, quod vt hic idem Poëta nar-
 » rat, seruos proiicere aurum In media iussit Lybia, quia tardius irent,
 » Propter onus segnes. Hoc autem ipsum de illo reculit etiam Laëti-
 » tius, autorem secutus Bionem, qui οὐ τὰς διὰ γρηφῆς id scripserat. Eius
 » autem verba sunt: Τεῦ θεράποντι) ἐν δόλῳ βασιλεύοντος ἀργυρίων καὶ βαρυω-
 » μάλῃ, ἀπὸ χειρὸς ἐφ' ἡ τὸ πλεόν, καὶ ὅσον δύνανται, βλάσαν. Discrepat tamen, vt
 » apparet, testimonium Bionis nonnullis in rebus ab eo, quod Flaccus
 » tradidit: neque enim aurum fuisse, sed argentum pecuniāque Græ-
 » cus ille inquit: neque iussisse, vt omne onus abiiceret, sed quantum
 » ferre possit, gereret: de vno nanque seruo loquitur, non de pluribus vt
 » Horatius. In Africa præterea id vñ venisse non docet, verum simpli-
 » citer in itinere contigisse.

Declarati plures elegantes modi loquendi, qui à Græcis Scriptoribus
 usurpantur: emendatūque locus Polybij, ubi de
 calamitoso exitu Asdrubalis, sum-
 mi Imperat. agit.

C A P. X I X.

O A E M E I N χρόνω, quo modo loquēdi, sumpto à Ly-
 rico Poëta, vtitur Plutarchus in vita Thesei, valet, ven-
 teri opinioni repugnare, & ab eo quod diu creditum
 est, liberè dissentire. Id autem ipse fecisse illic docet
 Megarenses Scriptores, qui de Scirone rem longè ali-
 ter commemorarant, quàm reliqui antiqui autores, ac

» præterita denique omnis ætas. Inquit enim: οἱ δὲ Μεγαρέθεν συγγραφῆς
 » ἐμὸς τε φήμη βασιζοντες, καὶ πολλῶ χρόνω καὶ Σιμωνίδῳ παλαιούντι, οὔτε
 » λησάν, οὔτε ὑβρίσαν, γεγονόναι τὸν Σκίρωνά φασιν, ἀλλὰ λησῶν καὶ κολαστῶν ἀγα-
 » θῶν δὲ καὶ δικαίων οἰκίον ἀνδρῶν, καὶ φίλων. Eundem etiam in libro de
 » Ifide & Osiride, citato illic quoque poëtæ eiusdem nomine, unde flu-
 » xisset vsurpauit Plutarchus: cum enim aduersari vellet receptæ opi-
 » nioni, ac reconditis literis Aegyptiorum, intelligeretque id difficile
 » ac periculosum esse, inquit: Οὐδὲ δὲ μὴ τῶτο ἢ τὰ ἀνίμντα κινῆν, καὶ πολε-
 » μείν: οὐ τῶ πολλῶ χρόνω καὶ Σιμωνίδῳ μόνον: πολλοῖς δὲ ἀνθρώπων ἐθνεσι καὶ
 » γένεσι

» γένεσι. & quæ sequuntur: Suspicor autem aliquando etiam dictum
 esse πολεμῶν φήμη, eodem sensu, atque id ex contrario: inueni nanque
 apud eundem βοηθῶν φήμη, quod valet peruulgatam opinionem adiu-
 uare, auxiliisque illi esse. In vii. quæstione quinti libri συμποσιακῶν,
 » vbi disputatur de fascinatione, sic locutus est: Ο δὲ ἐστῶν ἡμῶς μετέρος φλώ
 » ρος ἐφ' ἡ τὰ καὶ γινόμενα τῆ φήμη θαυμασῶς βοηθῶν: Ἐδ δὲ ἀτίως ἀπαρῶν, ἀπὸ γένεσιν
 » τῶν ἰσθρίων οὐ δικαίως. Rem igitur hanc admirabilem reiici, explodique
 » ille non oportere aiebat, quanuis causam ipsius asferre non possemus,
 » quum ea, quæ cotidie fierent, traditum nobis à maioribus sermonem,
 » famamque, confirmarent. ἐμὸς τε verò βασιζῶν, quod inquit in Thesei
 » vita, antequàm modo illo loquendi vteretur, profectum esse à rebus
 » bellicis: & huc inde translatum, constat. significat autem cominus con-
 » gredi cum hostibus & concurrere, non è longinquo relisque pugnare.
 » Idem etiam significare volentes dicebant, ἐμὸς τε χαρῶν, vt locutus est
 » Plutarchus in libro περὶ ἀστρολεσχίας, ostendens Antipatrum cominus
 » pugnare cum Carneade noluisse: concertareque cum eo verbis, sed in
 » scriptis librisque illi aduersatum esse: ait enim: Ο καὶ γὰρ φαίνεται ἀντίπα-
 » τρος ὡς ἐοικε, καὶ διωκόμενος, καὶ δὲ βουλόμενος ἐμὸς τε χαρῶν (Ἐδ) καρνεάδῃ, μετὰ
 » πολλοῦ βόνημας εἰς τὴν σφῆρα φερεμένῳ & quæ sequuntur. Vnde perspicitur
 » locum Polybij, vbi de interitu Asdrubalis, victi in prælio, disserit, in
 » excusis libris mendosum esse. Legitur autem omnis illa pugna in ex-
 » cerptis x. libri: cum enim scriptum illic sit: Ἐπὶ δὲ, πάσας ἀφελόμεν
 » τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπιδας ἢ τὴν χη, συνέκλῃσε πρὸς τὸν ἐσχάτου καιρὸν, οὐδὲν παρ-
 » θαλίπων, οὔτε περὶ τῶν παρεσκευῶν, οὔτε καὶ τὸν κίνδυνον πρὸς τὸ νικῆν, οὐχ
 » ἦτορ πρὸντα ἐσχε καὶ τοὶ στρατῶν τοῖς ὅλοις, ὅμως ἐχώρησε τοῖς παρῶν, καὶ κιν-
 » δῶν ὑπαμῖνον τῶν προβλεψιμῶν ἀνάξιον, legi debet, vt est in calamo ex-
 » arato libro Alexandri Farnesij, summi antistitis, ἐμὸς τε χαρῶν τοῖς
 » παρῶν. Nam præter autoritatem eius libri, sententia manifestò decla-
 » rat hoc modo legi oportere: narrat enim grauis Scriptor constanter
 » se gessisse, maximoque animo, imperatorem illum eo tempore: nec
 » aduersæ fortunæ succubuisse. Significat autē ἐμὸς τε χαρῶν τοῖς παρῶν,
 » non esse perterrefactum eum rebus aduersis, sed ausum resistere iniqui-
 » tati fortunæ: mortique demum se obiecisse, cum in confertissimos hos-
 » tes incurrisset. Ex lectione autem peruulgata, etsi repugnat, & iis, quæ
 » antè dicta erant, & consequentibus, contrarius sensus elicitur. T. Li-
 » uium etiam celebrasse fortitudinem Asdrubalis, præsentiamque animi
 » extremo illo tempore declaratam, notum est. Nam quod respondet
 » superioribus verbis, apud eum est: Postremò, quum haud dubia for-
 » tuna hostium esset, ne superesset tanto exercitui, nomen suum secuto,
 » » cõcitato equo se in cohortem Romanam immisit. Ibi, vt patre Amil-
 » » care, & Annibale fratre, dignum erat, pugnans cecidit.

Quid

Quid valeat in mundo, apud Plautum: locusque eius Poëta
correctus, ea uoce, quæ inde temerè sublata
erat, restituta.

CAP. XX.

VICINAE duæ maculæ locum Plauti elegãtem in-
quinarunt in Pseudulo: cum enim modus loquen-
di, familiaris hominibus eius temporis, illic esset,
contaminatus (ut puto) est, ab iis, qui omnia con-
suerunt, quæcunque non intelligunt, mendosa pu-
rare: & quod multò peius est, non metuunt mutare.
Vbi enim seruus, à quo fabulæ nomen impositum
est, se purgat maiori hero Simoni, ita nunc in excusis libris legitur:
» = animû aduerste nûc iam Quapropter expertè amoris nati te habue-
» rim: Pistrinum ineûdum scibam, si id faxim, mihi: Cum in scripto quo-
» dam inuenerim (quæ prorsus vera lectio est) Pistrinum in mundo sci-
» bam. In mundo enim dicebant antiqui, ut his ipsis verbis testatus est
» Sex Pompeius, cum aliquid in promptu esse intelligi volebant. quauis
» exempla illic posita non sint: iniuria eius, qui eruditum autorem, ac mi-
» rum in modum utilem Latino sermoni, concidit. Cùm tamen Flauius
» Sosipater mentionem fecerit huius aduerbij: aduerbij enim vim ipsum
» habere videtur existimare, ut Cæcilij, Enniquæ autoritate quid valeat,
» confirmat, ita etiam hoc ipso Plautino loco: licet comoediæ nomê apud
» eum desideretur, cum multis locis Iacer mutilûsque hic Grammaticus
» sit. Inquit igitur. In mundo, pro palam & in expedito, ac citò. Plautus in
» Quia sciebam (inquit) mihi pistrinum in mundo fore.
» Cæcilius quoque, & quæ sequuntur. In Poenulo præterea Plautus eo-
» dem modo locutus est, cum aduocatos malum, quod leno ipsis precatus
» fuerat, paratum ei esse induxit, dicentes: qui locus in excusis etiam à men-
» do vacuus est: Cùm igitur leno dixisset, Ve vestræ ætati. illi responde-
» runt: Id quidem in mudo nunc est tuæ. Sed aliis quoque in fabulis: qui-
» bus tamen exemplis, re iam perspicua certaque, superfedebam. Siquis au-
» tem quærat, quæ sit origo huius sermonis, ut in mundo, valeat in prom-
» ptu, fortasse à mundo muliebri id ductum est: mulieres enim, quæ ad
» cultum corporis faciunt, in promptu habent, conduntque omnia in ar-
» cula diligenter, ut præstò, cum uti velint, semper sint: hoc enim placere
» video eruditibus & ingeniosis viris. Siue in mundo dicebant, significantes
» pœnam illam aut malum extare, ut illi conscij sibi suæ vitæ, in se cade-
» re facile id posse intelligerent: obscure, ut mos est minantium, quod vo-
» lebant, indicantes: ut si furem improbumve aliquem hominem verbis
» perterrefacere volentes, diceremus: Nonne tu scis inueniri carcerem,
» compedes, carnificem? In versu etiam, qui consequitur in Pseudulo est
» idem erratum: nã Simo respondit, repetens verba serui: Non à me scibas
» pistrinum in mundo tibi, non, ineundum tibi, ut est in excusis.

Illustr.

Illustram Platonis sententiam, quam manifestò Cicero expressit, demon-
stratum Sallustium etiam expressisse.

CAP. XXI.

PLATONIS locum, quem Cicero in epistola ad P. Len-
tulum intellexit, cum inquit: Id enim iubet idem ille
» Plato, quem ego vehemèter autorem sequor: Tantum
» contendere in republica, quantum probare tuis ciuibus
» possis: vim neque parenti, nec patriæ afferre oportere.
» & quæ sequuntur, adumbravit etiam C. Sallustius in
» proœmio de bello Iugurthino, his verbis: Nam vi quidem regere pa-
» triam, aut parentes, quanquam & possis, & delicta corrigas, tamen im-
» portunum est: cum præsertim omnes rerum mutationes, eadem, fugã,
» aliãque hostilia portendant. Frustrà autem niti, neque aliud se fatigan-
» do, nisi odium quærere, extremæ dementiae est. Politissimus verò ille
» atque eruditissimus scriptor sic ait, in longa epistola ad Dionis propin-
» quos ac sodales: Βίαι δὲ πᾶσι πολιτείας μεταβολῆς μὴ προσφέρει, ὅταν
» ἀνὸν φυγῶν, καὶ σφαγῆς ἀνδρῶν, μὴ δυνάσθῃ ἢ γίνεσθαι τὸ ἀρίστου. Nam quod ad
» parentes pertinet, antea explicarat, vbi id protulit, quod Crispus extre-
» mum posuit: id est, μήτε ἀπεχθάνεσθαι, μάλιστα νοθεύεσθαι.

Verba, quibus Cicero narrat quid suaserit Socrates Xenophonti, consi-
lenti ipsum de profectioe ad Cyrum iuniorem, collata cum uer-
bis Xenophontis ipsius, qui rem illam diligenter
in ea historia narrauit.

CAP. XXII.

QUOD Cicero in primo de Diuinatione de Socratis
iudicio narrat, & quemadmodum autor fuerit Xe-
nophonti, deberanti de magna re, ut Apollinem
Delphicum consuleret, expositum à Xenophonte
ipso est in principio 111. libri ἀναβάσεως. Verba M.
Tullij sunt: Xenophonti consulenti, sequereturne
» Cyrum, posteaquam exposuit, quæ sibi videbantur:
» & nostrum quidem, inquit, humanum est consilium, sed de rebus &
» obscuris, & incertis, ad Apollinem censeo referendam: ad quem etiam
» Athenienses publicè de maioribus rebus sæpe retulerunt. Xenophon-
» tis verò hæc: qui de se, tanquam de alio quodam, quod narrandum erat,
» exponit: Ο μὲν τοι ξηροφῶν ἀγαγὼς τὴν ἐπιστολήν, ἀνακοινοῦται Σωκράτης τῷ
» ἀθλιώτῳ περὶ τῆς πόλεως, καὶ Σωκράτης ὑποπίστυσας μή τι πρὸς τὴν πόλιν οἱ ὑπά-
» τιοι εἴη, Κέρω φίλον γενέσθαι, ὅτι εἰδὼς ἡ Κέρω πρὸς τὴν πόλιν λακεδαιμονίαις ἐπι-
» τῆς ἀθλιώτῳ συμβουλευτικῆς, συμβουλεύει τῷ ξηροφῶντι, ἐλθόντι εἰς Δελφούς, ἀνα-
» κοινοῦσαι τῷ θεῷ περὶ τῆς πόλεως. Cicero igitur ostendit aperuisse consilium
» suum de ea re Socratem Xenophonti: neque tamen censuisse stare illum
» ipso oportere: quod Xenophon ipse suo scripto non declarat, sed po-
» tius

tius timorem indicat, qui sapientem illum virum inuaserat, si per literas ab amico euocatus Xenophon, eò accessisset, ne scilicet offenderet apud suos ciues, quod amicitiam Cyri quæreret, qui auxiliis adiuuerat antea strenuè Lacedæmonios contra Athenienses. Quare cum hæreret animo, quid optimum esset, suasisse, vt diuinum consilium, suo relicto, de ea re quæreret.

Declaratus Catulli locus, Marci que Varronis alter locus emendatus, quem turpis macula inquinarat.

C A P. XXIII.

PROSITE, vt semper, elegantèrque locutus est Catullus in Hendecasyllabo ad Cornificium, cum questus cum eo est, quod amici officio functus non esset, in malis suis rebus, amorèq; aduerso: videbatur enim ille debuisse cōsolari hominem, ægritudinèq; animi apta illi temporis oratione lenire: præsertim cum id sine damno laborèq; vllò facere posset, quò magis accusandus erat. Inquit igitur, negligentiam ipsius increpans: Quem tu, quod minimum facillimèq; est, Qua solatus es allocutione? Alloqui enim quempiam dicebantur, qui ad eum moerentem accedebant: verbisque dolorem illius minuebant. Hoc autem planum fit testimonio M. Varronis, qui in v. i. libro de lingua Latina, cum ea, quæ dicuntur à loquor, explicaret, in illis inquit: Hinc adlocutum mulieres iraiunt, cum eunt ad aliquam locutum, consolandi causa. Ita enim prorsus legendum est, non vt in excusis libris, cōsulendi causa, autore etiam vetusto exemplari: quanuis in illo sit consulendi, quod ansam præbuit errandi imperitis, parùmque vidētibus correctoribus: sæpe enim in antiquo sermone literæ o & u inter se immutabantur, vt rutundum, pro rotūdū. cuius cōsuetudinis plura exēpla extāt in antiquissimo eo libro.

Correctus M. Varronis locus de lingua Latina, ubi mentio est veteris illius modi loquendi, Dicis causa: de illòque aliquantulum disputatum.

C A P. XXIII.

VIDE valeat antiquum illud, Dicis causa, quod obscurum in primis erat, & à plerisque eruditissimis etiam viris, ignorabatur, collatis multis locis diu erorum autorum, diligentèrque examinatis, docuit Lælius Taurellius, magnus Latinitatis obseruator, summusque Iurisconsultus in Commentario suo, quem scripsit de Militiis ex casu acceptumque id postea ab ipso, amicus illi homo, doctrinæque ipsius admirator, Antonius Augustinus copiosè explanauit in suis emendationum & opinionum eruditissimis libris, miro studio curaque ab ipso

ipso confectis. Ipse igitur, cum causam dissentienti ab eo non habeam: cuius iudicium eruditionemque valde probo, beneuolentiam autem in priuatis meis rebus sæpè expertus sum: nec quicquam addere explanationi illi queam, locum tamen indicabo apud optimum autorem, in quo vetus hæc locutio est, qui accuratum virum tunc latuit, quia valde in excusis libris ille deprauatus est, atque ita deformatus, vt sine ope meliorum codicum agnosci non possit: nam alterum eiusdem Scriptoris, in quo nulla scripturæ labe, vidit, ac testimonio etiam illo vsus est. Is autem est M. Varro, qui in v. i. libro de lingua Latina prope extremum, cum de veteri vocabulo Inlicium disputaret, ac priscum morem referret, inquit, vt in optimo fidelissimòq; libro legitur: Hoc nunc aliter fit, atque olim, quod augur consuli adest, tum cum exercitus imperatur: ac præit quid eum dicere oporteat: consul auguri imperare solet, vt inlicium vocet, non accenso, aut præconi. Id inceptum credo, cum non adesset accensus: & nihil intererat, cui imperaret: & dicis causa fiebant quædam: neque item facta, neque item dicta. In excusis nanque omnibus est: Et dicimus eum fiebat: Cum autè edito iam libro ipsius, doctissimo viro quid inuenissem in vetulissimo exemplari ostendissem, ille & fidem eius probauit, & cōfirmare exemplum hoc etiam sententiam suam mihi declarauit. Addidit præterea se putare locum hunc Plinij in x. v. i. i. libro itidem mendosum, purgari illo modo oportere. Et sunt condita auguria quid loquenti, cogitantive id acciderit: inter exeratissima si pontifici accidat ditis causa epulanti: in mensa vtique ex reponi, adolerique ad larem piatio est. vt legatur dicis causa epulanti. Quia autem Modestinus *δολας*, vel *ἀφοσιώσεως χάριν* interpretatus est, quod à Latinis dicis causa dicebatur, apud nullum alium Græcum autorem id inueni, præterquam Dionem, qui in x. x. v. i. libro historiarum, vbi de iudicio C. Rabirij perduellionis rei agit, priscumque morem exponit, vsq; ad eum diem seruatū, idem *δολας ἐνενα*, nisi fallor, vocauit: neque enim temporibus illis metus erat, ne caperetur Ianiculus collis ab hostibus, vt antiquitus, cum adhuc finitimi populi bellum gerebant cum Romanis: & tamen antiquum institutum custodiebatur, vt nihil ratum esset, quod à populo fieret, nisi vexillum illic erectum esset: quo astute sublato à Metello Celere ereptus est irato populo Rabirius. Quod ad rationem huius sermonis facit, Flavius Sosipater in primo libro Institutionum Grammaticarum videtur indicare dicis patrium casum esse: cum enim doceret quædam nomina vnus tantum casus esse, exemplaque eorum proferret, in illis etiam Dicis ergo posuit. Arnobius quoque in proœmio quarti libri contra gentes, eodem sensu id vsurpauit: hæc autem eius verba sunt: An ita (vt assolet) dicis causa: ex eo, quod optamus & volumus bona ista nobis contingere, superiorum retuleritis in censum? ita enim in excuso Romæ legitur: cum qui postea pium hunc autorem Basileæ impesserunt, falsò mendosum locum putantes, corrigereque volentes, deprauarint: sic enim excuserunt. An ita, vt assolet dici causa: & quæ sequuntur.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER IX.

Locus Aristotelis explicatus è quarto libro de historia anima-
lium : in quo uertendo Plinius, ut uidetur,
lapsus est.

C A P. I.

ARISTOTELIS hæc verba sunt è IIII. libro de natura animantium : quo loco olfactu proditos esse pisces signis quibusdam probat : eorum autem signorū tertium hoc est : ἐτι δὲ πολλοὶ τῶν ἰχθύων διαίτην ἔχουσιν οἱ ἀπὸ λαίαις : οὓς ἐπειδὴ βούλωνται προσκαλέσασθαι εἰς ἀγρὰς οἱ ἀλιεῖς, τὸ γέμα τῶ ἀπὸ λαίαισιν περιελί-
φουσι τὰ ἰχθύα ὁμοῦς, πρὸς ἃς ἔρχονται τα-
χέως. Plinius autem in decimo libro sen-
tentiam, quam credidit esse Aristotelis, ex-
primere uolens, inquit : Quosdam & speluncis latentes falsamento illi-
tis faucibus scopuli, piscator expellit: uelut sui cadaueris agnitionem fu-
gientes. Qui (nisi fallor) uerum sensum auctoris assecutus non est: neq;
enim ratione illa dixit Aristoteles pisces è speluncis expelli, sed inde
euocari, captos odoribus ipsorum ad falsamenta voranda. quod duobus
uerbis manifestò tradi uidetur, προσκαλέσασθαι, ἔρχονται: significatur
enim his potius alliei ipsos ad ea, exire que libenter, quam fugari. Quod
uero in extremo addidit Plinius, tanquam declarationem quandam,
uelut sui cadaueris agnitionem fugientes, à superiore lapsu pendet: cum
enim rem uerisimilem facere studeret, atque eius rationem afferret, hoc
excogitauit, quod inane esse puto: neque tantum à sensu mentisque Phi-
losophi discrepare, uerum etiam rei ipsi repugnare: quam bene cogni-
tam ac perceptam multis multorum animaduersionibus usque ha-
buit Aristoteles.

Confirma-

Confirmatum testimonio ueterum, quod Cicero in Liciniana dixit, te-
nibus hominibus Græcos, in media etiam Græcia,
ius ciuitatis dilargiri solitos.

C A P. II.

Q UOD Cicero pro Archia inquit, mediocribus mul-
tis, & aut nulla, aut humili aliqua arte præditis, gra-
tuitò ciuitatem in Græcia homines impartiri solitos,
quanuis rem quantum potest augeat, uerum esse in-
telligitur testimonio Alexidis Comici: cuius hi uer-
sus leguntur apud Athenæum in III. libro Σειπνοκοφι-
σῶν, ubi de falsamentis differit, ac quanto in pretio
apud Athenienses fuerint, declarat. Narrat enim Athenæus ipsos Chæ-
rephili falsamentarij filijs ciuitatem dedisse, quòd eorum pater magnam
uim falsamentorum Athenas comportasset, atque id autoritate huius
Poëte confirmat: cuius hi uersus sunt è fabula, quam Epidaurum in-
scripserat: Τὸς Χαιρέφιλου δ' ἔχῃς ἀθιυαίους, ὅτι Εἰσὶ γὰρ τὰ εἰς χεῖρας οὓς καὶ
Τιμοκλῆς ἰδὼν ἐπὶ τῶν ἰππῶν, δύο σκῆμβρους ἔφην Ἐν τοῖς σατύροις εἶναι. Quod
uero ad imaginē hanc Timoclis facit, qui uisus Chærephili filijs, dixerat,
scombros eos esse, Satyris insidentes, in VII. quoque libro Athenæus
carmen Nicoclis Comici ponit, in quo mentio ipsorum ut Pythionices
meretricis amatorum, fit. Sed ibidem etiā iidem duo scombri uocantur.

Qui fuerint Tarentini in uetere militia: receptaque lectio confirmata. epi-
stole cuiusdam ad Atticum. Præterea, Bene eueniat, dicere
solitos olim, qui rectè ominabantur: exi-
tumque alicuius rei secundum
optabant, declaratum.

C A P. III.

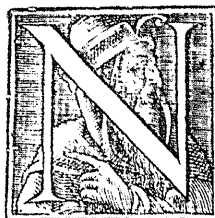
Q UAE de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata esse
gaudeo. Hæc uerba Ciceronis sunt ex epistola quadam
V. libri ad Atticum: quæ, cum nulla egeant emendatione,
quidam tamen coniectura emendare conati, quantum in
ipsis fuit, corruerunt: fecerunt enim illi è Tarentinis, pa-
rietinis: existimaruntque intelligere M. Tullium id, de quo in epistola
ad C. Memmium cum illo egit, ne uellet scilicet ædificatione sua occu-
pare sedem ac domicilium Epicuri, ac reliquorum eius familiæ summo-
rum uirorum. Nam quòd illo ipso uerbo in ea epistola utitur, hoc nul-
lum argumentum est: rem enim minuere uolens, utque facilius id conce-
deret Memmius, illo modo rectè illic locutus est: locus uero hic contra
postulabat, ut rem ipsam ut erat, exponeret: si augere nollet, ad eum scri-
bens, cuius precibus motus, id contenderat à Memmio. Tarentini uero
uocabantur genus quoddam equitū: quorum meminit etiam T. Liuius
in xxxv. ab urbe condita, ubi de solertia Philopœmenis Achæi, summi
ducis, diligenter locutus, addidit: Et tum omnium primum agmen con-
stituit: dein Cretenses auxiliares, & quos Tarentinos uocabant: equites

» binos secum trahentes equos, ad prima signa misit. & infra. Luce orta
 » Cretenſium leuis armatura, & Tarentini equites ſuper torrentem præ-
 » lium commiferunt. Sed etiam Plutarchus mentionem horum fecit, &
 » in Philopœmenis huius vita, & in Agidis ac Cleomenis: necnon Po-
 » lybius in excerptis x i. libri. Aelianus autem non longè à principio li-
 » bri de inſtruendis aciebus accuratè totam rem docet, offeudens duo eſſe
 » genera Tarentinorum: quorum alij longius iaculentur, & ob eam rem
 » equites iaculatores dicuntur: alij verò, cum ſemel aut bis iaculum miſe-
 » rint, quo leuiore vtuntur, manus de cætero cum aduerſario conferant, &
 » cominus pugnare incipiant, qui leues nominari ſoliti ſint, amiſſo ſupe-
 » riore nomine. Præterea, quod ſuprà in hac epiſtola mentio eſt, Patro-
 » nis Epicurei, & ceterorum condiscipulorum Attici, quorum id inter-
 » erat: vt enim eorum voluntatibus, ſtudiſque ſeruiret, rogarat id Cicero
 » accuratè à Memmio: hoc enim inducere illos potuit, magnoperèq; ap-
 » tum eſt ad fallendum. qui tamen diligenter attendit ſententiam ſupe-
 » riorem, cognouitque Epicuri decretum, quod aduerſatur ſententiæ illi,
 » facile perſpiciet verba illa eò referri debere, atque inde pendere. Vt au-
 » tem verum eſſe intelligatur, quod dixi, conferendus cum hoc eſt locus
 » alter è v i. horum librorum, in quo eadem explicatiùs traduntur. hinc
 » inquam, Filiola tua te delectari lætor: & probari tibi, *φυσικὸν εἶναι τὴν*
 » *πρὸς τὰ τέκνα*. Etenim ſi hæc non eſt, nulla poteſt homini eſſe ad homi-
 » nem naturæ adiunctio: qua ſublata, vitæ ſocietas tollitur. Bene eueniat,
 » inquit Carneades, ſpurce: ſed tamen prudentiùs, quàm Lucius noſter, &
 » Patron, qui quum omnia ad ſe referant, quicquam alterius cauſa fieri
 » putent? & quæ ſequuntur: ſubtiliter enim diſputauit de ratione hac.
 » Cum igitur hinc quoque iidem appellentur, manifeſtum eſt in priore lo-
 » co, cum ſuperiore ſententia illa connecti debere. Quod autem Pompo-
 » ponius, quæ ſummo ſtudio ſuo Cicero in militia geſſerat de Tarentinis,
 » probauit, gratùmque ei id officium ipſius fuit, multis de cauſis contin-
 » gere potuit: quas coniecturis augurari non poſſumus. Quod enim in
 » militia inquit, id eſt in bellicis rebus, confirmat hoc mirifice lectionem
 » hanc. Epicuri verò decreti huius, quanuis olim in explicationibus mea-
 » rum caſtigatiõnum de eo non nihil diſputarim, meminuit quoque Plu-
 » tarchus in libro aduerſus Colotem Epicureum, ſummo ſtudio omnes
 » illius familiæ ſententias exagitans: inquit enim in aliis: *Τὸ δὲ εὖ φέρεται*
 » *εἰς χεῖρὸς τὰ τέκνα τῶν γειναμένων, ἔχει, πᾶσι φαινόμενον, ἀνευρεῖ*: Vt autem
 » hoc quoque fatiſ longæ diſputationi addam, in poſteriore loco, quem
 » citauit, bene eueniat, legi debet, vt in meo libro eſt, & in aliis etiam, qui
 » prius excuſi fuerant: à qua tamen, vera proſus, & antiquorum moni-
 » mentorum fide confirmata lectione, nonnulli ſine cauſa diſceſſerunt, le-
 » gentes conueniant: præterquam enim quod hoc egregiè ſententiæ qua-
 » drat, eſt elegans ſermo, & in vſu veterum Scriptorum. Hæc enim Pom-
 » ponij Comici verba leguntur apud Nonium: Bene eueniat. Ita ſit: & ti-
 » bi bene ſit, qui rectè ominaris. Cum igitur bene eueniat, dici ſoliturum eſ-
 » ſet ab iis, qui rectè ominarentur, verè Cicero inquit Carneadem, qui id
 » pronuntiarat, quanuis ſpurcè ſentiret, tamen prudentiùs reſpondiſſe,
 » quàm Epicureos, qui cum omnia ad ſe referant, vtilitatèſque proprias
 » ſequan

ſequantur, nihil alterius cauſa fieri à nobis in vita debere aſſeuerabant:
 ille enim quaſi dolebat ita ſe rem habere: deòſque propitios eſſe opta-
 bat. Reſtat paruus ſcrupulus in verbis, quæ antecedunt ea, quæ ſuprà à
 me poſita ſunt: quomodo ſcilicet legi illa debeant: nam macula aliqua
 » illic eſt. excuſum eſt enim in mea editione. Etiam atque etiam vale. de
 » Patrone & tuis condiscipulis: optimus verò liber habet: Etiam atque
 » etiam valde. Patrone & tuis condiscipulis, non ſine mendo & ipſe.

*Vt plura Græca vocabula in Tuſcum noſtrum ſermonem penetrarunt,
 ita modos quoſdam loquendi, quibus vulgò uti-
 mur, uideri inde proſectos.*

CAP. IIII.

NON tantum in patrio ſermone pluribus Græcis ver-
 bis utimur (nam multas voces ex ea lingua in no-
 ſtram manſiſſe conſtat: quæ & notionem ſuam con-
 ſeruarunt, & ne litera quidem immutata ſunt) ſed
 nonnulli etiam modi loquendi, qui elegantis eius,
 copioſique ſermonis proprii ſunt, huc radices egreſſe
 videntur: conuenit certè hiſ tantopere diſcrepanti-
 bus linguis in vſu harum vocum mirificè, vt quod Herodotus in ſecun-
 do libro hiftoriæ inquit: *ἐρχομαι φράσων*, vel *λέξων*, translatum ad nos
 videtur: quod exemplo etiã ingenioſi, politicoſque in primis noſtri Poætæ
 intelligitur, qui in ode quadam inquit: *Con queſte alzato vengho à dire*
 » hor coſe. Exempla Herodoti ſunt hæc: *Αἰ γὰρ πῆλον δὲ οὐ πρόσω κἀπὸ θά-*
 » *λάσων, ἐπέχωρ ἐκ δὲ ἐρυθρῆς καλεομένης, μακρὸς οὐτὼ δὴ τι καὶ τῶνδ' ὡς ἐρχομαι*
 » *φράσων*. Idem autem Græcus Scriptor, ſuauiſ in primis atque ornatus,
 aliter etiam aliquando variauit poſterius verbum: vt cum in eodem li-
 » bro inquit: *ἐρχομαι δὲ περὶ αἰγυπῆτον μνηστέων τὸν λόγον*. Nec multò poſt:
 » *καὶ μεγίστω οἱ ὄργιτὼ ἀνάγκη, τ' ἐπιτὼ ἐρχομαι ἐρέων*. Plutarchus quoque in li-
 » bro de inſtitutione puerorum, Herodotum imitatus: *Τὸ δὲ πάντων μέγι-*
 » *στον, καὶ κυριώτατον τῶν ἀρνημάτων, ἐρχομαι φράσων*. Neq; tamen ſolum ita lo-
 » quebantur, cum dicturi expoſiturive aliquid erant, ſed alia etiam factu-
 » ri: vt Plato in epiſtola illa graui, ac plena optimarum ſententiarum, ad
 » Dionis propinquos: ait enim: *ἐὰν δὲ μὴ συμβουλεύνται μοι τὸ παράπαν, ἢ*
 » *συμβουλεύονται δὴ λ' ἢ μὴ δακτύλιος πεισόμενοι, ἀπὸ κληῖς ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐκ*
 » *ἐρχομαι συμβουλεύσων*. Quod enim translato verbo vulgò dicimus eos,
 qui in aduerſis rebus ſiti, pendent ab inani aliqua longinquaque ſpe,
 paſceri di ſperanza, id etiam in Græco ſermone uſitatum erat, ac pro-
 uerbij locum obtinebat: vt teſtimoniis optimorum Scriptorum intel-
 » ligimus. Euripides enim in Phœniſſis, vbi Iocafam cum Polynice fi-
 » lio de exilio diſputantem inducit, ita facit illam loquentem: *αἰδ' ἐλ-*
 » *πίδου βόσκουσι φηγάδας, ὡς λογ'.* Aeſchylus præterea in Agamemno-
 » ne fingit hoc pronuntiarī ab Aegiſtho, contemnente, quod chorus
 minabatur, reditum Oreſtis: impetumque eius in ſe, ac Clytemne-
 » ſtram vxorem: *οἰδ' γὰρ φάγοιτας ἀνδρας ἐλπίδας σιτουμένους*. immutato

fanè verbo : pro illo tamen posito, quod idem valet. Nam superior Tragicus in Bacchis idem illud vsurpauit de Pentheo : qui rem, quæ effici non posset, tentaret: irritaque atque inani spe teneretur. Apud eum enim ita Liber pater loquitur cum choro, narrans quemadmodum
 » eluserit stultos conatus ipsius, vincire se volentis : τὰυτὰ καὶ καθύβρις δὲ
 » τὸν, ὅτι με δεσμοδέειν δλονῶν Οὐτ' ἐθίγει, οὐθ' ἠλάθει ἡμῶν : ἐλπίσι μὲν ἐβόσκειτο.
 Latini cum hoc significare vellent, vt videtur, ali spe aiebant. Tibullus
 » enim inquit: Spes alit agricolas.

Artificium Platonis iam senis in expoliendis suis sermonibus, à Dionysio celebratum ostenditur: simulque ab eadem re translatisse nomen, cum & ipse de ornatu librorum loqueretur, Cicero indicatur.

C A P. V.

AVDAT mirum in modum Dionysius Halicarnassæus diligentiam Platonis, qua utebatur in componendis verbis: probatque studium ipsius, qui cum pectus haberet refertum plurimis scientiis, iamque ad octogesimū ætatis annū peruenisset, non cessaret tamē expolire sermones illos suos : præcipuè autem recta constructione verborum ipsos ornaret. In hac autem re exponenda, studioque doctissimi viri indicando, verbis translatis ab ornatu muliebris comæ vsus est: inquit enim, huic artificio collocandorum aptè verborum, auctoritatem
 » afferre volens à Philosophi illius grauitate : Ο δὲ Πλάτων τὸς ἑαυτοῦ δια-
 » λόγους κτηνίστων, καὶ βοσφυχίτων, καὶ πάντων ζώων ἀναπλέων, οὐ δειλίπερ,
 » ἀγροθικοντα γεγονῶς ἐτη. Quod autē ipse βοσφυχίτων ait, videtur Cicero exprimeret voluisse, cum in Bruto de C. Cæsaris Commentariis agens, inquit. Sed dum voluit alios habere parata vnde fumerent, qui vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit, qui volent illa calamistris inurere. & quæ sequuntur. Nam calamistrum instrumentum fuisse ad cincinnos formandos, apertum est: vel hoc ipso testimonio Varronis è quinto libro de lingua Latina ad Ciceronem. Calamistrum, quod his calfactis in cinere capillus ornatur: qui ea ministrabat, à cinere, cinerarius est appellatus. Ad ministrum autem ipsius hoc ipso nomine vocauit Catullus, in epithalamio ita canens: Sordebant tibi vilicæ Concubine hodie atque heri : Nunc tuum cinerarius Tondet os, miser ah miser.

Vetus prouerbium è tenebris erutum, quo affirmatur, indicio orationis quales homines sint, facile perspicui.

C A P. VI.

VETVS sententia erat, qua tradebatur cuius notæ foret homo atque naturæ, ex oratione, qua uteretur, intelligi. Illa verò his verbis pronuntiabatur: Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίσις. Vocatur autem à Græcis χαρακτὴρ, descriptio ac forma: primūque, vt existimare licet, ita appellata est nota, quæ inureretur corpori beluarum, ad genus indicandum: deinde translato

Iato nomine, quæ declararet ingenium ac mores virorum : vnde à Latinis etiam vocantur melioris & deterioris nota homines. Credi autem facile potest Terentius ad hanc sententiam respexisse, vel potius hæc ipsa verba expressisse, cum in ἐαυτὸν τιμαυρουμένω ita induxit Bacchidem cum Antiphila loquentem: Nam mihi quale ingenium haberes, fuit indicio oratio. Vnde in antiquissimo libro, qui fuit Petri Bembi, honestissimi atque amplissimi viri, is ipse Græcus versus scriptus est contra Poëta verba, quæ indicaui: vt perspexi ex Politiani libro, cum illo ipso diligenter olim collato: quanuis illic non nihil desiderari videatur, delectis propter vetustatem literis. Nam post hunc versum, interiecta copula, initium alterius Græcæ sententiæ positum est, quæ eodem faceret. Si significabatur etiam idem penè à Græcis hac quoque voce, quæ itidem
 » prouerbij vim habet: vulgòque ferri solita erat: οἷος δ' ἔστιος, τριούτου ἄνευ
 » καὶ τὸν λόγον. Legitur autem apud Aristidem sophistam in 11. oratione contra sermonem Platonis, quem inscripsit Gorgiam : vt indicaui etiā Erasmus in Prouerbiis: qui tamen superioris sententiæ, idem valentis, non meminit: quia (vt opinor) apud nullum Græcum Scriptorem inuenerat. In Græco vero versu eleganter γνωρίσις dictum est : valètque id verbum, nota quadam & tanquam indicio cognoscitur. Vnde γνωρίσις quoque Græci in fabulis vocabant monumenta, vt vtar vocabulo Terentiano: & cuncta denique illa, quorum auxilio persona aliqua, diu ignota, cognosceretur. Aristoteles appellauit σημεῖα in libro, qui restat, de arte Poëtarum. Superiore autem verbo, vt alij, ita quoque idem, cuius paulò antea testimonium citauit, sophistes vsus est in oratione ὑπερ τῶν Τεσσάρων. Ita enim inquit, ad Platonem conuersa oratione: ὅστ' εἰ
 » μὴδὲν προσέβηκας, ἀλλ' ὃν τῶντοίς ἔσας, τὰς τῆς ἀν' εὐγεν' ἐκ τῶν ἀρημύλων τὸν
 » περιπέλα, ὡσπερ τὸς ἀπὸ τῶν γνωρισμάτων ἐν τοῖς δρεμάσιον.

Delcte multe macule M. Varronis: exemplis prisorum Poëtarum, quibus ille usus erat, illustratis.

C A P. VII.

IC M. Varronis locus è VII. libro de lingua Latina corruptus est, & ea potissimum parte mendum insertum, qua deformata, exemplum, quod profert, irritū est: Sic enim in excusis libris legitur: Multa ab animalium vocibus tralata in homines: partim quæ sunt aperta, partim obscura. Perspicua, vt Ennij: Animus cum pectore lactat. In postremis autem verbis fanè nihil est, quod ductum sit à voce animalis, vnde existimari potest vitiū hîc esse. Exemplar verò illud vetustissimum, meritò sæpe à me laudatum, integrum hac parte est: latrat, enim habet, non lactat: quod verbum valde accommodatum est huic loco: confirmatque id, quod hîc ostenditur à doctissimo Scriptore. Sed præter fidem eius libri, testimonio etiam Sexti Pompeij non parum adiuuatur hæc lectio: qui inquit,
 » quanuis exemplum ipsum Poëta non ponat: Latrare Ennius pro po-

» scere posuit. Lucretium autem eodem pacto usum hoc verbo, & à cane, cuius proprium est, ad aliam rem, & quasi foeminam transfulisse, perspicuum est, cum cecinit, ἀψήρευσα extollens, = nonne videmus Nil aliud sibi naturam latrare, nisi utque Corpore seiunctus dolor absit, & quæ sequuntur. Greci quoque Poëtae verbum, quod huic respondet, eodem transferunt: ut Sophocles in Electra, cum virginem hanc ipsam, unde fabula vocata est, inducit narrantem, quemadmodum mater se male verbis acciperet, cum Orestis metus aliquis ipsam inuadit: omni namque viro acerbis ipsius exposito, addit, τριαυθ' ὑλακῆ, sumpto à canum voce verbo, aptè importunam ipsius vociferationem appellans. Sed Aeschylus etiam in Agamemnone fecit Aegisthum ipsum, impurum hominem, illo uti: cum chorum accusaret Clytemnestræ maledicentem: ὑλάγμα, enim id est latratus, conuitia ipsius vocauit. Infrà quoque in exemplo Cæcilij erratum habet superiori par Aldi liber, & alij postea excusi: quod abest ab eodem antiquissimo exemplari, & quibusdam etiam superiore ætate impressis: cum enim illic sit: Tântam rem dilabare, ut pro nihilo habuerit. legi debet, ut in melioribus est: Tântam rem dibalare pro nilo ut habuerit: à balatu enim ouium videtur nomen ductum, ut ipse quoque M. Varro in 11. de re rustica μετ'αφορμῶς, inquit: Quoniam fatis balasti ð Faustule noster. & quæ sequuntur. Sed primum etiam exemplum, quo vitur, Lucilij, mendosum in extremo est: cum enim illic sit: Lucilij. Hæc inquam rudet ex rostris militabat. Legi videtur debere, iisdem libris autoribus, atque heilitabit. Sed hic quoque versus Lucilij è Satyrarum libro v i. citatur à Nonio cum altero, qui ipsum cõsequitur, in Quiritare. Ita autem apud eum est: Hæc inquam rudet è rostris, atque heilitavit, Concurrans veluti harenarius: lateque quiritans. Totus igitur hic Varronis locus, nisi subest, adhuc aliquod occultum vulnus, videtur sic esse legendus: Multa ab animalium vocibus tralata in homines: partim, quæ sunt aperta, partim, obscura. Perspicua, ut Ennij: Animus cum pectore latrat. Plauti: Gannit odiosus omni totæ familiæ. Cæcilij: Tântam rem dibalare pro nilo ut habuerit. Lucilij: Hæc inquam rudet ex rostris atque heilitabit. Eiusdem: Quantum hinnitum atque equitatum minus aperiant. Reliquæ parti curandæ, quæ & ipsa maculis resperfa est, aliâs operam dabo.

Locus Aristotelis emendatus in primo de arte Poëtarum: qui cum ualde corruptus esset in omnibus libris, tanquam ansam dedit interpretibus peccandi.

C A P. V I I I.

VOMODO corrigi debeat locus deprauatus in libro, qui restat Aristotelis de arte Poëtarum, ostendere libet: quo enim loco de vocabulis disserit, in quibus Poëtae licentia aliqua usi sunt, à consuetudinèque sermonis, addentes aut dementes inde aliquid, discesserunt: siue aliqua huiuscemodi noua ratione utentes, exemplis declarans cuiusmodi sit ἀφρημελιών: cum antea docuisset in quo vis

vis eius maneat (ita autem ille appellat nomen, à quo aliquid in extremo abscissum sit: Grammatici verò ἀποκοπήν immutationem hanc vocant) inquit: ἀφρημελιών δὲ, εἶναι τὸ κρεῖ, καὶ τὸ δῶ. quæ verba adhuc integra sunt, ac vitio carent, cum in his, quæ sequuntur, foeda macula sit. καὶ μία γίνεται ἀμφότερων οὖς. unde rectè in libro ab Aldo excuso nota appolita fuit, quæ vitium indicaret. Quauis autem in aliis calamo exaratis libris aliter legatur, ut εἶς οἶς: siue εἶς ἦς: nulli tamen veram lectionem retinuerunt: sed contaminata illa est (ut opinor) ab his, qui omnia tentarunt, ut locum restituerent: nec tamen consequi, quod conati sunt, vlllo pacto potuerunt. Apparet autem quomodo legendum sit ex Strabone: omnisque hic locus auxilio diligentis illius, & eruditi Scriptoris explicatur: neque enim verba illa: καὶ μία γίνεται ἀμφότερων, sunt Aristotelis aliquantulum diuersam à superiore rationem alteram eius licentiæ tradentis, ut qui dam acceperunt, sed Poëtae: unde sumptum exemplum est. Is autem Empedocles fuit, ut Strabo indicat, qui cecinit in parte quadam poëmatis sui: cum (ut arbitror) doceret è duobus oculis vnam fieri visionem, amborum vi congregata: καὶ μία γίνεται ἀμφότερων ὄψι, pro ὄψις. quare manifestò intelligitur vsus eadem, qua ceteri, ratione. Cum enim Strabo in v i i i. libro γεωγραφικῶν existimasse nonnullos positâ esse in catalogo ab Homero Μεσώλω pro Μεσώλω dixisset (nam illo nomine oppidum nullum Peloponnesi vocabatur) exempla etiam Poëtarum posuit: quibus auctores huius sententiæ, sedulo à se collectis, idem quod illic ab Homero vsurpatum putabant, ab aliis etiam aliquando factum declarabant: in quibus est hoc etiam Empedoclis. Verba Strabonis, quæ auxiliij aliquid fuerunt Aristotelis sententiæ, si quis contentus autoritatibus ipsius non fuisset, hæc sunt: Εἰνοὶ δὲ καὶ ἀποκοπὴν λέγουσιν τὴν Μεσώλω: ἔρη' ὡς ὅτι καὶ αὐτὴ μέγ' ἔω δὲ λακωνικῆς: παραδέγμεσσι δὲ χρωμάτων τῶν ποικίλων, ὡς κρεῖ, καὶ δῶ, καὶ μία. καὶ ἐτι ἦρας αὐτομέδων τὲ, καὶ ἀλειμῶς. ἀντὶ τῶ ἀλειμῶδων: Ησίοδου δὲ, ὅτι τὸ βελθὺ, καὶ τὸ βελγέρ, βελ λέγει. Σοφοκλῆς δὲ, καὶ Ἰων τὸ βάλδιον βῆ. Επίχαρμος δὲ, τὸ λαρ, λι: συρακῶ δὲ τὰς συρακούσας. παρ' Εμπεδοκλεῖ δὲ, μία γίνεται ἀμφότερων ὄψι, ἢ ὄψις: καὶ παρ' Αντιμάχου, διμυήτριός τοι ἐλδυσίνου ἱερὸν ὄψι. καὶ τὸ ἀλφειον ἀλφι. Εὐφορίων δὲ καὶ τὸν ἦλον, λέγει ἦλ. παρὰ φιλότα δὲ, διμῶες δ' εἰς ταλάρους λανκὸν ἀγούσιν ἔρι: εἰς ἀνεμῶν δὲ τὰ πνοῶν, τὰ πνοῶν ἀράτος φησι. δωδῶ δὲ τὴν δωδώνην, σιμυίας. Eustathius, cum locum eum Homeri interpretaretur, in quo exoritur hæc quæstio: est autem versus hic catalogi nauium: φάρον τε, Σπάρτην τε, ποσειδάωνά τε Μεσώλω. opinionisque illius meminisset (nam citat testimonium Strabonis, quem vnum in his rebus, maximè duce sequitur, in testimonij aliorum Poëtarum citandis, paucioribus contentus) non peruenit ad hoc Empedoclis exemplum. Hoc autem primus vidit eruditissimus iuuenis Antonius Angelius, quem ego semper magnopere dilexi & propter animi probitatem, & propter egregiam doctrinam: commendatus verò ille his dotibus, summæ spei admotus est, ac studiū omne suum operamque nunc consumit in principis liberis erudiendis, atque omni ingenua arte expoliendis. Eum igitur, quem mea etiam laude libenter ornarem, sua, ingenioque parta nolui fraudare.

Elegantè ocellos, dictas ab optimis autoribus res, quæ tantum reliquis eiusdem generis præstarent, quantum lumina cæteris corporis animantium partibus.

CAP. IX.

QUAM aptè lepidèq; Catullus Sirmionem villulam suam, quam laudare volebat, ab animalium fronte, translato verbo, ocellum peninsularum insularumque appellarit, omnes facile intelligunt: neque enim tantus ornatus verbi, splendorque quempiam potest latere. Est autem metaphora è genere illarum, quæ in primis probantur, ac ingens lumen afferunt: vocatæque sunt ab eruditissimo viro, optimoq; harum etiam minorum rerum magistro, *ἐκ τῆ ἀνάλογου*. Cicero quoque in epistola quadam ad Atticum eodem pacto locutus est: cum discersum suum ex Italia, peregrinationemque, quam susceperat, deploraret: iniquo animo ferens se iniuria aduersariorum, improborumque ciuium, hæc vitæ commoda, quibus præcipuè illa ætas egebat, relinquere cogi: ac tam honestis oblectationibus spoliari. Inquit igitur: Cur ego tecum non sum: cur ocellos Italiae villulas meas non video. Præterea in tertio libro de natura Deorum eodem lumine usus est, cum suspirio quodam & dolore dicens: Critolaus inquam euertit Corinthum: Carthaginem Hasdrubal. Hi duo illos oculos oræ maritimæ effoderunt. Pindarus in ode 11. Olympiorum, qua Theronem Agrigentinum ornauit, elegantiam huius translationis perspexit, & maiores ipsius intelligens, summisque laudibus in cœlum ferens, cecinit: *καμύνη δὲ εἰ πολλὰ θυμῷ ἱερῶν ἔσχαρ' ὄκνημα Ποταμοῦ: Σινελία στ' ἔσχαρ' ὀφθαλμοῦ*. Vnde etiam optimus nostri temporis Poëta, qui que vestigia, & Latini, & Græci supra à me appellati Poëtæ, premit Flaminius, siue illos imitatus, siue ingenij acumine, quo neutri eorum valde celsit, idem perspicuus & ipse in hendecasyllabo de laudibus Mantuæ, non minus appositè cecinit: Felix Mantua ciuitatum ocelle.

Quid ualeat Græcum uerbum, ἀμυχανία, in epistola ad Atticum: locique plures ueterum autorum, in quibus idem nomen est, explicati.

CAP. X.

ICERO cum in epistola quadam ad Atticum inquit: Bruti ad te epistolam misi: dii boni quanta ἀμυχανία, cognosces cum legeris, videtur ἀμυχανίαν appellasse animi Bruti difficultatem, in epistola illa expressam, qui suas rationes explicare non posset: hæc enim notio est Græci illius verbi: ualeatque ἀμυχανία, uacuitas ac penuria consilij: cum aliquis quomodo nodum quempiam dissoluat, non uidet: nec viam inuenit, ut inde honestè exeat. Xenophon de paranda tuendaque re familiari illo usus est, ut aliis in locis, ita etiam in hoc, cum Ischomachum de uxore ita loquentem induxit: quæ lætata vehementer fuerat præceptis ipsius de recto ordine utensilium: Κα

» *Καὶ φανερὰ ἰὸ ἠδουμένη ἰσχυρῶς, ἀσπερ δὲ ἀμυχανίας ἀπορίας τινὰ εὐρηνηία.* Euripides quoque in primo choro Hippolyti coronati, ubi inducit chorum ipsum secum versantem quidnam morbi inuaserit repente Phædræ, aut qui tantus animi dolor oppresserit, ut inedia vitam finire uellet, usus est hoc verbo: uocauitque ἀμυχανίαν (nisi fallor) vitium mulierum, quæ malarum suarum rerum remediū inuenire nequeunt: neque artificio ullo se inde explicare querunt, sed tradunt se totas ægritudini. Locus sanè obscurus est, & cuius sensum minimè Græcè declaratiunculæ aperiunt: quæ hic ut plurimis aliis in locis, frigida nimis & infuse sunt. Verba poëtæ: *φιλεῖ δὲ τῆ ἀσθενείᾳ γυναικῶν Ἀρμενία κακὰ, ἀύσαν* ἀμυχανία σιωπηρῶν. quasi dicat: huiuscemodi est temperamentum animi mulierum, atque ita durum, quodque vix flecti queat, aut temporibus se accommodare, ut plerunque sociam habeat hanc ἀμυχανίαν, importunam sanè ac miseram. φιλεῖ nanque ualet hic (ut opinor) consuevit: quod scilicet hoc delectetur, & enixè cupiat, ut sanè Latino verbo, quod huic respondet, usus est etiam Horatius in 111. Odarum libro ita canens: Aurum per medios ire satellites, Et per rumpere amat saxa. In eadem fabula post, ubi inducit Hippolytum criminantem mulieres, incredibilèque sententiam edentem, qua affirmauit præstare imbecilli consilij uxorem domum ducere, quam acuti sapientis que: in reddenda ratione sui iudicij, tanto opere ab aliis discrepantis, ait: *Τὸ δ' ἄπαν ὄργον μέλλω ἐντίκτει κίπεις Ἐρ τῆς Σοφείᾳ: ἢ δ' ἀμυχανῶ γυνή Γνώμη βραχίαια μαρίαν ἀφῆρέθη.* Vbi manifestò ualet ἀμυχανῶ, stulta, & quæ nesciat se expedire è suis cogitationibus, nec viam exitumque rerum inuenire. Est etiam idem uerbum in tetratichoc hoc, quod Aeschines ut alia nonnulla, recitat in accusatione Ctesiphontis: insculptumque fuisse docet Athenis in primo Mercuriorum, in porticu ab ipsis uocata collocatorum:

» *Ἦν ἄρα κακῆνοι ταλακάρθιοι, οἱ ποτε μέδω*
 » *Πασιμ ἐπ' ἠίδνι σρήμοι: ἀμφὶ βόας*
 » *Διμὲρ τ' αἰθω(α, γρά) ὄρδρ τ' ἐπάγοντες ἄρνα,*
 » *Πρώτοι διυσιμῶν εὐροῦ ἀμυχανίω.*

Laudans enim fortes illos viros, qui ita ornati à Repub. fuerant, dicit eos primos fregisse consilia hostium, omnèque eorum machinas conatusque repressisse.

Argumenti uis examinata, quo in alijs multis uitur apud Euripidem Hippolytus in muliebri genere exagitando.

CAP. XI.

IN eadem oratione Hippolyti, acerbæque insectatione muliebrium morum quod inquit ualde infensus ipsis adolescens: inde etiam liquidò intelligi posse, quam ingens malum foemina sit: quod parens, qui procreauit, qui aluit, bonam magnamque partem patrimonij, cum filiam alicui collocat, unà cum ipsa dilargitur, ut liberet se eo malo, uidetur argumentum esse ductum ex eo

ex eo loco, quem Aristoteles in secundo libro de arte dicendi pluribus
 » verbis indicauit: atque ita denique inscripsit: τὸ οὐθένεκα ἀρ εἶναι, εἰ μὴ γέναι-
 » τος, τὸ δὲ τὸ ἐνέκα φάναι εἶναι, ἢ γενέσθαι. Certum enim est hoc ea de causa non
 fieri: neq; partem spoliare se æquo animo parte rei familiaris, vt è do-
 mo filiam extrudat, sed vt commodis ipsius consulat: neque enim decet
 filias expertes esse paternorum bonorum: & tamen videri potest ea de
 causa factum. res certè nonnullas molestas & odiosas ita à nobis eiici-
 mus, ac damnum omne quod facimus, negligimus. Verba Poëtæ hæc
 » sunt: Τὸ τῶ δὲ δὴ λου, ὡς γινώ καιὸν μέγα: Προσθεῖς γὰρ δὲ πάρας τε καὶ θρέ-
 » νας πατρὸς, φέρνας ἀπὸ κισ, ὡς ἀπαλλαχθῆ καιὸν.

*Craterum medicum, cuius magnum nomen Romæ fuit,
 ætate Ciceronis floruisse.*

C A P. X I I.

CRATERI, summi medici, meminit Cicero in epi-
 stola quadam ad Atticum, de Attica tunc ægrota
 loquens: Commouet me Attica: etsi assentior Cra-
 tero. Nec multò post iterum totidem verbis in alia
 epistola: De Attica doleo, credo tamen Cratero.
 Præterea Horatius in Satyra 111. scđdi libri: Non
 est cardiacus, Craterum dixisse putato, Hic æger.
 Sed & Persius, Sed quid opus Cratero magnos promittere montes.

Hic autem Craterus ille videtur, cuius seruus in nouum inauditumq;
 morbum incidit: idemque admirabili quadam curatione sanatus est, vt
 » memoriæ prodidit Porphyrius Tyrius in primo libro *περὶ ἀποχῆς ἐμ-*
 » *ψύχων: Κράτερος τῆς ἰατροῦ δυνάμεις ξένῳ περιπεσῶν νοσήματι, τῶν σαρκῶν ἀπό-*
 » *σπαι λαβουσῶν ἐν τῶν ὀστέων, τοῖς ἴα φαρμάκων ἀπέλη* ἔδδεν: ἰχθύθ δὲ φέρον
 » *ἔχει σκασθόντι καὶ βρωθέντι διεσώθη, ἀ σαρκὸς συγκαλλυθείσης.* Cum igitur
 caro discessisset ossibus, nec medicamentis quicquam profici potuisset,
 narrat vipera piscis in morem conformata, deuorataque ab eo, liberatū
 ipsum eo morbo: ita nanque carnem ossibus hæreret cœpisse, ac conglu-
 tinatam esse.

*Idem posse insculpere in animo, quod γράφειν ἐν φρεσίν: contrâque
 significare penè idem, in uento & aqua scribere,
 quod ἐς τέφραυ γράφειν.*

C A P. X I I I.

VOD Cicero in mente insculpere dixit pluribus locis,
 Græci boni Poëtæ, γράφειν ἐν φρεσίν dixerūt, id est, cōdere
 in animo quippiam, atque illic firmiter collocare, vt ea
 » quæ literis consignamus. Aeschylus in Prometheo
 » vincto: ἴδὲ ἐγράφου σμνήμοσι δέλτοις φρεσῶν. Pindarus
 quoque, cum significare vellet, ita se quempiam in ani-
 mo insculptum habere, vt inde non possēt deleri: nec vllum futurum
 tempus, quo penitus memoria eius extingueretur, quanuis tunc obli-
 tus foret, ita locutus est initio x. odæ Olympiorum, mandans Musis,
 quæ

» quæ id sciebant, vt legerent: Τὸν δὴλυμπιονίκων ἀνάγνωτέ μοι Ἀρχεστράτου πῶν-
 » δα πῶθι φρεσὶς, Εμεῖς γε γράψομεν. Expressisse autem hoc quoque Terentium
 in Andria his verbis, apparet. Etiam nunc mihi Scripta illa dicta sunt
 in animo Chrysidis. contra. & quæ sequuntur. Contrâ, Catullus in ven-
 to & aqua scribere dixit, de rebus quæ subito dissipantur: nec stabilita-
 tis aliquid aut constantiæ habent. Quod Græci homines peruulgata
 voce, quæque vim prouerbij obtinuerat, intelligentes, aiebant, ἐς τέ-
 φραυ γράφειν. cinis enim quoque ipse leui vento impellitur: nec quod im-
 pressum in eo fuerit, diu retinet.

*Tubarum sonus Romæ adhibitus in funcribus honestorum hominum:
 resque admiranda de docilitate picæ, quam literis
 mandauit grauis autor.*

C A P. X I I I I.

ROMAE nobiles ac fortunati homines efferebantur
 cum tubarum sono, quod obscure significauit Pro-
 pertius cum in elegia inquit: Tibia, funesta tristior
 illa tuba. Et post eodem libro canens: Nec mea tunc
 » longa spatietur imagine pompa, Nec tuba sit fati va-
 » na querela mei. Plutarchus autem apertè in libro,
 quo disputauit accuratè utræ animantes prudentio-
 res sint, illæne quæ in terris, an quæ in aquis degunt: narrat enim Ro-
 mæ tonsorem quandam, cuius officina propè Græcostasin erat, picam
 aluisse: quæ non tantum humana verba, cæterarumque animantium
 voces, sed musicorum instrumentorum sonos redderet, nullo cogente,
 sed ipsam semetipsam exercentem, studentemque nihil à se nõ expres-
 sum effectumque relinquere. Cum autem fortè illac funus diuitis ho-
 minis duceretur, in quo multæ tubæ canebant: & vt moris erat, eo in lo-
 co restitisset, tubicines illos probatos à multitudine, iussosque canere,
 non parum temporis ibi consumpsisse. Post illum autem diem picam
 ita sermone omni, sonoque caruisse, vt ne vocem quidem suam pro-
 priamque ederet, ad motus animi indicandos, ipsi à Natura datam:
 quod silentium ipsius admirationem non paruam attulit illis, qui an-
 teà illac transcentes suspicere soliti erant loquacitatem eius anis. di-
 uerisque (vt ait) causam eius quærentes varia afferiebant: partim enim
 suspicabantur æmulos medicamentis quibusdam id fecisse: partim
 autem, quæ maior pars erat, arbitrabantur tubarum clangorem, au-
 diendi sensum corrupisse, vnâque vocem etiam extinctam esse: in
 quo tamen utrosque falsos deceptosque fuisse constitit: neque enim
 alterutrum eorum fuerat, sed meditatio vt, intelligi potuit, & tan-
 quam secessus quidam, reditusque in se ipsam, partis animæ, quæ
 imitatur. Illa nanque tanquam instrumentum quoddam, instruebat
 vocem ac præparabat. Repentè enim venit ac refulsit, vt inquit, nullam
 consuetarum vetustarumque illarum imitationū, sed tubarum cantus
 iisdem circuitibus, quibus artifices illi vsi fuerāt, edens, vt persequeretur
 etiâ immutationes, atq; omnes musicorū ictuum numeros percurreret.

Ex

Ex hac autem longa narratione & institutum veterum, quod è tenebris eruere volui, declaratur, & lepida incredibilisque res exponitur. Sed moris huius ipsius mentionem quoque fecit Hyginus in fabularum libro, capite CCLXXIII. quo commemorat, quis quid inuenerit, his verbis: Quod exemplum hodie Romani seruant, & cum aliquis decessit, tibicines cantant: & amici conuocantur, testandi gratia eum neque veneno, neque ferro interiisse.

Græca Menandri uerba, quæ Terentius duobus locis expressit, adposita.

C A P. X V.

NISI calamitate temporū superiorum, aut errore quodam nimis seuerorum hominum, qui omnes vndique delitias & animi remissiones multitudini eripere voluerunt, fabulæ Menandri, Philemonis, Apollodori, & aliorum eius generis Comitorum interiissent, præter alios multos fructus, qui inde maiores capi potuissent, hæc etiam non mediocris utilitas inde sumpta foret: quod Latinæ linguæ studiosi, candorisque ipsius amatores, veram rationem in Latinum vertendi Græcorum scripta didicissent: cum plures Latinas Comœdias, & à Plauto, & à Terentio ex illis Poëtis versas, habeamus. Sed quoniam tanto huic malo remedium adhiberi non potest, conandum est, si quæ illorum suauissimorum ingeniorum reliquæ usquàm inueniuntur, quæ hoc præstare queant, illas sedulo tueri, & ne omnino extinguantur, operam dare: cui rei ipse diligenter incumbam. Cum igitur domi habeam Terentium collatum ab Angelo Politiano annis ab hinc LXXIII. cum vetusto exemplari Petri Bembi, nobilis ac magnæ etiam tum spei adolescentis, & in eius margine versus nonnulli Græci expressi à Terentio legantur (neque enim contentus fuit eruditissimus ille, atque in primis antiquitatis studiosus vir, collatione ipsa Poëtæ, sed declarationes etiam, quæ in eo leguntur, descripsit) libet illos hîc ponere, vt ab omnibus cognosci ac legi possint. In Heautonti morumeno igitur contra versus hunc, Texentê telam studiosè ipsam offendimus. adnotatum est: *ἡ ἰσχυρὸν καὶ ἐνέμαστο φιλοπόνως πάνυ.* qui manifestò versus est Menandri illic expressus. In quo etiam animaduertendū Græcum Poëtam indicasse priscam rationem texendi, dicendo ipsam aptam fuisse ac pependisse ex ipsa tela, quam etiã ostendendæ adhuc magis tenuitatis Antiphilæ causa immutato nomine appellat. Præterea nō multò post ibidem adnotādum est: *καὶ θεραπευτὴς ἰὸν μέλα, ἄτην συνήθειαν ῥυπαρῶς διακεμήλην.* quæ interpretatio est huius loci. præterea vna ancillula Erat: ea texebat vnâ: pannis obsita, Neglecta, immunda inluuie. Menandri autem ipsius in Eunuchō verba, quibus descripsit ingenia & mores meretricū, ediditq; quod Terentius ita expressit: Quæ dum foris sunt, nihil videtur mundius. Nec magis compositum quicquam: nec magis elegans. Quæ cum amatore suo cum cœnant, ligiuntur: Harum videre inglu

ingluuiem, sordes, inopiam: Quàm inhonestæ solæ sint domi, atque auidæ cibi: Quo pacto ex iure hesternò panem atrum vorent. non sanè inueni, verum cum in eandem sententiam ab eleganti Scriptore Græco prolatam inciderim, hoc quoque adnotare, duosque hos locos inter se conferre, non inutile putauit. Aelianus igitur in epistola, quam fingit Chremetem, agrestem hominem, mittere ad Parmenonem, in simulantem & ipse studium, artēque meretricum, inquit: *καὶ λάθρα καὶ ἀλώσει πάντα, καὶ καὶ ἀπίνουσι, ὑπὲρ τῶν ἐργασθῆσας, τὸς ἐν ἀγρῶ: παρόντων δὲ ἡμῶν, ἀρᾶν ἔσονται.* Quod autem panem atrum, vilem significare volens, Latinus Comicus inquit, verisimile est apud Græcum *ἄγρον μέλανα* extitisse: hocque verbum ex verbo expressum fuisse. commemoratur enim acuta lepidaque vox Philoxeni parafiti ab Athenæo in VI. libro *ἑπινοήσεων*: vbi plures eius conditionis hominū sales exponit: in qua hæc ipsa verba sunt. Cum enim qui vocasset eum ad cœnam, atos panes adposuisset, admonuit, ne multos eius generis adponeret, ne tenebras induceret.

Sublata macula ex oratione Demosthenis, quæ nata fuerat ex corrupta pronuntiandi ratione: illa autem totius illius loci sententiam peruertebat.

C A P. X V I.

RATVM librarj est in quarta Philippica Demosthenis, vt veteres ipsam vocare consueverunt, quæ tamen nunc prima inscribitur, Vbi enim quid consilij afferat ad resistendum Philippo exponere voluit, metuens ne repudiaretur, quia modicam classem putabat ornandam, antea sibi viam munivit, vtilitatem illius sententiæ diligenter explicans: docensque non eos, qui magnas ac subitas copias decernant, videre quid tempus illud requirat: cuius etiam rei rationem reddit hoc pacto: non enim, quæ iam facta sunt, auxiliis nunc eò misis, vbi incommoda accepta sunt, prohibere possumus: sed qui ostenderit, qui apparatus belli, quantusque, & vnde comparatus, permanere possit, donec aut honestis conditionibus bellum finierimus, aut superiores in eo hostibus fuerimus. In initio igitur huius *προβηγαπείας* (ita enim Græci magistri dicendi huiuscemodi locos appellat, cum oratores, timentes ne explodatur, quod dicturi sunt, præparat animos eorum, qui audiunt) ita legitur in excusis libris ac nonnullis etiam scriptis: *Δεῖθες ὑμῶν ὡ ἀνδρῶν ἀθλιότητες τοσοῦτον: ἐπειδὴν ἀπαθῆα αἰοῦσθε, κρινάτε καὶ μὴ πρότερον προλαμβάνετε μετὰ δ' ἂν δὲ ἀρχῆς δοκῶ τινὶ κενῶν παρασκευῶν λέγειν, ἀναβάλλετε μετὰ πρᾶγμα ἢ ἀγέσθω.* cum videatur omnino κενῶν legi debere, longè diuersa notione huius nominis, quanuis parua immutatione facta, sonoque tantum vocis variato: qui simplex nunc est, cum antea mistus ex duabus literis foret. Locum autem hîc non esse illi lectioni, inde etiam perspicitur, quia noua consilia & antea non audita, attentiores per se faciunt auditorem: ac veterum malorum finem in se habitura putantur: cum præteritæ rationes, vsitatæque consilia ab exitu ipso inutilia iudicentur. Autor quoque declarationum, quæ in primam partem eius orationis excusa

excusæ sunt, manifesta sic legit, cum ita interpretetur verba illa *παρσιδύς*, quanuis apud eum quoque idem verbum corruptum sit. sententiam autem exprimam. Quantum ad existimationem Atheniensium, qui magnas copias decerni volebant: Demosthenes verò intelligens quo loci fortunæ ciuitatis sint, paruas. Nam infra etiã Demosthenes contemnit illos, qui maximas copias censebãt armandas, cum eorũ nihil postea fieret. Vnde, via iam conficiendæ pecuniæ indicata, adiunxit, excitans illos ad ea, quæ plebiscitis complexi essent, peragenda: *ἵνα μὴ μόνον ὁ τοῖς ἡμετέροις καὶ τῶν ἐπιγελαῖς πολεμῆτε φιλιπποῦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις.* Quod etiam in eorum moribus notauit Lilius, cum aduersus alium Philippum plebiscitis sæuirent, ac facti essent, crescente semper desidia, ignauiores. In xxxi. enim libro inquit: Athenienses quidem literis verbisque, quibus solis valent, bellum aduersus Philippum gercebant. Omnino tota hac oratione ciuibus suis persuadere conatur Demosthenes, ne mittendo auxilia, putent se posse Rempubl. ueri, sed manum semper instructam ac paratam habeant, quæ omni occasione bene gerendæ rei utatur, nec unquam cesset ei molestiæ aliquid detrimētique importare. Vnde, cum infra dixerit: *Δὲ τὸντιν ἡμεῖς ταῦτα ἐνθυμωμένοις, μὴ βοηθείαις πολεμῆν: ὑπερβύμεν γὰρ ἀπάντων.* flagitium illius magis intelligi potest, qui pro *βοηθείαις*, scribi oportere censuit *γοηθείαις*.

Facere, uideri interdum abundare in Latino sermone, cum tamen, si non sententiam, ornatum saltē uerborum adiuuet.

C A P. X V I I.

VNT certi quidam modi loquēdi singularum linguarum proprii, qui suspecti hominibus non eiusdem nationis sunt, sæpēque corrupti existimantur: & tamen non solum omni macula carent, nihilque in ipsis aut abundat, aut deest, sed planè elegantes ac venusti sunt. Huiusmodi autem est quod Cicero in quinto libro Tusculanarum inquit: An Scythes Anacharsis potuit pro nihilo pecuniam ducere, nostrates Philosophi facere non potuerunt? Quod enim videtur otiosum hic, facere, nullo modo vacat: neque tolli debet: sed ita Latini homines loquebantur: ut Lucretius etiam ubi de furore amoris differit: ostenditque voluptatem, qua in rebus Venereis fruuntur, ea perturbatione inflammati, liquidam sinceramque non esse: ait enim: = quoniam nil inde abraderē possunt Nec penetrare, & abire in corpus corpore toto. Nam facere interdum velle, & certare videntur. Hic enim quoque sine illo verbo, indefinito tempore posito, sententia constaret: venustatis tamen non parum elegantiaque id verbum secum adportat. Budæus quoque, summi iudicij vir, reconditaque doctrinæ, hoc Latinum verbum sæpe *παρσιδύς* adnotauit. Nos etiam patrio sermone hoc retinimus, ac sæpe ita loquimur.

Sapphonis

Sapphonis carmen cum Horatij carmine collatum propter sententiæ similitudinem.

C A P. X V I I I.

V M ea vis sit amoris, ut è pectore eorum, quos occupauit, eiciat reliquas omnes curas, exturbasse ipsum ex animo Neobules muliebria cuncta studia & instrumenta lanificij, eleganti hoc carmine cecinit Horatius: Tibi qualum Cythereæ puer ales, Tibi telas: ope rósæque Mineræ studium aufert Neobule Liparæi nitor Hebrî. Suauissimum autem carmen Sapphonis apud Hephæstionem, qui scripsit de metris, legitur: quo virgo, blandè ipsam appellans, mira quadam simplicitate animi cōfitetur matri, se ictam vulnere amoris, desiderioque adolescentis captam, non posse telam texere. Illud igitur hic ponam: *Γλυκεία μήτηρ, οὗτοι δὲ ἰώκμαι κρέκειν τὸν ἴσθον, πῶθ' ὀλαμείσα πικρὸς βραδίνων δὲ ἀφροδίταρ.* Qualum autē, vas esse lanificij aptū, qui Græcè vocatur calathus, traditum est à veteribus Grammaticis. Cicero in tertia contra M. Antoniũ ὑπακορευτικῶς qualillum dixit. At verò huius domi inter quasilla pendebatur aurum. Nam veram hanc esse eius loci lectionem, quam restituit Ferrarius ope scriptorum librorum, confirmatur etiam testimonio Seruij, interpretis Virgiliani: qui in declaratione versus illius è secunda ecloga: Ecce ferunt nymphæ calathis, locum hunc M. Tullij adduxit.

Vt attingere & gustare μεταφορικῶς dicitur à Cicrone, ita ἀπ' ἑδῆ & γούδῆ à Platone.

C A P. X I X.

TINGERE & gustare *μεταφορικῶς* Cicero simul dixit, ut Plato *ἀπ' ἑδῆ & γούδῆ* seorsum. Pro Archia: Quòd si ipsi hæc neq; attingere, neq; sensu nostro gustare possumus, & quæ sequuntur. Pro Cælio: Equidē multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, nō modò qui primoribus labris gustassent genus hoc vitæ, & extremis, ut dicitur, digitis attigissent: & quæ sequuntur. Plato in tertio libro de Rep. *Τὶ δὲ ἄν ἂν γυμναστικῆ πολλὰ πονη, καὶ οὐαλί) δὲ μάλα: μουσικῆς δὲ πὴ φιλοσοφίας μὴ ἀπ' ἑδῆ.* Paulò pòst: *ἄτε οὐτε μαθήματ' ἢ γούδμενον οὐδ' ἑδῆ: οὐ γνήματ' ἢ οὐτε λόγου μέλλοχαρ, οὐτε δὲ ἄλλης μουσικῆς.* Nam quod tangere vsurpauit Terētius pro laedere: acutaque voce alicuius existimationem violare, cum in Eunuchò induxit militem ita loquentē: = quid Gnato Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuio Nunquid dixi tibi apud Græcos *ἀπ' ἑδῆ* eodem intellectu capiebatur: ut testatus est Aristoteles in primo libro de ortu & interitu, his verbis: *Ὅστε εἶτι μιν, ἀνιπτορ ὄν, ἐκείν' ἢ ἀπ' ἑδῆ ἂν τῶ μιν πῆ: ἐκείνου δὲ οὐδ' ἂν: φαμὲν γὰρ ἐπίστε τὸν λυποῦντα ἀπ' ἑδῆ ἢ μιν, ἀλλ' οὐκ ἂν τοὶ ἐκείνου.* Sed etiam, cum idem ostendere volebant, *θιγῆν* aliquando dicebant: cuius verbi eadem vis est, quæ huius superioris. Eodem etiam sensu Virgilius inquit: Nec solos tangit Atridas Iste dolor.

Notas

Nouas fabulas, quas uocantur Latini: Græcos appellasse καινὰ δράματα: maiorēque studio illa spectari soliti.

CAP. XX.

V AE nouæ fabulæ dictæ sunt à Terentio, à Græcis καινὰ δράματα vocabantur. Mnesilochi versus hi leguntur apud Laërtium in Socratis vita: quo loco statim à principio traditur ipsum Philosophum solitum esse in fabulis scribendis adiuuare Euripidem: *φρβγδδ εστ καινερ δραμα τδ επιδου ω και Σωκράτης τδ φρβγαν' επισησει.* Demosthenes quoque de falsâ eumentitâque legatione, cum Aeschinem uigeret, nec posse tunc ut rudem imperitumque iudiciorum, non respondere affirmaret, id protulit: vetus enim studium eodem tempore illi obiecit: hæc autem ipsius uerba sunt: *ος γδ αγωνας καινοδς ωδ περ δραματσα, ηδ τδτους αμαρτυροδς πρδδ διαμερεσημενλω τιδ ημεραρ αργειδ διαδων, διηλερ ετι πανδλει ετιδ.* In plebiscito etiam quodam, incluso nunc in oratione ipsius pro Ctesiphonte, scriptum est, *τραγωδιων αγρενων καινων.* Latinus Comicus in prologo Hecyræ ipsarum sæpe mentionem fecit: & in eadem quoque parte Phormionis, cum inquit: *ε* apporto nouam Epidicazomenon quam uocant, comœdiam. In quo animaduertendum cum in lemma comœdiæ huius Græcam Apollodori fuisse scriptum sit, aut erratum librariorum illic esse, aut aliam quoque eodem titulo fabulam editam fuisse. Inueni enim apud Græcos grammaticos citatum Diphilum *επιδικαζομενω.* Apellabant autem Græci non fabulas solum nouas, sed histriones etiam nouos: ut Plutarchus in libro de exilio, ubi commemorat summos Philosophos, Platonem, Xenocratem, Polemonem, in Academia modico agello æquo animo vitam egisse: nisi quod Xenocrates singulis annis ad unum tantum diem in urbem descendebat *καινοδς τραγωδουδ.* sed etiam in v. i. libro Symposiacôn: quo loco Laconis uocem refert, qui Athenas profectus, nouis tragœdis pugnantibus, cum cerneret choragorum apparatus, studiâque doctorum, & concertationem, dixit insanire ciuitatem, quæ tanto adhibito studio luderet.

Locus Ciceronis, qui uidetur corruptus, diligenter ponderatus: et fortasse etiam non in scitè emendatus.

CAP. XXI.

VERBA hæc Ciceronis è primo libro de Oratore, corrupta uidentur: De his (credo) rebus inquit Crassus (ut in conditionibus scribi solet) quibus sciam, poterôque. Nam præterquam quod in scriptis libris hoc modo non legitur: est enim perturbatus hic locus in illis, ac uera lectio, quæcunque illa sit, contaminata: hæc quam adiungit, conditio potius ipsa est, quam in conditionibus ita scribi solitum, uerisimile uideatur. Ipse sane suspicor legi debere, in actionibus: quomodo enim scriptum est in exemplaribus calamo exaratis, proximè accedit ad hanc lectionem. præterea

Præterea sententia (nisi fallor) præclare conuenit. In v. enim quoque libro de Finibus ipse inquit: Ut in actionibus præscribi solet: De eadem re fecit alio modo. Quauis enim illa ipsa conditio non addatur, non parum tamen exemplū hoc lectionē hanc adiuuat. In actionibus enim plura scribi solita, existimandū est. M. Varro in v. i. libro de lingua Latina. Hoc idem Cosconius in actionibus scribit. Et in v. i. I. Idè in actionibus uideamus dici: Quam rem, siue me litem dicere oportet.

Vocabula quedam Latina capi à suis hominibus, ut Græca quosque à Græcis, pluribus modis.

CAP. XXII.

VAS familias Cicero sæpe Philosophorum uocauit, ut in primo libro de Oratore, cum inquit: Et cum uniuersi in te impetum fecissent, tum singulæ familiarum tibi intenderent, Græci scriptores γένη appellabant: quod uerbum omnibus modis Latino respondet. Aristoteles certè, in libro, quo rationem tradit refellendorū fallacium argumentorū, inquit hoc sensu: *παλιμ πρδδ τδ παραδδξα λεγειμ, σκοπεμ εν τινε γένουδ δ διαλεγομεν ε.* Ut enim propriè familiarum uocata, ceu Heraclidarum, Aecidarū, Pelopidarum, ab illis ipsis ortū ducebāt. ita hæc quoque, ob similitudinē familiarum appellata, habebāt suos autores ac duces, à quibus tanquam capitibus aliquibus, manabant. Animaduertendum præterea, quod ad similitudinem huic est, quas Cicero uocare consueuit nationes: ut nationem candidatorum, nationem publicanorū, nationem optimatium, eodem pacto uerboque, quod huic respondet, solitas eadem illa lingua appellari. Ut autem eiusdem optimi Scriptoris, non solum doctissimi, & omnium rerum scientia ornatissimi, autoritate id ostēdamus, Aristoteles in primo libro *μετσηρυσιαρ* inquit: *εκει γδ εφεθη σχολασημ τδ τωρ ιερωρ εθνη.* Valet autem ordinem quendam, & tanquam collegiū. Nationem tamē Cicero in i. i. de natura Deorum dixit, cum familiam Philosophorum, *αιρεσημ* que intelligeret, id est, Epicureos: Ita salem istum, quo caret uera natio, in irridendis nobis nolito te consumere. Xenophon præterea in libro de paranda tuendâque re familiari, *εθνη* appellauit, quod plerumque γένη uocari consueuit, ut uirile ac muliebne genus: ait enim: *ωδ εδ ονη αρ εχουδ διελειμ ποτερα τδ εθνη τδ θηλυ, η τδ αρρον τουτωρ πλεονεκει.*

Notatus loquendi mos peculiaris M. Varroni: qui, quotquot annis, crebrò dicere solebat.

CAP. XXIII.

TELLIGITVR M. Varro indicio antiquorum librorum geminare in sermone solitus particulam quot, ac sæpe dicere quotquot annis, cum singulis annis sine intermissione significare uellet: Librarij autem, uel potius finistri quidam correctores, alteram earum uocum superua-

caneam putantes, sine causâque repetitam, plerunque sustulerunt. Hoc perspicitur è v. libro de lingua Latina pluribus locis, qui etiam vicini inter se sunt: vt cum docet, quæ ratio sit huius vocabuli Fundus, ac quod
 » etymon habeat: inquit enim: Ager, quod videbatur pecudum ac pecuniae esse fundamentum, fundus dictus: aut quod fundit quotquot
 » annis multa. Nec multo post: Ager restibilis, qui restituitur ac referitur quotquot annis. Pauloque infra: Prata dicta ab eo, quod sine
 » opere parata: quod in agris quotquot annis rursus facienda eadem, vt rursus capias fructus. Ita enim omnibus his locis iterata ea particula scriptum est in vetustissimo illo fidelissimoque exemplari, cum formis excusi libri semel tantum habeant. Eodem tamen libro, quo loco de Sacra via, vndeque ipsi nomen impositum sit, disputat, recte in impressis quoque libris scriptum est: Qua sacra quotquot mensibus feruntur in arcem.

Indicata uetus lectio, ualde discrepans à recepta, in III. Commentario Cæsaris de bello Ciuili.

C A P. XXIII.

LOCUM hunc C. Cæsaris è III. libro de bello Ciuili aliter legi animaduerti in vetustissimo exemplari: cui etiam alij, quos uidi, calamo exarati libri assentiuntur, atque in excusis nunc legatur: cum enim in his nunc sit: Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco, relicto monte vniuersi simul Larissam versus se recipere coeperunt. Qua re animaduersa, Cæsar copias suas diuisit, & quæ sequuntur, in eo pro simul, est, iuris eius: quod non temerè esse putans in tam fideli exemplari adnotare uolui: fieri enim potest, vt aliquis obscuritatem antiquæ lectionis fugiens, ita de opinione emendarit. Ego autem potius arbitror diligenter quærendum quomodo manere possit hæc lectio: autores enim aliquando utuntur modo aliquo loquendi rariore: neque crebrè ab alijs scriptoribus usurpato, cuius tamen ratio reddi possit: quædam autem non planè nobis percepta esse in alieno sermone, ac multis iam seculis derelicto, mirari non debemus. Videndum igitur, vt quid ipse de hac reseruiam, ostendam: adminiculique aliquid dem, an si dixit, vniuersi iuris eius Larissam versus se recipere coeperunt, intelligere uoluerit, eius fortunæ an conditionis: vt victi scilicet superatique in prælio forent. Eidem præterea libri in altero hoc discrepant à communi lectione, quod in illis est: Qua spe animaduersa, elegantius multo, vt mihi uidetur: est enim ἀγίθηρον superioris uocis diffisi: à contrariòque respondet illi uerbo.

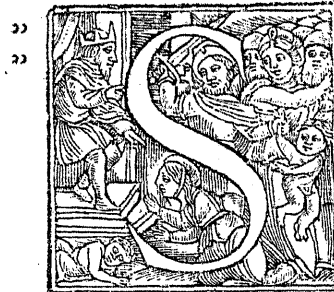
PETRI

PETRI VICTORII
 VARIARVM LECTIIONVM
 LIBER X.

Ennij duo senarij, qui citantur à Nonio, indicati ex Euripidis Hecuba esse translati.

C A P. I.

SENEX sum: utinam moriar: mortem oppetam, prius Quam euenat, quod in pauperie mea senex grauitèr gemam. Versus hi duo Q. Ennij Hecuba, qui citantur à Nonio duobus locis, & quum pauperiem pro paupertate dici probare uult, & quum euenat, pro eueniat, positum docere, manifestò ex Euripide expressi sunt: vt enim Medcæ, ita hanc ipsam fabulam, aliàsque nonnullas tragici huius Poëtæ Ennius in Latinum sermonem conuertit, quod & huiuscemodi nonnullis indicijs, & testimonio A. Gellij declaratur: pronuntiat autem uerba hæc illic à Talthibio præcone Agamemnonis, qui cum à rege missus foret, vt significaret Hecubæ, vt iam cæsam filiam sepeliret, uidissetque ille reginam quondam Asiæ, humi iacentem, puluerèque inquinatam, huiuscemodi fortunam deprecatus est, magna cum admiratione, misericordiæque calamitosissimæ illius mulieris: Euripidis uersiculi hi sunt: φθὶ. φθὶ. γέρον μὲρ ἐμὸ. ἔμωσ δὲ μοι θανέην. Εἴη, ἄριστ' ἀσχερὲ περιπέσειν τὸ χη τινί. Quod autem Græcus communiter dixerat, antequam in turpem aliquam fortunam incidam, inhonestumque uitæ statum, aperuit magis Latinus Poëta. Animaduertendum etiam in priore parte, cum abundet aliquid, aut Senex, postremum pedem fuisse antecedentis uersus, aut uerbum Moriar deleri debere: neque enim illud sensum adiuuat: satis nanque est, Mortem oppetam: & ita uersum perturbat, vt neq; senarius sit: neq; ex ullo recepto uersuum genere: sublato autem eo integri sunt duo senarij. Vt suspicari autem licet illud declaratio quondam fuit, additumque ab aliquo est, qui interpretari uoluit, quid ualeret Mortem oppetam: postea in contextum uerborum autoris imperitia librariorum irrepit.

Ita certè putat Gabriel Faërnus, & bonus ipse Poëta: & acer existimator scriptorum Poëtarū. quique præterea in munere hoc corrigendorū veterum autorum magna cum laudè versatus est: nouitque præclarè vulnera antiquorum Scriptorum, ac quibus in rebus labi plerunque, atque peccare librarij consueissent. Sed alium hunc quoque Ennij locum ab eodem Tragico sumptum esse ex eadem fabula verisimile est, qui itidem apud eundem Grammaticum nunc legitur: Quæ tibi in concubio verecundè & modicè morem gerit: arbitror enim pronuntiata illic verba hæc fuisse ab Hecuba, cum implorans opem Agamemnonis ad vlciscendum auarissimum crudelissimumque regem, vt facilius eum flecteret, in memoriã ei rededit filiæ amores, suauitatēsq; quas inde noctu decerperet: docuit enim mirificam illum occasionē habere voluptatum earū compensandarū, si socium se adiutorēque interficiendo Polymestori adiungeret, qui fratrem Cassandræ necauerat. puto igitur vim horum verborū exprimere Ennium voluisse, quū in longa illa accuratāq; oratione Hecuba inquit: πρὸς σοὶ πολυρῆϊς πάϊς ἐμὴ κοιμίζεσθαι ἢ φοβῆσθαι, ἢ καλοῦσι καταάνδρα φρύγος Πού τὰς φίλας δὴτ' ἀφρόνας δέξαι ἀναξ ἢ τῶν ἐν δύνῃ φιχίετων ἀπασματέων. autem tamen illa secum dubitarat, an hoc in argumētis ad persuadendum aptis, ponendum esset: quod metueret ne inane foret. vnde fortasse, vt paucis his ipsius verbis suspicari licet, tetius honestiusque Latinus Poëta hoc tetigerat. certè res obscœna maiori cum dignitate commemorari non potuit, nec minus pudore virginis violato.

Mendum librarij sublatum è loco quodam T. Liuij: opinione tamen, non ueterum librorum autoritate.

C A P. I I.

IN P V D T. Liuium in xxx. libro ab Vrbe condita, quo loco narrat, quomodo Scipio struxerit aciem, iterum cū Afrubale & Syphace pugnaturus, peccatū vt puto, librarij est: qui tamen in ordine potius, collocatio- nēque verborum lapsus est, quàm vocem vllam peruerterit: ita enim nunc legitur in excusis libris mendosè, nisi fallor: Romanus post principes hastatorū prima signa, in subsidiis triarios cōstituit. videtur enim legi debere: Romanus principes post hastatorum prima signa. hic enim mos Romanorum erat, quem tunc traditum est Publiū seruasse, vt patet ex multis locis huius historiæ. Infrà eodem libro, cum commisit prælium cū Annibale: Instruit deinde primos hastatos: post eos principes: triariis postremam aciem clausit. Item in xxxv. Hastatorū prima signa: deinde principum erant. Triarij postremos claudebant. Hæc igitur erat consuetudo Romanæ militiæ, nisi cum aliquid nouabatur. Polybius autem est, qui testatur Scipionem simpliciter, & ex consuetudine tunc aciem struxisse: omnes enim illas res in xlii. libro exposuerat: vt excerptis intelligitur, in quibus bonā magnāque pars earum continens adhuc legitur. quod autem huc facit, manifestūque declarat illo modo

COR

» corrigi debere, hoc est: ο μὲν ἔν τῷ πλεῖστον ἀπλῶς, καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἔθῃ, ἐθνε
» πρῶτον μὲν τὰς τῶν ἀσάτων σημαίας: ἐπὶ δὲ τῶν τῶν περιγυρίων: τελευ-
» τῶν δ' ἐπέστησε καὶ ὅτι τὰς τῶν ἱερῶν. Quod autem paulò antea Ma-
gnos quosdam vocatos campos in Africa Liuius indicauit, eosdē Græ-
cus scriptor μεγάλα πεδία appellauit: putoque ipsos intellexisse Latinū
Poëtam, vnde differens de hypallage, exemplum sumpsit Cicero in i. li-
» libro de Oratore: Testes sunt magni Campi. Credrem autem fuisse
illum Ennium. nam apud Nonium in dictione Politiores, hic locus ci-
» tatur. Ennius satyrarum libro iiii. Testes sunt lati campi, quos gerit
» Africa terra politos, nisi epitheton aliud illic eorum camporum esset,
» cum eadem licentia & immutatio illic sit.

*Erratum Plutarchi patefactum in re Romana commemoranda
memoriæ uitio nominibus persona-
rum immutatis.*

C A P. I I I.

GRÆCI Scriptores nō minimi etiam ponderis, sed eruditi, grauesque in primis, in rebus Romanis memoriæ prodendis aliquando turpiter peccant, vt Plutarchus magnæ auctoritatis vir, & quo nemo æqualium plura sciuit: in libro enim, quo rationem tradit distinguendi amicum ab adulate, quum præclarum ingenuūque factum Cn. Domitij aduersus M. Scaurum inimicum ipsius, reūque, referre vellet, historiã contaminauit: reūque ipsam cōtrā ac facta erat, exposuit, personis immutatis: quod enim Domitius egit, Scauro attribuit, ac de Scauro tantquam accusatore loquitur, reo autem Domitio. Verba ipsius hæc sunt: Σκῆυρος ἐχρὸς ἢν Δομιτίου, καὶ καὶ ἡγορεῖ. οὐκ ἔστιν ἔν τῷ Δομιτίου πρὸς ἀλ δὴ δὴ-
» κινς ἢ κε πρὸς αὐτοῦ, ὡς ἐχρὸν τι μὲν καὶ τῶν λανθανόντων ἐκείνου: ὁ δὲ οὐκ ἔασεν
» ἐπὶ τῷ, ἀλλὰ συλλαβῶν τῶν ἀνθρώπων, ἀπέστειλε πρὸς τὸν δεσπότην. Res au-
» tem ipsa literis mandata est: copiosèque narrata à Cicerone pro Deio-
» taro rege his verbis: Cn. Domitius, ille, quem nos pueri cōsulem, cen-
»forem, Pont. max. vidimus, cum tribunus Pl. M. Scaurum, principem
» ciuitatis, in iudicium populi vocauisset, Scaurique feruus ad eum clam
» domum venisset, & crimina in dominum delaturum se esse dixisset, cō-
»prehendi hominem iussit, ad Scaurūque deduci. nam quin ita gesta
» fuerit dubitari, nō potest: præterquam enim quod magis Romano ho-
»mini, propinquoque temporum illorum, quàm Græco, & remoto, cre-
»dendum est, Asconius etiam rem narrat vt Cicero: quare constat erudi-
tum Scriptorem in hac re memoria lapsū.

I iij

T. Liuij sententiam illustrem uideri ab Homero acceptam: alioque loco eundem imitatum esse locum quendam eiusdem Poëtae, suppresso itidem auctoris nomine.

C A P. I I I I.

» P V D T. Liuij libro x x i i. ab vrbe cōdita Maharbal Pœ-
» nus ita infimulat Annibalem, quòd post Gannenscm pu-
» gnam victorem exercitum Roman non adduceret: Non
» omnia omnibus dij debere: vincere scis Annibal: victoria
» uti nescis. Aeneas itidē apud Euripidem in Rheso queri-
» tur Hectorem non tam valere consilio, quàm manu: nec tamen id mirū
» videri debere fatetur: neq; enim idē vir omnia ad tenēda natura factus
» est: hoc nanque munus huic, aliud verò alij mortali datum. te quidē in-
» quit bonū pugna, hos verò consiliis dij genuere. Verba Poëtae ipsius hæc
» sunt: Εἰθ' ἢ σὶ ἀνὴρ εὐβουλόσ', ὡς δρᾶσαι χερί: Ἀλλ' οὐ γ' ὡς ἴδ' ἐπίστασαι
» βροτῶν Πέφυκται: ἄλλω δ' ἄλλο πρόσεισαν γέρας: Σὲ μὲρ, μάχασθαι: τὸς δὲ, βου-
» λόμεν καλῶς. Sententiā eandem in penultimo libro Iliadis Homerus his
» verbis protulit: οὐδ' ἄρα πως ἴδ' Ἐρ πάντεσσι ἐργοισι δαήμενα φῶτα γέ-
» νεσθαι. Vnde accepisse illam Latinum scriptorem propter dignitatem
» Poëtae, & quia illustri loco posita erat, existimandum est. nam aliis etiā
» in locis imitatum cum fuisse loca quædam Homeri, nullo negotio in-
» telligitur: vt cum in x x x. libro narravit prælium, quo P. Scipio Anni-
» balem in Africa deuicit: in media enim expositione earum rerum, cum
» nudata iam equite Punica acie, concurrisset peditem, nec spe, nec viribus
» parem, ostendisset, addidit: Ad hoc dictu parua, sed magni eadem in
» re gerenda momenti res: congruens clamor à Romanis: eòque maior &
» terribilior: dissona illis, vt gentium multarum, discrepantibus linguis,
» voces: Quis enim nescit, qui modò præclarum illud poëma primori-
» bus labris aliquando gustarit, præstitisse Græcos modestia Troianis ca-
» nere Homerum in quarto Iliadis: cuius signum esse vult silentium, quo
» cum in certamen prodirent, vterentur: cum contrā magnus dissonusq;
» clamor in exercitu Trojanorū esset: quā vociferationem, indicem licen-
» tiæ simili declarat. eius autem vociferationis rationem reddere volens,
» inquit: copiarum enim Troianorum è pluribus nationibus cōstabant, quæ
» diuersa lingua vterentur. Sed vt quod de hac te sentio, aperiam, arbitror
» potius ex historia Polybij, quàm ex fonte ipso hanc sententiam hau-
» disse T. Liuium. Græcus enim scriptor, quem multò plus quàm videri
» velit, sequitur Liuius, cum id commemoraret, in ostendendo vario illo
» discrepanteque sono, quem auxilia Carthaginensium, è diuersis genti-
» bus constantia, edebant, testimonium Homeri citauit. verbaque ipsius
» posuit. omnis autem locus in excerptis x v. libri hic est: Ἐπεὶ δ' ἔγγυς
» ἦσαν ἄλληλων οἱ μὲρ ῥωμαῖοι ἤδη τὰ πάτρια σωμαλαλάξαντες, ἢ σικελοφίχαν-
» τες τοῖς ξίφεσι: τὸς θυρεοὺς προσέβαλον τοῖς ὑπονάτιοις: οἱ δὲ μισθοφόροι τῶν
» καρχηδονίων ἀδιάνκρι τῶν ἐπολοῦν τὴν φωνὴν ἢ παρηλαγμῶν: οὐ γ' ὡς ἴδ' οὐκ ἴδ',
» ἤδη τῶν ποικίλων, ὃ αὐτὸς θροῦς: οὐδ' ἴα γῆρις. Ἀλλ' ἡ δ' ἄλλων γλώσσαι: πολὺ κλιθεῖσι
» δ' ἔσαν ἀνδρῶν. καθάπερ ἀρτίως ἔζηριθμισάμενοι.

Collat

Collatus Ciceronis locus è x i i. libro de Rep. cum eo, quod ab eoa- dem alibi de eodem homine dictum est, Athenæique lapsus eandem rem tradentis, indicatus.

C A P. V.

» A E C Ciceronis verba è x i i. libro de Republica, ci-
» tata à Nonio Marcello, manifestò prolata sunt de
» Manio Curio. Cuius etiam focum Cato ille noster,
» cum venerat ad se in Sabinos, vt ex ipso audieba-
» mus, visere solebat: apud quem sedens Samnitum,
» quondam hostium, tum iam clientium suorum, do-
» na relegauerat. Idem autem Cicero in Catone
» maiore posuit, non valde dissimilibus verbis. Curio ad focum sedenti
» magnū auri pondus Samnites cum attulissent, repudiati sunt: non enim
» aurum habere præclarum sibi videri dixit, sed eis qui haberent aurum,
» imperare. Athenæus quoq; in x libro Δειπνοσοφιστῶν, vbi de tenuitate vi-
» ctus multorū differit, hoc ipso exemplo vtitur: qui etiam addidit Curiū
» tunc, cum legati venerunt, rapa coxille, quare monstratis illis dixisse, se
» auro non egere, donec huiuscemodi aliquo cibo contentus sit. peccat
» tamen quod Sabinos aurum misisse, non Samnitas ait. auctorem autem
» se omnium illorum habere Megaclem in libro, quem scripsit de claris
» viris, testatur.

Correctum uitium librariorum, in primo libro Tusculanarum: & ope antiqui libri, & testimonio Græci scriptoris: unde rem illam Cicero accepit.

C A P. V I.

» V R G A N D V S est maculosus Ciceronis locus in pri-
» ma quæstione Tusculana: vbi de variis generibus se-
» pulturæ disputat, erroribusque in hac re totarum na-
» tionum: cum enim nunc in exculis exemplaribus le-
» gatur: Perse etiam cera circumlitos condiunt. scribē-
» dum est: vna tantum è media voce, quæ in extremo
» est, eiecta litera: valde tamen variato sensu, condunt.
» Ratio hæc sepulturæ accepta est ex Herodoti libro primo: apud quem,
» quod hoc valet, verbum est: inquit enim: καὶ ἀκκρῶσιν δὲ δὴ ὧν τὸν νέ-
» κην Πέρσαι γῆκρῶσιν. accedit etiam veritati ipsi auctoritas vetusti co-
» dicis: cuius auxilio quondam plures maculas elui ex hoc præclaro ope-
» re. Quod verò apud Ciceronem causa allata est huius moris, id ille de
» suo addidit, dicens: Vt quàm maximè permancant diuturna corpora.
» neque enim Græcus scriptor eum interpretatus est. condire autem cor-
» pora est τὰριχθεῖν, vt ex eodem veterum rerum auctore manifestò
» percipitur.

*Emendatus locus in V. Philippica Ciceronis de opinione: aliusque
itidem, qui contraria ratione deprauatus erat,
eodem pacto restitutus.*

CAP. VII.

S P I C O R locum huic è V. Philippica Ciceronis, mendosum esse, nulla tamen vetens alicuius libri auctoritate nixus. Quibus autem cōiecturis ductus sim ad ita existimandum, cum ostendero, quod potius sibi videbitur vnusquisque sequatur. Saltatores, citharistas: totum denique comestationis Antonianæ chorū, in tertiam decuriam iudicum scitote esse conlectum. Arbitror igitur legi debere, coniectum, quo verbo etiam vis importunitasque personæ, quæ id fecerat, declaratur: ita enim in prima de iisdem hominibus locutus est: Vt enim quisque sordidissimus videbitur, ita libentissimè seueritate iudicandi fordes suas eluet: laborabitque, vt honestis decuriis potius dignus videatur, quam in turpes iure coniectus. Similitudo igitur duarum literarum parum accuratis librariis ansam dedit errandi: nam contraria etiam aliquando ratione (nisi fallor) peccarunt. In primo enim libro de diuinatione, vbi nunc coniecta legitur, conlecta videtur legendum. Locus hic est: Per multa coniecta sunt ab Antipatro: quæ mirabiliter à Stoicis diuinata sunt. & sanè ipse in I. libro eiusdem operis, vt eodem pacto hanc, quo superiorem emendationem constituam, illo modo locutus est. Multa ante Marficum bellum à Sifenna conlecta, attulisti.

Idem ualere apud Virgilium, Rumpere uocem, quod apud Græcos Scriptores, ῥῆξαι φωνῶν ratioque eorum uerborum explicata.

CAP. VIII.

R U M P E R E uocem, quo Virgilius in II. Aeneidos vsus est, eleganter dicitur de aliquo, qui quum diu tacuerit, repente quidpiam edit: quod tunc Calchæti auguri contigit. Flagitiosè autem labitur Seruius in eius versus declaratione. est nāque modus loquendi sumptus à Græcis: passimque veteres eius gentis scriptores ipso vtuntur: vt Hærodotus in Euterpe, narrans consiliū Psammetichi, qui quam primam uocem ederent infantes, non docti à nutricibus, scire uoluit: inquit enim: ἢ τινὰ φωνῶν ῥήξωσι πρώτῳ. Demosthenes quoque in III. oratione in Philippū Macedonem: Οὐτῶ δ' ἀθλίως διέκειντο, ὡς τε αὐτῶν πρότερον ἐτόλμουν οὐδὲς τοιοῦτου κακοῦ προσείπειν. ῥῆξαι φωνῶν, τῶν διασκοινασάμενοι πρὸς τὰ τέχνη προσέειπον οἱ πολέμιοι. Vt autem illic Poëta rumpere uocē, ita in III. rumpere questus dixit, cum diuersa cōsilia in animo agitantem reginā: miserāque vndique suas res clarè etiam exponētē, induxit: Sophocles Oedipode tyranno Græcū, de malis incommodis que loquens, uerbū vsurpauit: chorus

rus enim ita cum rege illo loquitur ostendens se metuere, ne erumpant graua quædam mala è silentio, quo illinc discedens, vsa fuerat loca statitque, Δέδοιχ' ὅπως Μή τις σιωπῆς τῆς ἀναρρήξῃ κακὰ. cui subito, ualde commoto animo, respondet Oedipus: Ὅποια χρῆται ῥηγνύτω. lacrymæ quoque eadem ratione rumpi dici possent, vt Sophocles Trachiniis, cum inquit: Ἐρῶγον παρὰ δακρύων: & in eadem fabula post: καὶ δακρύων ῥήξαι. Καθερέμενά ματα. Aristoteles præterea de mensuris ita locutus est in primo libro de ortu animantium: τοῖς δὲ θήλεσι ῥηγνύσαι τὰ κατὰ μέρη.

Locus Horatij ex Ode ultima primi libri declaratus: quem etiam ueteres interpretes perperam explicarunt.

CAP. IX.

V E R S V S hos Horatij uetus ipsius interpres perperam declarat. Deliberata morte ferocior, Sæuis Liburnis scilicet inuidens Priuata deduci superbo Non humilis mulier triumpho: putat enim Liburnos populos intelligi debere, cum manifestò neutro genere Liburna hîc sint certa quædam nauigia, quibus in classe, naualique prælio, vterentur, eorū mentionem quoque fecit Poëta in prima ode Epodi, cum cecinit: Ibis Liburnis inter alta nauium Amice propugnacula. Sed etiam Propertius cum de eadem Aegypti regina loqueretur: Baridos & contis nostra Liburna sequi. nam baris quoque nauigij species est, cuius meminit Aeschylus ὠρέγους. Appianus autem in I. libro de bellis ciuilibus, quo loco de Dyrrhachio subtiliter disputat, mentionem etiam faciens Liburnorū, quos post Taulantios ea loca occupasse, piraticamque exercuisse dicit, vsos velocibus nauibus, affirmat Romanos Liburnidas ab illis appellatas, celeres in primis naues putasse, cum primū illas cognouissent. Sensus autem omnis superioris loci hic est: affirmat enim Poëta Cleopatram, postquam secum statuit mori magis intrepidam factam, ausamque sibi afferre manus, quod nollet Octauianæ classis, quum illis captiua Romam ueheretur, tantum honoris gloriæque acquiri: id enim repugnabat nobilitati sui sanguinis, dignitati que, qua potita fuerat. sæua autem Liburna ipsa uocat ex affectu animi, Cleopatrarum: eorūque omnium, qui reginam, formosamque mulierem, dolerent tam malè acceptam.

Locus ex Hortensio fractus diuisusque apud Nonium, restitutus atque emendatus.

CAP. X.

V E R B A hæc Ciceronis ex Hortensio, quibus iudiciū fecit de quinque nobilissimis Græcis scriptoribus, postremo excepto, omnibus historie auctoribus, separata leguntur apud Noniū tribus locis. ipse tamen illa coniungere ausus sum, quod omnino puto ita olim posita fuisse. Sententia sanè ita plena est: Præterea vinculis quibusdā facile cernitur, hunc uerum ordinem

» nem eorū esse. Quid enim, aut Herodoto dulcius, aut Thucydide gra-
 » uius, aut Philisto breuius, aut Theopōpo acrius, aut Theophrasto mi-
 » tius inueniri potest: nō tantūm autem dissipata hęc membra collegi, in
 » vnūmque sententię corpus redegi, verūm etiam tertium historici no-
 » men corruptum restitui: cūm enim illic nunc legatur, aut Philippo bre-
 » uius, emendauit Philisto: nec enim vnquām eo nomine quempiam aut
 » Latinum, aut Gręcum hominem, qui monumentis ingenii clarus fuerit,
 » appellatum inueni, quanquām Latino auctori inter Gręcos summos
 » scriptores locus esse non videtur. Quare similitudinem nominis putauit
 » fraudi librario fuisse: pręterquām quod id, quod tribuit ipsi, proprium
 » Siculi illius bonum fuit, vt testatus quoque ipse in epistola ad Q. fratrem
 » est, hoc pacto de Philisto loquens, quem supra nomine vocarat. Siculo
 » ille capitalis, creber, acutus, breuis, penē pusillus Thucydides, nam De-
 » metrius in commentario *περί ἐρμηνείας* libenter ipsum usum docet casti-
 » bus obliquis vnde oratio eius, vt breuior, ita quoque obscurior erat cre-
 » bri euim vsurpati obliqui casus, quod *πλαγιότης* vocatur à Gręcis, effi-
 » ciunt orationem breuiorem. Siquis autem diligenter attendet, inueniet
 » alios etiam locos veterum auctorum diremptos, hoc pacto rursus posse
 » componi: cūm enim eorū partes diuersis locis citentur à Grammaticis,
 » sunt aliquando in illis verba, quę connexas fuisse quondam sententias
 » illas declarant: vt cūm hęc M. Varronis, cōtinentia apud auctorem vi-
 » deantur verba fuisse: leguntur tamen apud Nonium tribus locis: Auro-
 » ra ostrinum hic indutus supparum Coronā ex auro & gemmis fulgen-
 » tem gerit Luce locum afficiens: Prima nanque pars est, vbi de genere
 » vel colore vestimentorum, declarat quid valeat Ostrinum: cūm enim
 » exemplum antea Turpilij posuisset, addidit: Varro Eumenidibus: Au-
 » rora Ostrinum hic indutus supparum. Secunda citatur, vbi docet quid
 » fit supparum: in aliis enim quibus vtitur, testimoniis est: Varro Eume-
 » nidibus. hic indutus supparū Coronam ex auro & gemmis fulgentem
 » gerit. Tertia autem de doctorum indagine, quo loco probat auctoritate
 » veterum scriptorum, nō solūm affici malis dici, verūm etiam bonis: ad-
 » iungit enim exemplo Ciceronis: Varro Eumenidibus. Coronam ex au-
 » ro & gemmis fulgentem gerit Luce locum afficiens.

*Explicata sententia verborum quorundam Ciceronis pro lege Manilia:
 Pythagoreque pręceptum commemoratum, qui iubebat homi-
 nes, quę petituri essent à dijs immortalibus, dice-
 re, non animo optare.*

C A P. X I.

» C I C E R O in oratione pro lege Manilia, homines atque deos
 » omnia bona in Cn. Pompeium congestisse significare vo-
 » lens, inquit: Hoc breuissimè dicam, neminē vnquām tam
 » impudentem fuisse, qui à dijs immortalibus tot & tantas
 » res tacitus auderet optare, quot & quantas dij immorta-
 » les ad Cn. Pompeium detulerunt. auxit autem rem quantū potuit mul-
 » tis modis. nam quod tacitum addidit, magnam & ipsum vim habet ad
 » ampli

amplificandū: multa enim sæpe homines secum taciti optant, quę cūm
 » maiora sint captu illorū, si clara voce petituri essent, ne cōtemnerentur,
 » nunquā postulant. liberant autem ipsos hoc periculo obscurę illę
 » preces. Vnde Pythagorici iubentes, quę optanda essent, voce optaren-
 » tur, hoc metuisse existimati sunt ab erudito ingeniosoque scriptore.
 » ratio nanque huius rei, cūm obscurior esset, vt reliqua eorum pręcepta,
 » diligenter quęstita est. In quarto igitur Stromate Clemens inquit:
 » Τὶ τῶντι οἱ πωθαγόμενοι βουλομένοι μετὰ φωνῆς εὐχεσθαι κελύδουσι, ἐμοὶ δοκεῖ
 » οὐχ ὅτι τὸ θεῶν ὡσεὶ μὴ διύκασθαι τῶν ἡσυχῆ φεγγόμενων ἐπαίειν, ἀλλ' ὅτι δι-
 » κείας ἐβόλοισι ἔναι τὰς εὐχάς, ἅς οὐκ ἄριστ' αἰδέσθαι ποιεῖσθαι πολλῶν σωα-
 » δότων.

*Quod apud Ciceronem antiqui Poęta legitur Innuptis nuptijs, ad imita-
 tionem Gręcorum dictum uideri: apud quos frequentior
 est hęc forma sermonis.*

C A P. X I I.

» E R S V S hic est antiqui tragici, adductus à Cicero-
 » ne in I I I. libro de oratore: Qua tempestate Paris
 » Helenam innuptis iunxit nuptiis. arbitror autē La-
 » tinum Poętam: quod apud Gręcum erat, vnde ver-
 » tebat, *γάμου ἀγάμου*, innuptas nuptias dixisse. sæpe
 » nanque Poętę Gręci hac forma sermonis vtuntur,
 » vt Euripides, quum induxit Helenam ita exclamā-
 » tem in fabula, cui ipsa nomen dedit: *ἰὼ ἴσολα τάλαινα δι' ἐργ' ἀνέργ' ὀδύνησαι.*
 » nec non in Hippolyto chorum: *Ἐγὼ δὲ σὲ δυστυχία δάκρυσι διοίσω πόντον*
 » *ἀποτμου.* & Sophocles in idem Aiacein in tragœdia ab ipso appellata, *ἐχ-*
 » *θρῶν ἀδάρα δῶρα:* quod tamen statim tanquā interpretatus est, addens:
 » *κοῦν' ἀνήσιμα.* Idemque in Electra virginem hanc ipsam matrem imma-
 » nitatis accusantem. *ἢ μάινεσαι δι' ὑπ' ἡδονῆς μήτηρ ἀμείτωσ.* Locum verò
 » hunc non seruata figura dicendi, quam reddere nō poterat, copiosè ex-
 » presit Cicero: huiuscemodique personā acriter exagitauit pro A. Cluē-
 » tio his verbis: Nam Salsia mater huius Habiti: mater enim à me nomi-
 » nis causa: tamen si in hunc hostili odio, & crudelitate est, mater inquam
 » appellabitur: neque vnquā illa ita de suo scelere, & immanitate au-
 » diet, vt naturę nomen amittat. & quę sequuntur: cuncta enim hęc,
 » quę excogitauit, ornatęque protulit Cicero, vno illo verbo continen-
 » tur. Sed vt ad rem redeamus, exempla apud Gręcos huius locutionis
 » frequētia. Non sine causa etiam Cicero existimatus est illos imitari vo-
 » luisse, cūm inquit in prima Philippica: Qui illam insepultam sepultu-
 » ram effecerant: duriusculum tamen id in soluta oratione. vnde is locus
 » molestiam multis exhibuit.

Verba

Verba quaedam M. Varronis inuenta apud Nonium, quorum sententia imperfecta nunc est, uideri Socraticum quoddam factum olim retulisse.

C A P. XIII.

» **A** S S E vinum: asse pulmentarium: Sed eas, quo natura aurigatur: non necessitudo. Nonius Marcellus citat hunc locum M. Varronis Modio, duobus locis, & in verbo Aurigatur, & in dictione Necessitudo. priore autem loco ita cōtaminatus est, ut vix agnosci quēat: nec tamen non aliqua illic parte integrior. Ambobus igitur diligēter inter se collatis, non insulse omnino aliquis suspicetur ita esse legendum. quāuis nihil certi statui possit de media horum verborū parte: ita ne ut altero in loco: an secundas, pro sed eas, scribi debeat, ut in altero scriptum est. siue potius emendandum sit: asse oleas, pro, sed eas: hoc enim quoque quod in mentem venit, iuuandi causa studiosos, notum esse volui: ut scilicet prima syllaba indefiniti verbi, quod repetitur, negligentia omiſsa sit: & infra è duabus literis, cum illæ nimis inter se hæserint, ac denique coaluerint, vna facta sit: quamuis ne adhuc quidem omnia certa & plana sint. Arbitror autem expressam tunc à doctissimo viro fuisse rationem veram vtilēque, qua vsus fuerat Socrates in refellendo errore illius, qui dicebat Athenis cara esse omnia: vocabatque ea de causa urbem sumptuosam, cumque id probare vellet, appellauit res nōnullas minimè vitæ necessarias: ac quibus sine damno carere possumus, ut Chium vinum, purpuram, mel, aliāque huiuscemodi: cum enimprehēdisset hominem sanctissimus senex, vitisque confutandis aptissimus, duxit ad ea loca, vbi vendebantur res, quæ vitæ degendæ satis esse possent: docuitque paruo ære cuncta parari: atque ita perperam illum sentire demonstrauit: sine causaque Athenas insimulare: quod enim erat proprium luxuriosorum hominum, ipse improbè ciuitati assignabat. Similis autem ratio illa fuit, sententiæ, quam postea Epicurus edidit, qui inquit, Diuitias, quibus natura cōtenta est, & parabiles, & terminatas esse: inanium autem cupiditatū, nec modum vllum: nec finem inueniri posse. Socraticam verò rationē illam copiosè exposuit Plutarchus in commentario de securitate animi his verbis: ὁ Σωκράτης ἀκούσας τινὸς τῶν φίλων λέγοντος ὡς πολὺτελής ἢ πόλις, μὲν ἄς ὁ χίονος ἢ πορφύρα, ἴδιον μὲν: τὸ μέλι, ἢ ἡ κόβλη πάντε δραχμῶν. λαβὼν αὐτὸν προσήγαγε τοῖς ἀλφίτοις. θεολοῦ τὸ ἡμίσητον: σῦτελής ἢ πόλις. ἔτα τὰς ἐλάειαις, δυοὶ χαλκοῖς ἢ χθίνης. ἔτα τοῖς ἰζωμίσι, δέκα δραχμῶν, σῦτελής ἢ πόλις. Quid autem valeat aurigatur in exemplo Varronis, docuit Nonius his verbis: Aurigatur honeste positum pro moderatur, regit.

Cum

Cum vsus sit Cicero similitudine cere, ostendere volens flexibilitatem, mollitudinemque orationis, demonstratum accepiſſe id ipsum à Platone.

C A P. XIII.

» **Q** U O D Cicero in III. libro de Oratore flexibilem orationem esse, ac facile sequi quocūque ducatur, inquit, nec non similem in hoc molli ceræ, utque ipsam, ad arbitrium ipsorum ab hominibus formati & fingi, videtur acceptū è Platone: ipsum enim cum in primis admiraretur, captus elegantia sermonis ac sententiarum grauitate, studiosè etiā imitabatur: pluresque tāquam flosculos ex ornatissimis ipsius scriptis decerpebat. In VII. igitur libro de Rep, cum cōformare mente iussus esset Glaucō speciem beluæ multiformem, respondit: Λεινοῦ πλάσσει τὸ ἔργον, ὁμοῦ δὲ, ἐπειδὴ ἀπλαστέρον κερῶν, καὶ τῶν τοιούτων, ὁ λόγος, πεπλάσσει. primò enim difficultate operis quasi deterritus: animaduersa postea materia ipsa, se id facturum pollicitus est: quam materiam, id est, orationē, facilius, quàm ceram, aliāque omnia huiuscemodi, posse in omnem formā perducī affirmauit: omnis autem locus ille Ciceronis hic est: Nihil est enim tam tenerum, neque tam flexibile, neque quod tam facile sequatur, quocunque ducas, quàm oratio: ex hac versus, ex eadem dispares numeri conficiuntur. ex hac hæc etiam soluta variis modis, multorumque generū oratio: non enim sunt alia sermonis, alia contentionis verba: neque ex alio genere ad vsū coridianum, alio ad scenam pompamque sumuntur: sed ea nos, cum iacencia sustulimus, è medio sicut mollissimam ceram, ad nostrum arbitrium, formamus & fingimus.

Verba Varronis apud Nonium, quæ continentiam uictus Persarum exponunt, demonstrantur expressa è Xenophonte.

C A P. XV.

» **P** E R C M. Varronis verba sunt, Cato vel de liberis educandis: Persæ propter exercitationes pueriles modicas, eā sunt consequuti corporis siccitatem: ut neque spuerent, neque emungerentur: sufflatoque corpore essent. Expressit autem iis eruditissimus Scriptor locum hunc Xenophontis è primo libro παιδείας κύριου: cum enim veterem iam morem Persarū dimissum tradat, restare tamen adhuc vestigia nō parua affirmat modesti ipsorum uictus, corporisque exercitationum, addens, ἀισχρόν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστὶ πέρσας, καὶ τὸ ἀποψύθειν, καὶ τὸ ἀπομύττειν, καὶ τὸ φέσσειν μέγιστον φάειν. in enumerandis autem reliquiis illis, notisque veteris temperantiæ, eundem etiam ordinem, quem tenuit Xenophon, seruaui M. Varr

Varro. idem etiam Græcus elegantissimus Scriptor in VIII. eiusdem operis libro repetit: tertium tamen illic reticuit, quod sufflato corpore esse reddidit noster. Institutum autem hoc Persarum, victumque, celebravit etiam Cicero in v. libro Tusculanarum, ubi siccitatem & ipse appellavit. Quod etiam verbum usurpavit in commemorandis formosæ mulieris dotibus, quibus omnibus careret illa, quam tu ne iridebat Catullus: inquit enim: Nec longis digitis, nec ore sicco. accusavit enim eam: quod frequenter spereret. Latinus etiam alius Poëta. in satyra ubi de remittendo nuncio agit, in causis etiam diuortij posterius vitium posuit, dicens: & sæpe emungeris: hoc enim quoque in mulieribus, quæ nisi munda vndique sint, placere non possunt, turpe, atque odiosum est. Siccum etiam valere sobrium: aduersarique vinoso ac madido, certum est. quod significant quoque, ut Horatij exemplum rei inquam, hæc Ciceronis verba è libro I. I. Academicarum quaestionum: quæ ab eodem Grammatico citantur. Alius adultis: alius senibus: alius ægris: alius siccis: alius vinosis. Plautus etiam Asinaria: Ah scelestæ ego, præterris alios meum virum fui rata, Siccum, frugi, continentem, amantem vxo- maxime.

Quod Cicero spargere disseminareque sermonem dixit, ostenditur Græcos Scriptores uerbis suis, respondentibus his Latinis, eodem pacto usos.

CAP. XVI.

CICERO cum pro Plancio iudices rogauit, ne disseminato dispersoque sermoni fortunas innocentium subiiciendas putarent, uerbis translatis atque ex agro & opere rusticorum sumptis, in ostendendo animi sui sensu, usus est: spargitur enim semen ab agricolis. Ab eadem etiam re, idem significare uolens, nomina transtulit Plato in X. libro de legibus, dicens:

» Καὶ γὰρ εἰ μὴ καὶ σαρωμένοι ἢ σαρ οἱ τοιοῦτοι λόγοι ἐν τοῖς πόσιν ὡς ἐπὶ εἰπεῖν, ἀνθρώποις, οὐδὲν ἄν εἶδει τῶν ἐπαμυνόντων λόγων, ὡς εἰσι θεοί. Iſocrates quoque in libro ad Philippum Macedonem eodem pacto locutus est: ἢ ὑπὸ σπῆτιν ἐλαθεῖαν αὐταῖς, καὶ τοῖνομα τῆτο διασπείρειν ἐς τὴν Ἀσίαν. quem imitatus esse credi non sine causa potest Cicero, ita pro Archia de se ipso loquens: Ego uero omnia, quæ gerebam, iam tum in gerendo, spargere me ac disseminare arbitrabar, in orbis terræ memoriam sempiternam.

In quo etiam animaduertendum est, ut in superiore exemplo, ipsum duo uerba paria posuisse, quod magis rem declararet, cum Græci Scriptores uno contenti fuerint: ipsumque existimarint se rem satis explanaturos, atque ante oculos eorum, qui audiunt constituturos.

Errat

Erratum librorum in Lucullo correctum, re ipsa, quæ traditur, admonente: & auctoritate Græcorum.

CAP. XVII.

» Satis certum scripturæ mendum est in his Ciceronis uerbis, quæ posita sunt in I. libro Academicarum quaestionum, Lucullo uocato: Megarici, quorum fuit nobilis disciplina: cuius (ut scriptum uideo) princeps Xenophanes, & quæ sequuntur, deinde eum secuti Parmenides & Zeno, itaque ab his Eretriaci Philosophi nominabantur. legi nanque debet Eleatici: enim orti erant principes eius familiæ, quos appellat. Eretriaci autem longe diuersa diæresis erat, ut Cicero infra testatur his uerbis: A Menedemo autem, quod is Eretrias fuit, Eretriaci appellati. Simplicius quoque in Commentariis in categorias, ubi diligenter docet, unde diuersæ familiæ Philosophorum nominatæ sint, idem confirmat: agens enim de iis, qui à patria ἀρεσιάρχων uocati forent, inquit: καὶ ἐλεῆσιμοὶ οἱ ἀπὸ Ξενοφάνους, καὶ Παρμενίδου.

Quid ualeat Tinctus literis, apud Ciceronem: uiderique Budæum perperam id accepisse.

CAP. XVIII.

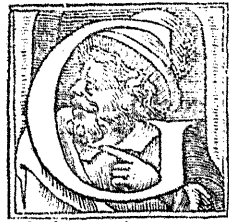

» APSVS uidetur Budæus, quanuis politissimæ doctrinæ, acerrimique iudicij uir, ostendens in Commentariis illis suis linguæ Græcæ, plenissimis eruditionis, se putare Ciceronem cum in I. libro de oratore inquit: Sit enim mihi tinctus literis. exprimere uoluisse διουσινοῦ. ita scilicet imbutum aliquid, ut color ille penitus inhæreat: hoc enim ualet apud Græcos διουσινοῦ βαφή. ut multis quoque collectis exemplis ipse declarat, cum potius uideatur significasse, in promptu, summæque tantum cute, aspersum ac coloratum, id est, ἐπιμαυθόντα, & ἐπιμαυρωμένον. quod uerum esse satis etiam certò declarant uerba hæc, quæ sequuntur apud Ciceronem: Audierit aliquid, legerit. eadem ratio est reliquorum exemplorum, quæ posuit: idem nanque illic quoque ualet Latinum uerbum. Arbitror autem idem eo loco significare ipsum uoluisse uerbo tingere, quod in I. de Oratore altero hoc, colorari: eius enim hæc uerba ibi sunt: Ut cum in sole ambulem, etiam si aliam ob causam ambulem, fieri natura tamen, ut colorer. Contra ἐμαυρωμένον πᾶσι Aristoteles uocauit in I. libro de moribus ad Nicomachum penitus inhærens, atque insitum: non in summo tantum positum, tanta uis immutandarum notionum est in præpositionibus. Δὲ χαλεπὸν ἀποβῆσαι τῆτο τὸ πᾶσι, ἐμαυρωμένον τῷ βίῳ, id est, quod ad fixum est, atque altas radices egit.

Prou

Prouerbiū Græcum in Epistola quidam ad Atticum, plene ut protulit illud Cicero, restitutum.

C A P. XIX.

R A E C A hæc verba in epistola postrema v. l. libri ad Atticum, quæ cum vitiosa corruptaque sint, purgari à me penitus olim nō potuere, nunc corrigentur, atque ab omni mendo vacua reddentur: Τὸ τὸ μόνον ἐρῶν ἐμοί. nā præter quàm quòd nullus aptus, elegansque sensus inde percipitur, magnopere distant illa à vetere scriptura, vestigiisque verè lectionis, in optimo exemplari adhuc extantibus: sunt autem hæc, vt quondam etiam à me testatum est: ΤΟΥ ΜΟΝΟΝ ΕΡΩΝ ΕΜΟΙ, Sic igitur videtur legi debere, restituta vna tantum litera, quæ defecit, in media dictione: Τὸ μόνον ὄνειρον ἐμοί. Græcis enim, vt virili genere ὄνειρον (quod frequentius atque vltatius est) ita neutro quoque ὄνειρον dicitur: id quod testimonio etiam hoc Sophoclis declaratur, qui in Electra ita induxit chorum canentem, paulò ante cædem Clytemnestræ: cum ille iam perspiceret, quid ageretur: ingressūque Orestis ac sodalis intelligeret maturari mortem crudeli matri: Ὄστ' οὐ μακρὰν ἐτ' ἀμείβεαι Τὸ μόνον ὄνειρον ἀωρομένον. quo sanè exemplo vtitur Eustathius, cum id probare vellet. Sententia autem eorum verborum, quæ vim prouerbij habuisse liquidò intelliguntur, huiuscemodi est: Meum mihi somniū, quasi exponis, quod ignotum mihi esse non potest: id est, idem de hac re, quod ego, sentis. sed Cicero ipse totam rem quasi interpretatur: aperitque, qui sit sensus illorum verborum: omnis nanque locus hic est: Monebas de Q. Cicerone filio, vt eum quidem neutiquam relinquerem: Τὸ μόνον ὄνειρον ἐμοί. eadem omnia, quasi collocuti essemus, vidimus: non fuit faciendum aliter. Subauditur, igitur hic necessariò verbum: quod nō vnum etiam, idemque semper erat omnibus qui plenum prouerbiū hoc edere vellent: cum enim altera etiam voce immutata diceretur: aliquando: Τὸ σὸν ὄνειρον σοι ἀιτηοῦμαι, Plato in v. l. i. libro de Rep. ait: Τὸ ἐμὸν γ' ἐμοί λέγεις ὄνειρον.

Vetus mos Græcorum indicatus in curando funere: qui ad nostram etiam etatem gentemque peruenit.

C A P. XX.

R E S P I C I T V R fuisse moris Græcorū in curando funere, vt dirigerent mēbra mortuorū, si fortè, quod plerunque extremo illo tempore fit, partem aliquam corporis contraxissent: id enim haberet in se deformitatis non parum. Ad pristinam igitur naturalēque corporis formam perducebant: atque id (vt cōmodius fieri posset) statim anima efflata, cum adhuc calerent, gerebant. Quod etiam nos institutū seruamus, pioque hoc officio funguntur mulieres. Euripides

pides in Hippolyto coronato hoc indicauit, cum induxit ancillam domi clamantem, adhortantēque alias, mortua iam regina, vt hoc facerent: Ὀρθάσας ἐκτένοντες ἀθλιον νέκυν. Πικρὸν τὸ δὲ ἀκούσθημα δεσπότηαις ἐμοίς. voce verò illa cognouit chorus, fato functam iam Phædrā: addiditque, quo signo id intellexerit, morem hunc ipsum tangens: Ἡδὴ γ' ὡς νεκρὸν νῆρ ἐκτένουσι δὴ. corpus autem postea lotum iidem in medio collocauerunt: nam hanc quoque consuetudinem fuisse eorum temporum, testimonio eiusdem Tragici cognoscitur: qui in Hecuba ita induxit miseram illam animum cum ancilla loquentem, accepto nuntio de nece Polyxenæ: Σὺ δ' αὖ λαβοῦσα τῆς χεῖρ' ἀρχαία λάτρε βασιλίσσ' ὄνειρε δόστρο πονηρίας ἀλός, Ὡς παῖδα λουτρεῖς τοῖς πανυστάταις ἐμὴν Νύμφῳ τ' ἄννημον, παρεθνήσκει τ' ἀπάρθονα Λούσῃ προθώματι θ' ὡς ἀξία. nec non Creontem in Phœnissis obitu filij consternatum, qui sponte sua pro salute patriæ occubuerat, Ἡ ἐγὼ δ' ἦκω μετὰ Στέλαρ ἀδελφῶν γρηῖαυ ἰοκάστῳ, ὅπως Λούσῃ προθῆσαι τ' οὐκ ἐτ' ὄντα παῖδ' ἐμὴν.

Queritur, an commentum à Virgilio in Georgicis celebratum, ad imitationem similis rei prolata à Pherecyde, fictum sit.

C A P. XXI.

N Virgilius, quod finxit in i. l. i. Georgicorum, Aristum admonitum à matre Cyrene, atque eius rei rationem omnem edoctum, vinculis cepisse Proteum: indeque rationem recuperandarum apum accepisse, sumpsit à Pherecyde? Interpres enim Apollonij in i. l. i. Argonauticorum dicit ipsum tradere Herculem eodem pacto didicisse à nymphis, ex Ioue & Thetide natis, Padique antra incolentibus, viam rationemque inueniendarum terrarum, vbi nascerentur aurea mēla, quæ imperio Eurysthei petere debebat: dictum enim ipsi vt Nereum vinceret, qui omnia poterat aperire. Ille igitur, cum antea & ipse versa forma corporis in aquam ignemque conatus esset eum eludere, postea tamen dolis suis inanibus cognitis, verè egit, ac locum indicauit: quo accepto statim Hercules se accinxit itineri, in expeditionemque illam profectus est.

Latinos Poetas, Horatium ac Lucretium, modum loquendi proprium Græcorum in suum sermonem transtulisse: dixisseque idem illi ut ea gens ταυτὸν ἐκείνω.

C A P. XXII.

L A T I N I Poeta, cum sæpe nouis rationibus loquendi vterentur, inauditisque auribus Romanorum, in culpam non incidebant, qua non caruissent Oratores, si ita locuti fuissent: neque enim venia eadem datur iis, qui soluta oratione vtuntur, quæ conceditur certis numeris, mensurisque, ipsam vincientibus. Præcipue autem

hoc committebant, vt à consuetudine discederent, qui Græcos scriptores volutabant: versati enim diu in sermone illo, imitabantur etiam modos loquendi, proprios eius nationis: verbaque aliter construebant, ac suæ gentis homines vulgò facerent. Hoc qui accuratè attendet, inueniet sæpe fecisse Horatium, qui multis modis intelligitur valde delectatus fuisse illo sermone, Græcorumque disciplinas à Græcis scriptoribus hausisse. Vt alia autem nunc omittā, cum in epistola de studio Poëtarum inquit: Inuitum qui seruat, idem facit occidenti: manifestò hoc facit: neque enim idem illi, cum idem quod ille significare volunt, Latini homines dicunt: sed Græci τὰς ὁμοειδέων παρσὶν αἰνῶν nec aliter loquuntur: exemplis enim in re clara vti minimè oportet. Lucretius quoque eundem modum loquendi vsurpauit in Latinumque è Græco transtulit, vbi de contemnenda morte copiosè, elegantèrque, disserit, de Homero enim excellentissimo Poëta loquens, qui quum dignus perpetua vita foret, nihil præcipui in hac re habuit ab aliis inertissimis hominibus, cecinit: = quorum vnus Homerus Sceptra potitus, eadem aliis fopitus quiete est.

*Cur aliquando veteres scriptores res nonnullas diligenter
narrant, quæ non sunt necessariae pro-
posito ipsorum.*

CAP. XXIII.

SCRIPTORES etiam graues aliquando rebus, quas exponendas susceperunt, admiscunt longè discrepantes quasdam: & quæ parum faciunt ad ea, quæ in manibus habent illustranda, si fortè laudem aliquam inde ipsi aucupaturi sunt: siue etiam accuratè rebus illis à se animaduersis, egregièque, quod quasi in re præsentifuerint, cognitis, coeperint sciētia illa delectari: tunc enim occasionem aliquam nacti, ea commemorant, libentèrque exponunt. id autem manifestò videtur fecisse Cicero in v. libro Tusculanarum quaestionum, cum de vita beata disputas, docensque in summis opibus, iniustèque parto imperio illam positam non esse, atque id exemplo Dionysij, Syracusanorum tyranni, confirmans, inserit in hunc sermonem, diligentia sua quondam indagatum esse sepulchrum Archimedis, quod ciues ipsius ignorabant: omniàq; summo studio narrat. quæ quamuis cognitu indigna non sint: illi tamen loco nō congruebant. Sed liquidò intelliguntur à nimio studio Ciceronis rerum suarum celebrandarum profecta. Quæ etiam à Sallustio in libro de Iugurthæ bello traduntur de Philenorum aris, nullo modo illic necessaria fuisse cognoscuntur. Sed ea de causa tam vetusta res, & quæ fabulæ similitudinem habebat, exposita, quia cū eò antea ipse, vt inquit, per Leptitanorum negotia venisset, ac locum ipsum spectasset, in quo magnū illud, ac memorabile facinus factum fuisset, firmiter id animo ipsius hæserat, atque id eò etiam aliis notum esse voluit. Percipitur autem inde (nisi fallor) librum hunc auctorè scripsisse, cum iam Numidia, quam Prætor rexerat à C. Cæsare in-

positus, decessisset. nam cum imperio illic fuisse, auaritèrque prouinciam administrasse, eiusdem studij homo, Dion memorie prodidit, qui sanè miratur eum, qui historiam scripsisset, ad eò in his flagitiis volutum esse, quæ acerrimè antea in aliis accusasset, ac perpetuæ infamiae tradidisset. Sed non animaduertit Græcus ille, quod malo fuit illis gentibus, quas expilauit, cum id Sallustius gerebat, nec famæ suæ parcebat, nondum animum ipsius resipuisse: nec à moribus eorum temporum, vitiisque aliorum, discessisse: arbitror enim ipsum confecto bello ciuili, constitutoque patrimonio se historiae scribendæ dedisse.

Quid sui iudicij sit de loco quodam C. Cæsaris, quem non putat esse integrum, patefactum.

CAP. XXIII.

ALI Cæsaris verba hæc è concione, quam habuit ad milites initio belli ciuilis, ita nunc leguntur in excusis omnibus, & calamo exaratis libris: Syllam, nuda omnibus rebus tribunitia potestate, tamen intercessionem liberam reliquisse, Pompeium, qui amissam restituisse videatur, dona etiam, quæ antè habuerat, ademisse. Si licet autem, quod quisque nō omnino stultè sentit, de sententia aliqua veteris scriptoris, liberè loqui, quod prorsus licere puto, dummodo parcat communi, receptæque lectioni: nec temerè ex libidineque sua aliter, atque offendit in exemplaribus, imprimendum curet, hinc vitiū esse suspicor: legique debere, vna tantum litera leuiter immutata, bona, non dona: inuenio enim sæpe graues auctores ita locutos esse: bonaq; appellasse dotes alicuius rei: ac quibus comòdis ornata foret. quod Cicero multis locis fecit sed auctor etiam libri de bello Alexandrino: ita enim inquit, vt in fidelissimis ac vetustissimis exemplaribus legitur. Præterea nautici homines, vrbes & regionis maritimæ, cotidianoque vsu à pueris exercitati, ad naturale ac domesticum bonum refugere cupiebant. nam in excusis perperam legitur: ad naturalem ac domesticum vsu. & multò post, eodem libro: Cæsius, quo bono valebat: Marcellumque infirmum esse sciebat, aggressus equitatu legionarios se recipientes, complures nouissimos in fluminis ripis interfecit. nam in superiore loco melius etiam legi asseuerauerim eodem genere ac numero, quo bona, amissa, non muliebri genere: atq; vnus personæ numero, amissam cuius emendationis auctores habeo optimos illos libros. Quod verò ad rem ipsam pertinet, de qua hinc agitur, Cicero quoque idem tangit in 11. libro de legibus: ita enim fratrem inducit loquentem: Quam ob rem in ista quidem re vehementer Syllam probo, qui tribunis Pl. sua lege iniuriæ faciendæ potestatem ademerit: auxilium ferendi reliquerit. Pompeiumque nostrum cæteris rebus omnibus semper amplissimis summisque effero laudibus: de tribunitia potestate tacco: nec enim reprehendere libet, nec laudare possum.

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XI.

An uerba quaedam, quæ à Nonio ut Lucilij citantur, Plauti sint:
ut uidentur, corrupto nomine auctoris: siue aliqua
huiusmodi labe importata.

C A P. I.

M I S S I S tot veteribus auctoribus, magnif-
que eorum voluminibus uetustate cōsum-
ptis, leue quoddam solatium tanti mali re-
staret, sententias has exemplaque ipsorum,
quæ ab antiquis Grammaticis ponuntur,
integra, vacuæque mendis habere. Nunc au-
tem illa ita corrupta leguntur, falsisque sæ-
pe, & auctorum, & librorum indicibus, ut o-
mnia meritò suspecta sint, ac paruum omni-
no fructum ferant. Eò autem magis dam-
num hoc molestum est, quòd uix remedium ullum ipsius inuenitur:
nec tamen cunctandum est, si locus ullus ullo pacto purgari potest opti-
mi alicuius Scriptoris. Ipse certè semper summa vi contendam: nunc au-
tem, quod in mentem venit, huiusmodi quoddam vitium in scriptis
Nonij indicabo: ubi enim varias uerbi Verrere notiones ponit, cum
mundare quoque aliquando significare testimoniis ueterum probaret,
inquit: Titinnius Gemina. Verrite ædes: abstergite araneas. Lucilius
libro xxvii. Lignum cædat, ædes verrat, ac vapulet. Cùm autem extre-
ma uerba, quæ illic Lucilij nomine leguntur, manifestò Plauti sint, quæ-
rendum quomodo hoc factum sit: defeceritne testimonium Lucilij, re-
lictòque imprudenter illo, librarius quod sequebatur Plauti, omisso
etiam nomine Poète, Lucilio attribuerit, quod multis locis uidetur cō-
missum esse apud hunc grammaticum: an peccarit ille in nomine aucto-
ris. Plautus certè in Mercatore Demiphontem ita inducit cum filio lo-
quentem, cùm callidus senex dolo amicam filio eripere uellet: Nihil
opus nobis ancilla, nisi quæ texat, quæ molat: Lignum cædat: pensum fa-
ciat: ædes verrat: vapulet: Quæque habeat cotidianum familiæ coctum
cibum. Nisi quis putet Lucilium quoque in ea erupisse, præsertim cùm
apud

apud Comicum duo uerba interiecta sint, quæ illic non leguntur. mihi
tamen hoc non magnopere uerisimile: nam certè nihil de tam obscura
re dici potest. addere autem huic animaduersioni libet, quomodo Græci
hæc ipsa humilia ministeria, quæ enumerantur à Plauto, dicerent: lo-
cūque Euripidis ex Hecuba afferam, quo Tragicus ille Poëta inducit
Polyxenam, reformidantem indigna illa se munera, æquo animo se
morti offerre. Sic autem ea de hero aliquo, in cuius potestatem uenerit,
loquitur: Προσβέει δ' ἀνάγκη σὺ ποιοῦν ἐν δέμοις Σαίρειν τε δῶμα, κερύσειν τ'
ἐφεστάναι, Ἀνδράν ἄγουσαν ἡμέραν κ' ἀναγνάσει. Est igitur σαίρειν δῶμα, quòd
Titinnius Plautusque, dixerunt, ædes verrere. Sed idem Græcus Poëta
in Andromacha eodem pacto locutus est, cùm induxit Lacenam Her-
mionem Andromachæ minantem, proponentemque illi seruilis hæc
officia, contumeliæ causa.

Illustis Sallustij locus expressus esse à Græco Scriptoris declaratur:
tur: maculeq; duæ inde eluuntur.

C A P. I I.

N E C quenquam decere, quem manus armauerit, ab inermibus
pedibus auxilium petere: in maximo metu nudum & cæcum corpus ad hostes uertere. Sallustij, uerba
hæc de bello Iugurthino, pronunciata illic à L. Sylla contra turpe consilium
Volucis Mauri, regis Bocchi filij, qui suadebat ut fuga salutem quæreret, cùm in ho-
stes, paruo præsidio comitatus, incidisset, semper existimaui è Græco
aliquo Scriptoris expressa: sententiæ nanque acumen, iuncturæque uer-
borum, & ingenium & diligentiam Græcam redolebat. Cùm autem le-
gerem tertium librum παιδείας κέρου, offendi locum ipsum: politissimus
nanque scriptor Xenophon in oratione, qua fecit Assyriorum regem ante prælium
suos hortari, in aliis multis illi temporibus aptis argumentis, ita induxit ipsum
dissentientem Μαροῦ γὰρ τὸ κρατὲρ βουλομένων, τὰ τυφλὰ τὸ σῶμα, καὶ ἀοπτα, καὶ ἀχαιρα, τὰ ἄντα ὀργανία τὰ τῶν πολεμίων
φθίνοντας. Loco autem iam illustrato, Sallustijque eruditione indicata,
qui historias suas summo studio exornabat, uideor mihi debere suo nitenti
penitus illum restituere: in uetustissimo enim exemplari duobus
uerbis immutatis priori in parte ita legitur: Nec quenquam decere, qui
manus armauerit, ab inermibus pedibus auxilium petere. prior uarietas sen-
tentiam aliquantulum immutat. ueriorque lectio hæc, atque elegantior
multò, mea sententia est: posterior uerò diuersum tantum uisum eius no-
minis ostendit. nam præter antiquissimi libri auctoritatē, Nonius quoque
de mutata declinatione agens, locum hunc citat: docetque inermis hic pro
inermibus, positum esse: apud quem sincerè itidem locus legitur, ut dubitari
non debeat de ueritate lectionis. Eodem autem uidetur grauissimus hic rerum
Romanarum auctor, Scriptorque elegantissimus, respexisse, cùm induxit
Catilinam ita ad fortiter pugnandum milites adhortantē. Nam in fuga salutem
sperare, cùm arma, quibus corpus tegitur, ab hostibus auerteris, ea uerò
dementia est: cùm enim ualde probasset argumen-
m ij

nominandi casu interiectum inter sextos casus, ita hic cōsequuntur οία, & ἡλικα, casum, qui eandem, quàm illud vim apud Græcos habet.

*Easdem sententias, et ab Horatio, et ab Euripide prolatas, in eadem re celebranda: simulque quid valeat σιωπηρομί-
την duobus locis apud eundem Tra-
gicum declaratum.*

CAP. VI.

» **V**M eleganter, copiosèque, laudes agricolarum vi-
» tæ perfequeretur Horatius, & quot quantaque illic
» bona forent, ostenderet, in iis etiam posuit volu-
» ptatem, quam capiunt, cum ab opere redeunt, la-
» boreque ac fame enecti, inueniunt domi à diligen-
» te vxore parata omnia; quibus, & reficere vires, &
» desideria naturæ fatiare queant. inquit igitur: Et
» horna dulci vina promens dolio Dapes inemptas apparet. addit etiam
» maiorem illis suauitatem afferre viles eas escas, quàm inertibus ac deli-
» catis exquisitæ epulæ faciant. Euripides quoque in Electra hoc tetigit,
» qui de voluptate hac, potius, animo comprehensa quàm vsu cognita,
» ita induxit summa loco natam: magnique animi virginem, cum viro
» illo suo loquentem: Ἐ τ' ἀρ' ὀλομοῖς δ' ἡμεῖς χρεῶν Ἐξ ὀντροπέτην: εἰσὶν ἄν-
» τ' ἔργα τῆ θύραθεν, ἡδὺ τὰνδον ἀγρίσκειν καλῶς. nam quod Latinus Poëta
» supra dixerat: Quod si pudica mulier in partem iuuat Domum, at-
» que dulces liberos. Græcus quoque ante hæc verba eidem personæ af-
» finxit: illa enim quid sui officij sit, ostendens, inquit: Δεῖ δὴ με κατέ-
» λαισον εἰς ὄσον στένω Μόχθου' πικροφίλουσα, ὡς ἴσον φέρης Σιωπηρομίτην σοι πὸ
» νους. Quibus in verbis animaduertendum est σιωπηρομίτην penè idem
» valere, quod in partem iuuare. Significat enim manifestè vna cum ali-
» quo ferre: ac partem aliquam laboris illius in se suscipere. Ipso autem
» vsus etiam est in Hippolyto coronato idem Poëta, ita disputantem in-
» ducens sceleratam illam anum, quæ ad facinus Phædræ impellebat.
» Πόσει δὲ πασι πατέρας ἡμαρτηκοσι Σιωπηρομίτην κήπηρ: videtur enim si-
» gnificare patres quoque multos præsidio fuisse filiis amore pereunti-
» bus, atque auxilium ipsis ad fruendum deliciis suis præbuisse. Vt au-
» tem è rustico opere redeunti parata mensa vehementer iucunda, ita
» etiam è venatione, laboriosaque hac ipsa corporis exercitatione. Quod
» ab hoc ipso quoque Poëta in eadem hac fabula declaratum est, ex per-
» sona Hippolyti, qui valde eo studio delectabatur: τρεπνὸν ἐκ κωαγίας
» φάπελα πλῆγης.

Sententia

*Sententia, quæ videtur aliena, falsaque apud Sallustium, declaratur
mirificè conuenire illi tempori: atque auctoritate
Græcorum prolata esse.*

CAP. VII.

» **D**ILIGENTER animaduertendum est, quo consilio
» Sallustius Catilinam inducat initio orationis, qua mili-
» tes ante prælium adhortatus est, sententiam incredibi-
» lem falsamque (vt videtur) ponere: neque enim verisimile
» est eruditum accuratumque scriptorem sine causa hoc fecisse.
» Quod igitur inquit: Compertum ego habeo, milites, verba virtutem nõ addere: neque ex igna-
» uo strenuum, neque fortem ex timido exercitum oratione imperatoris
» fieri, sed quanta cuiusq; animo audacia, natura, aut moribus inest, tanta
» in bello patere solet. & ab institutis rei militaris, disciplinæque ducum,
» & à ratione ipsa, veritatèq; abhorrere videtur: cum imperatores quan-
» uis paratissimos milites ad pugnandum videant, soleant tamen instructa
» iam acie, summo studio ipsos adhortari: alacritatèq; eorū stimulos ad-
» hibere. Magna præterea vis est artificiosæ, temporique accommodatæ,
» orationis: vt non sine causa illa omnium rerum regina vocata sit. Idem
» etiam de bello Iugurthino in extrema concione finxit Marium hæc di-
» cere: Plura dicerem, Quirites, si timidis virtutem verba adderent: nam
» strenuis abundè dictum puto. an sumptum hoc quoque est è 111. libro
» prædiæ Cyri: cum enim Chrysantas, vir Perfes, suaderet Cyro, vt hoc
» munere fungeretur apud suos, ostendens idem iam sedulò fecisse regem
» Assyriorum: contra quem paulò post pugnaturi erant, diceretque me-
» liores fieri milites accurata oratione imperatoris, contempsit consi-
» lium ipsius Cyrus, diligentèrque contra illud disputauit: negans vllam
» adeò præclaram inueniri hortationem, quæ non bonos strenuòsque,
» repente bonos efficeret: peritòsque earum rerum atque artium, quæ in
» bello requiruntur, nisi diu antea meditati illas fuerint, cum autè Chry-
» santas respondisset satis eo tempore esse, si animos ipsorum meliores
» reddiderit, illud quoque inane esse docuit Cyrus, neque obtineri ea ra-
» tione posse: nec enim ea, quæ valent ad fortitudinem, subitò in animis
» hominum inferuntur. Quæ autem necessaria sint, vt præcepta illa im-
» primantur, firmaque ac stabilia sint, subtiliter ac copiosè docet, ad ex-
» tremumque simili etiam confutauit rationem illam, dicens se miraturum
» magnopere, si oratio egregia, benèque habita, magis adiuuare pos-
» sit ad virtutem, præsentiamq; animi, quàm musicæ artis imperitos can-
» tilena pulchrè decantata ad musicam artem perdiscendam. Omnino
» omnis locus elegans est, acutèque illic disputatū contra rationem hanc,
» vt qui ad auctorem ipsum accedere voluerint, facile intelligere pote-
» runt. Arbitror igitur eruditissimum Latinum scriptorem eò respec-
» xisse: prudentèrque eo tempore fecisse Catilinam dicentem verba vir-
» tutem non addere: quod sanè verum est: neque enim addunt, sed exci-
» tant, exacuuntq;: id quod aperte significauit ore Marij, cum ille apud
» cum inquit: Nam strenuis abundè dictum puto.

Quid

Quid valeat Battuere, in vetusto Latino sermone: Flagitiumque potius nomen esse rei fœdæ, atque indignæ polito homine, quam sceleris alicuius, aut iniqui facti.

CAP. VIII.

VIA vetus verbum, quo vsus est Cicero in epistola illa erudita ad Pætum, eo loco: Battui: inquit impudenter. obsoletum nunc est, rarumque inuentu: repertum autem quid senserit de ipso vetus Grammaticus Adamantius, declarationem illius hîc ponere volui, quò magis vis ipsius intelligatur: quamuis ille potius, quæ battualia sint, quique battuatores, doceat: quæ nomina adhuc rariora sunt. Bat in vno tantum modo repertum mine, genere neutro, pluraliter enuntiato, id est, battualia, quod b. mutam habere cognouimus. Exercitationem autem militum, vel gladiatorum, significat. vnde battuatores τὰς βαττανιστὰς dici puto. Plautus tamen quoque vtitur hoc verbo in Casina. Soleas, Qui quæso potius quam sculponeas: Quis battuatur tibi os senex nequissimè. Lusit enim lepidissimus Comicus in ancipiti voce: nam & pisces sunt soleæ, & calcæi: pro quibus seruus alter, qui clam auscultabat, sculponeas vellet, calciamenti agrestis genus, quibus cædi os amatoris senis oportere putabat: vt Gnato Terentianus, cum inquit in stultissimum militem: Vtinam committigari tibi videam sandalio caput. In eadem præterea epistola vetus hæc mea emendatio ita quoque confirmatur: simulque proprietatis sermonis Latini perspicitur: cum enim illic nunc rectè sit: Suppedit flagitium est. antea nanque in excusis supplere, perperam legebatur. Plautus in Poenulo, cum iocari vellet, vtique salibus, qui omni populo grati sunt, inquit: Hæ fores fecerunt magnum flagitium modò. Quid flagitij est? Crepuerunt clarè. nam crepitum, quem intelligebat atque appellat infra, illic significauit Cicero: Res igitur, quæ verbo à me restituito indicatur, cum sceleris in se nihil, culpæque maioris habeat, flagitio affinis est.

Quod Cicero inquit, Nullam esse beluam, quæ non sui generis forma maxime delectetur, ostenditur multò prius dictum fuisse ab Epicharimo.

CAP. IX.

CICERO in primo libro de natura deorum, vbi Cottam disputantem inducit contra Velleij rationem, qui disciplinam Epicuri tuebatur: refellentemque accurate, quod ille dixerat, hominis esse specie deos, id est ἀνθρωποειδῆς, in aliis multis quæ ipsum loqui facit, hoc etiam ipsi affingit. Accessit etiam ista opinio fortasse, quòd homini homine pulchrius nihil videatur. Sed tu hoc Physice non vides, quàm blanda conciliatrix, & quàm sui sit lena ipsa natura? An putas vllam esse terra marique beluam, quæ non sui generis belua maxime delectetur? Quod ni ita

ita esset, cur non gestiret taurus equæ contrectatione, equus vaccæ? An tu aquilam, aut leonem, aut delphinum vllam anteferre censeres figuram suæ? & quæ sequuntur. Cum igitur naturæ ipsius vi fieri tradat, vt singulæ animantes sui generis animalibus capiantur, suæque forma maxime gaudeant, Epicharimus quoque Siculus, ille cuius scriptis magnopere delectabantur Romani homines, non auerli à musis, eaque familiaria habebant, idem antea dixerat: atque hoc non tantum in elegantioribus, verum in iis etiam, quæ nullam partem pulchritudinis habebant animalibus, vsu venire affirmarat. Verba eius leguntur apud Laërtium in vita Platonis, quo loco declarat positis exemplis, admicula multa accepisse à vatro hoc ipso Comico subtilissimum illum atque elegantissimum Philosophum. cui rei ostendendæ præcipue incubuerat Alcimus, vt ipse testatur: θαυμαστὸν οὐδὲν με τὰυτῶν εὐτὼ λέγειν, καὶ ἀνδάνειν αὐτοῖσιν ἀπὸ τῆς καλῆς καλῶς περιφρονῆσαι καὶ τὸ ἀκράτου καὶ ἀλλοτριῶν ἐμὲν φαίνεσθαι καὶ βόυς, βόυς δὲ, ὕψι.

Declaratum non dissentire inter se Sallustium ac Theophrastum, quamuis eorum alter uitam hominum longam, alter breuem exiguamque esse dicat. Similiter sententiæ illius, quam reprehendit Latinus scriptor, ostenditur auctorem fuisse Democritum.

CAP. X.

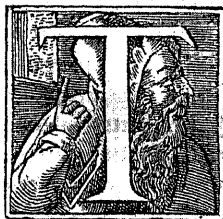

AIVS Sallustius, quo nemo in scriptis tristior ac seuerior, initio belli Iugurthini accusauit mortales, quòd improbè de Natura, parente optima, quererentur: atque id, quod suo ipsorum vitio nascitur, ab ea proficisci dicent. locus illustris est, & in aperto positus. Memoriam tamen præditum est à veteribus scriptoribus, Theophrastum, eruditum hominem, grauemque Philosophum, cum morti iam appropinquaret, ipsum hoc liberè fecisse, ausumque esse Naturæ maledicere, iniquo admodum animo ferens sibi tunc vitam eripi, cum iam videre aliquid, ac scire inciperet. Cicero in III. libro Tusculanarum: Theophrastus autem moriens accusasse Naturam dicitur, quòd ceruis & cornicibus vitam diuturnam, quorū id nihil interesset, hominibus, quorū maxime interfuisset, tam exiguam vitam dedisset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, vt omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominū vita erudiretur. Querebatur igitur scitum, quum illa videre cœpisset, extingui. Theophrasto igitur (nam ita dissolui questionem hanc posse puto: ostendiq; optimos auctores inter se non discrepare) qui scientia rerum obscurarū delectabatur, omnemque ætatem in discendo contriuerat, cum propter obscuritatem ipsarum nondum omnia teneret, nec posset sitim illam suam extinguere, venianda est, quòd de Natura queritur: illi nanque rei penitus obtinendæ vita certè nostra breuis est, quod testatus etiam est princeps medicorum, idem cogitans: Latinus autem in animo habebat mores corrigere, luxuriamque, quæ ciuitatem iam inuaserat, extirpare. quare docet

docet præterquàm quòd alia quoq; inde incommoda gignuntur, ipsam etiam hoc malum moliri:quòd d frangit corpora, æuúmque nostrum breue reddit. Theophrasti ipsius verba, quæ videtur intellexisse Cicero: neque enim fidi interpretis officio functus est, leguntur apud Laërtium in vita ipsius: commemorat enim ille, quum ab iis, qui ipsum audierant, quæsitum esset ex eo, an quippiam sibi mandandum haberet, respondisse: *Επισηπτην μὲν ἔχαι οὐδὲν: πολλὸν ὅτι πολλὰ τῶν ἰδέων εἰ βίῃ διὰ τὴν δόξαν καὶ ἀλαζονείῃ: ἡμεῖς γὰρ ὅπουτ' ἔρχόμεθα ζῶντες ἀποθνήσκομεν. οὐδὲν ἄλλο σιτελεστέρον ἐστὶ φιλοδοξίας. ἀλλ' οὐτυχεῖτε. καὶ ἦτοι τὸν λόγον ἀφῆκε: πολλὸν γὰρ ὁ πόνος, καλῶς αὐτῶν πρόσητε: μεγάλην γὰρ ἡ δόξα, τὸ δὲ κόνον τῆ βίου πλείον τῆ συμπεφυγῆ. ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔτι ἐκποιεῖ βουλὴ δὲ τὶ πράξιται: ἡμεῖς δὲ ἐπισκεψασθε τί ποιήσεται.* Cum partem igitur harum sententiarum omiserit Cicero: nam reliquit, quæ loco illi non conueniebant, addidit contra, quæ propositum suum explicarent: quod enim ad vitam ceruorum, cornicumque longam demonstrandam pertinet, arbitror declarationem ipsius esse. ita nanque loqui consuevit, cum interpretatur sensum aliquem obscuriorem, vt in v. libro Tusculanarum, vbi inquit: At verò Polyphemum Homerum, quum immanem ferumque finxisset, cum ariete etiam colloquentem facit, eiusque laudare fortunas, quòd, quòd vellet, ingredi posset: & quæ vellet, attingeret. Apud Homerum enim tantum est: *κερὲ πῆπων.* Cum autem Sallustij ipsius verba hæc sint: Falsò queritur de natura sua genus humanum, quòd imbecilla, atque æui breuis, forte potius, quàm virtute regatur, accuratè videndum est, an Democriti sententiam hanc refellere voluerit: iis certè criminibus, malisque, affinem ipsam esse tradit Phisicus ille: si ipsius hæc verba sunt, vt feruntur, quæ leguntur apud Stobæum: atq; eodem ordine ab ipso exponuntur, quem secutus est Latinus auctor: *γινώσκοντες ἀνθρώπων βιοτήν, ἀφανρίζετε ἐσθ' ἄρα, καὶ οὐ γὰρ χροβόιον: πολλὰ ἦσιν τε κηροὶ συμπεφυγμένον καὶ ἀμνηχανήσιον, ὅπως ἄν πρὸς μετρίης τεκίηται. ἐπεμελῆ, καὶ μετρίῃ ἐπι τοῖς ἀναγκαίοις ἡ ταλαπρωγία.*

Vt Cicero Architectus sceleris dixit μετ' ἀφορικῶς, ita Demosthenes ἀρχιτέκτων ἐπιβουλήs

C A P. X I.

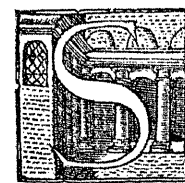

TRANSLATO ab ædificandarum domorum artificibus nomine: quique primum locum in ipsis tenent, ac fabris præcipiunt, quid facto opus sit, architectum sceleris in oratione pro A. Cluentio Cicero vocauit, qui ad facinus ceteros impulerat, & omne negotium animo cogitarat. hæc ipsa verba ipsius sunt, quibus totum argumentum exponit. Et illi, qui Fabricij libertum, quia minister in maleficio fuerat: patronum, quia conscius, condemnassent: ipsum principem atque architectum sceleris, absoluerent? Sed etiam pro Sex. Roscio eodem pacto locutus est: Ex iis, inquit, quæ nunc maximè fiunt, nõnne quiuis potest intelligere omnium architectum & machinatorem vnum esse Chryso gonum? Demosthenes quoque, cum idem significare vellet, idem verbum usurpauit

uit, vnde facile intelligi potest, quàm aptum id sit huic rei illustranda: quàmque res ipsæ similes inter se, postquam in mentem venit duobus summis oratoribus ab eodem studio idem nomen mutuari. In oratione igitur contra Dionysiodorum inquit: *καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ τὰ χεῖρα ἐπυθόμεθα τὸ γεγονός, ἐκπεπληγμένοι τῷ πράγματι, προσήμενον τῷ τῷ ἀρχιτέκτωνι δὲ ὄλης ἐπιβουλήs.* In eadem quoque oratione Cicero multò post, cum Quintium popularem oratorem, ventosumque hominem arrogantiam accusaret, moresque ipsius ac spiritus exagigaret, his verbis eum descripsit, & quasi ante oculos eorum, qui audiebant, posuit, quæ videri possunt è Demosthene accepta. Sunt autem hæc: Facite enim vt non solum mores eius, & arrogantiam, sed etiam vultum atque amictum, atque illam vsque ad talos demissam purpuram recordemini: Demosthenes enim de falsa ementitiâque legatione, inquit *καὶ διὰ τὴν ἀγορᾶς πορεύεται θιμάτιον καθὲς ἄχει τῶν σφυρῶν.*

Disputatio de Catulli opusculo, quod scripsit de Attide ac magna matre.

C A P. X I I.

SCRIPSIT eleganter Catullus fabulam Attidis, quo in carmine pangendo, cum feruiret naturæ eorum sacrorum, delegit numeros aptissimos illis ritibus exprimendis, id est, mobiles tremulosque. Quia autem à multis ignoratur ratio eorum versuum, vt hac quoque parte adiuuam eruditum Poëtam, studiosisq; ipsius laborem minuam, cuiusmodi metrum sit, indicabo: vt atque in hoc autoritate veteris Grammatici, id est, Terentiani, qui vt aliorum metrorum rationem explicuit, ita huius quoque diligenter rationem reddit: mentionem faciens Catulliani huius poematis. Galliambum igitur vocatum ipsum tradit, iunctumque esse docet è duobus quasi segmentis: prioris membri pedes hi sunt: anapæstus, siue spondeus primus: crebrior anapæstus, magisque accommodatus: illum autem sequuntur duo iambi, in quorum etiam locum subit, vt primi illius spondeus, ita horum tribrachys: clauditque syllaba, finis prioris commatis: posterioris initium periambus: post trochei duo, ac syllaba: in postremorum duorum pedum locum subit itidem tribrachys, præcipueque antepenultimam sibi sedem vindicat. Quod diligenter seruauit Catullus: admonente hoc etiam illo accurato disertoque Grammatico, qui totum hoc adnotauit. In Catulliano autem hoc carmine perspicitur aliquando semipes, id est, syllaba producta pro periambo posita esse: nec non proceleusmaticus pro anapæsto: vt opinor, quia pares sunt hi pedes illis temporibus, quantum numero syllabarum discrepent. Vt autem Poëtæ doctrina è modis apparet, ita ingenium ipsius è sententiis ipsis, atque omni ornatu verborum perspicitur: nec non luminibus orationis, quæ illustrent diuersos motus animorum: primum enim post breuem ex persona Poëtæ narrationem, exprimitur animus adolescentis, superstitionis plenus: qui, furore impulsus, domo, vbi omnibus commodis voluptatibusque abundabat, discesserat, vt sacerdos Cybeles fieret, gregemq; æqualium secum

secum duxerat : hortatur enim illos vt postquam in vicina loca venerint, vnà secum properent ad sedem domiciliâque ipsius deæ, vbi sperabat se egregia quædam bona inuenturū. Sequitur non multò post mutatio consilij, cuius causam attulit Poëta : ac miserabilis querela huius adolescentis, in qua omnia significata sunt, quæ ad misericordiam exprimendam valent: declarântque ingentem dolorem lamentantis infelicem conditionem suam, ac se veteris errati infimulantis. Breuis etiã oratio Cybeles irritantis leonem in Attim: stimulumque feroci beluæ adhibentis, vehemens est, & habet suas virtutes. nam tres etiam in extremo versus nomine Poëtæ, exposita iam fabella, pronunciati, ingeniosi sunt: declarântque quanta vis sit illius perturbationis ac stulti desiderij, quod sæpe corripit mortales: cum magn^o metus inuaserit ipsum, ne sibi suisque aliquando huiuscemodi quicquam vsu veniat. vnde precatur deam illam, multis nominibus honestè ipsam appellans, vt sibi parcat: in alijsque furorem suum rabiémque exerceat, quasi ostendens humano consilio malo illi resisti non posse, si mentem dederit alicui, vt huiuscemodi aliquid in se moliat, quale miser adolescens fecerat. De varijs appellationibus huius deæ, rationéque sacrorum ipsius, necnon de habitu sacerdotum, qui tanquam famuli ministrique eius erant, copiosè differuit Strabo in x. libro Geographiæ. *μητροῶα* autem sacra ipsa videntur vocata, quod indicat Plutarchus in commentario, quem *ἑρωτικὸν* inscripsit his verbis: *τὰ ὅμητροῶα, καὶ πανικὰ, κοινωνεῖ τοῖς βακχικῶς ὀργιασμοῖς.* Item in libro de arte Musica, vbi de choreo, qui est trocheus, disserit: affirmat enim multum ipsius usum fuisse ἐν τοῖς μητροῶα. Musica instrumenta ipsorum erant, tibia, tympana, cymbala, vt ex Catulliano hoc carmine apparet: quod testatur etiam Strabo sic scribens: *μετὰ θορύβου, καὶ ψήφου, καὶ κυμβάλων, καὶ τυμπάνων, καὶ ὀπλων: ἐτι δὲ αὐλοῦ, καὶ βοῆς, ἐκπλήττοντας.*

Multas sententias uideri Ciceronem à Platone sumpsisse, cum uitam Dionysij tyranni in v. quæstione Tuscul. explicuit.

C A P. X I I I.

DLATO in VIII. libro de Repub. virum, qui adhibita vi ciuibus, in patria dominetur, cum si saluus esse velit, cogatur odio prosequi bonos, arceréq; ipsos à consuetudine sua, familiaritate autem vti prauorum, abiectionumque hominum, eleganter, veréque dixit necessitate quadam illigatum esse, quæ iubeat, aut cum perditis hominibus viuere, aut ne viuere quidem, sed pati mortem sibi afferri. Cicero quoque in v. libro Tusculanarum, cum Dionysij vitam, institutâque exponeret, inquit: Itaq; propter iniustam dominatus cupiditatem, in carcerem quodammodo ipse se incluserat. trāslati & ipse manifestò aliunde verbis propter similitudinem vtens: neque enim illa vera custodia est, neq; alicubi Dionysius clausus erat, sed res ipsæ pares similesq;: vt enim qui in carcere clausi sunt, cum fontibus facinorosissq; necessariò viuunt: neq; enim eò plerunque veniunt probi, honestique viri, ita hi, quia metuunt fortes, iustos, prudentes, in-

tellig

telligentes vitam factâque sua ipsis non probari, remouéntque à familiaritate sua, necessariò se cōmittunt contrariis, atq; improbissimis hominibus. Vnde nō falsò in custodia esse, vinctiq; dici possunt: hac enim de causa videtur Cicero nomine carceris vsus. Nam in sequente libro Plato eodem & ipse pacto locutus est. nili fortè in carcere vinctum tyrannū dixit, quod vndique septus sit inimicis, qui saluti ipsius insidiantur: tolleréque volunt: verba nanque politi scriptoris, simili iam exposito, hæc sunt: *ἄρ' ἔρ' οὐκ ἐν τριστότῳ ἢ δεισμῶντι δέλε' δ' τυραννῶ, φύσει ἄρ, δ' οὐκ δεικνυλὸν ἀμειν.* quamuis & ipse, vt Cicero, existimari possit translato illo verbo vsus, intelligens tyrannum, quod statim addit, cogi domi sedere: nec posse aut liberè peregrinari, aut spectare illa, quorum visendorum reliqui ingenui homines cupiditate flagrant. Cicero certè in commemoranda vita Dionysij videtur multa è Platone accepisse, vt cum inquit: sed iis, quos ex familijs locupletum seruos delegerat, quibus nomen seruitutis ipse detraxerat, & quibusdam conuenis, & feris barbaris corporis custodiam committebat. Illius verò ex eodem libro verba hæc non multò post illa, quæ suprâ expressi: *Τὸς δούλους ἀφελόμεν, ὅτι τὸς πολίτας, ἐλθεροῦσας τῶν περὶ ἑαυτῶν δεσποφύρων ποιήσασθαι.* Suprà que, cum quæsitū esset, quinam potissimùm sint, quos custodes suæ salutis elegerit, responsūque esset, mercede conductos, qui deesse non possint, pretio excitati, *δουλοῖς αὐτῶν τίνας μοι λέγειν ξενικοῦσθε καὶ παρ' ὀδοπαποῦσ.* Aut igitur locos hos Platonis ante oculos habuit, cum vitam iniusti illius, seuique regis, explicuit Cicero: aut Plato ipse, quum instituta moreque tyrannorum generatim descripsit, illum ipsum, quem ita viuere conspexerat, mente comprehendit, rationémque Dionysij indefinitè cunctis tyrannis adscripsit: historiam autem narrans Cicero necessariò in eadem sententias incidit. Quod verò eodem in loco tradidit non consentire inter se veteres scriptores de stirpe Dionysij, cum alij honestis parentibus eum ortum vellent: alij autem contrà humili genere prognatum affirmarent: id enim manifestò significare voluit, cum inquit: Qui cum esset bonis parentibus, atque honesto loco natus, & si id quidem alius alio modo tradidit. Isocrates è numero illorum fuit, qui tenui familia natum dixerunt: vnūque è multis, antequàm dolo ciuitatem oppressisset. Hæc enim verba ipsius sunt in libro ad Philippum Macedonem, cum animum magno illi regi adderet ad bellum suscipiendum contra Persas, ostendens minores multò homines industria ac consilio consecutos esse summam potestatem: effecisséque omnia, quæ animo cogitarint: *Διονύσιος τὸν νῦν, πολλοσὸς ὄν τῶν Συρακούσων, καὶ ὅθ' ἔγινε, καὶ τῆ δόξῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις.* & quæ sequuntur. nisi fortè hic, cum aliter sentiret de Dionysio, temporari seruiuit. vt alij quoque odio ipsius ducti, ob plurima scelera, nefariâque facta, hoc etiam ipsius bonum, quod à natura habuerat, inquinare ac delere studentes, obscuris parentibus, infimóque loco natum, eum memoriæ prodiderunt.

Duo

Duo loci duorum magnorum Scriptorum emendati, Ciceronis ac Demosthenis, qui contrario uitio laborabant: quod enim in Latino abundabat, in Græco defecerat.

C A P. XIII.

» **N**ON longè à principio libri Ciceronis, quem Oratorem inscripsit, ubi de formis illis æternis loquitur, videtur negandi particula deleri debere, quæ in omnibus excusis inuenitur: ita enim nunc passim legitur: Ut igitur in formis, & figuris est aliquid perfectum, & excellens, cuius ad cogitatam speciem imitando referuntur ea, quæ sub oculis ipsa non cadunt, sic perfectæ eloquentiæ speciem animo videmus, effigiem auribus quærimus: qui enim diligenter attendet, non omnino rerum earum rudis, facillè intelliget corrumpere eam totam sententiã. quæ enim sub oculis ipsa cadunt, id est, τὰ δεχτὰ, referuntur ad speciem illam cogitatam, cuius ipsa tanquàm imago sunt: cogitatam enim speciem vocat ἰδέσθαι νοητὸν, id est, quæ cogitatione, & mente percipitur.

Hunc autem sensum fuisse Ciceronis, & res ipsa declarat, & superior de hac re disputatio, nam quæ statim etiam verba sequuntur, non minus id ostendunt, cum quod in formis & figuris fit, id etiam vsu venire doceat in eloquentia. Hoc enim simili illo illustrare voluit: ideam enim eloquentiæ mente contemplamur: effigiem verò ipsius auribus sentimus: effigiem autem illius eloquentiæ vocat, quæ conformata sit ad similitudinem æternæ non alicuius mortalis, & in homine aliquando auditæ ac cognitæ. Cum igitur illic importunè, vt patet, accreuerit negatio, eadem defecit in parte quadam nobilissimæ orationis Demosthenis pro Ctesiphonte, nisi fallor: ita nanque in pluribus excusis libris, ac nonnullis calamo exaratis, quos vidi, legitur: καὶ ὡς ἐνεργήσῃ φιλίππος ὡς ἐν δόξῃ ἀπὸ τῶν, καὶ μετὰ ταῦτα ἢ γὰρ ἴσον χίλων: μήτε τῶν αὐτῶν συμμάχων: μήτε τῶν ἄλλων ἐλλείπων μηδὲν λυπηρῶς, ἕως ἵνα ἀντὶ τῶν ἐναντιωθέντων, οἷς ἐπράττει ἐκείνος μέμψις καὶ κατηγορία: probare enim vult Athenienses cum paruerint autoritati suæ, rectè & ordine fecisse, qui fortiter Philippo, subigenti Græciæ ciuitates, omniumque quas poterat Rerum pub. status labefactanti, aduersati sint: atque à minori argumētatur, ita disputans: Si enim postquam prima sua cōsilia ad exitum perduxit, potitūsq; est rebus iis, quas voluit Philippus, in regnum rediisset, atque illic quietè vixisset, nemini, neque è numero sociorum suorum, neque aliorum Græcorum molestus, tamen reprehensi grauitè forent & accusati, quicumque non restitissent: neque eius conatus, quātum in ipsis fuisset, represissent: nunc verò cum aliter fecerit, & quæ sequuntur: supra enim sententiã illam expressi, vel adumbraui. Quis igitur nō videt, vt sensus hic inde elici possit, desiderari particulam illam: legique debere: καὶ τῶν οὐκ ἐναντιωθέντων. quam in vno tantum formis impresso, inueni. Apud Hermogenem quoque, à quo hic locus citatur, capite περὶ ἀκμῆς, corruptè vt in excusis legitur.

Sublat

Sublatum mendum è I I I. libro M. Tullij de natura Deorum, quod in cognomine Mineruæ quartæ manebat.

C A P. XV.

» **C**ICERO in I I I. libro de natura deorum, ubi Cottam disputantem inducit contra Stoicos, eorumque resistentem rationem, sumptis ex interioribus, & reconditis Græcorum literis, multis, quæ stultam veterum superstitionem indicarent, in aliis inquit, de Minerua loquens, quas quinque fuisse commemorat: Quarta Iouenata & Coryphe, Oceani filia: quam Arcades Coriam nominant: & quadrigarum inuentricem ferunt. Arbitror autem in cognomine huius deæ mendum esse: legique debere pro Coriam, Coryphasiam: ita enim inuenio Mineruam hanc vocatam à matre. quod tradidit etiam Clemens Alexandrinus in protreptico, cum & ipse ortus horum deorum, stultasque opiniones veterum irrideret: multa enim & ipse tetigit, quamuis non tam copiosè hunc locum vt facit Cicero, explicarit. de numero autem ipsi cum Cicerone conuenit. verba ipsius hæc sunt: τὴν ἀργύρω, τὴν Διὸς: ἢ μιν ἰωάννησιν κορυφασίαν ἀπὸ Διὸς μητρὸς ἐπικεκληκασίαν. nam integram esse hîc eam vocem declarat ratio eius nominis explicata. Sed etiam Pausanias in Messeniaci Mineruæ, ita appellatæ, mentionem fecit, cui templum Pyli ædificatum esset. Restat discrimen inter Ciceronem & Christianum auctorem de populis, qui ita ipsam nominarunt: cum alter eorum, Arcadas: alter verò, cum quo videtur facere Pausanias, Messenios hoc cognomen ei dedisse narret.

Quod sæpe à nostris dictum est, dicere quempiam scriberēne, quod in buccam uenit, in Græcorum etiam consuetudine fuisse: disputatumque diligenter de auctore huius sermonis

C A P. XVI.

» **S**CRIBERE quempiam, quod in buccam venerit (qui modus loquendi vsurpatur non semel à Cicerone) valere temerè negligentèrque id facere, nec delectu vlllo sententiarum habito, notum est: videtur autem deriuatum huc esse è Græco sermone. Plato enim quoque in V I I. libro de Rep. id vsurpat: qui tamen quasi auctorem eius appellat, & vnde fluxerit ostendit, ita scribens: Οὐκοῦν κατ' Ἀισχύλον ἐφ' ἐρούμεν, ὅτι νῦν ἦλθ' ἐπὶ σέμα. Sed etiam Plutarchus in commentario, quem inscripsit, ἐρωτικόν. cum enim multum de vi eius perturbationis disputatum esset, ait: ὁ τάλινος ἐν ἀρχῇ καρδὸν εἶχε ἐνθάδε μάλλον, ὅν δὲ νῦν: ἐπὶ νῦν ἦλθεν ἐπὶ σέμα κατ' Ἀισχύλον, ἄριστον εἶσασι μοι Διοκῶ. Dionysius verò Halicarnassæus in eadem sententia explicanda, non σέμα, sed γλώσσαν ait, in libro de compositione verborum: Εἰ μέλλουσι μὴ πᾶσι, ὅτι κερ ἐπ' ἀκραιμῶν γλώσσαν ἐπὶ ἔλθῃ, λέγειν: μηδὲ εἰς σιωθῆσαι τὰ προσηχόμενα ἀλλήλοισι. qui tamen & ipse non suis, sed alienis,

- poëticisque, verbis in sensu animi sui exponēdo vsus est: Poëte nanque verba illa esse nullo negotio intelligitur: præterquam quod eadem vsurpat, non citato sanè auctoris nomine: Poëta tamē esse significans, Athenæus, quo loco Platonem negligentiae insinulat in v. libro *Δειπνοσοφιστών*, quod multa peccarit in scriptis suis contra rationem temporum.
- » Verba ipsius hæc sunt: *Οσι δε πολλὰ ὁ Πλάτων παρα τὸς χρόνους ἀμαρτάνει,*
- » *ὁ δὲ λόγος ὄντι ἐκ πολλῶν: καὶ γὰρ τὸν εἰπόντα ποιητὴν, ὅτι κεν ἐπ' ἀνευρίμα γλώττων*
- » *ἔλθῃ, τὸ μὴ διαγίνας, γράφει.* An autem hæc Aeschyli sint eundemque locum tres hi Græci scriptores intellexerint, non affirmariim, vt de posterioribus duobus non dubito. Apud Aeschylum certè illa, in his quæ supersunt ipsius fabulæ, non leguntur. Non dissimilem autem sententiam magnus hic Tragicus, quem Plato semper admiratur ac celebrat, in Eumenidibus suis protulit, vbi fecit Palladem cum furis ipsis, ex quibus
- » chorus constabat, ita loquentem: *τῆρ' ἄρα δ' ὄμιμα ἰ πεθοῦς ὄπ' ἰ μοι γλώσσῃ καὶ σὸμ' ἐποπῆ πρὸς τὰ σὸ' ἰ ἀργίωσ ἀπονίνα μύθας.*

Argutum carmen inter lusum veterum Poëtarum, quod valde corruptum erat, emendatum: usque omnis ipsius, atque elegantia: explicata.

CAP. XVII.

- P**IGRAMMATA in Priapum, quæ non sine causi diuersorum Poëtarum nunc esse creduntur, delectant sanè eruditos viros, & Romanæ festiuitatis studiosos, ac meritò id quidem: magna enim ex parte huiuscemodi sunt, vt nihil illis purius fieri, elegantiusque possit. magis tamen adhuc delectarent, si vacua à mendis, integræque forent: nonnulla enim eorum ita corrupta & inquinata sunt, vt omnis ipsorum lepos, acumenque extinctum sit: cuiusmodi hoc distichon erat, quod mihi videor ope scripti exemplaris purgasse, in integrumque restituisse: cum enim ita passim in excusis legatur, damnato etiam minore versu, notaque illi, vt mendoso, adposita: Quod mouear non est, quia si furaberis ipse
- » Grandia mæla, tibi brachica mæla dabo. in scripto illo libro extrema pars posterioris versiculi ita legitur: Tibi macra brachia dabo, quam lectionem valde probo, vt iocetur in verbo ancipiti mæla. producta nanque prima syllaba id verbum certa quædam poma significat: correpta verò eadem, incommoda, ac damna. *μακρὰ βραχία* dabo, id est quæ longa sua vi sunt, breuia reddam: his enim ipsis verbis productas breuesq; syllabas appellari, notum est. hoc igitur dixit obscure: si furripies mæla, pomæque ex horto meo decerpes, poenas debitas à te capiam: malum enim tibi dabo, quare stomachari nō debeo. Dare autem alicui malum, eleganter dicitur, quod si confirmatione hic sermo egeret, exemplum
- » certum esset versus, quo Metelli læsi à Neuiio Poëta, se malum illi daturus minati sunt, sed Plautus quoque in Bacchidibus ita inducit Nicobulum

- » bulum senem blandiciis se appetenti meretrici minantem: Nisi hinc ab-
 » eas *Quamquam tu bella es, malum tibi magnum dabo iam.* Omninoque omnis iocus huius epigrammatis in mensura syllabæ manet. in quo etiam lusit, qui fecit epigramma hoc ad Varium: Si licet hoc sine fraude Vari dulcissime dicam. Dispercam, nisi me perdidit iste potus. Sin autem præcepta vetant me dicere: sanè Nō dicam, sed me perdidit iste puer: significat enim, si posset ita culpam suam tegere, affirmareque se potu illo perditum, libenter se facturum fuisse: verum cum id non liceat (præcepta nanque artis metricæ repugnant, nec patiuntur penultimam pentametri productam esse) ne contra ipsa peccet, affirmat se rem vt est, expositurum: ac pro potus, positurum illic puer, quod fraudem vitiūque non habet. Qui autem hoc non animaduertet, insulsum frigidumque hoc carmen putaret, quod & falsum est, & Virgilio dignum. Lusit etiam lepidè Plautus eadem ratione, cum in Mercatore induxit Charinum adolescentem ab Eurycho sodali suo accepta forma senis, qui emerat amicam ipsius, ita cum magno animi dolore dicentem: Aedepol næ ille oblongis malis dedit mihi magnum malum. malis autem hîc, quas intellexit, partem oris significari notum est.

Vt Cicero presentia viuæque exempla appellauit, quamuis animo sensuque illa carcant, ita optimum Tragicorum viuens tempus dixisse.

CAP. XVIII.

- X**EMPLA presentia atque viuæ Cicero vocauit, quæ sumerentur ab hominibus, qui tunc viuerent, ac presentes adessent: quemadmodum Sophocles in Trachiniis tempus viuens ac præsens dixit, quod tunc instaret. Latini oratoris verba hæc sunt: Sed quid ego vetera conquiram, cum mihi liceat vt i præsentibus exemplis, atque viuiss? Græci verò Poëta hæc: *Ἡμοὶ χρόνος, τὸ ζῶντι καὶ παρόντι νῦν Ἐφασκε μὲν χθον τῶν ἐφεσώτων ἐμοὶ Δύση τελεῖσθαι.* Pronunciatur autem illic ab Hercule cum Hyllō filio loquente, memoriæque vetera quædam ac noua oracula repetente, quæ ipsi ædita erant, atque inter se mirificè consentiebant: Narrat enim tunc cum ad quercum Dodonæam venisset, eam vaticinatam esse illo ipso tempore, quod instaret, fore dissolutionem ærumnarum, quæ tota præterita vita ipsum exercuerant. In oratione quoque pro P. Sestio Cicero *μεταφορικῶς* itidem rem & ipse inanimem, causam inquam, viuere dixit: quia antea tanquam mortua erat ac iacebat, cum commode defendi non posset: nec argumentis vllis subleuari, Diuersa autem ratione Aristoteles in primo libro de Republica disciplinam colendi agros, quam Numidæ colerent, quod iisdem locis non maneret, verum sedes mutaret, viuentem vocauit, quam-

uis addiderit, mitigare duram translationem hanc volens, quod valet quasi: hæc enim eius verba. *ὡσαύτε γεωργίαν ἴσως ἀνεργούνητ' εἶς.*

Queritur an legi debeat apud Ciceronem de finibus, ubi quædam præcepta sapientium exponit, tempori parcere, non parère: ut est in omnibus libris.

C A P. XIX.

DILIGENTER attendendum est, an mendum sit in his Ciceronis verbis è tertio libro de finibus bonorum ac malorum: Quæque sunt vetera præcepta sapientium, qui iubent tempori parère, & sequi deũ, & se noscere, & nihil nimis, hæc sine Physicis quam vim habeant (& habent maximam) videre nemo potest. Vereor enim ne parcere, pro parère, iniecta in medium indefinitum verbum litera, legi debeat. huius etiam sententiæ est optimi ingenij & egregiæ eruditionis iuuenis Antonius Angeli, cuius ego industriæ semper faui. nam qui præcepta hæc septem sapientium tradiderunt. *χρόνου φείδου*, in illis posuere. nullum autem quod respondeat huic, si vt nunc in omnibus libris est, parère legatur, attulere. vt Sotades, qui plurimas ipsorum *ὑποθήκας* huiuscemodi collegit. Leguntur autem illæ apud Ioannem Stobæum in IIII. libro. Præterea Clemens Alexandrinus in I. Stromate huius vocis mentionem fecit, vbi docet breuibus quibusdam, acutisq; dictis sapientium virorum, magnarum rerum sensum contineri, vt hac ipsa *χρόνου φείδου*. nam vim etiam ipsius interpretatur, & quia obscurum est, quid significari ab eo voluerit, non vna declaratione contentus est, sed geminam affert: aut enim quia vita breuis est, putat admoneri nos, ne frustra tempus, in rebusque inanioribus consumamus. siue contra parcere nos debere cotidianis sumptibus, ne, si forte longam ætatem aliquis viuat, res ad vitam necessariæ desint. Theophrasti quoque vox lectionem hanc confirmat: quem memoriæ proditum est dicere solitum, *πολύτελος ἀνάλωμα* tempus esse: in eodem animi iudicio exponendo, verbis ab eadem re translatis. Quamuis autem Cicero aliquando dixerit, parère temporibus semper habitum esse sapientis, nunquam tamen hoc prolatum ab aliquo sapiente indicauit. valent autem verba hæc, qui temporibus obtemperauit, quæ sæpe mutantur in vita, nec semper eundem tenorem tenuerit, solere laudari, sapientemque haberi.

Explica

Explicata sententia Ciceronis in primo libro de finibus bonorum & malorum, quæ difficultatis aliquid in se habere videtur.

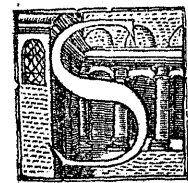
C A P. XX.

LOCVS est in primo libro eorundem librorum, vbi ostendere vult ex opinionibus decretisque Epicuri, iustitiam, contra sententiam multitudinis, copulatam esse cum voluptate, ita, vt ab ea nec dielli, nec detrahi villo modo possit: cum enim id verè dici de aliis virtutibus iam docuisset, inquit: Sic de iustitia iudicandum est, quæ non modò nunquam nocet cuiquam, sed semper alit aliquid tum vi sua atque natura, quod tranquillet animos: tum spe nihil earum rerum defuturum, quas natura deprauata desiderat. Cum autem obscuritatis non nihil in se habeat, & propter breuitatem sententiarum, & propter interruptionem verborum, vbi ipsi opera mea auxilij aliquid afferre. nam cum inquit: Quæ nõ modò nunquam nocet cuiquam. intelligit, qui ea præditus sit: non deerant enim sophistæ, qui ipsam hoc facere affirmarent. vnde appellabant eam alienũ bonum: suum autem propriũque, damnũ eius, qui eam possideret. quod tetigit etiã Plato in IIII. libro de Rep. his verbis, adumbratos illos sapientes exagitans, ac falsò sentire demonstrans: *καὶ ὡς λυσίτελοί τε ἀδικεῖν, ἔαυ λαμβάνει: ἢ δὲ δικαιοσύνην, ἀλλότριον ἢ ἀγαθόν: εἰκεία δὲ ζητεῖα.* Cum vellet igitur eam constituere Cicero, necessariò debuit prius id conueltere, quod obstabat, quod facit contemnens iudiciũ illorum. Addit contra vsu venire, vt semper ipsa gignat aliquid, quod tranquillet animos, serenòsq; ipsos reddat: atque id duabus de causis: quod enim commune est omnium virtutum, vt vi sua atque natura iuuent, ab hac alienum non esse. Præterea securitatem inducit, quia pollicetur nihil earum rerum defuturum, quas natura deprauata desiderat: quomodo enim deesse possunt, sui que absentia nos torquere, quæ non expetuntur, nec vtilles nobis esse existimantur. non expetuntur autem, quia integra natura vigensque, paucis contenta est: nec res superuacaneas requirit, vt quæ corrupta est, atque incensa libidinibus.

Præceptum, quod utile est distinguendis diuersis generibus iocorum, accommodatum etiam esse dirimendis luminibus orationis, quæ Græci σχήματα uocant.

C A P. XXI.

SUNT quidam ioci, qui manent in verbis ipsis: alij verò positi sunt in sententia. Cum discrimen eorum tradere vellet Cicero, ratione illa vsus est, qua magistri dicendi distinguunt *σχήματα* vocata ab ipsis sententiarum, à luminibus verborum: affirmant enim Rhetores, si concinnitas illa locutionis est, variato ordine verborum ipsam extinguere: contra si in sententia manet, non frangi immutatione

verborum. Alexander quidam sophistes, qui de figuris non inrudite
 » scripsit, hoc ipsum ita notauit. τὸ δὲ ἂν λέξῃς σχῆμα τῶν διαβάσας διαφέ-
 » ρει, ὅτι τὸ μὲν λέξῃς, κινηθῆσιν τὸ λέξῃς, ἀνωχέδους τὸ σχῆμα, ἀπόλλυται: τὸ δὲ
 » ἂν διαβάσας σχῆματ' ἔχει δὲ δύματα κινῆσι, καὶ ἑτέροις δύμασιν ἐνεργεῖ, τὸ
 » αὐτὸ πρῶτον μόνον. In I I. igitur de Oratore Cicero inquit: Nam quod
 » quibuscunque verbis dixeris, facetum tamen est, re continetur: quod
 mutatis verbis salem amittit, in verbis habet leporem omnem. Conue-
 nit igitur duabus his diuersis rebus inter se in hoc, quod non alienum
 esse putauit adnotare. Sed eodem quoque discrimine distinguit Phale-
 reus entymema ab ambitu illo verborum, qui periodus vocatur: cum
 enim saepe vnà mancant, fallunt imperitos, idemque atque vnum esse
 falsò existimantur. In aliis igitur multis argumentis, quibus probat di-
 uersas illas res esse, hoc adfert: dissoluto enim inquit orbe illo, periodus
 interit: entymema à verò manet immutato etiam ordine sententiæ.

*Delecta macula ex oratione pro A. Cluentio declaratumque non
 penitus idem valere, donum & munus.*

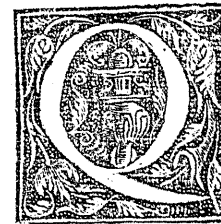
C A P. X X I I.

» **L**OLLENDA est macula ex his M. Tullij verbis, in
 » oratione pro A. Cluentio positis: Quæ primùm, vt
 » istum confirmaret Oppianicum accusatorem filio
 » suo, donis muliebribus, collocatione filia, spe heredi-
 » tatis, obstrinxit: legi enim debet, donis, muneribus.
 » vt sanè in vetustissimo exemplari, literis Langobar-
 » dis exarato, quod in diui Marci bibliotheca adhuc
 » seruat, scriptum est. olim autem, qui nulla in re inter se discrepare pu-
 » tabant. hæc verba (vt arbitror) veram lectionem contaminarunt. nam
 » vt nunc legitur, otiosum est ac frigidum nomen, quod adiunctum est
 » priori, donis. non esse autem paria inter se, nec æqualia hæc verba, præ-
 » terquam quod confirmatur auctoritate Iuriconsultorum, qui discrimen
 » etiam illorum ostendunt, testimonio Ciceronis intelligitur, qui &
 » hac ipsa in oratione supra inquit: Tantum donis datis, muneribusque
 » perfecerat. & pro Archia: Quòd quasi deorum aliquo dono, atque mu-
 » nere, commendati nobis esse videantur. Plautus quoque in Cistella-
 » ria, Inde in amicitiam insinuauit cum matre, & mecum simul, Blandi-
 » ciis, muneribus, donis. Alius etiam hic locus in excusis omnibus de-
 » prauatus, ope eiusdem libri corrigitur: cum enim, vbi describit vitam ac
 » mores Staleni, nunc vulgò legatur: Cum esset egens, sumptuosus, audax,
 » callidus, perfidiosus: & cum domi suæ miserimus & inanissimus, tan-
 » tum nummorum positum videret, ad omnem malitiam & fraudem ver-
 » sare mentem suam, hæc secum cogitans, coepit. in illo est longè melius
 » & elegantius: Et cum domi suæ, miserimus in locis & inanissimis, vitia
 » enim impuri illius hominis iam indicarat.

Apud

*Apud Virgilium, Nanque hoc imitamur arando, declaratum longè
 aliud valere, quàm id quod putauit antiquus
 interpret.*

C A P. X X I I I.

» **Q**UOD Virgilius in I I. Georgicorum inquit, vbi no-
 » tas ostendit, quibus fertilis ager ac bonus frumen-
 » to cognosci possit. Et cui putre solum (nanque
 » hoc imitamur arando) non valere mihi videtur,
 » quod putauit vetus interpret eius Poëtæ, Seruius:
 » qui ita, quod interiectum est, ac rationem eius rei
 » in se continet, explicat. Hæc arando inspicimus,
 » & videre solemus: ipse enim ita locum accipiendum arbitror. Terram
 » illam, vt Poëtæ verbis vtar, cui putre solum, optimam esse frumen-
 » tis, indicat studium nostrum subigendi glebas, & ars denique arato-
 » rum: conamur enim terram solutam putremque reddere, & cum hoc
 » præstiterimus, videmur nobis officio nostro functi esse, atque vberta-
 » tem frugum expectare posse. terra igitur, quæ sua vi, sponteque habet,
 » id quod nos arte laborèque nostro, illi afferimus, idonea esse percipitur:
 » ars autem naturam imitatur.

*Locus Ciceronis emendatus in I I I I. Tusculana: disputatio-
 que non inutilis de admirabili sententia
 Stoicorum.*

C A P. X X I I I I.

» **M**ENDVM est in his Ciceronis verbis è I I I I. libro
 » Tusculanarum, quod omnes adhuc fefellit: nec
 » tamen non omnem sententiam perturbat, ac tene-
 » bras offundit clarissimo Stoicorum decreto: ita
 » enim in cunctis excusis libris legitur: Mihi ne Sci-
 » pio quidem, ille Pontifex maximus, qui hoc Stoi-
 » corum verum esse declarauit, Nunquam iratum es-
 » se sapientem, iratus videtur fuisse Tit. Graccho, tum quum consulem
 » languentem reliquit, atque ipse priuatus, vt si consul esset, qui Rem-
 » publicam saluam esse vellet, se sequi iussit: cum tamen calamo exara-
 » ti (quæ vera integræque lectio sine dubio est) Nunquam priuatum es-
 » se, habeant: significat enim Cicero factò illo Scipionem confirmasse
 » sententiam Stoicorum, qui quemadmodum reliqua præclara bona sa-
 » pienti illi suo tribuebant: eumque omnibus virtutibus atque artibus
 » ornabant, ita etiam ipsum magistratum semper gerere, summamque
 » potestatem in ciuitate habere, aiebant. Quòd nisi hoc verum esset,
 » peccasset magnopere clarus ac fortis ciuis, qui priuatus, quod consu-
 » lis officium erat, fecisset: liberatur autem omni culpa, vel potius
 » summa laude decoratur, quia cum sapiens esset: sapiens verò semper

consul sit, personam illam sibi necessario tempore asciuit. Solitos vero Stoicos dicere sapientem magistratum semper gerere, indicat Cicero in Lucullo his verbis: Illi vnquam dicerent, sapientes solos reges: solos diuites: solos formosos: omnia, quæ vbique esent, sapientis esse: neminem consulem, prætorem, imperatorem: nescio an v. virum quidem, nisi sapientem. Sed Plutarchus quoque in Philopœmene simile factum summi illius imperatoris commemorat, qui cum Nabis tyrannus Lacedæmoniorum in Messenem irrupisset, nec posset Philopœmen Achæorum prætori persuadere, vt Messeniis opem ferret, priuatus ipse ciuium suorum manu coacta, qui nec legem, nec decretum vllum expectarunt, sed meliorem natura, vt perpetuo prætorem, ac imperio præditum, secuti illum sunt, immitissimum regem è capto iam oppido fama sola eiecit. non tamen illic sententiæ huius Stoicorum mentionem vllam fecit Plutarchus, quamuis in hoc cum illis sentiret. Vt autem reliqua omnia bona soli suo sapienti assignabat familia illa, ita solum Poëtam ipsum esse dicebant. Quod memoriæ prodidit Strabo in primo libro Geographiæ: nec non solum dialecticum. vnde corrigendus videtur hic locus Alexandri Aphrodisiensis statim initio primi libri Commentariorum in Topica Aristotelis, vbi docet vocabulum Dialectica, non idem valere apud omnes sapientiæ studiosos: cum enim quo intellectu capiant Stoici, docuisset, addidit: καὶ διὰ τὸ το μόνον ὁ σοφὸς κατ' αὐτὸς διαλεκτικός: ita enim videtur scribi debere: cum tamen in excusis perperam legatur, μόνον ὁ φιλόσοφος.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LECTIIONVM
LIBER XII.

Ostentum, quo Dionysio regnum significatum est, expositum diligenter à M. Tullio, indicatur, ab Aeliano quoque literis mandatum esse.

C A P. I.

ARCUS Tullius in primo libro de diuinatione, de genere illo diuinandi agens, cum aliqua subito coniectura explicantur: exemplaque eius ponens, duobus iam enumeratis, inquit: Facta coniectura etiã Dionysio est, paulò autè quàm regnare cœpit: qui, quum per agrum Leontinum iter faciens, equum ipse demisisset in flumen, summersus equus voraginibus non extitit, què quum maxima contentione non potuisset extrahere, discessit, vt ait Philistus, ægrè ferens. Quum autem aliquantum progressus esset, subito exaudiuit hinnitum, respexitque, & equum alacrem lætus aspexit, cuius in iuba examen apum confederat. Quod ostentum habuit hanc vim, vt Dionysius paucis post diebus regnare cœperit. Eandem autem rem Aelianus in xii. libro de varia historia commemorauit his verbis: quorum magnam partem accepisse illum puto à Philisto Siculo, qui id memoriæ in historia sua prodiderat. nam reliquit, quæ ad ægritudinem animi, & lætitiã Dionysij pertinebant, cum amisit, & postea recuperauit equum, quem charum habebat: Διονύσιον δὲ Ερμούρατους λέγουσι πῶτα μόνον διαβάειν: ἔφερε δ' αὐτὸν ἵππον, καὶ ὁ μὲν τὸ τελευτᾶν ὁ ἵππος ὠλισθήσειν, ὁ δὲ ἀποκινήσει, ὁ δὲ χεῖρ ἐλάβετο, καὶ ἀπῆκε, ὡς οὐκ ἐπιτὸν ἵππον ὄντα αὐτὸς ἀπολιτῶν, ὁ δὲ ἠκολούθησε, καὶ χρεμίσσει, ὑπέσχετο αὐτὸν, καὶ ἐκείνῳ ἐλάβετο αὐτὸς τὸ χεῖρ, καὶ ἐμελλεν ἀναβάειν, καὶ τῆ χειρὶ αὐτὸς περιπίπτει μελιτῶν πλῆθος, ἔφασαν ἄλλοι γαλεῶν πρὸς τὸν Διονύσιον ἐρόμνον ὑπὲρ τούτων, ὅτι τὰ ταῦτα μοναρχίαν δηλοῖ. Quod autem Græcus hic inquit Dionysium ad Galeotas de ea re retulisse, ita tum in Sicilia interpretes portentorum appellabantur: vt testatus est suprâ Cicero, cum de somnio matris eius tyranni ageret: nec non Græci quoque Grammatici.

Inscript

Inscriptio nomismatis animaduersa.

CAP. II.

»
»
»
»

RGENTEVM nummum vidi, in cuius fronte verba hæcerant: Q. SIGINVS III. VIR. in tergo verò C. COPONIVS. PR. S. C. C. Coponij cuiusdã, qui in bello ciuili Cæsaris ac Pompeij, præfuit classi Rhodiæ, Cicero meminit in primo libro de diuinatione his verbis: At ex te ipso non commenticiam rem, sed factam eiusdem generis audiui C. Coponium ad te venisse Dyrrhachio, quum prætorio imperio classi Rhodiæ præflet, cum primis hominem prudentem atque doctum. & quæ sequuntur. quærendum igitur an idem sit.

Elegans carmen, cuius falsus nunc est, aut incertus auctor, demonstratur Catulli esse.

CAP. III.

»
»

ARMEN, quod Virgilij nomine nunc legitur, post lusum in custodem hortorum, non in omnibus tamen libris, sed in his tantum, qui ex Afulana officina prodierunt, à diligenti docto que viro castigati, multisque partibus meliores redditi, illud inquam carmen, cuius initium est: Hunc ego iuuenes locum, villulamque palustrem, suspicor Catulli esse, atque id non contemnendis (vt arbitror) argumentis. nam candor sermonis elegantiaque in eo tanta est, vt prorsus redolere stylum huius Poëtæ videatur, qui huius laudis, meo iudicio, primas fert. Præterea Terentianus eruditus Grammaticus, qui scripsit de metris, tradit Catullum carmen scripsisse in Priapum, in quo mensuras illas ac modos seruat, qui huic deo adhiberi solent: quatuor que eius versus huiusmodi adducit. nam ratione eius carminis explicata, quotve ac quales pedes recipiat, demonstrato, inquit: Et fermè modus hic datur à plerisque Priapo: Inter quos cecinit quoque carmen tale Catullus: statimque versus hos ipsius quatuor ponit: quamuis in secundo medio pes desiderari videatur.

- » Hunc lucum tibi dedico, consecroque Priape
» Qua domus tua Lampfaci est, quæque Priape
» Nam te præcipue in suis urbibus colit ora
» Hellepontia, cæteris ostrior oris.

Carmen autem hoc de quo loquor, huius generis esse patet. Vt autem illo, cuius quatuor hi versus particula sunt, commemoratur beneficium hominis erga ipsum deum: ita hoc longiore consilium voluntasque dei aperitur, acceptum honorem commodumque sua voce exponentis: docentisque cogi se, si gratus esse velit, tueri diligenter hortum, nec deesse muneri suo. Quin etiam Nonius Marcellus Catulli testimonium

testimonium citat, Priapo: vbi notionem verbi Liguri re tradit. cum antè ipsum Horatij exemplum posuisset, quanquam locus omnis turpiter deformatus est in excusis libris, qui tamen nullo negotio ita corrigi possit. nam de extremo versu Horatiano dubium non est, quin ita emendari debeat. vt omnis scrupulus cuiusmodi est, in hoc restet. quod Priapo illic, vna immutata litera pro Priapo legitur. ita autem omnis locus (quod mihi videor iam posse non temerè alleuerare) legendus est.
» Horatius: Semefos pisces, tepidumque ligurierat ius. Catullus Priapo:
» De meo ligurire libido est. vt autem quilibet videre potest, percepta ratione huius hexametri, mollis atque enervati, quatuor hi extremi pedes huius Priapei carminis sunt cum segmento, quod inferioris ætatis Grammatici Latini cæsuras vocant: Græci appellabant τριτύβ. Primus igitur trocheus est, vltimus prioris commatis, quem sequitur syllaba, quam dixi. deinde iambus primus posterioris commatis: tertius dactylus: quartus spondeus. nam quod addit Terentianus: Et similes plures sic conscripsisse Catullum Scimus. aliquantulum etiam adiuvat iudicium sententiamque meam, non vnum tantum illud eius generis ipsum scripsisse. quamuis, in his quæ restant huius doctissimi Poëtæ, inueniatur quoddam eiusmodi: illud inquam, quo coloniã alloquitur: postulatque, vt beneficii loco munus sibi maximi risus det. Sed quum carmen ipsum ob elegantiam suam dignum sit, quod vbique legatur: nec omnino adhuc commune sit, non video cur non hic poni debeat:

Hunc ego iuuenes locum, villulamque palustrem
Tectam uimine iunceo, caricisque manipulis
Quercus arida rustica conformata securi
Nutriui, magis, & magis ut beata quotannis.
Huius nam domini colunt me, deumque saluant
Pauperis tugurij pater, filiusque *
Alter assidua colens diligentia, ut herba
Dumosa, aspera que à meo sit remota sacello.
Alter parua ferens manu semper munera larga.
Florido mihi ponitur picta Vere corolla
Primitiæ, & tenera uirens spica mollis arista.
Luteæ uiolæ mihi, lacteumque papauer,
Pallentesque cucurbitæ, & suauè olentia mâla,
Vua pampinea rubens educata sub umbra.
Sanguinea etiam mihi (sed tacebitis) arma
Barbatus linit hirculus, cornipesque capella.
Pro quis omnia honoribus hoc necesse Priapo
Præstare: & domini hortulum, uineamque tueri,
Quare hinc ô pueri malas abstinete rapinas:
Vicinus propè diues est, negligensque Priapus.
Inde sumite. semita hæc deinde uos feret ipsa.

Sententia

Sententia Ciceronis è libris de Republica, quæ ostendit damni multum importatum esse ueteri Græciæ è Phœnicibus, qui mercaturis faciendis antiquitus rem querebant.

CAP. IIII.

PHOENICES, auida quæstus, auarâque admodum gens fuisse traditur: quæ priscis illis temporibus, contemptis periculis maris, vnâ cum mercibus, quas eò cõuehebat, in Græciam etiam vitia comportarit: dura enim tunc natio Græcorum, abhorrensque ab huiuscemodi deliciis, fracta est, atq; eneruata copia voluptatum. De quo etiam quæstus fuerat Cicero in III. libro de Republica, vt indicio Nonij cognouimus, qui hoc inde testimonium citat: Phœnices primi mercaturis & mercibus suis auaritiam, & magnificentiam, & inexplebiles cupiditates omnium rerum, exportauerunt in Græciam. hoc autem mali secum ferre hoc studium, corrumpereque mores earum gentium, ad quas commearint mercatores, perspicuum est. vnde olim à veterè Germania, quod memorizæ proditum est, pellebatur, damnum hoc metuentibus, longèq; incolumitati suæ prouidentibus. Dionysius etiâ Halicarnassæus in volumine de arte dicendi, testatur Platonem dixisse Phœnices à natura factos ad pecuniam cogendam, mercaturamq; exercendam: quod scripsit sumimus ille, atq; elegans Philosophus in III. libro de Republica. quo loco demonstrat, indolem morèsq; ciuitatis proficisci à natura moribûsq; priuatorum: quiq; aliû ortum ipsos habere putarèt, magnopere falli: vt quibus priuati ipsi studiis artibûsq; dediti sint, eorum certa vestigia appareant in vniuersa gente: cum enim antea dixisset nationem Thracum Scytharumq; iracundam esse, quia singillatim ipsi afines sunt huic motui animorum, nec non eadem de causa studium sapientiz, ingenuarum que artium spectari in vniuersa Græcia, addidit, eos etiam falsò sentire, qui crederent aliunde nasci publicam auaritiam, quam à priuata: quæ præcipuè inquit, viget in Phœnicibus: & non minus in his omnibus, qui Aegyptum incolunt. Sed in v. quoque libro de legibus, pecuniæ infinitam cupiditatem, illiberalitatemque, insitam esse in animis earundem nationum declarauit.

Cum dictum sit à Latino Poëta, munera placare deos, ostenditur Græcos antea id protulisse.

CAP. V.

ODD Ouidius, vt oratione ac versibus, ita vita & moribus eneruatus, improbè cecinit: Munera (crede mihi) placant, hominèsq; deosque. multò priùs dictum fuerat, à Græcòque Poëta prolatum. cuius versum hunc adducit Plato in tertio libro de Repub. sententiam illam continentem: Δῶρα θεῶν πάθει: δῶρ, αἰθέριος βασιλῆας. exagitat autem illum, quântum potest, sanctissimus vir: neque oportere nos

nos abduci huiuscemodi præceptis affirmat, quæ vitæ magnopere obsunt: cum in animis hominum auaritiam inserant, aliâsq; labe, ac vitia non parua importent. illarum autè plenos esse Poëtas multis exemplis confirmat. Euripides quoque Medea inducit vafsam illam mulierem hanc sententiam, peruagatam, prouerbiq; vim habentem, pronunciantem, cum medicata illa dona nouæ nuptiæ mitteret, ac consiliû Iasonis reselleret, qui eam reprehenderat, quòd se illis rebus stultè priuaret, eoque mitteret, vbi superarent. inquit igitur: Μή μοι σὺ: πάθει δῶρα καὶ θεῶν λόγῳ.

Obscurus sensus uerborum quorundam M. Tullij illustratus.

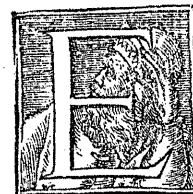
CAP. VI.

DILIGENTER videndum quid significare Cicero voluerit, cum in quinto libro Tusculanarum inquit: Vt enim vel summa paupertas tolerabilis sit, si liceat, quod quibusdam Græcis cotidie, sic caritas ferri facile possit, si non desint subsidia valetudinum. Quid inquam illud sit, quod quidam Græci concessu omnium singulis diebus faciebant. ipse sanè arbitror intelligi debere stipem cogere, ac πῶλον, obscureque describi cynicos Philosophos, qui victum emendicabant: quid enim obesset paupertas, aut cur non æquo animo illa ferri posset, si omnibus honestum esset, quod illis instituto quodam licebat.

Quid ualeat ἐλκυσμὸν in Græco sermone: monstratisque elegans locus M. Varronis, ubi id uerbum aptè positum est.

CAP. VII.

ΑΚΥΣΤΙΚΟΝ à Græcis auctoribus vocatur, quod obrepens paulatim in sensus, trahit, rapitq; ad aliquid amandum, quasi nescientem & inuitum: & occultam quandam huiuscemodi vim in se habet. verbo autem hoc aptissimè vsus est M. Varro: vt indicio Nonij percipitur, qui hæc ipsius verba citauit Flexabulis ἐπαρχίῳ: Multi enim, qui limina intrarunt integris oculis, strabones sunt facti: habet quiddam enim ἐλκυσμὸν prouincialis formosula vxor. Significauit autem illis doctissimus Scriptor, de corruptelis prouinciarum loquens, non paucos, qui diuersentur apud prouinciales homines, cum vacui ab amore domos illas ingrediantur, capi blandiciis elegantiaque hospitarum: quia factæ illæ sint ad alliciendos captandòsque mortales. nam quòd integros ipsorum oculos, postea verò vitiosos dicit, hanc pestem primo partem eam labefactare certum est. vnde oculi dolere amantium dicuntur. Athenæus quoque initio v. libri consuetudinem priscorum laudans, qui largè hospites, epulòque sumptuosiore accipiebant, affirmansque multum adiuuare vinum initia amicitie, inquit: Δοκεῖ γὰρ ἐχθρὸς φίλον τὶ ὀϊνῷ ἐλκυσμὸν, παραβεβῆκε γὰρ τὸν φίλον, καὶ διαχέου.

Dictum

Diſum eſſe à magnis uiris, errare eos, qui putent mortem ſemper
pœnam eſſe, cùm miſeris potius ac calamitoſis
ſit malorum finis.

C A P. V I I I.

Vltimum ſupplicium depellere uellet à coniu-
ratis in Rempub. C. Cæſar, in aliis hoc etiam argumēto uſus
eſt, quòd hominibus miſeris ac calamitoſis mors optā-
da ſit: eripit enim illos è multis grauibusque malis: que
manentes ipſos in uita perpetuò vexarent. Id autem &
à Salluſtio, coniu-rationem illam ſcribente, ex perſona
iplius Cæſaris, & à Cicerone in IIII. oratione contra Catiilinam memo-
riæ mandatum eſt: hiftorici tantum ipſius hęc uerba ponam. In luctu
atque in miſeriis mortem, ærumnarum requiem, non cruciatum eſſe,
cùm cuncta mortalia mala diſſoluere: ultra neque curæ, neque gaudio
locum eſſe. Theſeus quoque ita argumentum innocentis filij reſellit
apud Euripidem: cùm enim Hippolytus dixiſſet, mirari ſe quòd tam
leui pœna contentus eſſet, ſi affinem ſe tanto ſceleri putaret: ipſe nan-
que, ſi eo loci eſſem, inquit, tūque uxorem meam attingere auſus eſſes,
nec aſſem te, non exilio multaſſem. reſpondit pater, contemnens ratio-
nem ipſius, affirmauitque nolle ſe in eum animaduertere ea lege, quam
quafi ipſe tuſiſſet: cùm etiam iudicij ſui cauſam hanc attulit: Τὰ χυδὲς ἴ-
δους ἢ ἄσος ἀνδρῶν δουτυχεῖ. quibus uerbis manifeſtò idem ſignificare uo-
luit, nolle ſcilicet ſe tantum ei beneficij dare, nam culpam illius dignam
eſſe longiore ſupplicio.

Videri longe aliter, ac putarint interpretes, accipiendum locum eſſe in
Georgicis, ubi Poëta furorem aprorum commemorat:
declaratumque id totum acceptum eſſe
ab Ariſtotele.

C A P. I X.

REVI Vergilius, eruditèque, pugna aprorum, ſtimu-
lis Veneris agitatorum, cùm de re pecuaria ageret, de-
ſcripſit. quia autem interpretes ſententiam ipſius (ut
opinor) non perceperunt, nō inutile me facturum pu-
taui, ſi quomodo intelligendus locus ſit, oſtendiſſem:
ſimulque vnde acceperit totam rem. accuratiſſimus
Poëta, indicafſem. verſus uerò hi ſunt, quibus omnia
perſequitur: Ipſe ruit, dentesque Sabellicus exacuit ſus, Et pede pro-
ſubigit terram, fricat arbore coſtas, Atque hinc, atque illinc, humeros
ad vulnera durat. Quod igitur inquit: Et pede proſubigit terram, non
intellexit eos hoc facere ad acquirendum robur, quamuis ſtudio & ex-
ercitatione vires creſcant, ſed ſignificare uoluit, ipſos lutum facere, in
quo cùm ſæpe ſe uoluntarint, deindeque exaruerint, ita durius ac craſſius
tergum, cutemque impenetrabiliorem reddunt, qui alter modus eſt, quo
ſe armant, & quali loriam induunt: nam alter apertè traditus & expla-
natus eſt. Quomodo autem locum ceteri accipiunt, exercitatioque illa
humeros

humeros non duraret, ſed membra tantum expeditiora ad certamen,
uiresque corporis validiores efficeret. manifeſtò etiam labitur Seruius,
qui putat hæc de ſue manſueto dicta eſſe, uſus argumento hoc. quod
ſuprà ait: Tunc ſæuus aper. nec uidet quod vno uerbo tantum illic di-
xerat, eum uerius nunc tradere, ac rem augere. Reſtat, ut auctore mon-
ſtrem, vnde hiftoriam Poëta ſumpſit. quod patefactum, uera eſſe, quæ
dixi, declarabit: atque omnem ſcrupulum, ſi aliquis forte reſtat, euellet.
Is igitur eſt, qui animantium omnium naturas moreſque acumine in-
genij uidit, ac ſcriptis etiam ſuis, ut nos uidere poſſemus, effecit Ariſto-
teles: in VI. enim libro eius ſcriptionis, inquit: καὶ οἱ ὄντες ἀγριοὶ χαλεπώ-
τατοι: καὶ περ ἀσθενέστατοι περὶ τὸν καιρὸν τῶτον ὄντες διὰ τὴν ὀχέειαν: καὶ πρὸς
ἀλλήλους δὲ ποιοῦν(τ) μάχας θανάτους. θάρσυνοντες ἑαυτοῦς, καὶ ποιοῦντες τὸ
δέγμα ὡς παχυτάτοι ἐκ παρασκευῆς πρὸς τὰ δόνηδρα διατρέποντες καὶ ἄσπιν-
κῶ μολύνοντες, πολλοὺς ἢ φυγεῖν οὖντες ἑαυτοῦς. & quæ ſequuntur. modum
autem, quo lutum conficerent, potiùs aperuit Poëta, quam cauſam cur
id faceret indicauit. quod relicto altero, dilucidè narrauit Philoſophus.
elegantè autem id docuit, uſus uerbo ſubigere: intelligere enim debe-
mus terram madidam eam fuiſſe, in paludibus nanque ſtagnantibusque
locis ferè degunt apri. quòd uerò illum exacuere dentes inquit, non te-
tigit Ariſtoteles: docuit autem Euripides in Phœniſſis: cùm furo-
rem rabièmq; fratrum inter ſe pugnantium ſimili hoc explanauit:
Κάπροι δ' ὄπας, θήγοντες ἀγρίαν γένω Σωφίτην ἀπ' ἔγχυ.

Allata uox nefarij hominis, qui apud Græcum Poëtam tam eximium
bonum putabat tyrannidem, ut breui etiam ſpatio illa
potitus non recuſarit illum cruciatum.

C A P. X.

CICERO cùm ita interrogafſet eum, cum quo ſer-
monein inſtituit in quinto libro Tuſculanarum:
Vtrum malles te, ſi poteſtas eſſet, ſemel, ut Lælium
conſulem, an ut Cinnam quater? intellexiſſetque nō
tutum eſſe cuiſlibet tantum cōmittere, ob prauas quo-
rundam mentes, ſcelerataque multa deſideria, ſubi-
tò ſe ipſum correxit, rationemque ſui conſilij red-
didit, dicens ſe uidere cum quo agat. nec quemuis ſe ita interrogaturum
fuiſſe, addens: Reſponderet enim alius fortafſe, ſe non modò quatuor
conſulatus vni anteponere, ſed vnum diem Cinnæ multorum, & clarorum
virorum totis ætatibus. nō malè autem ita ſenſiſſe Ciceronem, neceſſa-
riamque emendationem hanc ſuperioris uocis fuiſſe, teſtatur etiam ſi-
milis huic parque ſententia, cuius meminit Plutarchus in Solone: Di-
xerat enim quidam, capitalis importunusque homo, conditionemque
hanc tulerat: Si regno Athenarum vno tantum die potiri potuiſſet, ſe
nullum ſupplicij genus recuſaturum: paſſurumque æquo animo ut acer-
biſſimis cruciatibus poſtea afficeretur, omniſque ipſius familia funditus
periret, tam præclarum bonum putabat breuiſſimo etiã ſpatio frui poſſe
omnibus

omnibus voluptatibus, vel potiùs vlcisci semel grauitè inimicos. Verba grauisimi Scriptoris, quæ tamen à Poëta quopiam priùs prolata fuisse intelliguntur, hæc sunt : *Καὶ τυραννίδος Ἀθλων μοῦνον ἡμετέραν μίαν ἀσλδς ὕστερον δεδιδόθαι, καὶ ἐπιτελεσθαι γέινθ.*

Valere Attingere digito, leuiter tangere : capique aliquando pro pusilla iniuria afficere.

C A P. XI.

ATTINGERE digito (quem modum loquendi vsurpauit Cicero, statim post suprà à me allata verba) valet minuta, leuèque iniuria quempiam afficere : si iniuria est appellanda, cum detrimenti nihil ignominiaèque importatur. Inquit igitur : Lælius, si digito quem attingisset, pœnas dedisset : At Cinna Collegæ sui confulis Cn. Octauij præcidi caput iussit. Eodem autè pacto locutus est Porcius Licinius in elegantissimo hoc tetrasticho : totum enim ponam, vt simul quomodo purgari debeat, ostendam. primus nanque versus duabus turpissimis maculis inquinatus legitur apud Gellium : qui cum citarit illud, causa fuit, vt conseruaretur, vnà cum aliis nonnullis, suauitatis ac candoris plenissimis, epigrammatibus. Loquitur autè illic amator, qui toto pectore ardebat : Custodes ouium, teneraèque propaginis agnùm Quæritis ignem? ite huc, quæritis : ignis homo est, Si digito attingero, incendam filuam simul omnem. Omne pecus flamma est : omnia, quæ video. In libris autem excusis ita est. Pastores ouium videre propaginis agnùm, nullo idoneo sensu : aptoque sententiæ Poëtæ. nam postremum verbum contrahi solitum, auctoritate Plauti cognoscimus, qui hoc modo dixit in Aulularia : Tace nunc iam tu : atque agnùm horum vter est pinguior Licet, tu Congrio eum fume.

Proditum memoria ab Asclepiade Cyprio cœpisse homines uesci animantibus, rege illius insule Pygmalione, Beli filio: Didonisque fratre.

C A P. XII.

PYGMALIONIS regis, quem metuebat Dido, infensum sibi vt acerrimum hostem, quamuis frater foret, meminit Porphyrius Tyrius in quarto libro *πρὸς ἀποχρῆς* : vel potiùs indicat auctorem, qui quod testari volebat, diligenter tradiderit. is autè est Asclepiades Cyprius, qui in Commentario, quem scripserat de Cypro ac Phœnice, viuente Pygmalione narrauit, cœpisse mortales carne vesci : quamuis summo studio ipse nouo huic cibo, *σαρκοφαγία* restiterit, vt sceleri alicui ac nefario facto, vsus atrocibus suppliciis in eos, qui primi hoc tentarunt : nec tamen gustata iam suauitate carnis ostendit homines inde absterreri pœnis vllis potuisse. Nam quod tradit genere ipsum Phœnicem fuisse, Cypri tamen quoque regnasse, id etiam significauit Maro in primo Aeneidos, cum ita Didonem cum Aenea loquentem

» quentem induxit in primo illo congressu : genitor tum Belus opimam Vastabat Cyprium, & victor ditione tenebat. Hinc autem intelligitur falsum esse, quod Seruius illic scripsit Belum Didonis ac Pygmalionis patrem subactam Cyprium concessisse Teucro : possedit nanque illam filius, Teucer verò oppidum tantum eius insulæ tenuit. Hoc prorsus Asclepiadi credi debet, qui in primis callere debuit, quæ in sua terra facta essent.

Vt salem uocauit Catullus id, quod facit ut mulieres placeant: nomē nque formosarum ipsis acquirit, ita Græcos appellare solitos ἀλμυρὸν καὶ κάλλθ.

C A P. XIII.

CVM Catullus notissimo carmine cōtra iudicia multorum, noluerit appellari posse formosam melierem, quæ venustate carcat ac sale, quamuis singulas corporis partes pulchras habeat, salēmque vocarit argutiam quandam, leporēmque *μετ' αφορμῆς*, Græci quoque falsam sua vocc, quæ huic respondet, acrēmque pulchritudinem appellabant, intelligentes non inertem : nec parum aptam ad conciliandos sibi eos, qui vidissent. Sed contra mistam venustate quadam, ac factam ad alliciendum, quæque tanquam pungit ac vehementer commouet, vt dapes sale conditæ delectare magis, excitareque desiderium cibi consueuerunt. id testatus est Plutarchus in v. libro *συμποσιακῶν*, capite extremo : cuius verba sunt hæc : *Δὲ τὸ δὲ ἴσως καὶ κάλλθ γυναικὸς, τὸ μῆτε ἀργὸν, μῆτε ἀπίθανον, ἀλλὰ μεμυγμένον χάρῃσι καὶ μινῶν ἰκδρ, ἀλμυρὸν καὶ ἀριτμὸ καλοῦσιν.* nam quod aliō qui multum valuisset ad pulchritudinem constituendam, ac sine quo bonum hoc manere non potest, magnitudo corporis, nihil iuuat : sed auget potiùs deformitatem, quod significauit etiam elegantissimus Poëta dicens : in tam magno corpore, quò magis enim magnum corpus est, vacuum ab his rebus, eò magis inconcinnum est, ac meritò ridetur.

Verum esse omni in re, quod M. Cato apud Sallustium dixit, Non uotis tantum supplicis que prospere omnia euenire, sed oportere etiam opera studioque suo conatus adiuuare.

C A P. XIII.

» **V**ERISSIMAM quandam, vitæque nostræ maximè vtilem sententiã in ore grauisimi viri M. Catonis, posuit Sallustius : cum enim variis de causis in maximo periculo ciuitatis cunctantem Senatū excitaret ad pœnam capiendam de nefariis ciuibus, ita increpuit illos, qui, diis immortalibus confisi, humana præsidia nō adhibebant : Non votis, neque suppliciis muliebribus, auxilia deorum parantur : vigilando, agendo, bene consu-

lendo, prospera omnia cedunt. Idem etiam longè minore in re pronunciarī fecit à colono illo Euripides, quem induxit in fabula Electra: cū enim nobilissimam virginem ab illiberali, indignoque ipsa, labore verbis reuocare nō potuisset, potestatemque tandem ei fecisset, ut pergeret, quod cœperat, cū ferri posse illum etiā à delicato corpore, in umbrāque nutrito laborem vidisset (venerat enim illa eò loci iam, ut domi sedere otiosā ipsi non liceret) quod magis eam consolaretur, addidit: ego enim quoque cū dies illuxerit, bubus in aruum cōpulsis, semen spargā.

» *Αργὸς ὃ οὐδὲς θεὸς ἔχει ἀνάσσεια, βίον ἄβυσσος ἀπὸ ξυλλέγειν ἀνδρῶν.* hoc enim verbis Poētæ exponere placuit, cū id sit quod à Latino scriptore penè expressum esse significare volui. Idem etiam breuius his verbis præcipiebatur: quæ iubebant implorato auxilio Minerue, oportere etiā manum mouere, negotiōque, quod confici quis vellet, adplicare.

De Syrorum superstitione, qui & columbas, & pisces uenerabantur.

C A P. X V.

» **T**IBULLVS in elegia quadam superstitionis Syrorū meminit, qui columbas consecrabant, timebantque violare, ita canens: Quid referam, ut volitet crebras intacta per vrbes Alba Palæstino sancta columba Syro. Id quoque memoriæ prodidit Xenophon in primo libro expeditionis Cyri iunioris, quā expeditionem, quod in Persidem ex Asiæ maritimis locis proficiscentes, ascēdebant, ἀνάβασις vocauit: contrā ac nos Gallorum, aut Helueticorū manus, in Italiā irrupentes, quia editiora loca relinquunt, in humilioraque veniunt, descendere dicimus. narrat igitur dulcissimus scriptor copias illas venisse ad fluuium Chalum appellatū, plenum magnorum piscium ac mansuetorum, quos Syri deos esse putarent: nec sinerent violari, quod etiam tribuebant columbis. Nā quod ad pisces pertinet, quos stulta natio coleret, id etiam Cicero testatus est in III. libro de natura Deorum: Piscem Syri venerantur. Porphyrius præterea in III. libro *περὶ ἀποχῆς*, commemorat literis proditum esse Syros antiquitus abstinuisse se à necandis animantibus: ut neque etiam ipsas diis immortalibus imolarent. postea tamen cœpisse victimas mactare, ut arcerent à se quædam mala. nec tamen, ne tum quidem ausos carnibus vesci. Addit autem infra, morem illū vsque ad ætatem Menandri Comici perdurasse. cuius etiam versus ponit: quibus exponitur, quo humilitatis descendant Syri, ut deam placent: si fortè aliquando incontinentia ducti piscem comederint.

Locus

Locus Ciceronis explicatus in Oratore, qui interpunctione perperam collocata confusus erat.

C A P. X V I.

» **D**ERSPICIO locum ex Oratore Ciceronis, cū perperam interpunctio collocata sit in excusis libris, vulgò nō intelligi. quare negligentiae huic imperitorum occurrendum putavi: neque enim parui ponderis res est, valdeque sententiā variat. Cū igitur disputasset aliquantum de cōcurfu vocaliū, quam Græci σύγκρουσις φωνηότων vocant: eam autem quidam Græci scriptores summo studio fugerant, alij verò non magnopere cauerant ostendissetque Latinis hominibus inde nihil maioris incommodi instare, quia ne si cupiant quidem ipsi distrahere voces, conceditur: contrahentes nanque alteram earum vocalium, remedium illi malo adhibent, addidit: Præter eos, qui, ut versum facerent, sæpe hiabant: positisque multis exemplis Poëtarum, in quibus contractio non fit, inquit: Sed quid ego? vocales sine vocalibus sæpe breuitatis causa contrahebant. Ita igitur legi debet. Sed quid ego vocales, sine vocalibus sæpe. & quæ sequuntur: castigat enim se ipsum Cicero, & quasi superiorem sententiā emendat, quod protulisset veteres solitos contrahere vocales, tanquam rem licentiæ plenam, cū maiore in re libertate hac vterentur: nec tantum vocales ipsas contraherent, verum etiam cū vocales nullæ sunt: atque id, ut syllabas breues redderent, quæ concursu consonantiū longæ fuissent. quod item multis exemplis testatur. intelligere autem ipsum, quam inferioris ætatis Grammatici collisionem vocant manifestū est: cū enim colliditur inter se hæc literæ, altera conteritur ac perit. passim autem hoc fieri in vocalibus constat: in consonantibus etiam nunc appellatis in vsu fuisse testatur poëma Lucretii, & aliorū prisicorum Poëtarum exempla multa posita à Grammaticis. Animaduertendū verò, cū citet se ipsum testem Cicero eius licentiæ, quando cōtractio non fit, sed hiatus manet: intelligatque Arati φωνήμολνα à se in Latinum sermonem conuersa, fideiem ipsum interpretem huius loci fuisse. nam inuentum hoc apud Græcū Poëtam, custodiuit: idem enim hiatus illic est, quem in suo carmine Cicero adnotat, atq; in eadem etiam sede versus: cū ita cecinerit Aratus: Τῆμεθ' καὶ κελάρου δὲ ἐπὶ σιαι σὶρὰ πόνῳ Ἀθροὶ ἐπιπῆουσι. Animaduertendum autem Cicronem radiantem vocare Solem.

Emendatus locus in Oratore, ubi de concursu uocalium disserit.

C A P. X V I I.

» **N**ON multò præterea supra hæc ipsa verba, quæ quomodo interpungi debeant docui: eademque declaravi: locus est, qui cū corruptus sit, causa fuit erroris diligenti viro, multumque in Ciceronis scriptis versato, qui tamen si huius rei peritus fuisset, de qua hic eruditè subtiliterque Cicero disserit (intelligo autem concursum vocalium) non tam facile labi, ac peccare potuisset. ita autem in excusis libris legitur: Quod quidem

- » Latina lingua sic obseruat, nemo vt tam rusticus sit, qui vocales nolit
 » cōiungere. cū addita litera postremo monosyllabo, quin legi debeat.
 affirmat enim Latinos homines tantopere metuere culpam illam, vt ne-
 mo tam negligens, rudisq̄ sit in componendis verbis, qui concursū
 vocalium non damnet: & cū potest, non fugiat. quamuis aliquando
 hoc necessitate quadam vitium admittatur: neque tamē oportere dicit
 id tanquā scopulum aliquem cauere: cū contrā exquisita etiam di-
 ligentia, fugāque huius concursus vocalium, meritō reprehendatur, vt
 Cicero ipse accuratē ostendit: exemplisq̄ grauisimorū scriptorū cō-
 firmat. quōd si absque negandi particula aliqua sententia illa legeretur,
 & falsa foret, & iudicio Ciceronis repugnaret. verba verō, quæ statim
 sequūtur, indicant ita legi debere: hoc enim vitio datum est Theopom-
 po, quōd modum in fuga illius cōcursus nullum tenuit. Ita autem sæpe
 Ciceronem locutum esse constat: nam qui est infrā locus, valde similis
 » huic est, vitiōque caret: Nemo, qui aliquo esset, in numero, scripsit ora-
 » tionem generis eius, quod esset ad delectationem comparatum, remo-
 » tūmque a iudiciis, forensiq̄ certamine, quin redigeret omnis ferē in
 » quadrum, numerūque sententias. Hunc verō è I I I. libro de Oratore
 arbitror eodem modo, quo superiorem laborare: cum enim ita in excu-
 » sis sit: Neque verō est quisquam qui eadem contuens efficiat. emendan-
 dum videtur, quin, sententia ipsa, veritatēque hoc docente,

*Sententiā Ciceronis, qua queritur de importunitate quorundam hominum
 musis auersorum, ipsum reprehendentium, quōd in studijs lite-
 rarum multum temporis poneret, uideri ex-
 pressam è Platone.*

C A P. X V I I I.

- O** N C E D I sibi debere putabat Cicero, vt quod tē-
 poris alij ciues Romani, clari viri, ponerent in volu-
 ptatibus corporis explendis, oblectationibūsq; hu-
 iuscemodi alijs conquirendis, ipse in studijs litera-
 rum, ingenuisq̄ artibus collocaret. nam hoc etiam
 nomine ille ab imperitis rudibūque malē audiebat,
 in reprehensionēque iniquorum incidebat: quōd
 personæ suæ oblitus, maius quā oporteret in Græcorum artibus per-
 tractandis tempus consumeret. purgat igitur hoc multis locis: quemad-
 modum etiam pro Archia dicens: docētque id sine damno priuatorū,
 » aut Reip. fieri. Ita autem cū illic locutus sit. Quare quis tandē me re-
 » prendat? aut quis mihi iure succenseat? si quantum ceteris ad suas res
 » obeundas, quantum ad festos dies ludorum celebrandos, quantum ad
 » alias voluptates, & ad ipsam requiem animi, & corporis cōceditur tem-
 » porum, quantum alij tributunt tempestiuus cōuiuus, quantum denique
 » alex, quātum pilæ, tantum mihi egomet ad hæc studia recolenda sum-
 » psero. Videri non sine causa possit locū Platonis exprimere, atque adū-
 brare voluisse: est enim erudita admodum oratiuncula illa: summōque
 artificio cōscripta, ac referta denique optimis sentētiis, sumptis ab opti-
 mis

- mis Græcis auctoribus. ita nanque Socrates in Phædro loquitur, ostē-
 dens doctos homines, qui aliquid scripserint, monumentisq̄ literarū
 mandarint, posse etiam in senectute, recolentes illa sua scripta, magno-
 pere delectari, & eo maximē tempore, quo alij, non habentes, quas de-
 cerpant, ingenuas ex doctrina oblectationes, in voluptatibus indignis
 graui & honesto viro, tempus terant. eandem autē ferē appellat: nec ta-
 men omnes enumerat: testatur enim se germanas his nonnullas relin-
 » quere, quas postea nominauit Cicero. sunt autem verba ipsius hæc: *ὄρα*
 » *δὲ ἄλλοι παιδίας ἄλλας χρώσῃαι: συμποσίαι τε ἀφροντὸς αὐτῶν: ἑτέροις τε, ὅσα*
 » *τοῦτων ἀδελφά, τὸτ' ἐκείνῳ ὡς εἰμὲν ἀψιτούτων, οἷς λέγω πάσι διαξεί.* Re-
 spondet autem statim Phædrus, ea quæ ornant oblectationem illam,
 lusūmque: hanc verō infimulant, ac reprehensione dignam ostendunt.
 quod obscurius tamen quoq; Cicero fecit. cām stomacho nanque pro-
 nunciata illa sunt: nec enim poterat amplius ferre importunitatem illo-
 rum, qui, quas ipsi gustare voluptates non poterant, alium percipere
 æquo animo non sinebant.

*Disputatur de contumeliosa uoce Philippi Macedonis, qui urbes
 nonnullas opportuno loco sitas, uocabat
 compedes Græciæ.*

C A P. X I X.

- D** I S S E N T I T aliquantulum Strabo à T. Liuiō in uoce
 Philippi regis Macedonum referenda: Latinus enim
 scriptor tradit ipsum tres nobiles vrbes, Demetriadem
 scilicet, Thessaliæ: Chalcidem, Eubœæ: Corinthum,
 Achaiæ, solitum cōpedes Græciæ appellare. Strabo ve-
 rō in IX. Geographiæ duas ex his tantum *πέδας* ipsum
 vocare consueisse affirmat: Chalcidem inquam, ac Co-
 rinthum. cuius etiam contumeliosi dicti rationem affert, ostendens re-
 spexisse illum ad earum opportunitatem, quōd inde in Græciam com-
 modē incurri posset è Macedonia. Addit autem inferioris ætatis ho-
 mines, & ambas has, & adiunctam illis Demetriadem, appellasse, non
 dissimili à superiore nomine, *ἐπιδήσιμους*. vsum autem tertix quoq; hu-
 ius declarat, dicens ipsam quasi in sua manu habuisse transitum prope
 Tempe, cū Pelium Ossāmque teneret. videtur autem Liuius suo ver-
 bo potius expressisse priorem Græcam uocem, quā posteriorem, vel
 potius manifestō illam ipsam expressit, cum omnis locus conuersus sit
 ex Polybio, quōd intelligitur ex iis, quæ inde excerpta non multō ante
 hunc diem in lucem venerunt, qui eo uerbo usus est: neque enim cū
 superiora adnotauit, adhuc in manum meā uenerant. ponā autem locos
 amborū, vt faciliē inter se conferri possint. T. Liuij igitur hæc uerba sunt
 » è X X I I. libro de legatis Græcarum ciuitatum agentis: Mouerunt eo
 » maximē Senatū, demonstrando maris terrarūque eius regionis situm,
 » vt omnibus appareret, si Demetriadem in Thessalia: Chalcidem in Eu-
 » boea: Corinthū in Achaia rex teneret, non posse liberam Græciā esse. &
 » ipsum Philippū non cōtumeliosius, quā uerius compedes eas Græciæ
 o iij

appellare. Polybij verò: *Τούτο δ' επιμελώς αντίειπεν ἐπειρώδη το τῆ συγκλήτω πάντῳ. Διότι δὲ χαλκίδα, καὶ τῆ κορίνθου, καὶ δὲ Δημωφριάδ, ὑπὸ τῶ μακεδόνι ταττομελῶν οὐχ ὀύρ τε τῆς ἑλλῶας ὄνοιαυ λαβῆν ἐλ. σθερίας: δ' ὡ αὐτῶς Φίλιππ, ἄπε, τῆγο καὶ λίαν ἀληθῆς ἐφασαν ὑπάρχει. δς ἐφη τῆς προσημῶνους τῶπας εἶναι πῆδας ἑλλῶνας. ὀρθῶς ἀποφανόμεν:* οὔτε γ' πελοποννησίς ἀναπνοῖ(αι διωῶ)δρ, ὀ κορίθω βασιλικῆς φρουρῶς ἐγκαθι, μῶν: οὔτε λοιρῶς καὶ βοιωτῆς καὶ φοκέας θαρσῆ(αι, Φιλίππου χαλκίδα καὶ ἐχοῖ)δρ, καὶ τῶ ἄλλῳ εὐβοιαυ: οὔδῃ μὲν θετῆ(αλῶ)ς, οὔδῃ μάγνη(ας διωῶ)δρ ὀάυ(αο)δρ δὲ ἐλ. σθερίας οὔδῃ πῶ(ε, Δημωφριάδα Φιλίππου καὶ ἐχοῖ)δρ καὶ μακεδόνωρ. Hoc præterea utilitatis capiet ex diligentia mea lector quod in Græca narratione duo verba restitui. quorum alterum defecerat in excuso exemplari: alterum corruptum erat, atque id auxilio calamo exarati libri. Animaduertendū autem Ciceronem quoque uti verbo illo Latino eodem pacto, id est, *μεταφορικῶς*: qui in VI I I I. libro epistolarum ad Atticum inquit: Age iam has cōpedes, fasces inquam hos laureatos, efferre ex Italia quàm molestum est?

Simili, quo usus est Cicero de senectute, declaratur purugisse incuriam clarissimi viri summum Physicm.

C A P. X X.

VM dari non oportere habenas senectuti, sed coërcendam ætatem illā esse significasse Cicero, occurrendūque diligenter vitiis ipsius: non corpori solūm subueniri debere ad didit, sed menti atque animo multò magis: quod hæc quoq; nisi tanquā lumini oleum instilles, extinguantur senectute: hæc enim, quibus causam attulit eius rei, verba ipsius sunt. simili igitur ad id declarandū apto, valdeque omnibus noto, voluit rem illustrare: quo etiam doctissimus vir, ut memoriæ proditū est à Plutarcho in Pericle, vsus est Anaxagoras Clazomenius: cum enim summus ille orator in magno honore hominem diu habuisset, occupatus postea in maximis publicis negotiis, oblitus aliquantulum est doctoris, quo vsus erat, curamque illius ex animo dimisit. quare putās se negligi maximus Physicus, decreuit mori, atque inedia vitā finire. quo audito Pericles subitò eò profectus, reuocauit Anaxagoram à tam duro proposito: nec tamē ille causam reticuit sui doloris. nam aperto capite, quod eo tempore tegebāt, inquit: *καὶ οἱ τῆ λύχρου χρείαυ ἐχοντῶς, ἐλαωρ ἐπιχέουσιρ:* significans obscure, si opera studioque ipsius egebat, oportuisse Pericle aliquid ei auxiliij ferre: suppeditareque, quo vitam tueri posset.

Commentum serui hominis ostenditur respondere desiderio Hippolyti apud Euripidem: ambo enim deos immortales corrigere uoluerunt, atque eorum rationem immutare.

C A P. X X I.

HIPPOLYTUS, qui antea quoq; abhorrebat à deliciis muliebribus atque amatorijs leuitatibus, cognito postea scelere. nouercæ, ita commotus animo est, ut nō eam tantūm impudicam mulierem, accusaret, sed illas quoq; quæ culpa vacabant, maledictis vexaret, atque omne denique genus

nas exagitaret. In odio autē illo suo expromendo, naturæ ipsius legem immutare voluit, ut penè Ioui ipsi nō pepercerit: quem affirmat alia ratione debuisse perpetuitati hominum prouidere: faceréque ut sine opera pefsimi huius sexus filij procrearentur. quā rationem ipsæ piam, uti-lemque putabat, totamque diligenter exponit: quia enim locus valde notus apud Euripidem est, totum nunc sine causa nō interpretabor. initium autē sententiæ hoc est: *Ω ῥῆ: τὶ δὲ κῆδὸν ἀνθρώποις κἀνδρ, Γαυῶ-κας εἰς φῶς ἡλίου κατῶν(ας):* Ei ῥ' βρότειον ἠθελῶς σπῆραι γόν(θ). Οὐκ ἐκ γυναικῶρ χρίῶ παραχέσθαι τῶδε. & quæ sequuntur. Huiuscemodi etiam quidam optantem induxit seruum hominem Plautus in milite glorioso, qui quasi criminari voluit consilia deorum immortalium: aususque est in quo peccassent illi, ut putabat, emendare: ita enim quod in mentem ipsi venerat, exponens, locutus est: = ita me dij deæ que ament, æquum fuit Deos parasse vno exemplo, ne omnes vitam viuerent Sicuti merci pretium stat, pro virtute ut vaneat. Quæ improba est, pro mercis vitio dominum pretio pauperat. Item diuos dispertisse vitam humanam æquum fuit: Qui lepide ingenuatus esset, vitam longinquam darent. At qui improbi & scelesti, is adimerent animā cito. Si hoc parauissent, homines essent minus multi mali: Et minus audacter scelesta facerent facta. & postea: Qui homines probi essent, esset his annona vilior. Ad extremum enim non oblita conditionis suæ persona, sententiam grauem ac penè tragicam, in humili re terminauit: nam tanta immutatione rerum effici, ut annona vilis sit, ridiculum est.

Vox Archytæ Tarentini celebratur, qui timens ne modum in puniendo transiret, impunitum potius uilicum, cui uehementer iratus erat, dimittere uoluit.

C A P. X X I I.

ARCHYTÆ Tarentini vox, clemētiāque naturę nota est, qui veritus, ne quid peccaret in puniēdo seruo, intelligens se animo valde commotum, inultum illū dimisit: ita (quod plerunque mancipiis malo est) ira dominorū, & quam ut scopulum, non sine causa metuunt, illi profuit: neque enim omnes possunt feruescentem animū ratione cohibere: contraque ipsi obtemperant, & quocunq; ille ducit, feruntur. Cū autem remedia huius morbi ostenderet Cicero in extremo quarto libro Tusculanarum, huius etiā egregij dicti meminit: auctoritatēque placidi ac lenis viri aliorum insaniam emendare voluit. Ita autē rem narrat. Ex quo illud laudatur Archytæ, qui cum vilico factus esset iratior: Quo te modo, inquit, accepissem, nisi iratus essem? Idem etiam celebrat Cicero (ut suspicari ex his verbis licet quæ apud Nonium leguntur,) in I I. libro de Republica: quāuis enim interrupta sint, ausim affirmare hoc ipsum illic quoque variatis aliquantulum verbis, narratum fuisse. Sed imitor Archytæ,

» illum Tarentinum, qui cum ad villam venisset, & omnia aliter offendisset. Plutarchus in libro de liberis educandis diligentius pleniusque rem exponit his verbis (Archytam autem supra appellarat.) ὁ μὲν γὰρ ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς πολέμου: στρατηγῶν δὲ ἐτύχανε, γὰρ καὶ ἀλαβῶν καὶ χερσὼν μὲν, τὸν ἐπίτροπον καλέσας αὐτῆς: ὁμοῦς αὖ ἐφίσησεν, εἰ μὴ λίαν ἀργυροκρίτου. Quomodo igitur satis laudari potest hic vir, qui cum optimarum artium studiis floruerit, & in sua etiam Rep. honeste versatus sit, nec domi tantum, sed foris etiam in exercituque ipsius dignitate defenderit, patrimonium etiam non neglexerit, agrique constituta delectatus sit: neque enim tantopere commotus animo fuisset, videns illum neglectum & incultum, nisi plurimum studij in eo colendo posuisset.

Faceta ratio, qua risum mouere uoluit Aristophanes in comœdia, explicata: declaratumque idem ualere Græcis αἶρειν σκέλη, quod Latinis tollere pedes.

C A P. XXIII.

L V S I T acutè lepidèque Aristophanes, optimus huius artis magister, in verbo αἶρειν, quod diuersis corporis partibus adiunctum, diuersas longèque inter se discrepantes res, ex eo quod inde sequitur, significat: cum enim in fabula, quam ἐκκλησιαστικὸς καλεῖται vocauit, quod in eo foemine simulatae viris, de Rep. in concione deliberant, induceret mulieres ipsas, quæ hoc facere in animo haberent, meditantes quid sui muneris esset, cum id tempus venisset, seque diligenter præparantes, ne postea in re ipsa deprehenderentur, multis iam animaduersionibus, inducit earum vnam reliquas negligentiae accusantem, quod rem difficilem ipsis, ac maximè necessariam præterissent: in quaque oportuisset ipsas sedulo prius exerceri. Nam arduum in primis est vincere naturam, diuturnamque consuetudinem. Inquit igitur: illud verò non longa cura prouidimus, quomodo tunc cum in concione verba faciemus, memoria retinebimus manus tollere: quod est oratorum in agendo, cum crura tollere solitæ simus. intellexit autem in concubitu. nam in Latino etiam sermone tollere pedes, id valere certum est, vel exemplo Ciceronis in II. libro epistolarum ad Atticum iocum suum narrantis in P. Claudium, in ea re positum: vt olim, cum emendationi eorum librorum incubui, demonstrauit. Noli inquam de vno pede fororis queri, licet etiam alterum tollas. Venustissimi verò Comici verba sunt: Ἐκείνο δ' οὐ πεφορσῆκα μὲν, ὅτω ζῶτω τὰς χεῖρας αἶρειν μνημονοῦσιν, τότε: Εἰσισμύνα γὰρ ἐς μὲν αἶρειν τὰ σκέλη. Sed Aelianus quoque in epistola pastoris cuiusdam Chremetis ad Parmenonem, eiusdem studij hominem (finxit enim hic lepidi atque elegantis ingenij scriptor, multas huiusmodi agrestium hominum epistolas) cum idem (vt opinor) significare vellet, fecit ipsum ita loquentem. narrabat autem ille calliditatem deliciasque meretricum, serò cognitis illarum illecebris: cum ipse rem citò conficere, atque ad munus suum redire soleret: Ἐγὼ δὲ καὶ χερσὶ παύω πάντας, καὶ πάλιν καὶ ἀλαβῶν ἐς δὴ τὰ σκέλη ἄρας, καὶ ὑποστρέφω ἐπὶ τὰς αἶγας πάλιν. Addita verò propositione huic

huic verbo, Polybius ἑξ αἶρειν χεῖρας inquit de iis, qui longè alio in statu forent, duriorèque fortuna conflictarentur: de militibus inquam non paucis C. Flamini, qui victi in acie, in lacum se coniecerant: ac quousque altitudo ipsius patiebatur, progressi sunt. Illi enim, cum equites hostium eò ingresses videret, exitiumque appropinquare, manus ex aqua exerentes ac tendentes: vocèque etiam precantes, vt vite suæ parcerent, aut trucidati ab ipsis sunt, aut se mutuis vulneribus, diffidentes salutis, confecerunt. Verba Græci scriptoris id exponentis, hæc sunt: τὸ δὲ πολὺ πλεῖστον, καὶ χεῖρας μὲν τῆς δουρατῆς, προσάγουσιν ἐς τὴν λίμνην, ἐμμενε, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὑπὲρ τὸ ὕψος ὑπερίσχυον: ἐπιγνομένων δὲ τῶν ἰππέων, καὶ προσδόντων γενομένων ἀπαλαίας, ἑξ αἶρειν τὰς χεῖρας, καὶ δέμνοι ζωγρεῖν, καὶ πᾶσαν προίεμνοι φωνῶν, τὸ τελευτῆσαι οἱ μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, τινὲς δὲ παρακαλέσαντες αὐτοὺς διεσθάρησαν. Virgilius, idem significare volens, videtur tendere manus dixisse: in XII. enim Aeneidos, cum simile tempus Turni exponeret, cecinit: Ille humilis supplexque, oculos dextramque precantem Protendens. & paulò post: ꝑ̄ vicisti, & victum tendere palmas Aufonij videre.

Idem modus loquendi, quem usurpauit Cicero contra M. Antonium, docetur in consuetudine Græcorum fuisse, testimonio grauium scriptorum.

C A P. XXIII.

Q U O D Cicero in VII. libro Philippicarum inquit, astutè reprehendens orationem aduersariorum, qui cum æqui ac boni viri videri vellent, ac pacis amatores, sic disputabant: Irritari Antonium non oportuit. nequam est homo ille, atque confidens: multi præterea improbi, quos quidem à se primùm numerare possunt, qui hæc loquuntur. in Græco quoque sermone vsurpatum est. & cum in iis ipsis scriptoribus inueniatur, quos Cicero admirabatur, ac semper in manibus habebat, existimari potest inde ab ipso translatum. nam eiusdem studij vir Demosthenes pro Ctesiphonte ait: ὅτι τῶν πολλῶν σοφιστῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι διαφθάρων, ἀπάτην, ἀρξάμενων ἀπὸ σέ, πρότερον μὲν ὑπὸ φιλιππου: νῦν δὲ ὑπὸ ἀλεξάνδρου: ἐμὲ, οὔτε καιρὸς, ἕτε φιλανθρωπία λόγων: οὔτε επαγγελίῳ μέγεθος: οὔτ' ἐλπίς: οὔτε φόβος: οὔτε χάρις: οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ἐπύρειν, οὐδὲ προηγάγετο, ὧν ἔκριναι δικαίων ἢ συμφερόντων τῆ πατρίδι, οὐδὲν προσδόναι. Et in grauiore disciplina versatus Plato in Symposio: καὶ δουκὲς μοι ἀτεχνῶς πάντας ἀθλίου ἡγεῖσθαι πλὴν Σωκράτους, ἀπὸ αὐτῆς ἀρξάμενος. ita enim induxit loquentem Apollodori soldalem, ipsum illum leuiter reprehendentem, quod cunctos mortales in omni sermone læderet, miseros esse vndique prædicans: vt ne se quidem exciperet, vel potiùs ante reliquos omnes appellaret.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XIII.

Locus C. Caesaris emendatus: ubi ostendit, quam primum terram attigit,
cum exercitum in Græciam transportavit.

C A P. I.

»
»
»
»
»

LOCVS hic C. Caesaris in I I I. commentario de bello ciuili, ita fermè legitur in libris, qui nunc excuduntur. exponit autem tempus illud, cum Ionium mare media hieme cum exercitu transit. II. Non. Ianuarias naues soluit, impositis, vt supra demonstratum est, legionibus VII. postridie terram attingit Græcorum: saxa inter, & alia loca periculosa, quietam nactus stationem. Qui verò superiore ætate excusi sunt, habent: in quo scrupulus omnis est, Germanorum. quarum lectio num neutram veram puto. nam Germanorum legi non debere, planum est, nō sine causaque eiectum inde id verbū fuit: non tamen pro illo suū propriūmque restitutum: Cum enim omnem illam oram Græci incoherent, nullum certū definitūmque locum hoc pacto ostendisset, quod facere, & ipse voluit: & res ipsa postulabat. sed ne antiqui quidem libri hac parte integri sunt: manent tamen in illis (vt opinor) vestigia veræ lectio nis: Germaniorū enim vetustissimi duo habent: cum Cerauniorum videatur esse legendum: loca enim illa Epiri attingit, in quibus montes erant Ceraunij vocati, quod crebro fulminibus icerentur. & Ceraunia enim, & iuncto cū alio hoc verbo. Acroceraunia iidem vocabantur: vt à Latinis, ita etiam à Græcis: cū enim Horatius in ode cecinerit: Qui vidit mare turgidum, & Infames scopulos Acroceraunia. Lucanus cōtrā dixit: scopulosa Ceraunia nautæ Summa timent. quāuis summa addēs, videri possit verbū, quod ei adplicatum est, interpretari voluisse. Strabo certè in V I I. libro, simplici verbo vocauit, qui etiā situm eorum descripsit: hæc enim eius verba sunt: Μετὰ δὲ ἀπολλωνίαν, βουλιακὴν, καὶ ὠρεὸν, καὶ τὸ ἐπίγειον αὐτῆς, ὃ πάντοτε, καὶ τὰ κερώνια ὄρη, ἢ ἀρχὴ τῆς σήμερᾶς, τῆς ἰονίου κόλπου, καὶ τῆς ἀδρίου. Videtur autem Cæsar etiam ipse Ceraunia exprimere voluisse, verbis, quæ adiunxit: felicitatem enim suam cōmemorat, qui inter tot scopulos,

los, periculosaque præteruehentibus loca, tutam stationem nancisci potuerit. Historici autem Græci narrant eò cum classe ipsum appulisse: Cerauniâque appellant, vt videatur dubitari amplius non posse de veritate lectio nis. Appianus igitur inquit in I I. libro ἐμφυλίου: ὑπὸ δὲ χαμῶν ἐς τὰ κερώνια ὄρη περιελάθη, τὰ μὲν πλοῖα δὴ εὐς ἐς βροχίσιον ἐπὶ τῶν ἄλλων στρατῶν περιέπεμπον. & quæ sequuntur. Dion autem in XLI. qui diligentius adhuc, vbi Ceraunia ipsa posita sint, ostendit: καὶ λαβὼν τὸν βίβουλον τὸν μέγιστον ὃ ἡ θάλασσα φρουρεῖσθαι προσέτετακτο, ἐπιχειροῦσθαι πρὸς τὰ ἀκροα, τὰ κερώνια ἰονομασθῆναι. ἐστὶ δὲ καὶ ἐσχατὰ δὲ ἡ κέρου πρὸς τῷ σήμερῃ τῆς ἰονίου κόλπου. Plutarchus in vita Cæsaris locum, quo adpulerit classem, non nominat. Sed cum maculam hanc fœdissimam sustulerim, reliquū locum, vt legitur in optimo libro, ostendere volo: restant enim aliæ nonnullæ scripturæ differentiæ, quas quamuis minores sint, nec sententiam valde variant: non puto tamen repudiandas. I. Non. Ian. naues soluit. impositæ, vt supra demonstratum est, legiones VII. Postridie terram attingit Cerauniorum: saxa inter, & alia loca periculosa quietam nactus stationem: & portus omnes timens, quod teneri ab aduersariis arbitrabatur. ad eum locum, qui appellatur Pharsalia, omnibus nauibus ad vnâ incolumibus, milites exposuit.

Consuetudo ueterum exposita in dijs nominibus appellandis.

C A P. I I.

VI in vetere cultu deorum deos inuocabant, nominibusque ipsos appellabant, timentes ne apud eos offenderet, si forte nō suo, nec grato illis nomine vocassent, sæpe veniam errati sui petebāt, totosque se ad eorū voluntatem referebant: in arbitrio ipsorum ponentes, vt è multis id nomen asciscerent, quo magis delectarentur, suæque infcitæ ignosceret. Hoc fecit accuratè Catullus, ritūmque hunc custodiuit in Hymno ad Dianam: cum enim pluribus nominibus Deam hanc ipsam vocasset, ad extremum inquit: Sis quocunque tibi placet Sancta nomine. Sed Aeschylus quoque in Agamemnone respexit huc, cum cecinit: Ζῆς, ὅστις ποτ' ἐστὶν. εἰ τὸ δ' αὐτῷ φίλον κελευμενὸν τούτου νῦν προσονέπω οὐκ ἔχω προσεκάσαι. πάντ' ἐπισηθεύω μιν, ὡς πλὴν Διός. necnon Euripides cuius hic locus citatur à Clemente in V. libro Stromatum: Σοὶ τῷ πάντων μεδέοσι χαλὸν πελάγῳσι φέρων Ζῆς, εἴτ' αἰθῆς ὄνομα βόμβυξ ἑτέρας, σὺ δὲ μοι θυσιῶν ἀπορον παγκαρπίας δεξαίω πλοῖον προχέλαιον. Non tantūm autem è Poëtarum scriptis magnus hic ipsorum in hac re metus percipitur, verūm etiam è grauisimo omnium auctore, Platone, qui ita inducit Socratem in philebo loquentem, cum Protarcho incredibilem hanc animi sui reformidationem exponeret: Τὸ δ' ἐμὸν δέειν ὡς πρῶταρχε ἀπὸ τῶν θεῶν ὄνομασθαι οὐκ ἐστὶ κατ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ πέρα τῆς μεγίστου φόβου. καὶ νῦν τῶν μὲν ἀφροδίτου, ὅπῃ ἐκείνη φίλον, ταύτην προσκαγορεύω.

Indic

Indicatus locus Strabonis, in quo Appiæ viæ oppida, omnisque ratio
cuius itineris exponitur: quod ab Horatio quoque di-
ligenter in Satyra factum est.

C A P. III.

» **A**CCURATE Horatius elegantérque descripsit Appiæ
viæ oppida, & diuersoria Satyra, cuius initium est:
» Egressum magna me excepit Aritia Roma Hospitio
» modico. nec non, quæ viatoribus in ea commodæ res,
incommodæque inuenirentur, docuit, sed etiam fossæ
illius nauigabilis, quæ propinqua erat utilitatem signi-
ficauit: noctu enim illa vehabantur, simulque è diurno labore corpus
reficiebant. Strabo etiam diligentissimus scriptor, vt reliqua in v. libro
accuratè, ita fossæ huius naturam cōmoditatēque declarauit, Appiæ
viæ ipsam multis in locis appositam tradens, implerique, & palustribus,
& fluuiialibus aquis: nauigari verò plerunque noctu. Quod tangit etiam
Poëta, vt quum vespere in nauiculam ingrediantur, manè exeant: reli-
quum autem viæ pedibus cōficiant. quamuis etiam luce trahatur nauis
tanquam remulco, à mulabus: nam Horatium sociòsque voluisse ma-
nè exponi intelligitur. quod tamē fraude atque inertia nautæ non opti-
nerunt, vt coacti sint iusto itineri noctis addere tertiam partem diei.
» Quod verò Horatius inquit, tumultum illius temporis significans. Huc
» appelle: trecentos inferis: ohe iam fatis est. videndum est an pronun-
ciari potuerit à viatore, nautam accusante, quòd non pateretur se ascen-
dere: aliòsque, se relicto, nimis multos imponderet, vt periculum sit, ne
lynter onere pressus, mergeretur: nautæ enim solent quæstus sui causa
plures recipere in nauim, quam opus sit illis, qui tutò nauigare velint:
quique magis suspecta habeant pericula nauigationis, quam oporteat,
vt ignari eius rei ac timidi. Interpretes tamen contrà putant illa verba:
ohe iam fatis est, pronūciata à nautis, castigantibus viatores, nimis mul-
tos irruentes in nauim, vt arbitror, quia de concertatione ipsorum, mu-
tuòque iactis conuitiis, locutus antea fuerat Poëta.

Sententiam, qua apud Cæcilium quidam uim amoris extollit, ui-
deri acceptam ab Euripide, qui eodem pacto po-
testatem ipsius celebravit.

C A P. IIII.

» **L** I I I I. libro Tusculanarum Cicero, cum amorem in-
simulasset: tantæque leuitatis esse dixisset, vt nihil vi-
deat, quod putet conferendum, locum Cæcilij Comici
adduxit: qui contrà sentiret, ac diuinos etiam honores,
propter infinitam omnium rerum potestatem, ipsi tri-
bueret. tant opere autem stultitiam, atq; improbitatem
eius sententiæ Cicero damnauit, vt non ipsum tantum
Cæciliū, sed reliquos etiā eiusdē loci Poëtas agitarit. Carmen verò ipsius
» Cæcilij hoc est. = decum, qui non summū putet, Aut stultum, aut rerum
esse

» esse imperitum existimet: Cui in manu sit, quem esse dementem velit.
» Quem sapere, quem insanire, quem in morbum iniici, Quem cōtrā ama-
» ri, quem accersiri, quem expeti. quod amorem & ipse celebrans, de illo
quoque dixerat antea Euripides, cuius hi quatuor versus ponuntur à
» Stobæo: vnde illi Comici expressi videntur: Ερῶτα δ' ὅς τις μὴ θεὸν κρίνει
» μέγα, καὶ τῶν ἀπάντων δαιμόνων ὑπέσταντο Ἡσκαίος ἔστι, ἢ καλῶν ἀπειρῶς ἄρ,
» Οὐκ ἴδτε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν. Idem autem, vno tamen minus, ci-
tantur etiam ab Athenæo in x i i i. libro Δειπνο Σοφιστῶν. nam secundus
negligentia librariorum illic relictus est: primus verò aliquantulum im-
mutatus legitur: quid dicemus igitur? è tragœdia locum in comœdiam
transfuisse Cæcilium: an hoc antea à Græco Comico Poëta factū esse?
vnde fabulam vertit Latinus. an autem reliquas quoque sententias, quæ
versibus Latinis expressæ apud Ciceronem leguntur, persecutus fuerit
Euripides, scire nunc licet: tragœdia nanque perit. in qua id prola-
tum fuit. quod igitur indagare potui, diligentiaque adhibita colligere,
id hîc, vt prodessem studiosis, adnotavi. Venerem verò non tantum in
numero deorū collocandam, sed siquid etiam maius valentiùsque deo
sit, id illam esse, pronunciauit nutrix Phædræ apud eundem Tragicum,
cognito statim morbo reginæ, antequam mutata mente ad scelus ipsam
hortaretur, vel inuitam potiùs truderet.

Declaratio quorundam Epicharmi uerborum, quæ in epistola
quadam Cicero posuit.

C A P. V.

» **E** P I C H A R M V S Siculus, vafer homo, summæque pru-
dentiæ, vt aliis multis præceptis vitam hominū exco-
luit, ita etiam admonuit, oportere nos antequam ali-
quem in amicitiam recipiamus, attendere, quo pacto
ille se cū veteribus amicis gesserit: inde nanque intel-
ligi posse liquidò putauit, an dignus amicitia sit. hoc
enim valent verba illa Græca ipsius, quæ Cicero in
» epistola quadā i i i. libri ad Q. fratrem posuit: γῶθι πῶς ἄλλω κέχρηται. da
operam, inquit, in nouis amicitiiis instituendis, vt videas, ille ipse, quem
cogitas tibi coniungere, quomodo alio prius amico vsus est. id autem
significasse verbis illis Epicharmū perspicitur etiā testimonio Isocratis,
qui in libro ad Demonium, vbi plurima vera vtiliaque præcepta colle-
git, hoc etiam iisdem verbis protulit: explanatius tamen: nimis nanque
breui rem cōplexus est Epicharmus: quāuis id apud Poëtam è superio-
ribus verbis melius fortasse intelligi potuerit. Isocrates igitur inquit:
» Μιδένα φίλον ποιῶ, πρὶν ἂν δεύσῃς πῶς κέχρηται τοῖς πρότεροις φίλοις. verbo
autē hoc vti cōsueffe Græcos, cum bene aut malè quempiā tractare ami-
» cos dicerent, declaratur etiā exēplo hoc Aristotelis, qui in libris de mo-
» ribus, quæ vocātur ἠθικά μεγάλα, inquit: κακῶς δ' ἐχρησάτο τῷ φίλῳ. Euri-
pides quoq; in Hippolyto eodem pacto locutus est, cum purgantē se
patri, institutāq; sua exponentem, induxit optimū illum adolescentē:
» Ἐπίσταμαι γὰρ πρῶτα μενθεὸς σέβειν: φίλοις τε χρῆσθαι μὴ δύνειν περιωμλεῖν.

Vocat

Vocatum à Cicero tacitum sensum, uideri eum esse, quem Græci ἀλογον αἰσθησιμ appellabant.

C A P. VI.

QUEM Cicero in Oratore tacitum sensum vocat, ubi denatura numerosæ orationis disputat, Dionysius Halicarnasæus (vt opinor) ἀλογον αἰσθησιμ appellauit M. Tullij uerba hæc sunt: Si quæ res efficiat voluptatē, eadem, quæ in uerbis: quorum modum notat ars, sed aures ipsæ tacito eum sensu sine arte definiunt. Idem autem intellexit, quāuis aliter appellarit in I I. libro de Oratore, cūm inquit: Etiam hoc, quod uulgò de oratoribus ab imperitis dici solet: bonis is uerbis, aut aliquis non bonis utitur, non arte quadam perpenditur, sed quodam quasi naturali sensu indicatur. Ante superiorem quoque locū in Oratore dicens: Neque enim ipse uersus ratione est cognitus, sed natura atque sensu manifestò hunc ipsum sensum uacuum ab arte, nec adiutum à ratione significauit. Positis autem Latinis exemplis, ut ab eruditis existimari possit rectè ne senserim, Græca nunc adferam, si prius quid suspicer de primo trium horū exemplorum indicaro: puto enim desiderari in illo particulam negādi: legi que debere: Quorum modum non notat ars, hoc autem & res ipsa diligenter animaduersa, confirmare uidetur: & sermonis ratio: cūm statim reddat, sed, coniunctionem, quæ aduersatur: nec non testimonium Ciceronis, qui ambobus locis, qui pòst à me adducuntur, quod vim habeat negandi, posuit. Halicarnasæus igitur, grauis dicendi magister, in primisque nobilis, de arte differens, ostendēsi que non omnes correptas syllabas pares omnino inter se esse, sed quattuor ipsarum genera inueniri, quorum uarietas distantiāque, sensu hoc tacito percipiatur, ita locutus est: Οὐκ οὐρ τέταρτος αὐται βραχέας συλλαβῆς διαφορῶν, τὴν ἀλογον αἰσθησιμ ἐχουσαι ἀ παραλλαγῆς μέτρον. Item in uita Lyliæ: ὥστε, ἔπειρ μουσικῶν παραλλέγουσι ποιεῖν τοῖς βουλομένοισι ἀκούειν ἀκριβῶς ἀρμονίας, ὥστε μὴ δὲ τὰν ἐλαχίστων ἢ τοῖς δικήμασι δλίεσι ἀγνοεῖν, τὰν ἀκούειν, καὶ μὴ δὲ ἀλλὰ τὰν τῆς ἀκριβέστερον, ἢ τῆν κρηῖνον, τὸτο καὶ γὰρ τοῖς ἀναγνώσκουσι τὸν Λυσίαν τῆς ἢ παρ' αὐτῷ χάρις ἐστὶ βουλομένοισι μαθεῖν, ὑποθέμεν, ἂν ἐπιηδόνειν χρὸνῶ πολλῶν, καὶ μακρῶν βιβλῶν, καὶ ἀλόγων πάθει, τὴν ἀλογον συναστειν αἰσθησιμ.

Allati Græci Euripidis uersus, quos interpretatus est Cicero in I I. de natura Deorum.

C A P. VII.

AB V L A, in qua Euripides eruditā illam, piāmque sententiam inclusit, quam interpretatur Cicero in I I. libro de natura Deorum, iniuria superiorum temporum perit: cūm autem Græcos etiam uersus inuenirim, eos hūc ponere uisum est, ut conferrī commodè cum Latinis possint, qui sunt hi: Vides sublimè fufum immoderatum athera, Qui terram tenero circūiectu amplectitur? Hunc summum habeto diuum: hunc perhibeto Iouem: Clemēs autem Alex

Alexandrinus, captus grauitate illius sententiæ, & quia Christianorum hominum opinioni conuenire uidetur, pluribus locis eius meminit. ut in libro, quo hortatur Græcos ad ueterem superstitionem abiiciendam, nostrōsque ritus capessendos. Sed etiam in v. Stromate, hoc pacto: Εὐριπίδης δὲ ἐπὶ τῶν αἰσθησιμ συνεινῆς φρασεῶν Ορᾶς (φροση) τὸν ὑψοῦ τὸν ἀπειρον ἀθεῖρα, καὶ γὰρ πῶς ἐχουθ' ὑγραῖς ὀγκάλαις τοῦτο νομίζε ζῶντα: τὸν δ' ἔγδ' ἑβῶν.

Quod Cicero primūm Socratem dixit quæsiuisse de rebus bonis ac malis, falsum uideri, cūm constet Pythagoram plurimum studij in ea parte Philosophiæ posuisse.

C A P. VIII.

IN primo libro quæstionum Academicarum, ad M. Varronem missarum, Cicero ita inducit Varronē ipsum loquentem: Socrates mihi uidetur (id quod cōstat inter omnes) primus à rebus occultis, & à natura ipsa inuolutis, in quibus omnes ante eum Philosophi occupati fuerunt, auocauisse Philosophiā, & ad uitam communem adduxisse, ut de uirtutibus ac uitiis, omninoque de bonis rebus, & malis quæreret. Hoc autem uerum nō uidetur: nec dignum eruditione illius personæ, cui sententiam hanc ascribit: Pythagoras nanque primus hanc partem Philosophiæ attingit, & de uita, ac moribus, accuratè quæsiuit. ipsum autem tempore secutus est Socrates: qui in hac re studium omne suum consumpsit. quod Aristoteles quoque in priore libro ἠθικῶν μεγάλων testatus est: πρῶτος μὲν ἔννε χεῖρσσε Πυθαγόρας περὶ ἀρετῆς εἰπεῖν. infraque: Μετὰ τὸτον Σωκράτης ἐπιγονόμενος, βέλτιον καὶ ἐπιπλεῖον ἔπειν ὑπὲρ τούτων. Idem autem quod illic, in Bruto etiam Cicero his uerbis testatus est, cūm de Socrate loqueretur. Huius ex uerbis sermonibus, extiterunt doctissimi uiri: primumque tum Philosophia, non illa de natura, quæ fuerat antiquior, sed hæc, in qua de rebus bonis, & malis, deque hominum uita & moribus disputatur, inuenta dicitur. Aut igitur quia perfectiūs id exquisitiūsque tractauit Atheniensis sapiens, primū dixit ipsum Cicero id aggressum fuisse, cūm tamen contra constet inter omnes Pythagoram nō sine laude, magnaque uilitate hominum in hoc studio uersatum, aut quia non omnino dimisit omnem curam rerum obscurarum, à naturaque ipsa inuolutarum Samius ille: in mathematicis nanque rationibus diligentia multum posuit, cum penitus Socrates ipsas abiecerit: nec cogitationem ullam de ipsis suscepit. Quomodo aliter defendi à culpa Cicero possit, non uideo.

Non

Non dictos à Platone Titanum è genere esse, qui aduersantur magistratibus: ut tradidit Cicero, sed qui iusurandum fidemque uiolant, ac denique deos ipsos negligent.

C A P. IX.

» **V**ERBA hæc Ciceronis è III. libro de legibus sunt: Noster verò Plato Titanum è genere statuit eos, qui vt illi coelestibus, sic hi aduersentur magistratibus. Arbitror autem ipsum locum Platonis hunc intellexisse, qui est in III. de legibus: Πρὸς αὐτῷ δὲ ἴδῃ τῷ τέλει, ἔρκων, καὶ πῆ-
 » σεων, καὶ τὸ παράπαν θεῶν μὴ φροῦνίζειν: τὸ λεγόμενον πα-
 » λαίαν τῆσανικὸν, φύσιν ἐπιδεικνύσιν καὶ μιμουμένους. ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐκείνα
 » ἀφικεῖμεν, χαλεπὸν αἰῶνα διάγοσθαι, μὴ λῆξαι πῶς ἐκαστῶν. In quo tamen,
 » si diligenter attendimus, non id omnino quod Cicero tradit, dicit Plato, ille nanque (vt sententiam totius loci breui explicem) affirmat è mu-
 » sicæ vera ratione corrupta, profectam esse libertatem quandam, siue potiùs licentiã, qua homines sibi omnis rei sapientiam asciscunt: falsaque hac opinione ducti, contemnunt iudicia meliorũ: impudentesque fiunt. quam libertatem consequeretur licentia alta, quod magistratibus parere nolunt: sed huic etiam tertiam quandam comitari dicit, fugientium parentum imperia, seniorũque auctoritatem ac præcepta. illis verò, cum propè ad extremum peruenierint improbitatis licentiæque, adest, quod legibus non obtemperare, quærent, vt iisdem ad extremum nequitæ, iam perductis, & iusurandũ, & datam fidem negligere: nec metu vllò decorum teneri, qui scilicet priscam illam Titanicam naturam reddant, atque imitentur. & quæ sequuntur. Non igitur illos, qui aduersentur magistratibus è Titanum genere statuit Plato, sed qui fidem omnem, maximè autem testibus diis datum, violent, ac flocci denique nõ faciãt deos im mortales, ingenium seuum immanèque, quale in Titanibus extitit, præ se ferre vult. vnde necessariò in eadem mala, in quæ illi incidere debeant, ac sempiternis malis cruciatibusque torqueri, atque affligi. Plautus quoque in Persa seruũ hominem qui amaret, ita se contra obiurgatorem purgantem induxit, quod nollet resistẽdo voluntati deorum, imitari Titanas: Quid ergo faciam? diis ne aduerser: quasi Titanis, cum diis belligerem, sat quibus esse non. queam.

Queritur de uerbis quibusdam obscuris & fortasse mendosis, initio epistolæ ad Atticum positis.

C A P. X.

» **V**ERBA, quæ hinc sequuntur, posita sunt initio epistolæ cuiusdam ad Atticum in III. libro: Negent illi Publium Trib. pl. factum esse: hoc verò regnum esse, ferre nullo pacto potes. emittat ad me Publius, qui obsignet, iurabo Cn. nostrum, collegam Balbi, Antij mihi narrasse in auspicio se fuisse. Qui verò sensus eorum sit, & quomodo accip-

accipienda putem, nunc indicabo, primũ autem arbitror sumpta ipsa fuisse, repetitaque, ex epistola T. Pomponij: repetita autem, quia vehementer sententia eorum delectarit Ciceronem, sensuque ipsius quadrarit. quod manifestò significare videtur exclamatio, quæ sequitur: O suaves epistolas tuas! aded enim gauisus est expositione illarum rerum, vt continere lætitiã suã non potuerit. Fuerunt autem superiora illa scripta ab Attico cum stomacho non paruo contra tres illos ciues: quorum opes tunc erant non ferendæ, multaque improba facta. cum enim illi fauissent P. Clodio, subitoque ad plebem traduxissent, cognita postea magnitudine animi illius ingenioque feroci, timere incipientes ne in ipsos impetum faceret, negabãt illum plebeium factum esse, quod adoptio illa rectè atque ordine facta non esset. contra quos differit ipse, ostenditque se testimonio suo posse Clodium subleuare: cum acceperit ore ipsius Pompeij ipsum illum præsentem fuisse, ac paratum esse si oportuerit, iurare, vt accuratè narrat. vt autè liberè agam, omnesque animi suspiciones aperiam, arbitror pro Trib. pl. legi debere, plebeium, nam non multò potest ex sermone Ciceronis filij percipitur, Clodium illo tempore tribunatum petere cœpisse, multò itidem infra hoc ipso in libro, vbi colloquium Cn. Magni, cum Clodio exponit Cicero, ita scriptum est: cum diceret in summa se perfidiæ & sceleris infamia fore, si mihi periculum crearetur ab eo, quem ipse armasset, cum plebeium fieri passus esset. sed in optimo quoque meo libro, quamuis Trib. legatur, quod culpa librorum commissum puto, qui crebrò in his notis peccare consueverant, scriptum tamen est, plebeium: quod non nihil adiuuat opinionem meam. Collegam verò Balbi Cn. vocat, vt hoc etiam addam, cum contemptu quodam: inurebat enim non nihil notæ clarissimo viro, habere socium illius curæ, municipalem hominem, nec vlla virtute insignem.

Versus Catullianus emendatus, idemque declaratus.

C A P. XI.

» **V**ERSVS Catulli è carmine, quo coloniam alloquitur, macula quadam (nisi fallor) resperfus, satis tutò (vt arbitror) purgari potest: neque enim, vt mendum tollatur, aut addere aliquid aut demere, oportet, sed literas tantum duas, quæ antecedenti verbo male cohæserunt, consequenti adnectere, cui conueniunt: quod si fiat, verior accommodatiõque sensus statim inde nascetur. Cum ita igitur nunc legatur in excusis libris: Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum Si potest olidum repente excitare veternum, suspicor scribi debere: Si pote stolidum: veternum enim rectè atque appositè stolidũ appellatur, quia qui oppressi eo sunt, nihil sentiunt, ac stupent: quemadmodum ipsum vocarunt Virgilius Horatiũque, graue ac funestum. Id autem vitium Poëta in eo corrigere volebat, cui remedium hoc adhibebat: stuporem inquam stoliditatemque ingenij, vt cum nactus esset tam eximium bonum, vti eo disce-

ret: ac diligenter ne sibi eriperetur, caueret. Pote verò valere οἷόν τε, quod inferioris ætatis Latini dixerunt possibile: nunquam vsurpatum verbū à Cicerone, neque ab alio temporis illius, vel exemplo hoc grauissimi auctoris declaratur, qui in Bruto ita fecit aniculam illam locutam, ex qua quæsierat, quanti aliquid vēderet Theophrastus: cum enim respondisset illa, addidit. Hospes non pote minoris. Grammatici etiam hoc testantur, qui neutri generis esse dicunt à potis conformatum. Non me tamen fallit Cœlium Rhodiginum in v. i. libro lectionum antiquarum communem lectionem probare: sensumque inde elicere subtilem magis eruditumque, quàm verum atque illi loco accommodatum. quo nomine aliquando ille mihi nō sine causa reprehēdi posse videtur. Quamuis enim Aristoteles doceat alas, corporis nostri partes maximè abstrusas, foetere: quia spiritu ventōque non agitantur, non video quid hoc faciat ad declarandum, veternum ea de causa olidum aptè à Catullo appellatum esse: veternum enim intelligit poëta: vt statim ipse ostendit, animi torporem, non corporis.

Ostenditur Flaccum familiarem sermonem, frequentemque apud Græcos, in Latinum uertisse, seruata eadem ratione loquendi.

C A P. X I I.

HORATIUS in v. Satyra II. libri modum loquendi peculiarem Græcorum expressit: in Latinumque conuertit. quod sanè ille multis locis tentauit: vt qui animaduertent, facile intelligent: ipse quoque hoc eum sæpe ausum facere, aliàs indicauit. cum igitur de tabulis testamenti loquens, inquit: \square multum Nafica negatas, Accipiet tandem, & tacitus leget: inueniētque Nil sibi legatum, præter plorare, suisque. Ita autem Græcos loqui solitos, vt plorare iuberent eum, quem à se contumeliosè dimitterent, notum est. lepidissimus Comicus *πλοῦτω*, cum vrgenti Chremi-
 lo deum illum diuitiarum vt diceret: quis esset, respondit: *Εγώ μὲ διμώξαιμ λέγω σοι.* & infra: *Κλάειν ἐγώ σοι λέγω.* Sed etiam cum maius aliquod malum cuiquam minabatur. vnde Theramenes, elati animi vir, idemque factæ naturæ, cum x x x. iussu Tyrānorum in carcerem duceretur, ac de tam graui iniuria clara voce quereretur, iussus est tacere, proposita hac tanquàm poena, nisi quiritari desisset. vnde respondit statim hoc pacto interrogans: Nonne etiam ploraturus sum, si tacuero? Hoc autem his verbis memoriæ prodidit Xenophon in I. I. libro de rebus Græcorum:
 » *Οἷδ' ἀπὴ γὰρ τὸν ἄνδρα διὰ τὴν ἀγορᾶς μάλα μεγάλην τῆ φωνῆ δηλοῦντα ὅτι ἐπα-*
 » *σχελέγει* *δέ ἐρρήμα καὶ τὸτο αὐτὸ ὡς εἶπερ ὁ Σάτυρος* Θ *ὅτι διμώξαιμ, ἢ μὴ σιωπή-*
 » *σειμ, ἐπὶ ῥετοσ: ἀρ δὲ σιωπῶ οὐκ ἄρα, ἐφη, διμώξομαι,* Cicero in epistola quadam ad Q. Fratrem, cum idem pronunciare vellet, Græca verba vsurpauit: inquit enim: *Ἀλλ' οἰμώξεται,* nos modo valeamus. Non eo autem loco tantum Horatius hoc Latinis verbis protulit, sed in extrema etiam satyra primi

» primi libri hoc pacto: Demetri, túque Tigelli, Discipulorum inter iu-
 » beo plorare cathedras.

Confirmatur quod Cicero inquit, fuisse Chrysiippum in omni historia curiosum, minutis quibusdam ipsius narrationibus apud Græcum auctorem inuentis.

C A P. X I I I.

N singulis rebus confirmandis, de quibus accuratè disputabat, solitum Chrysiippum multa exempla ponere, atque in iis etiam minuta quædam non aspernari, præter quàm quod Cicero in prima quæstione Tusculana, vbi de variis sepulturæ generibus disferit, apertè testatur, perspicitur etiam ex loco quodam adducto è libro ipsius *περὶ τῶν μὴ δὲ αὐτὰ ἀρετῶν.* cum enim illic contra auaritiã disputaret, absurdos quosdam nonnullorum hominum stultosque amores pecuniæ exponit. quod indicat hæc ipsum studiosè consecrari solitum. M. Tullij verba hæc sunt: Per multa alia colligit Chrysiippus, vt est in omni historia curiosus: sed ita tetra sunt quædam, vt ea fugiat & reformidet oratio. Ita autem foeda illa fuisse Cicero dicit, vt animo abhorreret ab illis recitandis, quia pertinebant ad mortuos, & humationem, quæ res propter se etiam, cum more fit, molesta atque odiosa est, ne dum tam inhumanis ritibus tractata, cuiusmodi erat illud, quod proximè narrarat. Athenæus autem in I. I. I. libro *Δειπνοσοφιστῶν* verba Chrysiippi citat, quæ supra intellexi. eorum autem sententia hæc est: Nonnulli aded labuntur in auro expetendo, vt traditus quidam sit, cum propè mors esset, deuoratis non paucis aureis numis mori voluisse. Alium autem in fuis illis in tunica, indutæque ipsa mandasse cognatis, vt sic eum humarent: neque corpus comburerent, aut alium vllum cultum adhiberent, metuens, vt apparet, ne aliqua ratione auro illo spoliaretur. In verba quoque illa incidi, quæ interpretatur Cicero non multò supra hunc locum, in extrema scilicet disputatione de contemptu mortis, antequàm de humatione & sepultura diceret, ait enim: Quid Cyrenæum Theodorum, Philosophum non ignobilem, nonne miramur? cui cum Lyfimachus Rex crucè minaretur: Istis quæso inquit, ista horribilia minitare purpuratis tuis: Theodori quidem nihil interest humine, an sublimè putrescat. Sunt autem Græca hæc ipsa in Græcorum commentariis quæ maximi animi vir, & omni hoc errore soluti, pronunciauit: *καὶ τὶ θεοδώρω μέλει, πότερον ὑπὲρ γλυῦ, ἢ ὑπὸ γῆς σῆ- πεται.* Cum autem Cicero verè Theodori sententiam reddiderit, est tamen in Græcis illis nescio quid leporis, ac venustatis quod, nisi fallor, exprimere ille non potuit: habet enim elegantiae non parum, quod seruata eadem voce, præpositioneque tantum immutata, contrarias res edit: quorum altera expeteretur, altera verò vehementer reformidaretur,

Idem ualere apud Ciceronem, in strepitu exaudisse, quod ualet apud Plautum, quasi per nebulam audisse. Declaratumque M. Tullium quodque dixisse, quasi per caliginem uidere, sublata macula, quæ modum hunc loquenti obscurabat.

CAP. XIII.

» **Q**UOD Cicero in epistola ad Atticum inquit, familiari quodam vernaculoque sermone: In strepitu videor ex audisse. idem (nisi fallor) ualet, atque illud Plautinum, cum induxit Poeta ille in Captiuis Tyndarum, qui paulò antè cognitus erat, ita loquentem: Nunc ædepo! demum in memoriam regredior audisse me quasi per nebulam, Aegionem meum patrem vocarier. in strepitu enim illic hanc vim habet, ut non firmiter id se exaudisse ostendat, nec omnino asseueraturus sit id ab eo prolatum esse: quæ enim dicuntur ubi multi strepunt ac clamitant, certò intelligi nequeunt, semperque duobus aliquid in animis nostris restat, an dicta sint. Per nebulam autem audire, videtur ab alio sensu traductum: ut enim quæ per nebulam videmus, incertiora sunt, nec planè ipsa perspicere possumus: ita etiam quæ illo pacto audimus propter similitudinè, ut obscura incertaque capiuntur. Nam nebulam sensum oculorum, non aurium impedire certum est. sed tamen consuetudo obtinuit, ut per nebulam audire, quemadmodum per nebulam videre diceretur: tunc scilicet, cum id non planè auribus accepisse uideamur. Cicero autem, nisi fallor, quod Plautus per nebulam locauit, significare uolens, per caliginem dixit: ita enim arbitror locum hunc è x i i. Philippica interpungendum. Quod uidebam equidem, sed quasi per caliginem: præstrinxerat aciem animi D. Bruti salus. significat enim uidisse se statim à principio eius rei Antonij causam agi ab amicis eius, non publicam: non tamen id acute, subtiliterque uidisse, sed obscure, ut uisuntur res, quæ per caliginem aspiciuntur. statimque rationem reddit, cur qui acumine ingenij omnia contemplari consueisset, id non perspexerit: traditque offecisse luminibus suis D. Bruti salutem: ad eò enim cupidum fuisse ex obsidione illum, periculoque eximendi, ut astutum consilium, dolumque fautorum Antonij non penitus cognorit. In excusis libris nulla nota interpunctioque collocata est post uerbum, caliginem, in quo existimo peccatum.

Correctus locus in primo libro de diuinatione: declaratumque auctoritate Græcorum, Iamidas familiam fuisse illustrem arte augurandi.

CAP. XV.

» **L**OCVS hic Ciceronis è primo libro de diuinatione (ut opinor) uitio non caret: idemque etiam auctoritate Græcorum scriptorum, potest emendari: ubi enim legitur: Itemque Elis in Peloponneso familias duas certas habet Iamundarum, unam: alteram, Glutidarum, aruspiciarum nobilitate

» bilitate præstantes, peccatum est in nomine prioris familiæ: ac pro Iamundarum, Iamidarum legi debet. non mirum autem est lapsos librariorum ob similitudinem harum dictionum. Clemens igitur Alexandrinus in primo Stromate inquit: καὶ Ἰαμῶν ἄλλῃ ἐν Ἰλιδι: ἀφ' οὗ οἱ Ἰαμίδαι. Pausanias quoque in Laconicis non longè ab Hellenio uico narrat monumentum extare, quod uatibus exædificatum sit, qui ex Elide uenerint, ac uocentur Iamidæ. Sed accuratè in primis copiosèque totam rem exponit Pindarus in v i. ode Olympiorum, qua Agefiàm Syracusum ornatur: eum enim originem ducere ostendit à familia Iamidarum. cuius etiam familiæ ducem, auctoremque Iamum, ex Euadna Apollinèque natum, celebrat. undeque ille ita uocatus sit, aperit: à uiolis nanque, quæ ἰα dicuntur, ipsum appellatum tradit. cum uerò ex Apolline natus sit, eum posteròsque præstantes futuros affirmat scientia exta interpretandi: gloriàmque illius gentis nunquam finem habituram.

Defensa compositio Ciceronis pro Archia, declaratumque uacare ea culpa illustrem illic locum, cuius insinuat ipsum Quintilianus.

CAP. XVI.

» **Q**UINTILIANVS in ix. libro, ubi de construendis uerbis disputat, & quæ uitia in ea re fugienda sint, ostendit, hoc etiam addit: Sed plurimum refert compositionis, quæ quibus anteponas. nam & Vomēs, frustis esculentis, uinum redolentibus, gremium suum & totum tribunal impleuit. & contra: Saxa atque solitudines uoci respondent: bestiarum saepe immanes cantu flectuntur, atque consistunt. magis id insurgere, si uerteretur. nam plus est, Saxa quam bestias commoueri: inest tamen compositioni decor. tradit igitur in constructione uerborum hoc etiam animaduertendum esse, quod ad vim sententiarum, non uerborum sonum, numerosque pertinet, ut posterior res, & quæ adiungitur grandior sit: ac denique, ut ipse loquitur, insurgat. cumque id à Cicerone seruatum esse ostendat in i i. Philippica (maius namque est, totum tribunal impleuisse, quam gremium suum, uomentem) in oratione pro Archia id custoditum non esse significat: cuius etiam rei rationem reddit dicens: Nam plus est saxa, quam bestias commoueri: neque tamen Cicero, si diligenter attendimus, saxa commoueri dicit. ut accepit Rhetor ille. sed saxa atque solitudines uoci respondere. quod quin uerum sit, dubitari non potest: intelligit enim, quod à nobis quoque Græco uerbo in nostrum sermonem infuso, ἰα uocatur: latini optimi auctores resonare imaginem dixerunt. quin saxa autem, & conualles, hoc faciant, uocumque simulacra reddant, dubium non est: cum tamen alterum, quod addit, incertius sit: & à quibusdam etiam non sine causa negetur. Cum igitur Cicero, quod constat: saxa uoci respondere dixerit: bestias autem immanes cantu flecti atque consistere, auxit manifestò rem, neque est

hoc accommodatum exemplum ei, quod ostendere voluit Quintilianus: nec laborat vlllo pacto locus hic ea culpa, qua ipse laborare ipsum affirmavit. nam culpa profecto fuisset, si grandi alicui magnoque, adderetur ad amplificandam rem, quod tenuius atque imbecillius foret. Quod autem cantu bestias immanes flecti atque consistere Cicero dixit, videtur significare, serpentes cantionibus a cursu reuocari, cogique manere, ut Virgilius locutus est, cum in pastorali poemate inquit: Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. ceruos autem equosque pastoriciis fistulis demulceri. quas tamen si intellexisset, immanes bestias non appellasset, cancrósque e cauis suis euocari, eodem sono delectatos; ut mul- lum etiam e profundo maris cantu ad summum trahi memoriae proditum est. quamuis doctissimus vir, maximusque harum rerum inuestigator in III. libro de moribus ad Eudemum, verum hoc esse credere non videatur, ac si vnquam huiuscemodi aliquid contigerit, portenti simile putat: cum affirmet non commoueri beluas, aut aspectu rerum pulchrarum, aut auditu concentuum vllorum: aut si aliquantulum animi ipsorum his rebus immutantur, id vim nullam, aut pondus habere.

Quaestio de loco quodam Euripidis, qui videtur mendosus.

C A P. X V I I.

HURIPIDIS senarius est ex Hippolyto coronato, quo chorus percussatur e nutrice Phædræ, cum accepisset reginam abstinere a cibo, quo consilio illa id faciat: *πότερον ὑπ' ἄτης, ἢ θανάτου πειρωμένη*. vereor autem, suspitione quadam ductus, ne macula sit in verbo, *ἄτης*, legique debeat pro illo, immutata vna tantum littera, *ἄσης*: neque enim video quid, *ἄτη*, illic valere possit, diuersum ab eo, quod adiungitur: quodque impellat ipsam ad mortem: nisi enim aliquid aduersi accidisset, non decreset mori. intelligitur hoc igitur (nisi fallor) in consequente re, quæ & ipsa existimatur interitus causa reginæ esse potuisse. quare si, ut indicavi, legeretur, res procederet. est enim *ἄση*, fastidium quoddam cibi satietasque, ut scilicet audito illam spatium trium dierum cibum non sumpsisse, chorus interrogarit: abstinere atne se, quod tedium ceperit ipsam epularum, quomodo affici, qui repleti nimis sunt, consueverunt: an quod a vita per inedia discedere velit? hæc (ut verum fatear) mera coniectura est: neque enim, cum libros etiam antiquos consuluerim, quicquam illic variatum inueni, non contemnenda tamen, ut arbitror. Totum igitur eruditissimæ acutisque viris proponere volui, qui diligenter animaduersa re, quid sentiri de hoc debeat, statuent. Plutarchus in Commentario, quo quaerit utraque animantes prudentiores, ea ne quæ in terris, an quæ in aquis viuunt, fastidio hoc cibi aliquando vrsas affici solere narrat: & quod remedium huic morbo adhibeant docet: *ἀσώδιω* autem quæ tædio hoc teneatur, appellat dicens: *ἄλλως δὲ ἀσώδης γονομένη πρὸς τὰς κερυνκίας τρέπεται, καὶ καθίσταται πρὸς ἄλλου σαλιπαρὰ καὶ μαλακὴν ἰκμάδι γλυκεία τὴν γλώσσαν ἔχουσα ὃ μαρτυροῦνται ἀνάπλωος γίνονται: καταπίουσα δὲ, ὠφελεῖται*. Plinius quoque remedij

dij huius meminit, quamuis morbum aliud sanare tradat, in octauo namque libro ait: Vrsi cum mandragoræ mala degustauere, formicas lambunt. nisi forte esus horum malorum causa est fastidij illius. Apud Herodotum autem in primo libro historiarum molestiam ægritudinemque animi videtur hoc verbum significare, quo loco rationem reddit, cur Persæ natos ex se intra quinquennium videre nollent, sed mulieribus alendos procul a conspectu suo, tradant: inquit enim: *Ἰνα, ἡ ἀποθήκη τρεφόμενος, μὴ δέμας ἀσίου ἀνδρὶ πᾶσι προσβάλλη*. Non oportere autem penitus castigationem hanc despicerem, quamuis vestigia ipsius in vetustis exemplaribus non appareant, declarat quod alij in eodem loci, manifestò mendosi in excusis, ne illic quidem integri sunt: sunt enim maculae quaedam, quæ multa secula manserunt. ut cum in fabula eiusdem Tragicæ, cui nomen est Ion, nunc legatur: *Ὅτι πρὸ θυμέλας ἄλλ' ἔραρει κύνος: οὐκ ἄλλα φοινισσάη πέδα κινήσεις*: neque solum in excusis, verum etiam in scriptis, quos vidi: vidi autem plures: & eos quidem multis partibus meliores, quam excusos, quis non intelligat, qui diligenter attendat, *κύνος*, non *κύνος*, legendum esse: loquitur enim Ion ipse, qui ædituus erat, & iniquo animo ferebat inquinari ab auibus templum Apollinis: unde minatur illis, primum autem voce abigere conatur aquilam: deinde cynam: nec contentus verbis, petit arcum. omne autem Poëtæ artificium, & quam accommodatus ille locus sit histrionibus, accuratè docuit Phalereus in libro *περὶ ἐργαλειῶν*: vbi rectè scriptum est *κύνος*.

Leda Helena matrem, in leonam uersam dictam ab Euripide: uirginemque item e genere Titanidarum in ceruam mutatam Dianæ uoluntate.

C A P. X V I I I.

LEDAE Tragicus in fabula, ab Helena vocata, ipsam inducens deploratam res aduersas Troianorum, excidiumque opulentæ quondam urbis, in fletu gemituque illo facit eam conuerso sermone ad Callistonein, Arcadicam virginem, fortunatiorem ipsam fuisse dicere matre sua Leda, quæ in leonam uersa sit. Huius autem Leda: *μεταμορφώσεως*, mentio nulla facta est à Latinis, quod sciam: nam qui plurimas collegit, poemataque de illis confecit, Ouidium ipsam arbitror reliquisse. nonnullæ præterea, quæ adhuc in commentariis Græcorum leguntur, ad aures Latinorum non uenerunt: nec à nostris Poëtis celebratæ sunt. Videndum præterea quam intelligat eruditus idem Poëta: statim enim apud eum Helena, in illa sua sententia permanens, inquit beatiorem quoque fuisse virginem, e genere Titanidarum Meropis filiam, quæ à Diana eiec-ta sit e choro: in ceruamque uersa ob eximiam pulchritudinem. verba Græca quæ edit, hæc sunt: *ὦ μάκαρ Ἀρκαδία πότῃ παρθένε, Καλλιτοῖ, Διὸς ἀλεχέων ἐπέβας τετραβάμοσι γούνοισι, ὡς πολὺν ματρὸς ἐμᾶς ἔλαχες πλέου Ἀμοργ-*

» φᾶ θηράρ λάχνα γύωι Ομησί λάβρω σχήμα λεάνυς Εξαλλάξας ἀχέα λύπης
 » Αντέποτ' Αρεμεις Δέχοροδ' Ατο Χρυσονέροτ' έλαφοι Μέροπ' τίσαιδα νόβ-
 » ραν Καλλοσίνας ένεκερ. Significare enim videtur huic quoque posteriori
 stuprum illatum : vnde à casta Dea exturbata è choro gregèque suo,
 ac poena illa affecta fit.

*Disputatur de more dialogorum: in quibus finguntur aliqui locuti
 inter se, quæ nunquam locuti sunt.*

CAP. XIX.

» **I**N epistola, qua misit ad M. Varronem libros suos Ci-
 » cero Academicarum quæstionum, in quo sermone
 » ipsum illum doctissimum virum disputantem indu-
 » xerat, cum eo ita familiariter locutus est: Puto fore vt
 » cum legeris, mirere nos id locutos esse inter nos, quod
 » nunquam locuti sumus, sed nosti morem dialogorū.
 » qui enim aliquos sermones habitos ab aliquibus fa-
 » ciunt, non quæ illi dixerint, ipsis tribuunt, sed ea quæ visum fuerit au-
 » ctoribus earum disputationum: conantur tamen quantum possunt, fa-
 » cere vt quadrent sententiæ personis, quæ ipsas edere finguntur. quod
 » persuasit Cicero, vt damnaret primos duos illos suos de his rebus ser-
 » mones: neque enim hominibus non omnino eruditis, versatisque diu
 » in tam acutis studiis, conueniebant tam subtiles disputationes. Id igitur
 » quod Cicero aperte confessus est se fecisse, pronuntiauit, vt memoriæ
 » proditum est, Socrates. cum enim audisset Platonem ipsum recitantem
 » sermonem, quem scripserat de amicitia, vocatum Lyfin, admirans in-
 » quit, Vt multa de me mentitus est hic adolescens: nō pauca enim nun-
 » quam à Socrate prolata scripsit, ac personæ ipsius falsò attribuit: neque
 » tamen hoc intellexit Socrates, peccasse Platonem aliqua in re: senten-
 » tiæque abhorrentes à iudicio suo sibi assignasse, sed tantum locutum
 » eum cum aliis, qui in eo sermone inducebantur, quæ nunquam locu-
 » tus fuerat, atque eò libentius (vt suspicari licet) sanctissimus senex a-
 » mouit à se sententias illas, quia prima pars eius sermonis consumitur in
 » lasciuio delicatòque amore ornando. Hoc autem quod retulimus So-
 » cratis dictum, memoriæ prodidit Laërtius in vita Platonis. longè au-
 » tem alio animo existimari potest Gorgias Leontinus in illum dixisse,
 » quod fertur pronuntiasse lecto sermone Platonis, quem ab ipso inscrip-
 » serat. traditum namque à nonnullis est Gorgiam conuersum ad eos,
 » qui præsentibus aderant, affirmasse nihil eorum se neque protulisse, ne-
 » que audisse à Platone. prorsus enim ille studuit opiniones eas, iudiciæq;
 » de illis rebus à se moliri, mendaciique arguere, quod à maleuolo ani-
 » mo proficisceretur. cum alij tradant eum dixisse, egregie scire Plato-
 » nem lædere quos velit: ac notas inurere aduersariis. verba Græca hæc
 » fuere: *ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἰαμβήσεν.*

Diuersa

Diuersa historia de Annibale memoriæ prodita declaratur.

CAP. XX.

» **O**NGE alia fama de Annibale, contrariâque inter
 » se, monumentis literarū prodita est: sunt enim Scri-
 » ptores, qui nefarij facti, & quod omnem insitam in
 » animo ipsius crudelitatem superet, eum infimulent:
 » sunt contra, qui id, vt nimis sæuum atque inhumana-
 » num, quamuis rebus suis vtile intelligeret, repudia-
 » tum ab eo tradant. Vt autem rem ipsam aperiam, &
 » qui auctores sint tantopere inter se pugnantis memoriæ indicem, (ita
 » enim facilius de re ipsa veritateque existimari poterit.) Porphyrus Ty-
 » rius in secundo libro *περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων*, narrat quendam extitisse,
 » qui Annibali cum exercitu in Italiam venienti, suaserit vt assuefaceret
 » eum humana carne vesci, ne penuria cibi vnquam laboraret: quod ta-
 » men consilium spreum sit. nam patrem etiam ipsius Amilcarem nar-
 » rarat nouo supplicio affectisse superatas à se bello copias mercenario-
 » rum, quia id scelus ausæ fuerant, & corporibus primùm suorū in præ-
 » lio interfectorum, deinde captiuorum, postea seruorum vitam tolera-
 » uerant, vt non veriti etiam sint postremum forti committere se ipsos: ac
 » quorum nomina exhibant. cibis fiebant reliquorum. Hos igitur ille in-
 » opia domitos, agmine elephantorum contriuit. nec fas esse iudicauit
 » manibus hominum contingi, qui omne humanum ius violassent. T.
 » Liuius contra in oratione, quam facit habitam à Romano consule post
 » Cannensem pugnam ad legatos Campanos, cum de immanitate exer-
 » citus Annibalis loqueretur, quæ & naturalem ortū habebat, & artificio
 » etiam ducis aucta erat, commemorauit hoc etiam ipsum excogitasse ad
 » efferandos animos eorum, & omni seruitiū ambuendos, quod multum
 » valebat ad eos in fide ac societate Romana retinendos. verba auctoris
 » hæc sunt: Poenus hostis, nè Africæ quidem indigena, ab vltimis ter-
 » rarum oris, freto Oceani, Herculisque columnis, expertem omnis iu-
 » ris, & conditionis, & linguæ propè humanæ militem trahit. Hunc na-
 » tura immitem, moribusque ferum, insuper ipse dux efferauit, pontibus
 » ac molibus ex humanorum corporum strue faciendis: & quod prolo-
 » qui etiam piget, vesci humanis corporibus docendo, & quæ sequun-
 » tur. Aut igitur Romanus consul, mendacio tempori illi apto, augere
 » feritatem hostium voluit: aut Porphyrus in ea re tradenda, quæ falsa
 » foret, proposito illi suo seruiuit: qui non solum ab humanis corpori-
 » bus abstinendum putabat, sed necare animantes vllas epularum causa
 » rectum esse non existimabat. Nam incendere etiam potuit Amilcarem
 » ad atrociter vindicandum in reliquias illius exercitus perfidia ipso-
 » rum, atque obstinatio animorum: generosi enim quoque populi ne tra-
 » derent se hostibus, id etiam ferūtur fecisse, quod libertatis defendendæ
 » causa laudi potius quam vituperationi datum est. Diuersi etiã Scripto-
 » res diuerso modo eam rem memoriæ mandare potuerunt.

Defensa

Defensa uetus communisque lectio loci cuiusdam ex epistola ad Atticum, qui sine causa mendosus à quibusdam existimatus est.

CAP. XXI.

LOCVM, quem adscribam, Ciceronis ex epistola quadam ad Atticum VII. libri libet explanare, quia video à nonnullis eum tentatum, ac falsò mendii infimulatum. Est autem ubi capto Corfinio, pulsòque ex Italia Cn. Pompeio, petit diligenter à Pomponio, ut explicet planè suum consilium de officio ipsius erga Cn. Magnum, ut penitus intelligat. Inquit igitur: Omnia sunt integra nobis. nihil prætermis-
 » est, quod non habeat sapientem excusationem, non modò probabilem.
 » nam certè, neque tum peccaui, cum imparatam iam Capuam, nò solùm
 » ignauia delectus, sed etiam perfidia suspicionem fugiens, accipere no-
 » lui: neque cum post conditiones pacis per L. Cæsarem & Fabatum al-
 » latas, caui ne animum eius offenderem, cui Pompeius iam armatus ar-
 » mato consulatum, triumphumque deferret. & quæ sequuntur. Omnis
 » autem res in eo posita est, quòd Cicero studet probare se officio boni
 » ciuis non defuisse: nihilque non fecisse, cuius non veram iustamque
 » causam afferre posset: eo enim nomine tunc laborabat, tanquam non-
 » nulla officia prætermisisset, quæ ab ipsius persona meritò requireban-
 » tur. Tria autem sunt tempora, quæ purgat. omnibus nanque illis vide-
 » batur quibusdam inclinatio fuisse in amicitiam C. Cæsaris, quod igitur
 » ait: omnia sunt integra nobis. significat se à culpa vacuū, nec quic-
 » quam prætermisisset, quod iure optimo Pompeius accusare possit. In
 » quo enim illius auctoritati primùm non paruit, cum Capuam, om-
 » nemque eam regionem procurare recusauit, docet se excusationem ha-
 » bere, quæ non solùm probari possit, verùm etiam declarat eum sapien-
 » tem fuisse, ac summo consilio usum. Quid autem timuerit, breui osten-
 » dit dicens, se fugisse id munus ob suspicionem, quæ animo ipsius hæse-
 » rat ignauia delectus: suspectum enim habebat delectum illum (ei au-
 » tem curæ in primis præponi debuit, ut verba hæc testantur: Ad quem
 » delectus, & summa negotij referatur) quia intelligebat impigrè nomi-
 » na daturus contra Cæsarem, à quo agrum acceperant. ut supra etiam a-
 » pertè narrat: Me Pompeius Capuam venire voluit, & adiuuare dele-
 » ctum, in quo parum prolixè respondent Campani coloni. Hanc igitur
 » pigritiam, parumque prolixam in eas partes voluntatem, appellat igna-
 » uiam, sed addit aliud etiam maius malum se ab illis timuisse, ne si fortè
 » uti illis copiis aliquando Respub. voluisset, illi fidem fallerent, obstricti
 » tantis beneficiis Cæsaris. In hac igitur parte videtur omnis scrupulus
 » fuisse: nam secundum tempus quod in suspicionè venire potuit, aper-
 » tè defendit: vexabatur autem maledictis multorum, quòd nimis ho-
 » nestè de causa Cæsaris in epistola ad illum locutus esset: quòdque sa-
 » pientiam ipsius admirabilem dixisset, atque alia talia. vnde Pomponius
 » epistolam eam peruulgatam esse molestè tulit, ut supra traditum est.

Tuetur

Tuetur autem tempus illud, quòd non aduersatus acriter sit Cæsari, cu-
 » piditatemque ipsius accusarit exemplo Pompeij ipsius. Tertium est,
 » quod paulò antè præterierat. vnde adiungit superioribus: Nec verò hæc
 » extrema quisquā potest iure reprehendere, quòd mare non transierim.
 » Sed ne in hac quidem expositione rerum difficultas vlla manet. Si
 » quis igitur diligenter attendat, manifestò intelliget non purgare se Ci-
 » ceronem, quòd quædam fecerit, quæ non oportebat: sed contrà, quòd
 » nonnulla non fecerit, quæ ab eo expectabantur. qua de causa supra in-
 » quit: nihil prætermisum est. nam quod videri potuit nonnihil illius
 » negotij attigisse, quod sine vlla dubitatione Pompeius tractari ab ipso
 » volebat, non sequitur, ut totum onus Cicero suscepit. imparatam au-
 » tem Capuam vocauit: quia nullum illic primùm præsidium erat. particu-
 » lula iam, quæ statim sequitur, valet, ut opinor illo ipso tempore urbem
 » eam sine præsidio fuisse. nam initio illic copiarum aliquid fuit, quod
 » postea inde abductum à Cneo est.

Deleta macula ex oratione pro L. Flacco.

CAP. XXI.

CICERO pro L. Flacco: Quod ergo vnus Asclepiades,
 » fortuna, egens: vita, turpis: existimatione, damnatus:
 » impudentia atque audacia fretus, sine tabulis, sine au-
 » ctore legerit, id nos quasi crimè, aut testimonium per-
 » timescamus? In exculis libris hic locus non sine causa
 » notula adposita mendosus esse indicatus est. ipse quid
 » de illo existimem, quomodoque corrigi posse putem, coniectura qua-
 » dam ductus, aperiam: arbitror enim vitium esse in verbo illo, legerit.
 » quod si pro ipso ponatur, iecerit, duabus literis immutatis, quarum al-
 » tera, figura, altera verò, sono priori similis est, omnis fortasse macula
 » sublata erit. cum tamen castigationis huius veteres libros auctores, te-
 » stesque, non habeam, non omnino illi confido, totamque rem ingenio-
 » sis eruditisque hominibus ponderandam trado. ipse certè pro C. Plan-
 » cio eodem pacto locutus est: Iacis adulteria, quæ nemo non modò no-
 » mine, sed ne suspicione quidem, possit agnoscere. Sed etiam iacere
 » contumeliam idem dixit. quod & ipsum valde simile huic est. Lapsos
 » autem sæpe fuisse librarios in prima litera fingenda propter similitu-
 » dinem, quam habet cum altera illa, facile animaduertere potuere, qui
 » studij aliquid posuerunt in conferendis cum antiquis libris bonis au-
 » ctoribus. nam locus hic Plauti è Pseudolo nullo alio vitio laborat. Nam
 » ego in meo pectore prius ita parauit copias Duplices triplices dolos
 » perfidias, ut vbique cum hostibus Congrediar malorum meum fretus
 » virtute, ne mei Dicam industria. legendum enim est, maiorum meum.
 » Ne videatur autem alicui durum contraxisse Poëtam antiquo more
 » hæc nomina, eodem pacto locutus est in Persa, ore parasiti, à quo hæc
 » eduntur: Pol deum virtute dicam, & maiorum meum. Ne te indotatam
 » dicas. nolo etiam præterire, quin indicem locum hunc orationis pro P.
 » Quintio. Ita fit, ut ego, qui tela depellere, & vulneribus mederi de-
 » beam, tum id facere cogar, cum etiam telum aduersarius nullum iecerit:
 » aliter

aliter legi in calamo scriptis exemplaribus. legerit enim in pluribus, quæ vidi, scriptum est, non iecerit: quod certè multùm valet ad declarandum, quod docui, immutari solitas imperitia librariorum has literas: confirmandumque iudicium meum, qui arbitror superiore in loco pro legerit, scribi oportere iecerit, siue pro Quintio peruulgata locutio retinenda est, vt puto: siue pro illa, vetustior reponenda. in quosdam etiam excusos libros superiore ætate manauit illa lectio: nec solùm eo loco, sed paulò etiam infrà iterum: habent enim iidem: Quasi venenatum ali quòd telum legerint: correctum autem ab aliquo de opinione arbitror, vt in postea excusis legitur.

Disputatio de sententia quadam Ciceronis pro Milone, ubi iudicij Orestis meminit, qui à Minerua dissentientibus inter se iudicibus, maternelæ cædis absolutus est.

C A P. XXIII.

ICERO antequàm causam Milonis exponeret, atque argumentis confirmaret, quæ ab inimicis rei, atque improbis ciuibus sæpe in senatu concionè que iactata erant, contra salutem ipsius, refutans inquit: Itaque hoc Iudices non sine causâ fictis fabulis doctissimi homines memoriæ prodiderunt, eum qui patris vlciscendi causa matrem necauisset, variatis hominum sententiis, non solùm diuina, sed etiam deæ sapientissimæ sententia liberatum. Primum enim eorum, quæ iactabant, erat, non esse fas intueri lucem ei, qui à se hominem occisum fateatur. Videtur autem hoc sumptum esse ex oratione Demosthenis contra Aristocratem, quo loco ita loquitur, existimare se illos, qui primi legem tulerunt de nece hominis, accuratè secum quæsisse, num omnis mors alicui illata, scelus in se haberet, an contra quædam esset, quæ non contaminaret, sed puros mundosque auctores cædis relinqueret. cùm autem secum cogitassent Orestem, qui matrem interfecerat, nec factum inficiabatur, iudicibus diis immortalibus, elapsum, statuisse necem quandam iustam esse. nam idem hoc iudicium Cicero intelligit, quamuis personam nomine non appellet, vt Demosthenes fecit. fortasse etiam Aeschylum significat, qui totam rem diligenter in Eumenidibus complexus est. variatas enim sententias hominum M. Tullius vocat, quæ fuerunt inter se magnopere discrepantes: dimidia enim pars absoluebat: dimidia verò condemnabat. id autem videns Minerua ipsa auxilium tulit Oresti, ac suo suffragio illum liberauit. quod tangit Cicero, affirmans matricidam non solùm diuina, sed etiam sapientissimæ Deæ sententia liberatum, primæ enim sapientiæ inter Deas huic sine controuersia deferebantur. apud Aeschylum autem ipsa ita eo tempore loquitur: *Εμὲν τὸ δ' ἔργον, λοιπὴν κρίναι δὲ Μίλων, ἢ ἄφρον δ' ἄρεσιν τὸ δ' ἔργον προσθίσουμαι.* Hunc autem Ennii versum in Eumenidibus, qui legitur apud Nonium: Dico vicisse Orestem, vos ab hoc facebsite, affirmari à Minerua itidem pronunciatum, Orestem absolute, ac furias, quæ ipsum agitabant, ab eo abigente.

Deleta

Deleta: macula è M. Varronis loco de lingua Latina, ubi docet qua de causa, qui lumen affert, dicatur lucere.

C A P. XXIII.

OCVS hic M. Varronis è sexto libro de lingua Latina sic legitur in excusis nunc omnibus libris, Aldinum certè exemplar: quæque illud tempore consecuta sunt, ita habent: Qui adlucet, dicitur lucem abluere: & luce dissoluuntur tenebræ. multis autem modis hinc peccatum est, vt spero me probaturum. In antiquissimo autem libro, vt in iis etiã, qui superiore ætate impressi formis sunt (nisi fallor) hic locus, aut integer incorruptusque est: aut, si maculæ aliquid restat, tenuis illa est, & quæ nullo negotio elui possit: Sic enim illi habent: Qui adlucet, dicitur lucere, abluere, quæ sequuntur. quare, si præpositionem ab, separes à verbo indefiniti temporis, cui perperam illic hæret, omne mendum sustuleris: vt vera prorsus lectio hæc esse intelligatur. Qui adlucet, dicitur lucere, ab luere. non docuit igitur vir doctissimus, quid valeat lucem abluere, quod fortasse nunquàm dictum est à vetere aliquo scriptore: neque rationem iuncti eius verbi adlucet, explicat: est enim illud vnà cum pronomine declaratio simplicis verbi, sed propositum ipsi est ostendere vnde lucere dictum sit. Primum autem declarat, qui dicatur lucere: quod dicebatur de illo, qui adlucet, id est, lumen affert: lucere autem ipsum nominatum vult ab luere. quod valet dissoluere. quæ autem illic dissolutio fiat, statim significat, adiungens: & luce dissoluuntur tenebræ. vt autem hæc explicatio huius verbi probabilis est, ita ratio illa, quæ tradebatur ea lectione, insulsa & ridicula: si valet abluere, quod valere solet. quàm aptè verò lux abluui dici potuerit, omnes (vt arbitror) intelligunt. non respondere etiam, quæ sequuntur, huic notioni huius verbi, apparet. Quin putet autem ipse luere significare dissoluere, dubitandum non est: testimoniis nanque hoc ipsius planum sit. In quinto enim libro vbi docet, vnde dictæ sint falces lumariæ, inquit: Lumariæ sunt, quibus secant lumecta, id est, cùm in agris serpunt spinæ, quas ab terra agricolæ soluunt, id est, luunt, lumecta. item ibi vnde vocatum sit lucrum. Lucrum inquit ab luendo, si amplius quàm vt exolueret quanti esset, ceptum. Prætereà, in hoc ipso libro suprâ, quo loco lustrum etymon affert, lustrum nominatum tempus quinquennale à luendo, id est, soluendo. Possè autem lucere, id quod Varro indicat: ipseque suprâ declarauit, vt Plauti multis exemplis, ita etiam auctoritate suauissimi epigrammatis confirmatur, quod à Valerio Aedituo scriptum, apud Gellium legitur: initium enim eius est: Quid faculam præfers Phileros? qua nil opus nobis. Ibis hic lucet pectore flamma satis.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XIII.

Declaratio uerborum eorum in epistola M. Antonij, quibus factum
Senatus accusat, qui uectigalia concessa ipsis
à Cæsare, Lupercis ademerat.

C A P. I.

» **Q**UOD M. Antonius in epistola ad Hir-
» tum & Cæsarem, ut crimen, obiecit senatui in
» aliis multis, ut ipsi videbatur, improbi-
» simis factis, scribens: Vectigalia Iuliana Lupercis
» ademistis. non curauit Cicero illic refellere,
» sed contrà quiddam tetigit, quod turpem
» maculam Antonij renouaret: declararetque
» cum summæ audaciæ, & abiecti prorsus pu-
» doris esse, qui Lupercorum mentionem fa-
» ceret: cum audito illo nomine, in memo-
» riam statim omnibus rediret res Romanis hominibus odiosa, cuius ipse
» nefariè auctor fuerat. In epistola uerò ad Cæsarem Iunio-
» rem, intelligitur M. Tullium rem purgasse, factumque hoc Senatus comprobasse
» uerbis quibusdam, quæ inde sumpta, apud Nonium leguntur, sunt au-
» tem hæc: Cum constet Cæsarem Lupercis id uectigal dedisse, quæ ante
» poterat id constare? Perspicitur autem uetustate possessionis causam
» suam defendisse Lupercos, quod tamen Cicero cõfutat: falsumque esse
» docet. De hoc uerò illo tempore actum esse in Senatu referente Trib.
» Plebis manifestò intelligitur ex primis uerbis v. 11. Philippicæ.

Cum

Cum Horatius tradiderit Telephum, quamuis rebus aduersis oppres-
sus tunc foret, magnificè de se locutum, idem testimonio
illius ipsius declaratum: principio oratio-
nis, qua hoc fecit, huc allato.

C A P. II.

» **H**ORATIVVS in epistola, qua collegit multa præcepta
» ad Poëtarum artem pertinentia, cum docuisset oportere
» personarum, quæ motum aliquem in animis spectato-
» rum excitare uolunt, eodem genere perturbationis affe-
» ctas uideri, atque id exemplis confirmaret, inquit:
» Telephus & Peleus, cum pauper & exul uterque, Pro-
» iicit ampullas, & sesquipedalia uerba, Si curat cor spe-
» etantis tetigisse querela. Hoc autem utilitati eius rei demonstrandæ mi-
» rificè aptum erat: nisi enim obliuiscerentur fortunarum suarum, miseri illi & ca-
» lamitosi uiri fortiter egissent, sine suo excidissent: nec unquam scif-
» sent, ut qui audiebant, misericordia illorum caperentur, indignosque
» ipsos putarent malis, quibus tunc premebantur. Tragediæ autem, qui-
» bus inducti erant, nullo modo fracti rebus aduersis, cum perierint: inci-
» derim autem in initium orationis, quam habuit apud principes Græco-
» rum Telephus, quod hoc ipsum confirmat, uolui ipsam indicare, atque
» hic ponere. Ita autem ille, se purgans, exorsus est: *Μή μοι φρονήσῃς ἀν-
» δρες, ἐλλείπων ἄκροισι, Εἰ πτωχὸς ὤρ, τέτλην ὃ ἐσθλοῖσι λέγειν.* Citantur uerò
» hi ab interprete Aristophanis, cum poëta ille in Acharnensibus ri-
» sum captans, leuiter immutatis uerbis his, parodia est usus, atque in-
» quit: *Μή μοι φρονήσῃς ἀνδρες οἱ θεῶμενοι. Εἰ πτωχὸς ὤρ ἐπειρὶ ὃ ἀθλοῦσιν λέ-
» γειν. Μὲλλω περὶ ἀπώλεως, φρυγῶν πτωχῶν.* libenter enim tragico illi illu-
» debat facetissimus Comicus, habebat & mores, & uersus ipsius, mate-
» riam multorum iocorum. Animaduertendum autem eodem modo,
» quo Flaccus spectantem pro spectatorem inquit, ita etiam Aristopha-
» nem θεῶμενους pro θεῶσιν appellasse, quod etiam alibi fecit.

Locus in Oratore emendatus: ubi de prisca scribendi ratione Cicero
differit: declaratumque tres Græcas literas sepe in-
ter se locum commutare.

C A P. III.

» **L**OCVM hunc Ciceronis ex Oratore puto corruptum
» esse: cum enim in excusis nunc passim ita legatur: Pur-
» rum semper Ennius, nunquam Pyrrhum. Vi patefece-
» runt Fruges, non Phryges, ipsius antiqui declarant li-
» bri. arbitror scribi debere Burrum semper Ennius. &
» Vi patefecerunt Bruges. atque id, & uerbis Ciceronis
» ipsius, quæ statim adiungit, motus, & testimonio Quintiliani: qui in
» primo libro ubi de literarum immutationibus differit, inquit: Sed b.
» quoque in locum aliarum dedimus aliquando. unde Burrus, & Bruges,
» & Belæna

» & Belæna. necnon eadem fecit ex duello bellum. vnde Duellios qui-
 » dam dicere Bellios aufi. ostendit igitur manifestò Quintilianus b. in
 locum aliarum transire solitam. primùmque in p. deinde in φ. necnon
 pro duabus, etiam du, aliquando accipi solitam. cùm autem exemplis
 primæ mutationis vtatur duobus illis nominibus, quæ Cicero quoque
 ponit, Ennij consuetudinem existimare debemus cum respexisse: no-
 minaque in poemate illius posita intellexisse. Idem etiã indicauit Sext.
 » Pompeius in 11. libro scribens: Balæna nomen à Græco descendit. hanc
 » illi φαλαγγα dicunt. antiqua consuetudine: qua πύργου, Burrhum: πύξου
 » Buxum dicebant. vnde etiam suspicari licet apud Quintilianum in su-
 » periore loco pro Belæna Balæna legi debere. Sed cùm Cicero addat:
 » Nec enim Græcam literam adhibebant, nunc autè etiam duas. in poste-
 » riore nomine (nisi fallor) aliter duæ Græcæ literæ vitari nequeunt, nisi
 » immutetur φ. in aliam literam. Vt illic in b. verfa est. nam qui, si Fruges
 » pro φρύγες scriberetur, crederet ipsam immutatã, meo iudicio peccaret:
 » neque enim sonus ipsius immutatus, sed forma tantùm. Quòd si in lo-
 » cum eius b. ponimus, tunc verè illam immutatam dicere possumus: fo-
 » nus nanque variatus est. vicinitas autem harum literarũ, quòdque suo
 » iure possint inter se locum commutare, perspicitur etiam inde, quòd
 » Athenæus in x i i i. libro λεπτοσοριστων affirmat eandem nucem, tribus
 » modis in prima litera variari. fratres nanque, qui scripserat de rebus ru-
 » sticis secutos Syros, vbi nascebantur, tradit pistacia appellare: Nicandru
 » verò in Georgicis suis aspirata eadem litera, phistacia. Posidonium au-
 » tem, bistacia. nam quòd hunc ipsum Stoicum citat, locumq; è 111. libro
 » historiarum, quas ille scripsit, adducit, in quo arboris huius natura, nu-
 » cisque diligenter describitur, tollendum illinc scripturæ erratũ est: cùm
 » enim legatur in impressis Athenæi exemplaribus: Τάδι' ἐνδον ἐγγλωσσον,
 » ἢ τὸ κωνέου τῶν φρεβίλων, ἢ τῶν μὲν εὐχνομοῦ: Νύδου δὲ μελλοῦ. manifestò scri-
 » bi debet κώνου, sublata media diphthongo: quid enim huc faciat cicuta,
 » quam vox illa ostendit, quos autem conos à forma vocet, apertum est.
 » vnde etiam Catullus conigeram pinum appellauit. libèter autem mon-
 » strauit locum illũ Posidonij. Vt enim perspicere potui, egregie respon-
 » det rei ipsi descriptio, ac pictura illius stirpis: ipse nanque olim semen ex
 » Alexandria Aegypti allatum seui: idque in iustam arboris altitudinem
 » creuit. Cùm igitur dicat ferre fructum vuarum more conglobatum, id è
 » floribus cognosci potest: qui racematim botryonisque speciem præ-
 » bentes, funduntur. ob cœli tamen nostri intemperiem magna ex parte
 » cadunt: quique in nucem formantur, ad maturitatem ob eam rem apud
 » nos non perueniunt. cetera ex nucibus ipsis possunt intelligi, quorum
 » magna vis huc importatur, cùm gratæ sint in secundis delicatioribus
 » mensis. Sed vt ad id redeam, de quo primùm agebam, transire p. in b.
 » apud veteres Latinos solitam, confirmatur etiam exemplo Comico-
 » rum seruorum: quibus à colore capillorum nomen à Græcis imposi-
 » tum erat: cùm enim πυργίαι eo sermone vocarentur, vt alij ξανθίαι, à La-
 » tinis hi Byrrhiæ vocati sint. vt apud Terentium etiam scriptum est. qui
 » inquit: ibi fortè huius video Byrrhiam, nullam enim aliam huius no-
 » minis rationem video.

Cretam

Cretam, qua in obfignandis literis Asiæ populi utebantur, uideri eam
 esse, quam Herodotus γλυσιμαντιδα uocauit.

CAP. IIII.

ERRAE cuiusdam, qua pro cera utebantur in lite-
 ris obfignandis Asiæ populi, meminit Cicero, illius-
 que argumento amoliri crimen à L. Flacco, quem
 defendebat, conatus est. quod scriptum testimoniũ,
 quo reus valde premebatur, ceram haberet, non cre-
 tam, qua omnes illi homines & in publicis, & in pri-
 uatis literis, vt consueverunt. vnde argumentabatur
 illud fictum & adulterinum esse: cretam enim Asiaticam appellat. eiu-
 » dem quoq; mentionem fecit Herodotus in Euterpe his verbis: Καὶ ἐπέτα
 » γλυσιμαντιδα ἐπιπλασως, ἐπιβάλλεται τὸν δακτύλιον. loquitur autè de institu-
 » tis sacerdotum Aegyptiorum, qui boues rei diuinæ idoneos, & qui pro
 » victimis rectè cædi possent, antea diligenter spectabant: probatisque no-
 » tam hoc pacto adponebant: cùm capitis poena plecteretur, qui bouem
 » non à sacerdote antea probatum: & vt ipse loquitur, ἀσήμεντρον, imo-
 » lasset. Animaduertendus prætereà mos veterum in eadem hac re: ante-
 » quam enim literas recitarent, iubebant aduersus quos facerent; ne per-
 » fugij aliquid postea haberent, dicerentque fictas esse, cognoscere signũ.
 » id significauit Cicero in 11. concione in Catilinam: ait enim: Atque ibi
 » vehementissimè perturbatus Lentulus, tamen signum & manum suam
 » cognouit. Sed etiam Sallustius in eisdem illis rebus narrãdis: Igitur per-
 » lectis literis, cùm prius omnes sua signa cognouissent, Senatus decreuit.
 » & quæ sequuntur. Plautus quoque in Bacchidibus vbi dolum Chryfali
 » exponit, & quemadmodum fallacibus literis tetigerit imprudentem
 » senem, ostendit. Nunc hæc tabellas ferre me iussit tibi. orabat, quod
 » istic est scriptum, fieret. cedo. Sed nosce signum. Noui. Xenophon in v.
 » libro de rebus Græcorum narrat, cùm Tiribazus literas regis Persarum
 » lecturus esset, quod institutum nos quoque seruamus, iis qui audituri
 » essent, prius signa eadem de causa ostendisse: hæc enim eius verba sunt:
 » ἐπειδὴ δὲ ξυνήλθον, ἐπιδάξας ὁ τριβῶν τὰ βασιλέως σημεῖα, ἀνεγίνωσκε τὰ γε-
 » γραμμένα.

Notio Græci huius nominis ἐκτροπαὶ explicata: indicatũque M. Var-
 ronis locus, ubi id deprauatum erat.

CAP. V.

K ΤΡΟΠΑΙ vocabantur à Græcis (nisi fallor) di-
 uerticula, id est loca quædam in viis, vbi errare, re-
 ctòque itinere digredi facile possent viatores. vsus
 est Aristophanes in βατραχίαις hoc verbo, quo loco
 induxit Liberum patrem cum Hercule loquentem.
 Indutus nanque Bacchus vestitu Herculis, deside-
 riòque animi sui ipsi exposito, ostendit cupere se ab
 eo intelligere, quibus hospitibus apud inferos vsus sit, cùm Cerberum

extracturus eò accessit, non portus, reliquá que omnia, quæ peregrinantibus accommodata sunt. In quibus etiam ectropas has posuit. cum metueret ne imperitus viæ, erraret, tanquàm omnia, quæ hîc iter facientibus venire possunt, sub terra etiam vsu veniat: inquit igitur: *Διμύκας, ἀρτοπάλια, Πορνεί, ἀναπαύλας, ἐκτροπὰς, κρήνας, ὀδοὺς. Πόλεις, διαίτας, πανδοκαστρίας, ὅπου Κόρβας ἀλίγισσι,* risum enim Poëta mouere voluit, qui deum, tantum iter parantem, de his rebus sollicitum fecit. Vfus etiam Aeschines contra Ctesiphontem, sed μεταφορικῶς. vbi scilicet admonuit diligenter iudices ne paterentur Demosthenem in defensione à causâ discedere, atque aliquid extra rem afferre, sed exitus clauderent: ipsique diuertacula omnia feruarent: loquitur enim tanquàm de fera, quæ in saltu aliquo à venatoribus inclusa: retibusque vndique cincta, conetur aliqua occulta via erumpere. Verba ipsius, elegantiae plena, hæc sunt: *καὶ μὴ ἔατε αὐτὸν ἕξω τῆς παρανόμου λόγος περιττοῦται, ἀλλ' ἐγκαθήμενοι, καὶ ἐνεδρῶντες ἐν τῇ ἀηροάσει, εἰσελαύνετε αὐτὸν εἰς τὰς τῆς πράγματιος λόγος, καὶ τὰς ἐκτροπὰς αὐτῆς τῶν λόγων ἐπιτηρεῖτε.* M. etiam Varronem hoc vocabulo vsum affirmari: vt enim nullo negotio intelligitur ex plurimis testimoniis ipsius citatis à veteribus Grammaticis, miscebat ille libenter Græca vocabula Latinis. Apud Noniū igitur vbi notiones huius vocis Spissum tradit, cum in exculis legatur, Erraremus: extrophas, esse multas. omnino notū esse, sed spissum iter: arbitror scribendū esse ectropas.

Sententia, quæ apud Terentium refertur de amore proprio, celebrata etiam ostenditur in Medea Euripidis.

CAP. VI.

QUOD seruulus homo apud Terentium in Andria verum esse affirmat, ac vulgò dici solere ostendit: Omnes sibi melius esse malle, quam alteri, apud Euripidem quoque in Medea pædagogus nutrici in mentem redigit: castigans illam leuiter, quòd miraretur Iasonem anteponere vtilitates proprias commodis liberorum: cum omnes mortales huiusmodi sint, ac se ipsos in primis diligant: quæ autem cotidiæ fiunt, admirationem nullam nobis gignere debent. estque negligentis admodum viri illa aliquando non animaduertisse. Hæc igitur custodis illius liberorum Medæe verba sunt: *Τίς δ' οὐ χιθναῖον ἀρτί γινώσκεις τὸδε ὡς πᾶς τίς αὐτὸν τῆς πέλας μᾶλλον φιλεῖ.*

Queritur quis fuerit Octavius ille, cuius mors defletur noto epigrammate: nec non Sciron, de quo mentio est alio in carmine, eodem loco posito.

CAP. VII.

QUIS deus Octavi te nobis abstulit? an quæ Dicunt, ab nimio pocula dura, mero? Vobis si culpa est bilis, sua quemque sequuntur Fata, quid immeriti, crimen habent cyathi?

Scripta

Scripta quidem tua nos multum mirabimur: & te Raptum, & Romanam flebimus historiam. Sed tu nullus eris, peruersi dicite manes, Nunc superesse patri quod fuit inuidia.

Hoc epigramma, cuiusmodi est, legitur post Iulium in Priapum: eius autem & auctor incertus est, & is cuius interitus ipso deploratur: quamuis illius nomen positum in eo appareat: ad eum enim sermonem dirigit Poëta. miror autem, cum clarum illum fuisse doctrina, monumentisque ingenij illic tradatur (nam scripsisse ipsum historiam inde percipimus) quomodo nomen eius euauerit. ipse certe cum diu multumque cogitarem, nunquam cui conueniant veterum scriptorum, ea quæ ipsi illic tribuuntur, potui indagare. nisi forte Octavius illum intelligit, cuius meminit Horatius in x. satyra primi libri, dum alios etiam eruditos viros, amicitia secum coniunctos, appellat. quorum iudicium magni æstimabat: quosque existimatores suorum esse Poëmatum volebat, contemptis imperitis atque inuidis: inquit enim: Plotius, & Varus, Mæcenas, Virgiliusque, Valgius & probet hæc Octavius optimus, atque Fuscus, & hæc vtinam Viscorum laudet vterque. & quæ sequuntur. Animaduertendum autem, cum mortis eius causam dubiam fuisse narraret, multosque dixisse vini copiam in culpa fuisse, auctorem carminis hoc purgare, assignareque id damnum bili. nam quod raptum illum inquit, significare videtur subito genere leti fuisse extinctum: hæc enim vis huius verbi videtur. An vacet autem omni mendo epigramma, affirmare non ausim: potius enim metuo ne maculis nonnullis inquinatum sit. in re tamen tam incerta nulli parti sanandæ temerè manum adhiberem. non defuerunt tamen acuti & eruditi viri, qui vltimum versum ita corrigendum putarint. Hunc superesse patri, quæ fuit inuidia? Eodem in loco cum plura epigrammata legantur, quæ vt diuersorum Poëtarum videntur, ita etiam diuersa magnoperèque inter se distantia argumenta habent, Scironis quoque cuiusdam docti viri: paruoque contenti Philosophi, bis mentio habetur, semel in scazonte, quo auctor ostendit velle se Athenas nauigare ad excolendum pectus optimis artibus. Ita enim loquitur: Nos ad beatos vela mittimus portus Magni petentes docta dicta Scironis. iterum autem in hexasticho: quo villula possessa ab illo inuocatur, conuerso sermone ad eam, Poëta Villula, quæ Scironis eras, & pauper agelle. Verum illi domino tu quoque diuitiæ. & quæ sequuntur. Suspicio autem ex iis duobus locis ipsum Epicureum fuisse: illa enim in primis *αἰγείσις* tunc à Romanis hominibus expetebatur: Epicureique præcipuè tenuem victum colebant, atque in hortulis suis humilibusque domiciliis tranquillo animo viuebant. vnde mecum aliquando cogitavi, an hic ille esset, cuius meminit Cicero in Lucullo, cum ait: Omnia meminit Sciron Epicuri dogmata. nihil sanè certi de hoc dici potest, opinionem tamen hanc omnino explodi non debere puto: nec studium meum exagitari, conantis memoriam eruditorum, olim valde celebratam: iniquitate autem temporum obscuratam ac penè extinctam, renouare. Qui Virgilij vitam scripsit, doctore ipsum vsu Sirone quodam tradit:

q ij

qui vt videtur, hic est: quamuis nomen aliquantulum variatum sit: ait enim: Audiuit à Sirone præcepta Epicuri, cuius doctrinæ socium habuit Varum. nam Scironem immanem importunumque latronem etiam appellatum, constat. Sed ventus quoque certus ita vocabatur: cuius meminuit Aeschines orator in prima epistola his verbis: *λυχαίνες ἐκ μουνη-
χίας ἐσπέρας λαμπρῶ σφόδρα σείρονι περὶ μέστω ἡμέραν κατ' ἡχθημεν εἰς νήριασιν
χίωρ.* ipsi autem à loco vnde flaret: scopulisque, quos infederat pirata ille, nomen inditum erat, qui & ipsi ab illo nomen nacti fuerant.

*Mirum, quod tradunt veteres de cultu croci, expositum: cum
etas nostra longè alia ratione serat.*

CAP. VIII.

VOD veteres de croci natura cultuque tradunt, magnopere discrepat à consuetudine nostri temporis: curaque, quam nunc in eo tuendo rustici homines adhibent: illi nanque, si fidem habemus iis, qui de agri confitura scripserunt, loca vbi fererent, eligebant pressa vestigiis hominum: arbitrabanturque quantum magis solum tereretur, tantò melius prouenire: nunc verò nihil tam inimicum putant, quam pedibus terram eam calcari, summòque studio inde, & beluas, & homines arcent. Plinius quoque id testatus est, locum vertens Theophrasti è vi. libro de iis, quæ oriuntur è terra: inquit enim: Gaudet calcari & atteri pede: pereundòque melius prouenit, idè iuxta semitas ac fontes lætissimum. Græci autem scriptoris verba hæc sunt: quibus diligenter animaduersis ratio etiam, qua Plinius in vertendis sententiis Græcorum utebatur, intelligitur: *φιλέει δὲ καὶ πᾶσι γίνεσθαι καὶ γίνεσθαι καλλίω κατὰ τριβομένους κάτω τῆς ῥίζης, διὸ καὶ παρὰ τὰς ἑδοὺς, καὶ ἐν τοῖς κροτητοῖς καλλίως.* quod enim Theophrastus inquit lætiores fieri, si conculcetur radix terra obruta, ipse reddidit, rem augens, vel potiùs ludere in hoc volens, pereundòque melius prouenit: hoc enim prorsus incredibile est, fierique non potest: quod enim perit, perditur, ne dum melius fiat. vnde Theodorus, qui reliqua verbis Plinij expressit, in hoc rectè eum secutus non est. Sed ait: Et melius ita euadit: radice attrita pede inferius. Præterea quod est illic *ἐν τοῖς κροτητοῖς*, iuxta fontes vertit, quia solum prope fontes solidum ac durum est: pedibus nanque haurientium aquam, animique causa illic degentium, calcatur ac premitur. *κροτητὰ* verò loca vocantur, quæ pedibus saltantium pulsantur: atque ita indurescunt: hoc autem videtur Lucretius intellexisse, cum inquit: Principiò pars terrai nonnulla, perusta Solibus assiduis: multa pulsata pedum vi, & quæ sequuntur.

Quid

*Quid valeat corpus solidum apud Terentium: quomodoque Græci
idem appellant. aliæque uocabuli huius, Solidum,
notiones explanata.*

CAP. IX.

VOD Terentianus Chærea in bonis virginis, quam ferebat in cœlum, posuit, corpus solidum eam habere, à Lucilio quoque magnæ laudi datum fuerat mulieri: hæc enim ipsius verba citantur à Nonio è libro xxi. Hic corpus solidum inuenies: hinc stare papillas Pectore marmoreo. arbitror autem hinc solidum valere, quod Græci *πυκνὸν* vocant. vnde bonum corporis habitum definiens, aiebant esse, *πυκνότητι καὶ σαρκὸς*. Vsurpant etiam quandoque solidum Latini auctores ad rem sine corpore, & quæ tangi nō potest, transferentes: intelliguntque id, quod firmum expressumque est, non adumbratum, vt cum Cicero solidam laudem gloriamque vocat. Præterea in diuinatione in Verrem, cum ait: At enim solidum id est, vt me Siculi maximè velint: alterum illud credo obscurum est, à quo Verres minimè accusari velit: Ita enim prorsus scribi debet. quod in posterioribus meis in epistolas Ciceronis castigationibus olim adnotauit: quamuis in excusis melioris etiam notæ perperam adhuc legatur, solum: significatque illic certum ac stabile, quod labefactari nulla ratione queat: vt vulgò etiam nunc loquimur: aliquantulum enim contaminata hac voce nostra lingua vtimur, cum idem hoc ostendere volumus: pluribusque propositis: vno autem, aut altero ex iis confirmato, quod ita explanatum putamus, vt tentari posse non videatur, illud manere iam certumque haberi, ita loquentes, postulamus. vt manifestò hinc Cicero fecisse perspicitur. Animaduertendum autem in patrio sermone, quamuis ab eodem hoc Latino nomine vtrunque videatur esse deriuatum, in primo illo significato nos dicere, sodo: in postremo verò hoc, saldo. Plautus cum idem intelligeret in Bacchidibus, stabile inquit: ita enim induxit Mnesilochum secum loquentem: Profectò stabile est me patri aurum reddere. Paulò autem suprà idem dixerat, vnde notio huius verbi manifestò tenetur. Decretum est renumerare iam omne aurum patri.

*Acutum dictum, quo quidam falsamentarij filium tetigit, cum
legatur in Rhetorica ad Herennium, ostenditur è
Græco fuisse uersum.*

CAP. X.

ORNIFICIUS IN IIII. libro de arte dicendi ad Herennium, quum significationem ab ipso appellatam (figura autem illa est, quæ plus in suspitione relinquit, quam positum est in oratione) pluribus modis fieri dixisset: in iis que per consequentiam: atque huius rationis exemplum poneret, inquit: Vt si falsamentarij filio dicas: Quiesce tu, cuius pater cubito se emungere solebat. Huius autem

quoque vocis meminit Plutarchus in II. libro συμποσιακῶν, capite primo: vbi quid interfit inter σκῶμμα & λοιδογία docet: cū enim vtriusq; rei vim inuolutam explicuisset (qui tamen locus nunc lacer ac mancus est) exemplis quoque idem confirmare volens, inquit: Qui enim falsamentarium quempiam apertè vocauit, conuiciū in eum iecit: qui verò in eundem dixit: meminimus cū tu cubito emungebaris, scommate est vsus. verba ipsius hæc sunt: Ὁδὲ φήσας μεμνήμεθα δὲ τῷ βραχίονι ἀπομυτῆ δμῶν, ἐσκώλε. multas autem huiuscemodi voces, sententiâque, aut Philosphorum, aut Poëtarum, auctor ille Rhetorices è Græco in Latinum vertit: atque ipsis exemplis eius, quod probare volebat, vsus est.

Locus Græci scriptoris indicatus similis illustri loco Ciceronis, quo de eloquentia tanquàm de uirgine aliqua locutus est.

CAP. XII.

CICERO in extremo libro, quem confecit de claris oratoribus, & ad M. Brutum misit, de eloquentia ipsa tanquàm de virgine quadam locutus est, ac simili illo, quo modo regenda facultas dicendi foret, quantòque studio ab ipsis custodienda, vt pura integrâque conseruaretur, declarauit. est autem locus elegantissimus, ac summo artificio pertractatus. Vt autem liberè quod sentio, loquar, sumplisse videtur imaginem hanc Cicero à Græco scriptore, qui de oratione dicendi scripsit elegantissimum librum ad Alexandrum regem: illum autem Anaximenem Lampfacenum alibi fuisse docui. hîc igitur, si eiusdem auctoris epistola est ante librum posita, cuius præcepta, quæ postea traduntur, eadem rationem secutus est: hortatus enim est regem illum, vt diligenter custodiret sermones eos, ne cūm adolescētes (inquit) sint, ab aliquo pecunia corrumpantur. sed, cūm tecum honeste vixerint, ad iustamque ætatem venerint, laudem illibatam consequantur. Aut igitur sententiam hanc, in illustri loco positam, spectauit Cicero: aut magnitudine ingenij similitudinem harum rerum & ipse vidit: & vt vtilem illi rei explicandæ, arripuit. Sed vt & suspicio hæc mea, & virtus vtriusque summi viri melius attendi percipi que possit, amborum verba ponam. Cicero igitur sic egit. Nos autem Brute, quoniã post Hortensij, clarissimi oratoris, mortem, orbæ eloquentiæ quasi tutores relicti sumus, domi teneamus eam, septam liberali custodia, & hos ignotos, atque impudentes procos repudiemus, tueamurq; vt adultam virginem castè, & ab amatorum impetu quantum possumus, prohibeamus. Græci autem scriptoris ex ea epistola, quam indicaui, verba hæc sunt: Διὰ τὸ το γούρ ἐγὼ σοὶ παρακελευσάμαι διαφυλάττειν οὕτω τὰς λόγους τούτους, ὅπως νέοι καθεστῶντες, ὑπὸ μηδενὸς χρέμασι διαφραθήσονται: νοσήσιος δὲ μετὰ σε συμβιῶσάντες, εἰς ἡλικίαν ἐλθόντες, δόξης ἀνεράτου τίσσονται. Animaguerendum verò quod Cicero inquit tueri virginem, Græcum eum scriptorem dixisse διαφυλάττειν. vt Xenophon quoque in primo libro ἀπομνημονισμάτων. cuius hæc sunt verba: ἡ θυγατέρασ παραγόνους διαφυλάττειν.

Qui

Qui uocati sint à Cicerone urbani competitores

CAP. XII.

VRBANI competitores, vt arbitror, vocati sunt à Cicerone in prima, quæ nunc legitur ad Pomponiū Atticum epistola, qui consulatum cum ipso simul petebant, quasi leues & nugatorij: quòd contemni possent, ac variis de causis à se facile superari. Verba hæc ipsius sunt, ostendentis se bene sperare de honore illo suo, nisi noui aliqui extiterint petitores: præsertim si voluntates nobiliū alienæ à ratione sua non sint: in conciliandisque illis operam suam Atticus præbuerit. Cetera spero prolixa esse, his duntaxat urbanis competitoribus: cū enim, vt primis verbis apparet, spem magnam suam indicasset, dixissetque, sibi omnia, quæ ad optinendum illum honorem pertinent, abundè suppeditatura, tanquàm se corrigat atque emendat, adiungens: His duntaxat urbanis competitoribus. Nō sumprum est igitur hîc à Cicerone hoc verbum eo sensu, quo plerunque capi consuevit: neque eandem notionem habet. quamuis videar mihi repperisse ab hoc ipso, summo Latini sermonis auctore, alibi eodem intellectu vsurpatum: vt cū in primo libro de diuinatione inquit: Atque ille Romuli auguratus pastoralis, non urbanus fuit, nec fictus ad opiniones imperitorum, sed à certis acceptus, & posteris traditus urbanus enim hic valet (nisi fallor) iocularis: & quod alij dixerunt, fabulosus: quique tanquàm ioco haberi, risuue explodi possit. vnde (vt opinor) competitores & ipsi urbani, quasi ioculares & lepidi, homines appellati sunt. vt nos quoque patrio nostro sermone, verbo quod huic respondet, aliquando vti solemus: appellamus enim ipso etiam quosdã, quibus omnibus in rebus vti omnibus licet, vt ipsis visum fuerit. fortasse quia illi, qui tali studio tenentur, traducuntque vitam in festiuitatibus, facili ingenij naturæque esse intelliguntur.

Cum Terentius expresserit, quibus uerbis uterentur heri, seruis irati: malique denunciatione ipsos terrere uolentes, monstratus illi similis locus apud Græcum scriptorem

CAP. XIII.

MINIS quoque illis, quibus Terentianus Simo in officio retinere voluit Dauum, absterreque ne fallacia aliqua nuptias disturbaret, vsus est Eratosthenes quidam, cui, reo capitis, quòd hominem occidisset, Lyfias orationem scripsit: ancillam enim quam internunciam fuisse vxoris in adulterio acceperat, ita allocutus est: hancque ipsi conditionem tulit, vt scilicet aut omnia aperiret, atque ita noxa liberaretur: aut si inficiaretur, expectaret se μασιγασθῆσαι ἐς μύλωνα ἐμπεσῆσθαι, καὶ μηδέποτε πάλαι καὶ ἀνοήτως τοῖς τοῖς συνεχομένω. hoc autè adnotare vtile putauit, vt vera ratio vertendi aliquid è Græco sermone in

q iij

Latinum perspiceretur: nō enim valde dissimilibus verbis Menandrū, vnde Latina fabula expressa est, vsūm puto. Terentius igitur eandem sententiam, aut valde parem, ita reddidit, inducens fenem illum, quod anteā obscurē significarat, totum effundentem: Verberibus cæsum te in pistrinum Daue dedam vsque ad necem, Ea lege atque omine, vt si te inde exemerim, ego pro te molam. In eadem etiam oratione Lyfias fecit eundem illum, rem factam exponētem: rationemque fui facti reddentem, verba hæc edere: καγὼ ἐπὶ τῶν ἐκείνη ἐπιμελεῖσθαι τὴν θύρας, καταβάς σιωπῆν ἔξέρχομαι. Locus autem similis cum sit in I I I actione in Verrem, vbi Rubrij vim adhibitam pudicæ domui commemorat, id quoq; adnotare volui, cōferrēque hos locos inter se: ambo nanque hi viri longē diuerso fine ac proposito, volebant neminem domo exire, aut eo foris irrumperē. Inquit igitur Cicero: Et simul seruis suis Rubrius, vt ianuam clauderent, & ipsi ad fores assisterent, imperat.

Demosthenis locus similis indicatus loco Ciceronis, cum improbitatem Rubrij, licentiāque in conuiuio Lampsaceno usurpatam in Oratione contra C. Verrem exponeret.

C A P. X I I I I.

ED non multo quoque supra hæc Ciceronis verba, locus est, qui, cum res quæ exponuntur, similes admodum sint, è Græco & ipse oratore translatus videtur: qui tamen vehementius quàm Lyfias inflat, ac grandior est. Verbum certè vnum translatum inde expressum, nō sine causa existimari potest. Cicero igitur cum exponeret initium detegendi scelerati cōsiliij, quo vsus esset Rubrius, docerētque callidè ipsum fecisse, atque expectasse donec hilaritate conuiuij alij temulentiores facti forent, vt minùs improbè videretur rem parum honestam flagitare, ita egit. Postea quàm satis calere res Rubrio visa est, quæso inquit Philodame, cur ad nos filiam tuā non intro vocari iubes? Homo, qui & summa grauitate, & iam id ætatis, & parens esset, obstupuit hominis improbi dicto instare Rubrius. Tum ille, vt aliquid responderet, negat moris esse Græcorum, vt in conuiuio virorum accumberent mulieres. hic tum alius ex alia parte. Enimuerò ferendum hoc non est: vocetur mulier. & quæ sequuntur. Demosthenes autem de falsa ementitāq; legatione, cum improbitatē Aeschini ostenderet, ac quemadmodum se in conuiuio petulanter importunēque gessisset, commemoraret (coenabat autem vnā cum Phrynone, & ipso legato, apud Xenophronem in Macedonia) narrat ipsum, cum potari coeptum est, vocasse in conuiuium Olynthiam mulierem: quæ sanè speciem corporis elegantem haberet, ingenua tamen foret ac moderata, vt exitus declarauit: eamque primò modicè coëgisse potionis aliquid cibique sumere: statimque adiungit hæc ipsa, quæ respondent non parum loco Ciceronis: ὡς δὲ προήει τὸ πρᾶγμα, καὶ διεβεβαίοντο, κατακλινεῖσθαι καὶ τὴν καὶ ἀδελφὴν ἐκέλευσε: ἀδελφονούσης δὲ αὐτῆς ἀνθρώπου, καὶ οὐτε ἐθελοσύνης, οὐτε ἐπιγαμίας, ὕβρις τὸ πρᾶγμα ἐφασαρ ὄντοσι, καὶ ὁ Φρύων: καὶ οὐκ ἀνεκ

» ἀνεκτὸν ἄναξ τῶν θεῶν ἐχθρῶν, τὴν καὶ ἀλιτρίων δλιωθῶν ἀχιμάλωτον ὄντα
» φερᾶν. nam quod antea Cicero dixit: Fit sermo inter eos & inuitatio,
» vt Græco more biberetur, videretur etiam significasse Demosthenes
dicens: ἐπεὶ δὲ ἤκου ἐς τὸ πίνειν.

Sententia, quam Terentius accepit à Latino Comico, indicata & declaratumque sandalium calceamentum fuisse diuitum foeminarum.

C A P. X V.

TERENTIUS non paucas sententias à superioribus Latinis Comicis sumpsit: quod multis Plauti locis facillè probatur, verumque esse ostenditur. nam quàm in Eunuchō poenā induxit Gnathonem militi precantem: Vtinam tibi committigari videam sandalio caput. Turpilius ante ipsum dixerat: cuius hæc verba citantur à Nonio è fabula Lindia: Misero mihi mitigabat sandalio caput. erat autem sandalium calceamentum foeminarum diuitum, ac beatarū. vt testimonio etiam hoc Cephifodori Comici intelligitur. qui in Trophonio sua ita induxit mulierem conquirentem deteriores fortunas suas: Σανδάλια τε τῶν λεπτοσχιδῶν, ἐφ' οἷς τὰ χρυσὰ τᾶντ' ἐπεσην ἄνθεμα. νῦν δ' ὡσπερ ἡ θεράπαινα ἔχω περιβαρίδας: quæ nanq; antea sumptuoso genere calceamenti vsa fuerat, postea tanquam ancillam quandam se dicit induere peribaridas: ancillarum verò proprium calceamentum hoc erat.

Duo versus Ennij, qui diuulsi leguntur diuersis locis, coniuncti.

C A P. X V I.

STA, atque Athenas antiquum opulentum oppidum Contempla: & templum Cereris ad leuam aspice. Duo hi senarij Ennij sunt è Medea Euripidis, translata ab ipso: non tamen Medea hac, quæ in manibus nunc est, quæque vt distingueretur ab altera, exul à Latinis Grammaticis quondam vocata est: verum ex illa versi, quæ calamitate superiorum temporum vnā cum multis alijs eiusdem Poëtæ fabulis interit: neque tamen illi à me vsquam cōtinentes inuenti sunt, sed prior totus, initiumque alterius apud Nonium legitur, vbi multis prisorum Poëtarum exemplis ostendit contemplo, pro contemplor in vsu etiam veterum fuisse. Posterior autem integer à M. Varrone citatur in VII libro de lingua Latina. vnde & sententia coherente, & Contempla verbo, quasi vinculo quodam, ipsos connectente, hi duo versus à me coniuncti sunt: & in eundem ordinem, quem olim apud Poëtam ipsum tenebant, restituti.

CUR

Cur Virgilius in I II. Georgicorum lunam roscidam uocarit: rorem-
que à Græco Poëta lunæ filium appellatum.

CAP. XVII.

ON temere Virgilius in libro de re pecuaria Lunam roscidam uocauit, cum æstiuo tempore paruo ab occasu Solis spatio interposito, ad bibendum descendumque/rursus appellendos greges præcepit: neque enim sequor sententiam veteris interpretis, qui Lunam illic noctem accipit: nec enim omnes noctes vno tenore eadem vim roris gignunt: Luna nanque silente ros non multus descendit: contra autem in plenilunio magna copia ipsius funditur. Sequitur igitur non rem ipsam tantum, quam notam illi fuisse verisimile est, sed Alcmanis nobilis Poëtæ sententiam, qui rorem Iouis ac Lunæ filium esse cecinit suaui hoc carmine: Δὸς θυγατὲρ ἐρξαι ἔπει καὶ σελάνας θίας. nam ἐρξαι illic ἀρόσον valere, quo verbo consuetudo rorem uocabat: cum illud Poëtarum uocabulum esset, declarauit Plutarchus in cōmentariolo, qui inscribitur ἀρτίαι φυσικὰ. ubi hunc ipsum uersum citat. illum uero intellexisse Macrobius uidetur prope finem v I I. libri Saturnaliorum, cum inquit: unde Alcman lyricus dixit rorem aëris & Lunæ filium.

Coronas Musarum antiquos è rosis texere solitos.

CAP. XVIII.

OREM fuisse ueterum, ut longè aliis floribus texerent coronas diuersis diis, constat. Musas uero rosis coronare ipsos solitos plures graues scriptores literis prodiderunt. utuntur autem omnes testimonio Sapphonis, quæ carmine quodam suo testata hoc fuerat: cum enim diuitem quandam mulierem, quæ auersa foret à musis, accusaret, memoriãque ipsius vnà cum corpore extinctum iri affirmaret, in hac sententia hoc protulit: inquit enim meritò id ipsi euenturum, quia rosarum Pieriæ, quæ sedes est musarum, expers esset. uerba huius diuinæ poëtriæ hæc sunt. Ita autem illa hîc ponam, ut legi debere ipsa puto: non parum nanque deformata sunt apud auctores, qui ipsa citarunt: Κατθανεῖσα δὲ καὶ σερα: οὐδέ τις μναμοσύνα σιθέρι ἐσσετ' οὐδέ ποχ' ἕσπερον: οὐ γὰρ μετέχεις ῥόδων τῶν ἐν Πιερίᾳ. & quæ sequuntur. nam longius adhuc mihi carmen collocare hîc liceret, prolixius adductum à Stobæo capite πρὸ ἀρροσίων: apud Plutarchum enim, qui duobus locis hoc exemplo usus est, non plena etiam superior sententia posita est. & in tertio nanque libro συμποσιακῶν capite primo: & in commentario, quo nuptialia præcepta tradidit, legitur. Clemens præterea Alexandrinus, eruditus in primis ac pius scriptor, hoc tetigit in secundo libro Pædagogici, capite quo quaerit, an unguentis colorisque uti deceat Christianum hominem, apud quem etiam maculis

nonnullis

nonnullis uerba hæc ingeniosæ mulieris inquinata erant in calamo notatis libris. illa tamen ipse purgavi: cum aliquid laboris in eius auctoris conferendis exemplaribus emendandisque, ante quàm impressoribus traderentur, suscepi: atque id ut & uoluntati satisfacerem Marcelli Seruini cardinalis, qui id à me impensè petierat: ardebat enim ille omnium honestarum rerum cupidissimus, imprimisque adiuuans (in literarum studiosissimus) miro quodam desiderio huiusmodi, atque in manus eruditorum tradendi: bona tamen in omni parte carebat, quæ in Medicea tantum bibliotheca inueniuntur. ut igitur ipsi in tam iusta re præstò essem, & uetus institutum sequerer, nullum laborem recusandi, ut iis, quos recta studia delectant, proficim, aliquantulum in eo laboraui. Quare hunc locum restitui: consulto tamen antea ipso, summi iudicij atque eruditionis viro: cum alicuius ponderis res esset: Gulielmòque Sirleto, qui domi eius uiuit, doctissimo homine: & ut olim in humanioribus studiis magna cum laude uersato, ita nunc in sacris abditisque literis toto animo occupato. Nec enim temere manus ueteribus auctoribus admouere soleo. præcipuè autem me adplicauit ad lectionem Ioannis Stobæi, apud quem carmen hoc, ut longius, ita etiam integrius seruatum uidetur.

Manibus pedibusque aliquid facere, quod apud Terentium est, uideri derivatum è Græco sermone.

CAP. XIX.

MOD apud Terentium in Andria Simo inquit, improbitatem serui ostendere uolens, studiumque aduersandi consiliis suis: Quem ego credo manibus, pedibusque obnixè omnia facturum: è Græco sermone ductum uidetur: ipsi enim quoque, cum quempiam omnibus ingenij corporisque uiribus aliquid aggredi significare uolebant, ita loquebantur. cuius rei testis est Aeschines, qui contra Ctesiphontem, ubi de Cirræo campo, unde pulsi erant auctore Apolline incolæ ab Amphictyonibus, ut impij, agerque eorum consecratus, loquens: necnon de iurciurando, quo postea iurarent, se nec eum agrum culturos, nec alium ullum colere permiffuros, sed totis uiribus impedituros, inquit: Μητε ἀνοδοὶ τὸν ἔργον γὰρ ἐργάσασθαι: μήτε ἄλλον ἐπιτρέψαι, ἀλλὰ βουθήσειμι ἕως θεῶν ἢ τῆ γῆ ἔργα, καὶ χεῖρὶ καὶ ποδί καὶ πάσῃ δυνάμει. nec multò post iterum iisdem uerbis, hoc tamen interest, quod unitatis numero illi apud Aeschinem utuntur, cum Terentius multitudinis usus sit. ut nos quoque patrio sermone facimus: quibus etiam familiaris est hic sermo. quod uero Græcus scriptor addidit ex eorum persona: καὶ πάσῃ δυνάμει. duobus his uerbis explanare uoluit, quid peruulgata illa uoce, & quæ prouerbij vim haberet, Amphictyones intellexerint: est enim hoc tanquam declaratio illius quod dixerant, se omnem vim suam ac potestatem in ea re consumpturos.

ut apud

Vt apud Ciceronem legitur gladius plumbeus, ita Græcos
μολυβδίνω μάχαιραν dicere solitos.

C A P. X X.

LUMBEVM gladium μετ'αφομοίως Cicero ad Atticū scribens, vocavit iudicium infirmum: vel potius Hortensium in hoc quoque sequutus, cuius vocem referebat, iisdem verbis, quibus orator ille vsus fuerat, eandem rem exposuit: translatis scilicet, reique declarandæ valde accommodatis: neque enim altiore plagam ex ea materia gladius imponere potest: cum acies eius facile retundatur, apud Laërtium, quoque in voce, qua Diogenes insimulavit formosum adolescentem decorumque, qui deformia indecoraque loqueretur, mentio est gladij huius: inquit enim, non respondere orationem ipsius significans corporis speciei, non te pudet ex eburnea vagina plumbeum gladium educere? spectavit tamen ille potius materia illius, è qua factus gladius esset, tenuitatem: cum contra ex ebore magni pretij re confecta vagina foret, quàm non esse illum ad vulnerandum valde aptum cogitavit: verba Græca huius sententiæ hæc sunt: οὐκ αἰσχύνῃ δὲ ἐλεφαρίνου
» κολεῖ μολυβδίνω ἐλκωρ μάχαιραν.

De more veterum disputatur, qui suis in agris plerunque
busta sibi facere consueverant.

C A P. X X I.

CICERO pro Sex. Roscio spoliatum esse illum omnibus fortunis à procuratore quodam Chryfogoni, ostendere volens, ac ne glebam quidem agri ei relictam, qui antea fructuosissimis prædiis abundabat, inquit: Cui de tanto patrimonio prædo iste nefarius. ne iter quidē ad sepulchrum patriū reliquisset: humabant enim mortuos in agris veteres, quod testatur Livijs in x i. libro ab vrbe condita, vbi commemorat interrogationes, quibus populares homines Sestius Licinijsque, primores patrum productos in concionem, fatigabant: illic enim verba hæc sunt: Vt singuli propè ccc. ciuium possiderent
» agros: plebeio homini vix ad tectum necessarium, aut locum sepulturæ,
» suus pateret ager. perspicitur id etiam è lapidibus, qui ante sepulchra ponebantur: eorum enim cum magna multitudo tota Italia inueniatur, in omnibus incisum est spatium foli, quod consecratum esset: nam quot pedes in fronte, quotque in agro caperet illic indicatur. quod
» etiam tetigit Horatius in satyra, cum inquit: Mille pedes in fronte: trecentos cippus in agrum Hic dabat. Idem autem mos Græcorum quoque erat. Vnde cum alicuius luxuriam mendicitatemque significare volunt, antiqui scriptores, & ipsi quoque ita loquuntur. Aeschines igitur effudisse patrimonium omne Timarchum declarare volens. huius etiam rei mentionem fecit: inquit enim matrem eius filium orasse, ne fundum certum quendam alienaret, vt si nihil aliud inde
comm

commodi caperet, saltem haberet vbi mortua condi ac sepeliri posset, ne ipsi quidem prædio eum pepercisse. Aristophanes quoque in ἐκκλησιαστικαῖς, cum Praxagoram induceret communionem omnium bonorum laudantem, ostendentemque quàm iniuste tunc res distributæ forent, hoc attigit: Μηδὲ γεωργεῖν, τὸν μὲν πολλὸν: ὅθεν δ' εἶναι, μηδὲ ταφύσαι. quot igitur ad diuersas res probandas argumenta ducerentur, ex instituto hoc priscorum multis auctorum testimonijs patefactum est, non tantum mos ipse illustratus.

Quod uernaculum uidetur uerbum in patria nostra lingua, ostenditur manasse huc è Græco sermone.

C A P. X X I I.

NON pauca Græca vocabula in patrio nostro sermone inueniuntur, quæ coniunctionem huius linguæ fuisse quondam cum illa testatur: neque enim eius generis sunt, vt vicinis temporibus ab eruditjs viris huc importata videantur, sed ita trita sermone imperitorum, vt diu in hac coaluisse appareat. ore nanq; potius vulgi & idiotarum, quàm exquisitè loquentium iactatur. Quod enim dicimus, cum opinionem alicuius de aliqua re cõtemnimus, ac falli ipsum magnopere significamus, eum abbacare, manifestò inde ductum est: idem nanque verbum: eodem intellectu, ac nulla pæne re variatum, vsurpatur ab Homero: In i i i. enim libro Odyssæ, vbi Helenâ labores periculæque cõmemorat, quæ Vlysses cum in urbem Troianorum irrepsit, sustinuit, affirmans eum sordido pallio indutum, mulcatumque toto corpore verberibus, à nullo cognitum fuisse: se autem solam hominem cognosse: ac qui suspicione aliqua ducti, quinam foret diuinare voluissent, omnes errasse: nec verum eorum vllum tetigisse, hoc ipso verbo vsus est, dicens: Οἱ δ' ἀβάκυσαν πάντες: ἐγὼ δὲ μὴ δὴν ἀνέγνωρ τοῦτο ἐόντα.

Quod Quintilianus exempli loco posuit, Erutius Antoniafter, ostenditur à Cicerone sumptum esse: ratioque posterioris nominis explicata.

C A P. X X I I I.

QUINTILIANVS cum in viii. libro, exemplis comprobans, quod dixerat, vim rebus aliquando ipsam verborum humilitatem asferre, hoc posuit: Erutius Antoniafter, intellexit (vt opinor) locum hunc ex oratione Ciceronis pro Vareno, qui citatur à Prisciano in viii. libro. Lucilius ille Septim⁹ diceret. etenim est ad L. Crassi eloquentiam, grauis & vehemens, & volubilis: Erutius hic noster, Antoniafter est. ita nanque legitur in scriptis antiquioribus eius Grammatici libris: quorum magna copia extat, cum excusi aliter habeant, mendosique

dosique sint. Antoniafter autem est imitator Antonij oratoris, & qui se ad rationem ipsius adplicuerit. quamuis pusillum quiddam vitiofimumque in se habere videatur hoc nomen: & *ὑποκορισμῶς* dictum esse appareat. Est autem ita ab Antonius conformatum nomen, vt à parasitus, parasitaster, quod apud Terentium in Adelphis est: & à Fuluinus Fuluiniafter: ita enim in antiquo & fideli libro legitur, non Fuluafter: de Philotimo enim liberto loquens, cuius literis nō omnino fidem habendam esse ostendit, inquit: Solet omnino esse Fuluiniafter, id est, Fuluinij similis. Videndum etiam est in exemplo Ciceronis, an L. ille Septimius legi debeat, pro Lucilio Septimus: in his enim rebus crebrō peccabant veteres librarij, totius rationis ignari: & tamen quid notæ illæ significarent, stultè interpretari volentes.

Sententia multorum Virgilij uersuum, è II. Georgicorum declaratur, accepta è Theophrasto, collatis singularis sententijs inter se.

C A P. XXIIII.

VMMO artificio scripsisse Virgilium libros de rebus rusticis, quos, secutus Nicandrum Colophonium, qui & ipse de cultu agrorum cecinerat, *γεωργικά* inscripsit, vno omnium iudicio cōstat. Sumpsit autem multa in illis ab Hesiodo: nam quæ in extremo primi libri de notis imbrium, ventorum, tempestatum, ac serenitatis præcepit, manifestò ex Arato transfulit. verisimile autem est non contentum illum fuisse operis titulo, sed plura etiam ab eiusdem studij Græco Poëta accepisse, quod tamen ipsius scriptis amissis, indicare non possumus. Non solū autem eruditus Poëta diligenter legit, vt opus suum ornaret, absolutūque ad exitum perduceret, libros aliorum Poëtarum, sed Philosophorum etiam, qui de eisdem rebus accuratè egissent, vt Aristotelis, Theophrasti, id quod testimonio nonnullorum locorū manifestò tenetur. nam secundi eorum librorum primam magnamque partem è Theophrasto vertit. intelligo autem, cum inquit: Principiò arboribus varia est natura creandis: Nanq; aliæ, nullis hominum cogentibus, ipsæ Sponte sua veniunt, campōsque & flumina latè Curua tenent. & quæ sequuntur: omnis enim hæc accurata diuisio politi illius, eruditūque Philosophi est: qui in II. libro de iis, quæ oriuntur è terra, sic præceptionem illam auspicatus est: *Αἱ γούσεις τῶν δένδρων, καὶ ὅλος τῶν φυτῶν, ἢ ἀνθρώμοι, ἢ ἀπὸ ἀέρος, ἢ ἀπὸ ῥίης, ἢ ἀπὸ παρασάδος, ἢ ἀπὸ ἀκρέμονος, ἢ ἀπὸ κλωνος, ἢ ἀπὸ ἀντὶ τῆς ἐλέχνης ἐστίν, ἢ ἐπὶ τῆς ξύλου κατὰ σκοπόντος.* quod autem Vergilius, primis tribus modis expositis, atque exemplis confirmatis, addit. Hos natura modos primū dedit: his genus omne Sylvarum fruticumque viret: nemorumque sacrorum. Theophrastus autem his verbis tradiderat: (neque enim hic enumerat, quæ sint huius, aut illius generis, sed infra omnibus rationibus diligenter repetitis, id facit) *τῆτων δὲ ἢ ἢ ἀνθρώμοι, ἢ ἀπὸ ἀέρος, ἢ ἀπὸ ἀκρέματος, καὶ*

καὶ ῥίης, φυσικῶτα) Δόξαυρ ἀπὸ ἀσπίος γὰ ἀνθρώμοι καὶ ἀντὶ δὲ καὶ τοῖς ἀργείσις ὑπάρχεισι. Cæteros quinque modos, quos vltim docuisse via quadam & ordine narrat: Theophrastus verò *τέχνης* & *προαιρέσεως* esse affirmat, statim Virgilius persequitur. Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum, Deposuit sulcis. qui est modus *ἀπὸ παρασάδος* Græcæ vocatus. secundum intellexit, cum cecinit: Hic stirpes obruit aruo: Quadrifidæque fudes, & acuto robore vallos: qui est *ἀπὸ ἀκρέμονος*. Tertio loco Virgilius posuit, in quo scrupulus non paruus est: Sylvarumque aliæ pressos propaginis arcus Expectant, vt viua sua plantaria terra: videtur enim rationem quandam suam illic afferre, nec vllō modo reddere, quod non solū tertio loco, sed ne quarto quidem præcepit Theophrastus. cum dubitari non possit, quin qui quartus illi est, tertius sit Græco scriptori, cum dicat. Nil radices egent aliæ, summūque putator Haud dubitat terræ referens mandare cacumen: *κλώνας* enim Græci vocant summos arborum ramos: cacumināque communi vocabulo, cum in fico appelletur pars illa *κράδιν*. Quintum Theophrasti intelligens, ait: Quin & caudicibus scētis (mirabile dictu) Truditur è sicco radix oleagina ligno: quem Philosophus his verbis ostendit: *ἀπὸ τῆς ξύλου κατακοπέως ἐστὶ μικρά.* Puto autem hunc modum apud Græcum auctorem in hoc tantū discrepare à superiore, quod illic integer stipes feritur, hic autē concisus, in pluresque partes dissectus: existimo enim nunc *ξύλον* vocasse, quod supra propriè, suoque nomine, appellauit *ἐλέχρον*: *ἐλέχρος* autem est stipes ipse. vnde mirarer Virgilium, si hoc significare voluisset, propaginis arcus & viua plantaria dixisse: alias igitur arborum naturas expectare arcus propaginis dicens, & viua plantaria cum sua terra, videtur intellexisse, quas in vitibus propagines appellabant: non vitēs tamen tantū, sed aliæ etiam stirpes ita ferebantur: malo enim ita factum ipsius interpretari, quàm dicere, quod sine dubio falsum est, ita ipsum quartum Theophrasti modum explicare voluisse: ne videar ipsum negligentia imperitiæque insimulare, à quo consilio longè absūm: cum coner potius, si possim, defendere. Nam quod Philosophus postremo modo posito, statim addidit: *καὶ γὰρ οὕτως ἀναφύει.* necessariò fecit, ne falsum id putaretur: habet enim in se admirationem, quomodo stipes in minutas partes concisus, nascatur: vnde Virgilius eandem difficultatem perspicies, inquit: mirabile dictu. quod verò Poëta oleas hoc pacto germinare docet, id quoque infra tradidit Theophrastus. Nec tamen lignum ita siccum accipere debemus, vt omnino exaruerit: certum nanque est nihil inde germinare posse: nec Philosophus huiusmodi quicquam dicit: siccum enim lignum videtur Virgilius dixisse vacuum ab humore, cum radice careat, quæ siccum humo trahit: nam cortice segmenta illa nudata esse non oportet. Quod si ille demptus fuerit, non potest radix erumpere, neque inde arbor fieri. quod admonuit etiam Theophrastus, cum de olea myrtōque differeret: quæ hoc pacto nascuntur: hæc enim verba eius sunt, de myrto supra locuti: *Δὲ καὶ τῆτων, καὶ ἀνθρώμοι, τὰ ξύλα διακρίει, καὶ ἐλάττω ἀσθαμείων, καὶ τῶν φλοιῶν καὶ διακρίει.*

P E T R I

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XV.

Sententia Ciceronis collata cum sententia Aristotelis de eadem re : declaratumque uerius esse, quod à Philosopho dictum est.

C A P. I.

» **M**AIOREM partem rerum antiquarum aliqua sui parte laborare, minusque correctae esse, quam recentiora inquit Aristoteles in secundo libro πολιτικῶν: quae sententia vera prorsus videtur, & caute pronunciata. Verba ipsius haec sunt: Ἡ δὲ πλεῖστα τῶν ἀρχαίων ἡττοῦ διέφθρα τῶν νεωτέρων. Cicero uero initio disputationis, quam misit ad Varronem de Academicis quaestionibus, cum idem proferret, fidenter magis asseuerantique ait: » Certè enim recentissima quaeque sunt correctae & emendatae maximè. Quantopere autem rem multis modis augeat, apparet, ut fortasse non omnino verum sit, quod dicit: id quod in illa ipsa re, de qua tunc agebat Cicero manifestò, tenetur: plures enim qui se ad Philosophiae studia contulerant, relictis sententiis superiorum, auctores nouae disciplinae fiebant, quae nedum emendatior integriorque foret, multis partibus deterior antiqua, imperfectiorque erat. Quod nisi mortales nimis se, suamque amarent, ac laborem ferre uellent, quod tradit Aristoteles, verum profectò semper foret: nullum enim negotium est rebus ab aliis inuentis aliquid suo studio addere, errataque ipsorum corrigere, sed vitia hominum, quae indicaui, huiusmodique alia, hoc perpetuum esse non sinunt. quare prudenter Aristoteles hoc in magna parte usu venire affirmauit. Cicero autem existimari potest ita dixisse, personae suae accommodans hanc sententiam, seque ipsum culpa liberans, quod relicta ueteri Academia, se ad nouam applicuisset.

Cum

Cum & Plutarchus, & M. Varro libros scripserint de liberis institutis, ostenditur ambos nonnulla notasse, quae obsunt, studijs literarum, impedimentoque sunt pueris ad discendum.

C A P. I I.

» **D**LV TARCHVS in libro de Institutione puerorum, admonuit etiam oportere tolerandis laboribus corpora adolescentium firmare, atque utilitatem eius rei docuit: similique valde apto ad rem demonstrandam praecipuum illud illustrauit, in quo tamè animaduertendum inquit, ne nimio labore, assiduisque exercitationibus, corpora puerorum ficciora reddantur: quia id impediret studia literarum: defatigationes namque aduersari discipulis percipiendis. hoc autem verum esse probat auctoritate Platonis, cuius haec uerba adducit: Ὑπνοί, καὶ κόποι μαθημασιν πολέμοιοι. Sumpta autem illa sunt è VII. libro de Republica. quo loco, quum quaesitum id ex eo foret, Socrates docet, quae potissimum aetas in his studiis occupanda sit: eamque esse tradit, quae adhuc soluta liberaque est necessariis exercitationibus: illo namque tempore, siue duorum, siue trium annorum id sit, non posse quicquam aliud agi: cum id, quod consequitur, ea de causa, quam uerbis illis declarat, minimè aptum sit scientiis percipiendis. M. quoque Varro, cum & ipse accuratè praeciperet de liberis educandis (scripsit enim doctissimus ille uir copiosè de hac re, ut ex multis exemplis, quae ex eo libro sumuntur à Nonio, perspicitur) hanc partem diligenter persecutus est: indicauitque multas res, quae obessent perceptioni bonarum artium, haec enim ipsius uerba apud eum Grammaticum leguntur: Remotissimum ad discendum formido, ac nimius timor, & omnis perturbatio animi: contra de lectatio pro telo ad discendum: cum autè ambo hi eruditissimi scriptores remedia adhibere uelint huic malo, alter eorum tollere uidetur, quae corpus deterius faciunt: alter uero, quae animum statim offendunt: turbidoque motu vexatum, minus habilem ad haurienda praecipua artium efficiunt.

Orationes duas pugnant inter se, quae nunc C. Sallustio & M. Tullio tribuuntur, uideri eorum auctorum non esse.

C A P. I I I.

» **D**LVRES sunt anni, cum mecum suspicari coepi orationes, quae C. Sallustij & M. Tullij nomine circumferuntur, contrariae inter se, ac plenae maledictorum, ueras eorum non esse, nec ab illis ipsis unquam habitas: sed ab aliquo exercitationis causa conscriptas. nec me tamen fallit Quintilianum aliter sensisse, qui huius, quae Sallustij creditur, bis nomè ipsius ponens, mentionem fecit: & in quarto libro, quo loco ἀποστροφῶν notat, qua initio dicendi usus est: auertit enim orationem

à persona audiētū, & in aduersariū cōtulit, & in x. vbi inquit, Et apud
 » Sallustū in Ciceronem: O Romule Arpinas: nec tamen nō multū tri-
 » buo coniecturis, quæ in animo meo opinionem illam excitarunt, cum
 » multæ sint, & magni singulæ ponderis. nam stylus in primis magnope-
 » re diuersus à forma dicendi illorū videtur. quid enim in hac ipsa simile
 » dictioni Sallustianæ, qua vtitur in historiæ libris: sed autem etiam affir-
 » mare, cum aliter quoq; intelligi possit styli dissimilitudo, modos quos-
 » dam loquendi in altera esse, qui non sunt familiares Ciceronis. Si accu-
 » ratè autè attendimus, formamque orationis notamus, cum par admodū
 » similis sit, eiusdem scriptoris ipsas iudicabimus. nam principia etiā
 » ipsa, nulla re inter se discrepantia, augent hanc suspicionem: ambo enim
 » directā in aduersarium sunt. Præterea cum modica sint, eundemque fe-
 » rē cursum habeant, statim exclamatione vtuntur ac stomachantur, vt
 » in priore: Vbi querar? quos implorem P. C. & in posteriore: Quod me
 » vertam P. C. vnde initium sumam? Sed numeri quoque, præter quàm
 » quod nō valde dicere incipientibus apti, & ipsi pares admodum vel iudē
 » potius sunt, altera nāque à tribracho & anapæsto orditur: altera verò ab
 » anapæsto, quæ cuncta idem ingeniū iudiciūque scriptoris redolent.
 » Nonnihil etiam me mouet, quod plures loci expressi à Græcis auctori-
 » bus illic sunt, sententiæque ex illustribus locis sumptæ: videtur enim
 » hoc tenuitatem ingenij significare, vt in ea, quæ Ciceroni ascribitur. Ple-
 » runque enim Resp. priuatis inimicitis crescit: est enim Aeschini cōtra
 » Timarchum, qui ait: Αἰ δὲ ἰδίας ἐχθραὶ πολλὰ πάντων τῶν κοινῶν ἐπανορθοῦνται.
 » & paulò post: Neque me cum iis conferri decet P. C. qui iam decess-
 » ferunt, omnique odio carent & inuidia: sed cum iis, qui mecum vnā in
 » Republica versati sunt, quod Demosthenis est pro Ctesiphonte: eius
 » enim hæc sunt verba: Οὐ μὲντοι δίκαιον ἐστὶν ὡ ἀνδρῶν ἀθλιώτοι. τὴν πρὸς τὸς
 » τῆλεσι τικτότας δύναιεν ὑπαρχουσιν προσλαβόντα παρ' ἑμῶν πρὸς ἐκείνους δε-
 » τάμεν, καὶ παραβάλλειν ἐμὲ, τὸν συζῶντα μεθ' ἑμῶν: τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν πάντων,
 » ὅτι τοῖς μὴ ζῶσι πᾶσι ὑπερὶ τίς, ἢ πλάων, ἢ ἐλάττων, φθόνῳ: τὸς τεθνεώτας δὲ
 » οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδὲς ἐτι μισῆ. Sed etiam ita sententiæ confusæ sunt, vt
 » non satis liquidè appareat, quo tempore dictæ sint: cum enim post ne-
 » cem Cæsaris habitæ videantur ex responsione, quæ sine vlla dubitatione
 » nō solum post civile bellum, verum etiam post interitum ipsius acta fin-
 » gitur, quomodo accipienda sunt illa verba in Ciceronem coniecta: Qui
 » tibi antè optimates videbantur, eosdem nunc dementes ac furiosos vo-
 » cas. Neque enim illo tempore læsisset Cicero Pompeianos: neque in il-
 » los hoc crimen cadit. sed etiam quomodo illa in eadem oratione supra
 » dicta esse eo tempore possunt. Verum, vt opinor, splendor domesticus
 » tibi animos tollit: vxor sacrilega ac periuriis delibuta, filia matris pælex,
 » tibi iucundior atque obsequetior quàm parenti par est. quæ cum de illo
 » ipso tempore pronunciata sint, exploratum est Ciceronem antè interi-
 » tum Cæsaris Terentiam dimisisse, & Tulliolam illo regnante extinctā:
 » cum tamen si diligētè attendimus, accusatio antebellum civile habita
 » sit: quod enim transfugā Ciceronē appellat, ad castra Pompeiana referri
 » non debet, quod perspicitur etiam ex verbis, quæ crimen hoc purgant.
 » Videtur enim potius redigendū ad id tempus, quo Cicero insimulatus
 » est

est: quod nunc pro plebe, nunc pro optimatibus staret. Dion enim quo-
 que scribit ipsum ea de causa ἀποδοχῶν ab inimicis vocatū. Quod verò
 de Bibulo & Cæsare meminit, videtur eorū consulum indicare. Perci-
 pitur autem ex epistolis ad Atticum, multa Ciceronē in Bibulum di-
 xisse: vt erat ingenio facetus dicaxque. Nam si post victoriā Cæsaris hæc
 quoque habita est, quamuis nihil in ea legatur, quod certò id declarat,
 admirabile est res multò antea factas Sallustii obiecisse: recentiora verò
 ac multò grauiora, tacuisse. Hæc igitur omnia, huiuscemodique alia, me
 olim excitarant, vt esse hæc declamationes quasdam putarem. nā, quod
 nonnihil etiam ad hoc significandū valet, in antiquissimo libro cōtro-
 uersiarum nomine ille indicantur. Verum cum postea Vincentiū Bor-
 ghinum maximi ingenij, acerrimique iudicij virum, eiusdem sententiæ
 esse inuenerim, id quod antea leuiter suspicabar, firmiter credere coepi:
 multò enim plus ipsi tribuo, quàm omnibus simul argumentis: plurimis
 nanque in rebus perspexi acumen ipsius, & iudicij firmitatem. Cum
 igitur idem illi in mentem prius venisset, quàm quid me iudicij de hac
 re esset, accepisset, ac re diligenter animaduersa ita tandem secum sta-
 tuisset, totus libenter in opinionem eius veni, à quo nunquam dissentire
 vlla in re, nec volo, nec possum.

Valere, translatum ad aliud. πᾶσι, aliquando familiarem, tritumque scri-
 ptorem aliquem habere. idemque quandoque significare quip-
 iam pedibus terere ac conculcare.

CAP. IIII.

» Vob Latini tritum habere scriptorem aliquem dicunt,
 » Græci optimi auctores πᾶσι vocant: Aristophanes
 » enim ὀνομασθῆναι hoc prorsus significare voluit, cum Pisthe-
 » tarum induxit ita chorū eius fabulæ, qui constabat ex
 » auibus, dignitatem suam vetustatemque ignorantibus,
 » obiurgantem: Αμαθὺς γὰρ ἐφύς, καὶ πολυπράγμων, οὐδ' αἰσώ-
 » πων πεπότηνας. Neque enim tantum, quod interpres pu-
 » tauit, valet id verbum non legisti, sed vt ostendi, multum in ea lectione
 » temporis non consumpsisti, neque Aesopum triuisti. Apud Platonem
 » quoque in Phædro, eodem pacto Socrates hoc verbo vtitur: Αλλὰ μὲν
 » τὸν γὰρ τισὶν πεπότηνας ἀκριβῶς. Cicero cum pro L. Murena inquit: Forū
 » pressi, hoc videtur significasse: id est, se diu multumque illic versatum
 » esse. An autem quempiam πᾶσι aliū Græci dicant, cum proterere illū &
 » conculcare, atq; omni denique dignitate spoliare, significare volunt vi-
 » dendū: hoc enim Cicero videtur verbū expressisse, cū pro L. Flacco de
 » Meandrio Tralliano inquit: Sin istū semper illi ipsi domi proterandū
 » esse & cōculcandū putauerūt, desinat putare auctoritatem esse in eo te-
 » stimonio, cuius auctor inuentus est nemo. Athenæus sanè videtur ita
 » cepisse, qui in xv. libro Δειπνοσοφιστῶν inquit de Lacedæmonijs loquens:
 » Οἱ τὴν παλαιότατον ἀπολιμῆς κόσμον συμπάσαντες δεῖρα χηλιδιῶν.
 » significauit enim eos sprete vetere disciplina corruisse. Plutarchus

verò id intellexit, cum ὑπὸ τῶν δὲ τῆς θείας dixit, quomodo etiam nos patrio sermone loquimur: in Commentario enim quo studet probare, ne iucundam quidem esse vitam, quam instituit Epicurus, ubi tradit ipsum ferri non posse, cum pusilla quaedam officia amicorum verbis amplissimis in coelum tollat: premere autem solitus sit, atque ex tenuare facta clarissimorum virorum, his verbis usus est: *Αλλὰ τὴν ἀποτίαν οὐδὲ βουλὴν οὐδὲ ἐστὶ τῶ ἀνθρώπου παρελθεῖν: ἵνα μὴ θεμιστοκλέους καὶ μιλτιάδου πράξεις ὑπὸ πόδας τῆς θειμένου καὶ κατὰ τελεῖλλοντος, ἢ πῆρ αὐτῆς δεῖται, τοῖς φίλοις γράφοντος.*

Vetus modus loquendi, repugnans, ut videtur, præceptis Grammaticorum, indicatus: simulque declaratum, quid valeat Aristophaneo modo in epistola ad Q. fratrem.

C A P. V.

» I D E L I S est meus liber & integer illa quoque parte epistolæ ad Q. fratrem, ut plurimis aliis, qua legitur vulgò: Cum scripsissem hæc infima, quæ sunt mea manu, venit ad nos Cicero tuus ad coenâ, cum Pöponia foris coenaret: habet enim foras, quomodo loqui consueverant Romani homines. Id autem testimonii multis optimorum auctorum liquidò intelligitur, qui eodem pacto aduerbium id loci eo tempore vsurpant. ceu Plautus in Mostellaria: Promisi foras. Ad cocinam me ne te vocare cen-
 » feas. & in Menæchmis. Hodie ducam scortum ad coenam, atque aliquo
 » condicam foras. Terentius quoque in Eunucho: Homo quatietur certe
 » cum dono foras. quod cum durum videretur erudito accuratòque interpreti (quati enim in loco videtur ostendere. foras autem ex eo in aliud locum trudi) ratione reddere locutionis eius conatus est, subtiliterque de hoc disputavit. Videndum tamen, an cum dictum est promittere foras, non sine causa id factum sit: tunc enim motus intelligitur: valetque sermo ille, promisi me iturum foras. nã in Stichò etiã Plautus hoc pacto Pamphilippum cum parasito loquentem induxit: Ad cocinam hercle alio promisi foras. Quid foras? Foras hercle verò, & tamẽ infra, cum pro promittere posuit, coenare foris dixit, nisi vitium est in scriptura: ait enim parasitus: Qui (malum) tibi lasso lubet foris coenare. in eadẽ etiam fabula antea, quod eandem rationem habet, quam superius illud, dictum est promittere ad aliquem. Hæc enim verba Antiphontis sunt: Et magis par fuerat me dare vobis coenam aduenientibus. Quam me ad illud promittere, nisi nollem ei aduorsariet. Verba verò hæc, quæ sequuntur, mendosa prius, cum olim purgarim: nec tamen emendationis eius rationes attulerim, videam autem adhuc in libris nonnullis eam maculosam lectionem hæcere, quæ tunc merito à me eiecta fuit, accuratius de eo disputare volo: in mea enim editione, iisque exemplaribus, quæ inde fluxerunt, est: Dedit mihi epistolam legendam tuam, quam paulò antè acceperat
 » Aristophaneo modo: valde me hercule & suauem & grauem, qua sum
 » admodum delectatus. quod verum omnino puto: accipio enim Q. Ciceronem

ronem epistolam ad M. fratrem misisse verbis scriptam: eoque genere numerorũ, quod Aristophaneum nominatum est, ab auctore Poëta illo, vel quòd ipso plurimum ipse vsus sit. eius autem carminis meminit
 » Cicero Oratore, cum ait: Ita factus est anapæstus is, qui Aristophaneus
 » nominatur: necnon Dionysius Halicarnassensis in libro de cõpositione verborũ, ubi Demosthenis exemplis confirmat inueniri in soluta oratione numeros: viturque verbis his ex oratione contra Aristocratem.
 » Μὴδὲς ὑμῶν ὡ ἀνδρὶς ἀθλιώτοι νομοισι με. quibus si addatur, inquit, pes, siue in initio, siue in medio, siue ad extremum, perfectum futurum tetrametrum Anapæsticum, quod Aristophaneum vocant: ipse autem in fine addidit, παρῆναι: statimque affirmavit æquale id factum versui huius illius Comici è fabula, cuius index νεφέλαι est: λέξω τὸν ἄρχαιον παρῆναι δῆλον ὡς διέκειτο. crebri autem illi sunt apud eũ Poëtam, fieri autẽ potest, ut Q. hoc genere carminis epistolam conscripserit, cum valde Poëmatibus delectaretur, ac pro dente hoc literis M. Cicerone, auctoribus antiquis libris, firmiter credendum est: præsertim cum verba quæ sequuntur, indicare id videantur. nam veteres etiam illos Romanos homines consueuisse versibus epistolas scribere, testimonio Marci ipsius intelligitur, ita in epistola quadã ad Atticum scribentis: Mumiũ fuisse ad Corinthũ pro certo habeo: sæpe enim hic Spurius, qui nuper est mortuus, epistolas mihi pronũciabat versiculis facietis ad familiares missas à Corintho.

Videri Ciceronem modos quosdam loquendi à fabulis Terentij accepisse.

C A P. VI.

» V A M studiosus fuerit Cicero Teretianę puritatis, hinc etiã facile intelligitur, quòd multis locis id quod dicere vult, verbis ipsius exponit. ut pro Sex. Roscio, cum inquit: Et quia id est suspiciosum, tam & si bestię sunt, tamen in eam partem potiùs peccant. hunc enim sermonem sumptum esse ex Adelphis verisimile est, quando Aeschinus Parmenonem plus quàm volebat, sibi obtemperantem nactus est. quamquàm enim nõ innuisse se dicit, tamen hominem laudat, præcipitque, ut ita se quoque in reliquũ tempus gerat. Eodem etiam pacto pro Deiotaro. ait enim: Quid postea? an Deiotarus re illo tempore nõ perfecta, continuò dimisit exercitum. nam extremum hoc pronunciatum esse apud eundem Comicum à milite glorioso, cum re infecta discessit, nemo est qui nesciat. multum autem (ut opinor) hoc valuit ad falsum illud crimen explodendum, & nisi fallor, rimum mouit: quę ratio in iudicio quoque adhibetur, ac fructum fert: tanquàm enim Deiotarus nullius consilij homo esset, ac similis Thrasoni, qui postquàm statim insidiarum non successerint, non potuerit, retentis in armis insidiatoribus, alio loco efficere, quod destinasset. De hoc etiã in x i i i. capite sexti libri aliis exemplis positus disputavi. Quare certior hæc stabiliorque animaduersio existimari debet, cum idem tot auctori-

tatibus testimoniisque confirmetur, nisi aliquis putet modos hos loquendi tritos fuisse omnium sermone, & vtrunque auctorem à consuetudine peruulgatâque ratione illa cepisse, non inferiorem aetate, à superiore furatum esse.

Verba quaedam ex epistola ad Atticum longè aliud significare declarata, quàm id, quod interpretes existimarunt.

CAP. VII.

NCERTVM est quid significarit Cicero, cum in epistola, quæ nunc prima est ad Atticum, inquit: Vt mihi videatur non esse ἀδύνατον, Curium obducere. loquutus autem supra fuerat de Thermo ac Silano, qui & ipsi prensabant, ac consulatum vnâ cum ipso petebant. illos nanque ait sic inopes, & ab amicis, & existimatione esse, vt id quod superioribus verbis ostendit, non videatur ipsi vnum ex iis esse, quæ effici nequeunt. Vt autem aliorum sententias nunc præteream, quæ literis mandatæ sunt, liberèque quod in mentem mihi venit exponā, suspicor valere hinc obducere, idem quod in v. quæstione Tusculana valet, vbi Cicero de miserabili interitu Theramenis loquens, inquit: Qui cum coniectus in carcerem xxx. iussu Tyrannorum, venenum vt sitiens, obduxisset. & quæ sequuntur. significat autem hinc, bibisset, & quasi vno haustu absorpsisset. necnon in xv. libro epistolarum ad Atticum cum alio transtulit, ac dixit: vii. Cal. igitur ad Sicam: ibi tanquam domi meæ scilicet: itaque obduxi posterum diem. Nam Plautum etiam, vsu illo pro bibere in Amphitryone, olim admonui, & Horatius quoque ducere pocula Lesbij, & ducere fucos nectaris eodem intellectu dixit. Hanc igitur vim esse puto & notionem superioris loci, vt Cicero cum Attico iocans dicat: Postquam hi spoliati amici, & nullius existimationis homines, audent consulatum petere, videmur etiã equo animo pati debere, si Q. Curius, qui fortasse tunc dicebatur & ipse petiturus, nomen dederit. si nanque duobus illis locus est, non video, cur non Curio etiam, quamuis turpi homini, locus esse possit. Quod autem addit: Sed hoc præter me nemini videtur, pertinet ad indicandas sordes, & infamiam Curij, qui multò quàm superiores illi magis, his rebus necessariis ad consulatum adipiscendum, carebat: & turpissimus homo, infamisque alea habebatur, vt nullus alius extaret præter Ciceronis stomachum, qui illum concoquere possit. Q. ipsius Curij, quem puto hinc intelligi, mentionem fecerunt, & Sallustius, & Pædianus. Nam Cicero etiam ipsum appellarat in oratione, quam habuit in toga candida contra C. Antonium, & L. Catilinam competitores.

Indic

Indicatum unde expressa sententia sit, quam Cicero à principe Argonautarum in tragœdia pronunciatam dicit.

CAP. VIII.

ICERO cum in III. libro Tusculanarum inquit: Quid ait ex Tragœdia princeps ille Argonautarum? Tu me amoris magis quàm honoris seruauisti gratia. videtur locum hunc Euripidis intellexisse ΑΜ' ἐπίφθονος λόγος διελθὲν, ὡς ἔρωσ ὁ ἀνάγκασε. Πόντων ἀφ' ἡλίου τοῦ μὲν εὐσώσασθαι δέμας. Pronunciantur autem hæc verba ab Iasone, iurgiis Medæe respondente. neque tamè hoc ille omnino apud Græcum Poëtam dicit, quamuis intelligat se verè posse dicere, quia perspicit esse orationem inuidiosam, & quæ proficisci existimari posset ab ingrato animo, ab iis qui non multum viderent. quare non considere se illi dicit, nec defensionem in hoc argumento collocare. Ennius tamen videtur, quantum ex hoc versiculo suspicari licet, magis illi tribuisse: nisi potius aliquis arbitretur apud alium Tragicum Poëtam, siue apud hunc ipsum altera in Medæa, id quod expressit Cicero, pronunciasse Iasonem.

Locus Ciceronis explicatus, qui importunè positis interpunctionibus, impeditus erat: & fortasse maiore uitio laborabat.

CAP. IX.

ITERPVNCTIONES non suo loco collocatæ, multisque modis perperâ notata oratio, verum sensum horum verborum è v. libro de Finibus, impediunt. cum enim excusi ita habeant: Cur hæc eadè Democritus? qui verè falsòve quæreremus, dicitur oculis se priuasse. certè vt quàm minimè animus à cogitationibus abduceretur: patrimonium neglexit: agros deseruit incultos: quid quærens aliud, nisi beatam vitam. sic interpungi inferiorem partem debere arbitror. Certè, vt quàm minimè animus à cogitationibus abduceretur, patrimonium neglexit. & quæ sequuntur. vt hic intellectus sit horum verborum. si prius illud incertum est, in ambiguoque seruatur: nam alij de eo aliter senserunt: quod dicitur oculis se priuasse Democritus, hoc exploratum est, omniumque consensum meruit, neglexisse illum rem familiarum, vt quàm minimè animus à continua contemplatione rerum obscurarum auocaretur. Horatium hoc quoque in epistola ad Iccium posuisse, vnicuique notum est. Porphyrius in primo libro περὶ ἀποχῆς non defuisse narrat, qui luminibus se orbarint, desiderio huius nulla re interruptæ contemplationis, qui sanè verisimile est Physicum hunc intellexerit: nomen nanque eius non ponit. cum autem his verbis Græcis vsus sit, ὡς ἔρωσ ὁ ἀνάγκασε, illa ipsa, si diligenter attendimus, videtur expressisse Cicero: quibus etiam alius, aetate maior, in ea re tradenda vti potuit, vnde Latinus acceperit. Sed accuratè videndum est, an

vitium quoque sit in superioribus verbis, & huiuscemodi quidē, vt sine ope meliorum librorū non facile corrigatur: suspecta enim magnopere habeo verba illa, Verè falsò ve quæreremus, nec video quid valeat illic quæreremus. ipse sanè, si tantum mihi permittere fas iudicarem libenter legerem. Qui verè falsòve, dicitur oculis se priuasse, atque ita omnē locum restitutum, maculāque hinc deletas putarem, cum Plato quoq; in 111. libro de Legibus, de nuncio incerto dubiòque loquens, eodē patet locutus sit: *ὁ δὲ λόγος, εἴτε ἀληθής, εἴτε καὶ ὀππὴ, ἀφικέτο τὸς τε ἄλλους ἐλάσιως, καὶ δὴ καὶ ἀθλιωτάτους ἔξέπληντε.* de quo tamen vt ipsis visum fuerit, ingeniosi, eruditique viri iudicabunt.

Videri in extrema Eunuchō comedere longè aliud significare, quàm putarit uetus interpres.

C A P. X.

ANIMADVERTENDVM diligenter, quid valeat, quod in extrema Eunuchō Gnatho de milite Phædræ ac Chæræ dixit, quasi benignitatem ipsorum aliquo munere compensare volens: At ego pro isthoc Phædræ & tu Chæræ, Hunc comedendum & deridendum vobis propino. intelligo inquā querendum esse quæ vis sit eius verbi, comedendū, hoc loco. nam vetus interpres eius Poëtæ videtur putasse, pertinere hoc ad verū cibum, scribens: cum cæteris rebus. quasi significare voluerit Poëta esse ab illis omne ipsius patrimonium absumentū: vt ne ipsi quidem domino parcant. sed videtur hoc mihi indignum ingenuis adolescentibus, potiusque puto valere, quod præberet illum ad contemptum: exponeretque ipsis lacerandū acutis dictis, voluptatēque ea ratione ex ipso capiendam. Hoc autem verum esse ipsemet Poëta indicare videtur qui addidit, & deridendum. quasi hæc declaratio quædam fuerit antecedentis verbi, quod cum *μεταφορικῶς* hic vsurpatum sit, voluerit notionem illius hac ratione explanare: vt crebrò optimi quique & Græci & Latini auctores facere consueverunt. Fieri que potest, ac mihi sanè verisimile sit, vt eadem forma dicendi apud Græcum Comicum esset: ornatumque hunc etiā orationis noster reddere atque imitari voluerit: præsertim cum Græci videantur eò hoc verbum transferre soliti. Idē enim (nisi fallor) valet apud Diogenem Laërtium *παρφαγεῖν*, qui de Aristippo Cyrenaico inquit: *ὁ δὲ τί μωρὸν παρφαγεῖν, ὡς θρυπέμελον.* Timonem inique maledicum Poëtam fuisse certum est, quem dicit vexasse illū, vt mollem ac delicatum Philosophum. eadem autem forma dicendi videtur Horatius in epistola ad Lollium vsus, cum inquit: *qui Dente Theonino cum circumroditur, ecquid Ad te post paulò ventura pericula sentis.*

Illust

Illustris sententia Ciceronis, qua docuit mortem pro patria gloriāque esse contemnendam, ostenditur ab Homero accepta.

C A P. XI.

VI ad fortiter aliquid faciendum, mortēque etiam, si oporteat, oppetendam, olim hortabantur, in memoriam iis apud quos agerent, redigebant humanam imbecillitatem: nam præterquam quod omnino mori necesse est, omni tempore impendent nobis casus aliqui periculorum, qui vitam nobis eripere sine vlla dignitate possunt. Quare officium est prudentis viri, cum præclara aliqua occasio datur, honestè velle occumbere. Cum igitur argumentum hoc multum valeat ad virtutem addendam, egregiè illo vsus est Cicero in x. Philippica, dicens: Quod si immortalitas consequeretur præsentis periculi fugam, non tamen eo magis ea fugienda videretur, quod diuturnior esset seruitus: cum verò dies & noctes omnia nos vndique fata circumstant, non est vestri, nominisque R. dubitare, eum spiritum, quem naturæ quis debeat, patriæ reddere. Lysias quoque grandior illic orator, quàm solet, in oratione qua laudauit in concione auxiliarios milites Corinthiorum, qui in prælio essent interfecti, hoc argumentum arripuit, temporisque illi suo accommodauit: dixit enim: *Εἰ μὴ γὰρ διοῦτε τῶ τοῖς τῶς ἐν πολέμῳ κινδύνους διαφυγούσιν ἀθανάτους ἐναι τὸν λοιπὸν χρόνον, ἄξιον τοῖς ζῶσιν ἀπαύσια χρόνον πονθεῖν τῶς τεθνεώτας: νῦν δὲ ἢ τε φύσις, καὶ νόσος ἢ ἔσθωρ, καὶ γῆρας: ἵτε δὲ αἰμαρ, ὁ τῶ ἡμετέρας μοῖρας ἐληχῶς, ἀπαράντητος.* L. autem Sylla apud Sallustium eodem argumento vsus est in consilio Volucis repudiando, seque ipso ad virtutem confirmando: cum enim ille propinquis hostibus fuisset, vt noctu secum profugeret relictis suis, in aliis nonnullis magno animo ait. Et si pestis certa adesset, māsura potius, quàm proditis suis, quos ducebat, turpi fuga incertæ, & forsitan post paulò interituræ morbo, vitæ parceret. Plato quoq; ita Socratem induxit loquentem in Apologia, vbi tamen non de bellicis periculis, sed de morte, quæ à iudicibus in foro expectatur, sermo est, cum contemneret eos, qui magnopere ipsam timerent, atq; omnia facerent, vt vitarent *ὡς δεινὸν ἰδιομεδῶν παίσσας, εἰ ἀποθανοῦσιν. ὡς περὶ ἀθανάτων ἐσομένων, ἐὰν ὑμεῖς αὐτῶς μὴ ἀποκτανῆσιν.* Sed cum multa vndique exempla collegerim, quibus eadem sententia exponitur, cur non fontem ipsum indico: vnde illa manauit: videtur enim auctor huius argumenti fuisse Homerus, qui in xi. libro Iliados inducens Sarpedonem incendens Glaucum ad pugnam, cum antea illū aliis rationibus excitasset, in extremo dicere: *ὦ τέποι. εἰ μὴ γὰρ πόλεμος περὶ τὸν δε φηγέτο, Αἰὲ δὴ μέλλομεν ἀγῆρατ' ἀθανάτωτε ἔσομαι, ἔτερον αὐτῶς ἐν πρώτοισι μαχόμενοι, οὐ τέκεσε σέλλοιμι μάχων ἐς κινδύνειρα. Νῦν δὲ ἐμπης γὰρ κῆρες ἐφεσῆσιν θανάτω Μυρτιά. ἀς δὲ ἐσι φηγέιν βροτῶν ἐδ' ὑπαλίξαι Ἴουλον, ἢ ἔτω δὲ χος δρέξομεν, ἢ ἐτις ἡμῖν.* Videtur autē Cicero hunc potissimum locum adumbrasse: & ab Homero ipso principe ipsius hoc argumentū sumpsisse, quamuis immutatis nonnullis temporis suo ac personæ Romanorum accommodarit, quod in primis declarant verba illa. Cum

- » Cùm verò dies & noctes omnia nos vndique fata circumfēt: quis enim
 » dubitare potest, quin verterit Homerica hæc: Νῦν δ' ἔμπης γ' κῆρδ' ἐφε-
 » ρᾶσιν θανάτῳ Μυρία. Clemens quoque in v. i. libro Stromatum, quo lo-
 » co furta Græcorum aperit, sententiam horum versuum, ipsos etiam illic
 » ponens, docet cepisse Theopompum. cuius itidem verba hæc adponit:
 » Εἰ μὲν ἴδ' τὸν κινδύων τὸν παρόντα διαφυγόντας, ἀδέως διαγερτὸν ἐπιλοιπὸν
 » χρόνον, οὐκ ἂν ἴδ' θαυμαστὸν φιλο-λυχέρην: νῦν δὲ τοσαῦται κῆρδ' ἔσθ' βίῳ παραπι-
 » φήκασιν, ὅστε τὸν ἐπὶ ταῖς μάχαις θανάτου ἀρετώτερον εἶναι δοκέειν. quantopere
 » igitur grauis hæc illustriſque sententia celebrata sit, & à Græcis & à La-
 » tinis scriptoribus patet. nam Clemens quoque quæ auctorem ducemque
 » ipsius quod mecum facit, Homerum agnoscit.

*Emendatus locus Ciceronis in x. Philippica: opinione tamen
 coniecturæque, non ullius antiqui
 libri auctoritate.*

C A P. X I I.

- » N oratione hac ipsa Ciceronis, cuius proximè men-
 » tionem feci, locus est valde negligentia librariorum
 » corruptus: in eodem enim sunt vitio etiam manu
 » scripti libri, quo formis excusi: illum tamē arbitror
 » satis tutò posse emendari: de quo tamen cruditi viri,
 » videbunt. Ita autem legitur in omnibus exemplari-
 » bus: Certi fines Macedoniae, certa conditio, cer-
 » tissimò modo erat etiam illius exercitus: cum Illyrico verò & cum Va-
 » tinij legionibus, quid erat Antonio? ipse verò puto legi debere. Certus
 » (si modò erat) etiam illius exercitus: corrigit enim quod dicere incoepe-
 » rat. vt certi fines Macedoniae: certa conditio: ita etiam certus illius exer-
 » citus: neque enim exercitum ipsius vllum fuisse vult, qui arripuerat im-
 » perium, inuitòque senatu in prouinciam profectus erat. sed vt conceda-
 » tur iure cum Macedonia obtinuisse: dicebat enim se succedere Hor-
 » tensio, contentus ea prouincia esse debuit, non in alienos fines irrumpe-
 » re. Quid igitur ei cum Apollonia? quid cū Dyrrachio? quæ Illyrici vr-
 » bes sunt. certi enim fines Macedoniae: certa conditio: quid denique cum
 » P. Vatinij exercitu: nam si exercitum habuit, certum illum tuendæque
 » Macedoniae præpositum habere debuit, nò alienum. quod ipsemet Ci-
 » cero adiungit. Hanc huius loci lectionem, & veriore & elegantiore
 » putò, si conferenda cum ea est. vnde nullum idoneum, consilioque Ci-
 » ceronis accommodatum sensum, elici posse arbitror.

Emen-

*Emendatus Horatij versus de arte Poëtica, qui nunc ferè in excusis
 omnibus libris corruptus est: simulque de mori-
 bus Poëtæ disputatum.*

C A P. X I I I.

- » V R P E (vt videtur) erratum: & quod facile fallere
 » posset, occupauit versum Horatij ex epistola de arte
 » Poëtica ad Pisones: id autem huiuscemodi est, vt
 » moribus potiùs Poëtæ notam inurat, quàm studio
 » lectoris moram afferat. quod enim in excusis pluri-
 » bus libris est: At nostri proau Plautinos, & nume-
 » ros, & Laudauere sales. non conuenit tenuitati ho-
 » minis, ac patre libertino nato. Quòd si ita locutus fuisset, explosus vndi-
 » que risu esset, & ab omnibus meritò exagitatus. Id tamen magnopere
 » ab ingenio ipsius abhorrebat, qui semper præ se tulit, ac confessus est
 » humilitatem suam. Legi igitur debet cū scriptis exemplaribus: At ve-
 » stri proau. scribebat enim ad eos, qui antiqua nobilique familia orti
 » essent. Nec tamen me fallit extitisse doctos & diligentes viros, qui pu-
 » tarint hanc esse ὑποφοράν, pronunciatumque hunc versum & dimidiatū
 » alterum, nò ex persona Poëtæ, sed ab alio, quem finxerit aduersari huic
 » suæ sententiæ, auctoritatēque maiorum niti in defendendis numeris &
 » salibus Plautinis. magnopere me tamen mouet fides antiquorū librorū,
 » præterquam quòd illud mihi duriusculum videtur. Nam quod tanto-
 » pere hic cōtemnit iocos Plautinos Horatius, sæpe mecum cogitavi pro-
 » ficisci, ne id potuerit à iudicio deprauato, quòd amissus magna ex parte
 » tunc foret lepos Latini sermonis, ac puritas illa venustasque inquinata,
 » de quo multò antea Cicero cū Pæto questus fuerat in epistola, quāuis
 » nouæ calamitates sequerentur postea sint, quæ si quid restabat nobilitatis,
 » penè omne deleuerint: siue maleuolentia animi, linorēque id commis-
 » sum sit. Cicero certè, cuius peracre iudiciū fuit, & eruditio vt in Roma-
 » no homine, admirabilis, valde ab eo dissentit. Insimulat autem Hora-
 » tius Luciliū quoq;, ac contumeliosis verbis (in quo meritò reprehensus
 » est à doctis, qui tunc viuēbant) in scriptis eius exagitadis vtitur. Sed ne
 » Ennio quidem parit. quamuis id tectius faciat, acerbè tamen: vt appa-
 » reat non ferre ipsum potuisse laudem ac gloriam antiquorum Poëtarū.
 » & sanè videtur Flaccus ingenium satyricum habuisse: vnde genere illo
 » carminis delectatus est, atque in eo plurimum valuit. Hoc idem videtur
 » Marcellino meo, acutissimi ingenij viro, ac politissimæ doctrinæ, qui
 » cum optimo patre atque eruditissimo natus sit, creditur summā ipsius
 » in literis atque in omni vita dignitatem adæquaturus: vel potius, si vita
 » supertet, longo interuallo superaturus. Non sefellit autem ipsum mali-
 » tia Poëtæ, ac summum studium ipsius notam aspergere Ennio volenti
 » cū in epistola ad Augustum inquit:
 » Ennius & sapiens, & fortis, & alter Homerus,
 » Vt critici dicunt, leuiter curare videtur
 » Quo promissa cadant, & somnia Pythagorea.

Vocem

Vocem Horatij, qua se similem coti facit, ostenditur prius editam fuisse ab Isocrate.

C A P. XIII.

» **L** N eadem autem epistola, quod idem Poëta de se moderate protulit: ego fungar vice cotis, acutum Reddere, quæ ferrum valet, exfors ipsa secandi. vel potius liberè dixit non se tanti emere laudem fummi Poëtae, vt mentis consilii que damno illam parare velit, non ab eo primò dictum est: magnus enim magister dicendi Isocrates, cum quæsitum esset ex eo, quomodo cum ipse facultatem dicendi nō habeat, alios bonos oratores efficiat, illud ipsum respondit: sibi que idem vsu venire inquit, quod cotibus: Verba autem Isocratis hæc sunt, quæ Plutarchus in vita ipsius ponit. ὅτι καὶ αἱ ἀκούσας, αὐτὰς ἴσμεν οὐδὲν ἀνάσσειν αὐτὸν δὲ σιδῆραν τριῖνδρον ποιοῦσιν.

Verba Græca inuenta oraculi editi Alexandro Epiri regi, quorum sententiam T. Liuius expressit.

C A P. XV.

» **L** I V S Liuius in VIII. libro ab vrbe condita, oraculi editi Alexandro, Epiri regi, alterius Alexandri, Magni appellati, auunculo, meminit, idque interpretatur. ait enim: Accito ab Tarentinis in Italiam data dictio erat, caueret Acherusiam aquam: Pandosiamque urbem, ibi fati eius terminum dari. Cum igitur oraculum ipsum inuenerim in Græcorum commentariis, nō inutile esse putavi hîc illud adnotare: constat autem duobus hexametris: Αἰανίδη προφύλαξο μολῆν ἀχερούσιον ὕδωρ: Πανδοσίανθ', ὅτι τοὶ θάνατον περιωμῶν ἐσι. Plura verò, quæ rem totam aperiunt, ac quemadmodum ille, dum fata fugere voluit, in media ipsa ruit, diligenter exponit Liuius. Est autem hic Alexander ille, quem cum mortuum audissent Athenienses, miserunt Ctesiphontem ciuem suum ad Cleopatram ipsius vxorem, Philippi autem regis Macedonũ filiam, vt consolaretur eam, ob viri interitum: testareturque casum illum molestum fuisse ciuitati. Quod narrat Aeschines in oratione, qua Ctesiphontem ipsum accusauit, cum probare vellet non egere illum patrono Demosthene in defensione, sed posse per se causam explicare: vt facultate dicendi præditus, quod res illa significauit: neque enim si infans esset, passus fuisset se ex omni populo deligi: fungique voluisset legati nomine eo munere, quod eloquentiam requirit, vt apta oratione copiosaque lectum minuere posset.

Ludus

Ludus qui nostra adhuc in gente à pueris frequentatur: muscæque cæca uocatur, ostenditur à Græcis fluxisse: à quibus etiam eodem nomine appellabatur.

C A P. XVI.

» **L** V D S puerilis, qui in vsu veterum Græcorũ erat, & in alias etiam terras manarat, vsque ad nostra tēpora apud nos permansit, & (quod nō minus mirum est) quamuis diuersa lingua, ab eadem re nomen traxit: ipsum enim illi suo sermone χαλκίῳ μύσκαρ vocabāt, vt testatur Pollux, qui in I. libro Onomastici cū describit: omnemque rationem ipsius tradit: nostri verò pueri & ipsi muscam appellant: non tamen aheneam, sed cæcam. Pollux igitur inquit ita olim exerceri solitum, vt puer aliquis cum fascia oculos obuoluisset, in orbem versaretur, clamaretque aheneam muscam venabor: alij verò respondentes: venaberis, nec tamen capies, cæderent illum scutica, è leui materia facta, donec aliquem è numero ipsorum comprehendisset. nam quod est in excusis libris οὐσίσι, arbitror corruptum esse: legique debere, σὺντεσι. Eustathius quoque in x x I. Iliados meminit huius ludi. quo loco quid valeat κνωάμεια declarat: illo enim contumelioso nomine appellarat in acie Mars Palladem: & ea, quæ de eo tradita sunt à Polluce, immutatis aliquantulum verbis, exponit. nam quod ad hanc partem pertinet, in qua maculæ aliquid inesse suspicor, ille inquit: οἱ δὲ κνωάμειαν ἐστὶν ἐν βιβλίοις, ἢ καὶ χερσὶ παιδῶν ἀποκρίνοσιν, ἀλλ' οὐ λήθη. Sed idem etiam docet vnde χαλκίῳ, id est, ahenea musca vocata sit: tradens genus esse quoddam muscarum, quæ à colore æris, illo modò à Græcis vocatæ sint.

Quod ab Homero de Menelao prolatum est, ipsum in dicendo ἀγορεύειν ὡς ἄρα solitum: Ciceronem reddidisse pauca dicere. Declaratumque Halicarnasseum ex uerbis illis præceptum artis eius subtiliter elicuisse.

C A P. XVII.

» **C** M studium eloquentiæ non fuisse cōmune toti Græciæ priscis temporibus, sed propriũ Athenarum affirmasset Cicero in libro de claris Oratoribus, atque id exemplo multorum eius gentis populorum verũ esse docuisset, apud quos nullum vnquam oratorem extitisse memoriæ proditum esset, cum de Lacedæmoniiis idem dici non posse videretur, quos habuisse dulcem oratorem Menelaum carmine Homeri testatum esset, occurrit huic rei, quæ sententiæ illi in vniuerso prolatae aduersabatur: affirmatque eum in numero magnorum oratorum haberi non posse, cum idem fuisse eiusdem Poëtae præconio, breuis in dicendo perhibeatur: inquit enim: Menelaum ipsum » dulcem illũ quidem tradit Homerus, sed pauca dicentem: breuitas autē laus est interdũ in aliqua parte dicendi: in vniuersa eloquentia laudem non

non habet. intelligere verò Ciceronem locum hunc è 111. libro Illiados constat. cum poeta Antenorem Troianum, qui & ipse temporibus illis eloquens habitus est, vt posset melius de eo iudicare, induxit cū Helena nonnulla loquentem. ac quod dixerat ea probantem: *ἦτοι μὲν ἐλάττω ἐπιπροχέδω ἀγρόνε Πάυρα μὲν, ἀλλὰ μέλα λιγέως. ἐπεὶ οὐ πολλή μιν ἐλάττω*, pauca dicentem: quæ sanè notio est horum verborum. Dionysius autem Halicarnasseus de arte dicēdi præcipiens: putat verbis illis significari, non plenam, neque absolutam orationem ipsius fuisse: nec omnia denique ab eo dici solita esse, quæ causa quam agebat, tempusque illud postulabat: vnde vtile hoc præclarumque præceptum inde elici posse arbitratur: cum causa multa habet, quæ pro se dici possint, non esse virtutem laudēque eloquētiae partem aliquam eorum relinquere, quæ desiderari possint: nec perfectē illam tractare.

Videri non nihil discriminis esse inter Ciceronem ac Laërtium in uoce Socratis commemoranda.

C A P. X V I I I.

ICERO in v. libro Tusculanarum, cum exempla poneret eorum, qui pro nihilo pecuniā duxerint, inquit: Socrates in pompa cum magna vis auri argentique ferretur, quā multa non desidero, inquit. Laërtius verò, qui vocem eam Socratis refert, non auri argentique copiam tradit ipsum in pompa prospicientem id dixisse, sed multitudinem rerum venalium, vt suspicari licet in foro. Verba hæc ipsius sunt: *πελάεις δ' ἀφορώς ἐς τὰ πλεῖστα τῶν πικρακνομένων, λέγει πρὸς αὐτὸν: πόσω ἐγὼ χρεῖαν οὐκ ἔχω.* Quod si accuratè attendimus, spectato auro tantum argentoque, non satis comode videri posset, dixisse: Quam multa non desidero: neque enim hæc multa, sed vna tantum res, atque eundem usum habens. Præterea videtur non nihil sibi repugnare Cicero, qui paulò post, vbi Xenocratis Calchedonij factum exponit, inquit de quinquaginta illis talentis ab Alexandro ei dono missis. Quæ erat pecunia temporibus illis, Athenis præsertim, maxima. Si nanque Athenienses in pompa magnam vim auri argentique ferebant, non erat pecuniæ illic paucitas. Verum autem hoc esse quod dixit, rarum etiam tempestate aurum argentumque in Græcia fuisse, confirmatur etiam testimonio Athenæi, qui in v. libro *ἀπὸ Κορινθίων* copiosè de hoc disputauit: sed aliorum etiam grauium diligentumque Scriptorum.

Dilig

Diligenter ponderata uerba quædam in epistola Anacharsidis, quam Cicero expressit, cum illa non uideatur respondere sententiæ Græcorum uerborum.

C A P. X I X.

NIMADVERTENDVS locus est non multò supra hæc verba in epistola Anacharsidis, quam Cicero in Latinum vertit: cum enim sic ipse reddiderit: Munera autem ista, quibus es delectatus, vel ciuibus tuis, vel diis immortalibus dona: nō omnino sensum hūc Græca, quibus Scythes ille usus est, verba continere videntur. præcipue autem obscurum est quid significare Cicero voluerit, cum inquit: Quibus delectatus es. si nanque intellexit, quæ è multis elegisti, potioraque iudicasti, non respōdet hoc sententiæ auctoris. propius igitur arbitror ad sensum Anacharsidis M. Tullium accessisse, significareque voluisse: quæ tibi in omni vita placuerūt, quibusque in comparandis studium adhibuisti. quamuis non ad eum solū in Græca epistola verbū illud pertineat, sed ad omnes (vt opinor) eiusdē loci homines, beatos inquam ac fortunatos: ita enim illic est: *Δῶρα δὲ οἷς ἀντροφᾶτε, ἀντιδωροῦμαι σοι. ἐμὲ δὲ ὁ Κοιναρχιδωνταρ, ἐς χάριν οὐδ' ἀνέθεθε θεῶς.* nam ostēdit se, ne aspernari videretur liberalitatem opulētī viri, accipere munera illa, contraque iisdem illum remunerari, cōuersaque statim oratione ad populares eius, mandare ipsis, vt diis immortalibus consecrent: ita tamen vt inde laus ac dignitas Hannonis crescat, cognoscatūque illa ab ipsius munificentia profecta: hoc enim arbitror ostendere *ἐς χάριν οὐδ'*: neque enim tetigit quippiam, quo continetur mandasse illum Hannoni, vt ciuibus suis illa donaret, nisi forte aliquid vitij est in Græcis verbis: aliterque nunc ipsa leguntur, ac Ciceronis ætate legerentur. Vis autem omnis, ratioque huius verbi *ἀντροφᾶτε*, cum à Gulielmo quoque Budæo, doctissimo accuratissimoque viro explicata sit, id quod ostendit ille, hîc valet *ἐπιτροφᾶτε*, quasi ob copiam earum ipsis illuditis: & vbi etiam minimè opus est, consumitis. Quid enim mihi cum his rebus sumptuosis, duro & agresti hominī aptè autem in primis illo usus est Plutarchus in apothegmasi, de Themistocle loquens, qui filium dicebat quod matri eluderet, atque omnia gratificari sibi, quæ in mētem ipsi venissent, cogeret, plurimum posse omnium Græcorum: cuius etiam rei rationem subtiliter callidēque subducebat. verba eruditi Scriptoris hæc sunt: *Τὸν δὲ ἐδὲ ἐπιτροφᾶτε τῆ μὲν ἰδίᾳ, & quæ sequuntur.*

Versus

Versus Pacuij indicatus, qui eandem penè sententiam continet, quam chorus edit in Oedipode tyranno. confirmatàque uetus lectio loci Ciceronis pro A. Cluentio.

C A P. X X.

» V O D chorus apud Sophoclem in Oedipode ty-
 » ranno cecinit, calamitatē Thebani populi ostende-
 » re volens, multis ac grauibus malis oppressi, nec viā
 » rationemque vllam vidētis, qua mala illa pelli pos-
 » sent: Ούτε γὰρ ἐκγόνα κλυτὰς χθονὸς ἀνέξαίαι, οὔτε τ' ὀνοισιν
 » ἡσίων καμάτων ἀνέχουσι γυναικός, vt intelligere licet
 » paucis ipsius verbis, quæ leguntur apud Noniū, cō-
 » memorarat etiā Pacuius Duloreste: arbitrabantur enim prisci illi deos
 » hominibus iratos ob aliquod impium facinus, fructibus terræ obesse,
 » foetusque animantium perdere, atque ita improbitatem mortalium vl-
 » cisci, donec homines ipsos placarent, ac scelus ipsum expiarent. Pacuij
 » verba, mirificè superiori loco respondentia, sunt hæc: Nec grandiri
 » frugum foetum posse, nec mitescere. Quod autem in eadem tragœdia
 » Sophocles inducit Oedipum timentem iam ne ipse Laium interfecif-
 » fet, cogitantemque secum, si id factum esset, in quot scelera imprudens
 » incidisset, in aliisque dicentem: Δέχῃ δὲ τὸ θανάτῳ ὃν χερσὶν ἐμάμυ κρα-
 » νο δὲ ἄνπερ ὄλετ' ἄρ' ἐφω κακός. penè etiam expressit Cicero, cum pro
 » A. Cluentio Oppianici nefariam vitam, Salsiæque sæuissimæ matris
 » impudentiam demonstraret. primum enim ait: Non denique illam
 » Oppianici domum, viri sui sanguine redundantem, reformidat. & mul-
 » tō post in exagitandis augendisque criminibus Oppianici: Qui eius vxo-
 » rem, quem occiderat, in matrimoniū duxerat. nam quod in priore loco
 » domum lego, non dextram, vt nunc excusi, qui meliores habentur, ha-
 » bent, sequor antiquos libros, in quibus vt in his etiam, qui superiore æ-
 » tate impressi sunt, scriptum est domum. Peccarunt igitur magno opere,
 » qui emendare volentes, id quod emendatione non egebat, illud deprau-
 » arunt, præter autem fidem optimi exemplaris, non satis aptè fortasse
 » manus ficcarij redundare sanguine diceretur, vt ampliora loca sæpe à
 » Cicerone redundare dicta sunt ita enim magna vis sanguinis manans
 » vndique, & fluctans conspicitur. In primo quoque de Diuinatione eo-
 » dem pacto locutus est de somnio matris Phalaridis loquens: Ex his
 » Mercurium è patera, quā dextra manu tenuerat, sanguinem visum esse
 » fundere: qui, cum terram attigisset, referuescere videretur, sic vt tota do-
 » mus sanguine redundaret.

Ratio

Ratio nominis censorum declarata, cuius auctor fuerat M. Varro: & qua poena afficere solerent eos, qui culpæ affines forent, indicatum. Simulque locus Plauti emendatus.

C A P. X X I.

» E N S O R E S, grauisissimus Romæ magistratus, qui-
 » que populi moribus præesset, vnde vocati forent,
 » nec non qua poena afficerent eos, quorum facta vi-
 » tamque non probassent, percipitur è locis quibus-
 » dam optimorum auctorum, à veteribus Gramma-
 » tificis exempli loco positus. Primum autem, quod ad
 » vim nominis facit, verba hæc M. Varronis de vita
 » populi Romani id explicantia apud Nonium leguntur: Itaq; quod hos
 » arbitros instituerunt populi, censes appellarunt: idem enim valet cen-
 » feri, & arbitrari. Quomodo autem animaduenterent in eos, quos culpæ
 » affines inuenissent, traditum fuit à Cicerone in IIII. libro de Rep. his
 » verbis, ab eodem Grammatico citatis. nonnullas autem inde maculas fu-
 » stuli, nec tamen affirmarim omnino locum purgatum esse. Cenforis iu-
 » dicio nihil ferè damnato offert, nisi ruborem. Itaq; vt omnis ea iudi-
 » catio versatur tantummodo in nomine, animaduersio illa ignominia di-
 » cta est. Hoc autem confirmat quoque, quod ipse iudicium huius magi-
 » stratus, cenforiam notationem vocare consuevit. Lusit igitur Plautus in
 » hoc in Aulularia, cum Strobilum feruum officii strenui serui exposi-
 » tis, ita induxit loquentem: Qui ea curabit, abstinebit censione bubula.
 » Nec sua opera reddet vnquam in splendorem compedes. Ita enim vide-
 » tur legendum, non vt in excusis libris inuenitur: abstinebit censeo nã
 » bubula: quorum verborum sensus nullus est, vt iocetur in ea voce, signi-
 » ficetque longè diuersam futuram poenam illam ab animaduersione cen-
 » foria: nam flagris, è corio bouum factis, cædetur: non ignominia notabi-
 » tur, qui muneri suo defuerit.

Vt Cicero aliquando, Excidisse verbum inquit μετὰ πορονός, ita Græcos
 dicere solitos ἐκπεσῆν: Platonemque idem ostendere uo-
 lentem, euidentius adhuc dixisse ἐκφυγῆν.

C A P. X X I I.

» V O D Cicero multis locis inquit, excidisse verbum ex ore
 » alicuius, cum id elapsum potius temere, quàm cogitatè
 » emissum videretur, quia parum accommodatum illic fue-
 » rit, in Græco quoque sermone vsurpabatur. Vnde qui hoc
 » commississent, ac se purgarent, ignosci sibi ea de causa aie-
 » bant oportere. Pro P. Sylla igitur, modestiam ipsius, linguæque tempe-
 » rantiam indicans, inquit: Verbum ecquod vnquam ex ore huius exci-
 » dit vnde quisquam posset offendi. Item in x. Philippica: Quod verbū
 » tibi non excidit, vt sæpe sit, fortuitò: scriptum, meditatum, cogitatum,
 » attulisti. Sed aliis etiam in locis: quibus tamen exemplis in re iam plana

- superfedebat. Aristoteles verò in III. libro de moribus ad Nicomachum, vbi docet, posse etiam fieri, vt aliquis ignoret, quod gerat: nec vitium culpamque illius rei intelligat. Vnde etiam inquit, quod valet ad hoc declarandum, cum postea arguuntur, affirmant in dicendo id sibi excidisse: imprudenterque elapsim. Verba ipsius auctoris hæc sunt: *Ο δὲ παράττει ἀγνοήσκειν ἄντις, διορ λέγοντες φασιν ἐκπεσῆν αὐτῆς.* Plato, cum idem significare vellet, rem auxit: actumque dedit rei sensu carenti: inquit enim in
- » Lyfide: *Εδόνει γὰρ αὐτὸν ἐκφύγειν τὸ λεχθῆν.* Quo etiam pacto prisci Iurifconsulti dicebant: Si telum manu fugit, de cuius orationis virtute disseruit eruditè Cicero in I I I. lib. de Oratore dicens: Imprudentia teli emisit si breuius propriis verbis exprimi non potuit, quam est vno significata
- » translato.

Græcas quoque mulieres consueffe subere calceamentis inserto, grandiore speciem corporis reddere.

C A P. X X I I I.

- M**os erat Græcarum mulierum in calceis suberem gestandi, vt grandiores viderentur: eum autem nostræ quoque sibi asciuerunt, ac sine modo tractant. ad perspicitur ex longo carmine Alexidis Comici, à Clemente Alexandrino in I I I. libro. Pædagogi posito, capite quo docet, Non oportere Christianum hominem, veraque pietate præditum, cultui corporis valde indulgere: exponebat autem Poëta ille infinitum studium variâsque artes, quibus vterentur mulieres in vitiis corporis celandis: quod verò ad hanc rem pertinet huiuscemodi est: *Τυχε ἀνε μικράτις οὐκ ἀφελὸς ἐν ταῖς βλαυτῆσι ἀνεγκάττει.* Plinius in X V I. libro, quo loco de subere, vsuque ipsius disputat, videtur significare hunc tantum ipso foeminas vsas: quod concedi posset, vt valetudini aptum: & tamen statim addit ea, quæ indicat aliud etiam in hoc ipso sequitur, & conuenit testimonio Comici, quod citauit. Plinij ipsius verba hæc sunt: Præterea in hyberno foeminarum calceatu, quamobrem non infacetè Græci, cortices arborum appellant. Xenophon quoque in libro de tuenda re familiari muliebris huius fraudis meminit: nec tamen, qua materia vterentur, vt maiores videri possent, quæ pusillæ forent, indicauit. inquit enim de vxore Ischomachi: *ὑποδήματα δ' ἐχουσαν ὑψηλά, ὅπως μέγιστον δοκέη εἶναι ἢ ἐπιφύκει.* Idem autem Alexidis versus citantur quoque ab Athenæo in X I I I. libro *δειπνοσοφιστῶν*, quo loco de meretricibus copiosè disputat: cum enim ostendere vellet idem quod Clemens, artificium ipsarum in forma corporis fingenda, fucumque omnem ac fallacias, quas adhiberent, exponeret, vsus & ipse est testimonio eius Poëtæ, qui accuratè omnia commemorarat. initium verò eorum, finisque, idem ferè illic est, quod apud Alexandrinum auctore: nam duo versus, qui desiderantur apud Athenæum in principio, leguntur in exemplari ipsius calamo exarato: ita enim habet: *Πρώτον μὲν γὰρ πρὸς τὸ κέρδος καὶ τὸ συλᾶν τὰς πέλας, Πάντα τ' ἄλλα αὐτῆς πάρεργα γίνεται.* & quæ sequuntur. Sed in iis etiam verbis, quæ supra adduxi, varie

- » xi, varietas est, cum illic scriptum sit: *φελὸς ἐν ταῖς βαυλίσι ἐγενεάττειται.* quod enim in excusis est *καυλίσι*, falsum sine dubio est: *βάνις* enim calceamenti muliebris genus est, quod testatur Pollux: vt *βλάντι* quoque. Quare collatione vtriusque loci, diligentique eorum animaduersione, mendæ nonnullæ, quæ infederunt illic, partim apud Clementem, partim apud Athenæum, possunt (vt arbitror) deleri.

Quibus coniecturis ductus emendarit de opinione locum Clementis Alexandrini. De uinoque Ariusio, quod ut optimum, celebratum est ab antiquis scriptoribus, disputatum.

C A P. X X I I I I.

- V**M pium, grauemque scriptorem, Clementem Alexandrinum, antequam illum librario atque operis excudendum darem, mecum legerem, locum offendi in aliis nonnullis, quem deprauatum putans, ausus sum corrigere, sine auctoritate meliorum librorum: retamen cum ingeniosis eruditissq; viris antea collata, quos cum mecum facere, coniecturamque meam probare inuenissem, fidentius antiquo scriptori, vetustate inquinato, manus attuli: volo autem nunc rem testatam relinquere, ne, si forte lapsus sim, mea nimia sedulitas auctori illi oblit: neque enim diligentiae ostentandæ, aut mediocris eruditionis causa hoc facio, cum honestissimos ac doctissimos viros testes habeam studij, quod in illo emendando posui. In I I. igitur libro pædagogi, capite ibidem II, vbi docet, quomodo vino uti debeamus, copiosèque atque vtiliter disputat de incommodis, quæ secum affert ebrietas, cum prodesse etiam vinum modicè sumptum, temporèque, affirmet, verba nunc hæc ita leguntur: *Οὐ πολυπραγμονιέται τὸν οἶνον τὸν χεῖρον, ἀρ' ἀπὴν: οὐδὲ τὸν ἀριστόσιον, ὅταν μὴ περιῆ.* & quæ sequuntur. In veteri tamen illo exemplari, quod solum habui, scriptum offendi, *ἀρεθούσιον*: quod deprauatum putans, hoc modo correxi. Plures autem antiqui auctores. Ariusij vini, vt optimi, menti onem fecerunt. Plutarchus in Commentario, quo disputat vitam tantopere laudatam ab Epicuro, ne iucundam quidem esse, hoc pacto: *εἰ γὰρ τινὶ τῶν μέσων φαύλων, μέλοισι θνήσκειν, δὲ κέρδιον ἦται θεός, ἢ βασιλεὺς, ἀραρ ἐπιδοίη μίαν, ὅση χρυσόμηνον αὐτῆ πρὸς τὸ καλὸν πράξειν, ἢ πρὸς ἀπόδρασιον, οὐθὺς τελοῦται, τίς ἀρ' ὠτότω τῷ χρέον βούλοισι μάλλον Δαίδι συγγνώμῃται, καὶ πῆρ οἶνον ἀριστόσιον, ἢ ἡλίνας Ἀρχίαν ἐλσιθερώσαι τὰς ἀθλίνας.* Strabo in X I I I I. *γεωγραφικῶν*, qui narrat à loco nomen illi hoc impositum esse, cum ager quidam asper & importuosus Chij insulæ, Ariusius appellatus, ferat vinum optimum omnium Græcorum vinorum. Athenæus quoque in epitome primi libri, necnon etiam Galenus. Animaduertendum autem, cum Virgilius quoque in pastorali carmine meminerit huius vini (ita nanque in vetustissimis exemplaribus legitur versus ille: *Vina nouū fundā calathis Ariusia nectar*) inueniri quoque libros, calamo exaratos, in quibus sit Aretusia. quod testatus est in suis accuratissimis castigationibus probus & eruditus vir, Picrius Valerianus.

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XVI.

*Argumentum Ciceronis ponderatum, quo probare uoluit
M. Caelium in corporis uoluptatibus perditum
non fuisse, ut accusator arguebat.*

C A P. I.

CVM M. Cælij accusator ipsum, ut deditum libidinibus: distractumque omni genere cupiditatum insimulasset, refellere hoc crimine Cicero uolens. ita argumentatus est: signoque usus, quod illa falsè ei obiecta forent, eloquentia ipsius adolescentis, & genere dicendi copioso ac graui, quamuis non inficias ierit amores ac deliciae, quæ uocantur, Cælium aliquando oblectasse: nec tamen unquam eum occupatum impeditumque tenuisse. Cum autem acuti ingenij uir, in primisque disertus, intelligeret infirmitatem eius argumenti (nonnulli enim aliquando inuenti sunt, qui naturæ uis, sine ulla industria atque artificio, pares iis forent, qui multum elaborassent, immensumque studium in dicendo ponerent) ita illi occurrit, atque argumentum suum corroborauit: ostendit enim in eo non solum ingenium apparere: quod sæpe, etiam si industria non alitur, ualeat tamen ipsum suis uiribus, sed inesse orationem & bonis artibus institutam, & cura uigiliisque elaboratam: quorum duorum prius longum tempus, assiduamque curam postulat: neque enim artes præclaræ citò percipiuntur: alterum autem tunc ipsum cum tractatur, diligentiam & attentionem requirit. Nam uerum esse, quod aduersarij dicere potuissent, facile perspicitur, ac plurimis exemplis confirmari posset. Clarum autem in primis ac nobile est Demadis ac Demosthenis: Demades enim cum eloquentia floreret, à natura instructus est, non laboribus ac uigiliis excolitus: contra enim ea potius uita hominis institutioque erat, quæ naturale etiam id bonum corrumpere: nisi illud multum ualere, ac firmas admodum altisque radices haberet. & meretrices nanque (ut memoriae proditum est) alebat, & uino se passim obruebat. Demosthenes uero & multum operæ in arte dicendi percipienda adolescens posuerat

fuerat: & postea uir factus aquam bibebat: totisque noctes uigilabat hoc autem aduersus ambos à Pythea oratore, illis infesto, dictum est: & monumentis postea literarum à Grammaticis traditum. Nam quod ad amores pertinet, in quibus fatetur Cicero ipsum aliquando uersatum fuisse, uidentum est, an Cælius Catulli riuialis fuerit. si nanque uerum est, quod proditum memoriæ est ab Apuleio, quam Lesbiam Poëta ficto nomine appellat, fuisse Clodiam, uix dubitare de hoc possumus: familiaritas enim præcipuè Clodiæ, quod aperte narrat Cicero, infamiam attulit Cælio, causaque fuit omnium ipsius malorum: cum enim eodem tempore uixerint, Clodiæque hæc impudica mulier fuerit, & multorum adolescentium amore flagrarit, uerisimile est hanc Clodiam illam fuisse, quam Catullus quoque amauit. Sed ipse etiam Poëta hoc ostendere uidetur: uel potius manifestò declarat, si conceditur falsum illud simulatumque nomen hanc significare: in hendecasyllabo enim, quo cum Cælio queritur de flagitijs ipsius, quæ corpus palam publicaret, se socium illum habuisse in eo amore narrat, ita scribens: Cæli Lesbia nostra: Lesbia illa, Illa Lesbia, quam Catullus unam Plusquam se, atque suos amauit omnes. Nunc in quadriuijs, & angiportis, Glubit magnanimos Remi nepotes. prostituta enim pudicitia hanc quamuis nobilem admodum mulierem, fuisse ex oratione Ciceronis intelligitur. Unde quum Quadrantaria illa uocata sit, cuius cognominis rationem Plutarchus exponit, M. Cælius creditus est auctor illius fabulæ fuisse, quauis id Cicero purget.

Mos Græcorum explicatus, qui bustis myrtum imponebant: atque illo etiam modo mortuos ipsos ornabant.

C A P. II.

RAMVLOS myrti Græcos consueſſe bustis imponere, cum quasi inferias facerent, atque ita solitos etiam mortuos decorare, indicio Euripidis intelligitur, qui in Electra ita inducit uirginem hanc ipsam de ea re querentem, cum acerbitatem inimicorum accusaret, qui ne mortuo quidem Agamemnoni paterentur debitos honores haberi: manesque eius, iustis ex more factis, placari: *Ἀγαμέμνονος δὲ τύμβος ἡ τιμασμίον οὐκ ἔστι ποτ' οὐ χάρις. οὐδὲ κλῶνα μυρσίνας ἔλαβε: πυρὰ δὲ χέρος ἀγλαΐσμάτων.* Sed etiam post in eadem fabula senex, qui aluerat Agamemnonem, in sermone Electræ ostendit se, cum uocatus ad eam accederet, aliquantulum de uia deflexisse: atque sepulchrum patris ipsius inuisisse: nocturnumque illic, quam optabat solitudinem, ei uinum libasse, sepulchrumque eius, myrto imposta, ornasse. Verba Tragici Poëtæ hæc sunt: *ἦλθον γὰρ ἄντ' εἰς τὸν τάφον, πᾶρερ' ἰδοῦ, καὶ προσσεσῶν ἐκλαυσ', ἐρημίας τυχῶν: Σπονδίας τε, λύκαι ἀσκόμ, ὅρ φέρω ξύνοισ, Ἐσσει(α: τύμβος δ' ἀμφέθηκα μυρσίνας.*

Defensa uetus emendatio loci Ciceroniani contra reprehensiones
aduersariorum: declaratumque coniecturam illam
inanem non fuisse.

CAP. III.

» **V** I D mei iudicij foret de integritate huius loci Cice-
» ronis è I I. Philippica, annos ab hinc xvi. scriptis meis
» indicaui: quod enim in excusis tunc erat: Sequebatur
» rheda cum lenonibus: comites nequissimi: coniectu-
» ris ductus putauit ita emendandum: Sequebatur rhea-
» da cum leonibus. Suspicionis autem meae rationes di-
» ligenter tunc reddidi. Hieronymus postea Ferrarius,
» accuratus homo, & qui plurimum studij in orationibus illis emendan-
» dis posuit, à iudicio meo dissensit. quamuis, quod ego de opinione tan-
» tum dixeram, ille confessus sit se scripto in libro inuenisse. argumenta
» autem quibus nititur, ut unicuique perspicere licet, hæc sunt: primum
» enim maiorem numerum testium sequitur: & ut putat, ob vetustatem
» magis integrorum. deinde non arbitratur fatis Latine dictum. Rheda
» cum leonibus, quemadmodum qui diceret, Rheda cum equis, rheda
» cum mulis, pro, mulis, aut equis iuncta, affirmat se non inuenisse. Addit
» etiam, ut Cicero rem tam inuitatam, ac portentis similem, tam breuiter
» attingeret, nec ullos in ipsam orationis aculeos emitteret, adduci se ad
» credendum nullo modo posse: cui rei ut primum respondeam, ὕστερον
» πρότερον, quamuis iam tum causam eius breui attulerim, ac Cicero ipse
» suis verbis hoc ostendat, dicens paulò supra: Scio me in rebus celebra-
» tissimis sermone omnium versari: eaque, quæ dico, dicturusque sum, no-
» tiora omnibus esse, qui in Italia tum fuere, quam mihi, qui non fui: no-
» tabo tamen singulas res. & quæ sequuntur. Res tam notas iis, qui au-
» diunt, suaque vi tam insolentes ac portentosas fatis esse tangere: atque
» hoc præcepta artis iubere Aeschines quoque ostendit contra Timar-
» chum, his verbis: Περὶ τῶν ἀγνωστοῦ μὲν ἁπλῶς προσήκει τὰς ἀποδεί-
» ξαις ποιῆσαι τὸν κἀνήγορον: περὶ δὲ τῶν δημολογουμένων οὐ λίαν ἔγωγε μέγα ἔργον
» εἶναι νομίζω τὸ κἀνήγορον: ἀναμνήσαι δὲ μόνον προσήκει τὰς ἀκούσοντας. neque
» enim villo pacto oportet stimulis orationis admotis exagitare: magis
» nanque commouent auditorem simpliciter prolata, quam magno ver-
» borum clamore amplificata. Quod autem ad consuetudinem sermonis
» pertinet, non negarim si leonibus iunctam tantum rhedam significare
» voluisset, hoc modo locuturum Ciceronem non fuisse, sed longè alia
» mens ipsius fuit: augere enim improbitatem hominis ea ratione voluit,
» dicens rhedam cum leonibus. ut etiam infra locutus est, cum inquit: cur
» me tui satellites cum gladiis audiunt. nam dixisset fortasse cincti gladiis,
» si id tantum ostendere voluisset, ac non inuidiam crimèque augere. Eo-
» dem quoque pacto videtur locutus pro Archia, cum ait: Nostra semper
» feretur & prædicabitur, L. Lucullo dimicante cum interfectis ducibus
» depressa hostium classis. Cum, enim illic quoque valet σὺν: amplifica-
» turque magnopere victoria illa naualis cum depressæ classis hostium, in-
» teritus ducum nominatim adiungitur, nam rheda per se intelligebatur
» anim

animantibus iuncta, declarata autem nouitate rei, ac tanquam mon-
stro, expressius monstrata atque exagitata est arrogantia Antonij. Nec
me etiam perturbat maior copia librorum, quæ aliter legit. si nanque iu-
dicio tantum fretus, illo pacto corrigendum putauit, quanto magis nunc
testimonio exemplaris munitus: quanto enim elegantior sententia hæc
fit, facile omnes videre puto. Ratio autem, quam excogitauit Ferrarius
corrigendi locum illum (nam correctione prorsus egebat) quanto du-
rior licentiorque sit nullo negotio intelligitur. neque præterea probò
declarationem ipsius, qui vult Ciceronem pro comitibus nequissimis
meritorios pueros intellexisse: neque enim illos in comitibus vnquam
numerasset. Tantum verò facinus, quantum illud fuit, non aliqua par-
te indicare eius orationis, qua omnem vitam Antonij diligenter notat,
peccatum magnum fuisset oratoris: maioreque admiratione dignum
est, nihil dicere de eo, quod vituperare velis, quam parum dicere. Stat
igitur (nisi fallor, & nisi me mea nimis delectant) emendatio illa, acriter-
que oppugnata omnem impetum aduersariorum elusit, nec de gradu
deiecta est: quod enim Plinius hoc factum narrat ab Antonio, cum di-
micatum esset in Pharsalicis campis, quo discrepat ab eo, quod hic à Ci-
cerone, & in epistola ad Atticum traditur, negligentia illius scriptoris
assignandum puto, qui in temporibus lapsus sit, ut in multis aliis rebus
sæpe peccat. & certè maior fides Ciceroni habenda est rerum, quæ ipsius
ætate factæ sunt, quam Plinio, qui multis postea seculis vixit. Id autem
ipse ad Atticum manifestò tetigit, nam quin ita locus ille accipi debeat,
nemo dubitat.

Monstratus locus T. Liiij ad similitudinem conformatus argu-
menti, quo usus est apud Homerum Agamemnon, in ex-
ercitu ad pugnam hortando.

CAP. IIII.

» **L** I V S Livius, ut manifestò multis locis expressit
» sententias quasdam Homericas, ita in vi. ab Vrbe
» condita libro videtur locum eius Poëtæ adumbras-
» se, cum in turbulenta illa concione, quam facit à
» Manlio Capitolino habitam, ita inducit illum ple-
» bem stimulantem, animumque ipsi addentem: Num-
» merate saltem quot ipsi sitis: quot aduersarios habea-
» tis. si singuli singulos aggressuri essetis: tamen acrius crederem vos pro
» libertate, quam illos pro dominatione certaturos: quot enim clientes
» circa singulos fuistis patronos, tot nunc aduersus vnum hostes eritis. A
» multitudine igitur, numeroque, quo illi valde nobiles superabant, Qui-
» rites excitare voluit: certamque ipsis spem victoriae polliceri. Vt autem fa-
» cilius eos persuaderet, atque id quod aiebat, verum esse declararet, vincere
» scilicet ipsos magnopere numero, in memoriam ipsis redegit, quod sæpe
» antea animaduertere potuerant, quum ipsos illos nobiles colebant, ut
» ipsorum præsidio in rebus suis vterentur: domique diligenter saluta-
» bant: hoc enim ipsis rem patefacere, & quasi ante oculos ponere poterat:
» s iij

Homerus igitur simili quadam ratione utitur : cum enim in secundo libro Iliadis Agamemnonem facit exercitum , quem imperio suo regebat,alloquentem : & quod dedecus subiissent,quia Troianos diuturno bello proffigare non potuissent , quamuis pauciores illi forent , ostendentem,addit: Si nanque nos Græci ac Troiani,induciis factis,velimus numerum vtriusque gentis recensere:Troianósque deligere sine fociis:nos verò in decurias diuidamur , sumamúsque ex eorum numero singulos,qui singulis centuriis vinum ministrent , multæ centuriæ egerét ministro.Ex quo intelligere licet,quantò plures Achiui Troianis sint.

» Versus ipsius Poëtæ hi sunt : *Εἴπερ γὰρ κ' ἐθέλομεν ἀχαιοῖτε βῶεσσι Οἰκία*
 » *πρὸς ταμῶντες, ἀσθιμνήμηναι ἀμφὸ τρώας ἢ λέξασθ' ἐφέσσι, ὄασσι ἕασσι*
 » *ἡμῖς δ' ἐς δειδάδης διανοομεθεῖμεν ἀχαιοὶ Τρώων δ' ἀνδρῶ ἵνασση ἐλομεθα*
 » *ὀνοχοσῶναι Πολλὰ κεν δειδάδες δ' ὀλοῖσσι ὀνοχοσῶ.* Valuit autem hoc quoq;
 multum ad rem patefaciendam,inflammandóque animos Græcorum militum.Animaduertendum verò Homerum simile duxisse à re , cuius valde studiosa gens illa erat, quámque sæpius frequentabant , vt nullo negotio sibi ante oculos ponere illam possent : indéque facilius veritatem ipsius,quod suadebat,intelligere.

Diligenter animaduersus Euripidis locus in Hippolyto:de moréque veterum scribendi in tabulis disputatum.

C A P. V.

A P V D Euripidem nuncius, qui in Hippolyto coronato interitum filij misero parenti significauit,cum casum illum omnem ordine narraffet , in extremo sermone suo innocentiam calamitosi adolescentis defendere volens,liberè locutus est. dixitque se nō existimaturum illum affinem fuisse sceleri , cuius arguebatur , quamuis muliebre omne genus se susponderet,ac aliquis piccam in Ida monte stantem literarum impleret,quod exploratum haberet probitatem pudicitiamque Hippolyti. sunt autem hæc manifestò *ὑπερβολῆ*, quæ à commoto animo crebro vsurpantur. Verba Poëtæ , quibus extremam hanc sententiam complexus est, hæc sunt : *Καί τι μὲν ἐν ἡδὴ γραμμάτων πλάσειέ τις Πανικῆν , ἐπέμειν ἐσθλὸν ὄντ' ἐπίσται.* Videndum igitur,quid intellexerit Poëta : num respexerit ad morem,quo prisca solebant in corticibus arborum nomina deliciarum suarum notare : quod testantur Græci Grammatici , & quam consuetudinem tetigit Virgilius, in pastorali carmine canens : = tenerisq; meos incidere amores Arboribus , crescent illæ , crescetis amores. an potius quod in tabulis veteres scriberent. vt significet tabellas,quas inuenit in manibus pendentis vxoris Theseus.ostendens,si infinita vis tabularum scriptarum referta sit criminibus in Hippolytum,se nullam fidem ipsis, contra id quod certò tenebat,habiturum. Similis autem est oratio Plutarchi in commentario , quem scripsit aduersus Colotem Epicureum, ignauiam illius familiæ infimulantis : eiusdem tamen popularis laudis valde

valde cupidæ , ac leuia quædam suorum officia factaque immoderatè celebrantis. Ait enim, si fortè aliquis ipsius gentis huiuscemodi quipiam fecisset,quale Aristoteles,qui euersam patriam dirutamque à Philippo rursus condi instaurarique fecit : aut Theophrastus , qui iterum patriam à tyrannis oppressam auctoritate sua liberauit,vix Nilum tantum chartarum suppeditaturum fuisse, quantum ipsi in commemorandis illis factis consumpsissent : ait enim : *Ὁν ἐπιλιπέμ' ἔδει πρότερον , φέροντα βιβλους, τὸν νεῖλον, ἢ τῶν ἀποναμῶν γραφῶν περὶ αὐτῶν;* materiam autem ex qua chartæ cõfici solebant, in Nili ripis nasci solitam , paginasq; ex Aegypto in alias terras comportari, certum est : id enim quoque videtur significasse Cicero pro C. Rabirio, cum inquit : Audiat visæque merces, fallaces quidem & fucosæ: chartis & lintheis, & vitro delatæ.

Disputatum de ostentis, quæ Leuctricam pugnam antecesserunt: allatúsque Plutarchi locus, ubi eadem, quæ à Cicero recitantur.

C A P. VI.

I N ostentis, quæ Lacedæmoniis Leuctricam calamitatem portenderunt, hæc etiam Græci quidam auctores posuerunt, quæ Cicero in primo libro de diuinatione retulit his verbis : Lyfandri, qui Lacedæmoniorum clarissimus fuerat, statua, quæ Delphis stabat, in capite corona subitò extitit ex asperis herbis & agrestibus: stellæq; aureæ, quæ Delphis erāt à Lacedæmoniis positæ, post naualem illam victoriã Lyfandri, qua Athenies conciderunt : quæ in pugna quia Castor & Pollux cum Lacedæmoniorum classe visi esse dicebantur, eorum insignia deorum, stellæ aureæ, quas dixi, Delphis positæ, paulò antè Leuctricam pugnam ceciderunt, neque repertæ sunt. Plutarchus quoque illorum mentionem fecit in libro, quo causam quæsiuit, cur Pythia versus facere desierit, atque ordinem in eorum narratione contrarium seruans : *Οἱ δὲ ἀστέρες ἠφανίσθησαν, οὓς Λύσανδρος ἀνθικεν ἀπὸ τ' ἐν αἰγῶς πρὸς αἰοῖς ναυμαχίας : Ο δὲ αὐτὸς Λυσάνδρος λίθινον ἀνδρῶν δεικνύσων ἀγρῶν λόχμην καὶ πῶρον, τοσαύτων τὸ πλεῖστον, ὥστε καὶ ἀνούλας τὸ πρόσωπον.* Xenophon tamen in v i. libro rerum Græcarum, vbi historiam omnem diligenter narrat neutrum horum tetigit : tantum commemorat Thebanis spem ad vincendum dedisse oraculum , quo significabatur Lacedæmonios deinde iri, vbi monumentum virginum esset, quæ dicerentur, quòd vim passæ à Laconibus quibusdam essent, vita se priuasse. vnde bustū illud ante pugnam ornarant : necnon quia Thebis allatum esset omnia templa spontè sua aperta, antistitátque dixisse signo illo victoriam declarari. Simulque in fano Herculis arma repente nō apparuisse, tanquam Hercules arreptis illis ad opem ferendam suis accessisset, extremum autem hoc Cicero etiam eodem loco exposuit : quamuis non nihil variarit : inquit enim : » At eodem tempore Thebis (vt ait Callisthenes) in templo Herculis valuæ

» valuz, clausæ repagulis, subitò se aperuerunt: armæque, quæ fixa in pa-
 » rietibus tum erant, ea sunt humi inuenta.

*Restituta uerba nonnulla Græca, quæ desiderantur in epistola quadam
 ad Atticum, ubi Homericis uerbis fatetur se peccasse,
 qui Pomponio non paruerit: causamque
 illius erroris aperit.*

C A P. VII.

V M accuratè legerem epistolam primam VII. libri
 ad Atticum vnâ cum honestis nonnullis ac doctis
 viris, venissèmq; ad eum locû, vbi dolet se à prin-
 cipio non audisse Pomponium amicissimè monen-
 tem (suadebat autem ille, vt Pompeium Cæsaremq;
 simul complecteretur: nec alterius illorum tantum
 amicitia contentus esset) purgans errorem illum suû
 Cicero inquit, vtens sententia Homericâ, valde celebri: verbisq; Poë-
 tæ, quod in animo habebat, exponens: *ΑΜ' ἐμὸν οὐ ποτε θυμὸν ἐνι γέ-
 νειον ἐμεβες πᾶσι δίδωμι*: ita enim in omnibus, quos vidi & excusis &
 scriptis libris legitur, cœpi suspicari ne deprauatio aliqua peccatamque
 librarij in his Græcis verbis foret: nec enim videbam quomodo illic
 manere posset: & vnde aptum esset illud *πᾶσι δίδωμι*. Sciens autem sen-
 tentiam hanc editam esse ab Vlyse in I. libro Odyssæ, cum com-
 memoraret se spreuisse preces pollicitationesque Calypsonis, quæ sum-
 mo studio conata est illi persuadere, vt apud se maneret, recordansque
 reddidisse illum rationem sui consilij, cum affirmaret nihil esse dulcius
 patria, neque parentibus: atque id quidem his verbis: *ὡς οὐδέ μιν γὰρ κείνου ἦς
 πᾶσι δίδωμι, οὐδέ μιν τὸ κείνου*. statim arbitratus sum verba, quæ post superio-
 rem integrum versum initium sunt consequentis: anteceduntque *πᾶ-
 σιν δίδωμι*, desiderari apud Ciceronem: omisâque esse à negligenti libra-
 rio. atque eò magis id credidi, quia cum in epistola ad Cæsarem impe-
 ratorem vtatur eodem versu Homericâ, attulit illic causam suâ illius
 firmitudinis animi, atque constantiæ, dicens, *ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα*:
 vt eodem pacto hic eodem versu pronunciato, rationem statim reddi-
 derit, cur non paruerit tunc consilio Pomponij. Delectabar igitur ani-
 maduersione hac, gaudebamque me tunc vidisse, quod olim me fuge-
 rat, accepi tamen postea à diligente atque erudito homine, qui præsens
 adfuerat, Sebastianum Corradum, magnæ doctrinæ, ac politi ingenij
 virum, ante me de illo loco eodem pacto existimasse, ac memoriæ id in
 suis in eos libros scholiis, prodidisse. cepi autem voluptatem ex ea re
 non paruum, quòd in hoc etiam mihi cum eo conueniret, quem valde
 diligo, & à quo me mutuo diligere sentio.

Quamuis

*Quamuis Cicero tradat superiorem ætatem, Nequire, pro non quire
 dixisse, Ennium tamen in hoc veterem con-
 suetudinem retinuisse.*

C A P. VIII.

V M in oratore Cicero exempla poneret eorû ver-
 borum, quæ maiores iam copulando iungebât, hoc
 etiam attulit: Nequire, pro non quire. Ennius tam-
 en, qui in vetustis auctoribus numerari debet, so-
 lutis disunctisque his vocibus vsus est: eius enim
 hic versus adducitur à Cicerone in epistola ad C.
 Trebatium: qui ipse sibi Sapiens prodesse nō quit,
 nequicquam sapit. nam ita legi locum eum debere, præter antiquorum
 librorum fidem, quibus testibus vsus ipse quondam deprauatum locum
 correxi, indicabat etiam Cicero ipse, qui in tertio libro de Officiis in-
 quit, Ex quo Ennius: Ne quicquam sapere sapientem, qui ipse sibi pro-
 desse non quiret: custodiuit enim Poëtæ verba, quamuis mensuras car-
 minis contempsisset. Retinuit igitur eo in loco Poëta non valde cōcin-
 nus, consuetudinem superioris ætatis: nisi putamus cum ille viueret,
 nondum aures Romanorum hominum, fugientes molestiam illius so-
 ni, pro non quire, cœpisse dicere nequire, quod erat suauius. Quum au-
 tem commune hoc sit omnium linguarum, vt varientur magnopere
 multo maioribus in rebus, Latinum in primis sermonem variis de cau-
 sis, omni tempore, expositum fuisse huic rei, nullo negotio intelligere
 possumus. Polybius autem in tertio libro historiarum commemorat
 illius ætatis, qua Romæ fuit, sermonem tantopere dissimilem fuisse pri-
 scæ linguæ Romanorum, vt nonnulla etiam à disertis hominibus, ad-
 hibita quoque animi attentione, vix intelligerentur: hoc enim protu-
 lit, cum interpretaturus esset primum fœdus, quod fecisset populus Ro-
 manus cum Carthaginensibus, non multò post exactos régēs: pollici-
 tus nanque se diligenter exquisitèque omnia expressurum, difficulta-
 tem tamen magnam eam rem in se habere ostendit.

*Collecta plura uocabula, quibus Romani partim uernaculis, partim
 peregrinis, ostenderent homines gutturis ac
 uentris uitio deditos.*

C A P. IX.

D NOTAVI pluribus uocabulis veteres Latinos, quæ
 tamen eandem formam haberent, appellasse homines
 deditos ventri. nam ratio eorum nominum indicat eos
 plus cibi fumere solitos, quàm natura desideret, vt qui
 voluptatem corporis sequeretur, & eam quidem tur-
 pissimam: communemq; nobis cum spurcissimis be-
 luis. vnde merito contemnerentur: & mandones igitur illi, & comedo-
 nes, & edones, & à Græco uerbo formata uoce, phagones uocabantur.
 Id autem testimonio M. Varronis planum fit, qui diuersis locis omni-
 bus his nominibus utitur in iisdem notâdis: vt studio atq; opera Nonij
 intellig

» intelligitur, apud quem hæc eius exempla leguntur. Bimargo. Magna
 » vt tremiscat Roma, & magnæ mandonum gulæ. Item τὰ φη μὲν ἰππου.
 » Edones Romam, vt turba intendat annona. sed propter phagones fice-
 » dulam pinguem, aut turdum, nisi volantem, non video. necnon Mo-
 » dio: Putat fore hoc, quod hinc comedonibus cum venit vsu. quibus no-
 » tha voluptate cum edunt, duntaxat gula gaudet. Lucilius quoq; eodem
 » hoc nomine ipsos infimulat. cuius legitur hic versus è 11. libro apud Do-
 » natum in Phormionem Terentij: Viuite glaucones, comedones, viuite
 » ventres. Quod autem in secundo exemplo facere dictum est, ad augen-
 » dam importunitatem huiuscemodi hominum, videtur è Diphili Em-
 » poro sumptum esse: ille enim quoq; cum induceret in ea fabula quem-
 » piam ipsos accusantem, in aliis multis, quæ iniuriam eorum indicarent,
 » de hoc questus est, his verbis: πέρδικα δ' ἢ κίχλιω, καὶ νῦν δ' οὐκ ἔτι. Ἐστὶν δὲ
 » ἕμεῖς, οὐδὲ πετομεθύω, ἰδέτω. Citatur autem longum Comici huius, ele-
 » gansque carmen ab Athenæo in VI. libro δειπνοσοφιστῶν, in quo hi duo
 » scenarij sunt. Animaduertendum quoque non solum Philemonem fa-
 » bulam docuisse ἐμποροῦ vocatam, sed etiam Diphilum. nam eum hoc no-
 » mine comædiam scripsisse testatur Plautus. vnde mercatorem suum
 » vertit: inquit enim. Græcè hæc vocatur Emporos Philemonis, Eadem
 » Latine Mercator Marci Accij.

*Cur Romanus magistratus, qui uniuersam Græciam regeret, non Græciæ
 prætor aut proconsul, sed Achaïæ uocaretur.*

C A P. X.

» **Q**ui in Græciam à Romanis cum imperio mitteba-
 » tur, non Græciæ, sed Achaïæ prætor, proconsulve
 » appellabatur. Id autem è multis Ciceronis locis li-
 » quidò percipitur. vt cum in epistola ad Ser. Sulpi-
 » cium inquit: Quare velim quicquid hebent nego-
 » tij, des operam, quod commodo tuo fiat, vt te obti-
 » nente Achaïam cõficiant. non solum autem Acha-
 » iæ ciuitates regebat Sulpicius, vt ex epistolis quoque ad eum scriptis
 » intelligitur, sed vniuersæ Græciæ præerat. Huius verò rei rationem red-
 » dit Pausanias in Achaïcis, dicens id inde natum, quia subegerunt Græ-
 » ciam Romani Achæis Græciæ principatum obtinentibus: victis igitur
 » illis vnà reliquas respublicas ciuitatesque Græcorum in potestatem
 » suam redegerunt. verba ipsius hæc sunt: καλοῦσι δὲ οὐχ ἑλλάδα, ἀλλὰ ἀ-
 » χαιὰς ἡγεμόνα οἱ ῥωμαῖοι: διότι ἐχέοντο ἑλλῶνας δὲ ἀχαιῶν, τότε τῆς ἑλληνικῆς
 » προσηκότων. Præterea cum in epistola ad Atticum Cicero in medio
 » Achaïco cursu, inquit, idem intellexit: nō enim in Achaïam Cicero tūc,
 » sed in Græciam, præcipuèque Athenas proficiscebatur. Polybius etiam
 » accuratè docet in 11. libro historiarum, quomodo Achæorum nomē pri-
 » mum inualuerit: in consuetudinèq; esse coeperit pro omnibus gentibus
 » Peloponnesum habitantibus: neque enim regionis spatio: vbiuim-
 » ve multitudine præstabant, qui antiquitus proprièque Achæi voca-
 » bantur, ceteris incolis eius terræ: neque diuitiis aut militari virtute,
 » quibus

quibus rebus plerunque fieri solent, vt inferiores veterem appellationem amittat, ac superiorum nomine ostendantur. Huius igitur rei ille, nouæ atque admirandæ, causas illic diligenter attulit. quas hic cum copiose traditæ sint, commemorare non oportet.

Elegans uox Theophrasti, qua labem detrimentumque significauit, quod animo à corpore importaretur.

C A P. XI.

» **V**M tanquam vas animi corpus sit, degatque in eo
 » animus, ceu in domicilio quodam, deteriori fieri
 » præstantissimam nostri partem coniunctione hac
 » vilioris significare volens politissimus philosophus
 » Theophrastus, simili utebatur, ducto ab inquilinis,
 » qui mercede data tabernas domosque aliquas habi-
 » tant. Dicebat igitur non paruam mercedem ani-
 » mum corpori soluere habitationis: merces autem erat illa, quam ostendi,
 » id est, maculæ sordisque, quæ ipsi à corpore illinuntur: mercedem
 » verò ipse intelligens ἐνοίησιον appellauit. quo verbo vsus est etiam Plu-
 » tarchus in Sylla, ostendere volens modicas ipsius fortunas in adolescē-
 » tia fuisse: affirmauit enim ipsum in domo aliena habitasse non magno,
 » quod satis certum indicium erat tenuitatis patrimonij. Romæ nanque
 » domus amplæ, ingenti pretio conducebantur: vt apparet etiam ex his
 » verbis Ciceronis pro Cælio: Sumptus vnus generis obiectus est, habi-
 » tationis. triginta milibus dixisti eum habitare. Verba Plutarchi hæc
 » sunt: ὅκει παρ' ἑτέροις, ἐνοίησιον οὐ πολλὸν τελέων. Sententiã autē illam Theo-
 » phrasti retulit Porphyrius Tyrius in quarto lib. πρὸς ἀποχρῆς ἐμψύχων.

*Emendatus locus Ciceronis in epistola quadam ad Atticum: ubi
 ignauiam L. Afranij consulis notat.*

C A P. XII.

» **M**LTA dixit in L. Afranium Cicero in epistolis,
 » quas eo consule ad Atticum scripsit: iniquoque ad-
 » modum animo tulit, nequam hominem, ac nulla
 » laude commendatū, tantum illum honorem cõse-
 » cutum. vna autē è pluribus, quas illi inurit, notas,
 » macula scripturæ deleta est: nec perspicitur, vt nunc
 » in excusis libris legitur, quidnam in turpi homine
 » tunc accusare voluerit. cum autem locus ille mendosus me olim fefel-
 » lerit, nunc eum purgare volo. Vbi igitur in formis impressis est: Ille al-
 » ter nihil ita est, vt planè quid erit nesciat, calamo exarati libri plures ha-
 » bent: vt planè quidem erit, nesciat quare, cum peccatū esse videatur ab
 » imperitis librariis vno verbo diuulso, si rursus ipsius partes composue-
 » rimus, vt opinor, mendam sustulerimus. legi nanque videtur debere: vt
 » planè quid emerit, nesciat: pecunia enim consulat um sibi parauerat, vt
 » Cicero ipse in alia epistola indicauit: quam pecuniam ei suppeditauit
 » Pomp

» Pompeius: hoc enim significare manifestò voluit cum inquit: Nunc est
 » expectatio comitorum, in quæ omnibus inuitis trudit noster Magnus
 » A. filium, atque in eo, neque auctoritate, neque gratia pugnat, sed qui-
 » bus Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modò
 » asellus onustus auro posset ascendere. emere autem magistratum, homi-
 » nèque, mercede ac pretio sibi illum parare, vt commodis tuis tuendis
 » præsto sit: voluntatique tuæ pareat, manifestò valet, vt Cicero pluribus
 » locis locutus est: Demosthenes quoque verbo, quod huic respondet ad
 » idem translato, eandem rem significauit. Valet igitur vox illa Cicero-
 » nis, tam inertem esse, ac rerum gerendarum imperitum Afranium, vt
 » non intelligat se consulem esse, ac summam auctoritatem in Repub. ha-
 » bere. Dion quoque in xxxvii. libro historiarum narrat Pompeium
 » in hoc operam & oleum perdidisse: quum enim magna cum infamia
 » sua curasset eum cum Q. Metello fieri consulem, vt acta sua confirma-
 » ret, nihil inde opis tulit: ille nanque inquit melius saltare didicerat,
 » quàm res publicas administrare ac regere.

*Simile, quo vulgò utimur, de periculo ardentis vicine domus, fre-
 quens fuisse, & apud Latinos, & apud
 Græcos scriptores.*

CAP. XIII.

QUI cauere sibi antea quospiam debere admonent,
 quum malum pares illis similisque inuasit, simili ple-
 runque vtuntur propinquarem ædium: cum enim ali-
 qua conflagrare cœpit, ægrè incendium à proximis
 arcetur. Horatium in epistola posteriore ad Lollium
 hac collatione vsus notissimum est, cum affirmaret
 esse diligenter defendendam contra criminatores in-
 nocentiam amicorum: præter enim quàm quòd officium probi viri
 hoc iubet, ita quoque nosmetipsos contra morsus inuidiæ, maledicti-
 » improborum tutos præstamus: inquit igitur: ¶ Ecquid Ad te post paulò
 » ventura pericula sentis? Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.
 » C. Sallustius quoque simili hoc, quod facit vt incommodum impendens
 » propè oculis cernamus, ac potest quemlibet tardum etiam hominem
 » excitare ad se muniendum, vsus est in tertio libro historiæ vt indicio
 » veteris Grammatici Flauij Sosipatri cognoscimus: is enim locum eius
 » citauit: Non tu scis, si quas ædes ignis cepit acriter, haud faciles sunt
 » defensu, quin & comburantur proximæ: T. præterea Liuius in xxxi.
 » ab Vrbe condita his verbis: Ex duabus coloniis, quæ velut claustra ad
 » cohibedos Gallicos tumultus oppositæ fuissent, cum vna direpta & in-
 » censa esset, traiecturumque id incendium velut ex continentibus tectis
 » in alteram tam propinquam coloniam esset, quid tandem prætori fa-
 » ciendum fuisse? Egregiè autem vsus est hoc simili apud Polybiu in xi.
 » libro historiarum legatus quidam in communi concilio: nomen enim
 » aut eius, aut gentis à qua missus foret, dicere apertè non possum: cum
 » illic

» illic neutrum eorum appareat: vsus autem in oratione, qua suasisit Aeto-
 » lis vt relicta Romana societate, pacem faceret cum Philippo: cum enim
 » ostendisset multis de causis se adduci ad id munus obeundum, in illis
 » etiam indicauit se id sua causa, reliquarum Græcarum ciuitatum facere:
 » à quibus non poterat graue aliquod malum ac seruitus denique abesse,
 » quamuis expertes tunc essent eius periculi, si bellum, implicatis eo Ro-
 » manis armis, diutius mansisset: in ostendendo autem iusto suo timore,
 » dixit: verba enim auctoris ponam: Καθάπερ γὰρ ὑπὸ τῆς τυραννίδος, ὅταν ὑφάψῃ
 » τις ἀπαξ τὴν ἕλκω, οὐκέτι τὸ λοιπὸν ἐπὶ τῆς τούτου προαίρεσει γίνετ' τὸ συμβαίνον,
 » ἀλλ' ἢ ποτ' ἀντύχῃ, λαμβάνει τὴν νομίαν: τὸ πλεον τοῖς ἀνέμοις κωβερνώμενον καὶ
 » τῆς ἀποκαίμενης ἕλης διασφορᾶς καὶ πολλάνισ ἐπ' αὐτὸν τὸν ἐμπρησάντα πρῶ-
 » τος ἀρμηνεὶ παραλόγως, τὸν αὐτὸν βόρον καὶ ὁ πόλεμος ὑπὸ τινῶν, ὅταν ἀπαξ ἐκ-
 » καύῃ, & quæ sequuntur.

*Cum Cicero & Horatius nubem frontis μεταφορικῶς appella-
 rint, Euripidem quoque declaratum eadem
 translatione usum.*

CAP. XIII.

NUBES frontis superciliuē μεταφορικῶς appellata est,
 seuerus nimis ac tristis vultus, siue cogitatione ali-
 qua maiore, ægritudineque perturbatus: vt enim nu-
 bes coeli splendorem serenitatemque maculat, ita hæc
 tristitia mœrorumque oris hilaritatem polluit. Cicero
 » igitur in L. Pisonem inquit: Neque tam fui timi-
 » dus, vt qui in magnis turbinibus, ac fluctibus Reip.
 » nauem gubernassem, saluamque in portu collocassem, frontis tuæ nubec-
 » culam, tum collegæ tui contaminatum spiritum pertimescerem. est au-
 » tem totus hic fermo ἀλληγορία: futuræ nanque tempestatis nubes signa
 » sunt, ac spiritus ventique, fluctus excitant. Horatius quoque in epistola
 » superiore ad Lollium, & ipse hoc verbum aliò transtulit, dicens: Deme
 » supercilio nubem. Sed Græci etiam Poætæ eodem pacto locuti sunt: vt
 » Euripides in Hippolyto coronato, vbi chorum ita canentem induxit,
 » visa regina Phædra valde animo perturbata, vultuque ægritudinem
 » significante: συγνὸν δ' ὀφρυῶν νέφος αἴξει. necnò chorus itidem in Phœ-
 » nisis in extremo sui cantus: ἀλλὰ γ' ἡρέοντα λάσω τὸνδε δόλοιο συννεφί.

*Quædam uox, quam lepidam concinnamque putauit Cicero, ostendi-
 tur irrita explosaque fuisse à Plutarcho.*

CAP. XV.

QUOD Cicero, prolatum in historia à Timæo, vt acutum
 lepidumque commendat, id Plutarchus dictum antea
 ab Hegesia, vt insulsum frigidumque reprehedit atque
 » exagitat. Latinus scriptor in secundo libro de natura
 » Deorum inquit: Concinnæque, vt multa, Timæus, qui,
 » quum in historia dixisset, qua nocte natus Alexander
 » esset, eadem Dianæ Ephesiæ templum deflagrauisse, adiunxit: Mini-
 » mè id esse mirandum, quòd Diana, quum in partu Olympiadis adesse
 » voluisset

voluisset, abfuiſſet domo. Plutarchi verò verba idem contemnentis in
 » Alexandri vita, hæc ſunt: *Εγενήθη δ' ἔν Αλέξανδρῳ ἰσαμείνου μενὸς ἐκα-*
 » *τομβαιῶν* ὅτι μακεδόνες λῶρον καλοῦσιν ἐκ τῆς καθ' ἡμῶν ἡμέρας ὅτι ἐφεσίης ἀρτέ-
 » *μιδ* ὁ ἐπερὶ σὴ νεὸς ὡς Ἡγσίας ὁ μάγνης ἐπιπεφάνηκεν ἐπιφάνημα καὶ ἀσβέσαι
 » τὴν πυρκαϊάν ἐκάνητο ὑπὸ ψυχρίας διωάμηνου: ἐκ τῆς γὰρ ἐπι καταπλεχθῆσαι τὸν
 » νεῶν, ἂν ἀρτέμιδ ἂσ χολομελῆς περὶ τὴν Αλέξανδρου μέωσιμ. An dele-
 » Etatus est Cicero cōmento hoc, vt subtiliter excoꝑitato: nec animadu-
 » tit in quo editum foret: neque enim in historia locus videtur esse fictis
 » fabulis. Plutarchus verò, tristis vir, ac feuerij ingenij, non potuit ferre
 » tam turpem assentationem. & cum infimulare ipsam vellet, lusit in vitio
 » illius ostendendo: huiuscemodi enim sine modo prolata mendacia, in-
 » fultæque sententiæ, frigus afferre dicuntur: cuius frigoris tantam vim
 » esse dixit, vt extinguere posset incendium illud, quo templum defla-
 » grauit. proprium autem erat Hegesias & constructione verborum, &
 » infultate sententiarum peccare, irridendumque se præbere: hic enim
 » est Hegesias ille Magnes, quem accusauit Cicero in Oratore perfecto:
 » nec non Halicarnassæus in libro de compositione verborum. Neque ta-
 » men puto, quamuis longè alius tradatur auctor eius vocis à Plutarcho,
 » in hoc memoria lapsum Ciceronem: fieri enim potest, vt posset Timæus
 » in historia posuerit, quod ante illum edidit, ac monimentis literarum
 » mandauit, Hegesias.

*Verba nonnulla, quæ domi nostræ nata uidentur, ostenduntur huc
 » radices egisse à Græco sermone.*

C A P. X V I.

ESTATVS alibi sum multa verba, quæ in consue-
 » tudine nostri sermonis nunc sunt, videri ducta esse
 » à Græcorum lingua: atque id satis claris exemplis
 » confirmari. Addi autem illis potest, quod vulgò di-
 » cimus de quopiam, qui nulli labori parcens, rem suã
 » procurat angustam, arrabattarsi: eo enim verbo in-
 » telligitur festinatio quædam, crebërque motus cor-
 » poris: Græcis enim quoque *ῥαβδῶσι* idem valet, vt testimonio vete-
 » rum Grammaticorum intelligitur: quorum nonnulli affirmant signi-
 » ficare fursum deorsumque cursitare: alij autem sonitum edere, strepe-
 » réque manibus ac pedibus. Præterea, quod, cum significare volumus
 » aliquid celeriter, summæque festinatione factum esse, dicimus in vnati-
 » timo, videtur & ipsum inde fluxisse. est nanque hoc (nisi fallor) quod
 » illi aiebāt, *ἐν ἀτόμῳ*, aliquantulum corruptum. *ἐν ἀτόμῳ* autem valet ipsis
 » momento temporis: & vt ratio eius sermonis declarat, in spatio tempo-
 » ris, quod diuidi searique non potest. Simile huic est, quod cadauera
 » beluarum eiecta vocamus carognie, à foetore: Græci enim *χαρῶνια* loca
 » quædam terrarum appellant, quæ exhalant foedos odores, ac sunt tan-
 » quam aditus quidam faucis que inferorum. inde igitur vocabulum no-
 » strum conformatum puto, quod molestus odor mortuarum proiecta-
 » rumque

rumque beluarum, idem quod loca illa præstet: faciâtque, ne illac tran-
 » siri sine molestia possit. Videntur autem Latini Charonem, portito-
 » rem inferorum, appellasse orcum. vnde turbam illam nouorum fenato-
 » rum, qui post necem Cæsaris fraude Antonij in senatum irruerant, à
 » Romanisque hominibus, ipsos despicientibus, ac nomine illo irridenti-
 » bus, dicebantur orciui, Plutarchus in Antonio, Latinum nomen expri-
 » mens, appellauit *χαρῶνιτας*. Suetonij verba in Augusto id memoriæ pro-
 » dentis, hæc sunt: Senatorum affluentem numerum deformi & incon-
 » dita turba: erant enim super mille & quidam indignissimi, & post ne-
 » cem Cæsaris per gratiam & præmium allecti, quos orciuos vulgus vo-
 » cabat: ad modum pristinum & splendorem redegit. Plutarchi verò
 » hæc, idem commemorantis: *Πολλοὺς δὲ βουλευτὰς, ἐπίου δὲ καὶ ἄγε παρῶ-*
 » *γαδσμελῶνους, καὶ καθειργμελῶνους ἔλυνεν, ὡς δὴ τὰυτὰ τῶ καὶ Καρὶ δόξαυτῆα. Δὶδ τοῦ-*
 » *τους ἂπταυτῆας ἐπισιωπῆσῆσιν οἱ ῥωμαῖοι χαρῶνιτας ἐκάλου: ἐλεγχόμενοι γὰρ εἰς τὰς*
 » *τῆς νεκροῦ καὶ ἐφ' αὐτοῦ ὑπομημαῖσιμοὺς.*

*Latrones antiquitus stipatores appellatos: emendatisque si-
 » mul M. Varronis locus, ubi à Græco ratio-
 » nem huius nominis ducit.*

C A P. X V I I.

LATRONES non solum appellatos à veteribus,
 » qui in prætereuntes impetum facerent, verum etiam
 » custodes corporis, ac milites mercede conductos, &
 » antiqui Grammatici testantur, & exemplis pluri-
 » bus Plauti percipitur: cum enim in milite glorioso
 » illum ipsum cum parasito ita induxit loquentem:
 » Videtur tempus esse vt eamus ad forum, Vt in ta-
 » » bellis quas consignauî hîc heri, Latronibus ego denumerem stipendiũ.
 » » Nam rex Seleucus me opere orauit maximo, Vt sibi latrones cogere, &
 » » & conscriberem, manifestò hoc intellexit. M. autem Varro in vii. libro
 » » de lingua Latina, versu Plauti citato, vim huius verbi interpretatur, ac
 » » plures eius rationes adfert: inquit enim: In Cornicula (hæc autem Co-
 » » mici eius Poëtæ fabula est, quæ periit) Qui regi latrocinatus decem an-
 » » nos Demetrio. Latrones dicti ab latere, qui circum latera erant regi, at-
 » » que ad latera habebant ferrum, quos postea à stipatione, stipatores ap-
 » » pellarunt. & qui conducebantur: ea enim merces Græcè dicitur *λάτρον*.
 » » ab eo veteres Poëtæ nonnunquam milites appellabant latrones. quod
 » » item vt milites cum ferro, aut quod latent ad insidias faciendas. Hunc
 » » autem Varronis locum scripsi, vt in vetustissimo illo, longèque excusis
 » » meliore, libro inueni. nam in impressis Græcum verbum aliter legitur:
 » » *κέδος* enim illi habent mendosè, vt multis modis intelligere licet. valere
 » » autem illud Græcis mercedem testimonio quoque eius gentis Gram-
 » » maticorum planum sit. Hesychius enim in lexico *λάτρον* interpretatur
 » » *μισθον*. & *λάτρος* qui mercede seruit vocatus, & operam suam accepta pe-
 » » cunia alicui emancipat. Idem Plauti versus adducitur à Nonio Marcel-
 » » lo, sed mendosus, Sex. quoque Pompeius auctoritate sua hoc confirmat,
 » » t

» cuius hæc verba sunt: Latrones eos antiqui dicebant, qui conducti mili-
 » tabant, ἀπὸ τῆς λατρείας. nunc viarum obfessores dicuntur, quod à latere
 » adoriuntur, vel quod infidiantur latenter.

Confirmatur emendatio, quæ maculam eluit è nomine oppidi
 Siciliæ in I. libro πολῖτικῶν.

C A P. XVIII.

V M superiore anno libros Aristotelis de Rep. multis
 locis purgatos, edendos curavi, in aliis plurimis men-
 dis, quas auxilio librorum scriptorum deleui, coniectu
 ra ductus, correxi (nisi fallor) erratum librarij in no-
 mine oppidi Siciliæ, vbi Minos Cretensium rex mor-
 tem obiit: cum enim in secundo libro de situ Cretæ di-
 sputasset, egregieque illam insulam positam ad regnū
 Græciæ obtinendum ostendisset, addidit. Qua de causa imperium mar-
 ris Minos occupavit, insulasque partim subegit, partim cōdidit; ad ex-
 tremumque, cum Siciliæ bellum intulisset, illic mortuus est prope Ca-
 micum: ita enim arbitror legendum, περὶ κάμικον, non, vt in exculis prius
 » erat, & scriptis etiam exemplaribus, περὶ κάμινον. Stephanus autem me
 » impulit, & Strabo, vt hoc auderem. nam Stephanus inquit: κάμινον πό-
 » λιν Σικελίας, ἢ καὶ κάμινον ἢ γὰρ, ὁ δὲ Δουδάλου. Strabo verò in V. I. libro: καὶ τῶν
 » βαρβαρικῶν δ' ἐξελείφθησαν πολλὰ καὶ ἀπὸ τῶν οἰκάμικον τὸ κακῶς βασιλείου, παρ'
 » ὃ μίνως θολοφρονήσας κέλεται. quamuis in excuso κάμικον, perperam scri-
 » ptum sit. & in eodem libro post, vbi de Tarentinis disserit: commemo-
 » ratque, quæ gentes ea loca incoluerint ante aduentum Phalanti, illius
 » vibis conditoris: ait enim: τοὺτους δ' εἶναι φασὶ τὸς μείζονας μίνωπος (καί) τας εἰς
 » Σικελίαν, καὶ μείζονας τῶν ἐκείνου τελευτήτων: τῶν δὲ κάμικον παρὰ κακῶς συμβα-
 » σαν, ἀπὸ τῆς αἰτίας ἐν Σικελίας. Cum igitur Strabo non solum regiam Cocali,
 Minois filij, oppidum illud fuisse dicat, sed adiungat infidiis illic inter-
 » fectum fuisse Minoem, videtur dubitari non posse de veritate lectionis:
 nam Caminum urbem Siciliæ vocatam nusquam legi.

Locus Ciceronis in primo de Oratore ostenditur aliter legi in scriptis
 libris, atque in exculis legatur. Disseriturque de recta
 uerborum compositione.

C A P. XIX.

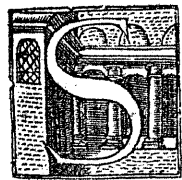

V I A M V I S multum tribuerit Cicero rectæ collocationi
 verborum, ac supra cæteros Romanos homines nume-
 rose orationi studuerit: aliquando tamen tam accura-
 tam diligentiam contempsit: inciditque in structuram
 eam, quam vitiosam esse, summoque studio declinan-
 dam Isocrates, huius concinnitatis obseruator mirificus
 ac magister, putavit, quod etiam notat Quintilianus in
 » I. X. libro ita præcipiens: Videndum etiam, ne syllabæ verbi prioris vlti-
 » mæ, sint primæ sequentis. Id nequis miretur, Cicero in epistolis exci-
 » dit: Res mihi inuisæ visæ sunt Brute. & in carmine: O fortunatam natā
 me con-

» me consule Romam. Hoc autem prius viderat admonueratque nobi-
 lis ille doctor, si illius verus erat liber, qui eius nomine quondam circun-
 ferebatur, in scribendo quidem certè summo studio diligentiaque ob-
 seruabat: in eo enim hoc quoque cum aliis huiuscemodi multis præce-
 » ptum erat, vt interpret Hermogenis refert: Μὴδὲ τελευτᾶν καὶ ἄρχεισθαι
 » ἀπὸ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς. ἐπιθεῖσα σαφῆ. ἢ ληνα καλὰ. ἐνθα Θελλῆς. exempla enim
 eius vitij, vt putabat, posuit. Adiungi autem his posset, quod à Platone
 » in Lyfide dictum est πολῖμα μακρόν. & ab Aristotele in I. I. I. πολῖτικῶν
 » ἡμισυ γάσσει. Quintilianus tamen cum è scriptis Ciceronis exempla hu-
 ius culpæ attulit, non vnā solum, sed alteram etiam syllabam iteratam
 habentes locos, indicauit: & sanè hoc admonuisse videtur: multitudinis
 enim numero in præcipiendo vsus est. nam infinitis locis apud eum cō-
 sequens verbum incipit ab ea syllaba, in qua prius desinit. Quod autem
 » valde huc attinet, à meque iam pridem obseruatum est, admonere stu-
 diosus volo, locum hunc è principio primi libri de Oratore ita legi in
 » scriptis exemplaribus: Nam qui locus quietis & tranquillitatis plenissi-
 » mus fore videbatur, in eo maximæ moles molestiarum & turbulentissi-
 » mæ tempestates extiterunt. cum ab exculis absit moles. quod si vera
 hæc, integræque lectio est, tertium hoc exemplum est compositionis re-
 prehensæ à Quintiliano: & sanè verbum id sententiam implere videtur:
 rectiusque atque accommodatiùs mihi videtur molestiarum dici mo-
 les, quàm tempestates. vnde aptum sit verbum illud, hoc sublato, neces-
 » se est. quod si semel atque iterum ea repetitio Cicero excidit, potuit
 etiam tertium ipsi effugisse: fortasque putata est, rarò vsurpata, aliquid
 » habere concinnitatis. nam Plautus existimari debet de industria, suauit-
 » tatemque persequens, in Pseudolo scripsisse: Nunc nostri amores, mo-
 » res, consuetudines. simileque huic est quod Cicero ipse pro L. Muræna
 » dixit: Quæ tibi, non deerat: erat enim diligenter scripta Calphurnia.
 » nec tamen tantopere offendit aures moles molestiarum, quantopere su-
 » periores illæ: neque enim duæ geminatæ syllabæ dictionem absoluunt.
 » quod demonstratis à Quintiliano manifestò contingit. Huiuscemodi
 etiam est illud, quod plurimis locis pronunciatum à M. Tullio est:
 necesse esse.

Declaratur, ut sedere, significat aliquando in Latino ser-
 mone cunctari & pigre se gerere, ita etiam
 καθῆσθαι in Græco.

C A P. XX.

S E D E R E, non solum habitu illo corporis manere ac
 quiescere significat, sed etiam negligenter se gerere in
 aliquo negotio: vt cum Cicero in Pisonem inquit: An
 » potest vlla esse excusatio, non dicam malè sentienti, sed
 » sedenti, cunctanti, dormienti, in maximo Reip. motu, cō-
 » suli: id tamen ille vt apparet, non vno hoc tantum ver-
 bo significauit, sed præterea duobus: vt eadem penè vis sit trium verbo-
 t ij

rum, quibus vsus est in accusanda Pisonis inertia. Demosthenes in prima Philippica (vt nunc illæ appellantur, nam veteres Olynthiacas etiã in illis numerabant) cùm Atheniensium ignauiam, torporémque reprehenderet, qui astutam rationem Philippi non attenderent: nec se cingi vndique ab illo præfidiis, & quasi circumuallari viderent, remediãve tanto malo nulla adhiberent, inquit: *καὶ κύκλω πάντας ἀχρὶ μέλλοις ὑμῶν καὶ καθημέρους, περιτοί χρεῖται.* Elegans etiam Bacchylidis carmẽ apud Halicarnasseum legitur, quo reprehenditur acriter cessatio hæc, atque procrastinatio, eodem nomine appellata: ac quid agendum sit, eiecta ex animo hæc pigritia docetur. hæc autem verba lepidi illius tenerique Poëtæ sunt, tempori tamen tunc seruientis: spiritus nanque in illis non paruus est: *οὐχ ἔδρας ἔργου: οὐδ' ἀναβολὰς. ἀλλὰ χρυσαιγίδα Ἰτωνίας χρεῖ παρ' ὀδύνας δαλόν, ναὶ ἐλθόντας, ἀβρόβησι δέξαι.* non esse autem opus sessionis, neq; procrastinationis dicens (vt opinor) significat, non posse id effici ab hominibus inertibus: atque in aliud tempus rem differentibus. sed munus esse quod requirat, si ad exitum perducatur, strenuos & acres viros. *Ἰωνίαν* verò *χρυσαιγίδα* vocat Mineruam ab Itone monte, in quo illi ædificatum templum erat. vt Catullus quoque eandem descripsit in nuptiis Pelei celebrandis: Vnigenãque simul cultricem montis Itonis.

Duo Ciceronis loci manifestò mendosi pro M. Marcello,
de opinione restituti.

C A P. X X I.

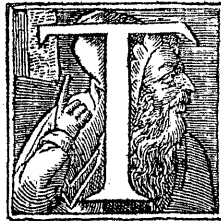

Vo sunt loci in oratione pro M. Marcello, qui (nisi fallor) eodem vitio laborant, atque ita corrupti sunt, vt sententia nulla commoda inde eliciatur. Eos igitur diligenter excutiendos proponam, vt si, quod mihi videtur, aliis itidem visum fuerit, maculæ tam turpes eluantur. mendum autem est, quòd particula negandi, vt videtur, in ambobus defecit. Prior igitur hic est, loquitur autem de rebus à C. Cæsare gestis: Quæ quidem tanta est, vt trophæis monumentisque tuis nulla vnquam allatura sit finem ætas: nihil enim est opere, aut manu factum, quod aliquando non conficiat & consumat vetustas. prius tamen quemadmodum inuenierim in pluribus scriptis libris ostendam: sunt enim in quibus legatur: Vt nulla trophæis, monumentisque tuis allatura sit finem ætas. quare arbitror legendum: Vt non nulla trophæis monumentisque tuis allatura sit finem ætas, quam opinionem meam ita confirmant verba, quæ sequuntur, vt dubitari non posse videatur, quin negatio, restituta à me, antea desideraretur. trophæa nanque, & monumenta Cæsaris, cùm humano opere ac manu facta essent, non poterant fortunam reliquarum eiusdem generis rerum, declinare. Sed hoc relicto, qui satis firmus videtur, posteriorem videamus, qui hic est: Ingratus est iniustusque ciuis, qui armorum periculo liberatus, animum tamen retinet armatum: vt etiam ille sit melior, qui in acie cecidit, quàm qui in causa animã profudit: corrigi enim hinc quoque

quoque, eadem particula addita huic membro, animã non profudit, puto oportere, hoc sensu, vt si extiterint quidam acerbi Cæsaris inimici, ac valde causæ ipsius dignitatísque infensi, quorum alteri in prælio occisi sint, alteri autem errati venia impetrata viuunt: nec tamen placati illi reconciliatíque tanto beneficio sint, dicat magis ferendos, qui in pugna ceciderint, quàm qui in causa, quam tantopere probarent, defendenda animam non proiecerint: nec interfeci potius in acie voluerint. hinc autem quoque, vt supra, causa quam affert, integritatem huius lectionis confirmat: adiungit enim: Quæ enim pertinacia quibusdam, eadem aliis constantia videri potest. quibus, verbis tanquàm dissoluit ac refellit, quod aliquis opponere potuisset, non recte ipsum anteponere animi obstinationem, pertinaciãque placabiliori naturæ, & quæ fortunæ virtutíque Cæsaris cesserit: negat enim ipsum suo veròque nomine hæc rem appellare: nec esse illam pertinaciã vocandam, cùm finis eorum non malus vitiosusque foret. pertinaciã autem intelligit, aut eorum, qui in mala turpíque causa obstinati manent, aut eorum illorum, qui liberati periculo mortis, animo tamen in eadem voluntate perseverant: culpam enim significat hoc verbum. constantiam autem appellat, animum illorum, qui mori malebant inhonestè suscepta causã, quàm cedere, ac victori se committere: quæ alio vocabulo, perseverantia quoque appellatur, vt testimonio M. Varronis cognoscimus, qui initio v. libri de lingua Latina ad Ciceronem, ita de vtraque differuit: Itaq; à qua re fit pertinacia, cùm sequitur, ostenditur esse à pertendo: in qua re fit impositum dicitur, cùm demonstratur, in quo non debet pertendi, & pertendit, pertinaciã fit. nam inde etiam percipitur desiderari hinc negandi particulam: sine illa enim idem quod antecedente membro, consequente etiam hoc ipso dictum foret. idem nanque manifestò valet in acie cecidisse, & in causa animam profudisse. Hæc ego multò antea adnotaram: itaque non incommodè posse putaram vtrunque vulnus pulcherrimæ orationis sanari, cùm postea animaduerti Gabrielem Faërnium, magni ingenij virum, peracrisque iudicij, alia ratione priorem illam plagam curasse: cùm enim diligentia sua, studioque, quod in optimis scriptoribus purgandis ponit, multas maculas ex hac oratione deleuerit, ita priorem illum locum excudendum curauit. Quæ quidem tanta est, vt trophæis monumentisque tuis allatura sit finem ætas. quemadmodum sanè scriptum est in antiquissimo quodam libro, qui in Medicea bibliotheca seruatur: in quo hæc oratio cum paucis aliis scripta est, post libros duos de inuentione: vtroque enim pacto locus restituitur: eadẽque sententia ex ambabus his lectionibus elicitur. & ex illa, quæ nullam vilius operam amplius requirit: & ex illa, quæ auxilium alicuius, vt integra foret, expectabat: quod tamen cùm latum ei (vt opinor) nunc sit, non est deterior ipsa altera existimanda.

Deleta macula è v. libro M. Varronis de lingua Latina.

CAP. XXII.

ESTIMONIVM hoc M. Varronis, quod modò citavi, admonuit me, vt mendum tollerem è verbis, quæ consequuntur, in excusis libris eruditissimi illius scriptoris, aut deprauatis aut imminutis. ita igitur in nonnullis legitur: Priorem illā partē vbi, cur, & vnde, sint verba scrutantur, Græci vocant ἐτυμολογίαν: illam alterā, ἀναλογίαν: in aliis enim posterius Græcum verbū defecit. Antiquissimū illud exemplar, cuius suprà quoq; mentionem feci, cuiusq; iam fides (vt opinor) perspecta ac constituta est, habet. illam alteram περὶ σημειολογίαν, quæ manifestò vera lectio est, quod è superioribus verbis auctoris perspicitur: intelligit enim partem illam quam vocauit. in qua re vocabulum sit impositum, id autem ad ἀναλογίαν non pertinet, sed notionem vimque vocabulorum valet.

Macrobij locus mendosus ac mancus, & macula deleta, & exemplo posito, restituitur: quomodoque alie turpes maculae inde etiam detergeri possint, declaratur.

CAP. XXIII.

MACROBIUS in v. libro Saturnaliorum, vbi de poculo, quod κιαρίβιον à Græcis vocaretur, disputat, ac quæ nominis illius ratio esset (plures enim ferebantur) docet, inquit, vt in excusis exemplaribus legitur: Qui autem cilsybiū ex hedera factum poculum διορ ἐκ κιαροῦ non dici arbitrantur, Euripidis auctoritate niti videntur, qui in Andromacha sic ait. exemplum eius Poëtæ illic desideratur. In Andromacha verò huius poculi mentio nulla. quare constat locum corruptum esse. legi autem debere in Andromeda, testimonio Athenæi perspicitur. vnde omnem illam eruditam accuratamque disputationem, quam habuit de poculis, quæ Virgilius Græcis vocabulis appellauit, accepit Macrobius: quamuis, vt mos hominis est, à quo adiutus sit, non indicet. Euripidis verba, quæ illic poni debuerunt, hæc sunt: ἢ πᾶς δὲ ποιμένων ἔρρει Λαῶς: Ο ἦ, γὰρ λαῖλος κιαρίνον φέρων σκύφον. Πόνων ἀναλύει: ὁ δ' ἀπέλων γάνθη. tolli autem debere particulam negandi è verbis Macrobij liquidò cognoscitur: Euripides enim cum inquit κιαρίνον σκύφον, videtur materiam ostendisse è qua vas illud factum esset. in conuentu nanque pastorum atque agrestium ligneum vas adhiberi debuit. Scribi verò illic debere διορ κιαρίνον ipse puto, vt ex vltima parte Græci nominis ab imperito aliquo Latinū monosyllabon, quod vim negandi habet, conflatum sit. Non vnus autem hic tantum locus auxilio Athenæi mancus ac deprauatus restituitur, sed omnis illa diligens Græcorum poculorum explicatio: testimonia enim cuncta, quæ citat Macrobius, nullo suo labore quæsitā, sed à Græco

Græco scriptore translata sunt. In xi. autem libro διηρησμένων Athenæus exanimandis vocabulis poculorum operam dedit: cunctaq; summo studio ac diligentia explicauit. eorum verò partem tantum persecutus est Latinus Grammaticus, quæ Virgilianæ doctrinæ explanandæ conueniret. Huius igitur loci correctione omnem illam partem eius libri, lacera mirum in modum ac maculosam, videor mihi restituisse, atque emendasse. cum quomodo hoc nullo labore fieri possit, ostēderim: nō defecerunt enim tantum apud eum auctoritates scriptorum, sed nomina etiam sæpe fabularum operumque peruersa sunt. quibus omnibus malis facile illa oratione opēque Græci auctoris, succurritur.

Duo M. Varronis loci emendati in v. libro de lingua Latina.

CAP. XXIII.

VEDA macula occupauit locum M. Varronis in v. libro de lingua Latina quæ tamen (vt opinor) tutò deleri coniectura potest. nam antiquissimus etiam liber ea parte deprauatus est. vbi igitur quærit, quod etymon habeant Velix, qui locus in vrbe est, ita nunc vulgò legitur: Velix vnde essent, plures accipi causas. in quis, quòd ibi pastores palatini, ex quibus ante tonsuram inuentam, vellere lanam sint soliti. à quo vellera dicuntur. apparet autem ex ouibus legendum esse: peruerfionemque vnus literæ magnas hic tenebras offudisse: à vellendo nanque Velias appellatas voluit, quicumque auctor fuit huius rationis. velli autem antiquitus solitas oues, non tonderi: vnde lanæ ipsarum vellera vocatae sunt, vt hic ita in i. libro de re rustica tradit M. Varro: inquit enim, lanam intelligens: Quam demptam ac conglobatam alij, vellera: alij, vellimna appellant. ex quorum vocabulo animaduerti licet prius lanæ vulsuram, quàm tonsuram, inuentam. Paulò post locus itidem corruptus est, qui eodem & ipse pacto (nisi fallor) emendatur, ferente tamen hic auxiliij multum vetustissimo illo exemplari, sine quo restitui videtur nullo modo potuisse: cum enim ita passim legatur: Ab hoc quoq; quatuor partes vrbis tribus dictæ ab locis. Suburrana Palatina. Exquilina. Collina. quinta, quod sub Roma, Romilia. Sic reliquæ tribus ab his, vt in tribuum libris scripsi. in illo sic inueni (relinquam autem priorem partem, in qua discriminis nihil est.) Sic reliquæ texta ab his rebus, quibus in tribuum libris scripsi. quod si ex texta, facias extra, omne (vt arbitror) médium sublatum erit: significat enim vt Romiliam, tribum extra Romam, hic docuit vnde dicta sit: sic reliquas tribus, quæ sunt extra Romam, vnde nomen habeant, in libris tribuum se ostendisse. quare nol le nunc eadem sine causa repetere, reiicitque eò lectorem. nam sensum, qui ex peruulgatis verbis elici poterat, quis non intelligit falsum fuisse? Reliquas omnes tribus numero xx x. ab quinque his, quas nomine iam appellarat, vocatas.

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XVII.

*Purgatur reliqua pars loci illius M. Varronis, unde iam plures
maculae deletae erant.*

C A P. I.

LOCVS restat M. Varronis in VII. libro de lingua Latina post eum, quem supra cor-
rexi, exēpla eiusdem animaduersionis con-
tinens: qui & ipse purgatus, integēque,
rem illam valde confirmaret: nec parum
luminis afferret indagantibus vestigia eius
fermonis, nunc autem maculosus, multisq;
modis deprauatus, parum, aut nihil, iuuat.
eum ego auxilio eiusdem antiquissimi opti-
mūque libri mihi visus sum emendasse. Est
igitur vbi accuratissimus Scriptor testimoniis Poetarum probat multa
vocabulary ab animalium vocibus tralata in homines: positis enim exem-
» plis multis eius rei, addit: Porcij, ab lupo. Volitare vlulantis: Ennij, à
» vitulo Tibicina maximo labore mugit. Eiusdem, à boue. Clamore bo-
» uantes. Eiusdem, à leone. Pausam fecere fremendi. Eiusdem, ab hœdo:
» Clamor ad cœlum volendus per æthera vagit. Malui enim nitidum
locum ipsum, à mendisq; vacuum ponere, quàm, vt in excusis legitur,
inquinatum: vbiunque enim Eiusdem, nunc rectè scriptum est, illi
perperam habent Equidem. Sed primum etiam verbum, cum mendo,
si quis diligenter attendat, vacet, corruptum tamen illic videtur: nec vt
viri nomen scribitur: porci enim in illis legitur. Porci autem pro Por-
» cij, vetere cōsuetudine capi debere arbitror, qua etiam Enni, pro Ennij
scribebant, & Pataui, pro Patauij: plurimāque alia, adnotata diligenter
à Gramaticis. Arbitror enim significari Porcium Licinium, valde lau-
datum Poëtam. Seruat autem hoc M. Varro, vt primū auctoris no-
men ponat: statimque belux, vnde vocabulum in hominem trāslatum
fit, cum verò plura testimonia Ennij citasset, idē inquit: Eiusdem. vt
supra etiam cum continentia duo exempla Lucilij posuisset, qui tamen
locus eodem vitio laborat in his impressis libris, qui vulgò meliores ha-
» bentur: nam sunt etiam excusi superiore memoria, in quibus rectè illic,
Eiusdem

Eiusdē, legatur. Sed in verbis etiam, quæ sequuntur, eādē rem expli-
cantibus, manifestò sunt maculae nonnullæ, quas cum omnes penitusq;
delere non possim, enitar tamen partem illarum eluere: cum enim ab
» Aldo olim excusus liber habeat: Sueta frendice frunde frutum suauiter.
» Matius in Casina à fringuilla Quid fringitis? quid istuc tam cupidè
» cupis? antiquus ille retinet: Sueta Frendice frunde & frutinni suauiter.
» Maccius in Casina. & quæ sequuntur. pro Maccius autē, seiuncto pro-
nomine à nomine, cui importunè cohæserat M. Accius legi debere,
nullo negotio intelligitur. præsertim cum verba, quæ adiungit, Plauti
sint ex ea fabula. M. autem Accium eum vocatum, prodente hoc ipso
memoriæ constat. Inquit enim in prologo Mercatoris. Græcè hæc vo-
catur *εμπορο* & Philemonis: Eadem Latine Mercator Marci Accij. Va-
gire autem proprium esse agnorum: conuenirēque vocem hanc plora-
» tui etiam infantium ostendendo, auctoritate huius Poëtæ probare po-
» tuisset M. Varro: in prologo enim Pœnuli absterrens nutrices à thea-
» tro, ait: Nutrices pueros infantes minutulos Domi procurent: néve
» in spectatum afferant. Ne & ipsæ sitiant, & pueri fame pereant: Néve
» esurientes hîc quasi hœdi, obuagiant.

*Restituitur locus Sext. Pompeij Festi tibi qui uocati fuerint ludi piscato-
rij, docet: in excusis libris mancus & maculosus.*

C A P. II.

MENDVM tollere è Sext. Pompeij XIIII. libro volo,
quia molestum est, & explicationem veteris ritus
infuscat: ita enim nunc apud eum in excusis libris
legitur: Piscatorij ludi vocantur, qui quotannis
» mense Iunio trans Tiberim fieri solent à populo Ro-
» mano pro piscatoribus Tiberinis: quorum quæstus
» non in macellum peruenit, sed ferè in aream Vul-
» cani: quia id genus pisciculorum maiorum datur ei deo pro animis hu-
» manis: cum manifestò, pisciculorum viuorum legi debeat: quod com-
» probat etiam auctoritas calamo exarati libri de antiquissimo descripti,
qui apud me est. Repugat autem inter se, quod prius erat, pisciculorum
maiorum: cum eadem res nunc extenuatur, nunc augeatur diuersa ra-
» tione: præterquam quod res animi particeps, viuāque, dari debuit pro
anima conseruanda, in vitāq; retinenda, nō expers illius: hic enim mos
» eorum sacrorum erat: vt memoriæ quoque prodidit M. Varro in sexto
» libro de lingua Latina, cuius hæc verba: Volcanalia à Volcano, quod
» ei tum feriæ, & quod eo die populus pro se in ignem animalia mit-
» tit. Præterea verbum adest valde opportunum in eodem illo libro,
quod in impressis desideratur: indicatur enim quis fuerit populus, qui
» eos ludos faceret à loco, sedēque, non à gentis tantum nomine: legi-
» turque illic à populo Romano urbano. Ludi autem hi, quod in sexto
libro Fastorum ab Ouidio traditur, VI. Id. Iun. fiebāt: ita enim inquit:
» Tertia post Nonas remouere Lycaona Phœbe. Fertur, & à tergo non
habet

» habet vrsa metum. Tunc ego me memini ludos in gramine cāpi Aspi-
 » cere, & dici lubrice Tibri tuos. Festa dies illis, qui lina madentia ducūt:
 » Quique tegunt paruis æra recurua cibis. Animaduertendum autem in
 » verbis Sext. Pompeij, quum inquit: Quorum quæstus non in macel-
 » lum peruenit, sed ferè in aream Vulcani videri quæstum valere hïc
 » ἀγορᾶν, non κέρδιον: puto enim significare, quod caperent piscatores illi,
 » solitos portare non in macellum, vbi res mensis idoneæ, ac quibus ve-
 » fcerentur homines, vendebantur, sed in aream ferè Vulcani, vbi viui
 » emebantur ab iis, qui ei deo pro anima vitæque sua producenda conse-
 » crabant: cūm tamen in x l i i. quoque libro doceat, qui sint hi ludi:
 » vtatūque eodem hoc verbo, non tam apertè potest illic, quod hïc (nisi
 » fallor) significat: hæc enim ipsius verba sunt, idem breuius exponen-
 » tis: Piscatorij ludi vocantur, qui fieri solent pro quæstu piscantiū men-
 » se Iunio trans Tiberim. Cūm verò supra ipse affirmarim me librum ha-
 » bere Sext. Pompeij, exscriptum de antiquissimo exemplari, totam rem
 » accuratiùs, vt fides eius auctoritatēque augeatur, commemorare volo.
 » Angelus Politianus in l x x l i i. capite Miscellaneorum, narrat se Ro-
 » mæ accepisse à Manilio Rallo fragmentum quoddam Sext. Pompeij,
 » fanè quàm vetustum: nonnullasque itidem pagellas eiusdem exem-
 » plaris à Pomponio Læto, quæ omnia vt ostendit illic, cūm descripsisset,
 » paucis abhinc annis ego incidi in aduersaria quædam ipsius in taberna
 » libraria, quibus continebantur etiam hæ reliquæ Festi, atque emi, ma-
 » nu Politiani cognita. tanta tamen ille celeritate in scribendo vsus fue-
 » rat, literisq; adèd minutis, ac sæpe etiam per notas totis vocibus indi-
 » catis, quod suum propriūmq; hominis erat, cūm huiuscemodi aliquid,
 » quod ipsius tantūm vsibus seruiret, in commentariis adnotaret, vt vix
 » intelligi possint. Illic igitur ita vt ostendi, legitur.

*De uetere situ Pifarum, formæque totius regionis,
 ualde nunc immutata.*

CAP. III.

IRVM est quantopere locorum facies, sitūque, vetu-
 » state mutetur: id autem testari nunc mihi libet exem-
 » plo antiquissimæ vrbs: Pisæ enim Græcorum quon-
 » dam oppidum, longè aliter ac nunc apparet, conditæ
 » fuerunt: cūm enim opportuno loco nunc quoq; vrbs
 » posita videatur, eo ipso tamen tempore munitior ad-
 » mirabiliórque fuit: cingebant nanque ipsam magna
 » ex parte duo flumina, Arnus, & Aufer: quorum alterum mediam ho-
 » die fecat: alterum verò longè discessit, à mœnibusque ipsius abiit, no-
 » mine tantūm ibi relicto: parua enim vis aquarum, collecta è fontibus
 » quibusdam, riuulisque, alueum ipsius occupauit: Auferque hodie vo-
 » catur. quo nomine prius fluuius, qui ex eo latere vrbsm fringebat, ap-
 » pellabatur. ille autem mutato nomine Serchius, per agrum Lucensem
 » fluens, in marēque erumpens, vocatur: cūm olim in Arnum influens,
 » nomen illic amitteret. Factum autem id artificio humano traditur,
 » alióque

alióque, deriuatus Aufer, ne Pisanum agrum violaret: siue vt commo-
 » da quædam vtilitatēque afferret, iis quo nunc è vetere alueo deriuatus,
 » deductus est. Omnis autem hæc res testimonio antiquorū scriptorum
 » confirmatur, & Græcorum, & Latinorum: in primis autem carmine
 » Rutilij cuiusdam Galli, qui Roma discedens, capta vrbe à Gotthis, ma-
 » rique iter faciens, vt omnem hanc inferam oram, ita etiam formam fi-
 » tūmque eius vrbs descripsit. versus quibus de vetustate ciuitatis loqui-
 » tur plures sunt: quibus verò de hoc, quod agimus, hi: Alpheæ vete-
 » rem contemplor originis urbem Quam cingunt geminis Aufer &
 » Arnus aquis, Conum pyramidis coeuntia flumina ducunt, Intratur
 » modico frons patefacta solo. Sed proprium retinet communi in gur-
 » gite nomen, Et pontum solus scilicet Arnus adit. Strabo quoque in
 » quinto libro Geographiæ diligēter omnia tradidit his verbis: ἡ δὲ πλ-
 » σα κτίσμα δὲ τῶν ἐν τῇ πελοποννήσῳ περὶ τῶν διὰ Νέσορον ἐπὶ Ἰλιον στρα-
 » τῶν ἄνδρων, καὶ τὸν ἀνάπλεον, ὃν ἐπλανήθησαν: διὰ δὲ εἰς τὸ μεταπόντιον: διὰ δὲ εἰς τὴν
 » πεισάτιον, ἀπαντὲς ὡνίλιοι καλέμενοι: δυνὸν δὲ ποταμῶν κείτων μέγαν, κατ' ἄν-
 » τὴν τὴν συμβολίαν. & quæ sequitur, ad ortum eorum fluminū cursūmq;
 » pertinentia, de quibus alio in loco huius operis accuratè disseram. Pli-
 » nius quoque in tertio libro, capite itidem tertio: Colonia Luca, à mari
 » recedens, propiorque Pisæ inter amnes Auferim & Arnum, orta à Pe-
 » lope Pisique, siue Atintanis, Græca gente. Adiuuat etiam historiam
 » hanc, quòd Ptolemæus exitum in mare Auferis amnis non ponit: nec
 » ea parte, qua nunc Serchius influit, fluuium vllum fauces habere docet:
 » qui tamen fileri non potuit: sunt enim nunc tempestosa loca, interi-
 » tūque multarum nauium insignia.

*Locus A. Gellij restitutus, uersibus, qui apud eum desiderabantur,
 indicatis: maculæque inde sublata.*

CAP. IIII.

VLO Gellio, qui primus in hoc genere scriptio-
 » nis aliqua cum laude versatus est, opem quoque fer-
 » re volo: locūmq; in extremo ipsius opere mancum
 » deprauatūmq; restituere, non tamen à scriptis an-
 » tiquisq; libris in hoc adiutus: quāquam maiorem
 » partem eius voluminis cum fideli exemplari cōtu-
 » lerim: in eo nanque postrema hæc pars defecerat:
 » sed cōiectura tantum opinionēq; ductus. Quod igitur in excusis libris
 » est: Mutuabor ex Aristophanis coronopelta pauca. puto legendum:
 » Mutuabor ex Aristophanis choro anapæsta pauca, diiunctis vocibus,
 » quæ perperam coluerant: & vt Græcorum Grammatici loquuntur, καὶ
 » διαιρέσειν: vbi verò infrà desiderantur hæc ipsa anapæsta: inanēque spa-
 » tium relicto est, scribi arbitror oportere ita, cōtinuata lectione. Versus
 » legis datæ hi sunt: Εὐφημῆν χρεὶν, καὶ ξάσαδδ τῶν ἡμετέροις χοροῖσι, οἷσι
 » ἀπειρῶ τῶν δὲ λόγων, ἢ γνῶμεν μὴ καθαροῖσι. Ἡ γονάτων ὄργια μεσῶν, μήτ'
 » ἢ δὲ πω, μήτ' ἐχόρσοσε. An plures autem adhuc versus poni debeant, siue
 » tribus his contentus fuerit Poëta, affirmare non ausim: neque enim
 » hoc

hoc coniectura possum consequi, & diligenter ponderata sententia huius loci, contenderim hos ipsos intellexisse auctorem illum. horum certe ille trium notionem exprimit. Inquit enim statim post superiora illa, quæ correxi, verba. Et quam ille, homo festiuissimus, fabulæ suæ spectandæ legem dedit, eandem ego commentariis his legendis dabo: vt ea ne attingat, néve adeat, profectum & profanum vulgus: à ludo musico diuersum. Initium hoc esse epirorem à Batrachis Aristophanis notissimum est. Vfus autem est hoc quoque loco Plutarchus in libello, quo disseruit, ex rebus ne bellicis, an ex studiis sapientiæ maiorem gloriam consecuti sint Athenienses, ita scribens: Poëtas autem intellexit, & maxime Tragicos: Βούλεσθε τὰς ἀνδρας εἰσάγωμεν αὐτὰς, τὰ σύμβολα καὶ τὰ παρὰ ῥάσθημα τῶν ἔργων κομιζομένων. ἰδίαν ἐκαστὴν παράθετον ἀποδιδόντας, ἕθεν ἢ διὰ προσίτωσαν ὑπὲρ αὐλοῦ καὶ λύρας ποιῆσαι, λέγοντες καὶ ἄδοντες. Εὐφημίῃ γὰρ καὶ ἔσασθαι. & quæ sequuntur: quatuor autem continentes versus posuit.

Locus Ciceronis in epistola ad Atticum illustratus, ponderatis diligenter sententijs illis.

C A P. V.

VM Cicero in epistola quadam ad Atticum scripserit: Tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæque rimas agunt, itaque non solum inquilini, sed mures etiam migrauerunt. Videtur aut nescisse, aut verum non putasse, quod à veteribus nonnullis scriptoribus memoriæ proditum est. mures bestiolas quasdam esse, quæ futuras res in primis præcognoscunt. putrida nanque iam domo, & paulò post casura, primi periculum uident, reliquisque cauis illis ac sedibus, quas incolabant, quanta maxime celeritate possunt, inde aufugiunt atque demigrant: neque enim Cicero, si cognitum hoc habuisset, dixisset, mures rimas agentes tabernas postremos reliquisse: qui diuinatione vtentes, inquilinos præuenire debuerunt. Aelianus in primo libro de varia historia, hoc narrauit: necnon Plinius his verbis: Ruinis imminentibus muscoli præmigrat. Quod autem paulò post Cicero adiungit: Sed tamen ea ratio ædificandi initur, consiliario quidem, & auctore Vestorio, vt hoc damnum quæstuosum sit, est hoc proprium prudentis hominis, si quid incommodi acciderit, non tantum illud industria studioque refarcire, sed etiam arte quadam efficere, vt præstiterit malum illud accepisse. quod multò maiore in re declarat, laudatque Polybius in v. libro historiarum: Cum enim maximo terræmotu Rhodus cõquassata esset, ac muri ciuitatis magna ex parte, naualiâque corruissent, necnon colossus ille magnus euerfus esset, tanto consilio narrat artificioque illos vfos in calamitate illa instauranda, vt quod Cicero inquit, atque ipse quoque exponit, prorsus contigerit. vnde sapiens scriptor, semperque excitare homines studens ad industriam, illud cogitans, exclamat: tantum inscitia & ignauia in vita hominum distat à studio ac prudentia, & priuatim, & publicè, vt his res etiã secundæ detrimenta importent: his verò cõtrà calamitates meliorum rerum

rerum, emolumentique occasio sint. Quibus autem idem, quod Cicero dicit, verba ipsius hæc sunt, Rhodios ipsos laudantis: Οὕτως ἐχέουσιν οὐνεχῶς, καὶ παραγαμῶν τὸ γεγονός, ὡς μὴ βλάβης: διορθώσεως δὲ μᾶλλον αὐτοῖς αἰτίου γενέσθαι τὸ σὺμπέλωμα. sequuntur autem statim ea, quæ vt potui, expressi. Quibus etiam adiungitur ratio viâque, qua illi remedium adhibuerunt tot & tam grauibus malis: missis enim legatis ad reges & ciuitates, magnitudinem illius infortunij exposuerunt: atque ita animos eorum affecerunt, vt certatim illi amplissima munera Rhodum miserint: & non tantum ipsos opibus suis subleuarint, verum etiam se obligatos illis esse confessi fuerint.

Declaratur testimonio Posidonij Apicium accusatorem fuisse P. Rutilij: qui cum probus ciuis fuerit, ab iniustis ne fariisque iudicibus conde mnatus est.

C A P. VI.

VESTVS est pluribus locis Cicero de damnatione P. Rutilij Rufi, ciuis optimi atque innocentissimi: nec tamen accusatorem eius vnuquam appellauit: aut quo nomine in iudicium ille vocatus sit, ostendit. Eum autem mihi videor apud Athenæum in quarto libro inuenisse. Narrat enim de Apicio loquens, luxurioso homine, gutturisque ac ventris vitio dedito, eum Rutilij exilij causam fuisse. illi inquam, qui Græca lingua Romanam historiam scripsit. Nam Cicero quoque in primo libro de Oratore, vbi de nefario hoc iudicio copiose disputat, affirmat eum doctum virum fuisse, ac Philosophiæ deditum. Indignissimum autem fuit improbissimum hominem, atque in turpissimis voluptatibus perditum, accusasse, & à ciuitate eiēcisse, sanctissimum ac temperatissimum virum. Miror tamen, si hac infamia tunc flagrabat Apicius, non tetigisse hoc Ciceronem in deplorâdo foedo exitu illius iudicij, qui iudices ipsos tantopere vulnerauit, ac pestiferos supplicioque dignos dixit. Eodem tamen loco Athenæus videtur tradere alium etiã Apicium extitisse, qui eodem intemperantiæ morbo laborarit: de quo affirmat se principio illius operis disputasse: intelligit autem (vt opinor) locum in primo eorum librorum, in quo affirmauit, vt ex epitome percipitur, vixisse illum regnante Tiberio. nam Apicium eum adoptasse Seianum, qui tantum gratia apud Tiberium potuit, certum est. hic verò manifestò non fuit Rutilij inimicus. Athenæi verba in quarto Δειπνοσοφιστών, qui tamen citat eius rei testem Posidonium in xlii. libro historiarum, sunt hæc: Παρὰ δὲ ῥωμαίοις μνημονεύει ἀπικίου τινα ἐπὶ ἀσπία πάντας ἀνθρώπους ὑπερηκοιτώναι: οὗτος δ' ἐστὶν Ἀπικίος ὁ καὶ ἀφυγῆς αἰτίος γονόμηνος ῥετιλίω, ὃς τὴν ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν ἐκδέδωκεν: τῆ ἐλλήνων φωνῇ: πρὸς δὲ ἀπικίε, τὸ καὶ αὐτὸς ἐπὶ ἀσπία διαβούτε ἐν τοῖς πρώτοις εἰρηναίει. Duo igitur extitere Apicij ambo luxuriosi homines, & insignes turpissimi vitij notis: nisi in Romana re commemoranda peccauit Græcus homo. Quod autem

tem

tem eodem loco Cicero addidit, ostendens iudiciū illud sine mysteriis
 rhetorum tractatum fuisse: Nemo ingemuit: nemo inelamauit patro-
 norum: nihil cuiquam doluit: nemo est questus: nemo Rempublic.
 implorauit: nemo supplicauit, similis huic loco est ille Demosthenis
 contra Midiam, vbi de Euzonis iudicio loquitur, qui Euzon pulsatus
 à Bocoto quodam cōtumeliæ causa, interfecit illum, & tamen cum cau-
 sam diceret, condemnatus est: commemorat enim cum vnà tantum
 sententia graui damnatus sit, sua culpa illum absolutum nō fuisse: quod
 nihil eorum gerere in animum induxit, quæ sæpe eripiunt è maximis
 periculis reos. verba oratoris hæc sunt: *Ακῶν γ' αὐτῶν ἐργα μὲν μόνον ἀλώ-
 ναι ψήφω: καὶ τὰύτα, ἕτε κλέυ(σ)τα, ἕτε δεικθῆνα τῶν δικαστῶν οὐδένος: εὐτε φι-
 λάνθρωποι, ἕτε μικρὸν, ἕτε μέγα, ἕτε ἑτίδῃ, πρὸς τὸς δικαστὰς ποίη(σ)τα.*

Vnde nomen impositum sit Tityro pastori, contra Latinorum
 Grammaticorum sententiam.

C A P. VII.

ITYRO pastori nomen inditum fuisse puto à fi-
 stula, qua in cantu ille vteretur: quamuis veteres La-
 tini Grammatici affirmant Afrorum lingua hircū
 ita appellari: vnde custos eorum eodem pacto vo-
 catus sit. Athenæus enim in IIII libro *δειπνοσοφιστῶν*,
 de fistulis copiose disputans, inquit: *Ὀδὲ καλὰ μιν ἑ-
 ἀνὸς, τιτρεν(σ) καλῆ(σ) παρὰ τοῖς ἐν ἰταλία Δωριεῶσιν.*
 cuius rei auctorem ille habet Artemidorum Aristophanicum in secun-
 do *περὶ διαρ(σ)μ(σ)των*. Id autem fortasse Virgilius significare voluit, quum
 Melibœum, alterum pastorem, fecit ipsi dicentem: Siluestrem tenui
 musam meditaris auena, nam *καλὰ μιν* Græcis culmus est. vt doctissimus
 Poëta rationem eius nominis ita aperire voluerit. Præcipue autem, vt
 hoc verum credam, ducor, quod Græcus scriptor in Italia hoc nomen
 frequentatum tradit à Græcis, qui Dorici generis hanc terram incole-
 bant. Vnde verisimilius est Theocritum, qui ante nostrum Poëtam id
 nomen vsurpauit, ita pastorem appellasse: illo enim sermone vtitur.
 In eodem præterea libro Athenæus ante superiorem locū narrat Ame-
 riam Macedonem ἐν ταῖς γλώσσαις affirmare, Tityrinum dici musicum
 instrumentum, quod monaulon alio nomine vocaretur. nec tamen me
 fallit ita quoque bestiolam appellatam: cuius meminit auctor libelli,
 quo describuntur naturæ hominum ac mores: Theophrasto autem
 nunc ille falsò attribuitur. quo enim capite describit blandum homi-
 nem, & qui omni in re aliis placere studeat, inquit: *ἀμέλει δὲ καὶ πῖθικον
 θρέψαι, καὶ τῖτρον κτή(σ)τα, καὶ Σικελικὰς περιστεράς.*

Declaratum

Declaratum quis fuerit Conon ille Virgilianus, in poculo coelatus: & de
 Alcone, cuius laudes passim canebantur, queritur.

C A P. VIII.

ET vs interpres Virgilij Seruius quādoque lapsus
 est in historia hominum, quorum meminit erudi-
 tus ac multæ lectionis Poëta: cum enim ille in pasto-
 rali poëmate cecinit: In medio duo signa, Conon.
 non intellexit Cononem Atheniensem, summum
 virum in bellicis rebus: Timothei item imperato-
 ris filium, vt ipse putauit: sed valde peritum Geo-
 metriæ hominem, magna que cum laude in mathematicis versatū, co-
 gnomine illius. Eius autem meminit quoque Archimedes in epistola,
 qua Dositheo misit librum suum *περὶ τετραγωνισμῶν παραβολῆς*: osten-
 dit enim amicum Cononem ambobus fuisse, ac de interitu eius, paulò
 antè mortui, queritur. initium verd epistolæ hoc est: *Ἀρχιμήδης Δο-
 σιθέρι. Ἀκὸς(σ) Κόνωνα μὲν τετελευτηκόνα: ὃς ἔτι λατῶν ἡμῶν ἐν φίλῃ: τίνα δὲ
 κόνων(σ) γινώσκου γέγονη δὲ καὶ γεωμετρίας δεικνύων ἕμην: τὸ μὲν τετελευτηκότ(σ)
 ἄνευ ἐλυπήθημεν ὡς, καὶ φίλος τὸ ἀνδρὸς γονομῆν, καὶ ἐν τοῖς μαθημασι θαυμαστῶ
 τιν(σ).* & quæ sequuntur. Inde autem suspicari possumus alterum illum,
 quem Virgilius non appellauit, Archimedem fuisse: vt aliis etiam non-
 nullis coniecturis, ita hac quod nobilis artifex, quos coniunctos amicitia
 fuisse, & in eodem studio claruisse sciret, in poculo illo coelato coniun-
 xisset. In v. tamen Ecloga eodem pacto in Alcone deceptus esse existi-
 mari non facile potest: quamuis fuerit etiam Alcon faber, coelatorque
 poculorum: vt idem Poëta testatur in Culice: vbi eum in nobilissimis
 artificibus numerat his verbis: nec pocula gratum Alconis referet, Boë-
 tique toreuma. Nam quod ipse commemorat fuisse illum sagittarium,
 qui cum filij corpori serpentem applicatum vidisset, fretus arte sua ita
 ponderarit sagittam, vt beluam transfixerit: nec in corpus pueri penetra-
 rit. idem à Manilio Poëta traditur in quinto libro *Ἀστρονομικῶν*. vbi
 de sagittæ sydere loquitur, ac præstātes quosdam in vsu ipsius appellat,
 vt Teucrum, Philoctetam. non tamen nomen ipsius illic ponitur. quare
 si ita illum certò vocatum scirem, qui tam egregiè arcu vteretur, omni-
 no putarem hîc eum significatum fuisse: fuit enim factum illud lau-
 de, celebrationeque dignum: ac magis conuenit ei, quod adiungitur
 de Codro rege Athenarum, qui pro salute patriæ morti se obtulit.
 Alconis autem fabri mentio quoque est apud Athenæum in vndeci-
 mo libro *δειπνοσοφιστῶν*. vbi de poculo quodam, elephante vocato, dispu-
 tans, testimonio Damoxeni Comici Poëta vtitur, qui Alconis huius
 opus id esse tradiderat: interrogatus enim quidam, quodnam potissi-
 mum id foret, respōdet: *Διερῶνον ἠλίκοντι, φῆς χερῶν χάσας Ἀλκων(σ) ἔργου.*
 Alconis etiam cuiusdam Spartiatæ, summi viri atque herois, memi-
 nit Pausanias in Laconicis: cui amplissimum monimētum ædificatum
 fuisse tradit in Dromo: ob quæ tamen præclara facta tantum dignitatis
 ille cōsecutus sit, non narrat: vt existimari possit, an fuerit, qui hîc intel-
 ligitur: tantum enim affirmat eum Hippocoontis filium fuisse: aliquid
 autem

autem gesserit in vita honore dignū, necesse est: vt non sine causa etiam duo fortissimi ciues duarum potentissimarum ciuitatum putari possint fuisse à Poëta eodem versu celebrati.

Restitutus locus in XIII. Philippica Ciceronis: qui temerè inculcatis eò nonnullis alienis uerbis, deprauatus erat.

CAP. IX.

» **D**ONDERANDVS est diligenter locus è XIII. Philippica, quo Cicero refellit verba hæc ex epistola M. Antonij: Nec Lepidi societatem violare, piissimi hominis. ostendere enim vult Lepidum falsò infulatum: finxisseque Antonium eum secum sentire, vt suspectum illum Senatui faceret, non quòd vere societatem vllam cum eo coisset. Ait igitur, increpans hominem: Tibi cum Lepido societas: aut cum vllò, non dicam bono ciue, sicut ille est, sed homine sano? id agis, vt Lepidum, aut impium, aut insanum, existimari velis, nihil agis, quanquam affirmare de altero difficile est, de Lepido præsertim, quem ego metuam nunquam: bene sperabo, dum licebit. & quæ sequuntur. Ego sanè tria verba illa, de Lepido præsertim, tollenda hinc arbitror, vt omnem sensum huius loci perturbantia. scripta autem in margine alicuius libri quondam fuisse puto ab aliquo, qui exitu huius rei cognito, hoc quasi glossemate, confirmare voluerit veram illam vocem Ciceronis, qui emendans superiorem sententiam: intelligensque crebras mutationes consiliorū, abditasque hominum voluntates, inquit: Quanquam affirmare de altero difficile est. addideritque hoc, quòd communiter dictum verum erat, præcipuè de leui, & incòstanti homine Lepido verè potuisse prædicari: ipse enim postea fractum Antonium è fuga recepit, ac bellum instaurauit. nullo autem modo conuenit sententia illa personæ Ciceronis, qui purgare tunc Lepidum volebat: nec iis etiam verbis, quæ statim de eo prolata sunt. addit enim: Quem ego metuam nunquam, bene sperabo, dum licebit. si nanque is erat ille, de quo in primis affirmare difficile esset, metui nõ sine causa poterat: respondent autem hæc superioribus illis verbis: Id agis, vt Lepidum, aut impium, aut insanum existimari velis. quæ autem in medio relicta sunt, tanquam inculcata huc sunt à Cicerone, eò consilio, quòd iam indicaui: siue inferioribus his: Id agis, vt Lepidum, & quæ sequuntur. quamuis enim sublati illis verbis, non tam vicinum viri nomen sit, quòd referatur pronomen, quem, cum tamen iterum supra Lepidus appellatus sit, habet vnde pendeat. Hieronymus autè Ferrarius, qui cum scriptis pluribus libris contulit Philippicas has, ac multas ex ipsis maculas deleuit, questusque magnopere est in sequente oratione de genere hoc imperitorum, qui glossemata subscribunt, aut aliquid quòd vim declarationis habeat, de suo addunt: quique nonnulla hoc pacto loca bonorum auctorum deprauata indicauit, hoc non vidit: fugit enim illum licet accuratum lectorem horum librorum, vt alios etiam multos, quamuis satis perspicuum erratum sit: nec eum, qui intentis oculis, acriterque intueretur, fallere debuerit.

De nat

De natura T. Quinctij disputatum. Et quam apte sint ad fidem faciendam fidei etiam aliquando res, declaratum.

CAP. X.

» **V**T maioribus multò virtutibus ornatus, generosique in primis animis fuisse intelligitur T. Quinctius, qui ereptam è manu seruitutèque Macedonum Græciã liberauit, ita acutum ingenium lepidumque habuisse facile perspicitur, delectatusque esse, prodente hoc memoria Liuii, recitatione fabellarum: quòd tamen tempore ille, & cum magnū fructum terre possent, quamuis in rebus seriis tractandis, faciebat. multum nanque tabulæ, loco positæ, ad persuadendum valent: & in deliberationibus, præsertim cum oratio habetur ad multitudinem, mirificè sunt aptæ. Quòd Aristoteles quoque in secundo libro de arte dicendi præcepit, exemplis vsus elegantissimis. In xxxv. igitur libro ab vrbe condita Liuius, vbi narrat Quinctiū vanitatem Actolorum refutasse, qui oratione sua, mēdaciorem plena, copias Antiochi regis celebrarant, hoc genere fidei faciendæ vsus eum tradit his verbis, quæ ab eo illic pronunciantur: Est autem res simillima coenæ Chalcidensis hospitis mei, hominis & boni & sciti conuiuatoris, apud quem solstitiali tempore comiter accepti, quum miraremur vnde illi eo tempore anni, tam varia & tam multa venatio, homo nõ quàm isti sunt gloriosus, renidens, condimentis ait varietatem illam & speciem ferinæ carnis ex mansucto sue factam. Alter locus est in consequente libro, cum persuadere vellet Achæis non vtilè esse ipsis possessionem Zacynthi, cuius insulæ potiundæ desiderio flagrabant: eadem enim ratione viæque tunc quoque vsus est, ac simili abstertere illos ab eò cõsilio voluit, ita agens: Ceterum sicut testudinem, vbi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus video esse: vbi exierit partes aliquas, quòdcunque nudauit, obnoxium atque infirmum habere, haud dissimiliter vobis Achæi. & quæ sequuntur. Sunt igitur ambæ narrationes hæc illius generis quòd λόγοι vocatur ab Aristotele.

Queritur cur in libro, quem scripsit de re pecuaria Virgilius, de suis nihil præceperit.

CAP. XI.

» **M**AGNOPERE miratus aliquando sum, diligenter legens tertium libro Georgicorū, quo Virgilius rei pecuariæ præcepta tradidit, Poëtam illum verbū de suis mansuctis non fecisse: quorum cura studiumque magnum fructū affert rusticis hominibus: neque huius rei causam excogitare potui. M. certè Varro in libro de re pecuaria, copiosè diligentèrque id persecutus est: neque enim sine aliqua culpa, iuitaque reprehensione, videtur posse, qui munus hoc suscepit: professusque est docere, quæ ad studium illud pertinent, omittre bonam magnamque partem eius curæ:

v

in opere autem, quod absolutum putatur, hoc commisisse Virgilium, admirationem habet: neque enim videtur debuisse sermonem de foeda lutulentaque bestia despiciere. de qua etiam Homerus in Heroico carmine multa cecinisset: neque ipsum Iudæorum superstitioni deditum fuisse scimus: aut ij, ad quos scribebat pravis his opinionibus imbuti erant, omnia denique mecū sæpe quæsiui, quæ inducere Poëtam potuissent, ut silentio præteriret vtilem necessariamque præceptionem, nec aliquam huius rei probabilem causam inueni. Quare quomodo ille purgari possit, & à negligentia crimine defendi, docti acutique viri cogitabunt.

Quod apud Ciceronem est pluribus locis: Post homines natos, uideri acceptum è Poëmate Lucilij.

C A P. XII.

» **Q**UOD Cicero in oratione pro domo sua iterum, Post homines natos, inquit, rem augere volens, sumptū esse arbitror è carmine Lucilij, videtur certè illud redolere Poëticam locutionem. Lucilius nanque in IIII. libro Satyrarum, ut veteres Grammatici tradunt, ait: Samnis spurcus homo: vita illa dignus locoque Cum Pacidiano componier, optimus longè Post homines natos gladiator qui fuit vnus. M. Tullij ipsius verba sunt: Quis prouinciam homini post homines natos, turpissimo, sceleratissimo, contaminatissimo, & quæ sequuntur, & post: At id, quod mihi criminari dabatur, non modo peccatum non erat, sed erat res post homines natos pulcherrima. Sed etiam pro Milone, & in XI. Philippica eodem pacto locutus est. modus igitur loquendi (nisi fallor) inde ductus est, nam sententia in ore omnium est, qui amplificare quippiam volunt, & ὑπερβολῆν vtuntur. Demosthenes quoque id protulit in oratione de falsa & eumentita legatione, dicens: ἴστε γὰρ δὴ πῶς τῶν ὄντων, ἀφ' οὗ γε γέγονασιν ἄνθρωποι, καὶ κρίσεις γίνονται, οὐδέ τις πώποτε δμολογῶν ἀδικεῖν, ἐάλω. Huiuscemodi. etiam esse putarem illud in primo libro de officiis: Hoc Herculi, Iouis fatu edito potuit fortasse contingere, valde enim grandis ac Poëtica oratio esse videtur, nisi admonitus ab exemplari scripto, coepissem opinari mendii potius aliquid illic inesse: cum enim inde absit illud edito, arbitror legi debere: Hoc Herculi, Ioue fato, potuit fortasse contingere. quomodo iam Cicero alias locutus est.

Illustratus locus in epistola illa M. Antonij, quam consultauit Cicero.

C A P. XIII.

» **Q**UOD M. Antonius in epistola, quam misit Hirtio & Cesari dixit: Theopompum nudum, expulsū à Trebonio, confugere Alexandriam neglexistis. modus est loquendi similis Horatiano illi, quo in ode Archyte Tarentini cecinit:

» nit: Negligis, immeritis nocituram Post modo te natis, fraudem cōmit-
» tere. & in extrema item, quæ sequitur: Mutare loricis Hiberis Pollicitus
» meliora, temnis. Insimulat igitur Senatū Antonius, & quasi crimen
» illi obiicit, quod iniustum factum C. Trebonij comprobauit: neque, ut
» debebat correxerit, atque vindicari. Id autem erat, quod necessitatem
» ille Theopompo imposuisset, si saluus esse vellet, cōfugiendi Alexan-
» driam: atque ita impetum ipsius in suam vitam declinandi. Theopom-
» pi autem huius Cnidij, C. Cæsaris familiaris, meminuit Cicero in XII. I.
» libro ad Atticum his verbis: Sestius apud me fuit, & Theopompus pri-
» die: venisse à Cæsare narrabat literas. Strabo quoque in XIIII. libro geo-
» graphiæ, ubi quos claros viros Cnidus tulerit, commemorat, hūc appel-
» lauit, ita scribens: Καθ' ἡμεῶς δὲ Θεόπομπος ὁ καὶ Καρτὸς τοῦ θεοῦ φίλος, τῶν μέ-
» γα Διωκελίων. Plutarchus itidem in Cæsaris vita: cum ille post victoriam
» Pharfalicam persequeretur Pompeium, ait: Αἰσχυρὸς δὲ ἂν Ἀσίας κνι-
» δίου τε Θεόπομπου, τῶν συναγαγόντων τὸς μύθους χαρὶ βολῶν, ἢ λυθέρωσαν. & quæ
» sequuntur.

Queritur de cognomine soceri M. Antonij, qui Bambalio uocatus est.

C A P. XIII.

» **M**ARC I Tullij verba sunt è IIII. Philippica, quibus
» etymon huius vocis Bambalio indicatur: Tuæ coniugis, bonæ foeminae: locupletis quidem certè, Bambalio
» quidam pater, homo nullo numero: nihil illo contem-
» ptius, qui propter hæsitantiam linguæ, stuporémque
» cordis, cognomen ex cōtumelia traxerit. Eiusdem au-
» tem mentionē fecerat antea in eadem oratione. Ad-
» mantius verò verus Grammaticus, quod sententiæ Ciceronis respōdet,
» inquit: Atque bambalo, ἡμιλις. à Græcis autè ἡμιλις vocatos bal-
» bos, & qui lingua hæsitarent, notum est, docentque Grammatici ἡμι-
» λην valere ἀσφῶς λαλεῖν: addit tamen ille infra: Bambalo verò nomina-
» tus est ἀπὸ τῶν βαμβάλιων, quod illi ῥέπερ, interpretantes, βαμβανδύτριαν
» τῶν ῥακτίων: ἢ καὶ φαρμακδύτριαν nominant. Græci Grammatici tradunt
» βαμβάλιων valere tremere corpore propter frigus, atque horrere: huiuscemodi-
» que aliquem dentium tremorem ostendere arbitrantur voluisse
» Homerum, cum in X. Iliadis de Dolone iam capto, cecinit: ὁ δ' ἄρ' ἔστῃ
» τὰρθεῖόν τε βαμβάλιον. tanquam metu ille impeditam linguam haberet, &
» cum vellet loqui, exprimere verba non posset, sed balbutiret.

Quo vsus est Virgilius in pastorali carmine, modus loquendi, ostenditur acceptus esse à Græcis Poëtis.

C A P. X V.

» **M** O D V S loquendi, quo Virgilius initio v. Eclogæ
» vsus est, ita scribens: ☐ Boni quoniam conuenimus
» ambo, Tu calamos inflare leues: ego dicere versus, è
» Græcorum sermone ductus videtur: frequens enim
» ille est apud eius linguæ Poëtis: nouus autè & inu-
» sitatus Latinis. Apollonius igitur in III. libro Ar-
» gonauticorum illo vsus est, ita de Mopso augure ca-
» nens: ἐσθλὸς ἢ ἐπιπροφανέστερος ἀνθρώπων. Οἰωνοῦς: ἐσθλὸς δὲ σιωπῶν ἀπαράστατος
» ἰούσιον. Sophocles quoque in Oedipode Tyranno tertia collatione, ita
» Tiresiam augurem inducens cum rege ipso loquentem: Οὐκ οὐρὸν σὺ τ᾽ αὐτ᾽
» ἀριστερὸν ἔντρονον ἔσθλῳ.

Declaratum M. Varronem libenter uerbum procludere ad aliud trans-
stulisse: emendatiusque locus doctissimi scriptoris in hoc
ipso uerbo maculosus.

C A P. X V I.

» **L** E G A N T E R vsus aliquando est doctissimus vir
» M. Varro uerbo procludere: atque à rebus, quæ cu-
» dendo cædendoque producantur, ad res transtulit,
» quæ alia ratione animoque porriguntur. Hoc enim
» uerbum uidetur proprium esse fabrorum ærariorum,
» qui crebris ictibus mallei ferrum extendunt. Apud
» Nonium igitur hoc eius testimoniū legitur, in quo
» maniteltò ita cepit: è libro què scripserat ἐπὶ τῆ φανερῆ μύθου. περὶ ἐυεθρίας:
» Legendo & scribendo uitam procludito. quare corrigi potest erratum,
» quod apud ipsum est in excusis libris in extremo v. III. libro de lingua
» Latina: ubi consilium suum aperit, quod finem illi disputationi ac libro
» imponere uelit: cum enim formis impressi passim habeat: Sed quod ue-
» reor, ne plures sint futuri, qui de hoc genere me, quod nimium multa
» scripserim, reprehendant, quam quod reliquerim quædam, accusent: idè
» potius iam reprimendū, quam producendū puto esse uolumen. Legen-
» dum, accedete etiam huic lectioni, auctoritate antiquissimi libri, in quo
» ita est, quam procludendum. hoc autem eò libentiùs adnotauit, quod eru-
» ditum etiam accuratumque lectorem fallere potuisset peruulgata le-
» ctio: sententia namque eadem est: minor tamen multò illo modo con-
» cinnitas uenustasque sermonis: quæ in tam magno scriptore, & aman-
» da, & conseruanda est. Lucretius quoque, in quo maximè puritas Latine
» linguæ, copiæque apparet, μεταφορικῶς sæpe idem uerbum usurpauit:
» cum enim prisca uitam exponens, originemque artium proprie hoc
» uerbo vsus sit, ait enim: Et prorsum quamuis in acuta ac tenuia posse,
» Mucronem duci fastigia procludendo. ubi de contemptu mortis agit,
» disseritque accuratè equo animo homines oportere mori, trāsferit illud,
» dicens

dicens: nouam nullam uoluptatem procludi uiuendo: eodèmq; pacto
aliis nonnullis locis.

Ostenditur testimonio Lucilij fuisse olim quendam, qui se exsecuerit,
ut uxori dolorem inureret, quod peruulgata uoce
nos etiam à ciue nostro, fa-
ctum, ridemus.

C A P. X V I I.

» **Q** U O D uulgò dicere consueuimus, cum quempiam
» irridemus, qui stulto genere uitionis utatur, sibi-
» que ipsi plus obfit, quam illi, in quem animaduere-
» tere uult, cum certum hominem, ciuem nostrum,
» imitari, nomine illum appellantes: qui, cum uxori
» grauius iratus esset, pœnâque ab ea capere impro-
» bitatis ipsius uellet, se non solum eunuchum fecit,
» uerum etiam acuto cultro membrum procreationi aptum, abscidit, uide-
» tur antiquitus alius simplicis ingenij homo, uel nullius potius, fecisse.
» illum autem, ut ex tribus ipsius uersibus perspicitur, qui apud Nonium
» testimonij loco citantur, Lucilius in v. I. libro Satyrarum contempsit, &
» ut ab aliis etiam irrideri posset, fecit. Integer tamen locus non est: neque
» enim nomen ipsius illic legitur: neque ubi id acciderit commemoratur:
» omnia uerè Poëtam illum facetum persequutum fuisse, uerisimile est.
» Sed quod molestius est, in secundo etiam uersu macula est, quam cum
» delere non potuerim, aliis tollendam relinquo. apparet tamen, nisi fal-
» lor, ex iis, quæ incorrupta restant, hunc sensum fuisse Poëtæ: iocarique
» illum cum scripsit, uoluisse. Uersus autem sunt hi: Hanc ubi uult male
» habere, uicisci pro scelere eius, Testam sumit homo Samiam, ibi an uno
» telo inquit Præcessit caulem: testésque una amputat ambo. Samiam
» uerò testam, qua in hac re uti consueuerant, acutam fuisse, cum aliis etiam
» auctoritatibus confirmari possit, probat exemplo hoc ipso Lucilij No-
» nius: unde Catullus creditur hoc intellexisse, cum inquit in carmine de
» Attide, acuto pondere silicis. Fortasse etiam hi duo eiusdem Poëtæ uer-
» sus, qui apud eundem Grammaticum leguntur, uicini superioribus erant:
» de eadem enim penè re sermo est. Ostendit tamen, qui loquitur se ue-
» riore genere animaduersionis, relicto illo, usurum: Dixi ad principium
» uenio, uetulam atque uirosam Vxorem cædam potius, quam castrem
» egomet me. nec me mouet, quod in v. I. Satyrarum libro hos esse apud
» Nonium scriptum sit: cum superius exemplum è v. I. sumptum dicatur.
» Hoc enim assignari potest negligentiae librariorum: præsertim cum in
» maioribus rebus peccatum sit. Animaduertendum præterea illic à præ-
» cido, præteritum tempus præcessit, formatum esse.

Fastigium id esse in templis, quod Græci ἀκρωτήριον uocant: eoque sensu Ciceronem cepisse, cum de honoribus C. Cæsaris loqueretur.

C A P. XVIII.

ARVM vidit (vt opinor) Hieronymus Ferrarius, qui in emendationibus suis in Philippicas Ciceronis, vbi de honoribus à Senatu Cæsari dictatori habitis agitur, cum M. Tullius dixisset: Quem is maiorem honorem consecutus erat, quam vt haberet puluinar, simulachrum, fastigium, flaminem. inquit se putare, quod nostra lingua baldachinum dicitur, latina fastigia nominari: fastigium enim hoc intelligens Plutarchus ἀκρωτήριον inquit, ac quid esset indicauit, erat autem illud ornatus quidam ipsius domus, quem S. C. Cæsar obtinuerat, cum templorum ille sacrarumque ædium proprius esset. Verba Græci scriptoris hæc sunt: Ἡ γὰρ τι τῆ Κἀι Καρῶ ἀκρωτήριον οἶον ἐπὶ κῶσμον καὶ σεμνότητι, ἀ βουλῆς ἡμφι Καμῶν, ἀκρωτήριον, ὡς Δίος ἱεροῦ: τὸ ὄναρ ἢ καλποῦνία θεα Καμῶν καὶ ἀργυρῶν, ἔδοξε πρὸ νῆσται, καὶ λακρῶν. Suetonius quoque idem significauit, cum de prodigiis, quæ necem ipsius antecesserunt, agens, ait: Calphurnia vxor imaginata est collabi fastigiū domus: maritumque in gremio suo confodi. Si idem igitur est fastigium, quod ἀκρωτήριον, ἀκρωτήρια Græci vocant simulacra, quædam hominum aut aliarum animantium, quæ in summis partibus templorum collocantur: vt duo sunt apud nos imposita molibus in posteriore parte templi Diæ Reparatae, relictis basibus ceterorum, vnde in lexico etiam Hesychij legitur, ἀκρωτήρια τὰ ἐπάνω τῶν ναῶν (καὶ δὲ ἀναθήματα). Hoc tamen non nihil aduersari videtur: quod quodam loco Vitruuius, cum membra, quæ supra capitula columnarum collocantur, enumeraret, & Latinum & Græcum verbum posuit, scribens, id est, epistylum, Zophori, coronæ, tympana, fastigia, acroteria. Sed illud fortasse magis attendendum, an vestigium aliquod huiuscemodi Cicero hic intellexerit: siue potius id quod significauit in 111. de Oratore, vbi de fastigio templi Iouis Capitolini loquitur: Illud enim videtur fuisse forma quædam tecti, diuersa ab ea, quæ in priuatis domibus est, vt culmen ipsius mediam frontem templi diuidat, & aquæ dextra sinistra dilabantur. Vnde etiam, qui id refert, speciemque illius habet, ornatus quidam supra ianuam eminentis, in facellis deorum, fastigium nunc & ipsum ab architectis appellatur.

In numismate sane Q. Caluli cum forma Capitolij descripta sit, incisus his literis, DEDIC. CAPIT. ea parte, qua ostendi, tanquam adfixum quiddam est, quod fastigium esse arbitror: respondet certe illud mirifice narrationi Plutarchi: videturque adnexum esse, & (vt ait) προσέμικτον, amplissimo illi ædificio.

Bonum

Bonum, quod Catullus cum contemptu in paupere uita celebrat aduersarij, idem à mendico homine in significanda aspera sua tenuique cæna cum dolore illic esse declaratum.

C A P. XIX.

QVOD Catullus in Furium dixit, quem astuta quadam fallacique ratione probare voluit beatum esse, cum egeret, atque asperum victum coleret: A te fudor abest: abest salua. Muccusque, & mala pituita nasi, ferè prolatum etiam est ab Antiphane Comico: cuius hi senarij leguntur apud Athenæum in epitome secundi libri pronuntiati à paupere homine, vel potius mendico, qui tamen non delectaretur victu illo, sed vt res suas malas ostenderet, & quam duriter viueret, indicaret, illa omnia exponebat inquit igitur:

Τὸ δὲ ἄπνορον ἐστὶ μαλακὰ, καὶ χαρᾶ κωμῶν
 Ἀχρῶν, πρὸς εὐλείαν ἕρπαισιν
 καὶ βολῶς εἰς, καὶ παροψίδος τινὲς:
 Σὺ γὰρ τίς, ἢ μὴ τις, ἢ τοιαύθ': ἀ δὴ
 Δίδωσι μὴ μὴ ὁ τῶν ἀθλῶν ἀθλοῖς

Et quæ sequuntur, narrat igitur vitam illam inopem, quam degeret, habere hoc in se boni, quod à febre vacua esset, cum pituitam non haberet: demumque morbis exposita non foret, carens excrementis: illos nanque gignere copiam epularum, humorumque redundantiam medici testantur.

Quam rationem secutus est M. Cicero in Q. Fratrem laudando: positus nanque virtutibus ipsius statim contraria earum vitia sustulit, eandem Isocratem in celebrandis priscis Atheniensibus tenuisse. Idemque penè ab ambobus dictum esse.

C A P. XX.

QVAE CLARAM grauemque sententiã, à Cicerone in epistola illa ad Q. fratrem inclusam, quæ libri instar est, & quia longissima est, & quia optimorum præceptorum plenissima, conformatam arbitror ad similitudinem Isocrateæ vocis: præter enim quam quod notio visque ambarum similis admodum est, par quoque, vel idem potius, ornatus ac forma dicendi in vtraque conspicitur. M. Tullius igitur, cum instituta multa Quinti laudasset, dixissetque ad extremum, esse quocumque ille venerit, & publice & priuatim maximam lætitiã, quod multum valuit ad illum ornandum: signumque est egregiæ cuiusdam integritatis, gaudij illius iustam esse veramque radicem ostendens, inquit: Cum vrbs custodem, non tyrannum, domus hospitem, non expilatorem recepisse videatur. Græcus autem

v iij

scriptor, politus in primis, ornandæque patriæ studiosus, laudibus anti-
 quorum Atheniensium suæ ætatis homines ad illos imitandos excita-
 re studens, ita in Panægyrico locutus est: καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦν ἢ γερό-
 νος ἢ δεασότες προσαγορεύεσθαι: καὶ σάφ' ἴσθες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶν ὅς ἀποκαλεῖσθαι.
 Ut igitur similes admodum inter se loci facile conferantur, & ut vera
 recta que ratio regendi ciuitates, priuatorumque fortunas administran-
 di, celebrata à duobus prudentissimis scriptoribus, magis peruulgetur,
 hæc adnotauit: nam nimis multos opulentos homines contrà se gerere,
 magno priuatorum malo sæpe intelligitur. quod exprobauit ipse atro-
 cissimis verbis C. Verri dicens: Cùm in oppidis & ciuitatibus amico-
 rum, non legatum Populi Romani, sed tyrannum libidinosum, crude-
 lemque præbueris.

Ut Cicero in orationibus duabus confutato figmento Poëtarum, docuit
 quæ sint uera furia, ita Aeschines ostenditur eo-
 dem argumento usus.

C A P. XXI.

MARCVS Tullius in L. Pisonem, incidisse illum ac
 Gabinium, ipsius collegam, in eas poenas, quibus dii
 immortales impios & consceleratos afficiunt, osten-
 dere volens, cùm ignominia notati essent à Senatu,
 in odiumque omnium ordinum venissent, errorem
 multitudinis ac stultorum refellere coactus est: qui
 fabulas Poëtarum sequētes, putarent eos solos sup-
 plicio affici, poenâsque iustas dare suorum scelerum, qui furiis exagita-
 rentur, interpretarique consilium ac mentem Poëtarum, qui illa finxe-
 rant. Inquit igitur: Nolite enim putare P. C. ut in scena videtis, homi-
 nes consceleratos impulsu Deorum terri furiarum tædis ardentibus:
 sua quemque fraus, suum facinus, suum scelus, sua audacia, de sanitate
 ac mente deturbat. hæc sunt impiorū furia, hæc flammæ, hæc faces. Idem
 autem Aeschines contra Timarchū in iudicio protulit: ut videatur La-
 tini Oratoris locus è Græco expressus: eodem certe principio in errore
 illo tollendo: eademque figura dicendi ambo vsi sunt: sic enim quoque
 egit Aeschines: Μὴ γὰρ ὄψεσθε ὡς ἀθλιώτατοι τὰς τῶν ἀδικημάτων ἀρχὰς ἀπὸ θεῶν,
 ἀλλ' οὐ χυπὴ ἀνθρώπων ἀσελγείας γίνεσθαι: μὴ δὲ τὰς ἠσθητικὰς, καθάπερ οἱ τῆς
 τραγωδίας ποιητὰς ἐλάτνειν καὶ νομᾶσαι ἢ μὲν ἡμῶν, ἀλλ' αἱ προσωπίδες τῆς σώ-
 ματι καθόλου, ἢ τὸ μηδὲν ἰκανὸν ἢ γένοσθαι, ταῦτα πολλοὶ τὰ λησῆρια. Sed in cau-
 sa etiam pro Sex. Roscio Cicero eandem rem persecutus est, atque iisdem
 penè verbis exposuit, vbi de scelere parricidij agit: Nolite enim puta-
 re, inquit, quemadmodum in fabulis sæpenumero videtis. & quæ se-
 quantur.

Exemp

Exempla quædam illustria breuium collationum allata, siue
 imaginum, & à Latinis & à Græcis scri-
 ptoribus sumpta.

C A P. XXII.

VM diligenter Quintilianus in VII I. libro de col-
 lationibus, quas Græci παραβολὰς vocat disputasset,
 addidit ad extremū: Sunt & illæ breues: Vagique
 per sylvas more ferarum. Et illud Ciceronis in Clo-
 diū, Quo ex iudicio, velut ex incendio, nudus effu-
 git. Demetrius autem Phalereus has, εἰκόνας vocat.
 plura autem apud Græcos quoque nobiles oratores
 huius concisæ collationis, quæ tamen vim habent maximam: exempla
 inueniuntur, ut Demosthenes pro Ctesiphonte, cùm declarare volens,
 atque ante oculos audientiū constituere improbitatem Aeschinis, qui
 ex diuturno silentio, tempus idoneum nactus, subito apparuit, ac dicere
 cœpit, similem eum vento alicui, qui repente flare incipit, faciēs inquit,
 ὡσπερ πνεῦμα. necnon in eadem nobili oratione querens de infidiis ac
 fraude aduerfariorum, ait: οὐχὶ τὰς κατὰ κράτος τοῦτους ὡσπερ θηρία μοι προσ-
 βαλλόησιν. Isocrates quoq; scriptor egregius aptè illa vsus est ὡσπερ καρ-
 πούς dicens, in libro quem misit ad Philippum Macedonem, oportere
 enim inquit, omnes, qui ipsi regi suaderēt, hæc illi facta proponere quæ
 vtrunque tanquàm fructum terræ ferre possent, voluptates scilicet ad-
 mirabiles, & honores sempiternos: accommodatum etiā Ciceronis hoc
 est è XIII. Philippica, & elegans in primis imago, qua facit, ut rē ipsam
 oculis cernamus: perfidiam enim ac scelus Pompeiani serui accusans,
 inquit: Qui domini patrimonium circumplexus, quasi thesaurū draco,
 agri Lucani possessiones occupauit. Cùm autē spiritus ac ventus omnis
 variis modis cogitari possit, ut sunt diuersa ipsius opera, supraque do-
 cuerim summum in Græcis oratorem simile ab illo surgente duxisse:
 cùm ortus venti sit subitus, ab eodem spirante: nauimque impellente,
 Plato imaginem formauit in tertio libro de Rep. dicens opus esse ratio-
 ni cuidam se tradere, & quocunque illa tanquàm ventus, tulerit eò acce-
 dere. Verba ipsius hæc sunt: ἀλλ' ὅση ἂν ὁ λόγος ὡσπερ πνεῦμα, φέρη, ταῦτη
 ἴτερόν. Cicero verò in Bruto de Sergio Galba loquens, eiusdem desinen-
 tis, in altòque nauem subitò destituentis, imagine vsus, ait: Dein cùm
 otiosus stylum prehenderat, motusque omnis animi tanquàm ventus,
 hominem defecerat, flaccescebat eius oratio. T. autē Liuius in XXXIII.
 libro ab vrbe condita, cùm ait: Eumenem classēque eius, tanquàm
 vento allatas naues, sine causa & venisse & abisse. videtur significare
 classē illam, cùm fociis opem non tulerit, paruòque temporis spatio
 illic manserit, videti potuisse, nō consilio eò venisse, sed tempestate de-
 latam fuisse: naues enim, cùm vi ventorum aliquo adpelluntur, statim
 cessantibus illis, abeunt.

Decla

Declaratum ita induci solitum Telephum in scenam à tragicis tristem
tacitumque, ut Comici postea, cum tristitiam ingentem,
silentiumque significare uellent, exem-
plo illo uterentur.

C A P. XXIII.

TELEPHVS, vt suspicari licet, inductus fuerat ab ali-
quo vetere Tragico mirum in modum tacitus, ocu-
lisque terram intuens, vt qui magnum aliquod vul-
nus à fortuna acceperunt, esse consueverunt: qui enim
in altera scenaversati sunt, cum magnopere aliquem
mœstum & quasi mutum significare volunt, exem-
plo ipsius utuntur, similemque esse eum Telepho
aiunt, vt Amphis Comicus in Plano (ita enim fabulam quandam appel-
lauit, cum arrogantiam spiritusque eorum, qui Athenis pisces vende-
rent, in simularer: diceretque; difficiliore aditus ad eos esse, quam ad sum-
mos magistratus: quique imperium haberent, quod emptorem sper-
nerent: nec dignum cui responderent, iudicarent, inquit: πρὸς τὴν στρα-
τηγὸν ῥᾶον ἐπιμυρίαὶ Μοίραις προσελθόντ' ἀξιοθύνει λόγον, λαβάντ' ἀπόκρισιν,
ἢ ἀπερωῶ τίς, ἢ πρὸς τὴν κατ' ἀράτῃς ἰχθυοπώλας ἢ ἀγορᾶ Ὅς ἂν ἐπερωῶσιν
τίς ἢ λαβῶν τι τῶν Παρακειμένων, ἐν τῷ ὄσπερ Τήλεφῳ Πρώτου σιοπι. &
quæ sequuntur. Alexis itidem in Parasito (hoc enim quoque Comœdiæ
nomen voracem quendam, lurconemque accusans, qui silens, quæcun-
que adposita forent, absumeret: ac siquid quæsitum ex ipso esset, capite
tantum anuueret, ait: Καλοῦσι δ' αὐτὸν πάντες οἱ νεώτεροι Παρασίτου ὑπο-
κρίσιμα: τῶδ' οὐδὲν μέλει. Δειπνῆ δ' ἄρων Τήλεφῳ ἠδ' ἄλλων τῶν ἐπε-
ρωῶντας τί: ὡς πολλὰ αὐτὸν κενυκῶς τὰ Σαμοθράκι δὲ χεῖρα Λήξαι πνεόν-
τα, καὶ γαλῶν (αὶ πῶς: Χειρῶν δ' μερακίσις ἐστὶ τοῖς φίλοις. totum enim le-
lepidi Poëtæ carmen, quod illic legitur, elegantix causa ponere volui.
loquitur autem de illo tanquam de turbine ac procella mensarū. Quum
autem nullum vnquam docendi aliquid tempus alienum sit, supraque
scripserim scena sine diphthongo, secutus consuetudinem Græcorum,
non me fallit scena etiam antiquitus scribi solitum. nam & in Floren-
tino exemplari Pandectarum ita scriptum est: & Vulsiniis lapidem anti-
quum vidi, in quo hæc incisa sunt:

L. COMINIUS L. F. AN. C. CANULEIUS L. F.
T. TVLLEVS T. E. KANVS. L. HIRRIVS L. F. LATINVS
IIII. VIR. THEATRVM ET PROSCAENIVM DE SYA
PECVNIA FACIVNDVM COERAVERVNT.

Qui

Qui homines uocati sint in fabulis ab Euripide cum contemptu
ἀγάλματα ἀγορᾶς: quomodoque nos eisdem uerna-
cula lingua appellare consuerimus.

C A P. XXIII.

TA AMATA ἀγορᾶς eleganter Euripides in Ele-
ctra vocauit homines, qui cum magnū formosū-
que corpus habeant, nullius consilij sunt, nec studio
operæque sua profunt quicquam reipublicæ, quasi
ad ornatum tantum fori aptos: oblectādīque ocu-
lis spectantium à natura factos. eodem autem penè
pacto nos quoque patrio sermone huiuscemodi vo-
care homines consueuimus, qui specie tantum corporis insignes, nullaq;
virtute instructi, superbi ambulāt (ducto enim nomine à machinis qui-
busdam, quæ certis ludis publicis per urbem circumferuntur, illos Bece-
ri, appellamus. quo igitur loco sapiens ille Tragicus inducit Orestem
laudantem virtutem coloni, cui tradita nuptum erat Electra: ille nāque
cum tenuis homo esset, atque glebis subigendis destinatus, magnitu-
dine tamen animi, aliisque virtutibus præditus erat: disputantēque nul-
lam certam notam esse virtutis hominum, subductis diligenter eius rei
rationibus, increpans eos, qui temerè de hac re iudicarent, inquit: οὐ
μὴ φρονήσῃ οἱ κούων διαξασμάτων Πλήρεις πλανᾶσθε: τῆδ' ἐμιλία βροῖδς Κρι-
νῆτε καὶ τοῖς ἡθεσι τῶν σύρονῆς: Οἱ γ' τοιοῦτοι τὰς πόλεις οἰκοῦσιν ὅν καὶ δῶ-
μαθ': αἱ δὲ σάρκεσ' αἱ κούων φρονῶν, Αγάματα ἀγορᾶς εἰσιν. Idē præterea Poë-
ta in fabula, quæ vetustate periit: vocabatur autem primus Autolycus,
cum inueheretur in athletas: studiumque eorū acerrimè accusaret, quod
in se plura grauique mala contineret; nihil autem boni gigneret, ait
illos in ætatis flore luculentos esse, & statuas simulacræque ciuitatis am-
bulare: senectute autem oppressos iacere, in nulloque honore esse. lon-
gum autem ipsius carmen, pessimum hoc institutum emendare volen-
tis, magnūque errorem ex animis Græcorum suorum euellere, le-
gitur apud Athenæum in x. libro Δειπνοσοφιστῶν: versus verò, quibus
eos ita irrisit, contumeliosisque similibus notauit, hi sunt: Δαμπεροὶ δ' ὄν
ἔσθ, καὶ πόλεως ἀγάλματα φησὶ ὄσ: ἔταρ δὲ προαῖσι γῆρας πικρὸν Τριβανδῆ,
ἐκ ἀλόγῃσ' οἱ χούων κούων. Quærendum autem diligenter quid valeant
verba hæc Græca in epistola Ciceronis ad Cassium de D. quodam Syl-
la prolata: Quamquam πρόσωπον πόλεως amisimus: similitudinem enim
aliquam cum superiore locutione habent: ipse puto significare illis Ci-
ceronem damnū factū morte illius: mortuo enim illo amissa erat facies
ciuitatis, quæ expressa erat ab eo: in ipsoque tota conspici potuit. ciuita-
tis autem, id est, reipublicæ, quæ tunc esset, ac temporum eorum.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XVIII.

Declaratum uerba, & foecunda, & sterilia μελαφορικώς uocata fuisse
à M. Varrone: deletaque macula, quae locum
illum inquinabat.

C A P. I.

O C A B V L V M, quod propriū est animan-
tium, rei nō modō animo sed etiam corpore
carēti tribuit M. Varro, nisi me opinio fal-
lit: appellauitque verbū foecundum, quod
pareret aliquid in V I I. libro de lingua La-
tina, quo loco exponit, quae dicantur, cur nō
sit analogia: quod enim nunc illic in excu-
sis libris legitur: Duo enim genera verbo-
rum: vnum secundū, quod declinando mul-
tas ex se parit disparileis formas, ut est le-
go, legis, legam: sic alia. Alterum genus sterile, quod ex se parit nihil: ut
est, etiam, vix, magis, cur, arbitror mendosum esse, legique debere: vnū
foecundum, non est tamen haec mera coniectura, quamuis multis modis
argumentari possim ita esse deprauatam vocem corrigēdam, vel saltem
à contrario verbo quod eodem ratione vocat sterile: vestigia nanq; hu-
ius lectionis manent in antiquo exemplari: habet enim illud ferundū.
vt paruo librarij lapsu locus olim corruptus sit, quem postea magis con-
taminariit, qui parum eruditē emendare voluit.

Videri sermones Platonis M. Varronis etate eundem ordinem habuisse,
quem nunc retinent: declaratumque quomodo notis distingui
locus apud Varronem ipsum possit.

C A P. I I.

B ordine numeroque, in quem digesti erant, significauit
M. Varro sermones Platonis, qui dialogi appellantur:
hoc autē manifestō intelligitur his ipsius verbis è x x v i i.
libro de lingua Latina, Tartarino, à tartaro dictum. Plato
in quarto, de fluminibus, apud inferos quae sint, in his vnū
Tarta

» Tartarum appellat. quare Tartari origo Graeca: ita enim interpungi ora-
tionem arbitror oportere, non vt in excusis libris: in quibus hoc pacto
distincta est. Plato in quarto de fluminibus: nec enim libros vltos eru-
ditissimus ac politissimus scriptor de fluminibus edidit, intelligit autē
sermonem, qui altero nomine Phædon vocatur: qui etiam nunc locum
eum in ordine tenet: eiusque ipsius haec verba, in oratione, quam habuit
sanctissimus ac maximi animi vir Socrates apud iudices illos impuros,
» posita: Τοῦτον δ' αὖ καὶ ἀντιμερὺ δ' τὰ ῥέματα ἐκπίπτει εἰς τὸ ποῦ πρῶτον δεινὸν ἔ
» καὶ ἄγριον, ὡς λέγειται. & supra hunc locum: δ καὶ ἄλλοι, καὶ ἐκείνῳ, καὶ ἄλλοι
» πολλοὶ τῶν ποιητῶν: τὰ ῥέματα κεκλῆκασιν.

Vox Timothei, illustris ciuis Atheniensis, quam celebrat Cicero,
diligenter examinata, cum à Graecis scriptoribus
literis prodita sit.

C A P. I I I.

E R B A haec M. Tullij sunt è v. libro Tusculanarū,
vbi tenuitatem victus laudat: Timotheum, clarum
hominem Athenis, & principem ciuitatis, ferunt,
quum coenauisset apud Platonem, eoque conuiuio
admodum delectatus esset, vidissetque eum postri-
die, dixisse. Vestrae quidē coenae non solum in praesentia,
sed etiam postero die iucundae sunt. Et Plu-
tarchus autem in commentario, quem inscripsit ὑγιενὰ παραγγέλματα: &
Athenæus in x. libro δειπνοσοφιστῶν narrant coenasse apud Platonem in
Academia Timotheum, summū virum in Rep. Atheniensium: tenuiq;
ac parca coena admodum delectatum fuisse: eundemque, cum postridie
incidisset in Platonem, eleganti voce politoque homine digna, indicasse
quantopere gauisus esset modico illo apparatu, nec tamen omnes ve-
teres scriptores eodem pacto eum locutum ferunt. Plutarcho sanē &
» Athenæo conuenit cum Cicero: Plutarchus nanque ait. ὡς οἱ παρὰ
» Πλάτωνι δειπνῆσαι δὲ, καὶ εἰς αὐριον ἡδύως γίνουσαι. Athenæus verò: ὡς οἱ παρὰ
» Πλάτωνι δειπνοῦντες καὶ τῆ ἰσθηταία καλῶς γίνουσαι. Addit tamen Athenæus,
» Hegisandū in cōmentariis sic tradere Timotheū locutum: ὑμῶν δὲ πλά-
» των ἐν δειπνεῖτε μεῖλλον εἰς τὸν ὑστεραίαν, ἢ τὸν παροῦσαν ἡμέραν. Et sanē, si di-
ligenter attendimus, nō minus conuenire quadrareque videtur haec vox
homini, qui morum eorum ac temporū vitio cotidie in delictiore pro-
lixioreque apparatu verfaretur. qua voce exponitur ita coenare solitos
Philosophos, illos, vt maiorem voluptatem postero die quam in praesentia
capiant: esca enim illae vulgares, cum sumuntur, iucundae esse nō
possunt iis, qui suauioribus atque exquisitioribus dapibus assueti sunt:
suauitas autem illarum intelligitur postero die, quia nec corpori dolo-
rem, vllum afferunt: nec animi muneribus obsunt, vt varietas copiaque
ciborum, quae, mentem impedit, nam qui vilibus epulis diu vsi sunt: te-
nuisque victu delectantur, & in praesentia & postero die se bellē iucun-
dēque habere possunt. Vnde Polemo Atheniēsis, magni nominis Phi-
losophus, elegansque morū formator, suadebat hominibus, cum coena-
tum

tum irent, vt curarent ne in praesentia tantum, sed in crassinum quoque diem coenam illam iucundam redderent, qui manifestò nihil aliud significare voluit. hoc autem apud Athenarum legitur, qui eodem loco inquit: *Ἀρίστου δὲ ὁ φίλος Κοφῶν ὁ ἐρωτικῶν ὁμοίωρ ὁ σὺν ἑρῶ Πολέμεωνά φησι τὸν ἀναδυμᾶϊκόν παρακεῖν τὸς ἐπὶ Δείπνον πορ δνομῶνις. φροῦνίζειν ἕπας ἰδύρ ποδῶν ποιδῶν ἄμ, μὴ μόνον εἰς τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐριον.*

Commemoratur nimium amorem ornandi patriam in historia, causam fuisse Ephoro Cumano, ut contemneretur: cumque dum hoc pacto dignitatem aliquam ipsi acquire- re uoluit, magis obscuritatem ipsius atque inertiam in- dicaſſe.

C A P. . I I I I.

ARE quoddam desiderium scriptores rerum tenet ornandi patriam, locaque, in quibus nati sint in historia appelladi. hoc verò facile intelligi potest ab iis, qui scripta ipsorum accurate legunt: prouehit enim aliquando eo, quamuis honestum videatur studium hoc, vt cõtemni illos & spectaculo omnibus esse faciat. quòd Ephoro Cumano, qui accepit disciplinam ab Hocrate, contigit: cum enim in narratione aliarũ rerum non haberet res a patria gestas, quas commemoraret, nec imperare sibi posset vt eam indictam relinqueret, in hanc vocem erupit: *Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν κομᾶσι τὰς ἰσοχίας ἦγον.* quod animaduersum ab acutis ingenii, risum ipsis mouit: & nedum dignitatem aliquam obscuro oppido verbis illis afferret, magis ipsius ignobilitatem patefecit. Quòd si accurate perspicimus, locus ille T. Liuij in x. libro ab Vrbe condita, quo aduersam pugnam Cleonymi, ducis Lacedæmonij, cum Venetis exponit, narratque eum exutum magna parte nauium, ab eodem studio celebrandi suos profectus est: quamuis enim casus ille memorabilis sit: resque omnino scitu digna, nò libenter tamen solet ille auctor aliena facta cum rebus Romanis immiscere. vt ipsemet pluribus locis ostendit. nam quod addit: *Rostra nauium, spoliâque Græcorum, in æde Iunonis veteri fixa, multos superesse, qui viderint: ac Patauij monumentum nauialis pugnae, eo die, quo pugnatum est, quotannis solèni certamine nauium flumine in oppidi medio exerceri, manifestò indicat voluntatem suam: neque enim tam minutas res grauis scriptor tanta diligentia persecutus esset. Quòd autem ad Ephorum pertinet, id memorie proditum est à Strabone in x i i. libro Geographiæ.*

Argum

Argumentis comprobatur, testimoniòque ueterum Grammaticorum, Ciceronem meros principes dixisse è ludo Isocratis exisse, non innumeros.

C A P. V.

QUOD olim emendauit in i. libro de Oratore: nec tamen argumentis vllis confirmaui, arbitror verè rectèque restitutum fuisse: cum enim antea hic locus ita legeretur: *Ecce tibi exortus est Isocrates, magister istorum omnium: cuius è ludo, tanquam ex equo Troiano, innumeri principes exierunt. antepenultimè vocis primas duas syllabas deleui, atque ita ex illa meri feci. Nonius igitur, cum Merum valere sincerum ostenderet, hoc quoque exemplo vsus est: manifestòque ita legit. Præterea Varro in i. libro de re pecuaria, eodem significatu idem verbum cepit, scribens: Si neq; vetulæ sunt: neque meræ agnæ. nec non Plautus in Mite, qui locus magis adhuc Ciceroniano huic similis est. Meri bellatores gignuntur, quas hic prægnantes fecit. magis autem voluisse videtur Cicero nobilitatem quàm multitudinem Isocratis discipulorũ demonstrare. nam neque ex ipsius ludo, neque ex equo Troiano infinita vis principum egressa est: sed vt ex equo ligneo delecti ex omni exercitu, verique duces, ita è schola ipsius perfecti absolutique auditores exierunt. principes autem intelligo excellentes viros, & in suo studio magnos. quamuis principibus in Rep. viris, & regibus quoque ac tyrannis, præcepta dicendi dederit Isocrates: quod aduersarij etiam ipsi obiiciebant, cum amplum patrimonium eum habere, ac posse magna onera in Rep. adiuuanda sustinere, affirmarent. ipse autem hoc testatur in oratione *περὶ τῆ ἀντιδόσεως* his verbis: *αὐτὸν ἰδίωτας μόνον φησὶ μοι γεγονῆσθαι μαθητὰς, ἀλλὰ καὶ πῆτορας, καὶ στρατηγούς, καὶ βασιλέας, καὶ τυραννοῦς.**

Restitutus locus Ciceronis pro M. Marcello de opinione, qui temerè repetitū superiore particula, eoque inculcatus ubi locum non habebat, deprauatus erat.

C A P. V I.

NON contemnenda (vt arbitror) coniectura ductus, affirmatim mendosè legi locum hunc in oratione pro M. Marcello: neque solùm in excusis libris, verùm etiã in scriptis: cum enim nò longè à principio, rationem reddat illius, quod antea dixerat, idque totum explicet, inquit, vt est in cunctis exemplaribus: *Intellectũ est enim mihi quidem in multis, & maxime in me ipso, sed paulò antè in omnibus, cum M. Marcellum Senatui Reique pub. concessisti, commemoratis præfertim offensionibus, te auctoritatem huius ordinis dignitatẽq; Reipub. tuis, vel doloribus, vel suspicionibus anteferre. ipse verò puto, vna tantum syllaba sublata, id est, præpositione, quæ est ante Omnibus, legi debere: Intellectum est enim mihi quidem in multis, & maxime in me ipso, sed paulò antè omnib*

omnibus ostēdere enim vult, quod ipse multò antea cognouerat: vt qui acumine ingenij, prouidentiaque, multitudini præstaret: atque id viderat (vt narrat) & multorum exemplo: præcipue autem sui ipsius, paulò antea factò illo: postremò, cum M. Marcellum Senatui, Reipublicæque concessit, cognitum fuisse ab omnibus: vt dubitari amplius non posset à quopiam de mente volūtatēque Cæsaris, quāuis intimos sensus ipsius non nosset. Respondet igitur quod inquit, omnibus, superiori pronomini mihi: & est *ἀπὸ τῶν* ipsius: cum enim supra dixerit, Mihi quidem, satis certò inde intelligitur desiderari, quod illi respondeat. nam si vt nunc passim legitur, legeretur, quis non videat sententiam illam veram futuram non fuisse: neque enim cum ignouit M. Marcello ignouit omnibus: restabat enim Q. Ligarius, & alij plures, quibus C. Cæsar vehementer iratus erat, nec redire illos Romam patiebatur. nunc autem significat, fuisse illud factum tam certum indicium, testimoniūque animi ipsius, vt postquam ignouerit accerrimo ipsius aduersario, multòque plus tribuerit patribus conscriptis pro illo rogantibus, quàm doloribus, aut suspicionibus suis, manifestò teneatur ipsum auctoritatem Senatus, dignitatēque Reip. suis propriisque offensionibus anteferre. Declarant etiam ita legi debere, superiora verba, quorum sententia confirmatur verbis his, quæ supra posui: quæque vitio hoc laborare significauit: ait enim: Ergo, & mihi meæ pristinae vitæ consuetudinē C. Cæsar interclusam aperuisti: & his omnibus ad bene de omni Rep. sperandū quasi signū aliquod sustulisti. quomodo enim vtrunq; eorum factū sit, infra diligēter docet. Accuratius autem pluribusque de hoc disputauit, quia auctoritate veterum librorum lectio hæc nō stabilitur. Opus igitur fuit argumentis illam, cum tota ex opinione pendeat munire.

De more ueterum R. disputatum, qui sexagenarios de ponte deiciiebant: declaratumque de hoc etiam antiquitus quæri solitum.

C A P. V I I.

In oratione pro Sex. Roscio Cicero T. Roscio Capiti, vt crimen obicit, quòd contra morem maiorū minorem annis L X. de ponte in Tiberim deiecerit. mos igitur hic ac totus locus, qui habet in se obscuritatis non parum, videtur aperiendus. cōmōdè autem id fiet, & cum auctoritate aliquā, s. M. Varronis locum, qui à Nonio adducitur, hūc attulero: ille enim de vita populi R. libro I. sic inquit: Honestam causam religionēque patefecerit. cum in quintum gradum peruenerant, atque habebant L X. annos, tum deniq; erant à publicis negotiis liberi, atque otiosi: idèd in prouerbium quidam putant uenisse, vt diceretur sexagenarios de ponte deici oportere, id est, quòd suffragium non ferant, quod per pontem ferebant. ò intelligit igitur M. Tullius pontes proprie ita appellatos, quibus scilicet fluuij altiores transeuntur, sed qui ob similitudinem

dinem eodem nomine vocarentur, ac Romæ fieri soliti essent, vt illa multitudo in campum penetraret: hos enim quoque ita vocatos percipitur etiam verbis his Ciceronis è III. libro de legibus. Pontes etiam lex Maria fecit angustos. sed alter etiam M. Varronis locus, ab eodem grammatico citatus, & moris huius, & nominis mentionem facit. si tamen macula, quæ insedit, antea eluatur: cum enim in excusis Nonij libris ita nunc legatur: M. Varro Sexagesi. Vix cefatus erat, cum more maiorum vltro carnales arripiunt, de fonte Tiberim deturbant. de ponte videtur omnino, vna immutata litera, legendum. Restat scrupulus in posteriore hoc loco Varronis, & illo Ciceronis pro Sex. Roscio, quod in ambobus Tiberis appellatur. Nam antiquitus etiam de hoc quæri solitum, variisque moris huius iam tunc rationes allatas Sex. Pompeius in X V I I. libro testatur. quamuis locus ille mancus lacèrque sit: neque tantum in excusis libris, sed in eo etiam, quem de vetustissimo exemplari Politianus descripsit. quia tamē illic, quæ restiterunt, integra sunt, cum in excusis sint valde corrupta. totum eum locum adscribam: postquam enim docuit, quæ fuerint mulieres, Scruptæ vocatæ, sic illic est. cum in excusis nunc, excepto primo verbo, quod illic desideratur, reliqua coniuncta sint cum superioribus, quæ nihil eò pertinent. Molestum autem est post id verbum, quod primum erat in ea sententia, quæ declaratur, in exemplari fragmentum fuisse: multaque illic desiderari: quod notis, vt consuevit, Politianus indicauit: Sexagenarios. per flumen, ac mare in patriam remitteretur. Sunt qui dicant post urbem à Gallis liberatam, ob inopiam cibatus, coeptos L X. annorum homines iaci in Tiberim: ex quo numero vnus, filij pietate occultatus, sæpe profuerit patriæ consilio, sub persona filij: id vt sit cognitum, ei iuueni esse ignotum, & sexagenariis vita concessa. Latebras autem eas, quibus aruerit fenem, id est cohibuerit & coelauerit, sanctitate dignas esse visas, idèdque arcæa appellata. Sed exploratissimum illud est causæ, quo tempore primū per pontem coeperunt comitiis suffragium ferre iuniores, conclamauere, vt de ponte deicerentur sexagenarij, quia iam nullo publico munere fungerentur, vt ipsi potius sibi, quàm illi deligerent imperium. Cuius sententiæ est etiam Sicinius Capito. Vanam autem opinionem de ponte Tiberino confirmauit Afranius in Repudiato. Præterea M. Varrò in V I I. libro de lingua Latina, vbi docet quid valeat in vetusto versu, quem totum interpretatur, Argei, inquit: Argei, ab Argeis. Argei sunt è scirpis simulachra hominum X X I I I. Ea quotannis de ponte Sublicio à sacerdotibus publice deici solent in Tiberim: sic enim legitur in antiquissimo illo, & optimo exemplari, cum excusi sint ea parte multis modis deprauati. nam quod in illis legitur scirpis virgultis, factum est, quia in exemplari scriptum est scirpis: vt sæpe, & in vetustis libris, & in lapidibus inuenitur. posita diphthongo illa ei pro I. quod non attendentes nonnulli, addiderunt virgultis imperitè. Intelligitur autem hinc manifestò longe aliud etymon afferre nominis Argeorum Varronem, quàm fecerint illi, quorum opinionem Sex. Pompeius retulit.

Indicatum Græcum hominem simile quiddam dixisse uoci Q. Catuli, cum Clodianos iudices exagitauit.

CAP. VIII.

CVTAM Catuli uocem in Clodianos iudices, qui pecunia corrupti, manifesti facinoris reum absoluerant, cum tamen iidem antea tanquam vim timentes, ut seuerè iudicare possent, viderentur præsidium à Senatu postulasse, retulit Cicero in primo libro epistolarum ad Atticum hoc pacto: Quorum Catulus cum uidisset quendam, quid vos, inquit, præsidium vobis postulabatis? an ne nummi vobis eriperentur, timebatis? In oratione quoque de Aruspicum responsis, nulla mentione Catuli facta, ita eosdem mercenarios iudices Cicero notauit. Quibus olim erepti essent nummi, nisi à Senatu præsidium postulassent. Huiuscemodi autem quiddam Græcus homo antea pronunciarat: ut indicio Plutarchi cognouimus, qui primo capite 11. libri συμποσιακῶν, quo loco de iocis subtiliter atque eruditè disputat, cum docere vellet inueniri, qui vitia quædam corporis obiici sibi in risu non moleste ferant, narrat ita affectu animo fuisse Antigoni regis amicū: cum enim regem talentum poposcisset, nec obtinuisset, petiit, ut comites sibi spiculatorésque traderet, ne in via sibi insidiæ fierent, ita tangere regis auaritiā volens. tunc Antigonus iussit humeris pecuniam eam portaret: erat autem ille gibberus.

Imagine usum Ciceronem, periodum longiorem dixisse, tanquam crepidinam quandam, sustinere ac regere prolixam disputationem, quo uerbo etiam Græci scriptores μέγαφορικῶς utuntur.

CAP. IX.

ALDE aptè Cicero Græco uerbo, à Latinis tamen in suum sermonem recepto, μέγαφορικῶς usus est: habet tamen ille eius imaginis illius linguæ scriptores auctores ac magistros: cum enim dixerit in Oratore: Deinde omnia tanquam crepidine quadam, comprehensione longiore sustinentur. Plato quoque in 5. libro de legibus ait: Σάβηλας τε γὰρ ἀρχὴ μεγίστη πόλεως αὐτὴ γίγνεται: καὶ ἐπὶ ταύτης οἶον κρηπίδα μονιμοῦ, ἐπισημοῦ δὲ διωξίον. Sed etiam Xenophon in primo libro ἀπομνημονευμάτων, temperantiam celebrans, fugamque corporis voluptatum, ipsam esse inquit crepidinem omnium virtutis. uerba eius hæc sunt: ἄρα γὰρ οὐ χρεὶ πάντα ἀνδρα, ἡγασάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπίδα, τάντ' ἡ πρώτην οἰκὴν ψυχῆς καὶ ἀσκησάμενον. Præterea Euripides in ἡρακλείδεω hoc uerbum & ipse aliò transiit, de originèq; familiæ ut de fundamento domus, locutus est: ita enim Herculem ipsum cum Theseo induxit loquentem: Οἶον δὲ κρηπίς μὲν καὶ ταβλήτῃ γένους Ορθῶς, ἀνάγκη δὲ ψυχῆς τὰς ἐκδόρους. nam suo proprioque nomine ualere hoc uerbum solum ac fundamentum, quod ædificium sustineat regatque, certum est. Animaduertendum autem apud Ciceronem

nem in proximo exemplo, quod antecedit hæc uerba, mendum esse. quod sanè sine ope meliorum librorum ægrè tolli potest: cum enim in omnibus excusis & scriptis legatur: In alienos infanus infanisti. quem locum hic habeat secunda harum dictionum, non uideo.

Explicatus locus Ciceronis in epistola quadam ad Atticum, qui uenustum lepidumque sensum habet.

CAP. X.

VM olim, secutus fidem optimi exemplaris, locum hunc in epistola ad Atticum purgarim, nec quomodo accipiendus sit, ostenderim, nunc quem uerum esse putem illius lectionis sensum indicabo: uideo enim quosdam eum tentare, qui subtilitatem illius sententiæ, ut arbitror, non perspicunt. In secunda igitur epistola 11. libri, quo loco de inualetudine Pomponij agit, de multisque eius epistolis uno tempore Brundisij acceptis, loquitur, quæ omnes erant ipsius manu, inquit: Nam Alexidis animum amabam, quod tam propè accedebat ad similitudinem tuæ literæ: manum non amabam, quod indicabat te non ualere. Alexidem autem puerum fuisse, cuius opera Pomponius aliquando in scribendis epistolis utebatur, constat. Hic igitur Alexis (nisi fallor) cum Titus morbo impeditus, sua manu ut cõluerat, ad M. Ciceronem scribere non posset: ipseque munus illud obire deberet, nitebatur effingere manum Pomponij, ne intelligeret Cicero aliena manu scriptas literas esse, ac suspicaretur, ut res erat, grauiter laborare Atticum: indeque magnum dolorem sentiret. Quare inquit Cicero se animum illius amare: probareque studium, atque optimam uoluntatem, qui tantum diligentiam poneret in se fallendo, sollicitudineque liberando: quia tamen, non ita licuit illi exprimere manum Attici, quin ipse diuersitatem literæ cognosceret, addit se non amare manum illius deprehensam, quod erat indicium inualetudinis Attici. nam studuisse id facere Alexin: multumque industriæ in eo posuisse, declarant uerba illa, quod tam propè accedebat ad similitudinem tuæ literæ: perspicitur enim ex ipsis mira cupiditas efficere id molientis pueri. Cur autem tantopere tunc in eo laborare debuit, nisi ea de causa, quam significauimus, ut scilicet imponeret Ciceroni, qui tamen error iucundus illi utilisque fuisset, si exitum habuisset. Hoc pacto, ut opinor, fides auctorisque optimi exemplaris defenditur: & acutus lepidusque sensus suauissimi scriptoris percipitur.

Monstratus locus apud Homerum, quem obscure tetigit Aristoteles in 111. libro ἀθικῶν νόμων χέρον: ubi de naturalibus cupiditatibus disserit.

CAP. XI.

N 111. libro de moribus ad Nicomachum Aristoteles, ubi de cupiditatibus, quæ natura nobis insitæ sunt, disserit: cum primas eius generis appellasset famem, sitimque, addidit duabus his, usus principis Poëtarum testimonio, Venere: neque tamen omni ætati accommodatam illam,

esse affirmavit, sed adolescenti tantum, in viridique ætate constituto, penè necessariam esse significavit. Cum quis autem apud Homerum hoc dixerit, non ostendat: nec interpretes, aut Græci, aut Latini, horum librorum quicquam de hoc laborent, operæ pretium me facturum putavi, si locum obscure tactum, indicassem: eoque lectorem duxissem. verba tamen prius Aristotelis ponam. πᾶς γὰρ ἐπιθυμῆι, ὅταν ἰδέησιν ἢ, ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς ῥοφῆς: ὁ τὸ δ' ἀμφοῖν: καὶ ἐν ἡῖς, φησὶν Ομηροῦ, ὁ νῆϞ καὶ ἀκμάζων. In postremo igitur libro Iliadis à Ioue missa Thetis, vt Achilli significaret, offendisse illum apud deos immortales, in primisq; apud se, quod Hætoris corpus suis non redderet: nec modum vllum in illo dilacerando teneret, ita filium alloquitur: accusans eum, quod ægritudine confectus ac mœrore, res etiam vitæ necessarias oblitus sit: Τέκνον ἐμὸν, Τέο μέχρῃς ὀδυρόμενϞ καὶ ἀχέων Σίλω ἔδεα κρηδῖλω: μεμνημένϞ οὐδ' ἐτι σίτου Οὐτ' ἐν ἡῖς. ἀγαθὸν δὲ γυναικίπερ ἐν φιλότῆτι Μίσγεσται. verbum igitur tantum inde sumpsit Philoſopus, quo vno tanquam signo, agnosci posse locum sententiæque putavit. nam quod adiunxit ὁ νῆϞ καὶ ἀκμάζων, his verbis mentem Poëtæ declaravit: valentque tanquam Aristoteles dixisset, omnem hominem, qui eius ætatis esset, ac firmum vegetumque corpus haberet.

Non semper fugere Demosthenem concursum literarum uocalium, sed aliquando etiam, ut ualde illi tempori accommodatum, studiosè persequi.

C A P. XII.

IN oratore Cicero, vbi de concursu vocalium disputat, quem Græci σύγκρουσιν vocât, magna ex parte illum vt vitiosum, fugere Demosthenem tradidit. quod, quemadmodum sæpe verum esse non negarim, ita contra eundem concursum hunc ipsum aliquando studiosè sectari non dubitarim affirmare. vtrunque igitur ratione, summoque iudicio fecisse Demosthenem existimare debemus, cum tantopere dispar dissimilisque sibi ipsi reperiatur: cum præsertim accuratissimus scriptor fuerit, ac reliquos omnes arte diligentiaque superarit. nam persecutum Demosthenem aliquando fuisse vocalium concursionem, hi loci manifestè declarant: In prima enim, quæ nunc vocatur Philippica, rationem reddens cur classium apparatus tempore nunquam fieret: ludorum verò curatio quamuis operosa res, statos dies seruaret: iamq; posteriorem hanc partem explicasset, addidit: Ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς πολέμου καὶ τῆς τούτου περᾶσκειν, ἀτρακία, ἀόριστα, ἀδιόρθωτα, ἀπαντα. Cum tres igitur continentes hic sint concursus, ac quod molestius adhuc est. eiusdem vocalis, atque eius quidem, quæ grandem sonum habet, quis putaret hoc vnuquam accuratissimum in componendis verbis Oratorem temerè ac sine causa fecisse. nam insuauiores hos concursus esse testatur in 1 x. Quintilianus his verbis, vbi & ipse de compositione diligenter disserit. Tum vocalium concursus, qui cum accidit, hiat & interfistit, & quasi laborat oratio: pessimè

simè longè, quæ easdem inter se literas committunt, sonabunt. Præterea similis huic alter ille locus in tertia: ἀλλ' ἀπαντα ταῦτα, ἀχρηστα, ἀπρακτα, ἀνόνητα ὑπὸ τῶν παλοῦντων γίνεσθαι: ostendit enim eximia quædam bona, copiâque rerum earum, quæ facilem victoriam facerent, corrumpi ab iis, qui mercede empti à Philippo sint, & quæstui habeant Rempublicam. Possem & aliis exemplis vti, quæ liquidò demonstrant captasse summum oratorem concursionem vocalium: sed his, quæ apertissima, & maximè insignia sunt, contentus ero. Quid igitur causæ esse censebimus, cur tantopere aliquando Demosthenes studuerit huic concursioni, quam alibi declinat ac vitat? tempus scilicet ipsum, quod hoc postulabat: fortuitò nanque id inconsideratèque factum existimandum non est. Cum omnis igitur vocalium concursus hiatûque sonantior sit, præsertim cum extremæ literæ antecedentis: primæque insequētis eadem sunt, vocicæ augendæ, clamorîque tollendo hæc litera in primis aptissima sit, quæ in superioribus exemplis collisa inter se est, quum dilatato ore, spiritûque sursum lato pronuncietur; voluisse Demosthenem hoc pacto magis ferire aures eorum, qui audirent, putandum est: clarâque voce adiutas sententias magis animo ipsorum hæerere.

Declaratum sententia, quam in epistola quadam edidit Horatius, prius usum fuisse Aeschinem in Demosthenem: ac de præclaro omni loco eius oratoris diligenter disputatum.

C A P. XIII.

QUOD Flaccus in epistola ad Bullatium inquit, irridens illos, stultèque sentire ostendens, qui mutatis sedibus, vitam morèsq; subito se mutatuos crederent, eaque de causa Athenas nauigarent: Cælum, non animum mutant, qui trans mare currunt, ab Aeschine antea Demosthenem criminante, in oratione contra Ctesiphontem, dictum est. Hæc autem verba Græci oratoris sunt, qui ornatum etiam verborum huic sententiæ addidit: οὐδ', ὅς τις ἐστὶν ὀικαι φαῦλϞ, οὐδέποτε ἴω ἐν μακεδονίᾳ κατὰ τὴν πρεσβείαν καλὸς καγαθὸς: ἢ γὰρ τὸν ῥόπον, ἀλλὰ τὸν τόπον μόνον μετέλλαξε. Lusit enim in similitudine nominum, quibus parum variatis diuersæ res eo sermone appellantur: vocari autem formam hanc, lumenque orationis προνομασίαν, notum est. Est autem omnis ille locus non tantum luminibus verborum ornatus, verum etiam sententiis acutissimis corroboratus: cum enim crimini dedisset Demostheni, quod septima die post filiarum mortem hostias imolauisset, in amplificanda re illa, (quæ, si verum quærimus, nullam culpam in se habuit) pluribus statim continentibus enthymematibus vsus est: & ita paruum rem magnam fecit, atque in magnū odium aduersarium vocauit: extremum autem eorum id est, quod supra posui. Vidisse autem totius huius loci artificium, grauitatèque Ciceronem, ac mirificè probasse, apparet his verbis ἐ 111. libro Tusculanarum: cum enim rem exposuisset, propter quam Aeschines in Demosthenem inuectus esset,

adiunxit, locum illum ponderas: vtensque ea ratione, quæ θεωρία vocatur à magistris dicendi: At quàm rhetoricè, quàm copiosè, quas sententias colligit? quæ verba cōtorquet? vt licere quid vis Rhetori intelligas. & ipse in vi maximi oratoris significanda, nō paruo animi ardore vsus.

Quid valeat apud optimos auctores, ποιῆν ἴδιω declaratum: Elegansque uox Socratis, patientissimi hominis, recitata, quæ modo hoc loquendi continetur.

CAP. XIII.

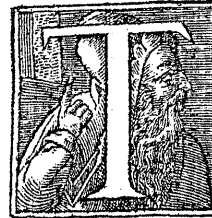

ALLET in Attico sermone ποιῆν ἴδιω, quod de Ioue dici consuetum est, pluere, imbrēmque in terram effundere. Aristophanes σφιγνῖν ita chorum inducit loquentem, à signōque affirmantem pluuiam paucis diebus futuram, quod fungi in lucerna conflarentur, qua etiam nota indicioq; eiusdem rei, vsūm Poētam nostrum fuisse in Georgicis, constat: Οὐχ ἔσθ' ὅπως οὐχ ἡμερῶν τετρατέρων τὸ πλεῖστον ἕδωρ ἀναγκάως ἔχει τὸν θεὸν ποιῆσαι. Επει, γοῦν τοῖσι λυχνοῖς οὐ τοῖσι μύκητος Φιλῆϊ δ' ὄταρ ἢ τοῦσι, ποιῆν ἴδιω μάλιτα. Auctor quoque libelli, quo describuntur naturæ morésque hominum, vnde vocatur χαρακτῆρῶν, ita locutus est capite, quo exprimit imaginem garruli: ostendit enim illum, quando alia sermonis materia deest, hoc etiam dicere, si pluerit, fata latiora futura, maiorésque fructus latura. Ita autem inquit: Καὶ εἰ ποιήσεται ὁ θεὸς ἴδιω, τὰ οὐ τῆ γὰ βέλτω ἔσεισται. Sed etiā exemplum huius locutionis ponam, in quo lepida vox sapientissimi viri continetur, qui absurdos asperósque mores vxoris patienter admōdum tulit. Atheniensem autem Socratem in primis inde maximam laudem cepisse notum est. Vt memoriæ igitur à Diogene proditum est in eius vita, cum Xanthippa ipsi antea maledixisset, postea autem aquam in eum effudisset, nonne inquit ille amicis hoc futurum dixeram: ὅτι ξανθίππη βροτῶσα καὶ ἴδιω ποιήσεται: vix enim Latinè hoc pronunciaripotuisse puto, vt maneat in ea voce lepos elegantiaque, quæ in ea his verbis pronunciata, percipitur. nam tonitrus imbrem antecedere certum est: à similitudine autem vox iurgantis mulieris importunúsque ille clamor, eo verbo exprimebatur, quo nos quoque in patrium sermonem importato, vtimur, cum idem significare volumus: mulierculas enim cum conicitate loquuntur, ac de aliqua re magnopere queruntur: dicimus brontolare, non ab eadem tantum re simili ducto, sed etiam eodem Græco verbo vsurpato.

Indicatum

Indicatum, quod in historia Taciti desideratur, de latebris Sabini: uxorisque ipsius optime femine constantia, ac summa uirtute, apud Plutarchum in commentariolo de amore narrari.

CAP. XV.

TACTVS in xx. libro historiarum, vbi de bello commoto à Clásico, rebellionéq; Galliarum agit, de Iulio Sabino, qui se comitem illi adiūxerat cum Iulio Tutore, infelicique euentu consiliorum eius loquēs: inquit: Sabinus festinatum temerè bellum pari formidine deseruit: vtque famam exitij sui faceret, villam in quam perfugerat, cremauit: illic voluntaria morte interiisse creditus. Sed quibus artibus latebrisque vitam per nouem mox annos traduxerit, simul amicorum eius constantiam, & insigne Epponinæ vxoris exemplum, suo loco reddemus. Quod pollicetur igitur, non seruat: neque post hunc locum verbum, aut de Sabino, aut de vxore ipsius, facit. vel potiùs partem historiæ, qua quod promiserat, fideliter soluit, tempus absumpsit: mutilam enim illā esse, multisque modis mancam, apparet. omnis igitur memoria earum rerum periiisset, coniugalisque amoris, atque astutiæ muliebris præclarum exemplum extinetum foret, nisi Plutarchus in libro, quem de amore scripsit: ἐρωτικόνque vocauit, accuratè totam rem exposuisset, quanquam ne illic quidem locus integer plenusque est. nam vetustas quoq; illi obsuit, historiæque huius nō parua pars apud Græcum quoque scriptorem defecit: non pauca tamen restant, miserabiliter commemorata, quæ eximiã pietatem fidemq; erga virum huius femine demonstrant. illa autē ipse, vt à pluribus intelligi possint exprimere, & in Latinū vertere conabor: digna enim est mulier, cuius, & nomē celebretur: & factum omnibus ad imitandum proponatur. Cum enim in eo sermone pater affirmasset, posse se iuga innumerabilia muliebris amoris, firmi constantisque, referre, ostendit se vnus tantum commemoratione contentum fore: quod eorum ipsorum ætate, regnantéque Vespasiano, factum esset: Iulius enim Tutor inquit, qui Gallicæ defectionis auctor fuit, & alios multos socios eius consilij habuit, & Iulium Sabinum, adolescentem summo loco natum, & diuitiis gloriâque supra ceteros mortales abundātem. cum verò rem magnam tentassent, sine suo exciderunt. Videntes autem se poenas citò duros, partim sibi manus attulerunt: nonnulli verò, qui fugæ se dederant, capti sunt. Sabino ceteræ res, ad id consilium idoneæ, facultatem dabant eripiendi se Romanis, & ad Barbaros confugiendi. Vxorē tantum, quam duxerat, omnium mulierum optimam, neque sibi imperare poterat, vt relinqueret: neque in longinquas terras secum asportare facile erat. illam autem inquit, Galli sua lingua Epponinam vocabant. Græcè verò eandem, expressa vi eius nominis, posset qui vellet, Heroida appellare. Cum igitur ille in agro haberet specus, condendis pecuniis sub terra extractas, quas duo soli liberti cognitās habebāt,

reliqua omni familia à se remota, vt veneno sibi mortem allaturus, duobus tantùm fidis assumptis, in subterranea ea loca descendit: misitq; Martalium libertum ad vxorem, qui nunciaret ipsum medicamentis interemptum, incensa villa, vt corpus illic crematum crederetur: volebat enim vero luctu vxoris, lamentationeque, vt ad confirmandam famam de morte sua, quod contigit: illa enim proiecto humi corpore, cum gemitu, & muliebri eiulatione spatio trium dierum, noctiùmque, sine cibo mansit. Quod cum accepisset Sabinus, veritus ne illa penitus se perditum iret, iussit clam significare ei Martalium ipsum viuere: atque occultari: rogareque, vt adhuc ad breue spatium in luctu perduret: omniâque faciat, ne simulatus ille dolor deprehendatur. Cetera igitur à muliere, quæ poscebat id tempus, aptaque erant ad casus illius opinionem, miserabiliter tractata sunt: cum autem desiderio videndi virum arderet, tenebris ad eum accessit, rediitque. Quo ex tempore, cum alios id factum falleret, penè apud inferos cum viro congressa est: excepto tantùm spatio septem mensium, quo cum Sabinum & vestimento, & tonsura, & capitis tegumentis, vt cognosci non posset, conformasset, secum ipsum Romam duxit. Cum verò irritum fuisset inceptum, in Galliam rediit: & maiorem partem temporis cum eo sub terra viuebat: rarè tamen in urbem accedebat, potestatem sui faciens & amicis, & cognatis mulieribus. Quod verò in primis admirabile fuit, cum pregnans esset, ac communibus balneis vteretur, non tamen vterum gerere cognita est, (medicamentum enim, quo comam mulieres inungentes, reddunt eam flauam, rutilamque) habet vnguen, aptum ad carnem gignendam, siue ad illam laxandam, vt ea de causa inferat tanquam dilatationem quandam ac tumorem, quo cum illa copioso vixisset reliquas corporis partes, tegere potuit tumorem ventris effertentem se ac crescentem. Appropinquante autem tempore partus, cum ad virum subiisset, sicut læna in cauernam, tolerauit sola dolores illos: & natos pueros tanquam scymnos aluit: geminos nanque edidit, eorum autem alter in Aegypto mortuus est: alter verò nuper Delphis domi nostræ diuersatus est, qui vocatur Sabinus. Interfecit verò Epponinam Cæsar: cædisque eius iniquissimæ pœnas non multò post dedit, omni genere extincto. cum autem multa atrocia facinora tunc facta sint, nihil tam triste tulit principatus ille: verisimileque est nullum magis facinus deos immortales aduersatos esse, quamuis cum supplicium de ea fumeretur, spectantium ex animo sustulerit omnem misericordiam fortitudo ipsius ac libertas, quo magis adhuc incendit Vespasianum: postquam enim veniam desperauit, iussit, vt citò infra terram mitteret: vixisse enim se iucundius sub terra ac tenebricosis locis, quam regnante illo, in luce ac siderum aspectu.

Lysia

Lysia locus collatus cum loco Ciceronis propter similitudinem rerum, quæ eodem argumento diluuntur.

CAP. XVI.

ICERO pro Milone, cum Licinij iudiciū fide spoliare vellet, qui dixerat seruos Milonis, apud se ebrios factos, sibi cōfessos esse de interficiendo Pompeio coniurasse: deinde postea se gladio percussum ab vno de illis, ne indicaret, in aliis argumentis hoc etiam posuit: quod leuem plagam, in corporis parte nō opportuna leto, vel potius notam in summa cute descriptam, verisimile non erat à robusto seruo, ad cædemque faciendam delecto, impositam, sed ab eo auctore mēdacij ad fidem faciendam descriptam. verba eius hæc sunt: *Vulnus in latere, quod acu punctum videretur, pro ictu gladiatoris putari. eodem autem pacto accusatoris improbitatem reprehendit is, cui scripsit defensionem Lysias, reo vulneris consulto impositi: inuidiamque, quam illi vulneris nomine faciebat, diluit: docet enim ipsum tenuem admodum plagam, impressamque notam aliquam, grandi illo nomine appellare, ac reliqua omnia fingere,* quibus se grauius corpore affectum declarat: *Ο δ' εἰς τὸτο βαρυδαιμονίας ἦναι, ὡς τε οὐκ ἀσχιώει* *Ἐάνυ, μα γε ὀνομάσαι τὰ ὑπώπια: καὶ ἐν κλίην περιφερόμεν* *Ἔσ: καὶ δένως ποροποιοῦμεν* *Ἐ δ' ἀνείδω, πόρως ἐν κ' ἀνθρώπων.* Appellauit autem ὑπώπια, qua voce macule notæque alicuius plagæ ostenduntur, quia ferro corpus ictum non fuerat, sed testa percussum.

Exempla duo duarum tenuissimarum collationum: quæ tamen mirifice aptæ fuerunt ad res eas illustrandas, quibus declarandis adhibitæ sunt.

CAP. XVII.

ATVLLVS in carmine, quo misit ad Ortalium elegiam Callimachi, versam à se in Latinum, cum simili declarare vellet habitum animi eorū, qui aliquam rem subito obliuiscuntur, tenui sanè exemplo vsus est, & pufillo: lepido tamen, mirificèque apto ad rem ostendendam, & ante oculos penè eius constituendam: inquit enim, cum antea docuisset se effugere voluisse hanc culpam, nec committere villo pacto, vt tanquam immemor mandati reprehenderetur:

» *Vt missum sponsi furtiuo munere malum*
 » *Procurrit casto uirginis è gremio.*
 » *Quod miserae oblita molli sub ueste locatum*
 » *Dum aduentu matris profilit, excutitur,*
 » *Atque illud prono præceps agitur decursu*
 » *Huic manat tristi conscius ore rubor.*

Cuncta autem diligenter exponit, vt consueuit eruditus ingenio fúsque Poëta, quæ tempore illo contingunt: ornâtque summo studio locum,

ac

ac dignitatis aliquid ita ipsi acquirit: Sponsus verò procum, *μνησῖρα* que,
 » illic valet: vt apud Horatium cùm ait: Sponsi Penelopes. Aristophanis etiam versus hic à Polluce citatur, in quo idem penè commemoratur à virgine, vt apparet: *ἀλλὰ τὸ σροφίον λυθέρτα κάρυά μου θέπιπτε*:
 » strophium enim erat muliebre cingulum. quo verbo Poëta quoque Latini vsi sunt, vt hic ipse, cùm Ariadnæ infelicem casum deplorans,
 » cecinit: Non tereti strophio lactentis vineta papillas. & Virgilius in Copā, nam quod teres ipsum Catullus dicit, Grammatici quoque testantur, *σροφίον* esse *σρογιύλλω ζώνω*. Minutum etiam fuit, humileque in primis: idem tamen valde appositum, personæque congruens, simile, quo declarauit Philemon Comicus ore coqui, studium reliquorum conuiuuarum in eripiendo suauī cibo vni eorum, qui primus cognita voluptate illius, eum arripuerat: ollamque congrorum plenam manibus tenens, profiluerat: & orbe sæpe facto cum ea fugitabat, aliis festantibus, partemque inde capere conantibus. Hanc igitur concertationem significare volens, & vt planè intelligeretur efficere, Poëta ille inquit: Simile fuisse atque cùm gallina ceperit aliquid ore maius, quàm quod subitò deuorare possit: ipsa enim huc atque illuc curfitat, tempus captans ad illud deuorandum: altera autem hanc summo studio sectatur: festinatque præripere. Induxerat autem lepidus Poëta in Milite (ita enim fabula appellabatur) coquum, qui arte industriæque sua coquendi obsonia, sibi valde placebat: in aliisque multis, quæ dignitatem eius ostendebant, hoc his verbis dixerat:

- » *ομοιον ἐγδνετ' ὄρνις ὄταν ἀρπάσῃ.*
- » *Τὸν κἀλαπιῆρ μείζον τι, περιτρέχει κύνω*
- » *Τηρὲς αὖ τῆτο κἀλαπιῆρ: περιδ' ἐσθδλακερ*
- » *Ἐτέρω δὲ ὄνω αὖ τῶν κἀλαπιῶν*
- » *Τὸν ἰδοντὸν δ' ἄνωτ' εὐτῶν κἀλαπιῶν*
- » *Τὸν λοιπὸν δ' ἀνεπίδωκε: κἀφδνγερ κύνω*
- » *Τὸν λοιπὸν ἔχωρ: ἄλλοι δ' ἐδλιωκορ ἢ τ' ὄδλας.*

Falsò aliquando Aristotelem existimatum præcisè locutum: cùm ad sententiam implendam uerbum nullum in oratione ipsius desideretur, quod extra sumendum sit.

C A P. X V I I I.

CVM breuitati in primis studuerit Aristoteles, nec in oratione sua quicquam inane, ac superuacaneum esse passus sit, contigit aliquando, vt interpretes ipsius uerbum aliquod desiderari in sententia quapiam affirmarint, sine quo tamen perfecta illa absolutaque erat: quod impleat eam uerbum antea positum, vnde, quæ sequuntur, adhuc apta sint. Huiuscemodi est (nisi fallor) locus hic è primo libro Topicorum: *Μετὰ τὸνινω τῶντα δὲ δισορί (αδδ) τὰ γόνι τῶν κἀτηγοριῶν, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν αἱ ῥηθῆσαι τέσσερδς διαφορῆαι.* Sic enim legitur in excusis

excusis libris: cùm postremum uerbum absit ab scriptis exemplaribus sitque declaratio Alexandri, vel potius (vt ipse putauit) sententiæ complementum: Vnus enim hic est ex illis, quem arbitratus est doctissimus interpres concisum esse: inquit enim: *Ἐλλειπὸς ἔπειρ: ἐλλείπει γδ τὸ διαφορῆαι τῶν προβλημάτων τε καὶ προστάσεων.* Si licet autem, quod sentio, contra tanti uiri auctoritatem dicere, necessariam nullo modo puto esse appendicem illam: nec præcisè hîc philosophum locutum existimo: quia repeti debet *κατηγορίαι*: quattuor enim nomina, in quibus positum esse hoc studium uult Aristoteles, rectè atque appositè uocari potuerunt ab ipso *κατηγορίαι*: nec tantùm hoc uerbo intelliguntur decem illa prima genera omnium rerum,

Declaratur quid ualeat apud ueteres auctores Virum uirum lege: re: quo sermone militare factum ostenditur.

C A P. X I X.

DILIGENTER animaduertendus est mos Romanæ militiæ: videntur enim aliquando soliti in delectu habendo potestatem facere militibus, vt singuli singulos, notos sibi, quorùmque uirtute cõfiderent, legerent: atque id potissimùm cùm periculum aliquod maius instaret: atque aliquis grauior casus irgeret. & vt cùm domi exercitum cogerent, ita fortasse etiam cùm à parte copiarum pugna periculosa cum hostibus erat committenda: vt qui ad expeditionem illam proficiscerentur, à semetipsis lecti forent, conscij inter se mutæ uirtutis. Appellabant autem hoc, uirum à viro legi, & ita sanè locuti sunt plures Latini optimi auctores: nec tamen Grammaticum vllum vnquam inueni, qui vim huius sermonis explicaret. nisi fallor tamen colligitur è multis exemplis hoc ualere, quod ostendi, modum hunc loquendi. auctoritates igitur ueterum ponam, vt melius res cognosci, diiudicarique possit: ab Historicis autem, quorum proprius is sermo est, initium ducam. T. Linius in nono libro ab urbe condita: Et ad Vadimonis lacum Hetrusci
 » lege sacrata coacto exercitu, quum uir uirum legisset, quantis nunquam aliàs antea simul copiis, simul animis, dimicarunt. Tacitus in decimosextimo libro, ubi de consilio Galbæ agit, qui audita rebellionē legionum, adoptauit sibi Pisonem, remedium eorum malorum fore id ratus, apud frequentem militum concionem imperatoria breuitate adoptari à se Pisonem more diui Augusti, & exemplo militari, quo uir uirum legeret, pronunciat. Cicero quoque pro Milone illum usurpauit. quo loco de comitatu Clodij loquitur, quem delectum fuisse ad cædem faciendam dicit: Ille, qui semper secum scorta, semper exoletos, semper lupas ducebat, tum neminem, nisi ut uirum à viro lectum esse diceres. Virgilius præterea in undecimo libro ita locutus est. Qui tamen uidetur aliter cepisse: nec à Troianis, aut Latinis, in acri illa pugna lectos esse socios periculorum: quorùmque uirtute

tute niterentur, sed potiùs singulos vtriusque aciei legisse sibi è numero hostium, cum quibus congrederentur ac fortiter dimicarent, aduersarios: atrocior enim pugna videtur committi contra illos, quos iam nobis aduersarios destinauimus. tota tamen res accuratè attendenda: verba Poëtæ hæc sunt: Tertia sed postquam congressi in prælia, totas Implicuere inter se acies: legítque virum vir. Tum vero, & gemitus morientum. & quæ sequuntur.

Verba Strabonis diligenter examinata, quibus de origine Arni fluminis differit, cum de eo falsum tradere uideatur.

C A P. X X.

STRABO in v. libro Geographiæ, quo loco de Pifarum, vetustissimæ urbis, situ loquitur: quæ ipsius adhuc tempestate duobus fluminibus cingebatur, Aufure atque Arno, fontem fluiorum eorum demonstrans, de nostro hoc inquit: ὡρ δὲ Ἰ, δὲ ἀρρῆλου φέρεται, πολλὸς, οὐχὶ πᾶς, ἀλλὰ ἑὶ χεῖρα σχισθεὶς. Quæ ipsius verba diligenter animaduertenda, ponderandaque sunt: neque enim quod dicit, rei ipsi respondet, temerè acceptum. Arnus nanque initio sui cursus tenuis est, exiguusque amnis, non copiosus vt ait: nec in tres partes villo pacto finditur, sed totus integèrque fertur, vel potiùs plurimis riuulis torrentibusque, paruo quoque spatio in eum influentibus, amplificatur. nam in reliquo cursu grandes etiam nonnullos, parèsq; sibi recipit. hoc autem ita certum est, vt dubitari de ipso nullo modo debeat. Cogitanti igitur mecum accuratè, quomodo eruditi scriptoris historia defendi possit, hoc succurrit, non intellexisse Strabonem ortum principiumque fluuij apertum: & qui oculis cernitur, vbi scilicet erumpunt aquæ, sed in visceribus montis clausum, vâsq; vnde ipsæ funduntur: nec enim defuerunt Physici, qui ex antris his, aquæ plenis, & tanquam vasibus, putarent caput ducere flumina. contra quos differuit subtiliter Aristoteles in primo libro de rebus superis. Ex iisdem autem montibus, aut non omnino diiunctis, oriri fluereque tres amnes certum est. quorum tamen veri fontes capitâque magno intervallo inter se distant. Ij autem sunt Tiberis, Metaurus, & hic ipse Arnus. Quòd si vniuersæ illæ aquæ, quæ tres fluuios conficiunt, eodem hocalueo latæ fuissent, quantò grandior amnis futurus fuerit, facilè intelligitur. Quomodo aliter à mendacio grauis scriptor liberari possit, non video. Neque tamen ab Arretio omnino fertur, vt inquit. nam longè ab ea vrbe in sylua, quæ vocatur Falterona, ortum habet. Id autem oppidum, cum multum iam fluxit, in sinistro latere distans à se, spatio 111 milium passuum relinquit.

Disputatur

Disputatur de simplicitate animi, anilique superstitione Pausaniæ scriptoris, qui literis mandauit interfectum esse Caligulam ob uoluntatem Cupidinem Thespisem. cuius etiam dei iram uult Neroni alio pacto obfuisse.

C A P. X X I.

IRVM in modum superstitiosus scriptor Pausanias penè putat C. Caligulam, sæuisimum principem, necatum, quòd Cupidinem illum fama celebrem, propter quem Thespisæ uisabantur, sustulerit, quæ res etiâ, vt ille existimat, exitium attulerit Neroni, qui in suas sedes illum reportatû, iterum demolitus inde sit. quasi non cotidie hi atrociora multo & grauiora scelera ederent. Causam autem fuisse interitus Caligulæ asportationem eius simulachri, vt faciliùs crederet inductus etiam est: quia quasi deus ille mentem dederit stultissimo imperatori, vt fortem virum contumelia irritaret. cum idem (vt ait) semper signum illi petenti daret cum ludibrio quodam & contemptu. vnde ille tantam contumeliam ferre non potens, vltus est iram suam nece Imperatoris. Significat igitur Græcus hic breui, quod pluribus Suetonius commemorat: in vita enim ipsius, quo loco de iis, qui cõiurationem in eum fecerunt loquitur, inquit: Primas sibi partes Cassius Chærea tribunus cohortis prætoris depoposcit: quem Caius, seniore iam, & mollem, & effoeminatum, denotare omni probro consuerat. & modo signum petenti Priapum, aut Venerem dare, modò ex aliqua causa agenti gratias osculandam manum offerre, formatam cõmotamque in obscœnum modum. Verba Pausaniæ hæc sunt è 1 x. libro, quo βοιωτῶνα persecutus est: τῶρ δὲ ἀσθενῶντος ἐς τὸν θεόν, δὲ Ἰ ἀνθρώπου φερέτω διδίδς ἀεὶ τὸ αὐτὸ σὺνθημα μετὰ ὑπέλας χλυσασίας, ἐς τοῦτο προσήγαγε θυμῶ τὸν ἀνθρώπου, ὃς ἐσὲ σὺνθημα διδόντα αὐτὸν διεργάζε. Addit autem quemadmodum eius dei voluntate, iraque, existimari debet alterum quoque illum imperatorem omni stupro, nefariâque cupidine se obruisse, quæ res illi exitium maturauit.

Cum Virgilius inquit Tumere terras: & alio loco Turgere gemmas, uideri eum expressisse Græcum uerbum δργαυ.

C A P. X X I I.

VM Virgilius in 11. Georgicorum, vernam stirpium sationem celebrans, inquit: Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt, expressit (vt opinor) Græcum uerbum δργαυ, quo uerbo hoc ipsum, quod tradit hîc Poëta, Græci significant. Ductum autem id uerbum est à partibus animantium, quæ manifestò appetentes coitus, tument: indeque ad res sensu carentes translatum. Vnde etiam Græco sermone ira eadem de causa (nisi fallor) uocata est δργη: quod significauit

gnificauit etiam Horatius dicens, iecur bile tumere. Idem autem alio verbo Virgilius, cuius tamen eadem notio est, expressit. cum in VII. Ecloga inquit: iam læto turgent in palmitē gemmæ. Vnde Plautus vsus est turgere pro irasci: vt in Casina, cum Stalimum senem ita induxit de vxore lepidè loquentem: Nunc in fermento tota est, ita turget mihi. Græci autem, qui suo verbo intellectu hoc ipso vsi sunt, plures sunt: vt Theophrastus multis locis è quibus hic est in tertio libro de causis eorum, quæ oriuntur è terra. quo idem præcipitur, quod primo loco à Virgilio asseueranter dicitur: vt videatur Poëta locum hunc Græci Scriptoris expressisse: Ad ἃ δὲ φησὶ ἄλλοις ἐστὶν ἐργασίαν τὴν γῆν. Plutarchus quoque in symposiasticῶν libro tertio illo vsus est de taxo disputans, cuius vmbra necat eos, qui sub ea dormierint, præsertim tempore anni, quo turgēt, vt flores fundat: inquit enim: ἰσχυροῦσι γὰρ ὅτι καὶ οὐκ ἀποκτείνεαι τὰς ἐν γὰρ ἀσθενέτας, ὅταν ἐργᾶται μάστιγα πρὸς τὴν ἀνθρώπων. Hanc autem arborem intellexisse Lucretium arbitror, cum in sexto libro cecinit:

*Est etiam magnis Heliconis montibus arbor
Floris odore hominem tetro consueta necare.*

*Ostenditur in Græca Comœdia sententiam pronuntiatam similem
uoci cuidam, quæ uulgò fertur in patrio
nostro sermone.*

CAP. XXIII.

ERVVLGATA vox est in patrio sermone, & quæ prouerbij vim habet, qua negamus amorem tuisimq; coelari posse. quòd huiuscemodi sint hi morbi, alter animi, corporis alter: vt inuitis nobis intelligantur, & quasi forices suo iudicio deprehendantur. Sententia similis est apud Antiphane Comicum, ac penè eadem, nisi quod pro tuisi ille vinum ponit: in altero enim conuenit ipsi cum iudicio eius, qui auctor fuit nostri prouerbij: affirmat nanque cetera omnia posse quempiam oculere duobus exceptis. Si vinum inquam potarit, aut in amorem inciderit: ambo enim hæc indicari, & oculorum vi, & orationis: vt inficientes hæc detegant, atque omnibus perspicuos reddant. versus Græci hi sunt: ἢ κρύψαι φει-
 » δία Απαῖα τὰλλα τις δύναιτ' ἀρ' ὡλὴν δούρι Οἶνον τε πίνων: εἰς ἔρωτα ἴ' ἐμπε-
 » σών: Ἀμφότερα μὴ βεῖν γὰρ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν λόγων τ' αὖ. ὥστε τὸς ἀρ-
 » νομῆος Μάστιγα τὰυτὰ καταφανῆς πολλοῖς ποιεῖ. leguntur autem in Epitome primi libri Athenæi.

Quæ

*Quæ uis sit huius aduerbij, Miserè, apud Terentium
pluribus locis.*

CAP. XXIII.

CCVRATE videndum est, quid valeat miserè Terentio, cum in heauton timorumenno ita induxit Syrum loquentem: Nam quendam miserè offendi militem Eius noctem orantem. & sanè in peruetere illo exemplari Petri Bembi declaratio eius uerbi huiuscemodi legitur: Nimis. quia omne nimium non bonum. alibi. eam miserè amat: hæc enim illic in marine leguntur. uti autem ipsum ad id comprobandum testimonio eiusdem Poëtæ ex Adelphis patet: illa enim uerba sunt Aeschini, duram immisericordemque sententiam Micionis patris accusantis. Sed in eadem scena post idem eodem intellectu iterum illud usurpauit dicens: Nescio, quia tam miserè hoc esse cupio uerum, eo vereor magis. nam locum illum in heauton timorumenno eodem pacto arbitror, & legendum, & accipiendum. Vt stultè & miserè omnes sumus religiosæ. id est, miserum in modum. non igitur sequor iudicium illius, qui ita interpretatus est, ut ostendi: nec rationem, quam reddidit eius sermonis ueram puto. sed omnibus his locis significare puto miserè, quod apud Demosthenem pro Ctesiphonte ἀθλίως. cum inquit, exitum eius belli, quo implicitus erat cum Atheniensibus, inuenire non potuisse Philippum, quamuis imperatores ipsorum malè pugnarent, atque in præliis ille superior foret: quia bellum ipsum, prædonésque, multa rebus ipsius
 » detrimenta inferrent: ἀλλὰ καὶ περ ἀθλίως καὶ κακῶς τῶν στρατηγῶν τῶν ἡμε-
 » τέρων πολεμούντων αὐτῶν, ὁμοῦς ὑπ' αὐτῶν τὸ πολεμῶν καὶ τῶν ληστῶν μυρία ἐπαρχε-
 » καὶ: Significat enim illic ἀθλίως (nisi fallor) infeliciter & calamitose. quod consequente eiusdem naturæ uerbo uidetur declarasse. Qui igitur perditum in modum ac nullo consilio aliquid gerunt, illi dicuntur miserè id facere, quemadmodum etiam locutus est C. Cæsius in epistola ad Ciceronem: cuius hæc sunt uerba: Nam Bassus miserè noluit mihi
 » legionem tradere.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XIX.

*Mos veterum explicatus seruandi corpora mortuorum in melle, quod
sepulturae genus laudatum ostenditur à Democrito.*

C A P. I.

LN tertio libro Lucretius copiosè subtiliterque disputans contra eos, qui mortē perhorrescerent, & tamen videri vellent æquo animo debitum naturę soluere, dicerentque se solū indignari ac fremere, quod futurū foret, vt post mortem aut putrescerent, aut igne conficerentur, aut à feris dilaniarentur, eaque de causa affirmarent sibi mortem molestam esse: vltimūque illud tempus horribile, docet eos stultè sentire, nec cogitare corpus morte oppressum sensu carere. Quod si sensu præditum foret, eundem dolorem ipsum perpessurū in his etiā sepulturae generibus, quæ magnopere expetuntur: & summa sæpe antea cura studioque ab hominibus in vita parantur. In ea autem sententia explicada, variisque hominum fortunatorum institutis commemorandis, meminit etiam rationis eius quæ aliquando vsurpata est, & quam docti aliqui viri mirificè probarant, in melle corpora condendi, vt ita incorrupta diu seruarentur, & in ea quoque non parum doloris, vt in aliis omnibus esse declarat. Si verum esset, quod illi opinari videbantur: aut si omnino id non crederent, causam nullam haberent tantopere cogitandi quid de corpore post mortem futurum esset, & ea se cura macerandi. inquit igitur: Aut in melle situm suffocari. qui enim sentiens in melle conderetur, atque illic suffocaretur, dolore nō vacaret: malèque omnino cum ipso ageretur. Quod autem grauibus atque eruditis viris ritum hunc probatum tradidi, is fuit Democritus Abderites, quod testantur etiam verba hæc M. Varronis, quæ apud Nonium leguntur: Varro Crono, *ωελ*
ραφῆς. Quare Heraclides *ωφῆιδης* plus sapit, qui præcepit, vt cōburerent, quàm Democritus, qui vt in melle seruarent, quem si vulgus secutus esset, peream si centum denariis calicem mulsi emere possimus. In excusis autem Nonij libris mendosè pontificos, pro *ωφῆιδης* legitur, quod correxi

correxi. nam quin ita legendum sit, dubitari non debet: à loco nanq; ita ille vocatus est: natus enim est Heraclæ in Ponto. narrat tamen Laërtius cum delicata veste vteretur, & in cultu corporis magnū studiū poneret, necnon in incessu speciē quandam retineret ac sedato gressu vteretur, Atticos ipsum, immutato leuiter nomine, *ωφῆιδης* solitos vocare: quæ enim in pompa ferebantur, splendoris ac magnificentia plena erant. Ipsius quoque Cicero in epistola quadam ad Q. fratrem mentionem fecit. Quod verò ad rationem hanc seruandi corpora mortuorum pertinet, Xenophon quoque in v. libro de Rebus Græcorum, narrat Agesipolin Spartiatem, cum è Macedonia cum exercitu domum rediret, in vicinis Olynthi oppidi locis graui morbo correptum, mortuūque septima die, in melle conditum, Lacedæmonem reportatum, atque illic regia sepultura ornatum.

Emendatus locus Ciceronis in Oratore: idemque declaratus.

C A P. II.

LN Oratore Cicero sedulò contra nonnullos emendatores veteris consuetudinis loquendi disputans, cum stomacho quodam inquit: Atque etiam à quibusdam serò iam emendatur antiquitas, qui hæc reprehendunt. Nam pro Deūm atque hominum fidem, deorum aiunt: ita credo, hoc illi nesciebant, an dabat hanc licentiam consuetudo? & quæ sequuntur in eam sententiam: Positis enim pluribus exemplis, quibus & contrahi illos casus solitos declaratur, & plenos pronunciari, addidit, eidem rei incumbens. Et idem: (Næuium autem Poëtam intelligit) Nanque Aescclapi liberorum: At ille alter in Chryse, non solū. Ciues antiqui amici maiorum meūm, quod erat vsitatum, sed durius etiam Consiliū focij: auguriūm atque extūm interpretes. In his autem verbis mendum esse puto: legique debere arbitror: At ille alter, quomodo infinitis locis Cicero locutus est, vt in III. libro de Oratore cum itidem citaret testimonia Poëtarum: Quid ille alter. Quid petam præfidi: & post reditum, in Senatu: Nam ille alter Cæsoninus Caluentius ab adolescentia versatus est in foro. Plautus quoque in Prologo Menæchmorum: Illum reliquit alterum apud matrem domi. Intelligit autem Pacuuium: ipse nanque fabulam Chrysem scripsit, quod liquidò intelligitur è plurimis locis, quos adducit ex ea Tragedia. Nonius.

*Locus C. Cæsaris emendatus, deleta macula è nomine herbae, qua
Britannos narrat se inficere solitos.*

C A P. III.

CA I V S Cæsar in v. libro de bello Gallico, Latino verbo vocauit herbam, qua Britanni corpus inficerent, vt è vestigiis eius vocis, quæ in antiquis libris adhuc apparent, intelligitur: in excusos enim barbarum vocabulum irrepsit. ita nanque nunc vulgò legitur: Omnes verò se Britanni glasto in-

- » ficiunt, quod cæruleum efficit colorem : atque hoc horribiliore sunt in
 » pugna aspectu. Verusta autem exemplaria habent. Omnes verò se Bri-
 » tanni vltro inficiunt. Quare videtur legi debere, luteo inficiunt: hoc enim
 » nomen Romanum est eius herbæ quod integrum remāsit apud Vitru-
 » uium in v i i. libro, vbi quomodo colores fingi artificio possint, docet:
 » inquit enim: Item qui non possunt chrysolilla propter caritatem vti,
 » herba quæ luteum appellatur, cæruleum inficiunt: & vtuntur viridissi-
 » mo colore, nam apud Apuleium corruptum est, necnon Dioscoridem
 » capite, quo de Itatide egit. Quod adnotauit olim accuratus eruditusque
 » in primis vir Marcellus Virgilius in explicationibus, quibus tanquam
 » cumulo quodam ornauit diligentem illum scriptorem, à se in Latinum
 » sermonem versum : primus enim odoratus est Latinū huius herbæ no-
 » men. quòd si veteres libros Cæsaris conquisiuisset, multò audentius id
 » affirmasset, atque hanc maculam è politissimo hoc scriptore delere po-
 » tuisset. Pomponius quoque Mela eodem Latino verbo vsus est. Nam
 » Itatidem illam à Græcis appellatam constat, apud quem tamen eodem
 » modo inquinatum illud est, vt in antiquis Cæsaris exemplaribus defor-
 » matum ipsum ostendit. Ita enim in excusis libris nunc legitur, cum de
 » moribus Britannorum & ipse disserit. Incertum ob decorem, an aliquid
 » aliud, vltro corpora infecti. Plinius verò in x x i i. libro morem quorun-
 » dam populorum illinendi faciem tradens, Gallico vocabulo herbam si-
 » gnificauit, qua in colore inducendo, quem volebant, vterentur mulieres
 » Britannæ. Vnde, vt suspicari licet, in scripta superiorum auctorum ma-
 » nauit Plinianum illud verbum, cum apud illos Latinum, quo ipsi herbā,
 » quam intelligebant, appellabant, corruptum foret: nec tamen animad-
 » uerterunt, qui hoc ausi sunt, atrum colorem, non cæruleū, à Plinio indi-
 » cari : longè enim alia herba infici in sacris illis coniuges Britannorum,
 » atque viri in bello potuerunt. quare non oportuit tam temerè immuta-
 » re, atque à vestigijs veteris scripturæ discedere. Inquit igitur ille, id com-
 » memorans: Simile plantagini glastum in Gallia vocatur, quo Britanno
 » rum coniuges nurusque toto corpore oblitæ, quibusdam in sacris nudæ
 » incedunt, Aethiopum colorem imitantes.

*Isocratis argumentum celebratur, quo se purgauit Philippo regi,
 quòd res ipsius gestas non scriberet: similisque huic
 Virgilij locus indicatur.*

CAP. IIII.

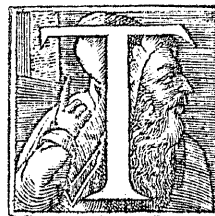

V i ad clarum aliquem virum, cuiusque res aut bello,
 aut pace gestæ, laude dignæ sint, aliquid scribunt : nec
 ipsas toto pectore persequuntur, & quasi argumentum
 suæ ipsorum scriptionis faciunt, aliquo modo apud il-
 los offendunt : viderique possunt minimè studiosi esse
 eorum dignitatis : relictis enim alijs rebus omnibus, fa-
 ctis eorum celebrandis operam darent. auctores nanque
 præclarorum facinorum, cum pro aliorum salute commodisque mul-
 tum laborarint, putant debere cunctos mortales studia sua periculæque
 comm

- commemoratione earum rerum compensare. Hoc vidit egregiè scri-
 ptor eruditus Isocrates : remediūque huic malo adhibuit. Nā ad Phi-
 lippum Macedonem scribens, suadensque illi, vt pacificatis rebus publi-
 cis Græcorum, bellum in Asiam transferret, cum regis illius ipsius res,
 bello gesta, multæ magnæque forent, quæ poscere videbantur, vt ab o-
 mnibus explicarentur, monumentisque literarum ab ingeniosis viris
 mandarentur, se purgat, quòd alias res agat, qui in primis illas ferre, ac
 posteritati tradere poterat, docens non defuturos illi scriptores rerum
 suarum : huiuscemodi nanque esse facta ipsius bellæque, vt inuentu-
 ra sint plures laudatores. quare posse ipsum sine damno, imminutioneq;
 gloriæ illius alijs rebus incumbere. quæ tamen & ipsæ illi, si effectæ fue-
 rint, maiorem veriorēque laudem tempore allaturæ sint. Inquit autē,
 à se culpam hanc remouens (recitat enim illic sermonem, quē antequam
 librum scriberet, habuerat cū familiaribus suis de illo ipso argumento.)
 » ἀλλὰ *κατ' ἄρ' γὰρ μὲς πρὸς αὐτὸς, ὅτι μέλλω σοι λόγον πέμπειν δὲ ἐπιδείξειν πομπῶ-*
 » *μένων: δὲ δὲ ἐγκωμιασῶ μόνον τὰς πολέμους, τὰς διὰ σὲ γενομένας (ἔτεροι γὰρ τῶτο*
 » *πομπῶσι) ἀλλὰ περὶ σὸ μόνον σε προτρέπει ἐπὶ πράξεις δεισιτέρας, καὶ καλλίσ-*
 » *καὶ μάλιστα συμφέρει σοι, ὡς νῦν τυγχάνεις προσημύων.* & quæ sequuntur. Vir-
 » gilius autē & ipse apte hoc fecit. & (vt suspicor) exquisitū hūc prudentēq;
 » scriptorem imitatus est: in ecloga enim quā misit ad Varum, vi-
 » rum fortem, bellicūque rebus clarum, cum, si amicus illi esset, videretur
 » debere gloriæ ipsius seruire: & tamē humile carmen conderet: ait: Nunc
 » ego (nanque super tibi erunt, qui dicere laudes Vare tuas cupiant, & tri-
 » stia condere bella) Agrestem tenui meditabor arundine musam.

*Torquere oculum, quod Cicero inquit, Græcos dicere
 διαστέφειν ὀφθαλμῶν.*

CAP. V.

- T**ORQUERE oculum Cicero dixit in Lucullo, cum
 id significare vellet, quod Græci διαστέφειν ὀφθαλμῶν
 dicentes, ostendebant. vt videatur non rem solūm
 eandem indicasse, verū etiam modum loquendi
 ipsorum expressisse. Hæc igitur verba Ciceronis
 sunt, cum sensus nunquam errare, nec falli, quod
 Epicuri decretum fuerat, disputaret. Itaque Tima-
 » goras Epicureus negat sibi vnquam, cum oculū torfisset, duas ex lucer-
 » na flammulas esse visas. Aristoteles verò in v i i i. libri de moribus ad
 » Eudemū fragmēto, inquit, illud ipsum exponēs: οἶον ἢ ὀφθαλμὸς ἰδεῖν, καὶ
 » ἄλλως παρεῖν, διαστέφειν ὀφθαλμῶν τὸ ἐν φαντασίᾳ. Hinc autem consuetudo
 » sermonis διαστέφειν ὀφθαλμῶν vocabat, qui vitio hoc oculorum laborabat:
 » Latini eum strabonem appellabant. quod testimonio quoque Athenæi
 » confirmatur : cum enim de Callimedonte Atheniensi, qui cognomen
 » ex pisce traxit, quo maximè delectabatur in cibo : Carabūque voca-
 » tus est, loqueretur. ille nanque hoc habitu oculorum erat, inquit:
 » περὶ δὲ Καλλιμέδοντος τὸ παραβῆς, ὅτι καὶ φίλιχθις ἴω, καὶ διαστέφει τὰς
 y ij

» ὀφθαλμοῦς τιμωλῆς ὁ πολυπράγμωνι. versus autem ipsius posuit, quibus id
 » vitium irrisit, ac lepide in eo iocatus est: vt statim etiam Alexidis. qui &
 » ipse in eum facetè luserat. in neutro tamē eorum exemplorum hoc ver-
 » bum est, cū rem ipsam potius cum contumelia describerent. In ora-
 » tione verò in L. Pisonem Cicero cū inquit, Respōdes, altero, ad fron-
 » tem sublato: altero, ad mentum depresso supercilio, crudelitatem tibi
 » non placere, aliud vultus vitium videtur indicasse, non distortionem
 » hanc, deprauationemque, oculorum notasse. Quod verò afferri contra
 » Epicurum solitum erat: ac Timagoras nunquā tibi contigisse dicebat,
 » concedit Lucretius ita in I I I I. libro disserens: At si fortè oculo manus
 » vni subdita subter Pressit eum. & quæ sequuntur, Neque enim verbo
 » illo, quo Cicero, vsus est.

Ciceronis locus pro L. Flacco monstratur expressus esse ex
 Isocratis Panegyrico.

CAP. VI.

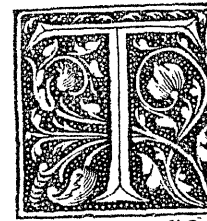

» **N**ON semel iam ostendi diligentiam Ciceronis, ac stu-
 » diū in vertendis elegantioribus multis sententiis Gre-
 » corum scriptorum: atque illarum luce orationibus suis,
 » reliquisque scriptis, illuminandis. Nam orationes etiā,
 » quas habitas, domi postea accuratè scribebat, ita exor-
 » nabat, atque omni verborum sententiarumque splen-
 » dore expoliebat. Pro L. Flacco igitur cū Athenien-
 » sium testimonium ornaret, dignitatēque eius vrbis atque auctori-
 » tem extolleret, in aliis multis inquit: Quæ vetustate ea est, vt ipsa ex se
 » se suos ciues genuisse dicatur: vt eorum eadem terra parens, alrix, pa-
 » tria, dicatur. qui locus manifestò expressus est è Panegyrico Isocratis:
 » eum enim scriptorem Cicero admirabatur, & contra iudicia multorum,
 » qui aliter de illo sentiebant, sedulò defendebat. inquit autem ipse, de lau-
 » dibus Athenarum agens: ὅστ' ἐξ ἧσπερ ἐφυμην, ταύτην ἐχοῦν ὅς ἀπαῖτα τὸν
 » χρόνον διατελοῦμεν, αὐτὴ χθονὲς ἔσθ' ἐστὶ καὶ τοῖς νόμοισι τοῖς αὐτοῖς, οἷσπερ τὰς
 » δικαιοτάτους, τὴν πόλιν ἐχοῦν δὲ προσηπὶρ: μένοις γὰρ ἡμῖν τῶν ἑλλήνων τὴν αὐτὴν
 » τροφὴν, καὶ παῖδά, καὶ μὴτέρα, καλέσῃ προσήκει. Plato duo coniunxit ho-
 » rum, cū in v. libro de Rep. non oportere tradit Græcos hostiliter inter
 » se bellum gerere, ac sære: potiùsque cum armis contendunt, seditio-
 » nem illam, quā bellum appellari debere, vt si contigerit eos vastare
 » agros, & domos incendere, intelligatur pestiferam eam seditionem esse:
 » neutrosque studiosos ciuitatis, communisque gentis fuisse: neque enim
 » inquit vnquā ausi essent, altricem parentemque ferro violare, ac ton-
 » dere: verbum enim, quo ipse vtitur, exprimere volui. nam ait: Οὐ γὰρ ἄν-
 » ποτε ἐτόλμων τὴν τροφὴν τε, καὶ μὴτέρα κέρειν.

De togis

De togis Romanorum, quæ, ut conijcere licet, ex Athenæi
 loco, quadratæ fuerunt.

CAP. VII.

» **T**OGÆ, Romanorum vestimenta, quadratam for-
 » mam videntur habuisse, vt ex Athenæo perspicere
 » licet, qui in v. libro *Ἐπιτομῶν*, quo loco de sæuitia
 » regis Mithridatis in togatos loquitur, inquit Roma-
 » nos oppressos ab ipso in Asia, quam occupauit, aut
 » ad simulachra deorum confugiendo, aut quadratis
 » vestimentis abiectis, ad pallia redeundo, antiqualsq;
 » patrias, iam relictas ab ipsis, agnoscendo, vitam conseruasse. verba Græci
 » scriptoris hæc sunt: Τῶν δὲ ἑλλήνων ῥωμαίων οἱ μὴ θεῶν ἀγάλμασι προσεπί-
 » κτασι: οἱ δὲ λοιποὶ μεταμφυεσάμενοι τετραγωνα ἱμάτια, τὰς δὲ ἀρχῆς πατριόσας
 » πάλιν ἀνομιέουσιν. De calamitate autem illius temporis, rationēque eui-
 » tandi impetum regium, Cicero quoque pro C. Rabirio locutus est, cū
 » reum purgaret, quòd Alexandriæ suscepta dispensatione fortunarum
 » Ptolemæi, curatōrque regius factus, habuisset nonnulla minimè Roma-
 » ni hominis insignia: Inquit enim: Facilius certè P. Rutilium Rufum ne-
 » cessitatis excusatio defendet, qui cū à Mithridate Mitylenis oppres-
 » sus esset, crudelitatem regis in togatos, vestitus mutatione vitauit. ergo
 » ille P. Rutilius, qui documentum fuit hominibus nostris virtutis, anti-
 » quitatis, prudentiæ, consularis homo, foccos habuit, & pallium. & quæ
 » sequuntur. Sex Pompeius testatur plura vestium genera Romæ fuisse,
 » quæ hanc formam haberēt: hæc enim eius verba sunt: Recinium, omne
 » vestimentum quadratum.

Declaratus Virgilij locus è I I. Georgicorum contra ueteris inter-
 pretis sententiam.

CAP. VIII.

» **Q**VAMVIS bonus auctor Seruius, in magnòq; quò-
 » dam honore habitus, non mihi persuadeat valere
 » verticem apud Virgiliū aquilonem, illo in loco I I.
 » libri Georgicorum, quo præcipit agricolis, ne olea-
 » stros inferant, metuens casus incendiorum, quibus
 » stirps illa obnoxia, cur nanq; id magis boreas quā
 » auster, aliique venti, detrimentū inferat? præsertim
 » cū acriores sæpe turbulentioresque aultri sint. versus poëtę quibus de
 » hoc agit, hi sunt: Præsertim si tempestas à vertice syluis Incubuit: glo-
 » meratque ferens incendia ventus: Ipse enim significare illic puto à ver-
 » tice, à summis stirpibus, siue potius à superiore cœli parte. nā docet om-
 » ni tēpore in agro cōsulto oleis posse grauiā dāna ignem, negligēter illic
 » relictu, importare, præcipue autē cū vehementiores aliqui venti spirāt,
 » qui oliuetis incubunt, à summis ipsarū ramis primò flantes: ipsosq; qua-
 » tientes, ac vicinis oleis admouētes: ex ardentibus nanq; iam, incendiòq;
 » correptis, flammarū glomos ad alias trāsuehūt, atq; ita integros ordines

olearum absumunt, totosque agros deuastant. Nam quod idem Grammaticus ferens, interpretatur flans, rediculum est: sine dubio enim Poëta magnitudinem incommodi: malique, quod, nisi antea prouisum fuerit, accipitur ostendens, inquit vehementiorem ventum ex alia in aliam stirpem flammam cōportare: quod tranquillo cœlo non fit, nisi paruum admodum interuallum inter oleas fuerit: tantum enim tunc ignis corripit illas, prope quas ab incautis pastoribus ignis relictus sit, aut exciderit. ventum autem ferre incendia non paruum spatium solere, certū est: atque id etiam docet Aristoteles in 111. libro de rebus superis, vbi de conflagratione templi Dianæ Ephesiæ loquitur, quod ipsius tempestate incensum est: id enim tunc apparuisse: ab omnibusque oculis cerni potuisse, affirmat his verbis: *πολλαχῆν δ' ἢ φλόξ ἐφέρετο σιωχῆς, ἀποσσωμῶν* *χώρας.* Cū etiam in describenda tempestate, quæ classem Aenæe quaesit, Virgilius cecinit: Vnam, quæ Lycios, fidumque vehabat Orontē, Ipsius ante oculos ingens à vertice pontus In puppim ferit, eodem (nisi fallor) modo cepit: à verticēque intellexit, à superiore, altioreque siue naui, siue cœli parte. quod ne ipse quidem Seruius respuit, quamuis nō vna hac interpretatione contentus sit: nā ait: A vertice, aut à puppi, quæ vertex naui est: aut ab aquilone, qui flat à mūdi vertice: hoc est à septentrione. Ventos verò à superiore cœli parte principium motus ducere, certum est: testante hoc etiam Aristotele in 11. corundem librorum.

Quomodo uim horum uerborum *ὑπερβολὴ* & *ἔλλειψις*, Cicero exprimeret consuevit. Sententiæque è Protagora conuersa à Cicerone, cum Græca collati.

C A P. IX.

VERBA hæc apud Peripateticos frequētia, *ὑπερβολὴ* & *ἔλλειψις*, quomodo exprimerent Latini auctores non habebant: nam excessum defectumque, quibus inferioris ætatis Aristotelis interpretes vsi sunt, apud nullum eorum illo significato inuenias. quin enim Latine voces ambæ sint, dubitari non potest: nec tamen eodem intellectu capiebantur, quo Græcæ illæ vsurpantur, Cicero multis locis, cū hoc interpretari uellet, nimium & parum dixit: ut in 1. libro de Officiis, vbi rationem reddit eius, quod dixerat, non esse adhibendam iram in puniendo, his verbis: Nunquam enim iratus, qui accedet ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ est inter nimium & parum: quæ placet Peripateticis. Sed in orationibus etiam non semel, ut in x. Philippica: Et si in illius viri consiliis atque factis nihil, nec nimium, nec parum fuit unquam. Vertens autem Platonis sermonem, qui Protagoras vocatur, aut verba illa dissimulauit, aut valde liberè reddidit. nam sermonem illum in Latinum vertisse M. Tullium testantur veteres Grammatici. qui inde testimonia petunt: eorum enim adhuc ætate supererat, cū hoc nostro seculo perierit. hæc igitur ex eo sermone à Prisciano citantur. Quæ igitur potest esse indignitas volupt

» voluptatis ad molestiam, nisi in magnitudine, aut in longitudine alterius utrius posita? Platonis verò locus hic est: *καὶ τις ἄλλη ἀναξία ἡδονῆς* » *πρὸς λυπὴν ἐστὶν, ἀλλ' ἢ ὑπερβολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις.* Nō facile autem mecum statuere possum, quod consilium Ciceronis fuerit reddentis, quod in Græco est *ὑπερβολὴ* & *ἔλλειψις*, magnitudinem & longitudinem: nisi sententiam verbis relictis ille secutus sit. quam utinam veram viderit. adiunguntur autem à Græco scriptore superioribus verba hæc, quæ vim » habent declarandi notionem illorum: *Τῶτα δ' ἐστὶ μέγιστε καὶ σμικρότερα* » *γινόμενα ἀλλήλων, καὶ πολίω καὶ ἐλάττω, καὶ μᾶλλον καὶ ἥττω.*

De Iliua insula non nulla cognitu digna referuntur: ac quomodo à Græcis olim appellaretur, ostenditur.

C A P. X.

LV A, non ignobilis Thyrreni maris insula, quāuis parua sit, à Græcis *ἰθάλη*, siue *ἰθαλίη* vocata est: ut testatur etiam Plinius. inditum autem id illi nomē videretur à fornacibus, in quibus ferrum, cuius illa fecunda est, nec unquam exhausta parens, conficeretur: nisi Strabo traderet effossum illud statim in continentem exportari, quia in insula, proprietate quadam illius loci, nequeat liquefactum cogi. ab ardoribus certè, ignibusque aliquo modo credi debet illa ita vocata. quamuis in Græcorum monumentis legatur Polybium in xxxiiii. historiarum libro narrasse Lemnum quoque *ἰθάλη* appellatam: ut opinari licet, quod illinc erumperent ignes. vnde Poëta Vulcani fabricam illic esse finxerunt. à Latinis autem videtur illa Iliua dicta (quod nomen parum inmutatum corruptumque permansit) à Liguribus, Iliuatis appellatis. Strabo in v. Geographiæ, de ipsa diligenter loquitur: qui illa etiam loca se visisse, atque omnia oculis perlustrasse affirmat. Nam quomodo etiam portus ipsius appellaretur, magnitudinis immensæ, & in quem magna illa Turcarum classis, quæ regi Gallorum Francisco auxilium tulit, se recepit, docet: Argoum enim dictum ostēdit à naui Argo. quod & ipsa eum subierit: cū enim naui ea vocem edidisset, non prius Iouem placatum Argonautis fore, quàm ipsi necem Apfyrti expiarint, rationem, eius rei docente Circe, Argonautæ sedem Circes quærentes illuc deuecti sunt. quo in portu, cū spatium aliquod temporis mansisset, ipsi nomen dedit. Adiunxit autem in littore quoque vicino inueniri lapillos variis coloribus distinctos, qui ortum inde habuissent, conformatique essent è guttis sudoris congelatis: cū enim illic Argonautæ manerent, in littore se lauabant, strigilibusque corpus fricabant. accipi autem ipse adhuc multos illic huiuscemodi calculos reperiri. qui locum olim fabulæ dederunt. nam dux Reip. nostræ Cosmus locum purgauit: atque inde arce ædificata, quæ portum tueatur, piratas expulit: erat enim portus ille antea receptaculum prædonum, qui magno negotiatorum: oræque totius maritimæ damno illic insidebant. atque in præteruehentes impetum faciebant. Videtur autem historiam hanc, siue potius fictam rem, commenticiamque, sumpsisse Geogra-

phus ab Apollonio Rhodio, qui in quarto libro *Ἀργοναυτικῶν* hoc exponit: canitque Argonautas, relictis Stoechadibus insulis contra Masi-
 » liam positis, eò accessisse. versus ipsius hi sunt: *Στοιχάδας αὐτε λιπόντες*
 » *ἐς ἀβαλίω ἐπέρι Σαρ Νῆσον, ἵνα Φηρίσιν ἀπωμόρξαντο καμύντες Ἰδρω ἄλις: χρῶν*
 » *δὲ κατ' ἀγαλοῖο κέχρω* (Iceloi: ἐν δὲ σόλοι καὶ τούχρα θεσκελα κέχρω. Ἐν δὲ
 » *λιμῶν Ἀργῶος ἐπωνυμίω πεφάτισται*: Admiratione autem dignum est
 Strabonem in secundo libro de Aethalia, Iluáque, vt de duabus diuer-
 sisque insulis loqui: cum tamen certum sit vnam eandemque esse, quæ
 ambobus illis nominibus appelletur. Hæc autem ipsius verba sunt, nō
 magnas insulas Thyreni maris, continenti propinquas, exponentis.
 » *πρόσγεια δὲ ἀθαλία τε, καὶ πλανασία, καὶ Ἰλουα, καὶ τῶνίκου Σα, καὶ προχύτη, ἢ*
 » *καπρία, καὶ λυκασία, καὶ ἄλλαι τοιαύτῃ*. Induceret autem facile vt crederem
 id librariorum errore, culpæque contigisse: nisi viderem Ptolemæum
 quoq; in hoc Strabonem sequi, qui separatim de Ilua & Aethalia scri-
 psit: longéque alias & ipse eas esse existimauit.

Quam aptè Lucretius Varroque, uerbum Aegrotare ad ea transtulerint, in quæ uerus morbus non cadit.

C A P. XII.

MAXIMUM afferre splendorem orationi translationes aptas apertum est, vt nullus ferè alius ornatus tanto opere ipsam expoliat atque illustret. Sunt igitur in antiquis scriptoribus, atque in omni denique sermone, diligenter attendendæ. Lucretius in quarto libro, cum incommoda, in quæ incidunt amatores enumeraret,
 » quæ multa & grauia collegit, inquit etiam: Ξ atque ægrotat fama vacillans, quod uerbum manifestò translatum est, & à corpore animantium ad rem inanimem comportatum, non dici autè facile posset, quanto opere illic conueniat, & quam vim habeat ad uitium illius rei ostendendū. Eodem hoc uerbo *μεταφορικῶς* vsus est M. Varro in x. libro de lingua Latina ad Ciceronem, ita scribens: Sed (vt dixi) hoc genere declinatio in communi consuetudine uerborum ægrotat, & languescit. Sed etiam in primo libro de uita pop. Rom. eodem pacto id usurpat, vt exemplo hoc posito ab Nonio, intelligitur, quo loco quid valeat distrahere, accurate docet. Distractione ciuium, elanguescit bonum propriū ciuitatis, atque ægrotare incipit & consensescere. Plautus, cum idem quod Lucretius significare uellet, & ipse uerbum aliunde sumpsit: quod simile ualde Lucretiano illi est. Ita enim in Bacchidibus induxit Pistoclerum, probum adolescentem, qui tamen in proposito non permanfit: nec refertere potuit illecebris meretricum, loquentem: Ξ quia isthæc lepida sunt memoratu: Eadem in vsu: atque ubi periculum facias, aculeata sunt. Animum fodiant: bona distimulant facta, & famam sauciant. Vt igitur famam existimationemque amatorum ægrotare dictum est, cum se totostradunt libidinibus: ita postulata meretricis, quia sine damno pudoris effici non poterant, probi adolescentis famam sauciare dicuntur.

Somnium

Somnium de interfecto à caupone Megaris, commemoratum à Cicerone, ostenditur legi etiam nunc apud Græcum auctorem.

C A P. XII.

SIN primo libro de diuinatione Cicero, quo loco de diuinatione, quæ somniis constat, agit, duo è Stoicis somnia commemorari solita, scriptisque celebrari, tradit. Vnum de Simonide Lyrico, qui ab eo quem humauerat, vetitus est nauigare. Alterum de interfecto à caupone Megaris. posterius autem hoc his uerbis exponit: Cum duo quidam Arcades familiares iter vnà facerent, & Megaram uenissent, alterum ad cauponem diuertisse: ad hospitem alterum: qui ut coenati quiescerent, concubia nocte uisum esse in somnis, ei qui erat in hospitio, illum alterum orare, ut subueniret, quod sibi à caupone interitus pararetur: eum primò perterritum somnio surrexisse: deinde cum se collegisset, idque uisum pro nihilo habendum esse duxisset, recubuisse. tum ei dormienti eundem illum uisum esse rogare, ut quoniam sibi uiuo nō subuenisset, mortem suam ne inultam esse pateretur, se interfectum, in plaustrum à caupone esse coniectum, & supra stercus iniectum, petere ut mane ad portam adesset, priusquam plaustrum ex oppido exiret. Hoc uerò somnio eum commotum mane bubulco præstò ad portam fuisse, quæsisse ex eo, quid esset in plaustro, illum perterritum fugisse, mortuum erutum esse, cauponem re patefacta poenas dedisse. Tota autè hæc res, parum uariata, exposita est à Græco scriptore, cuius uerba citantur à Suda, ubi exemplis docet ualere quoque *τιμωρεῖν* subuenire, atque opitulari. qui & ipse id memoriæ proditum à Chrysippo inquit. nec tamen de familiaribus duobus, qui vnà iter facerent, loquitur: aut Arcadem illum interfectum esse ostendit. Sed Megarenses quampiam id uidisse in somnis narrat. atque ita rebus nonnullis immutatis: in reliquis autem consentiente Græca narratione Ciceronianæ inquit (adponam enim omnem eum locum: huiuscemodi nanque locos inter se conferre mirifice utile puto, ut quomodo uerba multa sententiæ in Latinum eleganter uertantur, intelligatur.) λέγει γὰρ χρῶσιππος ἐν μεγάροις καὶ ἀχθίω τινα, χρυσοῦ ἰώνω ἐπαγόμενον πεπληρωμένω: ἀπέκλινε δ' ἄρα αὐτὸν πλανασίας δ' ὑποδεξάμενος δ' ἵστῶντα, ἐπὶ σφραγίδας τῶν χρυσῶν: ἔτι ἐμελλερ ἐκκομίζετο ἐφ' ἀμάξης ἀγέσης κόπρου: ὑποκρούσας ἐν ταύτῃ τὸν σπερον σιμῶντος. ἢ τοίνυν ψυχὴ τῆς τεθνεώτος, ἐφίσατο) μεγαρεῖ τινι, καὶ λέγει ὅσα τε ἐπάθε, καὶ ὑφ' οὗ του, καὶ ὅπως ἐκκομίζετο μέλλει, καὶ ἢ τῆς ποίας πύλας. ὃ δὲ ἐν ἡΐουσε βραθύμως τὰ λεχθέντα: κνεφῶος δὲ Διωνασας, καὶ παραφυλάξας, τῆς ἰούγουσ ἐπελάβετο καὶ ἀνίχυσσε τὸν νεκρὸν: καὶ ὃ Μ, ἐτάφη: ὃ δὲ, ἐκολάσθη.

Quod

- » Et quisquam dubitabit, quin huic tantum bellum hoc transmittendum
 » sit, qui ad omnia nostræ memoriæ bella conficienda, diuino quodam
 » consilio, natus esse videatur? ac post: Et quisquam dubitabit quid virtu-
 » te profecturus sit, qui tantum auctoritate profecerit? neque enim ita lo-
 » cutus fuit, vt qui dubitatione illa digna non putaret, sed ne quis ambige-
 » ret. int. errogatio etiam ipsa per se magnam vim habet ad perturbandum,
 » ac statu mentis aliquando mouet aduersarium. Nam Virgilius in 1. 1.
 » Georgicorum multis iam demonstratis, quæ vtilitatem illius studij de-
 » clararent, constitutoque eo, quod ornare voluit, addidit:
 » Et dubitant homines ferere, atque impendere curas?

*Explicatus locus Ciceronis è primo de finibus: declaratumque, cum
 delapsam de caelo dixit, græcum hoc uerbum διοπετής,
 ipsum expressisse.*

C A P. X V I.

- » N primo libro de finibus bonorum & malorum, Cice-
 » ro ita Torquatam, cum rationem Epicuri explicaret,
 » induxit loquentem: Tum verò, si stabilem scientiam
 » rerum tenebimus, seruata illa, quæ quasi delapsa de
 » caelo est ad cognitionem omnium regula, ad quam om-
 » nia iudicia rerum dirigentur, nunquam vllius ratio-
 » ne victi, sententia desistemus. quibus verbis significa-
 » uit Epicuri librum, cuius index erat: *περὶ κριτηρίου ἢ κανῶν*: eius enim quo-
 » que meminit Laërtius. Illi autem libro, cum plurimum tribuerent Epi-
 » curei: atque cum in primis suspicerent, non humano ingenio, sed diuino
 » confectum, ac de caelo delapsum ostendere ipsum volentes, *διοπετής* ap-
 » pellabant. quod verbum manifestò expressit Cicero dicens, delapsum
 » de caelo. nam in primo libro de natura deorū coelestem dixit: hæc enim
 » eius verba sunt: Cuius rationis vim atque vtilitatem ex illo coelesti Epi-
 » curi de regula & iudicio volumine accepimus. Græco verò hoc verbo
 » Græcos Epicureos vsos indicat, quòd ipsorum aduersarij, contemnen-
 » tes eos, qui tantopere admirarentur id opus, tamque grandi nomine ap-
 » pellarent, ipsum hoc vsurparent: vt Plutarchus in commentario aduer-
 » sus Coloten Epicureum: *Ὁν γὰρ Κολώτην ἢ ἄρτιον ἄρτος ἐφαίνετο, καὶ χόρτον,*
 » *ὃ χόρτον, ὅτι τὰς διοπετεῖς ἀνηγνώκει κανῶνας.* Valere autem vnum illud iun-
 » ctum verbum, quod Cicero pluribus expressit, apertum est. Euripides
 » quoque ipso vsus est in graui carmine, & quod egregiè testatur infirmi-
 » tatem nostri corporis, quod carmen ab erudito in primis eodem scripto-
 » re, vitæque nostræ conformandæ studio, non semel citatur: est autem
 » hoc: *Ὁ δ' ἄρτι θάλλωρ σάρμα, διοπετής ὄπως Ἀσηρ ἀπέσβη, πῶδ' ἴμ' ἀφείς εἰς*
 » *ἀθέρα:* *Μικρὸν δὲ σώμα, καὶ μέμημα δαμιόνην.*

Emend.

*Emendata quædam uerba Ciceronis è Timæo conuerso ab ipso, quæ
 nunc apud Nonium leguntur.*

C A P. X V I I.

- » ERTISSE M. Tullium in Latinū sermonem Ti-
 » mæum Platonis notum est: eius autem operis reli-
 » quæ quædam nunc de vniuersitate inscribuntur.
 » antiqui verò Grammatici cum eius libri testimo-
 » nium citant, Ciceronem Timæo dicunt. nam illius
 » libri loci quidam ex iis quoque partibus, quæ perie-
 » runt, ad testimonium vocantur. vt hic ipse à Nonio,
 » apud quem valde corruptus, & contaminatus est. ostendam autem ipse
 » quomodo emendandum putem: necnon verba Platonis, quæ ita M.
 » Tullium reddidisse atque expressisse opinor, indicabo. Nonius igitur
 » in libro de indiscretis generibus inquit, vt in excusis legitur: Curricu-
 » lum neutro genere. Cicero Timæo: Rare igitur & mente diuina ad ori-
 » ginem temporis curris curriculum inuentum est solis & lunæ. Suspicio
 » autem primum tollendam vocem esse curris: quæ manifestò mendosa
 » est, & omnem sensum perturbat. Deinde è primo verbo, & ipso (vt vi-
 » detur) deformato, fieri debere arbitror ratione: vt totus locus ita sincere
 » fortasse, legatur. Ratione igitur & mente diuina, ad originem temporis,
 » curriculum inuentum est solis & lunæ: sic enim restitutus respondebit
 » verbis illis Platonis: *Ἐξ ἕν λόγῳ καὶ διανοίας θεῆς τοικύτως πρὸς χρόνῳ γόνεσι*
 » *ἡλιῶ, καὶ σελεύῳ, καὶ πόντε ἄλλα ἄστρα, ἐπιπύλλω ἔχοντα πλάνητα, εἰς διορισμῶν*
 » *καὶ φυλακῶν ἀριθμῶν χρόνῳ γέγονε.* & quæ sequuntur. in spatio autem illo
 » posita erant, quod nunc inane relictum est apud Ciceronem, cum cir-
 » citer xxx. versuum Græcorum interpretatio defecerit. & (vt liquidò
 » apparet) propinqua erant illi loco, cum conuersio recepta (vt in excusis
 » nunc legitur) ait: Ita vim suam natura conuertit: illa enim quoque in
 » antiquo fidelique exemplari aliter leguntur: Sic enim in illo est: Ita ius
 » natura conuerteret. vt pauca omnino verba desiderentur in medio eo-
 » rum, quæ apud Nonium restiterūt, & initio hoc perturbato, quod apud
 » interpretem ipsum conseruatum est. nam post superiora verba Græca
 » sequitur apud auctorem: *Σώματα δὲ αὐτῶν ἐκάστω ποιήσας ὁ θεὸς, ἐπέθηκεν*
 » *εἰς τὰς περιφορὰς, ἃς ἡ θάλασσα περιόει, ἢ ἐπὶ τὰ ἕσας ὄντα ἑπτὰ: σελεύῳ ἢ εἰς*
 » *τὸ περὶ γῆν πρῶτον: ἡλιῶν δὲ εἰς τὸν δούτερον ὑπὲρ γῆς.* extremorum autem
 » horum verborum interpretatio Ciceroniana apud ipsum salua incolu-
 » misque est.

*Epeum, fabricatorem equi Troiani, coquum
 etiam fuisse.*

C A P. X V I I I.

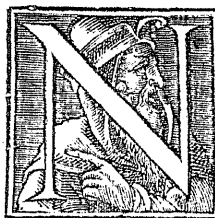
- » P E V S, qui valde celebris fuit equi Durei, quo captum est
 » Ilium, fabrica, tenuiore etiā in studio versabatur: coquus
 » enim erat, & Atridis aquam ferebat: vt testati sunt Græci
 » Latinique Poëtæ, prodentibus hoc memoriæ veteribus
 » auctoribus. nam scripta eorum Poëtarum, quibus id tra-
 » diderant

diderant, periere. M. igitur Varro in septimo libro de lingua Latina inquit : Plautus. Epeum fumificum, qui legioni nostræ habet coctum cibum. Epeum fumificum, coquum, ab Epeo illo, qui dicitur ad Troiam fecisse equum Troianum, & Argiuis cibum curasse. hic enim est ordo horum verborum in antiquissimo libro, cum in excusis exemplum poetæ infra legatur. Meminit sanè Plautus Epei in his fabulis, quæ restant, vt fabri tamen, non vt coqui. hæc nanque verba sunt in Bacchidibus, ab Chryfalo pronunciata: nam ego has tabellas obfignatas, consignatas quas fero, Non sunt tabellæ: Sed equos, quem misere Achiui ligneum. Epeius est Pistoclerus. Athenæus quoque in decimo libro *Δειπνοσοφιστών* de obscuro epigrammate Simonidis agens, vimque illius explicans, commemorat circumferri in fabulis, hoc fuisse munus Epei. Præterea in templo Apollinis pictam fuisse Troianam fabulam, in qua pictura Epeus Atridis aquam fert. quod etiã testimonio Stefichori Poëtæ confirmabatur, qui ita de Epeo in ode quadam cecinerat: *Ὀκταρε γ' αὐτὸν ὕδαρ ἀεὶ φερόντα διὸς κέρα βασιλεύσει.* Cum autem Stefichorus perpetuo ipsum naret regibus aquam tulisse, Athenæusque itidem Atridis munus illud obisse referat, aptius fortasse veriùsque Varro Atridis, quàm Argiuis dixisset: neque enim verisimile est omnibus eius gentis ipsum potuisse ministrare. Animaduertendum etiam, cum equum *Δέριον* ligneum ceteri accipiãt, Euripidem aliud etymon huius vocabuli afferre: putarèque *Δέριον* vocatum, à spiculis armisque, quæ condita in eo erãt: *Δέρα* nanque, affirmantibus hoc etiam antiquis Grammaticis, & *Δέραια*, & *ξύλα* valent. locus Tragici Poëtæ hic est è Troadibus loquente Neptuno, qui prologi personam agit:

- Ο γ' παρ' ἄσι Ⓞ
 Φωνίδς Επειὸς μὴ χαίῃσι Παλλάδι Ⓞ
 Ἐγυῖμον ἵππου τ' ἐν χέωρ ξυωαυόϋας
 Πύργωρ ἔπεμψεν ἄντ' οὐδ' ὀλέθρου βάρ Ⓞ.
 Ὄρεν πρὸς ἀνδρῶν ὕστερων κληθῆ(ε)
 Δέρι Ⓞ ἵππ Ⓞ, κρυπ' ὄρ' ἀμπισχωρ δόρου.

Platanum in agro nostro sua sponte nasci, contra id quod memorie prodiderunt ueteres: Stœchadisque itidem magnam uim apud nos oriri.

C A P. X I X.

NOSTRA hæc regio Romanis hominibus ob asperitatem montium, sylvarumque densitatem, non valde nota frequentatæque erat. quod multis modis intelligi accertò perspicui potest: in aliis enim huius rei argumentis stirpes quoq; non nullæ hîc gignuntur, quæ veteres peregrina esse Italix tradiderunt, Platanum certè Plinius huc importatam ex alieno orbe dicit: ac de illa, vt externa arbore loquitur, & quæ animi causa expetita sit: studiosèque hîc confita: cuius tamen sylua spontè sua nata in agro nostro est. nam cura hominum platanum illæ satæ credi non debent

bent, cum semper nouæ aliquæ illic exoriãtur: locisque vbi nascuntur remotus ab vrbe, & cultura omni delictiore sit. Quod si loca hæc celebrata quondam fuissent, nunquàm latuisset tam grata arbor: & magno studio ex longinquis vsque terris petita. Saltus autem, vbi existunt ingenio eius terræ platanus est propè cõfluentem Sæux & Arni: qui nunc possidetur à sacris virginibus à Rosano vocatis. indeque sumunt multi, qui nobilibus stirpibus delectantur: amœnãque hanc, ac tantopere probatam veteribus, umbram quærunt. Theophrastus sanè in Italia illam inueniri non negat: quamuis raram hîc esse commemoret. Vereor tamen ne de importatis aliunde locutus sit, cum addat nõ videri sedem hanc nostram, terramque eam gignere. Idem autem, quod de Platano, de Stœchade quoque nobili genere herbæ dici potest: cum enim Plinius in insulis tantum eiusdem nominis gigni ipsam tradat, apud nos quoque certis quibusdam locis copiosè nascitur: mons enim Albanus appellatus, non longè à dextro latere Arni in inferiore valle distans ab vrbe spatio x i i. milium passuum plenus ipsius est: ea tamen parte tantum, quæ ad mare vergit. indeque officinæ nostræ petunt: non enim bonitate cedit illi, quod aduectum est à cognominibus insulis. sed etiam magna vis ipsius nascitur in monte, qui inter Pifas, Lucãque interiectus est, Diuique Iuliani nunc appellatur. nomen sanè huic herbæ inditum est à terra, in qua solùm olim nasci credebatur. quod etiam apud nos vulgò retinet. insulæ autem Stœchades è regione Mafsiliæ, ita appellatæ sunt, quod *σολχο* directòq; ordine positæ: à vicinis enim longèq; quõdam florëtibus Græcis nomen habuere. nam Ligures antea eas incoluisse videtur significare Apollonius, qui in quarto libro *Ἀργοναυτικῶν* ita cecinit: *Ἀλλὰ θεὸς πῶς τῆς δεῦ πάρεξ ἁλὸς: ἀμφί τε γαῖαν Ἀἰονίου: νήκουσ τε λιγυρίδας αἰκαλιόν* Στοιχάδιδε, ἀργῶνς περιώγια τέμματα νηὸς Νημερτὸς πάρε. nunc autè amisso veteri nomine, ifole d'eri vocatur, numero tres.

Sententia, qua usus est Cicero pro Ligario, ostenditur acceptam fuisse à Græco auctore.

C A P. X X.

VOD Cicero in peroratione pro Ligario inquit, cõfirmans opulentissimum virum in vsu eius virtutis, quæ propria ipsius videbatur, homines ad deos nulla re propius accedere, quàm salutem hominibus dando, sumptum ab eo fuit è peruulgata voce in Græco sermone: cuius meminit Strabo in x. libro τῶν γεωγραφικῶν, laudans ipsam ac verè dictam affirmans: ait enim: *Εἰ γ' εἴρη καὶ τὸτο, τὸς ἀνθρώπων μάλιτα μεμείδῃ τὸς θεὸς, ὅταν ἀεργετώσιν.* præstantissimum autem est omnium beneficiorum salutem dare. Pro Milone verò in hoc ipso modo loquendi, qui est, proxime accedere ad aliquos: valètque imitari ac reddere illos, lufit Cicero dicēs: Proximè ad deos accessit Clodius, propius quàm tum, cum ad ipsos penetrarèt: cuius de morte tanquàm de cerimoniis violatis, quæritur. quanquàm verius legi, integriùsque puto locū illū sine præpositione ad: & quia ita scriptū offendi in quibusdam calamo exaratis libris:

libris: & quia Priscianus, cuius ætate minus corrupti erant antiqui auctores, ita locum legit.

Institutum quoddam Ceorum, quod literis mandatum est à Cicerone, ostenditur tacitum etiam esse ab Apollonio Rhodio: ab ipsiusque interprete plenius exponi.

CAP. XXI.

N primo libro de diuinatione Cicero moris cuiusdam institutique mentionem fecit, quod haberent incolæ insulæ Cei. Originem verò eius, causamque omnem diligenter explicatam inueni apud interpretem Apollonij in secundo libro *Ἀπολλωνίου*. quam tamen Poëta quoque ipse luculenter persequutus est. Inquit igitur Cicero, simili hoc quod agebat, confirmare volens: **V**t enim Ceos accepimus ortum caniculæ diligenter quotannis solere feruare, coniecturamque capere, vt scribit Ponticus Heraclides, salubrisne, an pestilens annus futurus sit. & quæ sequuntur. Illic autem commemoratur historia hæc. Cùm sidus, canis vocatus, ardore suo cycladas combureret, diuque squalores magni agrorum, sterilitasque extitisset, qui vnam ex illis insulis, Ceo vocatam, incolabant, admoniti ab oraculo, Aristeum Apollinis ac Cyrenæ filium accersierunt à Phthia, qui ascitis quibusdam Arcadibus, eò se contulit, atque illic facellum Iouis Icmæi ædificauit, vt imbres in terram effunderentur: necnon caniculam quoque placauit, legemque fixit, vt Coi quotannis ortum caniculæ captis armis feruarent, atque imolarent ipsi hostias. Vnde etesiæ spirant: quæ æstiuo tempore, maximisque caloribus terræ suauis frigore reficiunt, atque ita Græci liberati sunt magno malo: nec fructus agrorum squaloribus interempti sunt. Verba autem, quibus id quod exponitur à Cicerone, narrauit, hæc sunt: *Καὶ ἡμετέρισε κατ' ὀμιαντὸν τοῖς κωοῖς μεθ' ἄλλων ἐπιτηρέει τὴν ἐπιτολίαν τῆς κωοῦς.* Iisdem autem verisimile est usum fuisse Heraclidem, vnde rem ipsam accepisse se ostendit M. Tullius: nisi quod de armis ille tacet, quæ sumi solita tunc esse Aristei mandato, exponit Græcus ille interpret. nam extremum hoc Poëta quoque breui narrauit: apud quem etiam nulla mentio armorum est: Inquit enim: *ἢ Κέω δ' ἐτι νῦν ἱερῶν δὲ: Ἀπολλέων προσέειπε κωοῦς ῥέεσσι θυκλάς.*

Verba Græca Democriti allata, quæ expressit Cicero in v. Tusculana: maculæque è Latinis sublata.

CAP. XXII.

N quinto libro quæstionum Tusculanarum Cicero, quo loco ignobilitatem vacuitatemque gloriæ docet non esse pertimescendam, id quod constituere volebat, grauis viri, valdeque ab inani hac laude alieni, auctoritate ac testimonio confirmans, inquit, vt nunc in excusis libris legitur: Veni Athenas, inquit Democritus,

tus, neque me quisquam ibi agnouit. abest autem ab antiquo, ac satis fidei exemplari aduerbium id loci, ibi. & sanè suspicor vacare, additumque à quopiam fuisse, qui declarare, quod nulla declaratione egebat, studuerit. intelligitur nanque illud: nec poni illic necessaridè debuit: potius enim superuacaneum & inane esse videtur. in verbis certè Democriti Græcis, quæ expressit Cicero, non legitur quod ipsi respōdeat. illa autem apud Laërtium in vita magni huius Physici leguntur: colligens enim facta vocésque ipsius è commentariis superiorum auctorum Diogenes, affirmat ab illis quoque memoriæ proditum esse: venisse Democritum Athenas, nec studuisse cognosci: vt qui gloriam contemneret. necnon Socratem cognosse, nec ab eo cognitum fuisse. addit autem ipse quoque verba, id ipsum narrantis: *ἤλθον γὰρ φησιν, εἰς ἀθῶνας: καὶ οὐτὶς με ἐγῶνε,* quæ manifestò sunt ea, quæ expressit Cicero.

Grauis sententia M. Drusi, qua tradidit omnes, qui Remp. uiolassent, poenas eius sceleris dedisse, ostenditur in Græco etiam sermone celebrata fuisse.

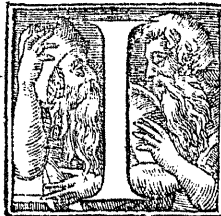
CAP. XXIII.

N Oratore suo Cicero præclaram sententiam C. Carbonis trib. pl. in concione editam, posuit: cùm tamen structuram verborum numerosque ipsius, non grauitatem ponderaret. Dixit autem ille, orationem conuertens ad eum, quem primum id protulisse affirmat: **O** M. Druse, patrem appello tu dicere solebas, sacram esse Remp. quicūque eam uiolassent, ab omnibus esse ei poenas persolutas. Quin igitur hoc honestè verè que dictum sit, nemo dubitat. Rei verò nugatoris ac leui tribuit hoc, vt risum spectatoribus moueret, venustissimus Græcorum comicorum Menander: cùm enim in fabula, quam vocauit *ἀνύσκολον*, induceret coquum mali aliquid à se amolientem, ita eum loqui fecit, simul autem sibi, sociisque eius artis, ille prospexit: *οὐδ' εἰς μάγειρον ἀδικήσας, ἀλλ' ὡς δειφρυγὲν ἱεροπρεπὴς πῶς ἐστὶν ἡμεῶν ἢ τέχνη.* Videtur igitur grauis Romanus cuius, Græci Poëtae sententiam æmulatus esse: illincque translata, vbi minimè conueniebat, in suam sedem comportasse. vel potius: hoc enim magis verisimile est, vetus aliquis Græcus scriptor antea illa, de Repub. loquens, vsus fuerat. vnde ioci causa Menander eam sumpsit: ad studiūque tenue ac fordium transportauit: Vnum enim hoc est eorum, quæ materiam iocorū Comici habent: vt ab accuratis quoque Græcis auctoribus memoriæ proditum est. Latinus autem orator in eodem negotio seruans, tantum vt utilem Reipub. ad seditiososque, ac consceleratos ciues coercendos aptam, exprimere illam potuit.

Exammatum uerbum Catulli, qui contumeliæ causa mulierem ligneam uocauit: declaratumque Græcos quoque par huic uerbum aliquando eodem modo capere.

CAP. XXIII.

Nhendecasyllabo in Furium Catullus, cum noueram eius ligneam uocauit, corpus ipsum durum atque aridum habere (ut opinor) significauit. Alexis quoque Comicus, cuius hic uersiculus legitur apud Athenæum, *Αερολίπαροι: τὸ δ' ἄλλο σὸμ' ἐπέβουλον*, Græca uoce Latine respondente, idem uitiū in hominibus quibusdam notauit: qui cum summa cute nitidi forent, reliquum corpus asperum, ac ligni naturam referens, gerebant. nam iuncta prima uoce illi, quos descripsi, uidentur indicari. Potuit autem id cura studioque obtineri: uix enim aliter fieri uidetur posse, ut qui corporis alias partes duras exustasque habeat, extremo corpore nitidus & quasi uinctus sit. Lucretius quoque, quo loco ingenium amatorum declarat, qui uerbis minuere, atque in bonum conuertere labes corporis suarum deliciarum solent, scribens, *νεύσα* ac lignea, *δορκάς*, idem profecto intellexit: mulierem scilicet, quæ *νεύσων* plena esset: est enim quoque macula formæ *νεύσων*: eademque exarefacto ac duro corpore, appellari ab illis *δορκάδων*: quæ belua gracilis est, & pelle coloribus distincta. Xenophon in *œconomico*, cum fecit Ischomachum Socrati narrantem, quomodo uxori persuaserit, ne fucatis coloribus aliisque huiuscemodi fallaciis uteretur, ut formosior uideretur quam esset, uocauit in ratione suo fallaci exponenda, *δρμούς* *ὑποβήλους*, monilia, quæ solida non forent, sed intus lignum pro auro, lacunasque haberent.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LECTIIONVM

LIBER XX.

Collatus Demosthenis locus cum T. Liuij loco: cum uterque indignationem quandam, stomachumque, generosi animi describeret.

CAP. I.

QVALEM animi motum fuisse docet Demosthenes Atheniensium, quum se deceptos esse à Philippo uiderunt, qui astuta inutilique pace ipsos, ne impedirent conatus suos, auxiliūque ferrent Phocenibus, sopiuerat, talem affirmabat Antiocho esse animū Macedonum regis alterius, cognominis illi, Thoas legatus Aetolorum, cum suaderet ipsi, ut exercitum in Græciam comportaret: ac bellum illic contra Romanos gereret, ostendens non defutura auxilia, sociosque, ad commune malum propulsandum: fremere enim uterque, atque indignari tacite, utrunque dixit: nec pati posse indignitatem illius rei, cum tamen resistere aperte atque erumpere stomachum non possent. Græci oratoris uerba in oratione pro Ctesiphonte hæc sunt, ciues suos alloquentis: *Υμῶν δὲ, ὑποβήλου*
τὰ πεπραγμένα, καὶ δυσχερῆ νοσήσιν, ἢ γὰρ τὴν εἰρήνην ὁμοῦσιν ὡς ἴσθι ἐποιή-
τε μένοι. purgat enim ciuitatem, dignitatemque ipsius defendit, quæ cognito illo malo, remedia ei non adhibuerat: destituta namque ab aliis Græcis ciuitatibus nihil moliri contra tantas Philippi opes sola poterat. In oratione autem Annibalis ad Antiochum Asiæ regem, qui Magnus appellatus est, apud Liuium in xxxvi. libro hæc leguntur: Fremere Philippum, & ægrè pati, sub specie pacis leges seruitutis sibi impositas. Ille quidem ut feræ bestię, uinctę aut clausę, & refringere claustra cupientes, regis iram. uerbis æquabat: diutius enim mansit in stomacho Philippi demonstrando Aetolus ille, ut qui incendere regem eum ad bellum uellet, & omnes undique faces admoueret. nã simile quo usus est,

Z ij

valde rem illustrat, & totam ante oculos ponit. Demostheni autem aliud tunc propositum erat. quare satis ipsi fuit docere iniquo animo id tulisse Remp. nec tamen obuiam ire potuisse. nam alterum argumentū, quo antea ad idem probandum vsus fuerat Annibal, quum inquit: Quæ igitur res mihi fiduciam præbet coniungi nobis Philippum posse vna, communis vtilitas, quæ societatis maximum vinculum est. positum in eadem oratione Demosthenis est, tanquam ab Aeschine vsurpatum: cum insimulans ipsum mendacij fraudisque, verbis illius ipsius positus, ait: Οὐ γὰρ τὰ ῥήματα τὰς δικαιοσύνας ἔφη Βεβαίου, μάλα σεμνῶς διαμαρτυροῦν, ἀλλὰ τὸ, τὰς ἀσπίδας συμφέρειν: συμφέρειν δὲ Φιλίππῳ, καὶ Φωκείοις, καὶ ἑμῶν ὁμοίως ἀπασιν, ἀνακλησίας καὶ ἀβαρύτητος ἀπαλλαγῆναι ἀπὸ τῶν θηβείων. quod enim Demosthenes interiecit, grandibus verbis id ab eo prolatum, diligens animaduersio fuit, atque exagitatio orationis ipsius.

Modus elegans loquendi apud Aeschylum declaratus.

C A P. I I.

Λ Ο Σ Σ Η Σ χάρις valet (vt opinor) apud Aeschylum, vt sunt homines garruli, ac libenter quæ sciunt, loquuntur, nulla etiam proposita vtilitate: locus est in Cœphoris, vbi post cognitionem factam, Electra atque Orestes inter se loquuntur, ac soror fratri gratulatur, stimulosque ipsi ad viciscendū patrem adhibet: Orestes autem à Ioue opem petit, precaturque, vt propicius illi facinori adsit: in hoc enim sermone, cum commoti animo, vocem aliquantum extulissent, admonet chorus, vt temperantiùs agant, vocemque cōpescant, ne quis exaudiat: ac, quod illis perniciem afferret, omnia regnum illic obtinentibus aperiat, nō inimico sanè animo: neque enim domi erat, qui odio ipsos prosequeretur, sed libidine loquendi, ac nouas res enunciandi. Verba grauis Poëtæ hæc sunt, à choro, qui constat è veteribus ancillis Clytemnestræ, edita: Ω πάϊδες, ὦ σῶτῆρες ἑσίας πατρὸς Σιγᾶθ', ὅπως μὴ πεύσῃαι τις ὦ τέκνα, Γλώσσης χάρις δὲ πάντ' ἀπαγγέλη τάδε Πρὸς τὸς κραισῶνας.

Disputatum de parte loci illius in epistola ad Atticum, quo narrat se multis acutis uocibus Clodium in Senatu fregisse.

C A P. I I I.

COVRATE videndum est quid intellexerit Cicero verbis his, quæ in altercatione quadam cum Clodio dixit, vt ipsemet in epistola ad Atticum narrat: nam quomodo nonnulli interpretati sunt, non verū puto, nec recipi oportere: Surgit pulchellus puer, obiicit mihi me ad Baias fugisse: falsum, sed tamen, quid huic simile est inquam, quasi dicas in operto fuisse. Quid inquit

inquit homini Arpinati cum aquis calidis: narra inquam patrono tuo, qui Arpinatis aquas concupiuit: nosti enim Marinas. Posteriore igitur ioco (nam sensus prioris apertus est) significat aquas Arpinates dicens, calidas aquas, possessas ab Arpinate homine, quod tamen cum obscurius esset, quasi declarat, addens: nosti enim Marinas, ita appellans possessas olim à C. Mario. Marinas nanque inquit pro Marianas: ita enim quoque veteres locutos testantur Grammatici. à Mario enim, Marinus & Marianus: vt ab Hirtio, Hirtinus & Hirtianus: ab Antonio, Antoninus & Antonianus: eadem enim est ratio omnium huiuscemodi nominum. Agrum autem in illis locis habuisse C. Marium, in quo calidæ aquæ erumperent, memoriæ prodidit Plutarchus in ipsius vita, narrans cum eligendus esset imperator contra Mithridatem, populisque diuisus esset (pars nanque ciuium Marium ipsum gerere id bellum cupiebat: pars autem L. Syllæ fauebat) qui aduersabantur Mario, in comitiis dicere solitos, iuberetque, vt ad Baias iret: atq; illic aquis calidis se foueret, senio ac morbo confectus, vt ipse quoque aiebat. adiungit enim: Erat enim illic Mario propè Misenum magna domus, quæ deliciis abundaret, victusque haberet molliores, quam viro conueniret, qui tot tantæque res bello gessisset. nonnulla præterea addit, quæ hic necessaria non sunt: valent autem ad ostendendam villæ illius amœnitatem, & luxuriam eorum temporum, quæ exiguo interuallo mirum quantum creuit. Purgat igitur se Cicero, narratque, si ad Baias etiam fuisset (quod tamen inficiari poterat: falsum nanque erat) non tamen, quamuis Arpinas esset, se fecisse rem absurdam. cum C. Marius & ipse Arpinas, durusque in primis homo, illic tamen fundum habuerit. nam quod iubet illū querere id à patrono suo, qui docere poterat non esse nouum Arpinatem hominem eò venire, cum Arpinates aquas, quarum C. Marius quondam dominus fuisset, concupiuisset, pertinet hoc ad eum quoque vuluerandum: manifestoque ipsum tangit. Quem autem intelligat, non ausim affirmare: suspicor tamen Q. Fulvium Calenum: is enim Clodium præcipue tunc adiuuit, quod testatur etiam Cicero in v i i i. Philippica, nec non Asconius Pædianus. Ipsum tamen, aut alium, exarsisse desiderio huius villæ, nusquam legi: nec mirum est rem tam tenuem literis non mandatam.

Demetrii Pharij uox acuta commemoratur, qua confirmauit utilitatem iniusti sui consilij, dati Philippo Macedoni.

C A P. I I I I.

DEMETRII Pharij uox nefariam cōmemorat Strabo: vtilem tamen magnopere (vt putabat) illi cui consilium dabat: cum enim in v i i i. libro γεωγραφικῶν doceret urbem Messeniorū similem esse Corintho (nam editus, præruptusque collis imminet ambobus oppidis: cōmuni muro cum ipsis cinctus, arcis naturam habens, quorum alter vocatur Ithome: alter verò Acrocorinthum) addidit: Vnde aptè videtur Demetrius Pharius dixisse, cum horum

taretur Philippum vt ambas has vrbes præfidiis firmaret, si Peloponnesus cupidus esset: ambobus enim, inquit, cornibus bouem tenebis. cornua vocans Ithomem & Acrocorinthum: bouem autem Peloponnesum. Animaduertendum autem quamuis in excusis Strabonis libris legatur: «*ὅτι δὴνείας δὸνεί Δημήτριος ὁ φαληρέως πρὸς φιλιπποῦ ἐπέμυ.*» me tamen non temere à Demetrio altero id dictum protulisse: arbitror enim negligentia librarij pro φαρήσιος, φαληρέως factum esse: præsertim cùm cognomina hæc plerunq; præcisè scribi solerent: vt ea de causa postea nomen celebre pro ignotiore captum sit. nam tempora etiam repugnant multò enim antea quàm Philippus hic regnaret, Phalereus mortuus erat. Demetrius autem Pharius, vt narrat in I I. libro Polybius, cùm victus esset in acie à Romanis, relictis locis, in quibus regnabat, cõfugit ad Philippum Macedonem. Apud quem reliquum vitæ tempus degit, cùm paulò post hoc cõsiliu datum interfectus sit. Pharos autem, vnde ille vocatus erat, insula erat contra Illyrium. de ipso autem Illyriisq; triumphauit L. Aimilius, paulò antè quàm Annibal in Italiam irrumperet. Quod autem mendum apud Strabonem esse declarat, auctoremque omnino fuisse illius vocis, quem dixi, Polybius in VII. libri excerptis, idem exponens, manifestò ipsi eam tribuit: narrat enim re diuina facta, cæsísque hostiis, cùm vt moris erat, exta ad regem comportata essent, ipsum sumptis illis in manus, cùm inclinato capite aliquantum stetisset, interrogasse porrectis illis, Aratum, quid ei viderentur significare vtũ arce ipsa, in quam vt socij amicique Messeniorum venerant exire: an ipsam tenere: illicòque Demetrium hunc, qui præsens aderat, quamuis id ex eo quæsitum non foret, sua sponte dixisse: Si auguris animũ mentemque habes, celerrimè iubent exire: si verò regis strenui, seruare: ne si nunc è manibus tibi illam elabi sines, quæras frustra postea occasionem illam occupandi. cuius consilij eandem rationem obscurè reddidit, quã suprà è Strabone indicauim. adiungit autem Polybius quid Aratus, à rege interrogatus, an illa ipsa probaret, responderit: qui vt vir grauis deterruit ipsum subtiliter à fide violanda, ad quam rem per se inclinatus videbatur. Verba autem Polybij hinc ponam. quibus idem ferè quod

» Strabo exponit: «*Ὁ δὲ Δημήτριος αὐτὸν ἐκ τῆς προβεβηκυίας, εἰ μὲν μάν-*

» *τεως φρόνας ἔχεις, ἐφη ἐκχαρῆν τὴν ταχίστην: εἰ δὲ βασιλέως πραγμάτικόν, τή-*

» *ρῆν αὐτὴν, ἵνα μὴ νῦν ἀφ᾽ ἐσθλῆς ἕτερον ἐπιτήδειον κενόν: οὕτω γὰρ ἐκαστῶν τῶν*

» *κεράτων, κρᾶτῶν μόνως ἀρ᾽ ὑποκείριον ἔχεις τὸν βούρ. ἀντιβῆμεν ὅτι τὰ μὲν*

» *ρατα, τὸν μὲν θανάτου καὶ τὸν ἀντροκρίνον: τὴν δὲ πελοπόννησον, τὸν βούρ.*

Nutræ

Nutrices eleganter appellatas à Catullo papillas, cùm inquit: Nutricum tenus: improbèque fecisse, qui id uerbum inde eijcere conati sint.

CAP. V.

» **L**EGANTER admodum eruditus Poëta Catullus nutrices vocauit mammas papillasq; vbi in nuptiis Pelei ac Thetidis doctissimo carmine celebrandis, cecinit: Illaque atque alia viderunt luce marinas Mortales oculi nudato corpore nymphas, Nutricũ tenus extantes è gurgite cauo. cũ enim nutrices plerunq; dicantur à τροφοί, partes corporis earum, quibus vtuntur in eo munere fungendo, infantibusque alendis, aptè videtur & ipse illo nomine appellari posse, quod translationis genus est. nec tamen desuerunt, qui, huiuscemodi concinnitatum ignari, quibus Poëtæ ornare sua scripta consuerunt, tentarint inde verbum hoc exturbare: aliudque minus illic aptum, eò inculcare: tanta est licentia imperitorum, cui omnibus viribus resistendũ est. nutricum autem tenus inquit, vt Lucretius, laborum tenus. μέγρι Græci eodem casu seruato, dicunt. vt Plato in XI. libro de legibus loquitur, vbi de idoneo tempore celebrandarum nuptiarum præcipit, huius enim quoque rei iudicem existimatorẽque esse vult, qui nudis maribus spectatis, foeminis autem vsque ad umbilicum nudatis, de hoc statuatur. Verba hæc politissimi scriptoris de ea re sunt: τὴν δὲ τῶν γάμων χρόνον συμμετρίαν καὶ ἀμε-

» *τρίαν ὁ δὴνας οὐσιῶν, κρινέτω γυμνὸς μὲν τῶν ἀρσένων: γυμνὰς δὲ ὀμφαλοῦ*

» *μέγρι θεώμεν ὅτι τὰς γυναικας.*

Quid valeat ἐν χῆς ἀξία διαπράττεσθαι apud Isocratem: quibusque uerbis Cicero idem dicere uideatur.

CAP. VI.

» **M** pro lege Manilia de Mithridate rege loquens Cicero inquit: Itaque tantum victus efficere potuit, quantũ incolumis nunquàm est ausus optare. Itẽmque post, vbi de Cn. Pompeij felicitate differit: Hoc breuissimè dicam, neminem vnquàm tam impudẽtem fuisse, qui à diis immortalibus tot & tantas res tacitus auderet optare, quot & quantas Dij immortales ad Cn. Pompeium detulerunt: videtur expressisse, quod Græci dicunt, ἐν χῆς ἀξία διαπράττεσθαι: sic enim locutus est Isocrates in Panegyrico, accusans Græcos, quòd turpem ignominiosamque pacem cum rege Persarum fecissent: cùm, si viri, esse, ferrèque magno animo incommoda belli voluissent, licuisset illis efficere res, quæ potius à Diis optanda fuissent, quàm humanis opibus effici posse speranda. Ait igitur ἔδωκεν ἐν χῆς ἀξία διαπράττεσθαι. Necnon in libro, quem misit ad Philippũ Macedonem, quo loco de rebus gestis illius, & quantopere in regno

fuo augendo felix fuisset, parens consilii Græcorum, qui cum eo viue-
 » bant, loquitur: *Αλλ' οἷς ἐκείνῳ ἀνακονοῦμεν ὅτι ἐλάττω τὴν βασιλείαν πε-*
 » *ποιήσων, ἀλλ' ἐν χῆσι ἄξια διαπέπρακται.* Plato verò, quod huic par simileque
 » est, *ἐν χῆσι ὁμοία* dixit, significans res, quas possumus potius taciti optare,
 » quam aperte expetere. è v. i. enim libro de Rep. hæc ipsius verba sunt:
 » *Οὕτω γὰρ ἂν ἡμεῖς διδάσκωμεν καὶ ἀγαλόμεθα ὡς ἄλλως ἐν χῆσι ὁμοία λέγουσιν.* eodē
 » quoque pacto locutus est Cicero pro L. Flacco in Asclepiadem testem
 » dicens, turpiter mentientem: Quantum sibi ablatum homo impuden-
 » tissimus dicit, tantum nunquam est ausus, vt haberet, optare. Significat
 » igitur optare, precari à Diis immortalibus: & à superiore viro, maiorisq;
 » dignitatis, petere: vt vsus etiam hoc verbo est M. Varro, cuius verba hæc
 » leguntur apud Nonium, quamuis corrupta, ac miserum in modum di-
 » laniata. eo autem libentius exemplum hoc posui, vt doctissimi scripto-
 » ris eodem tempore locum elegantem purgarem. Ait igitur ille in Mar-
 » cipore. Et Diogenes *κωμικός*, qui ab Alexandro rege iussus optare, quid
 » vellet se facturum. In exemplaribus autem Nonij legitur pro voce illa
 » *κωμικός* qui amicos, aded omnia plena mendarum sunt. nam huiuscemo-
 » di Græcæ voces more Græcorum, eiusque sermonis ratione scribi so-
 » litæ erant: vt è superiore loco, quem restitui eiusdem auctoris, necnon
 » ex hoc etiam intelligi potest. Commemorat autem Varro verbis illis,
 » quamquam sententia plena nō est, quod Cicero quoque in v. libro Tu-
 » sculanarum hoc pacto narrauit. At verò Diogenes liberius, vt Cynicus,
 » Alexandro roganti, vt diceret, si quid sibi opus esset. Nunc quidē pau-
 » lulum inquit à Sole: offecerat videlicet apricanti.

*Quæ fuerint à χῆσι in theatris appellata: correctusque Vitruuij lo-
 » cus in excusis libris deprauatus.*

CAP. VI I.

MAGNO studio efficere solitos veteres, vt theatra re-
 » sonarent, histrionumque voces ad aures spectatorū
 » auctiores, clarioresque accederent, & testimoniis
 » eruditorum scriptorū, & vestigiis antiquorū thea-
 » trorū intelligitur. Id quoque significauit in epistola
 » quadam ad Q. fratrem Cicero, cum de Asia prouin-
 » cia, quæ ab illo regebatur, vt de teatro quodam lo-
 » queretur: in qua quid fieret, vocibus eorum hominum celebratum, Ro-
 » mam vsque portaretur. Verba eius hæc sunt: Natura autem ita resonans,
 » vt vsque Romā significationes vocēsque referantur. Vasa igitur quæ-
 » dam ærea in eorum cellis collocabant summa cum ratione, quæ hoc
 » ipsum præstarent. illa autem inde à χῆσι vocabant: ostendit enim nomen
 » hoc ipsum eorum munus: vnde etiam quam Latini imaginem præcisè
 » dixerunt, iidem à χῆσι appellabant. Eorum autem vasorum meminit plu-
 » ribus locis Vitruuius, quanquam semel corrupto loco imperitorum au-
 » dacia, vt puto, verbum hoc inde deletum sit aliudque Græcum itidem
 » verbū, non tamen illic quadrans, pro illo positum, est autem is in quinto
 » eius

» eius operis libro. Cum enim nunc in excusis legatur: Vt enim organa in
 » æneis laminis, aut corneis diefi ad chordarū sonituum claritatem perfici-
 » ciuntur sic theatrorū per harmonicam ad augendā vocē ratiocinationes
 » ab antiquis sunt institutæ. corneis à χῆσι legi debet, vt scriptum ferè in-
 » ueni in antiquissimo & fidelissimo exemplari. nam diefi, quæ diefis quid
 » sit, & à Vitruuio ipso non multò post, & ab iis qui de arte musica scrip-
 » serunt, accuratè traditum est, locum hîc habere non potest.

*Sallustij sententia quædam de bello Iugurthæ dili-
 » genter ponderata.*

CAP. VIII.

SALLUSTIVS, quod inquit de Bello Iugurthino,
 » quo loco de discordiis ciuitatis accuratè copiose-
 » que disputat. Nam vbi primū ex nobilitate re-
 » perti sunt, qui veram gloriam iniustæ potentæ an-
 » teponerent, moueri ciuitas, & dissensio ciuili, quasi
 » permittio terræ oriri cœpit. videtur extremis his
 » verbis respexisse ad peruulgatam vocē nefarij ho-
 » minis, qui se mortuo dixerat nihil sua interesse, quid de orbe terrarum
 » fieret, atque optarat, vt terra igne permisceretur. Verbis autem Græcis
 » tam scelerata sententia edita, est hæc: *ἐμοῦ θανόντι ὅ γὰρ μιχθήτω πῦρ.* quā-
 » uis Sallustius cū quo permisceri, ac confundi terram voluerit, nō addi-
 » derit, sed permissionem tantum terræ appellarit: terram, vt opinor in-
 » telligens, vniuersum hunc ornatum rerum, ac mundum ipsum: siue igitur
 » id exprimere voluit: siue potius quod vulgò dicimus, omnium rerū
 » tanquam Chaos quoddam fieri. Eodem autem verbo Ciceronem vsū
 » esse, cum *συγκύβην* exprimere vellet in versu Aristophanis Comici no-
 » tum est. Inquit enim fulgere, tonare, permiscere Græciam. narrat igitur
 » Crispus cum ex nobilitate, quæ antea concors plebem premebat, ali-
 » qui extitere auctores plebi, ducēsque, vindicandi se in libertatem, ciui-
 » tatem omnem commotam: exortamque esse ciuilem dissensionem, quæ
 » ob magnitudinem imperij imitaretur permissionem terræ, ac confusio-
 » nem omniū rerum. estque sine dubio hæc *ὑπερβολή* quædam: nullo enim
 » modo magnitudinem illius incommodi exprimere potuit, & ante oculos
 » ponere, quot quantorum malorum res illa origo causaque foret. Si-
 » milis autem ac par huic, sententia edita est à M. Varrone de vita Populi
 » R. libro IIII. accusante ambitionem quorundam improborū ciuū:
 » sitimque ingentem consequendorum honorum in ciuitate: qui vt desi-
 » derio illo suo potirentur, nulli rei parcerent. Verba ipsius à Nonio Græ-
 » matico citata, hæc sunt: & ipsa manifesto *ὑπερβολικῶς* prolata. Tanta por-
 » rò inuasit cupiditas honoris plerisque, vt vel coclum ruere, dummodo
 » magistratum adipiscantur, exoptent.

Purga

Purgatus locus in epistola Horatii ad Clau-
dium Neronem.

C A P. I X.

» **D**ARVA scripturæ macula corrumpit elegantem mo-
» dum dicendi apud Horatium, & quo sepe usus est M.
» Tullius: in epistola enim qua commendauit Septi-
» mium sodalem suum Claudio Neroni, scripti quos
» vidi libri, satis vetusti fidelisque, ita habent: Nam
» cum rogat, & prece cogit, Scilicet vt tibi se laudare &
» tradere coner. nō vt formis excusi, in quibus est: nam
» me rogat. locum autem deprauatum puto ab audaci aliquo & imperito,
» qui non videret respondere hoc alteri coniunctioni, quæ infra in quin-
» to epistolæ versu posita est, vbi inquit: Munere cum fungi propioris
» cenfet amici: duo enim poscebat Septimius, ac precibus ab Horatio im-
» petrare studebat, vt se fortunato viro laudaret, ac traderet: præterea stu-
» dio suo faceret, vt honestum aliquem locum apud eum obtineret. mo-
» rem autem fuisse veterum, elegantiorum scriptorum, vt in huiuscemo-
» di partitione ita loquerentur, ac cum & tum dicerent, constat: quem
» etiam studiosi Ciceronis, imitatoresque orationis ipsius, nunc retinent.
» Huiusmodi autem quoque mendas è tam polito Poëta delere non inu-
» tile puto, quamuis illæ sæpe maioris momenti sint, quam videantur:
» quod huic ipsi fortasse contigit: nam quam vim habet alterum cum su-
» blato priore, non facile intelligitur: contra (si ita legitur) sententia plana
» elegantique admodum est.

Disputatum accuratè de duobus Catulli locis in carmine
de Bercynthia & Atti.

C A P. X.

» **D**E VOLUIT lactes acuto sibi pondere silicis, versus
» hic è Poëmate Catulli de Bercynthia & Atti, val-
» de mihi suspectus est: atque id duabus de causis: &
» quia numerus aptus non est: neque enim recipit se-
» cunda sedes eius carminis spondeum: continentis-
» que quattuor productæ syllabæ celeritatem ipsius
» impetumque morantur, & quia discrepat secundum
» eius verbum à vetere lectione. nam quin. notio eius nominis illic qua-
» dret, elegantique lactes, pro testibus. poni potuerint, non inficiarer: hu-
» iuscemodi enim quiddam in eadem re significanda, quamuis hoc ipso
» verbo usus non sit, pronunciauit etiam Plautus in Milite: Vide vt tibi
» istic sit acutus Cario culter probè. Quin iam dudum gestit mœcho hoc
» abdomen adimere. Hoc igitur adnotare volui, si fortè vestigiis ipsius
» indicatis, vera lectio indagari ab aliquo possit: cum enim doctissimum
» mihi

» mihi atque elegantissimum hoc carmen videatur, puto studiosos omnes
» illi purgando operam dare debere. Vt autem nunc passim in impressis
» legitur, arbitror à correctore quoquam restitutum esse, qui vitium peruul-
» gatae lectionis intelligens, ita emendare, rem ipsam secutus, voluerit: ei
» autem libenter assentiret, nisi liberè nimis ille ab antiqua scriptura di-
» scessisset: rationemque versus contempsisset, qui in secunda sede iam-
» bum aut tribrachyn poscit, vt diligenti animaduersione huius pusilli
» Poëmatis intelligi potest: & Terentiani quoque, qui accuratè scripsit
» de metris, auctoritate. In libris autem, qui primis temporibus huius in-
» uenti excusi sunt, legitur, lectas. ipse verò plures vidi calamo exaratos,
» in quibus aut iletas, aut illetas, scriptum est. sed in quibus etiam illectas
» esset, offendi. verbum autem id, quod vitiosum puto, aut vna producta
» syllaba constare debet, aut duabus correptis, vt ita efficiatur, aut iam-
» bus, aut tribrachys. Nam quod ausi sunt quidam primum quoque huius
» versus verbum immutare, ac pro deuoluit, deuellit scribere, magnopere
» peccasse illos arbitror, qui certam, atque elegantem lectionem tentarint,
» ac sine causa emendare volentes, deprauarint. Inquit enim hic doctis-
» simus Poëta à consequenti deuoluit, pro amputauit. significans testes
» ipsos abscissos, in terram deuolutos. quo verbo etiam usus est in iambo
» in Rufam Bononiensem, sordes ipsius mendicitatemque accusans: Quū
» deuolutum ex igne persequens panem, A semiraso tunderetur vltore.
» Versum præterea eiusdem Poëmatis, quo loco virilitate iam orbatus
» Attis comites hortatur, vt Deam illam colant, cuius ritus probat: ait-
» que, vt in excusis pluribus libris legitur. Hilarate ære concitatis erro-
» ribus animum, corruptum arbitror. Quomodo autem emendari posse
» putem, quibusque rationibus ductus, nunc indicabo, vt si iudicium meū
» eruditus probeur, tollatur hæc macula è nitidissimo carmine. Suspicio
» igitur ita legi debere, duabus vocibus aliquantum variatis: Hilarate
» heræ citatis erroribus animum. in priore autem verbo restituendo con-
» iecturam sequutus sum: versus enim ratio docet illic vitium esse: postu-
» lat nanque sedes ea iam-
» bum, aut tribrachyn: habet autem in peruulga-
» ta lectione trocheum. si verò (vt ego ostendi) legatur, suus numerus ipsi
» reddetur. Facile autem labi potuit librarius in describendo, ob similitu-
» dinem soni, in deprauata hac Latini sermonis pronuntiatione. Quod
» verò sublata præpositione, quæ in excusis huic verbo accreuit, citatis
» lego, mecum in hoc habeo quædam scripta exemplaria: nisi autem pella-
» tur inde pars illa, versus deprauabit: illic enim quoque iam-
» bus requi-
» ritur. Animaduertendum autem (quod non indiligentem lectorem
» posset perturbare) post comma statim loco pariambi, qui pes breuibus
» duabus constat, politam esse productam syllabam: cum enim duobus
» ipsa temporibus constet, videtur vicem duarum breuium subire, quæ &
» ipsæ par interuallum habet. pluribus autem locis in hoc Poëmate idem
» commisit Catullus, vt quarto etiam ab hoc versu, necnon xvi. cum ceci-
» nit: Rapidæ ducem sequuntur Gallæ propero pede: aliisque itidem nō-
» nullis. Quod tamen Terentianus, cum legem huius carminis ostēderet,
» quæque pedū immutationes fierent, doceret. non adnotauit. Sed nul-
» la veriora præcepta huius rei esse possunt, quam obseruatio huius car-
» min

minis, à doctissimo Poëta summo artificio conscripti. sententiæ autem ipsi magis (nisi fallor) quadrata hæc lectio, quam esse hanc opinor: vt iubeat ipsos tripudiis, effusisque cursibus, exhilarare mentem Cybeles, quam heram vocat eadem ratione, qua ipsæ famulæ vocabantur. Sed in penultimo quoque totius Poëmatis versu hoc ipso nomine Poëta ipsam appellat: cum directa ad eam oratione, precatur, vt se suosque omnes ab hoc insaniam genere tueatur, atque inquit: Procul à meca tuus sit furor omninis hera domo.

Ratio accuratorem magistrorum explicata in aliquibus expolientis, quam egregie expressit Terentius.

CAP. XI.

LEGANTER expressit Terentius Adelpis morem diligentium præceptorum, qui exemplis aliorum vtuntur in his, quos ornare volunt, instituendis: nec solum ostendunt eos, qui recte se in eo munere gerunt, vt ad eos imitandos incendant: verum etiã eos qui labuntur, ac peccant, vt discant vitia declinare, & quãtũ possunt, inde se remouere. Induxit igitur Demeam rationem hanc omnem callido seruo, qua fingebat filium, ita exponentem: Nihil prætermitto: consuefacio, denique. Inspicere tantumquam in speculum, vitas omnium Inbeo, atque ex aliis sumere exemplũ sibi. Hoc facito. Recte sanè. Hoc fugito. callidè. Hoc laudi est. Isthæc res est. Hoc vitio datur. Probissimè. Plutarchus quoque in Demetrio commemorat Ismeniam Thebanum, summum tibicinem, doctoremque accuratum eius artis, cum monstrasset discipulis, & qui bene, & qui malè tibiis vtentur, solitum dicere: sic vti tibiis oportet: contraque sic vti minime oportet: vtrunque enim diligenter notatum, perfectum absolutumque artificem reddere potest. Aristophanes quoque in fabula, cui ab auibis nomen imposuit, cum lepide vtilitates, quæ ab eo genere caperentur Pisthetarum enumerantem induceret, in aliis etiam posuit beneficium illarum nautas tutò nauigare. Indicare enim aues vtrunque tempus, si quæsitum ex ipsis sit, & cum vela danda sunt, & cum è portu nõ exeundum. inquit enim: Προερεῖ τις ἀεὶ τῶν ὀρνίθων μετ' ἄνομελόν περὶ τῆς πλοῦ Νυκὶ μὴ πλεῖ. χαμῶν ἔσαι: γυνὴ πλεῖ, κέρδι' ἐπέσαι.

Quod Cicero apud Agathoclem in historia legit de Amilcare. Pænorum duce capto, idem Diodorus Siculus ostenditur memoriæ prodidisse.

CAP. XII.

IN primo libro de Diuinatione Cicero, quo loco somnia sæpe vera esse, atque exitum habere multis exemplis confirmat, hoc etiam ponit: Apud Agathoclem scriptũ in historia est, Hamilcarem Carthaginensem, cum oppugnaret Syracusas, visum esse audire vocem se postridie cœnaturum

turum Syracusis. Quum autem is dies illuxisset, magnam seditionem in castris eius inter Pœnos & Siculos milites esse factam. quod quum sensissent Syracusani, improuisò eos in castra irrupisse: Hamilcaremque ab his viuum esse sublatum. ita res somnium comprobauit. Totum autem hoc, quod breuiter narrat, exposuit accuratè Diodorus Siculus in x. libro historiarum: qui tamen nonnullis rebus à Cicero discrepat: neque enim in somnis ostendit Hamilcarem vocem illam audisse, quæ diceret cœnaturũ ipsum postridie Syracusis, sed vatem inquit inspectis extis hoc affirmasse: nec incommodũ id acceptum ob seditionem in castris factam. Sed cum opportunum locum occupare vellet, eoque noctu cum exercitu accederet, atque iter, quod eò ducebat, angustũ asperumque foret, ab incondita turba lixarum, quæ exercitum comitabatur, tumultum excitatum: præsidium autem Syracusanorum, quod eò antea missum fuerat cognitò cõsilio hostium, auditaque trepidatione aduersariorum, fretũ loco, cognitioneque viarũ, in perturbatos illos irruisse: ac partem eorum concidisse, partem autem è præruptis rupibus, præcipites egisse, vt cum multi etiam ab equitibus conculcati pressique sint, magnã cladem acceperint Carthaginenses. viuum autem Hamilcarem non à Syracusanis, subitò ex oppido egressis, sublatum esse, sed ab illis ipsis captum ac Syracusas comportatum, vnde vox auguris comprobata sit: addit enim ad extremum: *Ανεμικνήσκοντο δὲ καὶ αὐτὸς καὶ τῆς μάχης φωνῆς: δὲ ἐφικον αὐτὸν εἰς τὸν ὑπερῶνα εἰς Συρακοῦσας δεσπνήσαν. Quod etiã initio eius narrationis his verbis indicarat, docens eum voce illa confisum, statuisse agredi, quod cum loci illius potitus esset, sperabat se satis tutò tentaturum. Εὐθὺς δὲ καὶ προσάλλειν αὐτὸν ἐφῆκε τοῖς τῶν ἄλλων διεγνώκει, τῆς μάχης εἰρηκότα αὐτὸν καὶ τὸν ἐπίσκειψεν τῶν ἰερῶν, ὅτι τῆ μετὰ τούτων ἡμέρα πάντως εἰς Συρακοῦσας δεσπνήσει.* Animaduertendum autem est, cum Agathocles illo ipso tempore in Sicilia regnaret, eodem nomine vocatum etiam fuisse historiæ scriptorem, qui tamen in longinqua terra natus esset, vnde se id accepisse Cicero testatur. eius verò Athenæus quoque mentionem fecit in x. libro *Δεινοσοφιστῶν* his verbis: *Μνημονοῦναι δὲ αὐτῶν Αγαθοκλῆς ὁ κυζικεύς ἐν τρίτῃ τῶν περὶ αὐτῶν.*

Quid ualeant uerba illa in epistola ad Trebatium: Manibus gypsatis: mosque ueterum traditus, qui noctu hostes aggressuri, & arma, & uestimenta gypso illinebant.

CAP. XIII.

ACCURATE videndũ est quid valeant in epistola Ciceronis ad Trebatium, uerba hæc, sumpta (vt opinor) è Medea Ennij: Quibus illa manibus gypsatis per sua sit, ne sibi vitio illæ verteret, quod abesset à patria. Neque enim quicquam apud Euripidem inuenitur, vnde fabula expressa est, quod Medæ manus, partemve vllam corporis, hoc aut illo colore tinctam fuisse, aut alio modo affec

affectedam ostendat. ipse sanè arbitror significare verbis illis Ennium voluisse pulchritudinem corporis, candoremque: atque illum quidem fucatum, industriâque adiutum. nam gypsi candor eximius est, quod docet etiam Plato in Phædone, quo loco inducit Socratem fabulam exponentem: ac terræ faciem variâ, si è superiore loco spectetur, distinctamq; pulcherrimis coloribus, describentem. Inquit enim: *Τὴν δὲ, ὅση λουκή, γύψου ἢ χιόνος λουκήσθαι.* nam hæc etiam materia vfos veteres in se armisq; suis dealbandis, cum aggredi noctu hostes volebant vt suos ab aduersariis dignoscerent, testatur Herodotus in Vrania: cum incōmodum, quod acceperant Thessali à Phocensibus, astuto hoc consilio, cuius auctor fuerat augur Tellias Eleus, exponeret. Verba eius hæc sunt: *Τυφώσας ἀνδρας ἐξαικοσίους τῶν φακίων τῆς ἀρίστου: αἰσίου τε τεύτους, καὶ τὰ ὄπλα αἰσίου. νυκτὸς ἐπεθίκατο τοῖς θεογαλοῖσι, προείπας αἰσίοισι τὸν ἀρμὴ λουκήανθισσῆα ἰδωνῆαι, τῆσιν κείναι.* Eandem autem rem commemoravit Pausanias initio libri x. quo res Phocensium tradit, & ipse materiæ huius mentione facta: inquit enim: *αἰσίοι τε ἀλλήμιμνοι γύψου, καὶ ἀδεδυκότες ὄπλα λουκὰ ἐπὶ τῆ γύψου.* notum autem est nostra ætate, cum huiuscemodi aliquid fit, tunica linea armis imposita milites eundem colorem, eadem de causa, repræsentare solitos. à quo genere vestimenti nocturnæ illæ etiam, furtiuæque pugne, hodie appellantur. Apud Athenæum quoque locus Ergæ Rhodij è commentariis, quos scripsit de patria, legitur, vbi narrat Iphicium astutè imposuisse Phœnicibus, qui ante Græcos Rhodum tenebant: cum enim oraculum illis editum foret ipsos eam terram possessuros, vsque ad id tempus, quo corui albi facti fuerint, & in crateribus pisces apparuerint, vtrūque callidè ipsum, dolòque vsum, effecisse: in coruis autem dealbandis hac re vsum ipsum docens, ait: *Ὁ δὲ ἴφικλος, κόρακας θηροσίτας, καὶ ἀλέκτας γύψου, ἀφῆκεν.* & quæ sequuntur. Addidisse autem id Ennium mirari non debemus: hæc enim erat consuetudo veterum Poëtarum in vertendis fabulis Græcorum, vt quædam adiungerent, alia autem relinquerent: quod oportere etiam ipsos facere præcepit Horatius notissimo versu. In versibus enim his, qui duo adhuc eodè loco integri leguntur. Nam multi suam rem bene gessere, & publicam patria procul. Multi, qui domi ætatem egerunt, propterea sunt improbi. omisit manifestè Ennius quod apud Euripidè legitur: diuisit enim Græcus Poëta eos, qui non otiosi domi mansissent, sed contrà patrias reliquissent, in illos, qui procul ab oculis suorum se remouissent: & in illos, qui propè à domo, vicinisque in locis abfuissent, ita canens: *Ξ οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν Σεμνὸς γεγάτας: τῆς δὲ, δαιμόνων ἀπο: Τὸν δ', ὅθι θυράοις. nam quin θυραῖα dicens, propinquas sedes intellexerit, dubitare nō possumus: eodem enim sensu vsurpauit hoc nomen in Hippolyto, cum inquit: *Γλώσση γὰρ οὐδὲν πριστὸν: ἢ θυραῖα μὲν φρονίματ' ἀνδρῶν νοσθετεῖν ἐπίσταται: Αὐτὴ δὲ ὑφ' αἰσῆς πλείστα κέκταται κακά.* significans posse homines alienis proximisque vtilia præcepta dare: semet ipsos autem non facile consilio adiuuare.*

Variæ

Variæ notiones huius uocabuli σκάφη explicatæ: cum primum uideatur nauigioli genus ita appellatum.

C A P. XIII.

ΚΑΦΗΝ apud Græcos vnū esse ex iis nominibus, quæ plures diuersasque res significant, vt κύων, ποῦς, infinitaque alia huiuscemodi, testimonii veterum scriptorum intelligitur: neque enim ita frequens vsus est huius nominis, cum aliud quàm nauiculam valet, quàm superiorum illorum: quod etiam in latinis vocibus, illis respōdentibus, contingere manifestum est. Valet igitur σκάφη in eo sermone, non nauigiolum tantum, quo sensu transit in Latinorum consuetudinem: Italicòque nunc sermone celebratur, sed cunam etiam in qua infantes collocantur. exemplo autem Athenæi hoc confirmatur, qui, cum in XIII libro *Δειπνοσοφιστῶν* de elephanto, amore infantis pueri capto, loquens, docensque eum fidum custodem eius fuisse, narrat infantem illum saturum à nutrice solitum in medio crurum ipsius constitui, inquit: *Ὅτ' ἔν η τροφῆς ἐμπλήσειον αὐτὸ τῆ γάλακτι, ἀνὰ μεσῶν τῶν ποδῶν τῆ θηρίου ἐτίθει αὐτὸν ἐν σκάφῃ.* Infra etiā exponens iisdè muneribus, quibus nutrices, solitam eam beluam puerum curare, cunamque mouere, cum ploraret, vt sopiretur, inquit: *Ὅτε κλάοι τῆ προβοσκήδι τὴν σκάφην ἐκίνει, καὶ καίεσθαι αὐτὸν.* A formæ autem similitudine ita cuna eo sermone appellabatur. vnde quoque (vt opinor) eodem nomine vasculum vocabatur, quo mulieres nunc lineas vestes lauatum ferunt, aut madidas vt sole exarescant: nos patrio sermone vassoio, vocare cōsueuimus: hoc autem cognoscitur è versiculo quodam, quem edidit vetula mulier nomine lambe, cum lauacro absidens, atque operi illi suo intenta, accusaret Hipponactem, qui cum eò accessisset, attrectaret id vas plenum lanæ, atque euerteret. inquit enim: *ἀνθρώπ' ἀπελθε, τὴν σκάφην ἀναίρεπεις.* Hoc autem legitur apud Hephæstionē, qui scripsit de metris, vbi de Iambo loquitur: quæritq; vnde id nomen ipsi inditum sit: ostendens eo numero, qui fortuito anui illi excidit, valde delectatum Poëtam illum, ipso postea multum vsum, atque ab ipsa appellasse. Vocatur præterea σκάφη, à Græcis instrumentum coqui, quo ex ollis ius hauriunt, & ipsum (nisi fallor) à forma ita appellatum. Apud Athenæum libro IIII. Alexis Comicus hoc indicat, cuius, hæc verba sunt pronunciata à coquo, qui querebatur se non posse in ea domo munus suum obire, cum & condimenta deessent, & instrumenta artis necessaria: multis enim iam dictis addidit: *Ὁὐ ξύλον, οὐ σκάφην, οὐ τήγανον, οὐ χίμωνιαν, οὐ λάκκου, εἶδον, δ' ὀρέα.* & eodem in libro post Antiphanes: *τετραπόδ' ἀνελκίσθηδον ἔχουσι μιστὸν καὶ μάγειροι δώδεκα, καὶ δημιουργοί, μέλιτι αἰσίου σκάφας.*

Ostend

Ostenditur sententiam, qua Horatius nimium sui ipsius
amorem accusauit, celebratam fuisse in
Græco sermone.

C A P. XV.

» H O R A T I V S in III. Satyra primi libri, cum, φιλέηται
accusans, commune penè vitium omnium mortalium,
stultumque & improbum hunc amorem esse affir-
mans, inquit: Cum tua peruideas oculis mala lippus
inunctis, Cur in amicorum vitis tam cernis acutum,
» Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? videtur ex-
» presisisse peruulgatam vocem in Græco sermone, cu-
ius meminit Plutarchus in libro de securitate animi, ostendens eam fa-
nè prolatam esse aduersus curiosum: posse tamen fati aptè eò transferri,
» atque illi quoque disputationi accommodari. Illa autem hæc est: τί τ'
» ἀλλέτριον ἀνθρώπου βασιμάνωταί τε καὶ οὐδὲν οὐδὲν τὸ δ' ἴδιον παραβλέπει. Idem
igitur manifestò valet sententia Flacci, quamuis ornet ipsam more Poë-
tarum: similibusque in declarandis contrariis, augendisque vtatur. nam
apud ipsum peruidere significare puto, oculis transire: nec attentè con-
templari: quòd à contrario intelligitur. Id autem verbum ad imitatio-
nem Græci verbi παραβλέπειν videtur esse formatum, atque inde omni-
no translatum.

Quiddam, quod Cicero subtiliter uenustèque dixit, dictum
ante à fuisse eodem modo à Græ-
cis oratoribus.

C A P. XVI.

» E N T E N T I A M hanc fati acutam, positam in
» concione pro lege Manilia: Huius autè orationis diffi-
cilius est exitum, quam principium inuenire. in qua
etiam contrarium contrario refertur, non primus Ci-
cero protulit, sed à Lysia potius accepit, quam ipse
excogitarit. Lysia autem ipsius in primis acumen
ingenij, inuentioque laudata est, ac summis laudi-
bus ab eruditis scriptoribus celebrata. Initio igitur orationis, quam ille
habuit contra Eratosthenem (hanc enim ipsum suo ore dixisse: non alij
recitandam scripsisse, quòd plerumque cõsuerat, memoriæ proditum est)
» inquit: Οὐκ ἄρξαστά μοι δοκῆ ἀποροῦ εἶναι ὁ ἀνθρώπος διμασθαὶ καὶ ἰστορίας, ἀλλὰ
» πᾶσι σαθῶν λέγουσι. hoc tantum discriminis, quòd de Cn. Magni dotibus
virtutibusque Cicero id edidit: Græcus verò orator de rei flagitiis, atque
sceleribus. Cum igitur elegans hæc vox in ore doctorum virorum sit,
& acuminis in se multum habere existimetur, volui fontem indicare,
vnde manasset. Inde igitur fluxit, vnde multæ aliæ subtiles sententiæ,
præclaræque orationis lumina exorta sunt. Frequentari autem solitam
elegantem hanc sententiam: multamque fuisse in ore disertorum ora-
torum

torum indicatur etiam ab Anaxila Comico: qui cum de Ctesia quopiã
voraci homine, in fabula Chrysochoo loqueretur: eiusque ingluuiem
lepidè significaret, inquit, vt memoriæ prodidit Athenæus in x. libro
» διανοσοπιστῶν: Δείπνου γὰρ οὗτος, ὡς λέγουσιν οἱ σοφοί, ἀρχὴν τελευτῆς δ' οὐκ ἐπι-
» σταίει μόνος. Quod etiam de eodem in alia comœdia, parum, immutatis
verbis, protulit, Athenæo itidem auctore. Nam illa vsum etiam Demo-
sthenem fuisse pro Ctesiphonte, cum Aeschinis originem, sordisque pa-
rentum ipsius aperire coepit, notum puto, quia in illustri loco posita est:
» ita autem ille verbis complexus eam est: Οὐκ ἀποροῦ δ' ὅτι χρεὶ πρὸς σοῦ
» καὶ τῶν σῶν ἐπέειν, ἀποροῦ τὸ πρῶτον μνηστῶ.

De lepidissimis quibusdam Platonis carminibus accuratè disputatum.
quibus addita est uenusta Ode Anacreontis, nunc
primum è tenebris eruta.

C A P. XVII.

A E R T I V S in vita Platonis, cum tradidisset Aristip-
pum in III. libro de delicatis moribus veterum scri-
psisse, amore Platonè captum fuisse pueri, Asteris vo-
cati, vnà cum quo rationi siderum operam dabat: sed
etiam Dionis Syracusani, quem postea virum factum
ad patriam liberandam impulit, addidit, indicare etiam
amorem, quo flagrasset, epigrammata nonnulla ab ipso in illos facta: ad-
iungitque statim ipsa, quæ sanè leporis atque elegantia ita plena sunt,
vt nihil suauius esse fingique possit. Animaduertendum autem in his,
quæ in Asterem lusit, imperitia librariorum è duobus distichis vnum
tetractichon esse factum. Nam coniungi priores duo versus cum poste-
rioribus nulla ratione possunt: sententia nanque diuersa penitus est: in
viuentem enim Asterem primum distichon scriptum: in mortuum au-
tem secundum. Primi argumentum hoc est: Suspiciebat stellas cogno-
minis illis puer. optat igitur amator, conuerso ad eum sermone: dicensque
aspicere ipsum stellas, vt coelum fiat, vt possit illum in se intuentè, plu-
ribus luminibus spectare: stellæ enim quasi oculi coeli sunt. Iudit autem
multis modis in tenero hoc carmine amans Philosophus. In secundo
quoque iocatur in nomine. nam de ipso vt stella loquitur: ἀστὴρ enim Græ-
cis stella est. sed dum viuebat, ipsum viuus hominibus eoum luxisse di-
cit: nunc verò, postquam mortuus est, vesperum mortuis. Vnam autem
eandemque stellam Veneris hic diuersis nominibus: variato ipsius or-
tu, appellari constat. Ita igitur legentur sciuncti hi versus, contra ac nunc
» in excusis libris notati sint: Ἀστὴρας εἰς καθρῆς Ἀστὴρ ἐμὸς: εἴθε γοναίμεν Οὐρα-
» νος, ὡς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σὲ βλέπω. In eundemque: Ἀστὴρ, πρὶν μ' ἔλαμπεν ἐν
» ζωῆσιν ἐμῶς. Νῦν δὲ θανάτῳ λάμπεις ἑσπερος ὁ φημιμένους. Conarer ipsos expri-
mere, nisi metuerem, ne insanire viderer, qui sperarem me tantæ venu-
stati reddendæ parem esse. Aliud non minus venustum Platonis epi-
gramma in Agathonem posuit A. Gellius in XVI. libro noctium
Atticarum: quamuis non omnino auctorem hunc politum Philoso-
A

phum ipsius fuisse narret, licet multi veteres scriptores id affirmarint. illud autem à Laërtio quoque collectum vna cum aliis ibi legitur. His autem suauissimis politici Philosophi versibus addere libet suaue itidem, lepidumque Anacreontis carmen, quod, cum paucis ab hinc mensibus hac transfret Henricus Stephanus Roberti filius, probus adolescens, ac liberali doctrina supra aetatem instructus, ipse mihi dedit: inuentum à se forte (vt aiebat) in antiqui libri tegmine : venit enim ad me domū, & ingenij sui dotibus commendatus, & graui etiam testimonio honestissimi viri ornatus : literas enim ei ad me dederat Bernardinus Maphæus Cardinalis, qui studiosos omnes bonarum artium quarum ipse refertum pectus habet, amplectitur ac fouet. is igitur mihi munusculum hoc, quò magnopere delectatus sum, dedit. Si reliquæ autem partes illius similes huic erant, verè potuit Cicero dicere, totam Anacreontis Poësim esse amatoriam : confirmatque etiam breuitas numerorum horum, quod Demetrius de carmine quodam ipsius inquit. Videri illud, vt erat, tumulenti senis. Sed iam carmen ipsum ponamus:

Λέγουσιν αἰγιόχοιο
 Ανακρέων γέροντι:
 Λαβῶν ἐκοπίου, ἄθρει
 Κόμας ἢ δυνέ τ' ὄσας:
 Ξίλον δὲ σὺ πρόσπορον.
 Ἐγὼ δὲ τὰς κόμας ἄ,
 Εἴτ' εἰσιν, εἴτ' ἀπύλλου,
 Οὐκ οἶδα: τὸτο δ' οἶδα.
 Ὡς τῶ γέροντι καὶ λαῶν
 Πρέπει τὰ τέργνα παύειν,
 Ὄσα πέλεις τὰ μοῖρας.

Emendati duo loci in oratione pro Milone, auxilio scriptorum librorum, qui in excusis maculosi sunt.

C A P. X V I I I.

NOBILIS oratio Ciceronis pro Milone (quam causam disertissimus patronus melius scripsit, quam egit) mendis nonnullis inquinata est, inscitia librorum, vel sinistrorum potius quorundam correctorum inuectis: vbi enim importunitatem Clodij, multis ipsius patefactis sceleribus, commemorat, inquit, vt in excusis nunc est: Qui parietem sic per vestibulum fororis instituit ducere, sic agere fundamenta, vt fororem non modò vestibulo priuaret, sed etiam lumine. In scriptis enim pluribus exemplaribus legitur adhuc, lumine: quam integram esse, sinceramque lectionem puto: neque enim offecisse luminibus domus fororis dicit Clodium, sed aditum obstruxisse, facultatèque illi eripuisse domus suæ, primas etiam partes intrandi. Veritatem autem ipsius, confirmat locus

» locus hic alter pro A. Cæcina: Quæro, si te hodie domum tuam redeun-
 » tem, coacti homines & armati, non modò limine tectòque ædium tua-
 » rum, sed primo aditu vestibulòque prohibuerint, quid acturus sis: quã-
 » uis non omnino idem limen ambobus locis significari videatur. Sed
 non multò quoque post alterum erratum est, quod & ipsum auxilio eo-
 » rundem scriptorum librorum emendari tutò potest: cum enim passim
 » legatur: Omitto socios, exterarum nationes, reges, tetrarchas (vota enim fe-
 » ceratis vt in eos se potius mitteret, quàm in vestras possessiones, vestra
 » tecta, vestras pecunias) à liberis dico, à liberis medijsfidius: & à coniu-
 » gibus vestris nunquàm ille effrenatas suas libidines cohibuisset. Legi
 videtur debere: vestras pecunias: pecunias dico, à liberis, & quæ sequun-
 » tur: est enim notum lumen orationis, cum aliquis seipsum reprehendit:
 corrigi que iam editam vocem ac sententiam, quæ ad id, quod volebat,
 indicandum parum apta sit: se enim hinc Cicero stultitiæ damnat, qui in
 » sceleribus Clodij explanandis, quæ impèdebant, si diutius vixisset, erep-
 » tionis pecuniæ, non magnæ sanè iacturæ, & æquiore animo ferendæ,
 mentionem fecisset, addens statim quod multò maius esset, nec ferri à
 libero homine posset. Exempla huius exornationis, vehementer ad res
 » amplificandas aptæ, crebra apud oratores & Græcos & Latinos sunt, vt
 » pro Sestio: hoc enim nunc succurrit: Illo inquam ipso die, die dico: in dō
 » hora, atque etiam puncto temporis eodem, mihi Reique publicæ, pernici-
 » ties, Gabinio & Pisoni, prouincia rogata est.

Locus Euripidis collatus cum loco Terentij: in quibus uterq; Poëta col-
 lectis multis uerisimilibus, inducit suas personas confirma-
 re, quod suspicari cœperant.

C A P. X I X.

MEDIT eruditus ingeniosusque iuuenis Bartholo-
 mæus Barbadorus, quod Terentianus Clinia de amo-
 re suo inquit, metuens ne absente se amica sua cor-
 rupta foret, causâque timoris exponens: Concurrunt
 » multæ opiniones, quæ mihi animum exaugeant, à
 » Creonte quoque Euripideo in Medea prolatum esse:
 » mirificè autem elegantia huius Græci Poëtæ, senten-
 » tiisque delectatur, vnde multum opera studioque suo ipsi profuit: col-
 » latum enim cum pluribus antiquis libris infinitis locis ipsum purgauit,
 » ac sublatis turpissimis maculis nitidiorem reddidit: prolatum autem,
 » cum Creon se non sine causa suspectum habere ingenium mulieris eius
 » ostenderet, metueretque; ne sibi suisque aliquid calamitatis ab ea impende-
 » ret: quare ipsam eiicere ex oppido velle: ait enim prouidus ille rex: non
 » tamen in eo, quod vtile sibi cognouit postea tenax: Ευμβάλλειν δὲ πολ-
 » λὰ τὸ δὲ δέμαϊ: statimque plures coniecturas affert, quibus confirmat
 » se meritò timere, hoc pacto: Σοφὴ τέφρα καὶ καπνὸν πολλῶν ἰδρύσιν αὐτῆ δὲ
 » λέγειν ἀνδρὸς ἐστέρμινη, κλύω δ' ἀπειλήν σ' ὡς ἀπαγγέλλουσί μοι τὸν δόρυ, καὶ
 » γήμαϊ καὶ γαμουμένω Δράσειν τι. Quod accuratè etiam fecit apud Teren-
 » tium
 A ij

» tium adolescens ille dicēs: Occasio, locus, ætas, mater, sub cuius imperio
 » est mala. nam opiniones videtur appellasse coniecturas ipsas, & verifi-
 » milia. vnde plura vterque Poëta posuit. verisimilia nanque, quod præce-
 » pit etiam in Partitionibus Cicero, cum singula suo pondere moucant, si
 » videntur esse exigua per se, multū tamē cum sunt coaceruata, proficiūt.
 » nam quod Terentius exaugere animum illas inquit, cum metum intel-
 » ligere vellet, arbitror animum ipsum appellasse, motum illum animi
 » trepidationemque: animum enim videntur sæpe vocasse veteres com-
 » motionem ipsius ac πάθος, quo tunc affectus est. In vetustissimo autem
 » exēplari, quod Petri Bembi, doctissimi ac politissimi viri, fuit, hæc de-
 » claratio illic legitur: Pro, quæ me terreant: animum autem dicit, quam
 » illi præsens effecit metus, sollicitam cogitationem.

*Aristotelis locus in VIII. libro ἠθικῶν illustratus, indicato integro car-
 mine Euripidis, quod illic fractum, exempli
 loco est positum.*

C A P. X X.

» **I**N VIII. libro de moribus ad Nicomachum Aristote-
 » les, initio disputationis ipsius de amicitia, cum sententias veterum exponeret, qui de illa re, altè principio
 » ipsius ducto, magisq; apto de naturæ obscuritate quaerenti, quàm de bonis rebus ac malis differenti, carmen
 » Euripidis posuit, quo traditur ortum ipsius esse contrarietatem: est autem omnis locus hic ipse: *Ευριπίδης*
 » *ἢ φάσιναι. Εργῶν ἢ ὄμβρου γαῖαν ξηρανθήσασιν: Εργῶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν, πληροῦ-*
 » *μνον Ὀμβρου, πεσῆν εἰς γαῖαν.* Primus autē versus extrema sui parte con-
 » taminatus, ne quempiam perturbet, causam totius rei aperiam: incidi
 » enim in carmen ipsum integrum apud Athenæum, ac longius quidem
 » contextum: Poëtæ nanque fabula in qua legebatur, periit: sed ne illius
 » quidem nomen indicauit Athenæus: Euripidis tantum elegantissimam
 » hanc sententiam esse affirmavit, quæ potestatem Veneris extolleret ac
 » celebraret. Initium verò ipsius illic hoc est: *οὐκ ὄρας ὄση θεός, ἢ οὐδ' ἄν*
 » *εἴποις, οὐδὲ μέρησιν ἄν ὄση πέφυκε, καὶ ἐφ' ὅσον διέρχεται. Αὐτὴν τρέφει, κα-*
 » *μὲ, καὶ πάντας θρόνους: Τεμνέριον δὲ μὴ λόγῳ μόνον μάθης, Εργῶν δὲ δάξω τὸ στήθεσ*
 » *τὸ τῆς θεοῦ. Εργῶν ἢ ὄμβρου γαῖα, ὅταν ξηρὸν πτόλον ἀκαρπὸν ἀνχμῶ νόσισθ' ὄν-*
 » *θεῶς ἔχει, Εργῶν δὲ σεμνὸν, οὐρανὸν, πληροῦμον Ὀμβρου, πεσῆν εἰς γαῖαν ἀφρο-*
 » *δίτης ὑπο: Ὅσον δὲ συμμιχθῆτον εἰς ταῦθ' ὄση φύουσι, ἢ μὴ πάντα, καὶ φέφουσ'*
 » *ἄμα Δι' ὄν θρόνους ἦτε, καὶ θάλλα γένος.* Perspicitur igitur nunc manifestò
 » breuitati studentem Aristotelem, ne longiusculum carmen sine vlla ne-
 » cessitate adiungere cogeretur, *ξηρανθήσασιν*, vnam vocem, pro dimidiato
 » & integro altero Poëtæ senario, de suo posuisse: quæ totum sensum
 » plurium illorum verborum continet: neque enim aliud longo illo am-
 » bitu significare voluit Poëta, quàm exarefactam, quod vno illo osten-
 » ditur: more tamen Poëtarum rem auxit atque exornauit. In II. sanè
 » libro

libro ἠθικῶν, quæ μεγάλα vocantur, integrum primum versum posuit,
 cum eundem hunc locum persequeretur: reliquos tamen omnes, qui se-
 quantur, omisit. Ad Eudemum verò primatantum ipsius parte con-
 tentus fuit, ad aliam statim eiusdem Tragici sententiam transiens, quæ
 » idem probaret: inquit enim: *ὄθεν εἰρήσται, Εργῶν ἢ ὄμβρου γαῖα. καὶ τὸ: Με-*
 » *ταβολὴ πάντων γλυκύ.*

*Queritur quem intellexerit Cicero uerbis quibusdam, quibus
 in Hortensio usus fuerat.*

C A P. X X I.

» **V**ERBA hæc Ciceronis ex Hortensio leguntur apud
 » Nonium Grammaticum: Qui cum publicas iniu-
 » rias lentè tulisset, suam non tulit: de quo autem hoc
 » pronunciatum illic foret, amisso libro illo: vixque
 » paucis, quæ inde citatæ erant, sententiis seruatis, vix
 » sciri ac certò teneri potest. quadrat sanè id mirificè
 » personæ Aristogitonis Atheniensis: ipse enim, cum
 » magni animi, vir, fortisque foret, publicas iniurias lentè admodum tu-
 » lit: & cum ciuitatem ab iniusto homine vexari, omnique dignitate spo-
 » liari cerneret, sua nihil interesse putauit, quid de illis rebus fieret: idem
 » tamen postea cum Hipparcum ipsum tyrannum amores ac delicias suas
 » tentare, Harmodiumque, cuius amore flagrabat, conciliare sibi velle in-
 » tellexit, suam hanc priuatamque iniuriam non tulit, sed adhibito socio
 » illius consilij puero illo, quem amabat, dolorem suum vltus est, ipsum-
 » que necauit. Quod tamen in ea re læsus, effecit magno animo Aristogi-
 » ton, alij etiam eadem de causa effecisse memoriæ proditi sunt, qui & ipsi
 » publicas iniurias nimis patienter tulerant: multorum enim exempla po-
 » nit Plutarchus in libro, quem *ερωτικόν* appellauit, cum perturbationis
 » huius vim, & quantopere immutaret animos hominum, ostenderet.
 » nam vt Aristogitonem Atheniensem, ita etiam Antilecontem Meta-
 » pontinum, & Melanippum Agrigentinum narrat, non aduersatos esse
 » tyrannos, cum omnes fortunas ciuitatis ipsos euertentes, omniaque fu-
 » rore quodam animi permiscentes, vidissent: postquam verò ad amores
 » puerosque suos animum adplicantes viderunt, vt aris ac focis ipsis
 » opem ferentes, salutis capitisque sui nullam rationem habuisse tradit.

A iij

Locus Ciceronis è libris de Rep. explicatus:historiâque relata de ducibus Atheniensibus, qui cum nauali in pugna hostes uicissent, ab iratis postea ciuibus non iusta de causa interferti sunt.

CAP. XXII.

Vt autem, quem Cicero intellexerit, proximè notatis verbis manifestò non tenetur, ita quos idem significet verbis his aliis è quarto libro de Rep. ab eodem Grammatico ad testimonium vocatis liquidò perspicitur: Quòd insepultos reliquissent eos, quos è mari propter vim tempestatis excipere non potuissent, innocentes necauerint: historia nanque nota est: tangitque crudele factum Atheniensium, qui dum religioni seruire, pietatique erga mortuos voluerunt, rem iniustam, ab omni que pietate alienam, commiserunt. Exponit autem ipsum totam accuratè Xenophon in primo libro rerum Græcarum. Cum enim vicissent Atheniensium imperatores classè Lacedæmoniorum apud Arginusas, cuius dux erat Callicratidas, statim profligatis nauibus hostium, in fugamque versis, partem suarum nauium censuerunt mittendam ad eas, quæ in pugna demersæ essent, vt naufragia colligerent, mortuòsque exciperet: reliquas autem ad opprimendas hostium naues, quæ pugnae non interfuerant, cum in anchoris ad Mitylenem starent: Hæc autem consilia ipsorum ventus subitò exortus, tempestasque atrocior disturbauit. è ducibus autem Atheniensium sex, victores domum reuersi, accusatiquè, quòd optimè meritos de Rep. insepultos reliquissent, post multas contentiones iactationesque condemnati sunt, atque vltimo supplicio affecti. In quo etiam iudicio Socrates magnitudinem animi sui constantiam que declarauit: qui cum vnus esset eius magistratus, quem πρόξενος vocabant: vnòque animo omnes impedirent impetum turbulentorum, nec potestatem illis facerent, vt sententiæ contra leges ferrentur, ceteris metu perturbatis, clamoribusque populi de sententia deiectis, solus in mète permanfit: liberè que semper dixit se nihil facturum, quod legibus repugnaret. Id autem memoriæ prodidit, & Xenophon ipse illo loco: & Plato in Apologia: nec non alij etiam Græci auctores. Sed etiam cum hæc M. Varronis verba legantur apud Nonium: vbi plures esse significationes vocabuli huius Solidum docet, quamuis illic etiam nomen eius, de quo loquitur, non sit, satis apertè tamen cognoscitur, intelligi Vlyssè. Ait igitur Grammaticus ille: Solidum continuum, iuge. Varro Sesquiulyssè: Nauibus XII. domo profectum decem annos solidos errasse. Hunc autem numerum fuisse nauium Vlyssis narrat Homerus in catalogo hoc versu: Τὸ δ' ἄμα νῆες ἐποῖο δώδεκα μιλτοπάρους. nam de spatio etiam temporis, quo errauit, dubitari non potest. Cum autem illic nunc sit, dum profectum, vitiosè: rectè (vt arbitror) domo profectum emendaui.

Quali

Quali ingenio præditi inducerentur coqui à Comicis: maioræque quàm prestare possunt, polliceri illos passim de se solitos.

CAP. XXIII.

QUORVM nationem contumacem gloriosam que apud veteres fuisse testimoniis Comicorū Poëtarum intelligitur, qui huiuscemodi ipsos in fabulis inducunt: & sanè si diligenter attendimus, fieri aliter non potuit: qui enim artem suam magnopere expecti viderent, quomodo non sibi multum tribuerent? atque ingenium suum ostentarent? In primis autem garrulum vanumque finxit quendam eius generis hominè Philemon in Milite: atque artem studiumque suum supra quam ferri posset, extollentem: cum enim multa iam, quæ eò pertinerent, dixisset, addidit impudentiæ plenam vocem, se rationem inuenisse, qua homines nunquam extinguerentur, cum mortuos iam odore epularum à se conditarum, ad vitam reuocare posset. versus Philemonis hi sunt: Ἀθανασίαν εὐρημα: τὸς ἴδην νεκρὸς, ὅταν ἀσφραγισῶσι, ποῖός τ' ἔω πάλι. Coquus etiam Plautinus in Pseudulo, & ipse non discrepans ab ingenio reliquorum, magnificè se iactans, atque artem suam celebrans, similem sententiam pronunciauit, cum alios antea præ se spreuisset, atque eorum studia irrisisset. Nam vel ducenos annos poterunt viuere, Meas qui esitabunt: et cas, quas ego condiero.

Indicantur plures Catulli loci de opinione non satis prosperè emendati.

CAP. XXIII.

LIQVO admodum animo ferendum est doctissimū, eundemque elegantissimum Poëtam, Catullum, ad emendandum, lacerumque inueniri: & quod dolorem auget, huiuscemodi esse vulnera, quæ illum confecerunt, vt sanari non posse videatur: aut ægrè admodum periculose que manus ipsis adhibeantur: nec dubitare possumus, quin nonnulli, præposteri homines, ac nullius iudicij, dum medicinam facere voluerint, plagas non paucas ipsius exacerbauerint. Exempla erroris horum, incommodique, quod attulerunt, plura ponere possem. nec malè (vt arbitror) operam suam collocaret: parumve vtilitatis studiosis afferret, qui in bonis auctoribus huiuscemodi locos concinnatos ab aliquibus indicaret: vt aut à melioribus felicioribusque correctoribus aliquando purgarentur: aut saltem labibus vetustate importatis, nouæ aspersæ maculæ delerentur. Id autem auxilio scriptorum librorum facile fieri, tutoque posset. In carmine, quo nuptias Pelei ac Thetidis celebrauit, posterior horum versuum longè aliter legitur in scriptis atque excusis exemplaribus: Deferitur Scyros, linquunt Phthiotica tempe. Graingenasque domos, ac moenia Larissæa, nec tamen integræ lectionis vestigia ita apparent, vt ad illam

A iiij

perueniri nullo negotio possit. Ipse igitur ipsa illa indicabo, si forte, quod mihi adhuc non licuit, ab acutioris ingenij aliquo, maiorisque eruditionis viro efficiatur. Ita autem in plurimis legi: Grauinonisque domos ac nitenis alacrisea. ne tamen, quod ad priorem partem purgandam pertinet, reticeam: videndum accuratè arbitror an forte, Cranonisque domos, legendum sit. Nam quod ad alteram pertinet, quamuis non incommodus sensus ducatur ex illo modo restituto loco: quia tamen multum discedit à veteribus his vestigiis, non confido huic lectioni. In eodem etiam carmine, quo loco facit Poëta Ariadnam malas vndique suas res exponentem, vtentemque forma illa, quam magistri dicendi vocant ἀπόγνωσις, cum excusi nunc habeant, Idæos ne petam montes, primum verbum variè legitur in scriptis libris: sunt enim qui Idmoneos habeant: vt & impressi etiam olim: alij autem aut Idoneos, aut Idmeneos. Quare videndum adhuc arbitror de veritate lectionis. Sed infra etiam, vbi narrat, qui ad nuptias illas celebrandas venerint, quod in excusis ferè est:

- » *Confestim Penèos adest: uiridantia tempe,*
- » *Tempe, quæ syluæ cingunt super impendentes.*
- » *Nereidum linquens claris celebranda choreis*
- » *Nonacrias: atque ille tulit radicitus altas.*
- » *Fagos. Valde immutatum est extrema sui parte in calamo exaratis libris, & antiquitus etiam excusis, qui habent.*
- » *Minosium linquens doris celebranda choreis*
- » *Nonacrios: nanque ille tulit. & quæ sequuntur: vt appareat ita concinnatum locum fuisse à correctore quoquam, qui sententiam tantùm spectarit: vestigia autem veteris lectionis neglexerit. Multa autem huiusmodi sunt apud hunc Poëtam.*

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LECTIIONVM
LIBER XXI.

Inuenta Polybij uerba, quibus Liuius testatus est memoriæ ipsum mandasse, ductum fuisse Syphacem in triumpho. disputatumque non ualde gratum Titum uideri erga illum summum historiæ auctorem.

C A P. I.

ITVS Liuius indicauit nō idem omnes rerum scriptores memoriæ prodidisse de tempore, quo mortuus sit Syphax rex in custodia: nonnulli enim, quos sequitur ipse, tradiderant eum non multò antè, quàm P. Scipio triumphauit, Tibure mortuum: alij verò post triumphū ipsum fato functum scripserunt: vt hoc quoque amplitudini eius triumphi, gloriæque Scipionis non defuerit. narrat autem Liuius Polybium fuisse, qui posterius hoc affirmarit, atque in ea re commemoranda his verbis

» utitur. Hunc regem in triumpho ductū Polybius, haudquaquam spernendus auctor, tradit. Locus autem ille Græci scriptoris, vbi hoc tradiderat, legitur adhuc in excerptis xvi. libri: exposuit enim Polybius ingentem lætitiā populi Romani statim, vt P. Scipionem ex Africa redeuntem vidit. nam cum postea triumphū egit, renouata memoria veterum malorum, positisque periculis ipsis ante oculos, quæ olim impendissent, dicit eos cōmotos penitus animo fuisse, ac totos se effudisse in gratibus agendis diis immortalibus, beneuolentiæque ostendenda erga illum auctorem suæ salutis, causamque tantæ mutationis. additque

» statim id, quod à T. Liuiō redditum est: *Καὶ γὰρ ὁ Σύφαξ, ὁ τῶν μακεδονικῶν βασιλέων, ἦλθεν τότε διὰ τὴν πόλεως ἐν τῷ θριάμβῳ μετὰ τῶν ἀχιμαλώτων: ὃς καὶ μετὰ τινὰ χρόνον ἐν τῇ φυλακῇ τῶν βίον μετέλλαξε.* Verum igitur est, quod à T. traditum fuit, vt particula hac Græcæ historiæ conseruata manifestò intelligitur. voluisse tamen Latinum auctorem eum, à quo tantopere adiutus est in non parua parte operis sui, honestius (vt decebat) appellare

Ostenditur positis exemplis duobus, Terentium multos locos
sumpsisse à ueteribus Comicis.

CAP. IIII.

» **Q**UOD Terentius Eunuchò Thaidem induxit di-
centem, cum de amatore suo quæreretur, qui par-
» uam ipsi fidem habebat: Atque ex aliarum ingenii
» nunc me iudicet, iisdem verbis prolatum antea fue-
» rat ab eiusdem studij homine, atque in eadem sce-
» na versato: locus enim hic Turpilij Demetrio cita-
» tur à Nonio: Nunc me ex aliorum ingenii iudicat,
» intercapedo quorum amicitias leuat, & sanè multa sumpsit Terentius à
» veteribus Latinis Comicis, quod his ipsorum testimoniis, productis à
» Grammaticis, intelligitur. nam totas sententias versúsque transfulisse
» ipsum è Plauto constat, cum multæ eius Poëtæ fabulæ restiterint. Quòd
» si reliquorum Comicorum scripta haberemus, facilius hunc eorum in-
» genii adiutum videremus. Nemo autem dubitare potest, quin hoc si-
» mile sit superioris: cum enim in extremis Adelphis ita fecit Micionem
» fratrem suum Demeam alloquentem: admirantemque tantam subito in
» eo factam vitæ mutationem, vt qui antea tristis quidam parcúsque fuis-
» set, festiuus repente prodigúsque factus foret. Quid istuc? quæ res tam
» repente mores mutauit tuos? quod prolubium? quæ istæ subita est lar-
» gitas? Cæcilius enim *ἰπποβολιμαίω* (vt indicio Nonij cognoscitur) inquit:
» Mea rastraria, quod prolubium? quæ voluptas? quæ te lactat largitas.

Indicati uetus lectio loci illius M. Varronis, quo, qui nexi
appellarentur, exponit, cum in excusis libris sit
deprauatus.

CAP. V.

» **L**IBER ille M. Varronis in VII. libro de lingua La-
» tina, quo docet, qui nexi olim vocati sint, multis mo-
» dis corruptus est in excusis libris: sed ne in illo qui-
» dem sincerus, quem sæpe integrum fidelémque na-
» ctus sum, quamuis immutatum aliquid ille habe-
» bat, discrepansque à peruulgata lectione. Verba igitur
» primùm M. Varronis ponam, vt in excusis nunc
» leguntur: deinde quid sentiam de omni hac re, ostendam. Liber, qui suas
» operas in seruitute pro pecunia, quam debebat, dum solueret, nexus vo-
» catur, vt ab ære obærat. Hoc C. Pupillo vacare Sylla dictatore sub-
» latum ne fieret, & omnes, qui bonam copiam iurarent, ne essent nexi,
» dissoluti. in antiquissimo est, ceteris communi lectioni respondentibus:
» Hoc C. Popillio vocare Sillo dictatore: & quæ sequuntur. sed in li-
»bris etiam, qui primo tempore excusi sunt, legitur. Hoc C. Pollio voca-
» re. Suspicio autem, vt liberè sensum animi mei aperiam, fecisse supra
» verbum dat: vt fortasse ita scripserit Varro. liber, qui suas operas
» in seruitute dat pro pecunia, quam debebat. in nomine etiam Syllæ
» dicitur

dictatoris mendum esse puto, verèorque ne illud, & verbum, quod an-
» recedit, cognomen aut vnum, aut duo Popillij fuerint: plures nanque
» Romanos homines olim extitisse, qui duo cognomina habuerint, ex
» antiquis fastis intelligitur. nam sublatum hoc multis sæculis ante Syl-
» lam dictatorem fuit: neque tam durum sæuúmque institutum vsque ad
» tempora ipsius perdurauit: atque is etiam erat ille, qui vt plebi infestis-
» simus, id potiùs confirmaturus esset, quàm sua auctoritate disturbatu-
» rus. multò autem priùs id sublatum fuisse perspicitur ex historia T. Li-
» uij: qui narrat diligenter in VII. libro ab Vrbe condita, & quo tem-
» pore, & qua de causâ nexi soluti sint: cautúmque ne in posterum ne-
» cteretur. De illis autem, & iniquitate foeneratorum, antè & in VII. &
» VIII. libro copiosè egerat. Cum igitur purgare locum non potuerim,
» maculas patefeci, & quam valui ad eas delendas, opem tuli.

Cum præfectum mulieribus à Græcis creari solere Cicero tradat,
videri eum significare *γυναικονόμορον*.

CAP. VI.

» **V**ERBA hæc Ciceronis sunt è quarto libro de Rep.
» citata à Nonio: Hic verò mulieribus præfectus re-
» ponatur, qui apud Græcos creari solet: sed fit cen-
» sor, qui viros doceat moderari vxoribus. Videndù
» igitur, an intellexerit *γυναικονόμορον*: ita enim Græci
» vocabant magistratum, qui mulierum ornatui præ-
» fectus esset. Plautus quoque in Aulularia inquit. Moribus
» præfectum mulierum hunc factum velim, Græcam consuetudinem se-
» quens: atque idem (nisi fallor) intelligens, Cicero autem videtur in ea
» Repub. quam fingebat, hunc magistratù noluisse creari, sed eam curam
» tradi censoribus, qui auctoritate sua huic malo remediù adhiberēt. Nam
» quod reponatur inquit, nisi vitium illic est, valet (vt opinor) id verbum,
» omittatur: nec in nostrum hunc statum ciuitatis recipiatur.

Collatus Isocratis locus cum loco Ciceronis. cum ambobus declaretur
uictoriam, quæ obtinetur bello ciuili, non
omnibus probari.

CAP. VII.

» **B**ELLORVM ciuiliu. uictores integram gloriam ple-
» namque non consequi, nec ab omnibus ciuibus solere
» laudari, vt qui externos hostes superarint, apertum est:
» quamuis enim aduersarios vicerint, nō tamen omnes,
» qui in contraria acie steterint, aut animo saltem iudi-
» cioque ab eorum consiliis discrepant, possunt delere.
» Quare restant non parua odia contra illos, multisque
» incommoda ciuitatis, quæ belli impetu, ab ipsis excitati administrati que
» necessar

Eadem uocabula, & in Græco, & in Latino sermone, aliter sæpe capi à diuersis hominibus. quia res etiam quæ illis significabantur, discrepabant eorum iudicij.

CAP. XII.

VOCAVIT sæpe Cicero fortunatos, quos docti viri Græco sermone dicunt *εὐδαίμονας*: cum tamen eodem vulgus *εὐτυχῆς* appellaret: nomina autem in præclaro hoc statu hominum significando diuersa erant, quia sententiis etiam inter se periti ab imperitis de ea re valde discrepabant: multitudo nanque existimabat copiam bonorum, quæ fortuna dilargitur, vitam beatam efficere, cum sapientes magis in usu virtutum, rebusque factis, illam positam iudicarent: nec villo pacto vellent eos, qui abundarent his commodis, verèque fortunati dici possent, si vacui à virtute atque improbi forent, beatos esse. M. Tullius igitur consuetudinem loquendi secutus est, cum in conuentu multorum verba faceret, & non Philosphorum more disputaret, vt in oratione pro M. Marcello, cum

» inquit: Est verò fortunatus ille, cuius ex salute non minor penè ad omnes, quàm ad illum ventura sit, lætitia peruenerit: intellexit enim manifestò hic *εὐδαίμων*, fortunatus dicens. cum verò interioris ætatis homines eundem felicem vocent, Cicero hoc verbo vti consuevit, cum *εὐτυχῆς* significat, quod infinitis exemplis confirmari potest. nam quod in eadem oratione ait: Cetera cum tua recordabere, & si per sepe virtuti, tamen plerunque felicitati tuæ gratulabere, sine dubio valet *εὐτυχία*. similis autem huic locus est ille pro lege Manilia de L. Lucullo imperatore: Vt initia illa gestarum rerum, magna atque præclara, non felicitati eius, sed virtuti: hæc autem extrema, quæ nuper acciderunt. non culpæ, sed fortunæ tribuenda esse videantur. Virgilius in 11. libro de rebus rusticis hoc nomine intellexit *εὐδαίμονα*, ita canens: Felix, qui potuit rerum cognoscere causas. nec multò post eundem fortunatum appellauit, ostendens vt scientia rerum optimarum, ita etiam securitate otioque agricoliarum confici vitam beatam: adiunxit enim: Fortunatus, & ille, deos qui nouit agrestes. In quinto autem libro Tusculanarum quaestionum Cicero cum inquit, de Theophrasto loquens: Vexatur autem ab omnibus primùm in eo libro, quem scripsit de vita beata, & quæ sequuntur, ita reddidit *περὶ εὐδαιμονίας*: is enim erat index eius libri: vt percipitur etiam ex Athenæo, qui in 11. libro, vbi inducit Cynulcum vexantem Myrtillum, quod amorem ornat, in alijs etiam facit illum dicentem: nulla in parte imitari ipsum Theomandrum Cyreneum, quem prodidit Theophrastus in libro *περὶ εὐδαιμονίας*, circumeuntem ciuitates solitum profiteri, se viam rationemque traditurum, qua possent homines fieri beati, & tamen illic, cum hoc ipsum (vt opinor) intelligeretur, est id Græcum nomen, quo propriè copia bonorum declaratur, quorum fortuna domina est, id est, *εὐτυχία*.

Quot

Quot sunt notiones huius uerbi Solarium, in Latino sermone.

CAP. XIII.

SOLARIUM, non semper in Latina lingua idem valet, nec eadem vbique huius nominis notio est. nam significare ipsum, quo horæ declarantur, *ὁρολόριον* vocatum à Græcis: quod Græcum uocabulum in nostrum quoque sermonem radices egit, in oréque multitudinis, aliquantulum tamen corruptum, nunc est, patet vel testimonio Ciceronis cuius hæc uerba sunt è 11. libro de

» Natura deorum: Aut cum solarium, vel descriptum, aut ex aqua con-

» templere, intelligere declarari horas arte, non casu. quod autem ex aqua solarium dixit, *κλεΐδωρα* à Græcis uocatum, quo sanè & ipse uerbo aliquando usus est, intellexit. Significat etiam solarium, locum in summis ædibus ad excipiendum solem ædificatum: in quo, ad meridiem vergente, hieme apricari consueuimus, vulgòque appellamus terrazzo. quod liquidò percipitur ex his Plauti locis è Milite glorioso, vbi Sceledrum seruum militis, custodem concubinæ herilis, inducit dicentem nulla ratione è propinqua domo Philocomasium penetrare in domum militis potuisse, insciente illo: quia nihil illic eorum sit, quæ domos uicinas peruias faciunt. atque in illis solarium numerat: unde non magno negotio in propinquas ædes pertransitur. ait igitur: Neque solarium, neque hortum, nisi per impluuium scio. & post sequente scena: Nisi mirum est facinus, quomodo hæc nunc hinc transire potuerit. Nam certò neque solarium apud nos est: neque hortus vilis: neque fenestra nisi clatrata. eodem etiam sensu manifestò cepit Cæsar Augustus, cum de purpuræ colore nimis obscuro quereretur: docente enim mercatore quomodo spectanda foret, isque uerbis utente, vt memoriæ prodidit Macrobius, Erige altius, & suspice, respondit ille acutè: Quid ergo? vt populus R. dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum? editissima enim ea pars est totius domus. Ad solarium autem certus locus uidetur Romæ uocatus, valde celebris ac frequentatus: vt suspicor, quia illic in pariete aliquo ratio horarum descripta foret: ad solarium autem, vt in campo, id est in loco propinquo ipsi: mentionem huius loci fecit Cicero pro Quintio, cum remouere etiam parricidij crimen his signis uellet: Vixit enim semper incultè atque horridè natura tristi ac recondita fuit, non ad solarium, non in campo, non in conuiujs, uersatus est. nec non (vt arbitror) Cornificius in quarto libro ad Herennium his uerbis: Ita petulans es, atque acer, vt ne ad solarium quidem idoneus, vt mihi uideatur, sed penes scenam: & in eiusmodi locis exercitus sis.

B ij

Videri apud Ciceronem significare Tragœdias excitare, id quod Demosthenes *ῥαγωδῆν* uocauit.

CAP. XIII.

DILIGENTER videndum, an quod Cicero inquit in oratione pro Milone: Nunc eiusdem Appiæ nomen quantas tragœdias excitat, valeat, materiem præbet ad inuidiam Miloni faciendam: factumque illius, quo necem Clodio attulit, agitandum, atque augendum: in tragœdiis enim omnia amplificabatur, ac grandiora fiebant: *ῥαγωδῆν* certè sæpe Græcis hoc significat ut è loco hoc Demosthenis pro Ctesiphonte perspicitur: *Αλλ' ἐφ' οἷς ἀδικοῦσθ' αὐτὸν μετὰ τὸ πῶλιν, οὗσι γὰρ τιμωροῦται, ἄλλια νῦν ἐτραγωδῆται, καὶ δειξέται.* docet enim si affinis erat rebus, quibus aiebat Aeschines, oportuisse illum se in iudicium vocare, præsertim cum tantæ forent, quantas tunc ille more Tragicorum, exponeret, ac commemoraret. Aristoteles quoque eodem pacto vsurpasse videtur hoc verbum in sexto libro naturalis auscultationis, cum captionis illius, quæ Achilles vocabatur, & à Xenone inuēta fuerat, mentionem faceret: ostendebat enim sophistes ille, si certo aliquo modo magnitudo diuideretur, id quod velocissimum foret, consequi non posse rem maximè lentam, atque, *ὅτι οὐδὲ τὸ τάχιον τετραγωνοῦσθαι ἢ τὸ δεινὸν τὸ βραδύτερον.* vocat igitur volucre illud *τετραγωνοῦσθαι*, quia grandi verbo auctum erat, cum fortissimi herois nomine appellaretur, qui & ipse ceteros in cursu vincebat, idest Achilles: neque enim sequor Simplicium, qui putauit ita dictam esse rationem illam, quia in eam personæ quemadmodum in tragœdiam ac comoediam, Achillis ac testudinis inductæ foret: hoc enim multis modis inane esse, minimèque hic quadrare, intelligitur: neque enim ambobus his verbis, quorum alterum velocissimum, alterum verò tardissimum significat. respondet illud *τετραγωνοῦσθαι*, sed priori tantum aptatum est: neque testudo nomen viri est: personæque, quæ in fabulam inducatur. Præterea comoedia tenue poemata est, nec rebus augendis aptum, sed conterendis potius. quare veriore omnino sententiam hanc esse puto. cumque Græci veteres interpretes in explicandis obscurioribus sententiis Aristotelis acuti admodum sint, has elegantias politici scriptoris, proprietatemque antiqui sermonis non magnopere vidēt.

Duo Ciceronis loci, qui à sinistris quibusdam correctoribus deprauati sunt, restituti.

CAP. XV.

XTITERE præteritis temporibus non pauci, neque nunc etiam desunt, qui locos nonnullos bonorum auctorum, falsò mancos imminutosque putantes, inculcatis eò vno, alteròve verbo, corruerint: id autem ea de causa factum est, quia Latini sermonis proprietatem non intelligebant: vidissent enim profectò, si id tenuissent

sent, nihil illic desiderari, sed plenam integramque esse eam lectionem. In aliis autem multis, qui ab imperitis ita sunt inquinati, locus hic est pro Milone: cum enim in excusis nuper nonnullis, qui fidiiores aliis putantur, legatur: His lacrymis non mouetur Milo: est quodam incredibili robore animi septus. extremum hoc verbum ex ingenio (ut puto) additum est: neque enim in pluribus, quos vidi, scriptis libris inuenitur: neque in reliquis etiam impressis: absolutam verò esse sine illo, perfectamque sententiam declarat, quod alibi Cicero eodem pacto locutus est, ut pro Caelio cum inquit: Ego si quis Iudices hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiae fuit, ut respueret omnes voluptates. & quæ sequuntur. Eadem inscitia audaciaque imperitorum alterum etiam hunc viriauit in L. Pisonem, non longè à principio partis eius orationis, quæ conseruata est: cum enim passim in excusis legatur. Hic in errorem homines impulit: hic eos quibus erat ignotus, decipit, sefellit, in fraudem induxit, videtur illud In fraudem, abundare, & additamentum inutile esse. & vetera nanque exemplaria non habent: & Cicero sæpe vno illo, quod sequitur, verbo idem significauit, ut in 11. Philippica, cum inquit: Nihil queror de Dolabella, qui tum est impulsus, inductus, inlusus: valet autem hinc manifestò inductus *ὑπαχθῆς*: ut Demosthenes locutus est in oratione *περὶ εἰρήνης*, cum ait: *οἷς ὑπαχθῆσθαι ἡμῶν, οὔτε συμφερόντως, οὔτε ἴσως, οὔτε καλῶς προῖσθε φακέας.* & Isocrates in libro, quem misit ad Philippum Macedonem, ubi de Artaxerxe, Persarum rege, loquitur, qui in insidias traxit duces Græcarum copiarum liberalibus promissis, atque iureiurando: ipsosque perfidia vsus interfecit. ait enim: *Τοιαύτους ἐλπίζω ὑπαχθῆναι, καὶ τίσεις ἰδὸς τῶν ἐνείνων νομισμάτων τὰς μεγάλας, συλλαβῶν αὐτῶν ἀπέκλειναι:* quamuis enim formam hic patiendi habeat hoc verbum, actum tamen significat. Locum autem in L. Pisonem deprauatum esse, aliterque legi in stilo exaratis libris, indicauit mihi Vincentius Borghinus, acri iudicio præditus vir, ac liberali doctrina expolitus: cuiusque infinitam diligentiam in elegantioribus literis illustrandis monumenta ingenij ipsius testantur, nam declarat etiam hoc, superesse verba, quæ sustulimus, quia si illic legantur, corrum punt formam illam dicendi, orationemque vehementiorem: moram enim quandam afferunt, impetumque illum oratoris retardant, qui ei loco maximè conuenit. Simile autem huic erratum pro Q. Ligario fangit & ipsum illic impetum dicētis: cum enim excusi habeant: Nam quid aliud agis? ut Romæ ne sit: ut domo careat? ne cum optimis fratribus, ne cum hoc T. Brocco auunculo suo, ne cum eius filio, consobrino suo, ne nobiscum viuat? ne sit in patria? num in patria est. superant duo hæc in extremo verba, quæ repetuntur, & aliena illic maximè sunt à forma dicendi concitata. Quantò autem acrior sit oratio, quantòque magis perturbet aduersarium, si sit, ut esse debet, testantibus etiam antiquis exemplaribus, num est? nullum negotium est intelligere.

Novus orator, qui à Cicerone uocatus fit: eundemque declaratum à Dionysio καὶνὸν ῥήτορα appellatum.

CAP. XVI.

NOVVM oratorem Cicero quandoq; appellauit eum, qui in simili, vel potius eodem argumento, noua quædam, anteaque inaudita afferret, non qui prius auditus non foret: neque enim personam illius tantum, facultatemque dicendi, sed causam agentem, munusque suum obeuntem ipsum cogitat. In I. I. libro Philippicarum, cum inquit: Nec enim omnia effundam, ut si sæpe decertandum sit, ut erit, semper nouus veniam. Præterea in Bruto, quo loco de sua Hortensiique ratione dicendi, studioq; disputat: Maximè verò perspecta est vtriusque nostrum exercitatio paulò antequàm perterritum armis hoc studium Brute nostrum contuit subitò, & obmutuit: cum lege Pompeia, ternis horis ad dicendum datis, ad causas simillimas inter se, vel potius easdem, noui ueniebamus cotidie. Declarat autem hoc in primis oratoris copiam inuentionemque, qui pari admodum similiq; in causa agenda, longè alius, diuersusque ab eo, qui antea fuerat, appareat. Ita quoque locutus est Dionysius Halicarnassensis in vita Lysia, cum scriptorem illum laudaret, præcipueque in exordienda oratione facultatem ipsius admirandam prædicaret: cum enim ducentas orationes aut plures, quæ in iudicio foroque haberentur, confecisset, in earum nulla perspicitur usus principio parum idoneo: aut à rebus, causæ propriis seiuncto, ut etiam nonprehenditur iisdem argumentis rei probandæ vnquam incubuisse: aut in eisdem demum sententias incidisse, sed in singulis orationibus nouum oratorem se præbuit. Ait enim: Οὐ τοῖσι δὲ καινὸς ὁ ῥήτορας ἐστὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων. antea nanque accusarat nonnullos, qui cum paucas scripserint orationes illis culpis obnoxij erant: nec iisdem tantum locis in diuersis orationibus utebantur, sed dicta ab aliis antea, ommissa uerecundia, usurpabant. Quod autem ad multitudinem forensium causarum à Lysia scriptarum pertinet, idem etiam Cicero in Bruto memoriæ prodidit, scribens: Catonis autem orationes non minus multæ ferè sunt, quàm Attici Lysia: cuius arbitror plurimas esse.

Correctus Isocratis locus in Philippo: qui in uiri nomine deprauatus erat.

CAP. XVII.

SOCRATIS locus mendosus est in nobili illa oratione, qua Philippo Macedoni suavit, ut reconciliatis animis Græcarum ciuitatum, inferret bellum Regi Persarum: ubi enim docet, non de futura ipsi auxilia, regulorum etiam satrapumque, qui regi parebant, si exercitum in Asiam comportarit, ait: ut nunc in excusis libris legitur: καὶ μὴν ἰδὲ γὰρ τὸν ἐν ποσὶ τῶν

ἐν ποσὶ τῶν νῦν περὶ τῶν ἰππευῶν, προσήκει δυσκινέστερον εἶναι τοῖς βασιλέως πράγμασι, τῶν πολεμολόγων, cum scribi sine dubio debeat: καὶ μὴν ἰδὲ γὰρ & quæ sequuntur: distinctis seiunctisque duabus uocibus, quæ perperam coaluerant, erroreque librariorum compactæ erant, & ut Grammatici Græci aiunt, κατὰ διαίρεσιν. Hidrieus autem Cariæ dynastes fuit, Hecatombi filius, Mausoli & Artemisia frater: cuius etiam meminit Diodorus Siculus in xvi. libro historiarum, hoc sensu scribens: Nò multò antea hæc tempora Artemisia, quæ regno Cariæ duobus annis potita fuerat, è vita discessit: frater autem ipsius Hidrieus ei successit, qui septem annis regnauit. Sed etiam Plutarchus in Laonicis apophthegmasin, cum Agesilai studium in adiuuandis amicis proferret, qui ius etiam, ut illis feruaret, negligebat: commemorat enim breuem epistolam ipsius in manibus fuisse ad hunc Idrieum Caramissam, quæ id certò declararet.

De ardore animi, quo flagrauit Plato in optimis artibus perdiscendis: longinquasque terras ipsum hac de causa peragrassè.

CAP. XVIII.

VERBA hæc Ciceronis è libris de Republica, quibus declaratur quanto studio discendi flagrarit Plato, ut ne labori quidem ulli, aut impensæ pepercerit, sed longinquas etiam terras peragravit, ut florentes aliquos illic doctrina, ingenioque, audiret, citantur à Nonio Grammatico, eo loco, ubi diuersas notiones uerbi Contendo, explicat. Sed audisse te credo, tuum verò Platonem, Socrate mortuo, primum in Aegyptum discendi causa, post in Italiam contendisse. Laertius in vita ipsius, qui & ipse diu pergrinatum fuisse Platonem commemorat, tradit in Italiam primum ipsum uenisse, ut Philolaum Eurytimumque Pythagoreos audiret: indeque in Aegyptum ad Prophetas se contulisse. Idem tamen narrat, antequàm Italiam ueniret, Cyrenas nauigasse, Græcorum oppidum in Africa, Theodori Mathematici fama excitatum, quorum antea studiorum desiderio captus, post interitum Socratis vnà cum reliquis Socraticis uiris ad Euclidem Megara accesserit: quæ omnia memoriæ prodita dicit ab Hermodoro, unde illa acceperit.

Correcti duo loci in oratione pro Milone de opinione.

CAP. XIX.

VAE mea opinio sit de duobus Ciceronis locis è nobili illa oratione pro Milone, hic aperire uolo, ut si forte mendosi sunt, ut arbitror, coniecturæque mea uera est, corrigantur. Hoc autem eruditi ingeniosique uiri uidebunt, quorum iudiciis existimationibusque, & hoc, & alia mea, cōmitto.

Vbi igitur disputat vter vtri insidias fecerit: vtiturque in hac re indaganda Cassiano illo, qui semper querebat, cui bono fuerit, cum iam ostendisset quot, quantaque commoda ex interitu Milonis Clodius assequeretur: declarare volens mortem Clodij Miloni obfuisse, inquit:

» At non P. Clodio mortuo vsitatis iam rebus obnitendum est Miloni,

» vt tueatur dignitatem suam: singularis illa, huic vni concessa, gloria,

» quæ cotidie augebatur frangendis furoribus Clodianis, iam morte Clodij cecidit. vos adepti estis, ne quem metueretis, hic exercitationem

» virtutis, suffragationem consulatus, fontem perennem gloriæ suæ perdidit. Suspicio igitur legi debere: At vero P. Clodio mortuo. & quæ sequuntur: hoc sensu, vt adipiscatur nunc T. Annius consulatum, tueaturque existimationem suam, cotidianis rationibus, vsitatisque viis studere cogitur: singularis enim illa, propriaque ipsius ratio, conciliandi sibi animos bonorum, extincta est: crescebat enim cotidie gloria illius, quia magno animo resistebat furoribus Clodianis: impetusque ipsius in omnem Reipub. partem retundebat: ea etiam, quæ sequuntur, non inanem esse suspicionem meam (nisi fallor) testantur. si verò negandi particula illic ponatur, non video qui idoneus sensus inde elici possit. Præterea non multò post, vbi occurrit ei, quod dici contra Milonem potuisset, necasse ipsum Clodium, quamuis viuere illum sua interesset: neque enim omnia, quæ homines faciunt, faciunt consilio ac ratione, sed motu sæpe animi impulsu utilitates suas disturbant: atque ait, ostendens iratum Clodio esse non debuisse Milonem, aut acerbiorē odio contra illum affectum. Quid enim odisset Clodium Milo, segetem ac materiam suæ gloriæ, præter hoc ciuile odium, quo omnes improbos odimus. coniectura itidem ductus puto legi oportere, præter hoc commune odium: quod enim ciuile odium sit, mecum excogitare non queo: commune autem vt ipse interpretatur, est quo probi omnes viri improbos, atque inutiles ciues, odisse solent: quale fuit quod Catullus Vatinianum odium appellauit. nisi potius elegans atque eruditus, Poëta vehemens acerbumque intellexit. Multò quoque infra M. Tullius eodem pacto locutus est, cum inquit: Etenim, & si præcipuum esse debebat, tamen ita communis erat omnium ille hostis, vt in communi odio penè æqualiter versaretur odium meum. Suspicio quoque locum hunc pro Q. Ligario contrario pene ac superiore vitio laborare: cum enim passim nunc legatur. Hæc ego noui propter communes necessitudines, quæ mihi sunt cum L. Tuberone, legendum arbitror propter omnes necessitudines. & sane antiquo in libro scriptum offendi: Propter hominis necessitudines. vt librarij lapsus appareat, qui ob similitudinem harum vocum peccarit.

Declaratum

Declaratum beneficia, quæ in probos & honestos viros conferuntur, compensari sine opera eorum, qui acceperunt: quia facta illa uulgò probantur, ac summis laudibus in cælum feruntur.

C A P. XX.

XIMIÆ illi sententiæ, qua Cicero pro M. Marcello vsus est, virtutem ipsius indicans, ac quantum poterat extollens, similis aliquo modo est vox Græci sapientis, qui se reddere beneficiū existimauit, cum laudaretur ab omnibus propter id factum auctor in ipsum beneficij. Cicero igitur clementiam Cæsaris, liberalitatemque, commendare volens, & quantam laudem inde consecutus esset, ostendere, declarauit id significans magnam ex accepto beneficio ab ipso gloriam nactum esse Marcellum: exclamansque inquit: Est verò fortunatus ille, cuius ex salute non minor penè ad omnes, quam ad illum ventura fit, lætitia peruenerit. Sit autem omni genere virtutis ornatus ac plane beatus, cuius ex bonis rebus tantopere ceteri gaudeant, oportet. Xenocrates verò Chalcidensis, non minus sanctitate vitæ, quam doctrina clarus, cum duceretur à publicanis, quod Athenis degens vestigal inquilinorum non soluisset, liberatus est ex eorum manibus à Lycurgo oratore, qui indignitatem facti non tulit: & vt erat iustus in primis ac seuerus vir, voluit etiam improbitatis suæ poenas dare petulantes illos. Cum igitur postea Philosophus ille incidisset in liberos sui liberatoris, ita ipsos allocutus est: Egregiam patri vestro pueri optimi gratiam refero: cuncti nanque mortales ipsum laudant ob ea officia, quibus functus est aduersus me: neque tamen id existimari potest homo ab inani laude alienus, dixisse arroganter: sed vt ostenderet, qui fructus esset honestorum factorum, filiosque ad imitandum parentem excitaret. Lycurgus autem Atheniensis tristis vir, vehementisque atque acerbis accusator est habitus, qui tamen innocentia ac grauitate vitæ nemini sui temporis celsit. Eius mentionem Cicero iterum in Bruto fecit. Extat quoque oratio ipsius, qua accusauit Leocratem ciuem suum, quod periculosis temporibus patriam deseruisset, atque exportatis inde suis bonis turpiter Rhodum aufugisset. Idem etiam in iudiciū vocauit, ac damnauit Lysiclen, ducem Atticarum copiarum, cuius culpa, accepta esset clades à Philippo in Chæronea: eius autem accusationis sententiæ quædam plenæ acerbis remanserunt apud Diodorum Siculum in xvi. libro historiarum: ille nanque cum infelicem exitum eius belli narraisset, hoc quoque memoriæ prodidit, ac specimen quoddam grauitatis illius dare voluit, & quam vehemens & molestus accusator esset, indicare: vt enim probitate morum delectabatur, virtutisque oppressæ succurrebat, ita nequitiam vehementiore odio prosequeretur: nec ferre villo modo poterat flagitia improborum. Hoc autem (nisi fallor) iudicium intellexit Aeschines in peroratione in Ctesiphontem, cum exemplis impellere iudices vellet, ad imitandam maiorum

rum seueritatem: qui timidos ciues, ac publicæ salutis desertores, poenis afficiebant: nec enim nomen aut accusatoris aut rei ponit. post vnum autem recitatum addit: *ἐπεὶ δὲ ἰδιώτης, ἐπιπλάσας εἰς ῥόδον ὅτι τὸν φόβον ἀνάνδρους ἔβλεπε πρὸς τὸν ποταμὸν ἐσπαγγέσθην, καὶ ἰσχυρὰ αὐτῶν ἐγενήθη: εἰ δὲ μία μὲν ὄρα μετέπεσεν, ὑπερῶς ἄρ' ἢ ἀπέθανεν.*

Duo loci duorum grauium scriptorum, Isocratis Cicero-
nisque, inter se collati.

C A P. XXI.

IN medio libro Isocrates, quem scripsit ad Philippum Macedonem, ostendens se præclare intelligere orationem illam parem esse nõ posse, neque copia sententiarum, neque luminibus orationis, superioribus suis scriptis, quia ob infirmitatem ætatis vndique illam ornare & expolire non posset, addidit non oportere tamen omittere præclarum illud, & quod tantos fructus ferre posset, argumentum, quod, si, inquit, aliud præstare non potero, saltem rem adumbrabo: ac rudem incultamque præbebo iis, qui conficere ac labore suo adiungere, quæ desiderantur, possint. Verba politi scriptoris hæc sunt: *ἀλλ' ἔν' ὑπογράσει γ' οἷμαι χαλεπῶς τοῖς θεοῖς ἐγγράσει, καὶ διαπονέειν ἀνωμαλοῖς.* Similis autem huic locus est ille Ciceronis in Bruto, quo commentarios C. Cæsaris laudauit, quamuis omnem orationis tantam vestem, illinc detractam esse fateretur: dixitque, Sed dum voluit alios habere parata vnde sumerēt, qui vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit, qui volunt illa calamistris inurere: sanos quidem homines à scribendo deterruit. Idem enim profectò vsu veniret illis, qui hypothesein Isocratis nouis argumentis amplificare: atque aptis illi concinnitatibus exornare tentarent: mente enim prorsus sensuque carerent: nihil enim omisit accuratus scriptor, ac summus artifex dicendi, quod illic quadraret: quamuis ita de se suisque viribus loquatur: sed quod reliquit, iudicio, quod semper in eo auctum est, summæque prudentia scribendi reliquit.

Indicatum, ut Cicero prauam rationem Appij regendi prouinciam ostendit usus uerbis medicorum, ita etiam Platonem in simili re tradenda eadem ἀλλοτριῶς usum.

C A P. XXII.

IN prima epistola v. l. libri ad Atticum Cicero, cum de rapinis Appij, exhaustaque ab ipso atque expulata prouincia verba faceret, ἀλλοτριῶς locutus est: vsusque verbis propriis medicorum, qui repletum nimis corpus exinaniunt ac purgant: nec Latinis tantum, sed Græcis etiam nonnullis: inquit enim: Sic Appius cum *ἢ ἀφαιρέσεως* prouinciam curarit, sanguinem miserit, quicquid potuerit detraxerit, mihi tradiderit ene-

» sanguinem miserit, quicquid potuerit detraxerit, mihi tradiderit ene-
» tam *προσανέλασε μὲν* eam à me non libenter vidit. Ab eadem autem arte verba transtulit Plato: idemque simile secutus est in v. l. libro de Repub. cum de institutis nefariisque rationibus tyrannorum loqueretur, qui & ipsi sublatis è ciuitate probis honestisque viris, hoc pacto ipsam purgant: præcipue autem insigni aliqua virtute præditis cladem interitumque moliuntur, quam virtutem aduersam esse suis facinoribus iudicant. Cum igitur Socrates illic dixisset struere semper insidias aliquas vitæ ipsorum tyrannum, donec ciuitatem purgarit respondet Glauco: aliud dicens, aliud autem animo sentiens, *καλὸν γὰρ καθαρὸν μὲν, cui statim ille: ναὶ, τὸν ἀσπίδου ἢ οἱ ἰατροὶ τὰ σώματα: οἱ μὲν γὰρ τὸ χεῖρσον ἀφαιρῶντες, λείπουν τὸ βέλτιστον: ὁ δὲ, τὸ ναυτίλον.* Diuersa enim penitus exinanitio iniusti illius regis à purgatione medicorum est: medici nanque quicquid corruptum est, curatione illa tollunt, ac quod integrum est, relinquunt: hic verò contrà. Addidit Cicero Græcum verbum, quo medici vtuntur, cum inedia penè enectos aliquos reficiunt, virisque ipsorum instaurant. Nam quod inquit id Appium non libenter vidisse, hoc quoque conuenit moribus medicorum, qui iniquo animo ferre confuerunt, ægrotos à se prius curatos, alij medico tradi: præsertim cum eorum curatio, morbi naturæ feruientium, odiosa fuerit: eorum verò, qui postea adhibentur, suauis.

Videri Cicronem pro Plancio allusisse ad Homericam sententiam, ualde celebrem: & ab ipso etiam alias nunc Græcè, nunc Latinè usurpatam.

C A P. XXIII.

PRO Cn. Plancio Cicero cum honori illius suffragatas fuisse integras regiones ostenderet, ac nomine etiam gentes illas ac terras appellaret, hoc pacto: Nemo Arpinas non Plancio studuit: nemo Soranus: nemo Calinas: nemo Aquinas, totus ille tractus celeberrimus, Venafranus, Alifanus: tota denique nostra illa, aspera & montuosa, at fidelis, & simplex, & fauorix suorum, regio, se huius honore ornari: se augeri dignitate arbitrabatur. videtur allusisse ad locum Homeri, cum Ulysses ille de Ithaca patria ita induxit cum Alcinoo rege Phæacum loquentem: neque enim vitium illius terræ, quod inficiari non poterat: quis enim insulam eam asperam esse nesciebat? coclauit, sed maximo ipsius bono compensauit, ita dicens: *ἔν' ἔστι, ἀλλ' ἀγαθὴ κερσοπέφυκε.* potest autem æquo animo ferri loci asperitas, si ciuitas ibi condita, dote hac prædita est: egregieque alit atque instituit adolescentes. M. Tullius igitur & ipse de Arpino, vetere patria loquens, vicinitatēque illa omni, ait aspera & montuosa: hanc enim naturam esse regionis illius constabat. vt autem Homerus opposuit bonam illam esse altricem, ita ipse, quod compensaret id malum

lum, fidelem ac simplicem, faultricemque suorum esse tradit: hæ enim virtutes illi tempori conueniebant, & maximum fructum ferre Plancio potuerunt. Quod autem obscurius hic fecit eruditus scriptor, apertè tractauit in epistola quadam ad Atticum, vbi verba ipsa Poëtæ posuit: nam ait: Nam Arpinum quid ego te inuitem? Τῆν χεῖρ, ἀλλ' ἀγαθὴν κούρην ἔρω: οὐτ' ἀρ' ἐρωγε. Ης γαῖης Δίωκαμα γλυκερῶτερον ἄλλοι δέειδι. Cum igitur animo comprehensam haberet similitudinem eorum locorum, facile fiebat, vt de Arpino loquens, Ithacæ reminisceretur: atque imitaretur sententiam Homericam: cum enim domi actas iam causas scriberet quieto animo, huiuscemodi concinnitates, quibus orationes suas ornaret, ipsi in mentem veniebant. Sed in primo quoque libro de Oratore versum illum priorem his verbis expressit: Ac si nos, id quod maximè debet, nostra patria delectat: cuius rei tanta est vis, ac tanta natura, vt Ithacam illam, in asperrimis saxulis tanquam nidulum, affixam sapientissimus vir immortalitati anteponeret, quo amore, & quæ sequuntur.

Quid valeat apud Ciceronem, aliquid Trahi pedibus: originemque huius sermonis inueniri apud Homerum, non eam tamen, quam nonnulli putarunt.

CAP. XXIIII.

LEGANTES multi modi loquendi, significatiusque verborum concinniores, qui non solum in vsu postea fuerunt Græcorum hominum, sed à Latinis quoque scriptoribus expressi sunt, videntur è poemate Homeri fluxisse: à Poëta certè illo, cuius diuina fuit ingenij vis, ac facultas dicendi admirabilis, vsurpati prius fuerunt: vt quod Cicero in epistola quadam ad Atticum inquit: Fratrem meum, & te, si habeo, per me ista pedibus trahantur: id est, omnem cogitationem istarum rerum abiiciam, quamuis videam ipsas pessimè tractari ab improbis ciuibus, ac dilacerari. Item in alia: Nam de iudiciis quod quereris, multò laboro minus: trahantur per me pedibus omnes rei, id est, statui res forentes non curare, ac per me iactentur, & malè vndique habeantur omnes rei. Translatis enim verbis à rebus, quæ verè id patiuntur, propter similitudinem alia, quæ alia ratione multum mali sustinerent, trahi pedibus dictæ sunt. Homerus igitur in xvi. Odyssæ, quo loco fingit callidissimum virum Vlysses filium admonentem, accuratèque ei præcipientem, quæ ipsum facere oporteat domi, ne proci intelligant se rediisse: pararique, quæ ad necem ipsorum faciant: in aliis nonnullis mandauit, vt quamuis videat se iniuriam pati à delicata illa iuuentute, omnique genere contumeliæ affici, æquo animo patiarur: obliuiscaturque deum se filium esse. Hoc igitur exponens Poëta, dixit: ἤνπερ καὶ διὰ δώμα παδῶν ἐλκωσι θύραζε καὶ θέλεισι βάλλωσι, σὺ δ' εἰσεβῶν ἀνέχεαι. Hinc enim potius arbitror dictū esse modum hunc loquendi, quam vel à Vulcano Homericō, quem Iuppiter pedibus tractū è cælo in terram iecit: vel ab eiusdem

eiusdem Hectore tracto ab Achille, vt Erasmus in Prouerbiis censuit, vbi pedibus trahere, tanquam prouerbiū explicat. Præterea cum à politissimis scriptoribus vsurpatum sit aliquid desiderari, pro amissum illud esse, idem facundus in primis Poëta ποδῶν eodem significatu cepit, in xiiii. libro Odyssæ de Vlyssæ loquens, exposito in Ithacam, cum recensuit munera data ipsi à Phæacibus: omniaque salua inuenit: Inquit enim: ὦς εἰπὼν ἔπιποδας περιμαλλέας, ἢ δὲ λέβητας ἠρόθμει καὶ χρυσῶν, ὑφ' αὐτῶν τε ἐμαῖα καλὰ τῶν Ἰάγ' ἔτι ποδῶν. Indicauit autem iam pridem Budæus diligentissimus eruditissimūque vir, ποδῶν & ἐπιποδῶν, à Græcis dici pro desiderio rei amissæ teneri: idemque posse in sermone illo ζυτῶν & ἐπιζυτῶν. Ciceronemque vtrumque verbum eodem loco, cum idem significare vellet, expressisse ostendit: in oratione inquam pro Archia poëta, cum ait conuersa oratione ad accusatorem: Hic tu tabulas desideras Heraclienesium publicas, quas Italico bello incenso tabulario interisse scimus omnes. Est ridiculum ad ea, quæ habemus nihil dicere: quærere, quæ habere non possumus.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XXII.

Explicatum illud Ciceronis è IIII. libro in Verrem: Poscunt maio-
ribus poculis: ac de more illo bibendi Græcorum
diligenter disputatum.

C A P. I.

» SÆPE mihi est attingendus locus Ciceronis in Verrem de crimine Lampfaceno: cum plenus sit elegantia, institutaque multa Græcorum conuiuiorum cõtineat, quæ diligenter scriptor eruditus exponit. vbi igitur inquit: Fit sermo inter eos & inuitatio, vt Græco more biberetur: hospes hortatur: poscunt maioribus poculis. extremis verbis puto Ciceronem significare voluisse, quod Græci homines eo tempore, cum scilicet lætitia aliquantulum processisset, τὸ μέζονα αὐτῶν dicebant: intelligi enim arbitror oportere, κέλμα: vt cum αὐτῶν μέζονα κέλμα, valeat petere maius poculum, Ciceroni commodum fuerit illo modo reddere, quod idem potest, valétque. In comœdiis autem, in quibus licentia bibendi sæpe ostenditur, crebrò (vt opinor) hæc verba ponebantur. quod intelligere licet è veterum comicorum exemplis, quæ apud Athenæum leguntur. In decimo enim libro citatur hoc testimonium Sophili è fabula, quæ vocabatur ἐγχερίδιον: Σιωχὸς ἀντρατῶ ἐδιδόθη ἱερῶ ἱερῶ, πάλιν τὸ μέζον ἦταν. & paulò post alterum hoc Alexidis in ἀποκοσίφομῶν: Οὐ συμποσίαρχος ἦν γὰρ, ἀλλὰ δέμιος. Ο Καρέας, νυκθὺς προσήνωρ εἰκοσιν ἱερῶ ἱερῶ: πάλιν τὸ μέζον ἦταν. Quòd si totas lepidissimorum Poëtarum comœdias haberemus, & plura, & certiora huius moris exempla inueniremus. Plutarchus præterea in Bruto, cum ostenderet natali ipsius die, secundisque in rebus sodales eius Græco more bibisse: ac vinum libasse, & victoriæ Bruti, & libertati populi Romani, addidit Brutum, confirmare adhuc ipsos in eo studio magis volentem, poposcisse maius poculum: inquit enim: ἐτι μᾶλλον αὐτὸς ῥώσσει βελόμην, ἢ τῆσε ποτήριον μέζον. sed apud Homerum quoque vestigium est huius sermonis: cum fecit Achillem, videntem

dentem domi suæ sibi charissimos viros, hortari Patroclum, vt maius poculum afferret: hæc enim verba Poëta: Μέζονα δὲ κρητῆρα μῆνοιτ' ἴε καθίσα. Fuit autem ea parte fortasse Cicero breuior, & aliquantò obscurior, quia imitari voluit modum illum loquendi: durior enim plerumque esse consuevit, cum vertit sententias aliquas Græcorum scriptorum. nam obscuritatis non nihil illic subesse declarat, quod eruditioribus temporibus alij aliter accipiebant, vt ostendit Pædianus qui ait: Sunt qui producta o litera, poscunt legūt, quasi sæpe potant. sed poscūt, prouocant, intelligendum est. vt sit sensus, prouocant se inuicem. Poscunt, à pincerna petunt: maioribus autē poculis, vt subaudiatur, bibere quærunt. Sequor autem ipse iudicium Asconij, opinionemque ipsius veram esse puto: maximè cum dixit subaudiri debere, bibere. quamuis desiderem in ipso diligentiam, qua nobis expressum hoc fuisse è Græco indicaret.

Explicatus Aristotelis locus è IIII. ἀθικῶν: declaratumque quæuis sit huius verbi, παρασείων.

C A P. II.

» QVICQVID in singulis virtutibus amplum eximiumque est, conuenire magnanimo viro docens Aristoteles in quarto libro de moribus ad Nicomachū, primū id in fortitudine ita se habere his verbis à contrario cõfirmavit: Οὐδαιμῶς τ' ἀρ' ἀργυροί μεγάλο-λύχω φόνειον παρασείωντι. Locum autem illum vertens Argyropylus, nec sententiam Philo-
» fophi, nec vim extremi verbi videtur accepisse: ita enim reddidit: Nalóque modo conuenit magnanimo pericula fugere ob timorem: posse enim ipse arbitror hoc præclaro animi habitu præditum quempiam, periculum maius fuga declinare, nec tamen maculæ aliquid turpitudinisque tunc subire, quod generosam beluam in fuga seruare memoriæ proditum est: tradit nanque hic ipse leonem, cum hoc facit, non indecorè, nec sine dignitate id facere. Quod verò ad notionem verbi illius valet, significat penè quod Plautus inquit in Epidico demissis manibus: inducit enim ille militem quendam ita loquentem: = imo si audias Meas pugnas, fugias manibus demissis domum. qui nanque effusè currunt, iactant manus. Aristoteles certè adiuuari cursum hac ratione testatur, verbo hoc ipso vsus, in libro de Progressu animantium. quamuis illic verbum, quod intelligi hic videtur, addiderit: Inquit enim: καὶ οἱ θεόντες ἕατ' ἴον θέσειν παρασείοντες τὰς χεῖρας. Machon autem comicus apud Athenæum in sexto Λαπνοσοφιστῶν præcisè locutus est, qui tamen idem videtur significasse, motum certè ipsius concitatioem intellexit: cum enim Diphili Poëta lepidum consilium exponeret, datum Chærephonti paralito, ad cœnam longè ab oppido, vbi nuptiæ celebrabantur, eunti: causamque postea eius consilij afferret, inquit: Ἴνα μὴ παρασείων καὶ μακρὰν ἐκείσσει Οὐδὲν βαδίζων, τὰς γνάθους διαστρέφης. Suaserat autem ille, vt vtraque parte malas quatuor clauis

clavis adactis fulciret : periculum enim erat ne in tam longo itinere peragendo, dum totum corpus quassaret, malæ distorquerentur : nec munus postea suum obire possent, atque ita omnis ille viæ labor frustra susceptus esset. Lusit autem Plautus lepide in hac re, immutatis partibus corporis, próque dimissis manibus, dimissis pedibus dicens: hi enim versus ipsius sunt in Pseudulo, ubi inducit coquum artem suam efferentem : atque incredibilia quædam Ballioni commemorantem. Vbi omnes patinæ feruent, omnes aperio Is odos dimissis pedibus in cœlum volat, Eum in odorem cœnat Iuppiter cotidie. Odor dimissis pedibus ? Peccaui insciens, Quid est ? quia dimissis manibus volui dicere : neque enim tantam contumaciam ipsius ferre amplius potuit leno : liberæque ipsum reprehendit, cui quemadmodum se purgarit, peccatum confitens, apparet.

Declaratum Cleanthem etiam quendam Samium fuisse eiusdem opinionis, cuius Nicetas Syracusius fuit: qui censuit cœlestia omnia superaque, stare: terram autem solam in mundo moueri.

C A P. I I I.

IN Lucullo Cicero, cum Academicorum cōsiliū defenderet, qui rerum obscuritate cognita, temerè aliquid affirmare nollent : ideoque assensionem cohiberent, in significandis tenebris, quibus omnia tecta & circumfusa sunt, exposuit plures sententias eruditorum virorum, magno opere inter se dissidentes : in iisque docuit extitisse etiam, qui, à reliquis omnibus, & doctissimis hominibus, & imperitis discrepans, arbitratus sit cœlum, quæque in eo sunt, manere: terram verò moueri. quo nihil absurdius videbatur excogitari potuisse, ac magis repugnans opinionibus reliquorum. Verba ipsius hæc sunt: Nicetas Syracusius (vt ait Theophrastus) cœlum, solē, lunam, stellas, supera denique omnia, stare censet: neque præter terram, rem vllam in mundo moueri: quæ cum circum axem se summa celeritate conuertat, eadem effici omnia, quæ si stante terra, cœlum moueretur. atque hoc etiam Platonem in Timæo dicere quidam arbitratur, sed paulò obscurius. Huius autem admirabilis opinionis meminit quoque Simplicius in commentariis in 11. librum de cœlo, cum Aristoteles ipse in partitione quadam hoc quoque membrum posuisset hoc pacto. cum constet, sidera vniuersumque cœlum transferri, necessarium esse, siue cessantibus ambobus immutationem eam effici : siue ambobus motum subeuntibus. Ait enim hoc tactum esse, quia extiterint nonnulli, (quorum Heraclides Ponticus & Aristarchus meminerint) qui censuerint aspectum eundem rerum superarum conseruari, quamuis cœlum ac sidera quiescant : terra autem circum æquinoctiales orbes ab occasu moueatur, nec tamen eorum nomen ponit. Plutarchus verò in libro, quem scripsit

scripsit de forma, quæ visitur in orbe Lunæ, & idem tetigit, & nomine etiam auctorem huius incredibile sententiæ appellauit: neque tamen ipsi cum Cicerone in hoc conuenit: Cleanthem enim ille quendam Samium nominat, qui conatus sit ostendere, eadem effici omnia in cœlo, quæ nunc nobis apparent, posito cœlo ipso manere: terram verò in obliquo circulo, & circum axem suum torqueri. Animaduertendum autem, quod Plutarchus ipse, ac reliqui Græci dicunt, φαίνεσθαι σῶσαι, Ciceronem exprimere voluisse, cum inquit, eadem effici omnia. Nā quod idem tradit quosdam existimasse Platonem etiam in Timæo idem dicere, sed paulò obscurius, puto locum hunc eius libri intelligere: τὴν δὲ τροπὴν ἢ ἡμετέρας: εἰλουμένῳ δὲ περὶ τὸν διὰ πᾶσι δὲ πῶλον τετραμῶνον, φύλακα καὶ ἀνημιουργόν, ὑπὲρ τὸν τε καὶ ἡμέρας ἐμπαρῆσθαι.

Declarati loci quidam Ciceronis: idemque emendati, è libris ipsius de Republica, qui leguntur apud Nonium.

C A P. I I I I.

SENTENTIAM Ciceronis è VI. libro de Rep. grauem vtilēque regendæ ciuitati, & quæ præterea non caret ornatu aliquo orationis, libet hîc adnotare. Citatur autem illa à Nonio, quo loco docet plures notiones inueniri verbi, comparo: atque id exemplis optimorum scriptorum confirmat. Quam ob rem se comparat hic cuius, ita necesse est, vt sit cōtra hæc, quæ statum ciuitatis permouent, semper armatus. Nonnullæ verò maculæ apud Nonium verba hæc occuparunt, quas mihi videor factis cōmodè sustulisse. Quod tamen melius docti & acuti viri, quorū auctoritati me totum dedo, iudicabunt. Verba præterea hæc eiusdem, è 11. itidem eorundem librorū, ab eodem Grammatico citata, quamuis ipsius nomen illic positum non sit, apparet de Iustitia pronunciata esse, atque hanc ipsam virtutem describere. Quæ virtus præter ceteras, totam se ad alias vtilitates porrigit, atque explicat : cum enim commune hoc sit omnium virtutum, vt commoda aliena spectent: nec propositum habeant prodesse iis, qui præditi ipsius sunt, iustitia in primis hoc habet: quæ non tantum suas vtilitates non procurat, sed damno etiam afficere illum, in cuius animo hæserit, cum oportet, non dubitat. Vnde alienum bonum vocata est: & veteres sophistæ, ipsam vt detrimentosam fugiendam dixerunt: præstareque iniustum quempiam quam iustū esse. quòd si reliquæ quoque nullum suum propriūque fructum sequuntur, maiorem tamen splendorem dignitatē que afferunt, cum vsus huius virtutis sæpe ignotus obscurusque sit. Ab eodem etiam alio loco ponuntur hæc eiusdem scriptoris verba, sumpta ex eodem libro, quibus declaratur iustitiam fuisse, quam superioribus verbis intellexerit: Iustitia foras spectat, & proiecta tota est, atque eminent. quamuis illic perperam expectat, legatur.

Locus M. Ciceronis pro Gallio, qui citatur à Quintiliano, diligenter animaduersus: aliusque itidem M. Cælij in Antonium ab eodem Rhetore adductus, emendatur.

C A P. V.

» VAS Cicero vocauit coronas languidulas in descri-
 » ptione conuiuij luxuriosi, Plutarchus videtur ἐώλους
 » appellasse: apud Quintilianum enim hæc M. Tullij
 » verba leguntur in v i i . libro, vbi de lumine orationis,
 » quod ῥήρηια vocatur, disputat. Videbar videre alios
 » intrantes, alios verò exeuntes: quosdam ex vino vacil-
 » lantes, quosdam hesternæ potatione oscitantes: humus
 » erat immunda: lutulenta vino, coronis languidulis, & spinis cooperta
 » piscium. In Pyrrho autem Græcus ille grauis scriptor, cum acutam
 » lepidam quæ rationem Metonis cuiusdam Tarentini exponeret, reuo-
 » care ciues suos ab accessendo rege illo in Italiam studētis, narrat ipsum,
 » cum dies adesset plebisciti faciēdi, populūque iam federet, sumpta co-
 » rona languida, & facula, vt mos ebriosorum est, lucentēque tibicina, in
 » concionem ludibundum peruenisse, atque ita sibi auditione facta, di-
 » xisse, quæ ab illius habitus homine expectari non poterant, ac tempori
 » illi, salutique ciuium valde congruebant. Verba Plutarchi sunt, in qui-
 » bus exemplum id est: Λαθῶν σέφανον τῶν ἐώλων, καὶ λαμπάδιον, ὡσπερ οἱ με-
 » θύοντες: nos patrio sermone coronas huiuscemodi: floresque passos vo-
 » care consueuimus, Locum verò eum Ciceronis ex oratione pro Gallio
 » sumptum esse indicio veteris Rhetoris cognoui. Aquila nanque Roma-
 » nus, qui de luminibus orationis scripsit, cum exemplum poneret sche-
 » matis, appellati à Græcis λεπτολογίας illo vsus est. Tale pro Gallio de
 » cōiuiuo luxurioso. Vt clamor, vt conuicium mulierum, vt symphonix
 » cantus. Videbar mihi videre alios intrantes, alios autem exeuntes: par-
 » tim ex vino vacillantes, partim hesternæ potatione oscitantes. Versa-
 » batur inter hos Gallius, vnguētis oblitus: redimitus coronis. Humus
 » erat lutulenta vino: coronis languidulis, & spinis cooperta pisciū. Cum
 » autem vberius ipsum ponat hic auctor, collatione facile ille castigari
 » potest. desideratur tamen apud Quintilianum non nihil, quod integrū
 » illic legitur. Verū nomen schematis esse, quod ostendi, certum est: ita
 » enim appellatur, quod singulæ res subtiliter explicantur: prima tamen
 » litera eius nominis in excusis corrupta est. Defendisse autem se Gallij
 » causam accusante M. Calidio Cicero ipse memoriæ prodidit in Bruto:
 » sed etiam verba quædam ex eadem oratione citantur à Nonio, vbi do-
 » cet, qui vocati sint à Latinis etiam scriptoribus logi. Admonet autem
 » me quod Cicero, inquit, quosdā hesternæ potatione oscitantes, vt plu-
 » res maculas tollam ex loco M. Cælij, quem adducit itidem Quintilia-
 » nus in i i i . libro ex oratione in Antonium: describit enim eum temu-
 » lentum, vel potius ante oculos audientium ponit, magnæ spei iuuenis,
 » sed turbulenti ingenij, crebrōque consilia de magnis rebus mutantis: in
 » aliis autem multis, quæ ipsius foeditatem aperiunt, hæc etiam leguntur in

» in antiquis exemplaribus. Quarum cum omnium voce tactūque oscita-
 » ret, proximæ cuiusque collum amplexu petebat. In excusis tamen libris
 » est, quod non probō, nec conuenire illic villo modo puto: vocē tactū-
 » que noscitarē: nec enim ebrius Antonius, somnōque obrutus, noscitarē
 » poterat vocem inclamantium: tactūve ferientium. cum contrā clamo-
 » re è profundo somno, iētūve aliquo excitati, primò oscitent. Quod ve-
 » rō ad sententiam totius loci Ciceronis, quem supra posui, facit. Plutar-
 » chus quoque in libro περὶ ἀργυσίας, vbi quibus signis intelligi possit ira-
 » cundia furorūque dominorum docet: habere enim excalescētiam acer-
 » bitatēque naturæ, certas quasdam notas, quæ ipsam aperiant, vt à præ-
 » tereuntibus intelligi etiā notis illis queat, an dominus aliquarū ædium
 » luxuriosus sit in enumerādis his signis, nonnulla posuit, quæ eadē sunt
 » cum iis, quæ à Cicerone tanguntur: quare libuit locum indicare. Inquit
 » enim: Διὸ τῶν ἡ ἀσώτων τῆς οἰκίας προσιόντες, ἀνελπίστῳ ἀνοήτῳ ἐαθινῷ,
 » καὶ πῆλον, ὡς ἐπὶ οἶνον: καὶ παρὰ γὰρ τὰ σφάνων καὶ κρηπαλώσας ἐρώμεν
 » ἐπὶ θύρας ἀκολούθους, & quæ sequuntur. In primis autem conuenit, quod
 » suppresso nomine auctoris, inquit à quopiam dictum esse πῆλον οἶνον:
 » Cicero enim humum lutulentam vino dixit.

Euripidis sententia inuenta, quæ conuenit sententiæ cuidam Cice-
 » ronis: declaratumque, qui sint diuites ex opi-
 » nione Stoicorum.

C A P. VI.

» ICERO in oratione Corneliana, cum dixit (addu-
 » cuntur autē inde plures sententiæ ab ipso in orato-
 » re suo) Neque me diuitiæ mouent: quibus omnis
 » Africanos & Lælios multi venalicij mercatorēf-
 » que superarunt, videtur expressisse sententiam Eu-
 » ripidis, quam induxit quendam his verbis eden-
 » tem: Μὴ πλοῦτον εἶπες: οὐ γὰρ θαυμάσω θεῶν, οὐ γὰρ κἀ-
 » νίς ῥαδίως ἐκείνηται. citantur autem hi duo senarij à Plutarcho in li-
 » bro, quo præparat adolescentes ad lectionem Poëtarum: fabula nan-
 » que Poëta vbi erant, perit vetustate. Plato quoque in v . libro de le-
 » gibus, cum honorem omnem eriperet vulgaribus diuitiis, atque eo-
 » dem argumento in illis contrendis vteretur, eodem respexisse mani-
 » festò intelligitur: nam iisdem etiam verbis vtitur: Inquit enim: πλου-
 » σίους δ' αὐ σφόδρα καὶ ἀγαθούς, ἀδύνατον: οὐ γὰρ εἰς πλοῦσιους οἱ πολλοὶ κα-
 » τάλεγουσι: λέγουσι δὲ τὸς κενὸν μέγιστος οἱ ἀλίγοις τῶν ἀνθρώπων πλείου νομίζ-
 » ματι ἄξια κῆματα. Quod autem fieri non posse, inquit, vt iudem ho-
 » mines, & valde diuites, & probi viri sint: statimque aperiendum censuit
 » de quibus diuitibus loqueretur, id nō sine causa fecit: intelligebat enim
 » alios esse hoc nomine digniores, quos docti homines, non vulgus, diui-
 » tes vocare: id quod postea Stoici arripuerunt, vt Cicero multis locis
 » confirmauit te diuitem futurum, id vtrum Romano more locutus sit,
 » bene numatum te futurum: an quomodo Stoici dicunt, omnes esse diui-

tes, qui cœlo & terra frui possint, postea videro. hoc prorsus valet. sed in oratione quoque pro P. Sestio, idem breuius tetigit, cum in Gelliū, impurum hominem, & qui patrimonium deuorarat, inucheretur. Postea quam rem paternam ab idiotarum diuitiis ad Philosophorum regulam perduxit. Neque tamen idiotæ tantum bene numatum diuitem appellarent, verum etiam Peripatetici: qui insimulabant quoque eo nomine Stoicos, discedereque à consuetudine sermonis aiebant. Alexander Aphrodisiensis in secundum librum Topicorum, & ipse contra illos ita argumentatur: Οὐ γὰρ ἀγνοοῦσιν οὗτοι τὰ ὑπάρχοντα τῷ Σοφῷ, πλουτοῦ τῶντα λεγοῦσιν, ἢ κάλλος, ἢ δόξαν, ἀλλὰ παραβαίνοσιν τὴν κειμένην λέξιν, ὅ γὰρ πλουτοῦ, ἢ τὸ κάλλος οὐκ ἐπὶ ἀρετῆς, ἀλλ' ὅ γὰρ ἐπὶ χρημάτων τε καὶ ἰσχυμάτων καὶ ἰσχυροῦσιν. & quæ sequuntur. sed infra etiam in eodem libro alium locum indicat, vnde duci possunt argumenta contra hanc ipsorum incredibilem sententiam.

Sublatum mendum è I I. Ciceronis Philippica.

C A P. VII.

ARBITROR maculam esse in his Ciceronis verbis è I I. libro Philippicarum, quam tamen qui intentis oculis orationes illas inspexere, multumque operæ in ipsis purgandis posuere, non viderunt: quod enim in excusis omnibus libris legitur: Duo tamen tempora inciderunt, quibus aliquid contra Cæsarem Pompeio suaserim: ea velim reprehendas, si potes. Vnum, ne quinquennij imperium Cæsari prorogaretur: alterum, ne pateretur fieri, vt absentis eius ratio haberetur. & quæ sequuntur. puto legi debere, ceteris omnibus seruatis, ne pateretur ferri: ita enim Cicero alibi locutus est. sed ratio etiā ipsa, si accurate attendimus, hanc veriore esse lectionem docet: auctoritate enim sua Pompeius ne id ferretur ad populum, impedire poterat: promulgatum autem ne probaretur multitudini vllis opibus efficere nequibat. In v I I. libro epistolarum ad Atticum, vbi Cn. Magnū accusat, ac de peccatis eius maximis, & hac ipsa demū re, queritur. Idem etiā tertio cōsulatu, postquam esse defensor Reip. coepit, cōtendit, vt x. Tribb. pl. ferrēt, vt absentis ratio haberetur. In libello quoq; de senectute, cum olim in excusis legeretur: Optimis auspiciis ea geri quæ pro Reip. salute gererētur: quæ cōtra Remp. fierent, cōtra auspicia fieri, secutus veterū librorū fidē, emendauit, quæ cōtra Remp. ferrentur, contra auspicia ferri.

Cur carpserit Cicero uerbum in epistola Antonij, quod iusta reprehensione carere uidetur.

C A P. VIII.

NON reprehendisset fortasse Cicero uerbum in epistola M. Antonij, vt nullo modo illi tempore, rebūque atrocibus exponendis, aptum, nisi ab inimico prolatum foret: ac nisi omnia, quæ illic ab eo dicta fuissent, criminari atq; explodere

dere in animum induxisset: quod enim in ea fuerat: Quamobrem vos potius animaduertite, vtrum sit elegantius & partibus vtilius, Trebonij mortem persequi, an Cæsaris, contemnens exagitansque Cicero ait: Vtrum inquit elegantius. Atqui hoc bello de elegantia quæritur: nam Demosthenes quoque in nobili illa oratione pro Ctesiphonte uerbum, quod huic penè respondet, in re graui, & ad statum Reip. pertinente, vsurpat. Locus autem omnis huic admodum similis est: inquit enim: Κακῆνο σκόπει πρότερον κάλλιον, καὶ ἄμεινον τῆ πόλει, διὰ τὰς τῶν πρότερον ἀνεργείας, οὐκ ἄσ ὑπερμεγέθεις: οὐ γὰρ ἔποι τις ἀμ ἡλίμιας, τὰς ἐπὶ τὸν παρόντα βίον γυνομένης, εἰς ἀχαριστίαν καὶ προσηλαμισμὸν ἀγειν: ἢ πᾶσι μὲν δόξαι τι μὲν δόξαις πρᾶττοσιν, ἀπὸ παρὰ τούτων τιμῆς, καὶ φιλανθρωπίας μετῆναι. Vterque autem duorum horum præstantiorum oratorum duo uerba posuit: quorum alterum honestatem præfendorēque: alterum autem utilitatem commodūque referret. nec me tamen fallit, cum elegans nescio quid delicati plerunque ostēdat, hoc in eo carpisse Ciceronem: nam si honestius dixisset Antonius, nullo pacto notare id potuisset: in peroratione enim quoque pro L. Cornelio Balbo eodem pacto locutus est: nam inquit: Videntēne vtilius vobis, & honestius sit, illis ducibus errare, quam hoc magistro erudiri. Quod autem Antonius eodem in loco odioso uerbo causam Pompeianorum victam ac profligatam, iugulatam μετὰ φορικῶς vocauit, Ciceroque ei parti respondit. Si esset iugulata, nunquam exurgeret: quod tibi tuisque cōtingat, execrans illum sociosque, Demosthenes quoque exitium precans Aeschini, idem his uerbis in eadem causa pronunciauit: ἀκοι μὲν τοῖς κοῖς οἱ θεοὶ τρέψουσιν εἰς κεφαλῆς. nam translationem ipsam criminari non potuit, cum aptissima sit: & ab ipso etiam aliquando vsurpata: tantum ipsum exagitat, quod pugnantia loquitur: cum putet, quam iugulatam dicit, posse reuiuiscere. I. autem Liuius in xxxv. libro, superiore uerbo, vt Antonius vsus est, qui tamen (vt opinor) non tantum reprehensione caruit, sed laudem quoque meruit: ait enim: Is elegantius facturos dicit, si iudicio patrum, quam si sorti eam rem permisissent.

Indicatum duas Græcas sententias, quibus usus est Cicero in epistolis ad Atticum, a Græcis etiam scriptoribus citari.

C A P. IX.

CUM epistolis Ciceronis purgandis operam dedi, quæ infinitis maculis deformatæ erant, sententiâque nonnullas obscuriores, Græcis præsertim uerbis illic prolatis, explicui, nondum inci deram in uocem illâ, qua Græcè, dulcedinem cuncta intelligendi superare ceteras omnes suauitates significatur, apud scriptorem vllum eius nationis, quâuis leuiter locum emendarim, sequutus fidem optimi exemplaris: nunc autem, cum prouerbum illud à Græco quoque auctore celebratum inuenirem, libuit locum indicare. Verba Ciceronis hæc sunt, è I I I. libro epistolarum ad Atticum: Οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάντ' ἀδύνα. quare, vt ho-

» mini curioso, ita perscribe ad me, quid primus dies: quid secundus: quid
 » censores: quid Appius: quid illa populi Apuleia: denique etiam
 » quid à te fiat, ad me velim scribas. antea enim libri excusi habebant,
 » singulari numero *ῶν*, quod correxi, & ad multitudinis numerum retu-
 » tuli, quæ vera esse lectio manifestò nunc intelligitur. Themistius
 » igitur peruulgatæ huius sententiæ mentionem fecit in oratione, quam
 » vocauit *βασιλική*, cum ostenderet se mirifico amore rerum suarum co-
 » gnoscendarum teneri: dissentireque in hoc ab ingenio plurimorum, qui
 » alienas res curiosè inuestigant: suas propriasque negligunt, ita autem
 » locutus est elegans, eruditusque scriptor: *Εγὼ δὲ ἐβουλόμην περιτράφθαι*
 » *μοι τὰς πῆρας, ἵνα τὰ ἐμαυτοῦ μόνον ὁρώμην: τὰ τῶν ἄλλων δὲ μὴ διωάμην:*
 » *ὄν ἐστι γ' (φασί) γλυκερώτερον, ἢ πάντ' εἶδοναι, καὶ ἐγὼ φημι τ' ἀγαθὰ.* nam in ea
 » re exponenda fabellam Aesopi attigerat, qui tradidit singulos homines
 » duas manticas gestare: alteram, in pectore: alteram verò, in tergo: ambas
 » autem rebus malis refertas esse, sed anteriorem, alienis: posteriorem ve-
 » rò, propriis illius, qui manticas illas fert. Vnde fieri, vt homines sua ipso-
 » rum mala nō videant, aliena autē acutè atque exquisitè perspiciant. quare
 » optat ille politus vir, vt manticae conuertantur, vt sua tantum intueri
 » valeat, aliena autem nullo modo: cuius præclari desiderij sui, ac graui
 » probòque viro digni, rationem reddit communi illa sententia, quam
 » tamen aliquantulum emendat, vt qui putet, non omnia scire iucundissi-
 » mum esse, sed res tantum bonas. Catullus igitur in extremo Iambo in
 » Varum, cum inquit, Sed non videmus manticae, quod in tergo est, re-
 » spexit & ipse ad fabellam Aesopi: nec non Horatius in Satyra tertia se-
 » cundi libri, dicens, *Dixerit insanum qui me, totidem audiet: atque Re-*
 » *spicere ignoto discet pendetia collo.* Quam autem manticae Catullus,
 » Græcus ille scriptor *πῆρας* vocauit. Superiori autem similis locus est
 » hic in XII I. libro earundem epistolarum, quem etiam tunc aliquantu-
 » lum deprauatum correxi, eodem fidelissimi libri auxilio: nec enim ad-
 » huc in ea verba Græca incideram, quæ postea repperi apud Dionysium
 » Halicarnassem, accuratum magistrum dicendi. Post verba igitur Cice-
 » ronis, quibus petit ab Attico, vt se iuuet cōsilio, vtrum apertè improbū
 » iuuenem, fratris filium, aspernetur ac respuat, an astutè in eo negotio se
 » gerat, ac dolo vratur, cum Pindari locum, illi sententiæ exponendæ ac-
 » commodatum, vsurpasset, verbæque Græca eius Poëtæ posuisset, legi-
 » tur: vt enim Pindaro, sic *Μίχα μοι νόσ', ἀτρέκειαρ ἐπέμ.* Cum autem indi-
 » casset locum illum tactum etiam esse à Platone in I I. libro Politicæ,
 » quo etiam firmo præsidio Græca verba turpiter inquinata, facilius
 » emendauit, extrema hæc apud Philosophum illum elegantissimum nō
 » leguntur. Succurrit igitur huic rei Halicarnassee, qui in libro de com-
 » positione verborum inquit: *ἢ ὅπ' ὅτε γινεσθαι φάμην ἂν ἐγὼ γε ἀπορῶ:*
 » *καὶ Μίχα μοι νόσ', ἀτρέκειαρ ἐπέμ.* Loquitur autem de tribus illis for-
 » mis dicendi, quas *χαρακτῆρας* Græci vocant, differentiisque ipsarum:
 » cum enim primam secundamque hominibus translatis vocarit, prio-
 » remque *ἀσχηρὰν*: posteriorem verò *γλαφυρὰν* appellarit, aut *ἀνθηρὰν*: ter-
 » tiam, temperatam ex ambabus illis, quomodo vocet, se dubitare dicit:
 » statimque verba illa adiungit. In libris autem excusis Ciceronis lege-
 » batur

batur prius *ἀτρέκεις*, mendosè vt hoc etiam testimonio cōfirmatur. Quid
 » verò existimem valere illic extrema duo verba, indicabo, quamuis certi
 » nihil de illis habeam, cum in reliquis carminibus diuinissimi eius Poë-
 » tæ locus ille non inueniatur: arbitror enim significare, *ἀτρέκειαρ ἐπέμ*, vt
 » verum fatear, & quemadmodum res ipsa se habet, aperiam: nam videtur
 » labem aliquam afferre culpamque tam incerto animo de aliqua re esse:
 » hominesque ea de causa id tegere cōsuerunt: ipse tamen veritatem eius
 » rei Poëta dixerat se velle patefacere, atque eum postea secutus M. Tul-
 » lius, quid haberet ambiguum liberè indicauit.

*Emolumentum aliam etiam notionem habere, quam vulgò putetur:
 nec ab ullo Grammatico explicatam, testimonijs
 veterum comprobatur.*

C A P. X.

EMOLUMENTVM non idem semper apud opti-
 » mos Latinæ linguæ auctores valet: sed non tantum
 » res diuersas potest, verum etiā contrarias: nunc enim
 » quæstum significat, aliquidve quod conducatur: nunc
 » verò quod operosum est, ac magnum studium re-
 » quirat. probare exemplis significare emolumentum
 » quod iuuet, necessarium non est, cum plerumque ita
 » capiatur: alteram autem hanc eius notionem, nouam auribus multorum,
 » ac difficilem primò futurā puto: auctoritatibus tamen allatis ipsam non
 » repudiatum iri spero. C. igitur Cæsar, elegans rerum suarum scriptor, in
 » primo commentario de bello Gallico, quo loco legationi suæ respon-
 » dentem Ariouistum commemorat ita dixisse: Præterea se neque sine
 » » exercitu in eas partes Gallicæ venire audere, quas Cæsar possideret: ne-
 » » que exercitum sine magno comæatu atque emolumento, in vnum lo-
 » » cum cōtrahere posse, manifestò ita cepit: neque enim emolumentū, quæ-
 » » stusque vllus fit in contrahendo exercitu, sed contra sumptus ingens,
 » atque iactura pecuniæ immanis: neque id rationibus eius Regis, eique
 » quod probare volebat, accommodatum vllò pacto erat. contra autem
 » posterior hæc eius verbi vis, notioque infrequentior, mirificè qua-
 » drat sententiæ Ariouisti: ostenditque, quod tempus illud postula-
 » bat: Quis enim non intelligit magnum impedimentum esse exerci-
 » tum è pluribus diuersisque sedibus in vnum locum contrahere, contra-
 » ctumque postea in alias terras ducere? Præterea M. Varro eodem mo-
 » do videtur id vsurpasset in I I I. libro de re rustica, ac multiplex deni-
 » que negotium magnum emolumentum appellasse, cum Axiuum, trans-
 » » acto iam secundo actu, vt putabat, ita induxit loquentem: Nec de co-
 » » cleis ac gliribus quæro, quod reliquū est: neque enim magnum emolu-
 » » mentū esse potest. Significat enim se nolle quempiā occupari in disputa-
 » » tione de cocleis ac gliribus, quæ reliquæ partes erant sermonis ad vena-
 » » tionem pertinentis: quia cognitio illarum rerum obscura difficilisque
 » non foret: nam valere illic emolumentum hoc quod dixi, non quæstum

fructumque, manifestò percipitur ex iis, quæ statim respondet Appius: reprehendit enim ille Axiu, quòd existimet rem illam apertam procliuè que esse, ac nò paruas difficultates in illa re, rectè ordinè que tradanda, esse declarat. Verba eius hæc sunt: Non istuc tam simplex est inquit Appius, quàm tu putas, ô Axi noster: nam & idoneus sub dio sumendus locus coclearis, & quæ sequuntur. Quis autem non assentiatur auctoritati duorum maximorum scriptorum: nam ne maculæ aliquid illic inesse quis putet, testificor me vetustissimos libros vtriusq; auctoris vidisse: nec discriminis quippiam à recepta lectione illic inuenisse.

Quod accusauit Catullus in amoribus ac delicijs suis, declaratur commune uitium esse omnium, qui formam suam ualde expeti uident, atque imbecillo consilio propter ætatem sunt.

C A P. X I.

ONQVERITVR Catullus de sinistro ingenio Iuuentij, formosi pueri, quòd & suum, & aliorum elegantium virorum amorem postponeret amorì Pifaurenfis cuiusdam, mendici hominis atque abiecti. Insimulat autem ipsum huius peccati duobus epigrammatis, altero hendecasyllabo: altero uerò alternis versibus longiusculis. Hendecasyllabi initiu est: **O** qui flosculus es Iuuentioru. Illius, cuius posteriores uersus uo pede minores: Nemone in tanto potuit populo esse Iuuenti. Quod autè Catullus magno cum dolore in illo ipso, cuius amore flagrabat, experiebatur, nec ferre poterat, Aristophanes in Equitibus, commune esse omniu eius ætatis ostendit, ut neglectis amatoribus politioribus, totos se tradant hominibus tenuissimis, atque omni macula inquinatissimis. Cùm enim induceret in ea fabula Agoracritum accusantem mores populi Atheniensis, qui & se, & alios multos honestos viros, & utiles Reipublici, acerrimos ipsius amatores, repudiaret, nec ad se accedere sineret, Cleonem autem improbissimum, & sordidissimum hominem foueret, inquit imagine utens: & cuiusmodi ille uita & moribus esset, ostendens, eum similem esse pueris, qui amantur: neque enim probos viros egregijsque animi dotibus præditos recipere, ut illi quoque faciunt, sed effundere se totum in amorem uilium personarum, humillimamque artes, ac ministeria fordida tractantium. Verba Poëta hæc sunt: **Αλλ' οὐχ οἶσ' ἐσμὲν διὰ τοῦτον: σὺ γὰρ ὁμοῖοι εἶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐρωμένοις, τοὺς καλοὺς τε καὶ καλοὺς οὐ προσδέχει: Σαῦτον δὲ λυχνόπῳλον: καὶ νοσορράφους, καὶ στυγέροις, καὶ βυρσοπώλοισι δίδως.** Fuit igitur id, de quo cū eo exprostat Catullus, non proprium Iuuentij uitium, sed quasi rei ipsius: omniumque, qui intelligerent se in amoribus ab aliquibus ac delictis haberi, ut semper deterrimum quemque fumerent, atque eum amplexarentur. nam libidinoso hoc etiam teneroque amore arfisse lepudum hūc Poëtam, indicio ipsius cognoscimus: neque enim duobus his tantum

tantum carminibus de seipso id edidit, sed aliis etiam, ut quo significauit, si liceat sibi suauissimos ipsius oculos basiare, se nunquam saturum inde futurum: nec non quo docuit, postquam id quod tantopere concupiebat dolo adeptus est: suauissimumque furripuit, ex ea re non mirificam voluptatem, sed acerbissimam poenam se consecutum. adeo sunt incerta desideria amatorum, voluptatesque eorum ægritudine temperatæ.

Sententiæ M. Varronis, qua laudauit abstinentiam uirorum mulierumque Romanarum, ostenditur conuenire testimonium Plutarchi, idem commemorantis.

C A P. X I I.

ERBA hæc M. Varronis de uita populi Romani libro I I. quæ citantur à Nonio: Qua abstinentia uiri, mulieresque R. fuerint, quòd à rege munera eorum uoluerit nemo accipere, pronunciata fuerunt de Pyrrho rege Epirotarum, qui cùm uicisset Romanos, misissetque Romam oratorem Cineam Thessalum, cuius opera atque eloquentia in magnis rebus utebatur, eidemque dedisset quibus remuneraretur, & principes viros, & ipsorum uxores, sine suo conciliandi sibi ea ratione animos Romanorum, excidit: admirabili enim quodam consensu dona illius repudiata sunt, tanta erat eius gentis illis temporibus abstinentia, quòd meritò doctissimus uir in uita generosi illius populi significanda commemorauit. Idem autem Plutarchus in regis eius uita exponenda testatus est, qui addidit etiam quid responderint temperantes illi homines, ac magni spiritus, quo factum suum tuerentur: nec viderentur nimis rustice id fecisse: inquit enim: **περὸς δὲ ὁ Κινέας, ἐνέβη χανε τοῖς δλωατοῖς καὶ δῶρα τῶν σιγῶν καὶ γυναιξῶν ἐπέμψεν παρὰ τῆ βασιλείας: ἔλαβε δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπεκρίνατο πάντως καὶ τῶν βασιλέων, ὅτι δημοσία σπονδῶν γονομενῶν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ὑπάρξει πρόθυμα τῶ βασιλεῖ, καὶ κεχαρισμένα.**

Queritur de ueritate lectionis uersus Catulliani in epigrammate, quo laudat poemata Cinnae.

C A P. X I I I.

LEGANS Catulli carmen, quo laudauit poemata Cinnae, Smyrnam appellatum, multis modis deformatum lacerumque est. Ut autè nunc præteream nota ipsius aperta que uulnera, quibus mederi me fateor nò posse, uereor ne extremum uerbu antepenultimi uersus mendosum sit, in iis libris, in quibus legitur: Parua mei mihi sint cordi monumenta sodalis. nam sunt etiam excusi, qui laboris habent: atque ij quidem primis temporibus impressi, antequàm tanta licentia per antiquorum auctorum scripta perua

peruaderet, atque omnia contaminaret. & sanè in pluribus scriptis exemplaribus postrema illa pars eius carminis defecit: neutrumque horum verborum illic est: in duobus tamen calamo exaratis laboris inueni, in nullo autem sodalis: quare si alterutra illarum vocum propria Poëta, veraque est, magis probo lectionem, quæ laboris habet: magisque illam conuenire personæ puto, vt loquatur extremis duobus versibus, non de Cinnæ poemate, sed de suo, quo se delectari Catullus dicit exemplo Cinnani illius operis, quod cum magnum non esset, cum tamen perfectum foret, æternum futurum sperabat: neque enim videtur rectè Catullus operosum alterius, quod fert in coelū, poemata, potuisse parua monumenta appellare. nihil sanè de hoc certi, scrupulum tamen qui mihi exortus esset, non sine causa (vt arbitror) aperui, si quem fructum elegantissimo, atque eidem doctissimo Poëtæ ferret. Smyrna autem hoc Cinnæ hexametris versibus scriptum erat, vt Seruij Grammatici indicio perspicitur, qui in commentario in primū librum Georgicorum duos hos inde versus citauit: Te matutinus flentem conspexit Eous. Et flentem paulò vidit post hesperus idem. Flavius quoque Sospiter sumpsit exemplum ex eo Poëmata, scribens: Cinna autem in Smyrna huius tabis dixit. Cinna verò hic Poëta ille est, qui errore populi necatus fuit, inflammatus ab Antonio in Cæsaris interfectores, cum cognominis esset vni è coniuratis.

Notantur uerba quedam eleganter translata ab Cicerone: quo modo etiam Græca, his respondentia capi significantur à scriptoribus eo sermone.

C A P. X I I I I.

S VNT ita similes res nonnullæ inter se, vt verba propria ipsarum ad alias ostendendas transferantur, siue nomine illæ careant: siue suo relicto, apertius mutuatis indicentur: atque id non in vna tantum lingua, sed in pluribus etiam eadem ratione contingit, quo magis similitudo ipsorum declaratur. Cicero igitur in L. Pisonem cum inquit: In quo tu accepta tamen, & deuorata pecunia Vtinachorum, centum talenta euomere non poteris, duobus verbis translatis aperte quod voluit, significauit: sed priore nunc relicto, quod tamen & ipsum rei exprimendæ mirifice aptum fuit, & à Catullo quoque eodem pacto vsurpatur, cum inquit, C. Cæsarem perstringens: = aut quid hic potest, Nisi vncta deuorare patrimonia? Quod ad posterius pertinet, non facile dici potest quantopere illic quadret euomere: nec propriis vllis verbis melius res exprimi potuit, quam hoc mutuato significata est, & penè ante oculos posita. Ante Ciceronem tamen Plautus in Curculione hoc verbo eodem pacto aptissimè est vsus, cum fecit militem hoc modo lenonem vrgentem: = ista sis ilico: Atque argentum properè propera vomere. Vt autem ab ea re verbum nobilissimum hi Latini auctores sumpserunt, ita quoque lepidissimus Comic

Comicus in fabula, cuius est index *Αχαρνῆς*: cum enim initio eius Comœdiæ induerit poeta Dicoopolim senem, memoria repetentem gaudia, quæ in vita adeptus erat: quæ pauca fuerant, primum enumerauit, cum Gleon, ille turbulentus & improbus ciuis, quinque talenta, quæ fraude abstulerat, euomuit: & opera equitum virtutèque reddere coactus est. verba Aristophanis hæc sunt: *Ἐγὼ δὲ ἐφ' ὧ τὸ κῆαρ σὺ φράσθῃς ἰδῶν* » *Τοῖς πόντε ταλάσῃσι, οἷς κλέειν θέμεσε.* Sed nos quoque patrio nostro sermone ita loquimur, verbumque inde mutuamur, cum minamur alicui nos effecturos, vt pecuniâ improbè partem surreptamque reddat: plures enim ornatus nostra oratio communes ipsi cum Græco Latinoque sermone habet. Præterea quod Cicero, eodem verbo translato ad aliam rem, in Lælio inquit: Tamen is pati non possit, vt non acquirat aliquem, » apud quem euomat virus acerbissimæ suæ. valet enim illic eiiciat: vt enim cibis non coctus eiicitur, ita odium rabiesque illa effundi ac spargi in aliquos necesse habet: vsurpatum quoque eodem sensu Græcum inueni apud Aeschylum in Eumenidibus, cum, qui ex illis constabat, chorum ita Apollo accusauit, quod pati non possit se victum in iudicio: *Σὺ τοι* » *τάχ' οὐκ ἐχούσῃα δὲ δλίους τέλειθ', Ἐμεῖς τὸν ἰδὼν, οὐδὲν ἐχθροῖσι βαρήν.* Quin autem primas obtineant in illustranda omni lingua aptæ translationes dubitari non potest, quarum vim vt paucorum aliorum ornamentorum, qui tenuerit, is puritatem vimque alicuius sermonis tenere existimandus. Quod tetigit etiam Plutarchus in vita Demosthenis, cum collatis factis eius oratoris, omnique vita cum rationibus Ciceronis, rationem reddidit, cur non disputasset vter eorum iucundior vehementiorque orator esset: neque enim se parem esse confessus est iudicio de hac re faciendo, cum pulchritudinem Romanæ linguæ, breuitatemque, nec non translationes nominum atque elegantem eorum structuram, non intelligeret: vt vir Græcus, & qui summo studio atque exercitatione in candore Latini sermonis versatus non esset. Exemplum eiusdem animaduersionis hoc etiam certum est (quamuis non defuerint veteres auctores, qui *δμωνυμῶν* vocari hanc, non *μεταφορῶν* debere censuerint) quod cum supercilium vocetur, nota pars humanæ frontis, eodem etiam verbo appellatur elatior pars collis, quod emineat, vt locutus quoque est » T. Liuius in xxxiiii. libro ab Vrbe condita. Is cum supercilio haud » procul distantis tumuli ab Vrbe instructam aciem ostendisset. & quæ » sequuntur. nec non Virgilius in primo Georgicorum, ita canens: Ecce » supercilio cliuosi tramitis vndam. Græcos autem suo verbo, quod huic Latino respondet, vertices quosdam montium appellasse, & veteres Grammatici testantur: & exemplis Poëtarum reliquorumque Scriptorum confirmatur: Homerus enim vt aliis in locis, ita in *ι ι ι ι*. Iliados » hoc vsurpauit: cum cecinit: *οἷδ' ἔ τέρωσεν κἀβύζον ἐπ' ὄφροσι καλλιμολώνης*: in » patrio etiam nostro sermone hoc seruari apertum est, cum fossarum aggeres nonnullos ciglioni, vocemus, sine dubio à similitudine partium illarum, quæ natura tanquam propugnacula oculorum formauit. Polybius etiam in *ι ι ι*. libro historiarum, in accusando C. Flaminius » cos. erratèque ipsius monstrando, qui ita struxit aciem, vt fluuius stringeret terga suorum, *ὄφρῶν* fluminis appellauit: supercilium vocans

cans altiore[m] ipsius ripam, aggeremque, vt opinor, verba eius hæc sunt:

- » Ο Μ' ὡς γράβηγος φλαμίνος οὐκ ὀρθῶς δοκεῖ κεχρησθαι τῷ ποσειδημῶν κινδύω:
 » παρ' αὐτῶν ὡς τὴν ὄφρυ τ' ἔπι πῶλα μὲν ποισάμηνος τὴν ἐκ' αἴθρῃ, διέφθερε τὸ δὲ
 » βραμαίνης μάχης ἴδιον οὐχ ὑπολειπόμενον τὸ πορὸς τὴν ἐπὶ πῶλα τῆς ἀέρας
 » ἀναχάρησιν. Idem etiam in excerptis x i. libri χεῖλ' ὅσῃ fossæ vocavit quasi
 labrum, à similitudine humani oris.

Ponderata, quedam carmina Catulli, que manca videntur partibus ipsorum quibusdam ueritate amisissis.

C A P. XV.

AEPE mecum queror de iniuria superiorum temporum, & quod magnam partem optimorum auctorum nobis eripuerunt, & quod eos etiam, quos viuos reliquerunt, mutilos vndique lacerosque ad nos transmiserunt: nō parum autem me angit damnum quod in Catullo factū est: ipse enim in primis vtrunque malū miserabiliter perpeffus est, quo Poëta nihil ingeniosius, nihil eruditius, nihil iucundius excogitari potest, vt taceam puritatem sermonis, qua vna re ceteris penè omnibus antecellit, vt li quiddò etiam inde cognoscatur Romæ vixisse: multumque studij in obseruantia Latinæ linguæ posuisse. Vt igitur turpissimis aliis maculis inquinatus est, ita hoc etiam vitio laborat, quod epigrammata ipsius (vt videtur) sæpe cōfusa sunt, cum alicuius fracti pars propinquo adhæsit, quod manifestò euenit in Hendecasyllabo in Camerium, cuius nunc initium est: Irascere iterum meis iambis. Immerentibus vnice imperator: duo enim hi versus principium erant carminis, quo maledixisset C. Cæsari: eius autem reliqua pars amissa est. Nam quod iterū dixit, certum est Poëtam antea ipsum laxisse atroci carmine: cuius initium est: Quis hoc potest videre, quis potest pati Nisi impudicus, & vorax, & aleo. Principiū autem carminis in Camerium liquidò intelligitur esse: Oro, si tibi forte non molestum est, Demonstres vbi sint tuæ tenebræ. Ita enim sententiæ hærent sibi ipsis, nihilque alienū hîc, temerèque inculcatum est. Videndum igitur accuratè an idem contigerit in altero illo Hendecasyllabo, quod incipit, vt nūc est in excusis libris, Acme illa, illa puella defutura, Tota milia me decē poposcit. ipse sanè vereor, ne octo primi versus separari debeant ab inferioribus: principiumque sequentis hendecasyllabi sit: Adeste hēdecasyllabi quot estis. nā quod agit Poëta ab hoc loco diuersum ab eo est, quod superioribus versibus ostenditur. Præterea, extrema sentētia eius carminis imperfecta est: quis enim sensum vllū idoneū eliceret vnquam ex his verbis: Non est sana puella: nec rogate, Qualis sit: solet hæc imaginofum, vel quis potius nō desiderari aliquid fateretur? Aut igitur meo iudicio diuersum hoc est epigramma à superiore: aut si fortè coniunctū olim fuit, ad eandemq; personā pertinuit, quæ in medio posita erant: inde autem nunc eiecta sunt, diuersa quæ videntur

videntur, argumenta copulabant: nam inferiore hac parte vsque ad extremum cōtinuata, queritur de iniuria mulieris, quam mœcham vocat: nomine autem nunquam appellat, quod pugillares, in quibus versus sui scripti erant, reddere nollet: vnde ad hendecasyllabos confugit, ab ipsisque auxilium petit: vt pauore illi iniecto, cogant reddere carmina, quæ acceperat: & vt illam facilius agnoscere possent, describit eam cum magna ipsius ignominia. In eodem etiam hoc hendecasyllabo versus illos: Quod si non aliud potest, ruborem Ferreo canis exprimamus ore. fuerunt qui curiosè magis, quam verè interpretati sint, existimantes Poëtam intellexisse tormenti genus apud veteres canis appellati, cuius etiam mentionem fecisse Plautum ostendunt in Curculione his verbis: Delicatum te hodie faciam cum catello vt accubes: Ferreo ego dico. Sex quoque Pompeius illius meminit, qui tamen non tormenti genus, sed vinculi esse docet his verbis: Catulus quoddam genus vinculi, quod interdum canis appellatur. Instrumentum verò hoc ad frenandū potius, coërcendūque, quam ad exprimendum factum videtur, quod hîc nō quadrat. quare sensum horum verficulorum esse puto, si impetrare non possumus, quod volumus, vt reddat pugillaria, saltem contumeliis in illam iactis, faciamus vt erubescat. Quod tamen inquit difficile quoque factu erit, quia os durum habet, frontemque ab omni pudore vacuam, vt ferreum, hîc valeat durum. & sanè Aristophanes quoque purissimus scriptor, in fabula Acharnanibus σιδυροῦν vocavit impudentem hominem dicens: Ἰσθὶ νῦν ἀνδρὸς σχυῶσθ' ὄν, σιδυροῦς τ' ἀνδρ.

Purgatus locus M. Varronis: quo tradit, quod etymon sit huius uocabuli canis.

C A P. XVI.

OCVS hic M. Varronis de lingua Latina libro quinto, vbi de pecore disserit, valde corruptus est in excusis exemplaribus, in quibus hoc modo legitur: Catulus à sagaci sensu, & acuto: hinc canis, nisi quod tuba & cornu, quod signum cū dente canere dicuntur, quod hic item & noctuculus in custodia & in venando signū voce dat, canis dictus: antiquus autem & fidelis ille liber, cuius testimonio sæpe vtor, si non omnino integre, minus tamen deprauatè, habet: Catulus, à sagaci sensu & acuto catulus: hinc canis, nisi quod vt tuba ac cornua, quod signum cū dente canere dicuntur, quod hic item: & noctulucus in custodia, & in venando signum voce dat, canis dictus: mendum enim, quod solum (vt opinor) restat, nunc faciliè corrigi potest. si nanque sublata postrema litera, pro dente scripseris dent, omnis lux reddita huic, antea obscuro ac pleno tenebrarum, loco erit. Cum enim duas rationes huius nominis canis reddat, priore iam explicata, docet canem à canendo potuisse nominari. Vt autè inde appellatum ipsum probet, constituatque etymon hoc, ostendit alias res, quæ signum dant, vt tubam ac cornua in exercitu, canere dici

dici. vnde confirmatur & ipsum signum itidem latratu dantem, inde canem nominatum: testimoniis autem auctorum confirmare tubam cornuâque canere dici, superuacaneum est. A diuuat autem hanc emendationem atque omnem scrupulum, si aliquis alicui relictus est, euellit. Quod in v. 11. etiam libro ab eadem re impositum nomen huic quadrupedi dicit, atq; idem quamuis breuius, tradit: hæc enim eius verba sunt, quæ sanè in excusis libris maculis nonnullis resperfa sunt, cum tamen in
 » eodem exemplari ita legantur: Canes, quod latratu signum dant, vt signa canunt, canes appellati. Animaduertendum verò non dubitare doctissimum virum, quin is, qui in custodia & in venatu signum dat, à canendo canis vocatus fuerit, tamen (nisi fallor) non stultè aliquis existimare posset id nomen inde ipsum traxisse, quod canem in eo munere imitetur, cuius proprium est, custodire: vnde in Agamemnone Aeschyli, seruus qui impositus erat illi curæ, vt seruaret flammam elatam, quod signum conuenerat Ilij capti, precatus à diis immortalibus, vt finem imponerent suis laboribus, ostendit se tanquam canem assidere domi Atridarum: hæc autem ipsius verba initio statim eius fabulæ: *Ἐσθὺς μὲν αὐτῷ τῶν δὲ ἀπαλλαγῶν πόνων, φρουρᾶς ἐτέρας, κῆρυξ δὲ ἴψ' οὐκ ἐμὸν κῆρυξ*
 » *Στέγας ἀτρειδῶν ἀγκυθον, κινδὸς δὲ κινῶν Ἀσπρῶν κἀπόδα νυκτῆρων δμῆγγον.*
 Præterea scrupulus restat in verbis Varronis, varietateque scripturæ, verane lectio sit noctuculus, vt in excusis adhuc libris legitur, an in hoc quoque sequendum sit antiquum exemplar, in quo noctuculus est.

Restituta sententia in oratione pro P. Sestio, eo loco, quo Gellium infamia obruit.

C A P. X V I I.

CICERONIS locus pro P. Sestio (vt opinor) corruptus est in excusis libris, qui putantur fideliores, vbi vexat omnibus contumeliis Gellium, improbissimum hominem, vnumque de P. Clodij sodalibus: nam oratoriè illi, tot tantaque flagitia non exprobrare Ciceronem, sed veras sordes vitæ ipsius aperire, declaratur etiam testimonio Catulli, eadem ipsi obiicientis. Vbi enim
 » inquit: Deinde ex impuro adolescente & petulante, posteaquam rem
 » paternam ab idiotarum diuitiis ad Philosophorum regulam perduxit,
 » Græculum se, atq; otiosum putari voluit, studio literarum se subito dididit, nihil sanè te iuuabatur, anagnostæ, libelli etiam pro vino sepe oppignerabantur, manebat infaturabile abdomen: copiarum deficiebant: mendum esse puto, atque id in iis ipsis verbis, nihil sanè à te iuuabatur, in quibus tanquam in salebris quibusdam hæreo: nam cetera integra & plana sunt. Cum autem inciderim in hunc locum apud nescio quem veterem Grammaticum ita scriptum: Nihil sanè Attæ iuuabant anagnostæ: libelli etiam pro vino sæpe oppignerabantur, arbitror hanc lectionem veram esse: Attam enim cognomen Quintij Poëtæ fuisse testimonio

monio Sex. Pompeij cognoscimus. scripsit tamen ille etiam epigrammata: nam exempla quoque à veteribus inde sumuntur, vt à Nonio, vbi docet veteres auctores muliebri etiam genere vocasse crines: cum enim
 » id primùm confirmasset auctoritate Plauti, addidit: Atta in epigrammatibus: Præterea tu sis dissoluta crine capillus. Horatius quoque in epistola Augustum Cæsarem ipsius mentionem fecit. Sensus autem Ciceronis, ita loco purgato, hic erit, non potuisse etiam in ea otiosa vita æquo animo viuere Gellium, quia libidines animum eius distrahebant: Nec præterea eruditum ingeniosumque hominem, cuius ille opera fortasse tunc adolescentis, vtcebatur, pro anagnosta: quod debuit illud non mediocriter iuuare, fructum aliquem ipsi tulisse, atque id quia turpissimum cupiditatibus vexatus erat, vt accurate exposuit Cicero ipse. Quod autem multitudine numero vsus est, Attæ dicens, quamuis vnum intelligat, vsurpatum esse hunc modum dicendi alibi à M. Tullio notum puto: sed Græci quoque elegantes scriptores ita sæpe locuti sunt: in iis Themistius in oratione, cuius index est Sophistes: ait enim colligens
 » inimicos Aristotelis: *κῆρυξ Ἐὐβουλίδης, καὶ Τιμίου, καὶ Δικαιάρχου, καὶ Γραῖδου δλον τῶν ἐπιθημελῶν Ἀριστέλει τῷ γαργίτη ποτ' ἀμ καὶ ἀλέξαιμι ἐν πείσῳ.* quattuor enim intelligit, nominibus eorum positus, qui in scriptis suis læferunt doctissimum virum, non singulis nominibus plures cognomines continentur.

Quis fuerit Daphitas, quem intellexit Cicero in libro de fato: & quod oraculum ipsi editum sit.

C A P. X V I I I.

DAPHITAS qui fuerit, factumque ipsius (de quo Cicero breuiter in iis quæ restant libri de fato meminit) legitur apud Sudam: traditur enim fuisse studio Grammaticus, Telmissensis patria, qui conuicia iacere in omnes solitus sit, vt ne diis quidem immortalibus parceret: quare cum virus acerbitalis suæ in Attalum etiã Pergami regem euomisset, insidiatorem illum vitæ suæ habuisse. Accesserat enim Daphitas ad Pythiam irridendi animo, ac ludibrii denique causa: quæsieratque an equum inuenturus esset. cum autem fatum editum illi esset, citò inuenturum, ipsum statim palam dixisse, nec sibi equum vnquam fuisse, nec se amisisse: rediens autem exceptus ab Attalo est, imperioque ipsius è rupe deiectus, quæ vocabatur equus, vnde moriens cognouit oraculum falsum non fuisse. Hoc igitur significare voluit M. Tullius, cum inquit: In aliis autem
 » fortuita quedam esse possunt, vt in illo naufrago, vt in Icadio, vt in Daphita. Quædam etiam Posidonius (pace magistri dixerim) comminisci videtur: sunt quidè absurda: Quid enim si Daphitæ fatum fuit ex equo
 » cadere, atque ita perire, ex hocne equo, qui cum equus non esset, nomen habeb

habebat alienum? Strabo autem in XIII. libro γεωγραφου μελων, & ipse narrat hunc cōuiciatorem, qui reges versibus læserat, ab ipsis pœna affectum fuisse: in crucemque actum eo ipso in loco, quem antea oraculum ipsi editum ostenderat: montem autem eum fuisse, qui vocaretur thorax, cum responsum esset, ut thoracem caueret: dissevit autem illic eruditus scriptor de Magnesia, quæ à vicinitate fluminis, ἐπὶ μαιάνδρῳ vocaretur: cognominis namque ipsi erat vrbis alia, ἐπὶ Σιπύλω, appellata verba eius hæc sunt: nam versus etiam, quibus Daphitas prouocauit aduersus se, reges posuit: κείται δὲ ἐν πεδίῳ πρὸς ὄρει καλουμένῳ θόρακι, ἐφ' ᾧ σταυρῶ-
 » θύσαι φασὶ Δαφίται τὸν γραμματικόν, λοιδορήσασθαι τὸς βασιλέας διὰ τὴν χου-
 » Περφύρειαι μὲν λωπὸς ἀποφθνήσκασθαι γὰρ ἄνδρα Δυσίμαχου, λυδῶν ἀρχεῖτε καὶ φρυγῆς
 » καὶ λυγίαι δὲ ἐκπεσῶν ἀπὸ τῆς λέξεως, φυλάττεσθαι τὸν θόρακα. Sequitur igitur Cicero videtur alterum illum auctorem. vnde ea, quæ commemorat Suidas, sumpta sunt: discrepant autem manifestò, & in genere mortis, & in voce Apollinis Pythij.

Emendatus locus in I. libro Ciceronis de legibus. ubi de atrocibus iniurijs inimicorum queritur: narratque qui exitus impijs ipsorum facta consecuti sint.

C A P. XIX.

CVM bona pars librorum, qui restant de legibus (nam plures scripsisse Ciceronem, & plurimis certis cōiecturis, & testimonio antiquorum Grammaticorum intelligitur) degeat opera felicitis alicuius correctoris, tum locus hic, vnde nunc maculam quãdam delere conabor: est enim miserum in modum lacer ac deformatus: neque tamen, cum maioribus vulneribus mederi nequeam, pusillam hanc plagam diutius illic manere patiar: nihil enim in tam graui politoque scriptore vitiosum corruptumque esse deberet, & leuiora etiam menda apud eum molesta sunt. Vbi igitur de pœnis impiorum in I. libro disputat, rectis que exemplis Tragicorū, ostendit se potius, quæ ante oculos sunt, velle attingere, purgata persona sua, constitutãque cōmemoratione earum rerum, quæ supra fortunam hominis esse videbantur, cum vt suspicari possumus, omnem eum locū diligenter persecutus esset, qui tamen iniuria temporum periit, addidit hæc, quæ nunc illic verba sequuntur. Omnia tum, perditorum ciuium scelere, discessu meo, religionū iura polluta sunt: vexati nostri lares familiares, in eorum sedibus exædificatum templum licetia, pulsus à delubris, is qui illa seruarat, circumspicit, hæc celeriter animus (nihil enim attinet quemquam nominari) qui sint rerum exitus consecuti. manifestò Clodianum illud tempus, furorẽque tribuniciū significans, cum eiectus est à ciuitate. Quin igitur erratum sit in his verbis, circumspicit hæc celeriter animus, dubitari (nisi fallor) nõ debet. Illud autem existimo ita tolli posse, partim adiutus ab antiquo libro, in quo animo legitur: partim coniectura ductus, circumspicite celeriter animo, exturbata è medio, quæ illic importunè hæserat,

hæserat, particula, conformata è sono extremo antecedentis vocis & è prima litera consequentis, sensus apertus nunc est: modusque loquendi, vsitatus: vt cum pro P. Sylla inquit: Circumspicite paulisper mentibus vestris, vt alia omittamus, hosce ipsos homines, qui huic affines sceleri fuerunt.

Argumentis confirmatur legi apud Aristotelem oportere in VI. libro πολιστικῶν, χῶνας, non χῆνας. cum gentem appellat, quæ Italia partem incoluit, in qua est promontorium Iapyx.

C A P. XX.

LOCVS erat corruptus apud Aristotelem in VI. libro de Repub. vbi de cœnis illis publicis, quæ Græci σουβητια vocabant, originẽque ipsarum agit: narrat enim Italum Oenotrorum regem, vnde tractus ille terrarum, qui prius Oenotria vocabatur, Italia est appellatus: quod nomen postea omnem hanc nostram regionem occupauit, in aliis multis legibus, quas tulit, hoc etiam instituisse, auctoremque illic fuisse rationis huius viuendi, quod sua quoque tempestate nonnullos, qui inde ortum ducebant, custodire elegans Philosophus tradit. Cum autem populorum nomina, situmque eius regionis exponeret, inquit, vt in excusis libris prius legebatur: ὠκουρ δὲ τὸ πρὸς τὴν Τυρρηνίαν ὀπινοὶ: καὶ πρὸς τὸν Ἰόνιον, καὶ τὸν ἐπὶ τὴν Ἰωνίαν Αὐχονοὶ: τὸ δὲ πρὸς τὴν Ἰαπυγίαν, καὶ τὸ Ἰόνιον, καὶ τὸν ἐπὶ τὴν καλονμένην Σιγίριον: Ἰαπυγίαν δὲ καὶ οἱ χῆνας οἰνοῦσι τὸ γένος, cum tamen ambobus in locis χῶνας legendum videatur: longè enim alia gens chones & chaones sunt: cum chones hi partem illam Italiae incolerent: Chaones autem Epiri certa loca extra Italiam possiderent: quam terram etiam appellauit Virgilius, ita de Heleno loquens: qui Chaonios cognomine campos, Chaoniãque omnem Troiano à Chaone dixit. Nõ defuerunt etiam, qui commemorarint, quod in Græcorum monumentis legitur, Philoctetam cum classe in Crotoniatem agrum venisse, atque Crimisam promontorium occupasse: vrbemque illic condidisse, vnde vicinitas omnis Chones appellati sint. Strabo hoc refert in VI. libro γεωγραφου μελων. Nam quod supra testatus est Aristoteles, Oenotros mutasse nomen, Italosque à rege, qui apud eos imperauit, vocatos esse, docuit etiam idem Poëta, ira inducens Ilionem cum regina loquentem: Est locus, Hesperiam Graij cognomine dicunt, Terra antiqua, potens armis atque vberẽ glæbæ. Oenotri coluere viri, nunc fama minores Italiam dixisse, ducis de nomine gentem. Veræ autem huius lectionis, quam restitui, in mea eorum librorum editione, nullibi, nisi in vetere tralatione vestigium inueni. Vnde apparet eo tempore ita quoque in exemplaribus Græcis scriptum fuisse.

D

Sex. Pompeij locus purgatur, in excusis libris ualde maculosus: quo significatur, qua in parte urbis fuerit Seruilius lacus.

CAP. XXI.

VM duobus locis docuerit Sex. Pompeius, vnde vocatus esset Seruilius lacus, qui Romæ erat: altero autem eorum, qua in parte urbis foret diligenter ostenderit: qui tamen locus nunc ita corruptus est, vt nihil penè adiuuet lectorem, putauit me rem vtilem facturum, gratiamque magnopere iis, qui formam veteris urbis industria sedulitateque sua è ruinis ipsius erucere conantur, si veram lectionem indicassem, inuentam à me in fragmentis illis antiquissimi exemplaris, in quibus sic legitur: » Seruilius lacus appellabatur ab eo, qui cum faciundum curauerat, in » principio vici Iugari, continens basilicæ Iuliæ: in quo loco fuerunt effigies hydræ, positæ à M. Agrippa. Vici autem Iugarij meminit idem Grammaticus: & vnde etiam illi nomen impositum esset, declarauit his » verbis: Iugarius vicus dictus Romæ, quia ibi fuerat ara Iunonis Iugæ: » quam putabant matrimonia iungere. Cum aliæ autem quoque maculæ in excusis libris essent, præcipuè molesta illa erat, quod nullo sensu illic vitiligari, pro vici Iugari legebatur: nec non nulle, pro Iuliæ. Id autem factum puto, quia inde etiam olim descripsit, imperitus aliquis homo, nec in veteribus libris versatus. cuius tamen postea scripto, corrupto videlicet & manco, vsi fuerint aliqui typographi pro exemplari: nam idem etiam, quod multis locis factum est, cum plenam integramque explicationem alicuius rei non inuenerat, quamuis partes illius aliquæ restarent, ipsas relinquebat. Exempli gratia, cum illic legatur, non multò supra hunc locum, amputata prima parte eius declarationis: vt alia quoque, cuius initium illic seruatum est, cum reliquæ partes perierint. Edictum est legiones Sutrij, vt præstò essent cum cibo suo: quod » vsurpari coeptum est in iis, qui suis rebus, opibusque officia præstarent » quibus debebant. Plautus, sed facito dum merula pro versus quod cantat colax cum suo cuique facito veniant: quasi eant Sutrium. totum hoc ille omisit. vnde abest etiam nunc ab excusis libris. Hoc autem est, quod testatur Erasmus, cum prouerbium hoc declararet, se legisse in fragmentis quibusdam Sex. Pompeij, quæ Romæ viderit. versus verò illos Plauti è Casina esse notum est: cum tamen aliter illic quàm apud Poëtam nunc legantur, fideliter veterem scripturam reddere volui: vt de integritate eius loci posset otiosè deliberari.

Antiqua

Antiqua lectio loci Ciceroniani pro Milone constituitur, anteponendæque permutata ostenditur.

CAP. XXII.

OCVM hunc Ciceronis pro Milone aliter scriptum offendi in quibusdam antiquioribus libris: cum enim in excusis ita legatur: Vestras verò, & vestrorum ordinum occasiones, studia, sermones, quemcunque casum fortuna dederit, secum se ablaturum esse dicit: in illis enim pro casum, legitur cursum: quam lectionem arbitror veriore esse, vt significet in quascunque terras venturus sum, & vbiunque reliquam ætatem traducam, vel quacunque vitæ condicionem subibo: nam cursum etiam vitæ μετὰ τροπῆς dici certum est. Quod verò ad modum humilioris pertinet, Virgilius quoque illum vsurpauit hoc pacto: Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi. Casum autem Cicero sæpe videtur vocasse, quam Græci συμφοράν, vt cum supra in eadem oratione inquit: Bonorum animos etiam in meo casu contempserat: intelligit enim aduersum illud calamitosumque tempus, cum improbitate Clodij cæcus est è ciuitate: & in v. Tusculanarum hoc verbo significauit malum cæcitatibus scribens: Appium quidem veterem illum, qui cæcus annos multos fuit, & ex magistratibus, & ex rebus gestis intelligimus in illo suo casu, nec priuato, nec publico muneri defuisse.

Quem intellexerit Cicero, cum in epistola obscure quempiam uocauit Cynicum consularem.

CAP. XXIII.

YNICVS consularis videtur à Cicerone vocatus M. Pupius Piso, qui consul fuit cum M. Messala. Locus vbi ita illum obscure appellauit est in II. lib. epistolarum ad Atticum: Etenim, quantum coniectura auguramur, si erit nebulo iste cum his dynastis in gratia, non modò de Cynico consulari, sed ne de istis quidem piscinarum tritonibus poterit se iactare: non enim poterimus vlla esse inuidia, spoliati opibus, & illa senatoria potentia: sin autem ab iis dissentiet: & quæ sequuntur. De Cynico autem consulari, & piscinarum tritonibus, quod affirmat Cicero fore, vt P. Clodius nullo modo se iactare possit, accipere debemus hos amicos ipsius & fautores fuisse. Non poterit igitur inquit, auctoritate illorum, nomineque vt ad res suas confirmandas contra salutem meam: cuius rei statim causam affert, dicens non posse contra se inuidiam vllam excitari, deformatum iam, exutumque omni potentia illa, quam sibi summis laboribus atque optimis factis erga Remp. acquisierat, in-

D ij

uidiam nanque contra florentes commoueri notū est. Addit autē, quòd si dissentiet à dynastis, faceret rem stultam absurdamque: si inueheretur in nos, cum habeat vberiore materiem illos ipsos laceffendi, atque omnibus plaudentibus, ex altissimo dignitatis gradu detrahendi. Cynicum autem vocat Pisonem hunc, quia dicax esset, delectareturque iocis scurrilibus: quibus etiam Diogenes increpare solitus esset molles ac delicatos homines, vnde canis nomen ipsi impositum foret. In primo lib. harum Epistolarum significauit hoc Cicero scribens: Consul autem ipse paruo animo & prauo, tamen cauillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur: facie magis, quam facietis ridiculus. Idemque in alia indicauit, de eodem ita loquens: Consul autem, ille deterioris hitionis similis, suscepisse negotium dicitur. In Bruto præterea, vbi de facultate ipsius dicendi differit, significauit etiam vsum ipsum fuisse genere hoc facetiarum, cum ait: Habuit à natura genus quoddam acuminis, quod etiam arte limauerat, quod erat in reprehendendis verbis verutum & solers, sed sæpe stomachosum, nonnunquam frigidum: interdum etiam facetum. Is laborem quasi cursum forensem, diutius non tulit, quod & corpore erat infirmo, & hominum ineptias ac stultitias, quæ deuorandæ nobis sunt, non ferebat, iracundiûsque respuebat, siue morosè, vt putabatur, siue ingenuo liberò que fastidio. Cum autem tot iam exemplis argumentis que declararim, quomodo locus omnis accipiendus sit, restat nunc, si probi viri officio fungi volo (cui laudi semper toto animo incubui) vt auctorem monstrem huius animaduersionis: neque enim ipse hoc excogitauit, sed ab alio docto & humano in primis viro accepi. Cum enim Hieronymus Surita Cæsaraugustanus hac iter faceret, meque domi salutasset, in multo sermone, quem de literis elegantioribus habuimus, intelligebatur autem ille admodum studiosus esse scriptorum Ciceronis, & omnis antiquitatis bene peritus, aperuit mihi iudicium suum de loco illo: cui multum se debere dicebat ob præteritos meos labores, quibus ego epistolas ipsas ad Atticum magna ex parte purgasse.

Explicata

Explicata elegans uox Ciceronis, & facta quodammodo, de similitudine, quæ est inter legem, & magistratum: disputatumque de simili huic Simonidis sententia, eodemque pacto confirmata.

C A P. X X I I I.

VM Cicero in tertio libro de legibus inquit: Verè que dici potest: Magistratum, legem esse loquentem: legem autem, mutum magistratum, videtur imitatus vocem illam peruagatam Simonidis Melici, qui de poësi picturæque loquens, illo modo lusit: dixitque picturam esse, tacitam poësim: poësim autē, picturam loquentē: cum enim hæ res similes inter se magnopere sint: discrepantque tantum, quòd altera ipsarum filer: voce altera prædita est, remoto discrimine hoc eadem omnino dici possunt. Si igitur poësi silentium tribueris, erepto ipsi cantu, quo vitur, erit pictura, cuius proprium est filere, contraque si picturæ accesserit vox, internosci non poterit à poësi. Eodem autem pacto conformatum fuisse, quod protulit Cicero de magistratu ac lege constat. Dicitum verò illud Simonidis fuisse testimonio Plutarchi intelligimus, qui pluribus locis vocis eius elegantioris meminit, vt eo libro, quo differit sapientiæne magis, an virtute bellica, præstiterint Athenienses: inquit enim illic: πλὴν ὁ Σιμωνίδης τὸν ἢ ζωγραφίαν, ποίησιν σιωπῶσαν προ-
 >> ζωγραφίαν, τὸν δὲ ποίησιν, ζωγραφίαν λαλῶσαν. Præterea in extremo capite noni libri συμποσιακῶν. In commentario verò, quo adolescentes instruit ad lectionem Poëtarum sententia hæc posita est suppresso nomine auctoris: sic enim illic legitur: καὶ μὴ μόνον ἐκείνο τὸ θρυλλῆ μέλον ἀνηκούσως ἔσται, ζωγραφίαν ἢ εἶναι φθεγγόμενον, τὸν ποίησιν: ποίησιν δὲ σιωπῶσαν, τὸν ζωγραφίαν, ἀλλὰ πρὸς τῷ. & quæ sequuntur. Auctor autem Rhetorices ad Herennium, qui nunc esse Cornificius putatur, expressit ipsam his verbis, vbi luminis eius orationis, quod commutationem vocat, exempla ponit: Si poëma, loquens pictura est: pictura tacitum poëma esse debet.

D. iij

2 fac. ruyg. Anna
 las. Simoniscum
 Anagnino: ~

PETRI VICTORII
VARIARVM LE-
CTIONVM
LIBER XXIII.

Explicatus locus Aristotelis in 1 x. libro ἠθικῶν: declaratumq; longè aliud illic ualere εἰς τὰ κήδην ἀπαν-
τᾶν, quàm putarint interpretes.

C A P. I.

VM difficiles quosdam nodos dissolueret Aristoteles in 1 x. libro de moribus ad Nicomachum, declarata iam natura amicitiae. generibusque ipsius traditis, qui nodi in illa tractanda inueniebantur, planumque factum esset longè alia officia tribuenda esse diuersis vinculis nobiscum copulatis, hoc, ut certo stabilique posito, diuersa inquam assignanda esse parentibus, fratribus, sodalibus, & iis, qui nos beneficio affecissent, inquit dubitari non posse, quin singulis his sua, & quæ maximè quadrèt, sint tribuenda. quod etiam opinionibus hominum, moribusque comprobati docet. qui sanè ita se gerunt in vita, cum uocent ad nuptias coniunctos secum genere: cuius etiam rationem reddit: statimque addit:

» Καὶ εἰς τὰ κήδην δὲ μάλιτα διορίσας δὲ τὸν τῶν συγγενῶν ἀπαντᾶν διὰ ταῦθ. Argropylyus autem locum uertens, dixit: Et ad sponsalia etiam maximè cognatos, quem ceteri postea interpretes secuti sunt. cum tamen ille (ut opinor) illic lapsus sit: nec uiderit sensum auctoris, ac quid eo loco ualeat κήδην. peccauit autem (nisi fallor) quia nimis se addixerat auctoritati Græci declaratoris eorum librorum: ille nanque ita locum accepit: cum uideatur potius Aristoteles, εἰς τὰ κήδην dicens, intellexisse, ad inferias exequiasque mortuorum. Vnde ἐπιμήδιον lugubre carmen, aptumque huic tempori significat. hanc autem esse notionem huius nominis, quamuis κηδεστὴς appelletur focer & affinis, ita notum est, ut non magno opere testimonii confirmare oporteat. Sed tamen Plutarchus in Cesare de funere Iuliae loquens, ait: Τὴν Μιουλιαν, βία τῶν δημόρων, ἀρά-
» μωρον τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ἀρεῖον ἕνεκεν πειλοῦ: καὶ κἂν κηδεστὴς καί ται.

Queritur

Queritur, an Horatius duobus locis expresserit grauem uocem, qua Hercules moriens apud Tragicum uirtutem accusauit.

C A P. II.

CCURATE uidendum est, an Horatius, cum in graui eruditæque epistola ad Numicium inquit: = uirtutem uerba putas, ut Lucum ligna, respexerit ad uocem Herculis, quam edidit apud Tragicum Poëtam in miseris suis rebus, accusans uirtutem, quod sibi tunc prodesse nequiret: uel potius se ipsum reprehendens, quod nimis ipsi in antea uita tribuerit, cum illa omnino nomen inane sit. Græcos uersus, quibus hæc sententia continetur, posuit Dion in xxxvii. libro historiarum, nam fabula ipsa perijt: facit enim illos à M. quoque Bruto pronunciatos, cum desperatis suis rebus, ne in manus aduersariorum ueniret, ignominiam illam morte uitauit: ait igitur: Καὶ ἀναβοήσας τῶτο δὴ τὸ ἠράκλειον.
» Ω τλήμων ἀρετῆς, λόγος ἄρ' ἦσθα ἄλλως: ἐγὼ δὲ σε ὡς ἔργον ἠσκούω, σὺ δ' ἄρ' ἐδού-
» λουδὶ τὴν χηρῶν, περιεκάλεσε τινὰ τῶν συνόρων ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνῃ. Verba autem hæc ipsa penè cuncta, Poëta esse non indicans: neque ab Hercule uisquam pronuntiata, certorum tamen hominum iudicium existimationemque, citauit Plutarchus in libro περὶ δεσιδαιμονίας, quid uitij in ipsis sit, ac quantum obsint animis, declarans. Sed Horatius quoque idem quod supra demonstrato loco, significauit etiam in epistola ad Scaeam, cum quasi concludens omnem rationem suam, exclamauit = aut uirtus nomen inane est: Aut decus, & pretium, rectè petit experiens uir. Nec defuerunt tamen nonnulli sapientes habiti, qui eodem pacto de uirtute senserint: nec solidam rem ipsam esse putarint, sed inanem potius sonum uocis. quorum etiam falsam opinionem intelligere potuit Horatius. Plutarchus, optimis rerum antiquarum auctor, qui extremum hoc M. Bruti tempus accuratius persecutus est, commemorauit & ipse duos uersus Græcos pronunciatos tunc fuisse à M. Bruto conuersis in coelum, stellarum plenum, oculis: quorum alterum qui præsens illic aderat, Volumnius hunc esse commemorauit: Ζῶ μὲν λάβοι σε τῶν δ' ἄ-
» τι κακῶν: alterum uerò idem affirmauit è memoria sibi excidisse. Nec tamen sententiam hanc, à Dione traditam, arbitror illam fuisse: sed potius hoc ipsum fictum ab historico fuisse puto, qui non tantum ueritatem ipsam secutus fuerit, quàm quod conuenire fortissimo uiro, eidem tamen calamitosissimo, putarit. Senarium autem illum Euripidis esse constat è Medea, editum ab illa ipsa uirilisi animi muliere, cum eiiceretur ex oppido à Creonte rege Corinthi.

D iiij

Collecti multi Ciceronis loci apud Grammaticos sparsi ex opere, quo uertit διονομινὰ Xenophontis.

CAP. III.

ERTISSE in Latinum sermonem M. Tullium Xenophontis opus de paranda tuendaque re familiari, plurimis veterū auctorum testimoniis intelligitur. Ut autem nunc locos, quos inde adduxit Columella in XI. & XII. lib. relinquā, qui & plures & prolixiores sunt, apud Grammaticos hæc inde exempla sumpta legi. Primūque Macrobius in tertio libro Saturnaliorum, cum ficum tanquā non pomum, fecerni à pomis auctoritate bonorum scriptorum probare uellet, Afraniique locum citasset,

addidit: Sed & Cicero œconomicōn libro tertio. Neque serit uitem, neque, quæ fata est, diligenter colit: oleum, ficus, poma non habet. Expreferat autem Cicero uerbis his locū hunc Græci scriptoris, quamuis plena sententia nō sit. ostendebat illic Ischomachus, unde potissimū fieret, ut hominum nonnulli tenue patrimonium haberent, amplissimas fortunas aliis possidentibus, cum tamen ratio colendorū agrorū cognitu facilis esset: cunctique mortales eodem pacto scirent, quid factu opus esset: tribuit enim id negligentiae ipsorum: Verba auctoris hæc sunt: Οὐ γὰρ ἐπιμελεῖς ὡς φυτεύου ἀμπέλους, ἢ δὲ αἰθέρας, ὅπως φέρουσιν αὐτῶ, ἢ δὲ ἐλαίου, ἢ δὲ σὺν ἀέχει ἀνῆρ: ἢ γὰρ ἐπιμελεῖς, ἢ δὲ ποιεῖ ὅπως τὰ πάντα ἔχει. Non multo autem supra, quomodo reddiderit hunc locum, inuenitur apud Nonium: Ὅταν δὲ καρπὸς ἢ ὑπὸ τῆς ἡλίου ἢ ὀμί γλυκύων ἀπὸ τὰς σφυρὰς, φυλλοροῦσα διδάσκει ἐαυτὴν ψιλῶν, καὶ πεπαιγμένον ὀπώραν: ita enim illic est. Cicero in Oeconomicis: Cum uero affecta iam propè ætate, à sole mitescere tempus est. Idem præterea Grammaticus alio loco. Cicero in Oeconomico: Nullo modo facilius arbitror posse neque herbas arefcere, & interfici: neque terram ab sole percoqui, expressit autem manifestò locum hunc: Οἶδα μὲν ἐφ' ἡμῶν ἀκροβῶς, ὅτι δολαμῶς ἀρμάλλον ἢ μὲν ἔπι πολέμοιο καὶ ἀνδύνοιο ὑπὸ τῆς καύματος: ἢ δὲ γὰρ ὀπώρα ὑπὸ τῆς ἡλίου, ἢ ἐπι αὐτῶ ἐν μέσσοιο θεῶν, καὶ ἐν μέσσοιο τῆς ἡμέρας κινεῖται ὅτι ζέουσι. integram enim sententiam hîc ponere uolui: quæ Ciceronis illic inchoata est. Donatus quoque Terentij interpres in Phormionem citauit testem Ciceronem in Oeconomico: atque hæc eius uerba posuit. Quid igitur proh deum immortalium, primum eam docebas queso: quibus ille conuerterat Græca hæc: πρῶτος θεῶν ἐφ' ἡμῶν ἐγὼ ἰσχυρὰ χέτι πρῶτον διδάσκουσιν ἢ ἔχει αὐτῶν, διωξέ μοι. Sed etiā Priscianus, qui hæc: Homo ex eo numero hominum, qui apud nos hoc nomine dignantur: uerterat enim hunc locum: ὅς ἐμοὶ ἐδόκει εἶναι ὅτι τῶν τῶν ἀνδρῶν ἐφ' οἷς τῆστο τὸ ὄνομα δικαίως ἔστιν. Necnon Sosipater, docēs, cum ceteri multitudinis numero aluearia dixerint, Ciceronem singulari uocabulum id ufurpasse in Oeconomico hoc pacto: Apes in aluearium concesserant: quæ Latina uerba, quia pauca sunt, nec plenam sententiam continent, uix ausim affirmare quibus Græcis respondeant. his ne, cum Ischomachus exemplo apum docet uxorem oportere, domi manentem, quæ

quæ sui muneris sunt procurare. Καὶ δ' αὖ αὐτῶν ἐκάστη εἰς φέρη, οἷοι τε καὶ ἀέχει. ut congesserant pro concesserant legendum sit: siue his, multo infra positus, in sermone, quem habet Ischomachus cum Socrate de partitione. ubi utens simili fucorum, docet oportere è segete herbas inutilis extirpare, quia terræ alimentum, quo frumenta egent, absumunt: ὅσπερ οἱ κηφῶν δὲ διαρπάζουσιν, ἀχρηστοὶ ὄντες τῶν μελισσῶν, ἀδὲν ἐκείναι ἐργασθῶν, μὲν, (σοφῶν κατὰ θῶν).

Quod Dolabella uocauit ostentare, Lyfiam dixisse κομπάζειν idemque alijs etiam Græcis uerbis solitum significari.

CAP. IIII.

N epistola ad Ciceronem Dolabella ostentare dixit, intelligens id quod Græci appellant κομπάζειν. hortabatur autem illum ut se cum Cæsare coniungeret, aut in aliquem quietum, & ab omni suspitione belli remotum, locum referret. Inquit igitur, extenuans res Pompeij quantum potest. Animaduertis Cn. Pompeium, nec nominis sui, nec rerum gestarum gloria, neque etiam regum ac nationum clientelis, quas ostentare crebro solebat, esse tutum. Lyfias in oratione, qua accusauit Andocidem sacilegum hominem, cum idem ipsi obiiceret, uerbo hoc Græco usus est: Andocides enim quoque & diuitias, & opes, & regum tyrannorumque hospitia, atque amicitias, ostentaturus in iudicio putabatur: quibus tamen omnibus rebus, docet accusator nunquā illum recēde, neque in procurandis commodis patriæ, usum fuisse. Verba Lyfiæ hæc sunt, diligentis scriptoris, & qui puro in primis sermone usus est: Ἀλλὰ πολλῶν γὰρ καὶ διωκόμενοι τοῖς χρήμασι, καὶ βασιλευσιν ἕνεκα καὶ τυράννοις, ἀντιῶ εἰ κομπάσει, ἐπιτάμνεται τὸς ὑμετέρας φόβους, ποίαν εἰς φορὰν τῆστο ἀγαθὸν γένοιτο. Cicero in epistola quadam ad Atticum, uanitatē hanc, & aliquarū rerum iactationem, uidetur λάπισμα uocasse. omnis autem locus hic est: Nam ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, classibus, auxilijs Gallorum, quos Matius ἐσάλαζεν ut puto, sed certè dicebat peditum, equitum, se polliceri sumptu suo annos decem. sed fit hoc λάπισμα: magnas habet certè copias, & habebit. & sanè Grammatici testantur λάπισμα ualere κάχυμα. nam quod paulò supra Græco itidem uerbo penè eandem rem significauit, est illud sanè ueremēter aptum ipsi significandæ: sed ipso præterea indicatur studium eius hominis in diuulgandis illis auxilijs Gallorum, ac tanquā præconio suo disseminandis: uerbum enim illud translatum esse, à tubæque conformatum, apparet. nos etiam patrio sermone à nomine, quo tubam appellamus, uocabulū fingimus, quo idem ostendimus. cum autem, quia summa illic eorum auxiliorum desideratur, nō sine causa mendi aliquid illic esse quidam suspicati sint, ipse quoque suspectum magnopere ea parte locum cum habeo. Auget etiam suspitionem meam, quod non certa illic scriptura est in optimo meo exemplari. si polliceri enim pro se illud habet.

Pluribus

Pluribus exemplis declaratur M. Varronem libenter hac translatione usum: solitumque uocare res aliquas expertes animi, filios aliarum rerum inanimarum, quod inde nata uideantur.

C A P. V.

CONSERVAT M. Varro *μεταφορικῶς* appellare res aliquas inanimas rerum itidem inanimarum filios, quod inde tanquam nata ac procreata forent: cum tamen hoc nomen proprium animantium sit, atque ipsis primò conueniat. Hoc autem perspicitur è pluribus doctissimi illius scriptoris locis, citatis à Nonio: quos hic libenter propter elegantiã ac dignitatẽ auctoris ponam. vt lege Menia: Ad biuiram venio: cum vellem ostendere quid vellem, metamelos, inconstantia filius, me reprehendit. ingeniosè autem vereque appellauit metamelon inconstantia filium: illos enim qui in proposito permanent, constantèrque veterem sententiam defenderent, non poeniteret. nam *μετάνειλον* ipsum vocasse, quam inferioris ætatis Latini appellarunt poenitentiam, constat: & *μετάνοιαν* autem, & *μετάνειαν* Greci appellant. Vnde Cicero in epistola ad Atticum se purgans, quod nulla necessitate diceretur Romam redisse, erumpente bello ciuili, cum posset itineris tarditate periculum illud euitare, inquit: Quare celeritas nostri reditus *ἀμετέλητον* debet esse. Sententia igitur Varronis aperta est: significat enim, cum sensum animi sui patefacere vellet, ac dicere quæ cogitabat, nõ potuisse id efficere, impeditum reprehensumq; à metamelo, cui sensum animumque dat: id est, quia coepit ipsi displicere prius illud consilium. Marcipore quoque idem proditur ita scripsisse: Ventique frigidus se ab axe erumpebant, phrenetici septentrionum filij. secum ferentes tegulas, ramos, syros. Vocans igitur ventos septentrionum filios, manifestò intelligitur eodem lumine orationis vsus. Hoc quoque testimonium ipsius ab eodem citatur. in quo tamen macula nonnulla sunt: nec tamen non liquidò percipitur illic quoque eandem venustatem sequutus. Margopoli *περὶ ἀρχῆς*: Cui celer die nos lemnatos logos, Antipatri Stoici filius, rutro caput displanat. ipse aliquando mecum quærens quomodo purgari locus debeat, in hanc opinionem veni: vt dilemmatos logos legi non incommodè possit: nec tamen adhuc, quamuis hæc coniectura vera foret, vacuus omnino à mendo locus esset. Adiuuat autem opinionem meam nonnihil, quod Alexander in primum librum Topicorum inquit, cum doceret rectè doctorem suum in definitione syllogismi dixisse multitudinis numero: *τεθόντων*: vno nanque posito nihil syllogistica ratione concludi potest. *ὅς γ' οἱ περὶ ἀντίπατρον μονοκλήματες συλλογισμὸς λέγεται ἢ εἰσὶ συλλογισμοὶ, ἀλλ' ἐνδεῶς ἐρωτῶν*). Aliquando tamen M. Varro in eadem festiuitate sermonis tractanda, pro filius, dixit alumnus, vt Eudæmonibus, cum ait: Et ecce de improviso ad nos accedit cana veritas, Atticæ philosophiæ alumna. quod eiusdem Grammatici indicio cognoui.

Disputatur

Disputatur de duorum Græcorum uerborum ui, ut uideatur an uerum sit, quod præter communem notionem quidam posse illa existimauit.

C A P. VI.

VILIELMVS Budæus in commentariis illis suis liberali doctrina refertis, cum vim huius nominis *δυσχερεια* subtiliter ac verè explicasset, docuissetq; vsus intractabilitatem, aut in vsu atque tractatione offensionem significare, addidit valere etiam versura faciendæ molestiam, & difficultatem, vsusque est ad id comprobandum testimonio Pomponij Attici, cuius hæc uerba leguntur in epistola quadam Ciceronis ad illum ipsum: Proinde, si cui quid debetur, vt sit vnde par pari respondeatur: mirifica enim *δυσχερεια* est, propter metum armorum. ipse tamen eandem hic esse puto notionem huius uerbi, quam ille supra multis exemplis declarauit. & quamuis Pomponius tunc de difficultate solutionis loqueretur, vsus tamen est uerbo, quo communiter generatimq; ostenditur omnium huiuscemodi rerum explicandarum difficultas. vnde perspicitur, quod in vniuerso uerum erat, in illa ipsa re partèq; uerum etiã fuisse. quasi igitur ita loquitur, admonens Ciceronem, vt prouideret, quæ ad fidem retinendam necessaria erant, noli admirari me tecum de hoc diligenter agere: incidimus enim in huiuscemodi tempus, vt nihil confici sine magnis molestiis explicarique possit. quare pecuniam etiam comparare arduum in primis erit. M. quoque Tullius in septimo lib. earundem epistolarum eodem uerbo frequenti usitataque notione vsus est hoc pacto: Ego in Tusculanum nihil sanè hoc tempore. deuium est *τοῖς ἀπαρῆσιν*, & habet alia *δυσχερεια*. Cum autem in exemplis, quæ posuit Budæus, utatur etiam auctoritate Polybij, infinitis locis diligens ille prudensque scriptor vsurpauit hoc uerbum illo significato. vt nusquam ipsum frequentius inuenerim. Idem etiam cum verè tradidisset ualere apud Aeschinẽ contra Ctesiphontem *κλέπην ἀνερόσιον*, fallere aures iudicum, & artificio dicendi obrepere animis eorum, positus uerbis eius oratoris, addidit, in quo uereor ne lapsus sit: *κλέμμα* etiam apud Aeschinẽ, nõ modò peculatum & pecuniã interuersam, sed etiam obreptionem significat & circumscriptiõnem. arbitror enim duobus uicinis locis in ea oratione, quibus vsus est hoc uerbo, intellexisse ipsum uerum furtum: ostendere enim uoluit Demosthenem accepta pecunia defendisse sententias illas, quæ inuiles essent Reipublicæ: commoda autem eorum tuerentur, à quibus mercede emptus foret. Prior eorum est cum ait: *ἀπαγαγῶν δὲ ὑμᾶς ἀποθῆν ἀπὸ τῆς κλέμματι (στ, η) ἀνακερμα Cas ἀπὸ τῶν ἐλπίδων, ἐν ταῦθα δὲ συστρέψας γράφει κελσίω ἐλέδδ πρέσβεις εἰς ἐρέτριαν.* non multò post autem posterior hic: *ἐπεί α ἀναφείνε) περὶ ἀπάντων ἐπὶ (στ) ἡμεῖς μὲν) πρὸς (στ) κλέμματι γράφας.* & quæ sequuntur. ac denique censeo, eandem semper esse notionẽ huius nominis & uerbi: tuncq; tantum significare *κλέπην*, astuta ratione facere, vt aliqui te æquo animo audiant, cum adiungitur illi *ἀνερόσιον*. quo nomine declaratur cuius rei furtum fiat.

Confirm

Confirmata uetus lectio loci Ciceronis in epistola ad M. Brutum, ubi Solonis auctoritatem ostendit.

CAP. VII.

IN aliis multis locis, quos restitui, cum in purgandas epistolas Ciceronis incubui: nec tamen allatis rationibus postea confirmaui, quia satis certæ emendationes illæ videbantur, & hic est in literis ad M. Brutum, ubi se defendit ab eo reprehensus, quod in honoribus decernendis esset nimius, & tanquam prodigus: Neque solum ut Solonis dictum vsurpem, qui & sapientissimus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem. antea namque in excusis libris legebatur, qui & sapiens vnus. pro sapientissimus, ut in fidelissimo exemplari scriptum offendi. quia igitur animaduerti quosdam sprete hac vera lectione ad peruulgatam illam, à meque tunc merito inde eiectam, rediisse, libuit id adnotare, ac graui auctoritate stabilire. quamuis si diligenter attenditur, ratione quoque perspicitur, ita legi debere: voluit enim Cicero omni ratione, qua potuit, constituere personam Solonis, ipsumque ornauit veris laudibus, dicens eum non tantum vnum è septem sapientibus appellatis fuisse, sed præstitisse etiã ceteris sapientia. nam in numero sapientium habitorum illum extitisse nemo erat, qui nesciret: nec eximium aliquod decus hoc ipsi afferebat. contra autem ostendere vicisse illum socios eius laudis ea ipsa in re, infinitam dignitatem ipsi apportat. sed ut ad auctoritatem testimoniũque grauiissimi scriptoris veniamus, Plato quoque in Timæo eodem modo de Solone locutus est scribens: *ὡς δὲ τῶν ἐπὶ τῶν κοινῶν Σόλων* *πρὸς ἑφν.* illum autem verisimile est in hoc Ciceronem sequutum esse, cum ipsum admiraretur, ac sermonem etiam hunc in Latinum vertisset.

Deleat maculæ nonnullæ è I. libro Ciceronis de legibus, quo loco de humatione disputat.

CAP. VIII.

LOCVM hunc omnem Ciceronis, quem adscribam è I. libro de legibus, contaminatum esse, turpissimisque notis respersum, apparet. Cum autem coniecturis conatus sim maculas illas delere, quod mihi in mentem venerit pro restitutione ipsius, iudicabo, doctique postea viri videbunt, an præstare potuerim quod volui: disserit autem de humatione: Nam priusquam in os iniecta glæba est, locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis: iniecta glæba tumulis, & humatus est, & glæba vocatur. ac tum denique multa religiosa iura complectitur. Itaque in eo qui in naui necatus, deinde in mare proiectus esset, decreuit P. Mucius familiam puram, quotos supra terram non extare, porcam hæredi esset. Cotta

» Cotta censet habendas triduum ferias, & porco foemina piaculum pati: si in mari mortuus esset, eadem præter piaculum & ferias. Arbitror igitur pro tumulis legi debere, sublatis è medio duabus literis, dissectaque ea voce: tum is, infraque totum locum ita emendari debere, quod os supra terram non extaret, porcam hæredi esse: Cotta censet habendas triduum ferias & quæ sequuntur, nulla immutatione. nam quod ad diuulsam etiam, posteriorem hanc vocem pertinet: literamque leuiter immutatam, ita scribi debere testantur verba illa, quæ supra posita sunt, cum inquit. Quemadmodum os reiectum terræ obtegatur. Cum autem inciderim in locum M. Varronis, ubi de his rebus agitur, apud Nonium, illum hic adiungendum putauit: nam aliquid lucis videtur afferre huic Ciceroniano. Sic igitur illic legitur, ubi notionem verbi præcidaneum aperit, atque exemplo confirmat. Varro de vita populi R. libro tertio. » Quod humatus non sit, hæredi porca præcidanea suscipienda Telluri & Cereri: aliter familia pura non est. Sed alter etiam hinc, ab eodem Grammatico citatus, non alienus est ab hac materia. qui, ut suspicari licet, apud auctorem non remotus erat à superiore. Vbi igitur tradit, qui sit pullus color, exemplo verum esse quod dixit, confirmare volens, hoc usus est. Varro de vita populi R. libro tertio. Ut dum supra terram essent, riciniis lugerent: funere ipso pullis pallis amictæ.

Veteres usurpasse aliquando animal, proinde ac beluam tantum ualeret: ut nos quoque capere uulgo consueuimus.

CAP. IX.

VLET in Latino sermone animal quandoque, atque id quidem apud optimos auctores, beluam, expertemque rationis animatem. quomodo nos quoque patria lingua uocem hanc aliquando capimus. M. Varro certe cum in VI. libro de lingua Latina, inquit: Multa ab animalium uocibus tralata in homines. hoc pacto id usurpauit. Quod autem respondet huic Græcum uerbum, Isocrates quoque in libro ad Philippum Macedonem eodem modo cepit, quo loco inquit: *τὰς δὲ πρᾶξις οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ζῴων, καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάσιων εὐδουμοίαις, ἀλλὰ καὶ τῶν θεῶν.* Si namque suam propriamque notionem id uerbum illic retineret, nihil attinisset, quod deinceps sequitur, addere: complexus enim illo homines foret. Cicero quoque in III. libro de finibus, eodem sensu inquit: Tanquam de aliquo animali loquantur. Sed, ut liquidò perspicitur, apud Ciceronem etiã ostendit idem, quod in nostro sermone, cum contumeliæ causa quempiam animal esse dicimus: quasi enim carere ratione significamus. In L. enim Pisonem, cum inquit: » Cum quidem tu ò vecors & amens, cum omnes boni abditi inclusi que moererent, templa gement, tecta ipsa urbis lugerent, complexus es illud funestum animal ex nefariis stupris, ex ciuili cruore: ex omnium » scelerum importunitate, & flagitiorum impunitate concretum. hoc prorsus

» prorsus intellexit : necnon III. libro in Verrem dicens : Quid hoc ho-
 » mine faciatis ? aut quam ad spem tam perfidiosum , tam importunum
 » animal referuatis ? nam superiori loco Ciceronis , quo exagitauit Pifo-
 » nem, similis admodum est hic, quo Antonium vexat in III. Philippi-
 » ca : quamuis nomen hoc ipsum illic non ponat : Hanc verò teterrimam
 » beluam quis ferre potest ? aut quomodo ? Quid est in Antonio præter li-
 » bidinem, crudelitatem, petulantiam, audaciam ? ex his totus congluti-
 » natus est, quod Græci enim σὺβέσιον, nunc concretum, nunc congluti-
 » natum dixit. quarum vocum priore vsus quoque est in tertio libro de
 » natura deorum, cum inquit : Etenim omne corpus, aut aqua, aut aer, aut
 » ignis, aut terra est, aut id, quod est concretum ex his.

*Voces, quas decantari filijs solitas ab auaris patribus docuit
 Flaccus, ostenduntur etiam in vsu
 Græcorum fuisse.*

C A P. X.

» **V**OCES, quas auari homines, ac minuti animi, in-
 » susurrare filiis solerent, rettulit Horatius in satyra
 » prima ad Meccenatem, qua vitium illud accusauit,
 » & quanta maximè diligentia potuit, exagitauit: in-
 » quit enim errorem hunc nimis peruagatum esse, in
 » pluribusque, quàm oporteret, radices egisse, dolens.
 » At bona pars hominum, decepta cupidine falso, Nil
 » satis est, inquit, quia tanti, quantum habeas, sis. Plutarchus quoque,
 » optimus humanæ vitæ formator, in commentario, quo de nimio amo-
 » re auri disputat, celebratas itidem illas in Græco sermone ostendit. do-
 » cens inueniri multos, qui dum præcipere aliquid hæredibus volunt,
 » quod profit, corrumpunt ipsos ac deprauant, inferentes in animis ipso-
 » rum sitim pecuniarum vehementiorem : quæ autem in ore huiuscemo-
 » di hominum essent, & tanquam utilissima præcepta decantarentur,
 » hæc esse inquit : Κέγδλωρε, καὶ φίλοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἑαυτῶν ἄξιον, ἢ σοὺ ἄρ-
 » ἔχης. addit autem statim grauis vir, id non esse, præcepta dare & exco-
 » lere, sed contrahere atque consuere tanquam marsupium, vt continere
 » custodiréque, quod iniectum eò fuerit, possit : vitur enim ad stulti-
 » tiam ipsorum ex plodendam breui hac imagine ac simili.

Grauis

*Grauis sententia Sallustij, quæ admirabilis est, ostenditur
 è Græco expressa.*

C A P. XI.

» **S**ALLVSTIVS de bello Iugurthino, quum induxit
 » Syllam, cum paucis, quos secum habebat, penè infidiis
 » circumuentum, milites ad fortiter præliandum adhor-
 » tantem, atq; ita loquentem : Quantò sibi in prælio mi-
 » nùs pepercissent, tantò tutiores fore. interpretatus vi-
 » detur sententiam illam Græcam : μαχέσθαι ὡς τὸ βλάβε-
 » μνοι, καὶ ἢ τὸ βλάσθαι. hoc enim memoria proditum est
 » scripsisse Spartiatas, qui domi in magistratu erant, Leonidæ fortissimo
 » imperatori, qui cum parua manu contra infinitam multitudinem ho-
 » stium pugnaturus erat: hic enim motus animi, & quasi desperatio sua-
 » rum rerum, aliquando nonnullis in bello saluti fuit : cōspicitur nanque
 » sæpe in prælio interfici vitæ retinendæ nimium studiosos, incolumesq;
 » ac viuos inde euadere, qui omnem curam sui capitis abiecerunt. quare
 » consilium id L. Syllæ eo tempore verum atque vtile fuit. Nam quin
 » Virgilius idem intellexerit, quum fecit Aencam, extremo patriæ tem-
 » pore, magni animi iuuenibus dicentem: Vna salus victis nullam sperare
 » salutem, dubitari non debet. Sed etiam Thucydides in VI. libro histo-
 » riæ, laudans consilium Syracusanorum, qui cominus cum Atheniensibus,
 » proffigatis iam, pugnare nollent: tantumque iter eorum leuibus
 » certaminibus morarentur, idem protulit: docuitque quàm inutile peri-
 » culosumque sit cum hominibus, vitam suam desperantibus, congregi:
 » idque sæpius illis bono esse, quàm iis, qui numero fortunæque superio-
 » res sunt, affirmavit.

*Verba antiqui Poëtæ, quæ exempli loco ponuntur à Cicerone,
 declarantur apud auctorem ipsum pronun-
 ciata fuisse à Medea.*

C A P. XII.

» **M**ERSVS hi antiqui Tragici, positi à Cicerone in ter-
 » tio libro de natura deorum, pronuntiati sunt à Medea,
 » nefaria scelera animo versante, gaudentéque secum (nisi
 » fallor) quod imposuerit astutia sua Creonti regi. Ille
 » trauerfa mente mihi hodie tradidit repagula : Quibus
 » ego iram omnem recludam, atque illi perniciem dabo:
 » Mihi mcerores, illi luctum : exitium illi, exilium mihi. Cum enim im-
 » petraffet ab eo, vt spatio vnus diei Corinthi maneret, qui pudore impe-
 » ditus negare ipsi non potuit, quod non esse concedendum sentiebat,
 » gaudio exultans Medea (vt opinor) illa edidit. nec tamen è tragœdia
 » Euripidis, quæ nunc in manibus est : exúlque quondam appellabatur,
 » vt ab altera eiusdem Poëtæ distingueretur, in quo eiusdem personæ pri-
 » mæ itidem partes erant, expressi hi versus sunt, sed ex alia quapiam fa-
 » bula

bula sententia hæc sumpta est: scripsit enim quoque Accius Medeam: vt plurimis inde citatis testimoniis à veteribus intelligitur. Trauerfa verò mente valere hîc, stultè, ac sine consilio vllò, patet. quod autem adiungit, amentem regem tradidisse sibi repagula, quibus iram recludat, est ἀλλυροία: repagula enim instrumenta sunt firmiter occludendis foribus apta: vt testimonio hoc etiam Plauti intelligitur è Cistellaria: » Occludite ædis pessulis, repagulis.

Notati duo turpissimi lapsus magnorum duorum in literis uirorum.

CAP. XIII.

DOCI quoque homines aliquando in pueriles errores incidunt ob negligentiam quandam, qua vtuntur in scribendo: vt Petrus Crinitus, qui in commentariis suis de Gallonij sumptu differens, citansque Lucilium testem, qui ipsum carminibus suis proscriberat, illa autem apud Ciceronem in I. I. de finibus nunc leguntur, existimauit locum cum acceptum esse è satyra ad Lapatham. quod initium illic eius carminis fit: O lapathe, vt iactare necesse est cognitus cui sis. nec vidit lapathum nomen viri non esse, sed herbam significare: ad quam orationem conuertit Poëta, admirans vtilitatem bonumque ipsius: est enim apostrophe, illa autem exinaniendo purgandòq; ventri accommodata est: quod nomen etiam hoc ipsum Græcum testatur: nam Latino rumex vocata est. sæpe tamen à nostris auctoribus Græco illa appellatur, vt ab Horatio quoque in satyra, qua Catij Epicurei præcepta irrisit. M. Varro ἰπποκρετικῆς ipsam vocauit Manio. vt indicio Nonij Grammatici cognoscimus. quo etiam ex loco declaratur mirificè ipsam aptam esse ad tenuem vitam, » plenamque puræ voluptatis colendam: ait enim: Hanc eandem voluptatem tacitulus taxim consequi lapathio ac ptisana possum. Petrus quoque Halcyonius in libris quos scripsit de exilio, iterum lapsus est in Epicuri sententia vertenda: in priore enim Legato (priorem nanque & » posteriorem Legatum duos illos libros inscripsit) inquit: Sed, vt liberè tecum agam, non nihil me commouit superioribus diebus, lectio commentarioli, quo Plutarchus Chæronensis quærit, an rectè dictum sit, » λάθε βιώσας, hoc est, viuus sefellit, vt Flaccus interpretatur: Neque enim ita editum est præceptum Epicuri: nec laudauit ille quempiam, qui hæc rationem vitæ secutus esset. sed magister iucundæ vitæ, auctor fuit hominibus, isque maximè, qui sectam suam sequerentur, vt popularè laudem, gloriamque fugerent: iussitque illos ita viuere, vt fallerent omnes mortales: nec quisquam ipsos vixisse sciret. alia autem ratio fuit Flacci, qui non imperauit, vt in obscuro vita duceretur: sed probauit iudicium illius, qui præcepto huic Epicuri paruisset. λάθε verò imperandi modo dictum esse, pueri etiam, qui primoribus labris Græcum sermonem degustarunt, sciunt: cum tamè Halcyonius nimis imperitè, ita ceperit, vt si » λάθε scriptum fuisset. In eodem autem flagitio in posteriore quoque legato

legato maximus ille verborum Ciceronis imitator volutatur, ita scribens: Præceptionem igitur suam Plutarchus ita instituit, vt dicat, quæ hanc vocem pronunciauit, viuens sefellit, ideo pronunciaffe, vt obscurus non esset.

Disputatur de acuta uoce Græci hominis, qui Poëtarum phantasias uocauit, uigilantium somnia.

CAP. XIII.

VTVS quidam scriptor, acuti ingenij vir peritissime, scite uocauit Poëtarum phantasias ἐγρηγορῶν ὄνπνια, id est, uigilantium somnia: Poëtae nanque ipsi, cum intento animo, totique in ea cogitatione occupati, aliquid scribunt, quasi id cernunt, & ante oculos positum habent. somnia igitur, quia illæ fictæ commenticiæque sunt, uigilantium uerò, quia discrepant hac parte ab aliis somniis, quæ dormientium sunt. uocis autem huius meminit Plutarchus in commentario, quem ἐγώϊκεδν uocauit, ostendens uerius dicturum illum fuisse, si nō Poëtarum, sed amantium phantasias, cum amoribus, deliciisque suis absentibus, ut cum præsentibus disputantium, uigilantium somnia esse dixisset: in hac enim re præter modum uersari amatores atq; insanire certum est. Quintilianus quoque in v. I. libro manifestè illam expressit docens, quòd securis hominibus, aut inani aliqua cogitatione asportatis usu uenit, ut res ipsas non mente comprehendere, sed agere frustra uideantur, idem etiam uisuratum posse fructus maximos ferre oratoribus, si in agèdo illis rebus cum » fiunt se præsentibus esse putarint: inquit enim: Nam ut inter otia animorum, & spes inanes, & uelut somnia quædam uigilantium, ita nos hæc, de » quibus loquimur, imagines perfequuntur, ut peregrinari, nauigare, preliari, populos alloqui: diuitiarum, quas non habemus, usum uideamur » disponere: nec cogitare, sed facere, hoc animi uitium ad uilitatem non transferemus? Apud Græcum autem auctorem mendum est: cum enim » in excusis ipsius libris legatur: καὶ οὐχ ὅς τις ἔπειν αἰ ποικίλῃ καὶ φαύλασιν » διὰ τὸν ὀνέργειαν, ἐγρηγορῶν ὄνπνια εἰσιν, ἀλλὰ μάλλον αἰ τῶν ἐρῶντων, διαλεγομένων ὡς πρὸς παρόντας, ἀπαρομύλων, ἐγκαλονήτων. uidetur profus, tertia eius nominis litera immutata, pro ὀνέργειαν, ὀνέργειαν esse legendum: intelligit enim perspicuitatem euidentiãque à Cicerone appellatam. quæ macula etiam irrepsit in Quintilianum: paulò enim post superiora » illa uerba, inquit: Insequitur ὀνέργεια, quæ à Cicerone illustratio & euidencia nominatur. in impressis tamè exemplaribus legitur ὀνέργεια. quin autem illo modo legendum sit, dubitare non possumus: uerba enim quæ Græcum uerbum exprimentia, adiunguntur, id declarant. Sed infinitis locis apud Græcos auctores pro ὀνέργεια, propter similitudinem dictionum, quæ una tantum litera variantur, ὀνέργεια factum est: ut cum Simplicius ac Philoponus declarant Aristotelem duxisse argumentum ab euidencia & perspicuitate.

E

Cum Cicero μεταφορικώς principia orationum, uocarit Vestibula, & Aditus, declaratur Græcos quoque uerbis, quæ his respondent, usos in eadem penè re ostendenda.

CAP XV.

N Oratore Cicero, cum illum ipsum, quem fingebat, doctissimum & perfectissimum oratorem inteligeret: rationemque indicaret, quam ipsum initio causæ explicandæ, vel potius conciliandi sibi animos auditorum tenere vellet, translatis uerbis grandibusque usus est, ita scribens: Vestibula nimirum honesta, aditusque ad causam faciet illustres: Vocare enim principia orationum vestibula & aditus, manifestum est, non suis propriisque eius rei nominibus, sed aliunde sumptis: similibusque, uti: Sunt enim hæc partium templorum, magnificarumque ædium, uocabula. Est igitur translatio è genere earum, quæ ἐκ τῶ ἀνάλογον ab Aristotele uocantur: elegantiaque, ac rei ipsius illustrandæ uirtute reliquas omnes superant. Magni autem spiritus Poëta, grandiloquusque in primis Pindarus, & ipse de cantilena sua ita locutus est, cum initio sextæ odæ Olympiorū cecinit: χρυσέας ὑποσάκας ἔδεν ἐν ταχεῖ προθύρῳ θαλάμου Κίονας. ὡς ὅτε θάν τῶν μέγαρον Πάξομεν: ἀρχομένου δὲ ἔργου, πρὸς σάου Χρῆθι μέλιν τηλαυγές: Est enim totus ille sermo tanquam de alia re, quæ ἀλλογορία uocatur: eam autem plures translationes conficiunt. Sed etiam Plutarchus in extremo uitæ Solonis, quo loco commemorat magno animo Platonem inchoatum opus Solonis suscepisse: argumentum inquam Atlanticum quod tamen & ipse perficere, ad exitumque perducere, non potuit: inquit enim: Πρόθυρα μὲν μεγάλα καὶ περιβόλους, καὶ ἀλλὰς τῆ ἀρχῆς περιέθηκεν. οἷα λόγῳ οὐδέ τις ἀλλῶ ἐσχευ, οὐδέ μύθῳ, οὐδέ ποίησις: ὁ δὲ δὲ ἀρχάμων, προκαίελλυσε τὸς ἔργου τῶν βίον.

Deleta macula è tertio libro πολιτικῶν, quo loco affert quid mali in se habere uideatur leges scriptas sequi.

CAP. XVI.

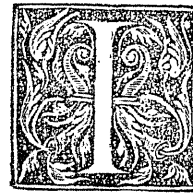

I ntertio libro de Rep. Aristoteles, quo loco quaerit utrum praestet omnem Remp. unius potestati committere, qui cuncta uoluntate sua administrat ac regat, an leges sequi: cum totam rem subtiliter perpendat, ac quid etiam contra utrunque ciuitatis genus dici possit, afferat, ea parte qua incommoda ostendit, quæ in se leges habere uidentur, inquit, ut est in omnibus & calamo exaratis, quos uidi, & formis excusis libris: Ἀλλὰ μὲν ὅσα γε μὴ δυνάμει δύνανται διαφέρειν ὁ νόμος, οὐδ' ἀνθρώπων ἂν δύναντο γνωρίζειν. ἀλλ' ἐπιτηδύσι παιδῶν ἄσας ὁ νόμος ἐπίσημοι τὰ λοιπὰ τῆ δικαιοσύνης γνώμην κρινεῖν, καὶ διοικεῖν τὸς ἀρχοντας. Ipse autem, cum falsum hoc esse pateat, quod his homin

uerbis significatur, de quibus leges statuere ne queunt, non posse etiam homines eas res cognoscere ac diiudicare, semper putauit hic mendum esse: accuratè que cogitās quomodo locus restitui possit, existimaui pro ὀδ' ἀνθρώπων, legi debere ὀδ' ἀνθρώπων: in hocque peccasse librarium aliquem cuius erratum in multis postea libros paulatim manarit. ita autē si legatur, sententia (ut opinor) uera certaque erit. ut cum prompserit quid aduerfetur legibus, confirmetque statum ciuitatis, in unius manu positum, refellat statim illud, uerbis, quæ sequuntur: docet enim à prudente uir o scriptam legem: & accuratè rectèque instituentem, quæ ipsa complecti ac definire nequit, mandare optimæ atque æquisimæ sententiæ, ut de illis statuatur, omniā que illa administrari iubere ab magistratibus, sed addit etiam, quod à me supra positum non est, pati leges, ut si quid ab ipsis de aliqua re non satis rectè statutum fuerit, corrigatur: proque illo, quod melius esse usu cognitum fuerit, recipiatur. Intelligere Aristotelē, cum dixit, esse quasdam res, quas commodè explicare leges nequeant, nonnulla, quæ cum partes communium quorundam sint, variant iudicium illarum rerum, apertum est. De quo ipse in primo quoque libro de artificio dicendi disputauit: necnon in v. libro de moribus ad Nicomachum. Quid igitur censeam de integritate huius loci, testari hic uolui. nam cum superiore anno præclarum id opus edendum curauim, nihil sine auctoritate ueterum librorum immutandum statui. uetus etiam translatio communem errorem sequitur, ut appareat hanc maculam illic multis abhinc seculis insedisse. Solus Arretinus uidetur hanc lectionem probasse: siue eam in antiquo libro inuenit, siue iudicio potius & opinione usus, cognouit ueritati scripturam illam repugnare.

Celeritas itineris μεταφορικώς appellata uerbo illo, quod proprium est auium, & à Græcis, & à Latinis scriptoribus.

CAP. XVII.

N significanda C. Antonij celeritate, qua in Macedonia inuito senatu se contulit: incredibileque cursu illius itineris, ita locutus est Cicero, ut Alexis comicus in fabula quadam sua: cuius uersus leguntur apud Athenæum in sexto libro δειπνοσοφιστῶν, ubi de parasitis disputat. non inutile igitur ingratumque studiosis me facturum putauim, si locos hos inter se contulissim.

Verba M. Tullij hæc sunt è x. Philippica: Quæ celeritas illa Bruti? quæ cura? quæ uirtus? et si ne illa quidem Antonij celeritas contemnenda est. quem, nisi in uia caduca hereditates retardassent, uolasse eum, non iter fecisse diceres. Comicus autem ille ita inducit parasitum loquentem, qui queritur de nimis celeri ambulatione Demæ cuiusdam, unde cibum fumebat: dicitque se miserum hac uia re esse, quod consequi eum non posset: Εμοὶ παρασιτεῖν, κρεῖττον ὡς ἴσθαι Πηγάσω, ἢ τοῖς Βαρβάδαυς, ἢ τῆ θάλασσας. τούτων γέχα ἡ Δημῆα Λάχνη ἐταβοῦ ἄδην: Πέτεται γὰρ, οὐχ οἷον βαδίζει τὰς ὁδοῦς. Similis autem admodum locus hic est Alexidis sententiæ illi

Catullianæ, qua in quæritando Camerio sedefessum esse commemoravit. Inquit enim:

- » Non custos si ego fingar ille Cretum,
- » Non si Pegaseo firar uolatu,
- » Non Ladas ego, penniferue Perseus,
- » Non Rhefi niuceæ, citæue bigæ:
- » Adde huc plumipedas, uolatilesque. & quæ sequuntur. nam extremo hoc versiculo arbitror intellexisse, non aues solum, sed quos aperte significauit Alexis Boreæ filios: illi enim quoque alati fingebantur. quod testatus etiam est Themistius in paraphrasi in 111. librum de animo: καὶ πτερωτῶν, ὡς τῶν Βορέαδων. Plato quoque in octauo libro de Rep. eodem verbo μελαροκόως & ipse usus est. cum enim, declarato illic antea quanto plures ciues iniuria affecerit tyrannus, tantò pluribus corporis cultodibus opus ipsi futurum, quæsitum esset, unde tantam copiam hominum sibi fidorum accersiturus esset, responsum est, sponte illos undique conuolatuos, si mercedem dederit: Verba autem, quibus extremum hoc protulit, hæc sunt: αὐτόμασσι ἐφῆ πολλοὶ ἕξουσι πτερόμοιοι, ἐὰν τὸν μισθὸν διδῶ.

Quid ualeat σφαῖραν ποιῆν, in domestico illo uernaculoq; sermone: quod etiam uerbo συσρογγύλλειν ostendebatur.

CAP. XVII.

- » **M** OVS hic loquendi uidetur frequens fuisse in Græco sermone: ut cum aliquem ostendere uellent patrimonium confecisse, dicerent eum σφαῖραν illud fecisse. id quod percipitur è testimoniis Comitorum, quæ citatur ab Athenæo: in illis enim præcipuè huiusmodi locutiones apparent. In 111. igitur libro cum luxuriosos, quos Græci ἀσώτους vocant, numerare inciperet, primùm Diodori meminit, quem in fabula quadam, Cnidia uocata, Alexis his uerbis notauerat: Διόδορον οὐ πῆρσιπῆ ἐν ἔτεσι
- » Διὸ Σφαῖραν ἀπέσχετε τὴν πᾶρῶν οὐσίαν, Οὕτως ἰταμῶς ἀπαῖτα καὶ μασιχαῖο.
 - » Idemque Poëta alia in comœdia alium etiam hunc eodem nomine uocat, dicens: Σχολῆ γε νῆ τὸν Ἰλιον. σχολῆ λέγεις Επιχαρίδης ὁ μιμνῶς ἐν πόνθῳ
 - » ὑμέραις Σφαῖραν ἐποίησε τὴν πᾶρῶν οὐσίαν, Οὕτω συσρογγύλλειν ἰταμῶς καὶ ταχῶς.
 - » nam quod addidit, adeò illum impudenter celeriterque ad rotundam formam rem sibi à patre relictam redegisse, ut verè id quod protulerat affirmari potuerit, eadem ratione ac uerbo quoque eodem, cum idem significare uellet, usus etiam fuerat Nicomachus eiusdem studij homo, testante hoc quoque Athenæo quare συσρογγύλλειν & ipsum ualere perspicitur eadem de causa, euertere patrimonium, & effundere. carmen posterioris huius Comici est in epitome 11. libri. illo autem inducitur perditus quidam in turpi ac uoluptate, qui commemorat se relictam sibi à patre rem paucis mensibus dissipasse, atque in ventrem condidisse: uerba uerò eius hæc sunt: Οὐσίδιον γὰρ καὶ αλελιπότῳ μοι τῶ πατρὸς Οὕτω συσρογγύλλικα, καὶ ξενόκυσσα, Ἐρμηνίρ δλίγοις, ὡσπερ ὄβρις ῥοφῶν.
- Cum

- Cum autem, ut facilitatem totius rei, breuitatemque temporis demonstraret, utatur in extremo simili quodam atque imagine, eadem imago familiaris nobis est in patrio sermone: nos enim quoque, cum aliquid nullo negotio factum significare uolumus, dicere consueuimus, è fu come fucciare vn' uouo fresco. non tamen ut simile hoc nos quoque usurpamus, ita uestigia vlla (nisi fallor) habemus, aut in nostro, aut in Latino sermone modi illius loquendi. nam Plautus, cum in prologo Captiuorum inquit: Et uerò dij nos quasi pilas homines habent, (ut opinor) aliud significauit: ualet enim illud, uersant nos, & ut ipsis commodum est, male habent.

Quod Plato multis locis inquit τὸ σὸν μέγῳ, Varronem dixisse pro sua parte.

CAP. XIX.

- » **A** COVRATISSIMVS scriptor Plato in Critone τὸ σὸν μέγῳ sæpe inquit, quod in te est, significare uolens: primùm enim ille ipse unde sermo appellatus est, suadens Socrati ut saluti suæ prospiceret omni ratione qua posset, ostendensque quanto peccaret, si in proposito maneret, & quemadmodum etiam uitæ liberorum noceret: inquit: καὶ τὸ σὸν μέγῳ, ὃ, τι ἀντὶ χῶσι τῶτο πράξῃσι: relictæ enim sine custode filij, quod in ipso fuit, corrumpentur. nam indole probitateque naturæ possent etiam uirtutem colere. Præterea in medio etiam sermone ex persona sapientissimi uiri, qui leges institutæque secum inducit ita agentia: εἰπέ μοι ὃ Σώκρατες τί ἐν νῶ ἔχεις ποιῆν ἀλλῶ τι, ἢ τῶτω ἔθῳ ἔργῳ, ὃ ἐπιχειρῆς διανοῆ, τῶς τε νόμῳς ἡμᾶς ἀπολέσαι, καὶ ξυμπάσαι τὴν πόλιν
- » τὸ σὸν μέγῳ. Sed etiam in extremo, necnon in quinto de legibus quot & quàm magna detrimenta inferret ciuitati inuidus homo exponens: narrat enim in aliis, opera ipsius minorem ad gloriam capeffendam illam fieri, si prauis ipsius studij ciues rationem habuerint: quia contendere nemo de uirtute uolet, ac summam dignitatem consequi proposito hoc malo, dicens: καὶ διὰ τᾶντα ἀγύμναστον τὴν πόλιν ὄλλω ἐς ἀμιλλὰν ἀρετῆς
 - » ποιῶν, συμπερὶ ἔργῳ αὐτῶν πρὸς ἐνδοξίαν τὸ ἑαυτῶ μέγῳ ἀπεργάζεσθαι. M. autem Varro manifestè expressit hunc modum loquendi his uerbis, quæ citantur à Nonio lege Minia: Siqui patriam, maiorem parentem, extinguat, in eo est culpa: quod facit pro sua parte is, qui se eunuchat, aut aliter quàm liberos non producit. Catullus quoque in carmine quo coloniam alloquitur, cum dixit, stuporem ostendens municipis sui: Nec se subleuat ex sua parte, idem significauit.

E iij

Videri Horatium, cum liquidum, vocauit aquam, imitatum esse consuetudinem Græci sermonis.

C A P. X X.

N prima satyra ad Mecœnatem Flaccus auaros accusans, similique quodam errorem animi illorum ostendens, qui suauius esse dicerent ex magno tollere aceruo, quam ex paruo, quamuis modicum inde sumeres, inquit:

vt tibi si sit opus liquidi non amplius urna, vel cyatho, & dicas magno de flumine malleu,

Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. nomine igitur generis vtens liquidum, vocauit aquam ipsam, vel consuetudinem potius Græci sermonis secutus est: vnde modos dicendi multos in Latinum transferebat, ob frequentem lectionem eius linguæ scriptorum. Plutarchus quoque eodem pacto locutus intelligitur in commentario, quo disputauit rationem inductam ab Epicuro non efficere vitam iucundam. ait enim: καὶ οὐκ ἐφθόνη τῆς προσαγωγῆς τῶ ὑγροῦ ἕδ ὑδροπι.

Emendati duo Plutarchi loci è libro, quem inscripsit: ἐτι οὐδὲ ζῆω ἐτιρ ἠδέως κατ' ἐπικουρορ.

C A P. X X I.

ESTIMONIUM grauis eruditique in primis scriptoris, quo nuper vsus sum, eiusque libri recordatio, admonuit me, vt duos in eo locos purgarem, qui turpiter inquinati sunt, ac magnas illic tenebras ofundunt: cum enim Plutarchi oratio aspera morosaque sit, præcipue in his libris, quos de vita & moribus scripsit, durior adhuc illa obscuriorque fit, quia multæ veterum Poëtarum sententiæ insertæ in ea confusæque sunt.

quæ si ab omni etiam macula vitioque vacuæ forent, turbare tamen aliquando possent eruditum quoque lectorem, ac molestiæ non parum afferre. Accedit autem huic difficultati, quod plerunque verba ipsarum deprauata sunt, vt nisi ad fortes ipsos accedas, sensum inde haurire, nitoremque illis suum restituere, nequeas. Vt autem hoc verum esse probe, opisque aliquid vni omnium doctissimo auctori feram, vbi contra sententiam illam Metrodori disputat, quam expressit Cicero in quinto libro Tusculanarum his verbis: Summum bonum firma corporis affectione, exploratæque spe contineri: docetque firmam corporis affectionem sæpenumero obtineri; exploratam autem spem de ea re in animo non omnino stulto nõ posse manere: quia subito bono illo spoliari possit, addit, imagine quadam sententiæ illius vanitatem refellens: Αλλ' ὅσπερ ἐν θαλάσῃ κατ' ἀσχύλου ὁ δεινὰ τῆ πόλει νύξ κυβερνήτην σαρῶ καὶ γαλήνῃ: τὸ ῥὸ μέλλ.

ῥὸ μέλλορ ἀδύλορ. & quæ sequuntur: ita enim in cunctis nunc exemplaribus legitur. qua lectione nihil deformatius dici potest. vera autem è momentum Poëtæ elicitur, quæ hæc est: ὀδύνη τίεται νύξ κυβερνήτην σαρῶ: est enim sumptus fenarius è fabula, quæ inscribitur ἱετιδῆς: affirmatque illic Poëta (quod valde huic sententiæ, propositoque grauis scriptoris, accommodatum est) metus aliquid dolorisque parere sapienti gubernatori noctem ipsam quamuis serenam, quia nunquam potest ille securo animo esse: paruo nanque momento magnæ tempestates excitantur. Grauem autem veramque sententiam ornauit etiam Aeschylus translatorum verborum suauitate: significare enim manifestò voluit ὀδύνη τίεται dicens, pauorem incutit, ac sollicitum illum reddit: cum tamen ὀδύνη sint dolores, quibus in partu vexantur mulieres. Sed alter etiam locus, vbi eodem testimonio vsus est, qui & ipse mutilus est, hoc pacto corrigitur. Is autem est in tertio capite primi libri συμποσιακῶρ, vbi de vigilantia curaque consulis R. differit. Multò item post superiore in commentario, vbi Epicurum reprehendit, quòd in libro de regno auctòr fuisset fortunatis hominibus, vt omnem quæstionem ad musicam artem, huiusmodique ingenuas disciplinas pertinentem, excluderent è conuiuio: patefacerentque potius aures scurrilibus dictis, quam his honestis oblectationibus, exemplum item Poëtæ illic positum, contaminatissimum est: vbi nunc in excusis legitur: Ὅσα δὲ μὴ περιλήνη ζῶς ἀτύλορ ἢ θοῶρ περιδονέορ. Sunt autem Pindari verba è prima Ode Pythiorum: legique manifestò debet: Ὅσα δὲ μὴ περιλήνη ζῶς ἀτύλορ ἢ θοῶρ περιδονέορ. quod & ipsum magni spiritus Poëtæ elegantissimum testimonium, vt hic aded deprauatum est, vt monstri simile sit, ita quoque in penultima quæstione vltimi libri συμποσιακῶρ: quamuis minus illic inquinatum sit, nam in disputatione, quam idem habuit de superstitione itidem positum, integrum eo loco est, & ab omni macula vacuū.

Quod Cicero in oratione quadam μετ' ἀφορμῶς inquit Terram intueri, idem etiam in alio perfugio alicuius mali eadem ratione suis verbis Græcum hominem dixisse.

C A P. X X I I.

CICERO pro L. Muræna, cum officium suum probaret, quòd propè transacto suo consulatu, designatum consulem defenderet, rationemque sui facti redderet: collatione etiam vsus est, morumque natarum exposuit, qui munere illo inuadò se admonendi libenter vteretur: viamque omnem periculorum declinandorum ostenderent. in cuius postea collationis redditione, verbis ipsius illius rei propriis vtens, inquit: Quo tandem animo me esse oportet, propè iam ex magna iactatione terram videntè, in hunc, cui video maximas Reip. tempestates esse subeundas: terram igitur intueri significat, finem alicuius molestiæ, terminumque pro-

spicere. quemadmodum memoriae proditum est Diogenem illum, canem vocatum, longitudinem quorundam scriptorum contempisse: legente enim quodam malum librum, eundemque longissimum: hoc enim valere puto, *μακρά τινα ἀναγνώσκοντα*, non diuturnitatem temporis significare, ut Erasmus videtur reddidisse, in paginis versandis extremum ipsius à scriptura vacuum anagnostes ostendisset, conuersus ad eos, qui praesentes aderant, dicax ille sapiens ait: bono animo estote, terram video. qua voce significauit tedium illius lectionis.

Explicatus familiaris hic modus loquendi, Soli sumus. qui ostenditur in consuetudine etiam Graecorum fuisse.

CAP. XXIII.

VLTA saepe mortales nullo conscio gerunt, quae testibus aliquibus induci non possent, ut facerent, ut qui retinendae existimationis studiosi sunt. Hinc autem videtur manasse sermo ille, quo utimur iubetes quempiam diligenter attendere utilitatem consilij nostri, metu omni posito: aperte enim cum eo incipientes agere, dicimus, Soli sumus. Eo autem egregie vsus est Terentius in Phormione, vbi inducit Getam hero commemorantem astutam illam rationem, ac fallaciae plenam, quam finxerat ut ipsi imponeret: narrat enim se cum impuro illo parasito de herili re accurate egisse, atque ita inquit: Postquam hominem iis verbis sentio molli-
 » rier: Soli sumus nunc hic inquam. Eho dic, quod velis Tibi dari in ma-
 » num, ut herus iis desistat litibus. Haec hinc facessat: tu molestus ne
 » sies. Ut Plautus quoque in Casina, quo loco facit Myrinam matronam
 » reprehendere Cleostratam, quae de viro querebatur: ante tamen se pur-
 » gantem, quam contra illam sententiam ferat: ostendentemque sine
 » damno ipsius se posse aduersus eam loqui, nullis praesentibus, hoc pa-
 » to: Obsecro tace: nam nunc hic licet dicere: Solae sumus. Arbitror
 » autem hoc è Graecis Poëtis, Apollodoro, Diphilóque expressum fuisse,
 » vnde fabulae hae Latinae conuersae sunt. Graeci enim frequenter hoc ser-
 » mone vtuntur. ut Plato quoque in Menexeno: cum adolescens ille, à
 » quo sermo vocatus est, Socratem vrgeret ut orationem ordiretur: post-
 » quam enim grauisimus senex diu recusauit, ostendit se velle omnino
 » ipsi morem gerere, cum etiam iussus ab illo penè nudus saltaturus sit:
 » addit enim statim: *επειδή γε μόνο εσμεν*. Huc etiam allusit Aristophanes
 » in fabula, cui ab Acharnanum gente nomen impositum est: inquit
 » enim se liberè illo tempore posse improbos notare: atrociâque illorum
 » facta aperire, cum peregrini adhuc Athenas non venerint, sed soli ipsi
 » illic sint, cumque Atheniensibus tantum res agatur. Criminatus autem
 » antea ipsum fuerat Cleon, quod cum praesentes adessent peregrini ci-
 » uitati malediceret. Totus locus hic est facetissimi Poëtae: *ὄν γάρ με καί
 » νῦν διαβάλλει Κλέων, ὅτι Ξένων παρόντων τῶν πόλιν κακῶς λέγω: Αὐτοὶ γὰρ ἐσ-*
 » *μὲν*

» *μὲν δ' ἐπὶ λώλει τ' ἀγῶν Κέπιο ξένοι πάρεσιον*. Cicero quoque id vsurpauit
 » in sexto libro epistolarum ad Atticum, cum arrogans M. Bruti inge-
 » nium accusaret, ac quid sentiret de illo Pomponio ipsi, qui cum vehem-
 » enter amabat, liberè exponeret: ait enim: Omnino, (soli enim su-
 » mus) nullas vnquam ad me literas misit Brutus, (ne proximè quidem
 » de Appio) in quibus non inesset arrogans, *ἀκοινώνητον* aliquid. nam quod
 » in alia epistola inquit, Quod inter eos liceat dicere, idem valet.

Disputatum de modo quodam loquendi frequenti in Graeco sermone: quaesitumque an M. Varro cum expresserit.

CAP. XXIII.

TVNTVR crebrò veteres Graeci scriptores hoc modo loquendi: ut, cum ostendere velint aliquem in magno apud quospiam honore esse, cunctaque ipsos ei tribuere, dicant omnia illum apud eos esse. Demosthenes manifestò pro Ctesiphôte accusans Thefalos & Thebanos, quod omnia summa Philippo regi tribuerent, atque omni honore verborum ipsum afficerent & amicum, & commodorum suorum auctorem, & conseruatore suum vocantes, atque animo etiam reputantes, ad extremum illo modo inquit: *πάντ' ἐκείνῳ ὡς αὐτοῖς*. Sed idem etiam orator contra Aristocratem, cum de praclaro animo, ac voluntate Atheniensium erga Alexandrum Pheræum, saeuissimum illum tyrannum, verba faceret, diceretque: *τὶ δ' Ἀλέξανδρον ἐκείνον τὸν Περσῶν, ἠντικ' εἶχε ἢ ἀχμαλώτων δίκας Πελοπίδαν: ἐχθρὸς δ' ὡς ἐχθρὸς θεοῖς: ἡμῖν δ' οὐκείως διέκειθ' ἕως, ὡς παρ' ἡμῶν στρατηγὸν αἰτεῖν, ἐβοήθειτε δὲ αὐτῷ, καὶ πάντα ὡς Ἀλέξανδρον*. & quae sequuntur, sine dubio idem significauit, Athenienses scilicet Alexandrum in oculis tunc gestasse. familiaris autem modus est dicendi, quo etiam nos patrio sermone utimur. Videndum autem an doctissimus vir M. Varro exprimere illum voluerit, eodemque sensu dixerit Sesequiuylse: Hic enim omnia erat: idem sacerdos, praetor, parochus: denique idem senatus, idem populi caput. Locus autem hic est apud Nonium, vbi rationem superioris Graeci verbi Parochos exponit. Nisi quis putet Varronem illic intelligere aliquem, qui tantum dignitatis, atque opum verè à populo impetrasset: aut sermonem illum habitum ex decreto Stoicorum, qui sapienti illi suo omnia concedebant: quod tamen non valde puto. Polybius, cum idem significare ut puto, in animo haberet, in quinto libro historiarum: *τὸ ὄλον καὶ τὸ πᾶν* dixit: loquitur autem de Appelle quodam, qui plurimum auctoritatis apud Graecas ciuitates malis artibus adeptus fuerat contra regis Philippippi dignitatem: ut nomen penè regis in plebiscitis, honoribusque ceteris fileretur: verba eius: *Αἴτε καὶ τῶν ἑλλάδα πόλεως ἐν τοῖς ψήφοισι, καὶ καὶ τιμαῖς, καὶ δωρεαῖς ἐπὶ βραχὺ ἢ ἐμνημόσιον τῆ βασιλείας: τὸ δ' ὄλον αὐτοῖς ὡς καὶ*

- » ἰὺ καὶ τὸ πᾶν ἀπελλῆς. Idem quoque, quod tamen diuersum est, ostendere volens quempiam toto animo occupatum esse in quopiam negotio, nec quicquam aliud cogitare, de illo dicere consuevit: ὅλος καὶ πᾶς
- » ἰὺ in ea ipsa re. vt in eodem libro de Antiocho ita loquens: Ο δὲ βασι-
- » λὸς σαφῶς ἐκαστὰ τῶν ἐπεγνωκῶς, πρὸς ἃ τὸν Ἀχαιοὺς διεπέμπετο σιωχῶς,
- » ἀναϊεινόμηνος καθάπερ ἐπάνω προείπου: πρὸς δὲ ταῖς ἐπὶ τὸν πολέμαϊον πα-
- » ρασκευαῖς ὅλος καὶ πᾶς ἰὺ. Præterea in tertio libro de M. Minucio, qui contemptis præceptis Fabij, cum Romam ille proficiscens præmonuit ipsum, ne temerè pugnaret cum Annibale, ardebat desiderio decertandi: ait enim: Ὁ μὲν δὲ μικρὸν ἐν νῶ τιθέμενος μάρκος, ἐτιλέγοντος αὐτῶ τᾶν-
- » τα, πρὸς τῶν βάλαντι καὶ τῶν διακινδυνώσεν ὅλος καὶ πᾶς ἰὺ.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LECTIIONVM
LIBER XXIIII.

Quid Eritius sit apud Cæsarem, declaratur: disputaturque de somno Epimenidis Cretensis, qui dormiendo senex est factus.

CAP. I.

- » **E**RITIVS, quod verbū à nullo vetere Grāmatico explicatum inueni, videtur fuisse munitionis genus: quum, aut humi, aut aliqua in materia tela palive defigebatur, non valde remota à terra: vt illis impetus hostium tradaretur, quod illac penetrare nequirent. Vfus est eo verbo C. Cæsar in tertio libro de bello ciuili, hoc pacto: Erat obiectus portis eritius: hic paulisper est pugnatum: cum irumpere nostri conarentur:
- » illi castra defenderent. Nec multò post: Sed tamen nostri virtute vice-
- » runt: excisōque critio, primò in maiora castra, post etiam in castellum, quod erat inclusum maioribus castris, irruerunt. Apud nullum autem alium Latinum scriptorem, cuius opera extant, inueni. Sallustius tamen in tertio libro historiarum hoc vsurpauerat: vnde etiam magis quid illo significetur, percipitur: eius enim verba hæc leguntur citata à Nonio:
- » Saxaque ingentia, & axe iunctæ trabes, per pronum incitabantur: axibusque eminebāt, in modum critij militaris, veruta binum pedum. Non erat igitur eritius id, quod diligenter Sallustius describit, sed similitudinem illius rei habebat: inde tamen si quis attendat, non malè forma eritij ipsius elicitur. Sed alterum hoc exemplum ab eodem Grammatico ponitur, in quo eiusdem verbi mentio est. Illud autem quoque non parum vim intellectumque huius vocis adiuuat. Varro sexagesi: Se circumspece, atque inuenisse, cum dormire cœpisset tam glaber quam Socrates, Galbam esse factum eritium è pilis albis, cum proboscide. Loquitur verò de quopiam, cuius forma valde in somno immutata fuerat: & cum caluus fuisset antequàm dormitū esset, postea experrectus inuenisset

uenisset se, quæ res admirationem ipsi meritò magnam attulit, capillatum. Vt autem hic quis fuerit, affirmare non ausim: ita non stultè fortasse aliquis existimari hæc verba, quæ ex eodem Varronis libro ab eodem Grammatico alio loco citantur, de illo ipso prolata fuisse: Romam regressus, ibi nihil offendi: quod ante annos quinquaginta, cum primum dormire coepi, reliqui. Quanquam non desunt suspensiones, quæ me impellunt, vt credam intelligi Epimenidem Cretensem: præcipuè autem temporis interuallum, quod memoriæ proditus est ille dormisse, superiori respòdens, me in eam opinionè ducit. Idem enim doctissimus scriptor in VI. de lingua Latina, cum de difficultate explicandorum Poëticorum verborum differeret, id his verbis commemorauit: Nec mirum cum non modò Epimenides post annos quinquaginta experretus, à multis non cognoscatur: sed etiam Teucer Liuij post annos XII. ab suis, qui sit, ignoretur: at hoc quid ad verborum Poëticorum etatem? Hæc enim est lectio prisca illius, meritò sæpe à me laudati, exemplaris. Somni etiam huius longi, quo quinquaginta annorum spatio sopitus fuit Epimenides, meminit Plutarchus in commentario, quo quærit, an debeat senex Reip. operam dare his verbis: Τὸ μὲν ἐν γήρασι πολιτείας ἀγχεῖν ἢ μὴ πρότερον, ὡς περ ἐπιμνήσθη λέγῃσι καὶ ἀνομιθόντα νεανίαν ἐξέγρειν ἢ γέροντα μετὰ πρῶτον ἡλικίᾳ ἐτι: & quæ sequuntur. Videtur autem in superioribus Varronis verbis mendum esse: legique debere pro Galbam, caluam.

Emendati duo loci Ciceronis in oratione pro A. Cluentio,
ope antiqui libri.

C A P. I I.

CORRUPTVM (vt opinor) locum in oratione pro A. Cluentio indicare volo: simulque quomodo putem legi illum debere, ostendere: quamuis non omnia habeam, quæ ad constituendam lectionem illam necessaria forent, sed tantum auctoritatem veteris exemplaris: cuius fidem in multis dubiis rebus perspexi. Quo igitur loco Cicero legum vim celebrat, ac multis modis discendi non oportere ab legibus declarat, demonstrans in illo etiam ipso iudicio non pauca geri, quæ absurda primò, sine rationeque facta videantur: quæ tamen cum legibus fiant, & recta esse: & ordine facta intelliguntur, ita nunc legitur in excusis libris: Quid est Q. Naso, cur tu in isto loco sedes? quæ vis est, qua abs te hi iudices, tali dignitate præditi, coërceantur. Vos autem Iudices quam obrem ex tam magna multitudine ciuium, tam pauci de hominum fortunis sententiam fertis? & quæ sequuntur. In optimo verò illo, literis Longobardis exarato hoc pacto: Quid est Q. Naso, cur tu in hoc sexto loco sedes? qua mirificè delector lectione, cum planius tradat ordinem, quem in iudiciis, institutis ciuitatis, custodiebant. Honestiorum autem fuisse hunc locum ex verbis Ciceronis suspicari licet, cum assignaretur ei, qui iudicio præfset, atque ipsos iudices cogeret.

Quòd

Quòd si quis nunc incidat in aliquem veteris auctoris locum, in quo mentio huius rei fiat, tradaturque ordo, quem in sedendo tenerent, & emendatio hæc explorata habebitur, & non nihil lucis illi notitiæ acquisitum erit. Eiusdem etiam antiquissimi libri auxilio corrigitur locus, manifestò deprauatus, in principio eius orationis: vbi enim excusi libri habent: Etenim sicut aliis in locis parum firmamenti, & parum virium falsitas habet: sic in hoc loco falsa inuidia imbecilla esse debet. illic pro falsitas veritas legitur, quæ lectio sine dubio vera, certaque est. Argumentatur autem Cicero à contrario: persuaderèque conatur iudicibus, ne sequantur sparsam, diuulgatamque de ea re opinionem, ostendens hoc esse alienum ab eorum grauitate & officio: in foro enim iudiciisque attendi oportere veritatem rerum, ac quæ aliis in locis multum potest, illic infirmam esse debere falsam inuidiam. Esse autem loca quædam, in quibus parum roboris ac virium veritas habet, exploratū est: vt apud multitudinem, & omnem conuentum imperitorum: illic enim plus valent rumores, ac fama temerè dissipata. Præterea videndum, an vsus fuerit aliquando hoc verbo, falsitas, Cicero, quod non puto: hinc certè, vbi veritatis contrarium ponere voluit, falsam inuidiam dixit.

Quæ sit auis à Græcis olim uocata Iynx: quomodoque
à nobis appelletur.

C A P. I I I.

AVIS est à Græcis Iynx appellata, quam in secundo libro de historia animantium Aristoteles accuratè describit: formamque omnem corporis, ac pennarum colorem declarat: nec tamen non inferioris ætatis non pauci, quænam illa sit, dicere non poterunt. quod tamen facile erat, illis iudiciis vtentes, præstare. Latini autem videntur nomine, quo illam vocarent, caruisse, cum Plinius Græco vtatur. Theodorus verò, qui in fingendis nominibus liber fuit, seque eo pacto benè mereri de Latina lingua putauit, nouum formauit, ac torquillam vocauit: quia proprium eius auis est ceruicem retro torquere, reliqua corporis parte quiescente. Videtur igitur ille consuetudinem potiùs nostri sermonis, quam Græcum nomen sequutus esse: qui inde eam appellamus, ac torcicollo vulgò dicimus. Cum autem, quæ propria habet à ceteris auibus, traderet Aristoteles, pedes, ac linguam, inquit: cum binos digitos tantum in anteriore, binos itidem in posteriore parte habeat: in qua re conuenit ipsi cum paucis, vt idem affirmat: nec tamen, quænam illæ sint, commemorat. Ipse autem animaduerti picum quoque Martium ita conformatos pedes habere, quod à natura institutum est vitæ illorum prospiciente: Cum enim ambæ hæc aues formicis alantur, erectæque arbores scandant, nisi firmiorem posteriorem pedis partem haberent, retro caderent: nec possent in ratione illa, vnde victum quærunt, perdurare. in qua etiam re mirificè prodest illi longitudo linguæ, quam exertam, in

stipitib

stipitibusque arborum extensam, atque ita formicis repletam, contrahit, & hoc pacto alitur. Sed psittaci quoque pedum digitos ita distinctos habent: quorum vita, cum volatu non multum valeant, in arboribus frequens esse credi debet: tenuibus certe illi virgulis apprehensis ita hærent, ut toto corpore volentur. quod, nisi hoc pacto diuisis digitis, efficere non possent. In IIII. quoque de partibus animantium Aristoteles, quo loco copiose de diuersa ratione pedum in variis auibus differit, idem hoc de Iynge repetit: ipsamque tantum ab anteriore parte duos, duosque à posteriore habere confirmat. Vtas verò fuisse quondam Iynge anus in cationibus carmine Theocriti declaratum est. Idem etiam significauit Xenophon, cum inquit: *Οτι ταυτα εινανσιν πολλων φιλων, και επωλων, και ινγρων.*

Ut M. Antonius lucrum μετ'αφορικως dixit, ita Platonem, quod respondet huic Græcum uerbum, eodem pacto usurpasse declaratum.

CAP. IIII.

MARCVS Antonius in epistola, quam mutina Hirtio & Cæsari misit, ita scribens. Quibus utri nostrum ceciderint, lucro futurum est, manifestò translato uerbo usus est: neque enim earum rerum proprie lucrum dicitur: significat nanque Pompeianos interitu utriusque partium Cæsarianorum, qui nuper inter se dissidere cœperant, lætatos, ac res suas meliores factas arbitratos. Plato quoque in Symposio eandem formam dicendi usurpauit, cum induxit Aristophanem cum Erysimacho ita loquentem: eripientemque ipsi potestatem, quam ei in orationem, quam habiturus erat, dederat: custodem enim ipsius uelle eum esse dixerat. Inquit igitur: *Και μοι εσο αρρητα τα ειρημια, αλλα μη με φυλαττεως εγω φοβειμαι περι των μελλοντων ρηθισαι δι, ετι μη γελοια ειπω: τδτο μη γδ κερδισ ειν, και α ημετερας μεσης επιχωριον, αλλα μη καταγελασα.* arbitrabatur enim, si in sermone illo suo ridiculas res iocosaque dixisset, id lucro ipsi futurum: delectabatur enim genere orationis lepido ac faceto: eratque id eius mufæ, ingenique proprium: sed metuebat, ne res ineptas, ac risu explodendas, diceret. Perspicitur verò hinc manifestò quid discriminis sit inter duo hæc Græca uocabula, γελοιον & καταγελασον: quorum alterum, laudem in se habet: alterum reprehensionem. Animaduertendum autem, an in uerbis, quibus his respondet Cicero, pusillum erratum sit: cum enim in omnibus passim libris legitur: Vtri ceciderint, scribit lucro nobis futurum. O præclarum lucrum: quo te victore (quod diu omen auertant) beata mors eorum futura sit, qui è vita excesserint sine tormentis. ipse puto legendum, quum te victore, non quo: in uetere nanque ratione scribendi, priscaque exemplaribus etiam nunc quum plerumque inuenitur: quod fortasse ansam dedit alicui librario peccandi.

Restitutus

Restitutus locus in oratione in L. Pisonem, indicatæque sententia Lysiae similis Ciceronianæ illi.

CAP. V.

ICERO in L. Pisonem, ea parte illius orationis, qua induxit Pisonem ipsum leuem cupiditatem aliorum cõtinentem, amore triumphii ardentium, suaque facta ac consilia laudantem, cum de rationibus administratæ prouinciæ, quas C. Cæsaris lege qui è prouincia redibant, referre ad ærarium debebant, loqueretur, inquit ex persona itidem ipsius: Quas rationes si cognoris, intelliges nemini plusquam mihi literas profuisse: ita enim sunt perscriptæ scite & literatè, ut scriba ad ærarium, qui eas rettulit, perscriptis rationibus, secum ipse caput sinistra manu perscricans, commurmuratus sit. Ratio quidem hercle apparet: argentum *οι χει*. Extrema igitur hæc uerba, quæ scribam eo habitu corporis leniter pronunciaffe dicit, Plauti sunt Trinummio, ut satis omnibus notum esse potest. Illa autem in excusis olim Ciceronis libris aliter legebantur. nam Græcum uerbum ab imperitis eius linguæ Latinis librariis contaminatum fuerat. Quare, quod ad eam partem pertinet, locus rectè emendatus est: peccatum autem, quod relictum est uerbum decoctum, quod uerbum apud Ciceronem illic antea legebatur. ut uideatur hic locus ita restitui omnino debere. Ratio quidè hercle apparet: argentum decoctum *οι χει*. Quantopere autè illud hinc quadret facile omnes intelligere puto. nos quoque patrio sermone simili quodam modo loquimur, cum rem aliquem repete è manibus elapsam significamus: dicimus enim in fumum abiisse, atque ita euanuisse. Confirmat etiam opinionem meam, quod Græci ueteres scriptores suo illo uerbo hoc pacto utuntur: semperque ipsi adiungunt eiusdem naturæ nomen, id est, participium, quo declaretur quid in discessu illo subito factum sit. ut illic quoque ratio tradita fuerit, qua argentum illud, pecuniæque euanuerit. Huius autem rei crebra exempla sunt apud Demosthenè, ut cum inquit: *ω χει' αγων: ω χει' ε χει: ω χειτο φερων: αποδρας ω χειτο.* Auctoritate quoque Budæi confirmatur id uerbum illic desiderari: cum enim in annotationibus in Pandectas de uerbi decoquere disputaret, citauit superiorem locum Ciceronis, atque emendauit. Querendum autem, an in Plautinis antiquis libris decoctum inueniatur: nam ab excusis abest. Valde autem simili huic sententiæ usus est acutus ac uenustus scriptor Lysias in oratione contra Diogitonem, qui relictus tutor à fratre liberis ipsius, male patrimonium eorum dispensarat. quare in iudicium uocatus est *κακως επιτροπισ*. In ea igitur, ubi iusta, quæ afferebat reus, dissoluit: falsasque rationes illius fuisse docet, ita locutus est: *Ωσπερ δια τδτο επιτροπισ των παιδιων καταλειφθεις, ινα γραμματιστα αυτοις, αντι των χρηματων αποδιδεσθαι.* neque enim ea de causa puerorum pater Diodorus tutorem illum liberis ascuerat, ut rationes ipsis, literasque accurratè confectas, ostenderet, sed ut pecuniam, è bonis ipsius sumptam, redderet.

Philip

*Philippeum uideri quoque uocatum potionis genus, non solum
nomisma hoc nomine appellatum.*

CAP. VI.

» **PHILIPPEVM**, nomismatis genus fuisse, vel testimo-
» nio illo Horatij comprobatur, qui in epistola ad Au-
» gustum, de Chœrilo, pessimo Poëta, præmissisq; ipsi
» ab Alexandro datis, loquens, inquit: = incultis qui
» versibus, & malè natis Rettulit acceptos, regale no-
» misma, Philippos. auctoritate tamen M. Varronis vi-
» num quoq; quoddam ita videtur vocatū: illius enim
» hæc verba sunt, citata à Nonio: quibus id (nisi fallor) declaratur. *Ὀστο-*
» *gesi* *ωεθελ* *νεμισματων*. In quo nobilius est Philippeum, quod accipimus,
» quàm quod bibimus: cum alterum, addamus in bulgam: alterum in
» vesicam. Philippeum, quod in bulgam conditur, manifestò est no-
» misma: bulga enim, quod uocabulum radices egit in nostrum sermo-
» nem, sacculi genus manticæque est. Eiusdem doctissimi scriptoris ci-
» tantur hæc verba ab eodem Grammatico Sexagesi: Eo, ut uaticum ex
» arcula addere in bulgam.

*De studio Romanorum hominum in custodienda
mulierum pudicitia.*

CAP. VII.

» **VAM** dissimilia forent instituta Lacedæmoniorū
» ac Romanorum hominum in tuenda mulierū pu-
» dicitia, cum aliis multis rebus magnopere inter se
» fortissimæ hæc gentes congruerent, monumentis ve-
» terum scriptorum declaratur: testatus enim quoque
» est Aristoteles in libris de Rep. in hac re durissimam
» illam nationem languidam atq; eneruatam fuisse,
» ut valde ipsos accuset: dimidiòque vitæ beatæ carere affirmaret. nam
» quod nudæ ipsorum virgines exercerentur, partèsq; corporis, quas aliæ
» sedulò tegūt, aperirent, à Græco poëta illè *φανεραμνηστου* appellatæ fuere,
» quod & Pollux in Onomastico, & Plutarchus in Numæ regis vita tra-
» didit: contra autem Romani multum studij, curæque in coërcenda mu-
» liebri libidine posuerunt, seuerisq; legibus, ac moribus disciplinā ipsa-
» rum seferunt. Quod ut aliis nonnullis in locis Cicero memoriæ pro-
» didit, ita in libris de Rep. copiose accuratèque docuerat: Id enim præcla-
» rum opus, ut diligenter hoc explicaret, postulabat. Hoc autem ipsum se-
» dulò, illic fecisse perspicitur testimoniis quibusdam inde à vetere Græ-
» matico sumptis. Nonius enim hunc è *ΙΙΙ*. eorum librorum locum ad-
» duxit, qui id liquidò ostendit. Ita magnam habet vim disciplina vere-
» cundia, carent temeto omnes mulieres. Sed apud eundem etiam è *ΙΙΙΙ*.
» de Repub. hæc verba leguntur. Atque etiam si qua erat famosa, ei co-
» gnatio, osculum non ferebat. Vino autem interdictum Romæ fuisse
» mulieribus, passòque illas uti solitas, cum sitis vrgeret, exposuit etiam
» Polybius in sexto libro historiarum, ut testatur Athenæus: qui affir-
» mat

mat etiã fallere nullo modo posse, quæ biberit, cum mos ille mane ipsas
ofculandi, ea de causa inuentus sit: præterquam quod curæ ipsarum nõ
committebatur cella vinaria. Et munientes igitur viam illi malo, ne ir-
rumperet: & inuectum iam damnantes, atque omni ignominia notan-
tes, licentiam muliebrem intemperantiãque eiicere à ciuitate stude-
bant.

*Emendatum uerbum in oratione pro Q. Ligario quo loco
morem C. Cæsaris exponit in salute
aliquibus danda.*

CAP. VIII.

» **M**AGNOPERE laudauit C. Cæsarem Cicero, æquita-
» tẽmque illius in coelũ tulit his uerbis, quæ sunt in ora-
» tione pro Q. Ligario: Quanquã neque in hac oratio-
» ne spes est posita causæ: nec in eorum studiis, qui à te
» pro Ligario petunt, tui necessarij: vidi enim & cognoui
» quid maxime spectares, cum pro alicuius salute multi
» laborarent: causas apud te rogantium gratiores esse, quàm preces: neque
» spectare, quàm tuus esset necessarius is, qui te oraret, sed quàm illius pro
» quo laboraret. Ita enim in excusis libris legitur, non sine vitio scripturæ
» mendòque, ut puto: Quòd si, ut in multis scriptis inueni, excusi quoque
» haberent, expressior hæc laus clementiãque opulentissimi uiri foret.
» Vultus autem in illis antiquioribus pro preces, legitur: quod mirificè
» probò: significat enim Cicero, cum aliquid aliquibus Cæsar rogatu alio-
» rum cõcederet, magis solitum ipsum spectare, quàm iustam causam ha-
» berent pro illo laborandi, quàm qui potissimùm illi forent, qui rogarẽt.
» quod probi atque humani uiri certum indicium est: qui enim necessariis
» suisque omnia concedunt, quamuis ambitione quadam ducti rogent:
» alienis autem pro suorum salute laborantibus, res etiam iustas negant,
» probari non possunt. Cæsar igitur contrã se gerebat: neque vultus ipso-
» rum respiciebat: indèque iudicabat concedendũne, an non conceden-
» dum foret: sed æquitatem postulati, officiaque rogantium, animaduert-
» tebat, non valde considerata persona corũ, qui peterent. Ita autem nos
» quoque patrio sermone loqui consueuimus, vulgòque, cum aliquem
» seuerum esse, aut nimis durum significare volumus, neminem in os vul-
» tũmque ipsum respicere dicimus. Nam quòd infra eandem sententiam
» iterauit, idque ipsum uerbũ illic posuit, quod hinc delendum iudicauit,
» habet id eo loco vim declarationis: preces enim necessariorũ esse solèt:
» ignoti enim plerunque reiciuntur, nec sperare possunt se quod optant,
» im p̄cturatos. Ait autem: Sed video tamen apud te causas (ut dixi) ro-
» gantium valere plusquam preces.

F

Athletas uocatos μελαροποιος & a Graecis & a Latinis scriptoribus, qui in singulis iudijs & artibus alijs antistarent.

C A P. I X.

ATHLETAE qui uocarentur Graeco sermone, notum est: horum autem studio, quod tamen a grauibus & pruditis uiris magnopere reprehensum &, ut inutile in moribusque aduerium, exagitatatum est, capiebantur animi eius nationis. Cum igitur illi valde exercitati peritque eius artis essent, coeptum postea est uocabulum, quo illi appellarentur, ad alia transferri: Athle-

trique uocati cuncti, qui eximij praestantisque in aliquo artificio foret: idque non solum Graeci ipsi, auctores illius nominis ac studij, uerum etiam Latini scriptores iecerunt, in quorum linguam irrepsit hoc uerbum M. enim Varro in libro 111. rerum rusticarum manifestum hoc pacto illo usus est scribens: Cum haec loqueremur, clamor fit in campo: nos athletae comitiorum una, cum id fieri non miraremur propter studia suffragatorum, & quae sequuntur. Sed etiam in 11. eorum librorum, ubi quam potissimum partem eius disputationis quemlibet suspicere oporteat, quaeritur: Scrofa enim, cui mandatum erat ut de arte diliceret, antequam id se facturum polliceretur, conditionem quandam tulit. Sed haec ita a nobis accipietis, inquit Scrofa, ut uos, qui estis Epirotici, pecuarij athletae, remuneremini nos, ac quae scitis, proferatis in medium: nemo enim omnia potest scire. quem locum olim in excusis libris ualde corruptum, emendauimus, auxilio optimi exemplaris, a quo omnis penes macula aberrat. Verum quia tunc lectionis huius integritatem auctoritate Graecorum, qui eodem modo locuti sunt, non confirmari, libuit scrupuli huius euellendi causa, totiusque rei magis explanandae, exempla eorum ponere: Timaei igitur apud Athenaeum uerba haec sunt, accusantis Philippum, sodalesque ipsius: Αλλα και α. αλλης αδινας και βδελυφιας αθλητας επιμισου. Demosthenes quoque contra Aristogitonem ait: Εξ ων παρ' ος αθληται των καλων εργαυ ενγονοιο. Item Dionysius Halicarnasseus in libro de iunctura uerborum: Τοιούτου δ' η και περι τιν σιυθεση των ονοματων, και περι τιν δειπειαν των κωλων, υποληπιου γινεσθαι παρα τοις αθληταις τ' εργου. Possem etiam Platonis, Polybij, & aliorum optimorum auctorum testimonio uti: qui & ipsi ad alias res uerbum hoc aptissimè transtulerunt. quod uidens doctissimus omnium Romanorum, cum eorum monumenta in manibus semper haberet, huius sermonis elegantiam est imitatus.

Disputatur accuratè de integritate Graeci uerbi in Topicis Ciceronianis.

C A P. X.

XTITIT huius ætatis uir doctus, & in scriptis Ciceronis plurimum uersatus, qui Graecum uerbum, quo Cicero in Topicis uocari ab ea gente tradit locum ex coniugatione, mendosum putarit: ac pro συυλιαυ legere συουχλιαυ non dubitarit. non sine causa

causa autem ille suspectam eam uocem habuit: cum enim toto illo opere Cicero praese ferat praercepta illa sumere ab Aristotele, ac rationem ab ipso inuenta latinè explicare, nusquam Aristoteles in Topicis suis uocabulo eo usus inuenitur. Sed cum argumentandi genus illud significare uoluit, semper συουχλιαυ appellauit: & ut firmiter hoc illic custodiuit, ita etiam in 11. libro de arte dicendi, quo etiam loco sedes has argumentorum indicauit. Scrupulus igitur ratione iniectus est, qui etiam me aliquando sollicitum habuit. Videndum tamen accurate, an defendi lectio recepta possit: praesertim cum in omnibus scriptis exemplaribus illo modo legatur: in quibus etiam cum Romae tribus ab hinc annis essem: uidi domi Bernardini Maphaei, eruditi ac politi uerique hominis, qui ob egregias animi dotes assiduamque operam, quam ipsi in maximis rebus dedit, in amplissimorum antistitum ordinem a Paulo 111. sapientissimo sene cooptatus fuit, uetustum librum, literis Langobardis exaratum, in quo etiam, ut in ceteris omnibus, legebatur. Nam cum Cicero affirmarit se Topica Aristotelea conscripsisse, uer 111. libros, qui nunc in manibus sunt, intellexisse eum puto: quamuis paruam partem eorum, quae tradita illic sunt, explicauerit Cicero: cum tamen ipse Trebatio in epistola significarit librum eum scriptum esse quam plenissimè res illa scribi potuit. Quod si etiam alium uillum commentarium eius materiae scripsisset Aristoteles, ut opinor, hanc ipsam rem eodem nomine appellasset. Et sanè a nullo alio uetere scriptore inueni locum a coniugatis συυλιαυ uocatum, praeter Simplicium: ipse namque ita uidetur appellasse in commentariis in Categorias, quo loco diligenter explicatis iam quattuor eorum, Philosophus breui, quod de reliquis dicendum illic putat, complectitur: nodum enim illic quendam dissoluens eruditus interpret ita inquit: Η συυλιαυ η υπαρχει η δι ταυθα ποιησις, ποιηση, ποιηση. αλλα. & quae sequuntur. Arbitror igitur, cum Cicero secum librum Aristotelis non haberet: quod, quamuis ipse non indicasset, facile tamen intelligi potuit, in hoc ipsum peccasse: &, aut quod credidit falsò usurpatum ab illo, cum in aliorum usu esset, posuisse: aut, quod responderet Latino nomini, finxisse. Praeterea repugnat nonnihil, ne facile possit, ut putauit ille propter similitudinem uocum uerbum id eo modo emendari, quod Aristoteles neutro genere συουχλιαυ, quaecumque deriuata ab uno, ita inter se uariata forent, non muliebri συουχλιαυ ordinem ipsum, uocat.

Indicatus Polibij locus apud Athenaeum, quo commemoratur id, quod narrauit Liuius de amore Antiochi: remissionemque publicarum omnium curarum, eo ipso tempore, quo maximè intentum illum esset: bello a se excitato oportebat.

C A P. XI.

VLTIIS in rebus tradendis T. Liuium Polybiu secutum fuisse, sententiasque illius expressisse, cum ipsemet Liuius aliquando testatur, tum pluribus ipsius exemplis citatis, sparsisque apud ueteres auctores, satis liquidò cognoscebatur.

Galenus in de diff. in...
maiores...
Athletas...
etiam...
in...
nae...
dum...
ita...
et...
in...
nil...
sed...
cond...
glau...
Halic...
nam...
S. C...

C. 1111

Cuius etiam rei certa indicia erant loci non pauci è quinque libris, qui adhuc eius restabant, divulgati que iam pridem fuerant. Declararunt autem omnem rem, studiumque Latini scriptoris patefecerunt, quæ nuper in lucem prodire excerpta x i i. Polybij librorum, vt totas paginas manifestè Liuius teneatur inde conuertisse. Nam quod in x x x v i. libro ab Vrbe cõdita de Antiocho inquit, ab eodem prudentissimo scriptore sumptum videtur: nec tamen collatione eorum excerptorum hoc percipitur: Id enim in consequentibus libris (nisi fallor) à Polybio expositum fuerat: sed alterius Græci auctoris auxilio, qui id commemorauit, intelligitur. Verba Latini historici hæc sunt: Rex Chalcidem à Demetriade profectus, amore captus virginis Chalcidentis, Neoptolemi filia, dum patrem primò ablegando, deinde coràm ipse rogando fatigasset, inuitum se grauiori fortunæ condicionique illigantem, tandè reimpetrata, tanquam in media pace, nuptias celebrat: & reliquum hæmis, oblitus quas tum simul duas res suscepisset, bellum Romanum, & Græciam liberandam, omissa omnium rerum cura, in conuiujs & vinum sequentibus voluptatibus, ac deinde ex fatigatione magis, quam fatietate earum, in somno traduxit. Athæneus autem in x. libro *Δειπνοσοφιστῶν* eadem commemorans, fatetur se auctorem ipsorum habere Polybium: verbisque ipsius magna ex parte, vt suspicari possumus, vtitur, ita scribens: *Ἀντίοχος δὲ, ὁ μέγας ἐπιβαλομένης, ὁρῶμαίων καθεύων, ὡς ἴσονται Πολύβιος, ὃν τῆ ἐπιστῆ, παρελθὼν εἰς χαλκίδα ἀλ εὐβοίας, συνῆλελε γάμους: ποσὶνκοσίῃ μῆτι γέγονος, καὶ δύο τὰ μέγιστα τῶν ἔργων ἀνεληφῶς: τὴν τε τῶν ἑλλάνων ἐλευθέρωσιν, ὡς αὐτὸς ἐπηγγέλλετο, καὶ τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἔρασθῆς. γούρ παρθένου χαλκιδικῆς ἡῆ τὸν τῆς πολέμου καιρὸν, ἐφιλομήσατο γῆμαι: οἰνοπότης ὢν, καὶ μέθαις χαίρων, αὐτὸς δὲ αὐτῆ Κλεοπτολεμου ἢ θυγάτηρ: ὁδὸς τῶν ἐπιφανῶν κἀλλῆς δὲ πάσας ὑπερβάλλουσα καὶ τῆς γάμους συνῆλεθῶν ὃν τῆ χαλκίδι, αὐτῆθι διέτριψε τὸν χειμῶνα, τῶν ὀνεσῶτων οὐδ' ἴω τινα ποιούμενος. πρὸνοιαρ: ἐθεῖο δὲ καὶ τῆ παυδὶ ὄνομα εὐβοιαρ.* Ne autem hoc quoque, quãuis pusillum omittamus, mendum, quod erat in nomine patris virginis auctoritate Græci scriptoris tollitur. Cleoptolemus enim, ille, nō Neoptolemus, vt est in T. Liuij exemplaribus, videtur vocatus, lapsis, in prima parte eius vocis Latinis librariis.

Polybium ante Sallustium dixisse Imperium ijsdem artibus retineri, quibus initio partum est.

C A P. X I I.

Q R A E C I S, prudentibus hominibus, multumque in Rep. versatis, animaduersum antea fuerat, literisque proditum, quod dixit Sallustius in proœmio de bello Catilinæ: Imperium facile his artibus retineri, quibus initio partum est. Polybius enim, grauis scriptor, in x. libro historiarum, cum ostenderet qua de causa reguli Hispani, omnesque illæ nationes post captam à P. Scipione Carthaginem, in suis terris cõditam, totos se ad amicitiam Romanorum effuderunt, docet Carthaginenses post secundas suas res, victos

victosque ac necatos ambos Scipiones, superbe se atque auariter illic gefisse, vt qui putarent restare sibi possessionem Hispaniæ sine certamine, certamque. qua opinione inflati, pro fociis amicisque hostium numero habere coeperunt eas nationes: indeque tantam immutationem voluntatum esse factam. Intelligi igitur posse affirmat, his iam commemoratis, eos falsè sensisse: atque existimasse aliter oportere imperia acquirere: aliter verò tueri, ac parta iam custodire: nec didicisse eximie illos seruare summam fortunam, qui permanēt in iisdem studiis iudiciisque, quibus initio regna, summamque potestatem sibi compararunt. Quod liquidò intelligitur Latinum scriptorem expressisse. Verba verò Polybij, quibus extremum hoc edidit, ex excerptis sumpta, hæc sunt: *Ἄλλως μὲν ἔρ ὑπέλαθον δέμ ἡῆσθαι τὰς ἀρχάς: ἄλλως δὲ τηρεῖν. Οὐκ ἔμαθον δὲ ὅτι κἀλλιστὰ φυλάττουσι τὰς ὑπεροχὰς οἱ κἀλλιστὰ διαμέναντες ἐπὶ τῶν αὐτῶν προαιρέσεων, αἷς δὲ ἀρχαῖς κατεστῆσαν τὰς διουασιέας.* Fieri autem potest, vt maior adhuc ætate Græcus aliquis scriptor prius hoc protulerit, quãuis eruditio Polybij, magnisque rerum vsus, huius sententiæ grauitatem egregie sustineat: quod tamē apud ipsum nunc inueni adnotare placuit. Sallustius adiunxit quoque, quæ ad explicandum præceptum hoc pertinerent, dicens: Verum vbi pro labore desidia, pro cõtinencia, & æquitate libido atque superbia inuasere, fortuna simul cum moribus immutatur. Idem verò, quod in imperio tuendo verum est, vt sine labore industriaque non retineatur, in alijs quoque rebus contingere certum est: neque enim laus gloriaque antea parta diuersis institutis artibusque conferuari potest. Vnde Cicero ostendit Hortensium, qui prima ætate arferat cupiditate dicendi, indeque primum locum in oratoribus consecutus fuerat, cum postea vidisset neminem secum esse comparandum, summumque illud studiū, quo à puero fuerat incensus, remisisset, multum veteris gloriæ amisisset.

Exponitur coniectura quædam, qua emendauit locum in libello Demetrii περι ἐρμηνείας.

C A P. X I I I.

Q V M paucis antè diebus Demetriū *περι ἐρμηνείας* excudendum curassem, deletis ex eo politissimo opere maculis illis, quas auxilio scriptorum librarium, veterique accurata lectione eius Commentarij illic iam pridem perspexeram: dum sensus postea obscuriores illius auctoris optimo & clarissimo antistiti Alexandro Farnesio interpretarer, presentibus grauibus quibusdam atque eruditis viris, familiaribus ipsius: venissimamque ad eum locum, vbi docet, quæ constructio verborum, languida atque enervata, gignat formam illam dicendi vitiosam, quæ cum studeat esse ornata, & expolita, non cõsequitur finem suum, sed inde pellitur: atque in vicinū vitium labitur, subitò displicere mihi coepit peruulgata lectio ea parte, qua in omnibus libris est: *διὰ τὰ σώματα διὰ τὸ μαλακώτερον.* & cum, breui mecū cogitassem, suspensòque animo aliquantulum stetissem, F iij

occurrit mihi, quod statim protuli, pro *σώματα* legi debere *σώτεια*: quæ enim exempla statim ab eo ponuntur, ambo huius poetæ (vt opinor) sunt. alterum certè illius est, testante hoc Hephæstione in Enchiridio: capite *περὶ συνικρανήσεως*: cùm enim ille dixisset aliquando duas syllabas breues in vnam breuem coire, addidit: *Ὅπερ ὁ τοῖς ἄλλοις εὐρίσκειται μέτροις, ὡς παρὰ Σώτεια. Σείων μελίω πηλιάδα δεξιὸν κατ' ὄμορον.* fieri autem quod tradit Hephæstion in posteriore parte secundæ syzygiæ vocatæ à Grammaticis apertum est: verùm hoc nunc nō quaritur. Hermogenes quoque in primo segmento *ιδεῶν*, cùm formam, quam vocat *συνότιον*, explicaret: ostenderetque & ipse, quæ compositio verborum aliena ab illa sit: nec vllam habeat dignitatem, huius ipsius, qui immutato ordine verborū, corrupit versum Homericum mentionem fecit, quamuis nomen eius non ostendat. Idem autem accuratius illic traditur ab Hermogene, quod hic Demetrius præcipit: & nō sine causâ aliquis existimare potest minutum illū magistrum dicendi locū eum hinc sumpsisse. Nam versum, quem Sotades enervauit, mutato ordine verborum, & quasi è mare foeminam reddidit, de Achille pronunciatum esse in xxi. libro Iliados, notum est. Si hoc igitur pacto emendabitur, legeturque, *οἷα μάλιγα τὰ σώτεια*, intelligetur *μέτρα*: qua voce supra vsus fuerat, scribens: *σύνθεσις δὲ ἀναπαιγνική: καὶ μάλιγα εἰκονίζα τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀσέμνοις, οἷα μάλιγα.* & quæ sequuntur: sententiæque omnis plana & certa erit. nam *σώματα*, quod est nunc eo loco, quomodo illic aptum esse possit, non video. incessus sanè hominis mollis, aliquādo fractus appellatus est: Quod si eadem de causâ corpora quoque fracta dicerentur, non tamen conueniret: quæ enim sequuntur, sunt metra, non corpora. Quod si hoc verum est, contigitque tunc mihi videre, quod prius me fefellerat, tribuo id ingenti desiderio, quo tenebar, placendi amplissimo iuueni: & conatum illius optimum, percipiendi elegantem hanc doctrinam, adiuuandi.

Suetonij locus restitutus, qui valde in Græcis quibusdam verbis deprauatus erat.

C A P. XIII.

SUETONII quoque Tranquilli locum, minoris multò scriptoris, quàm quorum sententiâ illustrare, notâsq; purgare suscepi, libet emendare: quum enim hoc quoq; ad veterem memoriam tradendam pertineat, & Græcū prouerbium contineat, nō ingratum studiosis futurum puto. In extrema igitur vita Claudij, vbi colligit signa quædam quibus intelligi potuerit pœnituisse illum de matrimonio Agrippinæ: adoptioneque Neronis, id quoque ponitur, quod his verbis narratur, vt nunc illa in excusis libris leguntur. Et subinde obuium sibi Britannicum, artius complexus, hortatus est, vt crederet, rationemque à se omnium factorū acciperet: Græca insuper voce prosecutus, *δ' ἐρως δ' ἐπέγεται*. Nam superiore ætate impressi magis adhuc corruptam vocem hanc habebant. Nullum autem idoneum sensum

sum, & qui huic loco quadret, è verbis his quoque Græcis elici facile intelligitur. Mihi autem diligenter vetera exemplaria consulenti, notâsq; à Latinis librariolis illic fictas perpendenti, in primis autem sententiam accuratè examinanti, videtur legi debere: *δ' τρώχας καὶ ἰάσαι.* in antiquo sanè quodam (vt coniecturæ locus vnicuique relinquatur) ita scriptū inuenitur: **Ο Τ Ρ Ω Σ Α Σ Π Ε Ι Σ Α Τ Α Ι.** ex quibus vestigiis, quanquam hæc quoque lectio contaminata est, non malè (nisi fallor) iudicatur ita legi debere. nam quin sententia plurimum conueniat, dubitari non potest: significare enim obscure voluit se remedium illi malo, quod ei fecisset, inuenturum, sublaturumque Neronem: quo stulto consilio, imperium, vt res postea docuit, Britannico eripuisset. Prouerbium autem ab Achille ortum est, qui eadem hasta, qua Telephum vulnerauit, ipsum postea sanauit. Crebrum verò id est apud veteres auctores. Plutarchus in Commentario, quem inscripsit *περὶ τῆς ἀνομιᾶς*, de morsu quodam, qui in animis ingeniosorū adolescentium à Philosophia excitatur, loquens, dicensque posse illum à ratione ipsa, quæ ipsum inflixit sanari, non minus ac plagam illam Telephi, manifestò ad hoc prouerbium respexit: cùm etiam verbis ipsis vsus sit. quamuis versum etiam Euripidis addat, quo Poëta ille eandem rem tragicè commemorarit. Verba Plutarchi hæc sunt: *Ὁ γ' ἄρα μόνον ὡς Εὐριπίδης φησι τὸ Τηλέφου τραύμα Πρωτοῖσι λόγους θέλγειν ἰνὴ μάστιγι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν φιλοσοφίας ἐμφορμένον ἀφύσει νέοις ἀγαθὸν αἰὶς δ' τρώχας λόγῳ ἰάται.*

Ciceronem, quo loco differit de fabrica nostri corporis, utilitatēque partium, uideri multa sumpsisse à Xenophonte.

C A P. XV.

CICERONII libro de natura deorū, quo loco probat deorum hominūque causa effectum esse hunc mundum, quæque in ipso sint omnia, vtque hoc doceat humani corporis fabricationem, vtilitatēque formæ humanæ explicat, videtur non pauca à Xenophonte sumpsisse: is enim quoque in primo eorū librorum, quibus à Socrate dicta, ad aliorum mores corrigendos, vitamque sanctissimi viri constituendam, rettulit, de artificio nostræ figuræ, perfectioneque partium, disputantem illum inducit: cùm & ipse ratione summa consilioque cuncta fabricata confirmet: atque ita refellere studeat Aristodemum, qui deos non consulere hominibus falsè arbitrabatur. Manifestò igitur, cùm Cicero inquit: Primum enim superiora, superciliis obducta, sudorem, à capite & fronte defluentem, repellūt, expressit hæc verba grauis illius ac politi scriptoris, cùm & ipse de eadem naturæ nostræ parte differeret: *Ὅφρασι τε ἀπογείωσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων: ὡς μὴ δ' ἐκ κεφαλῆς ἰδρὸς κακουργῆ:* In sententia autem hac in primis elegans est, quod Xenophon inquit, *ἀπογείωσαι*: à ratione ædificandarum domorum translato verbo. cùm

enim γείσα vocentur in ædificiis tecti partes in viâ prominentes, vt aquâ pluuiam depellant à parietibus, superciliâque in fronte idem efficiant, acutè inde verbum accepit. Vnde ipso quoq; in eadem re tradenda vtitur Aristoteles in 11. libro de partibus animantium. aded appositum est » huic rei illustrandâ. inquit enim: Αἱ μὲν ὀφρύδες τῶν κατὰ βασιλεύων ὑγρῶν » ὅπως ἀποστέγνωσι. οἷον ἀπογείσωμα τῶν ἀπὸ κεφαλῆς ὑγρῶν. Verba verò, quæ superiora illa apud Xenophontem antecédūt, videntur maculæ aliquid in se habere: quæ si deleretur, statim (vt opinor) appareret & ipsa Ciceronē expressisse: ita enim nunc in excusis & scriptis, quos vidi, legitur: » Ἐπεὶ ἀστὸν μὲν ἐστὶν ἡ δόξιν βλεφαρίσιν ἀπὸ τῶν θυρῶν καὶ ἀπὸ τῶν μὲν αὐτῶν χρῆσται τι » δὲ, ἀναπέπληνται: ἡ δὲ τῶν ὑπὸν, συγκλείεται. ὡς δὲ ἂν μὲν ἀνεμοὶ βλάπτωσι » ἡθὲρ βλεφαρίσιν ἐμψύσει. locus Ciceronis hic est: Munitæque sunt palpebræ tanquàm vallo pilorum: quibus & apertis oculis siquid incideret, » repelleretur, & somno conuiuentibus, quum oculis ad cernendum non egeremus: vt qui tanquàm inuoluti quiescerent. In Græcis verbis nihil est, quod vallum valeat: cuius rei similitudo videtur huic rei declarandæ magnopere conuenire: nulla nanque alia re obesse possunt hominibus venti, nisi pulueris festucarumque comportatione: cui malo vallum pilorum resistit. Aristoteles eodem loco, cum vtilitatem horum pilorum ostendere vellet, eodē & ipse simili vsus est ad rem declarandam, atq; dixit: Αἱ δὲ βλεφαρίδες τῶν πρὸς τὰ ἄμεμνα προσωπίδων οὐκ εἰσὶν. οἷον τὰ χαρὰ κώμῃσιν ποιοῦσιν τινὲς πρὸ τῶν ἐρυμάτων. Quare vereor, ne pro ἡθὲρ, aliquod verbū positum fuerit, quod hoc ipsum valeret. nam colum, quod significat id verbū (nisi fallor) nullo modo hic quadrat: nec habeat quicquam simile inter se colum & vallum. Aliquādo suspicatus sum θριγκὸν legi debere: quod manifestè munitiois genus significat.

Quod de Arcefila memoriæ proditum est à Cicerone usque, qui eius sectam secuti sunt, idem etiam de ipsdem ostenditur commemoratum esse à Græco scriptore.

C A P. X V I.

ARCEFILAS ille, qui auctor mediæ appellatæ Academicæ fuit, princepsque, cum cōtrarias rationes animo videret, assensiones cohibere cœpit, nouam illâ suam rationem, ne exploderetur veritus, fucire etiâ voluerit auctoritate veterum Philosophorum: ostenditque priscos illos Physicos eodem pacto sensisse, ac sæpe testatos esse obscuritatem naturæ: appellabat autem grauisimos viros, & quorum magnum fuisset sapientiæ nomen in Græcia, in quo tamen aduersarij ipsum accusabant, falsumque id totum esse, quod ille aiebat, affirmabant: quod neque cōferenda esset ipsius calumnia cum Democriti verecundia, & aliorū etiam, qui de rebus difficilibus obscurisque timidè cautèque loquerentur. Illi enim tantum rarè, cum hærent in aliquibus salebris, affirmant abstrusa esse omnia, ac magnis tenebris inuoluta. Cicero igitur in Lucullo, cum cōtra ratio

rationem illam differeret, primùm hoc posuit: ac simili etiam quodam » illustrauit, ita scribens: Primum mihi videmini, quum veteres Physi- » cos nominatis, facere idem quod seditiosi ciues solent, quum aliquos ex » antiquis claros viros proferunt, quos dicant fuisse populares, vt eorum » ipsi similes esse videantur. & quæ sequuntur, & infra. Simile vos, quum » perturbare, vt illi Rempublicam, sic vos Philosophiam bene iam cōstitutam velitis, Empedoclem, Anaxagoram, Democritum, Parmenidem, » & Xenophanem: Platonem etiâ & Socratem profertis. Hoc igitur, quod Cicero in illos dicit, circūferri solitum, vulgòque ipsis obiici docet Plutarchus in Commentario, quem scripsit aduersus Colotem Epicureum, cum Arcefilam ipsum minimè gloriosum, inanisque laudis cupidum fuisse ostenderet. Nam quod ipse inuenerat aliis, qui antè vixerant, tribuebat. quod testimonio etiam Sophistarū, qui toto animo ipsi aduersabantur, intelligere licebat. Id autem hoc ipsum erat, quod diximus: » Græca ipsius scriptoris verba hæc sunt: Ο δὲ Ἀρκείλαος τοσοῦτον ἀπέδει » τὸ καινότητος τινὰ δόξαν ἀγαπᾶν, καὶ ὑποποιεῖσθαι τῶν παλαιῶν. ὡς ἐγκαλεῖρ » τὸς τότε σοφίας ὅτι προσβίβει Σωκράτει, καὶ Πλάτωνι, καὶ Παρμενίδῃ καὶ Ἡρακλίτῳ τὰ περὶ τὴν ἐποχῆς δόγμασιν, καὶ τὴν ἀκαταληψίαν, οὐδὲν δεικνύουσιν, ἀλλ' » οἷον ἀνάγκη καὶ βεβαίωσι τῶν εἰς ἀνδρας ὀρθῶς ποιοῦμεν.

Corpus munitiois, μετὰ φορικῶς omne illud opus à Cesare in commentarijs uocatum: quod tamen uerbum improbè illinc ab imperitis eiectum fuerat.

C A P. X V I I.

VM uerbum hoc Corpus multis modis ab animantibus suisque sedibus, in alienas transferatur: quod ita planum est, vt confirmare testimoniis citatis nō oporteat, Cæsar in VI I. commentario de bello Gallico corpus munitiois appellauit, plures fossas intelligens, quas duxerat: partim ad cohibendos hostes, quos Alésia obsidebat: partim ad eos repellendos, qui auxiliū obfessis ferebant. Hoc autem nonnulli nō animaduertentes, locumque falsò mendosum putantes, contra veterum librorum fidem, opus illic eiecto illo uerbo reposuerunt: quæ licentia ita liberè omnia immutandi multum obest bonis auctoribus. Vidi autem plura antiqua exemplaria: in quibus omnibus constanter corpus legatur: sed libri quoque formis olim excusi hoc seruant, vt de ueritate lectionis dubitari nō debeat. Locus igitur omnis, qui magnopere in quibusdam excusis libris contaminatus nunc est, meo iudicio ita legi debet: Fossam pedem x. directis » lateribus duxit, vt eius fossæ solum tantundem patèret, quantum summæ fossæ labra distarent: reliquas omnes munitioes ab ea fossa pedes » cccc. reduxit. Id hoc consilio, quoniam tantum esset necessariò spatium complexus, nec facile totum corpus corona militum cingeretur, » ne de improviso aut noctu ad munitioes hostium multitudo aduolaret, aut interdiu tela in nostros operi destinatos conicere possent. Nam quod

quòd ne facile, in impressis legitur, mendosum manifestò est: ac sine dubio nec, ut est in scriptis libris, legendum est: loquitur enim de suis Romanisque militibus: qui tot numero nò erant, ut tantam vim munitionum implere tuerique possent: cum qui eo modo scripserunt, videantur Gallos intellexisse. Quod falsum omnino est, ac reiici debet. Vnum autem hic est, in quo videntur antiqui librarij lapsi esse: quòdque rectè correctum, à posterioribus sit. Id autem est, quod cuncti, quos vidi, scripti libri, in iisque duo vetustissimi, Romana militum nullo sensu, pro corona militum habent, aded nihil sinceri & incontaminati est. Accedo autem iudicio illorum, qui corona aut emendarunt, aut in meliore aliquo libro integrum seruatum id verbum, comprobauerunt.

Confirmata uetus lectio loci Ciceroniani: in quo olim restituto, pusilla adhuc macula restabit.

C A P. XVIII.

LEGANS modus loquendi apud Ciceronè in primo libro de natura deorum, interpunctionibus in mea editione negligètia operarum, perperam collocatis, obscurus adhuc est. nam cum prius in excusis verba deprauata forent, secutus fidè antiquorum librorum, illa correxi: is autem est eo loco, quo de Epicuri sodaliùmque ipsius asperiore ingenio dixerit, qui malè verbis accipiebant omnes illos, à quibus in Philosophia dissentirent: ita enim in meo illo libro legitur: Istisne fidentes somniis non modò Epicurus, & Metrodorus, & Hermachus, contra Pythagorà, Platonem, Empedoclemque dixerunt, sed meretricula etiam Leontium contra Theophrastum scribere ausa est? Scito quidem illa sermone & Attico, sed tamen tantum Epicuri hortus habuit licentiæ. Interpungi autem ita oratio debet in inferiore sententiâ. Scito quidem illa sermone: sed tamen. Tantum Epicuri hortus habuit licentiæ: ut sit extremum hoc acclamatio quædam, è genere illarum acclamationum, quæ Græci quoque ἐπιφωνήματα vocant: cuius epiphonematis vim exprimere volens Demetrius in libro περὶ ἑρμηνείας dixit illud esse locutionem, quæ rem iam expositam ornat, ut hic contingit: ipso nanque rei indignitas profertur: nullo enim modo ferendum erat mulierem illius studij còtra eruditissimum virum scribere ausam. Proxima autem duo verba, quæ plenâ sententiâ non habent: neque perfecta videntur, quid valeant, intelligitur. Declaratur enim conciso illo modo loquendi, quamuis Leontium lepido sermone elegantique vsa fit in scriptis suis, tamen improbè atque impudenter fecisse, quòd Theophrastum oppugnarit: neque enim lepos verborum culpam extinguit eius rei. Ita autem Cicero multis locis locutus est, eleganti quadam ἀποσιπῆσει, ut in epistola ad C. Cæsium: Præposteros habes tabellarios: & si me quidem non offendunt, sed tamen, cum à me discedunt, flagitant literas: cum ad me veniunt, nullas afferunt. Frequentius autem idem ostendere volens, verum tamen dicit: ut in

» ut in XIII. ad Atticum: Scis quàm diligam Siculos, & quàm illam clientelam honestam iudicem: multa illis Cæsar: neque me inuito, etsi » Latinitas erat non ferenda, veruntamen. Ecce autem & quæ sequuntur. Ita enim olim locum hunc quoque purgavi, collectisque multis exemplis huius præcisi sermonis iudicium meum confirmaui. Leontij autem huius, & aliarum etiam Epicuri amicarum, mentionem fecit iterum Plutarchus in libro, quo docuit, ne iucundam quidem esse rationem, vitamque, laudatam maximè ab Epicuro: necnò etiam, in quo refellit sententiam illam, quam idem in primis probarat, λ' ἄθε βίωσας: atque inutilem vitæ honestè degendæ esse ostendit.

Queritur quid valeat in primo de natura deorum Chrysippus, quo nomine contumeliæ causa illic traditur uocatus semper Chrysippus à Zenone Epicureo.

C A P. XIX.

NON multò post hæc verba Cicero, quum eodem nomine Zenonem Epicureum accusaret, qui in hoc quoque similis magistri fuit, affirmat ipsum Chrysippum, cum quo magna lis Epicureis erat, nunquam nisi Chrysippum solitum vocare: in quo quemadmodum ipsum lauserit, animaduersa notione eius nominis, quod immutauit, facile percipitur: quid enim χέρι Græcis sit, trœda sanè deformisque cogitatione etiam res, constat. Nos quoque vulgò, quum imbecilli consilij, nulliusque artis atque industriæ hominem significare volumus, ab eadem re appellamus. Hanc vim esse omnino puto eius immutatae vocis, si ita legendum est. nam manasse in nostrum sermonem verbum, quod videtur ab illo Græco formatum, apertum est: aggeres enim quosdam viarum Cefali vocamus, ut existimare licet, quòd illic tæti rustici homines ventrè exonerent, vel potius quòd in eas agrorum partes purgamenta, quæ homines beluæque corporibus edunt, congerere moris esset. nam ipso etiam hoc verbo vtitur Columella, ut adnotauit Hermolaus, qui putat ipsum apud eum rerum rusticarum scriptorem significare priuatam latrinam. Miror tamen, quod inquit deductum à verbo κείσσει, quod valet egerere, nisi vitium hoc fuit librarij. Animaduertendum autem eundem acutissimum virum, ab aliis etiam aliter immutato nomine solitum vexari: in qua tamen peruerfione nominis, non animi labes vlla sed corporis potius notaretur. Laërtius enim vita ipsius memoriæ prodidit, cum esset Chrysippus tenuis corpore, quod intelligi poterat ex ipsius statua, quæ erat in Ceramico: occultebatur enim penè illa à vicina equestri statua, Carneadè ipsum appellare solitum Chrysippum, vna immutata litera: quòd illa ita tegetur, ut vix appareret. Diligenter etiâ querendum est, an in verbis his, quæ apud Ciceronem sententiâ hanc præcedunt, macula sit: ipse sanè locum eum valde semper suspectum habui: Xenò quidè non eos solùm, qui tum erant, » Apollodorum, Syllum, ceteros, figebat maledictis, & quæ sequuntur. Nam

Nam neque eius disciplinæ vllum Syllum vocatum vnquam legi:& in calamo exaratis libris aliter scriptum offendi:ita nanque illi habent, Apollodorum sine ceteros.

Confirmata uetus lectio Ciceroniani loci, quo simili utens, præcipit quid seruare nos oporteret in nouis amicitijs instituendis.

C A P. XX.

L O C V S hic Ciceronis è Lælio non in omnibus libris eodem modo legitur: Est igitur prudentis sustinere, vt currum, sic impetū beneuolentiæ, quo utamur quasi aquis tentatis, sic amicitijs: aliqua parte periclitatis moribus amicorum. Sunt enim quibus melius videatur: equis tentatis: à quibus dissentio: itaque olim emēdauī, sequutus & rem ipsam, & fidem antiquorum exemplariorū, cum purgandis his libris magna adhibita diligētia, operam dedi. Inducit autem illos (vt puto) quōd supra in simili ipso currum mētio est, qui ab equis trahuntur, sed aliud est, quod nunc inquit: neque enim de frænando cohibendōque impetu beneuolentiæ nunc agit, quæ res similis est retentioni aurigæ, cum currum sustinet, sed de amicitijs tentandis. Quod fieri oportere dicit: atque id etiam simili confirmat, quod simile utilitatem huius rei ante oculos ponit: ante enim quàm aliquis ignotum flumen ingrediatur, aquas tentare consuevit: quod in amicitijs etiam Cicerone seruandū tradit: Ita quoque locutus est Plato in x. libro de legibus, cum Atheniensem hospitem, metuentem fraudē captionēque sermonis, ita inducit loquentem: viamque ostendentem, qua id malum euitari possit: ipsi enim quoque eodem simili vsus est: *Σκοπέετε ἔν ἐν καβάπερ ποταμῶν ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβάειν, ῥέοντα σφέδρα, νεώτατον δὲ ἐγὼ τυγγάων ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐμπειροτάτων, εἶπον ὅτι πρότερον ἐμὲ χρῆται περιεβῆναι κατ' ἐμαυτὸν, καὶ ἀλιπύγα ὑμᾶς ἐν ἀσφαλῆ, σκέλασται εἰ διαβάεις ἐς, πρεσβυτέροις δὲ καὶ ὑμῖν.*

Locus Dionis historici purgatus: collata omni illa re, quæ illic narratur cum eo, quod de eodem à Cicerone traditum est.

C A P. XXI.

L O N I N X X V I I I. libro historiarum, que loco narrat quomodo M. Tullius eiectus sit è ciuitate, L. ctiā Pisonis, qui tunc consul erat, vocē exponit, prolatam ab ipso, cum productus esset in concionem à P. Clodio: illa autem seueritatē Ciceronis, qua vsus fuerat in coniuratos, accusabat. tota res diligenter traditur ab ipso Cicerone in oratione, quam habuit in senatu in L. Pisonem ipsum his verbis: Idem illo ferè biduo productus in concionem ab eo, cui sic æquatam præbebas consulatum tuum, cum

» cum esses interrogatus, quid sentires de consulatu meo, grauis auctor,
» Calatinus credo aliquis, aut Africanus, aut Maximus: & nō Cesoninus,
» Semiplacentinus, Caluentius, respondes altero ad frontem sublato, altero ad mentum depresso, supercilio, crudelitatem tibi non placere. Hoc igitur manifestò est, quod commemorauit Græcus ille scriptor: verba tamen ipsius ita deprauata sunt in libro Lutetiæ excuso: quod factū est culpa superiorum librariorum, qui auctorem hunc multis plagis confectum, dimidiāque sui parte absumptum, nobis tradiderunt, vt vix hic sensus inde elici queat. Siquis tamen rem nouerit, ac diligenter locum attenderit, nō magno negotio ipsum purgare potest: literæ enim omnes illic sunt, sed diuulsæ ac contaminatæ. ita igitur inquit, vt paulò altius rem repetamus: *Καὶ μετὰ ταῦτα ὅ, τε πρίσω, καὶ περ δυνόικως τῶ κικέρωνι δλοκῶν ἐχειρ καὶ συμβουλσί (ας γε αἰσῶ, ὡς ἐώρα ἀδίνωτον ὄν ἄλλως αἰσῶν σοθλιῶν, προεξελεθῆν, δμωσ, ἐπειδὴ διὰ τῆτο ἐκείνῳ ὠργίσθη, παρήλθεν ἐς τὴν ἐκκλησίαν ὅ, τε πρότερον ἠδυνήθη (τὰ γὼ πολλὰ ἠβρώσθη) καὶ πυθόμενῳ τῆ κλωδίου τίνα γνώμην περὶ τῶν γεγραμμένων ἐχοι, εἶπον, ὅτι οὐδὲν μοι οὐτῶ μόνου, οὐδὲ σκυθραπῶν ἐργον ἀρέσκει. cūm (vt opinor) hoc pacto legi debeant extrema verba: καὶ πυθόμενου τῆ κλωδίου τίνα γνώμην περὶ τῶν γεγραμμένων ἐχοι, εἶπον, ὅτι οὐδὲν μοι οὐτ' ὡμδν, οὔτε σκυθραπῶν ἐργον ἀρέσκει.*

Grauis disputatio de ducenda uxore, quæ apud Plautum habetur, ostenditur à Platone profecta.

C A P. XXII.

V I S non putet Plautum sententiā Platonis expressisse de capiendā vxore, cum in Aulularia ita induxit Megadorum loquentem, consiliūque suum, subductis diligenter rationibus, laudantem, qui pauperis hominis indotatam filiam, relictis vberioribus conditionibus, probarat.

- » Narravi amicis multis consilium meum
- » De condicione hac: Euclionis filiam
- » Laudant, sapienter factum, & consilio bono.
- » Nam meo quidem animo si idem faciant ceteri
- » Opulentiores, pauperiorum filias
- » Vt indotatas ducant uxores domum,
- » Et multò fiat ciuitas concordior:
- » Et inuidia nos minore utamur, quàm utimur:
- » Et ille malam rem metuant, quàm metuunt magis:
- » Et nos minore sumptu simus, quàm sumus.

& quæ sequuntur addit enim adhuc alia, quæ idem confirmant, vtilitatemque illius rei ostendunt. Grauisissimi autem, eiusdemque politissimi scriptoris verba hæc sunt è v. libro de legibus, quibus idem præcipit iisdem penè rationibus vtens. Nam ambo in primis quod cōducit ciuitati, publicamque vtilitatem spectandam iudicant: *Τὸντω φώμεν ἀγαθῶν πατήρων φώτι τῆσ παρὰ τοῖσ ἐμφοσιμ δυδῶξουσ γάμευσ χρὴ γάμεν, ὅσοι παραινῶσιν ἄρ μὴ φθνεῖν τῶν τῶν πονήτων: μετ' ἐ τῶν τῶν πλουσίων διώκειν διαφερόντως*

» τὸς γὰρ μὲν ἄλλ' ἐὰν τῶν ἑλλήνων ἴσῃ, τὸν ὑποδείξοντες αἰ τῶν κοινῶν
 » ξυμῶναι: τῆ τε γὰρ πόλει ξυμφορὸν ἂν εἴη τῶν ἑλλήνων, τῆς τε ξυμῶναις ἐστῆαι: τὸ γὰρ
 » ὁμοῦ δὲ καὶ ξυμῶναις ἀκράτου μὲν διαφέρει πρὸς ἀρετῆν. Huiusmodi au-
 tem locos, qui discrepāt ab opinionibus multitudinis, è mediāque Phi-
 losophia sumpti sunt, à Latinis Comicis adumbratos, mirari non debe-
 mus: cū fabulas suas è Græcis Poëtis cōuerterent, qui plerūque ma-
 ioris eruditionis erant. cū Menandrum etiam diligenter audisse Pla-
 tonem legamus: nam alterius scenæ Poëtam Euripidem multos acutif-
 simos Philosophiæ locos in Tragœdiis suis explicasse, cū Anaxago-
 ram, Socratem, Platonem multū amasset: omnēque eorum discipli-
 nam hausisset, notum est: ut non sine causa scenicus Philosophus appel-
 latus sit.

*Collata Ciceronis sententia cum sententia Isocratis ob similitudi-
 nem: ambo enim eodem modo clarissimi
 uiros ornarunt.*

C A P. XXIII.

MAGNIFICE locutus est Cicero de Cn. Pompeio pro Milone dicens, resque ipsius gestas paucis verbis in coelum tulit, cū φασίσια quadā quanto metu ciuitatem oppressisset Clodius, ostenderet, & quantum fuisset odium omnīū bonorum aduersus illum: Cū enim rem, quæ fieri non posset, quasi in manu ipsius poneret fingeretq; ab illo administrari, non omnino se stultè facere affirmat. Cū alia etiam multa ille præstiterit, quæ effici ab alio nullo vnquā potuerint: inquit enim: Si ipse Cn. Pompeius, qui ea virtute ac fortuna est, ut ea potuerit semper, quæ nemo præter illum, si is inquam potuisset, ut quæstionem de morte P. Clodij ferre, sic ipsum ab inferis excitare, utrū putatis facturum fuisse? Isocrates quoque in libro, quem scripsit ad Philippum Macedonem, eandem laudem regi illi magno tribuit, cū eū ad rem difficilem aliis, arduāque hortaretur: ad reconciliandos inquam animos Græcorum inter se, qui tunc maximis inimicitis flagrabant. Ait enim hoc ipsum, quod ab alio vllō ad exitum perducī non posset, ipsum sine magno labore effecturum: quod omnino ipse sperat spectatis rebus ipsius, quæ & ipsæ illius modi erant. Verba accuratissimi scriptoris hæc sunt: Επειτα τῶν ἄλλων ὁμολογῶ μὲν ὅτι ἂν διωκθῆναι διαλλάξαι τὰς πόλεις τῶν ἑλλήνων: οἱ δ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ἐστὶ χαλεπὸν: δρῶ γὰρ σε τῶν τοῖς ἄλλοις διοκθῆναι ἀνελεπ- τῶν εἶναι καὶ παραδόξων, πολλὰ διαπεπραγμένων. ὡς οὐδὲν ἄτοπον, εἰ καὶ τὰυτὰ μὲν ἂν ἐρ συστῆσαι διωκθῆναις.

Testim

*Testimonium Aristotelis è libro problematum, citatum à Plu-
 tarcho, apud auctorem ipsum monstratum: ac
 de illa re disputatum.*

C A P. XXIII.

VAESTIONES Aristotelis, προβλήματα vocatas, non defuerunt qui putarint eius auctoris non esse: quod nō pauca illic legantur à decretis ipsius discrepantia: alij autem cū multas illarum proprias eius esse fateantur, quasdam, cū futiles admodum, ut putant, dissolutiones habeant, indignas putant tanto Philosopho. Nam quod à sententia sua iudicio- que in itatuendo de aliqua re aliquando ille discedit, non mirum hoc videri debet, si in populari disputatione se adplicat ad sententias communiore, & quæ facilius fidem facere possint suæ rationis ignaris. Ipse met certè testis est, & alij locupletes auctores, librum illum totum alienum non esse. Plutarchus, qui in libro περὶ ἀοργησίας, cū ostendere vellet, quibus modis ira discutatur, non tantū illā extingui dicens effusa frigida aqua in eum, qui ita commotus sit, sed aliis etiam, quas appellat, rationibus, primè illius auctorem esse tradit Aristotelem. Locus autem, in quo hoc protulit princeps ille Peripateticorum, est in VIII. libro problematum, vbi causam affert, cur qui ira commoti sunt non rigent. Animaduertendum autem, cū ætatem non indicet Plutarchus, quæ ita adiuetur: nam nullo discrimine posito inquit: ἐάσω δὲ οὐ μόνον Ἰσχυροῦ καὶ ασκεδαννομένου λέγουσαν ὀργὴν, ὡς Ἀριστοτέλης ἰσθέρησεν: & quæ sequuntur, Aristotelem videri remedium hoc in pueris valere dicere, qui calore magis abundant: vnde etiā valde erubescunt. Verba eius hæc sunt: Επεὶ εἶτις αὐτοῖς πολλὸν τῆς Ἰσχυροῦ προχέει πάνσοιτ' ἂν ὀργίζεσθαι: καὶ ταπεινὴν γὰρ αὐτῶν τὸ θερμόν.

PETRI

tertium, in Sardoum. duo postrema sunt Padus, & Rhodanus. Rhenus ut arbitror, primum: qui ortum sanè non distantem à Rhodani fonte habet. non igitur in aperto concurrere, vnúmque confluentem facere Rhodanum & Padum inquit hic Poëta.

An rectè immutatum sit herbæ nomen in Culice Virgiliano, uiderique peruulgatam eius loci lectionem mendo uacare.

C A P. V.

MAGNI ingenij vir, elegantisque doctrinæ Petrus Bembus in libro, quem scripsit de Virgilij Culice, atque Terentij fabulis, cum ope vetustissimi exemplaris, quod habebat, plurimas maculas sustulisset è Virgiliano illo opusculo, ausus etiam est coniectura ductus, emendare verbum, quod corruptum putauit, ac pro illo de opinione aliud supponere: cum enim antea legeretur in stirpibus herbisque enumerandis, quibus sepulchrum culicis pius ille pastor ornauit: = hic amaranthus, Bupthalmusque virens, & semper florida pinus. pro pinus ille voluit legi picris. id autem genus est herbæ, quæ semper viret, cuique mirifice epitheton ad quadrat. quod epitheton nullo modo ingenti illi arbori cõuenit, nunquam omnino, ut ait florenti: præterquam quod maior ea est arbor, quam ille ipse poscat, in quo seritur, locus. non displicent sanè coniecturæ: nec inspector diligentiam hominis, studiûmque notas è bonis auctoribus eluendi, laudo: præsertim autem industriam alterius in ea re non reprehendo, de qua nihil ipse certum dico. verum tamen cum eodem desiderio & ipse flagrem studiofos literarum adiuuandi, prætermittere nolo, quin quod aliquando suspicatus sum, aperiam, excutiendûmque doctis viris proponam. nam si testimonium optimi illius exemplaris secum Bembus habuisset, tacuissim: ipse enim testatus est in illo suo perueteri libro eam pagellæ partem consumptam, delapsamque vetustate. Cum igitur inuenisse mihi videar pinum appellatam, non tantum vastam illam arborem, sed virgultum quoddam, quod perpetuam viriditatē retinet, posse puto peruulgatam eius loci lectionem defendi: nec villo pacto inde moueri debere censeo: præsertim cum picris in elegantioribus herbis, floribusque posita nusquam à Poëtis sit. Columella enim in nono libro, ubi de pabulis apum disputat, enumeratis iam herbis, quæ gratæ ipsis sunt, addit: Post hæc frequens sit incrementi maioris furculus. ut ros marinus, & utraque cythifus. Est enim fatiua, & altera suæ spontis, itémque semper virens pinus, & minor ilex: nam prolixior ab omnibus improbat. non intelligere autem hîc cum scriptorem ingentem pinum constat: neque enim rectè inter furculos poneretur, & cum flores suaves non fundat, accommodata apibus esse nõ potest. ut Virgilium quoque in IIII. Georgicorum, cum cecinit. Ipse thymum, pinumque ferens de montibus altis, verisimile non est multis de causis immensam illam arborem significasse, sed eandem, quam Columella. Surculum autem hunc genus

nus vnum esse puto eius herbæ, quæ à Græcis, quia humilis terrestrisq; pinus est, chamæpytis vocatur: à Latinis autem, nisi corruptum vocabulum apud Plinium est, Aiuga. à nobis certè nunc vulgo Iua: cum enim tria discrimina eius sint, quoddam eorum sesquipedalis furculus est: quem arbitror hîc à Poëta intellectum: nam Iuam diuturnum ac penè perpetuum florem habere constat, qui etiam pini odorem habet. Vnde ita videtur appellata.

Collati inter se duo loci duorum Poëtarum: quibus antiqua puerorum educatio, dura seueraque celebratur.

C A P. VI.

DLAUTVS in Bacchidibus, induxit Lydum pædagogum antiquam institutionem Græcorum puerorum commemorantem, ipsamque summis laudibus in cœlum ferentem, cum de moribus eius temporis quæretur, doleretque impediri officia sua à nimis indulgente patre. Inquit igitur, illum ipsum accusans. Sed tu, qui pro tam corrupto dicis causam filio. Eademne erat hæc disciplina olim, quum tu adolescens eras? Nego tibi annis viginti fuisse primis copiam Digitum longè à pædagogo pedem ut efferres ex ædibus: Ante solem exorientem nisi in palæstram veneras, Gymnasijs præfecto haud mediocres pœnas penderes: & quæ copiosè in eam sententiam adiunguntur. Aristophanes quoque νεφέλαις eandem diligenter exposuit, cum iustam orationem induxit ita loquentem, ac naturam suam aperientem. initium autem eius narrationis hoc est: Δέξασθε τὸν ἄρχαιον παυδέταρ ὡς διέκειτο ὅτ' ἐγὼ τὰ δίδακτα λέγων ἔβουον, καὶ σοφροσύνην νερόμειστο: Πρώτον μὲν εἰλεῖ φωνὴν παιδὸς γρηξάντη μινδὲν ἀκούσαι: Ἐἶτα βαλλέειν ἐν τῷ στήθεϊ ἐν ἀνάγκῃ εἰς κίθαρις τοῦ Τόνδ καμήτας γυμνοὺς ἀθρόους, καὶ κερμένωδιν καὶ ἀνίφοι. & quæ sequuntur: reliqua enim apud Poëtas ipsos, illustribus locis posita, legi possunt. quare locis collatis, valde inter se similibus, longior non ero.

Locus Strabonis elegans: idem tamen subobscurus, accuratè ponderatus: in quo de consuetudine, quam necessariò secuti sunt in disputando ueteres Peripatetici, agitur.

C A P. VII.

DILIGENTER videndum est, quid valeat θέσις ληκυθίαι apud Strabonem in XIII. libro γεωγραφικῶν, in quo loco de Aristotelis ac Theophrasti bibliotheca loquitur: quæ diu matè habitæ sunt, ac multis casibus conflictatæ: in aliis enim nonnullis narrat, Peripateticos, qui antè Apelliconem Teium vixere, cum paucos omninò libros principis eius familiæ, & eos quidem ferè exotericos haberent (primus nanque Apellicon opimam illam suppellectilem è tenebris eruit) non potuisset sub-

tiliter accuratè que totos locos Philosophiæ tractare, sed coactos esse sententias tantùm quasdam, quas *θέσεις* vocabant, explicare. cum qui postea studiosi fuerint eius disciplinæ, aucti tanta copia librorum, melius potuerint munus illud sustinere, verasque opiniones summi doctoris videre. quamuis aliquando & ipsi propter errata librariorum, mendaque, fluctuarint. In hac igitur re tradenda, inquit: *Συνέβη δὲ τοῖς ἐν τῶν περὶ πάτων τοῖς ἢ πάλαι, τοῖς μετὰ θεόφραστον, ὅπως οὐκ ἔχουσι τὰ βιβλία, πλὴν ὀλίγων καὶ μάλιστα τῶν ἐξ ἑσπερίων, μηδὲν ἔχειν φιλοσοφίαν πραγματικῶς, ἀλλὰ θέσεις λικυθίζου. τοῖς δὲ ὕστερον, ἀφ' οὗ τὰ βιβλία ταῦτα προσήλθεν, ἀμεινον ἢ ἐξείνων φιλοσοφίαν, καὶ ἀρεστὴν ἐλπίδα μὲν τοῖς πολλοῖς ἐπιτόως λέγειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν.* Valere autem *λικυθον*, vas oleo vnguentoque servando factum, notum est. inde tamen ab alias res ostendendas transferebatur. vt Cicero quoque cepit hoc nomen in primo libro epistolarum ad Atticum, quum ait: Totum hunc locum, quem ego varè meis orationibus: quarum tu Aristarchus es, soleo pingere: de fiamma, de ferro (noti illas *λικυθους*) valgè grauitè pertexuit. Sed etiam Plinius in 1. epistola libri primi. cuius hæc sunt verba: Non tamen omnino M. nostri *λικυθους* fugimus, quotiens paulùm itinere decedere non intempestiuus amoenitatibus admonebamur. Appellat autem (nisi fallor) Cicero *λικυθους*, locos communes summo artificio expolitos, & in quibus exornandis arcule illæ adhibite sint. nam in Bruto quamuis Græcum nomen non ponat, idem videtur significasse. Ita de Catonis oratione loquens: Intelliges nihil illius lineamentis, nisi eorum ornamentorum, quæ inuenta nondum erant, florem & colorem defuisse. Quid eodem etiam loco possit *πραγματικῶς φιλοσοφίαν*, accuratè est animaduertendum. Politianus enim qui primo capite Miscellaneorum totum hunc locum adumbravit, neque hoc, neque superius illud expressit. Sed videtur potiùs partem hanc tanquam scopulum aliquem declinasse, cum ita reddat. Nam Peripatetici veteres ordinariis istis, quibus omnis instruitur Philosophia, carentes, paucos modo, quos vocant exotericos, habuerunt: eoque posteriores exquisitius philosophati, quod Aristotelis volumina, quamquam alicubi contaminata, peruolutabant. Quamuis autem ipse non omnino vt cuperem explanare rem possim, volui tamen difficilem locum indicare, ac quid mihi in mentem venerit pro declaratione ipsius aperire: arbitror enim significare, non potuisse ipsos natura rerum, de quibus quærebatur spectata, accuratè veritatem ipsarum indagare. Et sanè Alexander Aphrodisiensis in primum Topicorum, quo loco Aristoteles de vtilitate eius facultatis differit, cum valere etiam ipsam *πρὸς γυμνασίαν* dixisset, quæ sit accipienda illic exercitatio docens: nec vna contentus declaratione eius rei, secundo loco simile quiddam tradidit huic, quod commemoratur à Strabone: narrat enim consuetudinem fuisse priscorum Philosophorum vt in vtranque partem argumentarentur, ac maiorem partem suarum disputationum ita tractarent, non libris auctoritatè que eorum niterentur: vt postea coeptum est fieri, cum eorum ætate nondum tanta copia librorum esset. Verùm inquit, cum thesis aliqua, quæstioque posita foret, ad illa argumentabantur, exercentes ita facultatem inueniendi argumenta, nam & confirmabant & euertebant vtentes

vtentes probabilibus, quicquid positum foret. vt sit vsus ipse quoque esset verbo *λικυθίζου*, idem penè quod Strabo (nisi fallor) prolaturus fuerit, non tamen cum Alexander quoque de paucitate librorum loquatur, arbitror eandem, quam fecit, Strabo, penuriam eorum ipsum intelligere: loquitur enim Aphrodisiensis de tempore illo, cum adhuc Aristoteles & Theophrastus nondum omnia libris operibusque suis refererant, non cum illi iam editi iniuria quorundam tenebris obruebantur, & tamen idem veraque de causa contingebat. Cum autem libenter in rebus obscuris difficilibusque sententia aliorum scruter, ingeniosorum ac doctorum virorum, quæsiui è Bernardo Segnio, amicissimo mihi homine: qui & diu in libris Aristotelis versatus est, & iudicio multum valet, quid ei de hoc videretur: ille autem diligenter animaduersa re, se prorsus ita sentire, vt docui, mihi respondit, ac putare opinionem meam veram esse.

Naues cum hominibus captas, aut depressas dici ab optimis Latine lingua auctoribus, quas Græci nunc iunctis duobus nominibus ἀντάνδρους, nunc separatis, σὺν ἀντοῖς ἀνδράσιν dicebant.

C A P. V I I I.

» **V**OD Cæsar in commentario primo de bello civili inquit, de nauali victoria loquens: Partem nauium depriment: nonnullas cum hominibus capiunt, à Græcis sæpe vno verbo iuncto dicebatur: Plutarchus enim in Demetrii vita rebusque gestis exponendis, cum ipsius victoriam aduersus Ptolemæum commemoraret, qui saluis è magna classe octo tantùm nauibus, fugerat, inquit: τῶν δὲ ἄλλων αἱ ἢ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ διεφθάρησαν: ἐβόλομαιον τὰ δὲ ἕλωσαν ἀντάνδροι. frequens autem est hoc verbum apud antiquos scriptores. Thucydides tamen integris verbis separatè que hoc pronunciauit, in septimo libro historiarum, vbi de calamitate Atheniensium Siciliensi loquitur, classè que in portu Syracusano amissa: ait enim: καὶ ἡ ἕτερα ἀντοῖς ἀνδράσιν ἔειλε. Nam quod præpositio σὺν illic desideratur, consuetudo hæc est Atticorum: sic enim quoque Demosthenes loquitur. vt de falsa legatione cum ait: πειθακασίους δ' ἰππέας προδοθέντας ὑπ' αὐτῶν τῶν ἡγουμένων ἔλαβεν αὐτοῖς ὅπλοις ὁ φίλιππος. In 1. 1. item commentario Cæsar inquit: Ex his quadriremem cum remigibus defensoribusque suis ceperunt. nam Cicero pro Archia Poëta, naualem victoriam L. Luculli apud Tenedum celebrans, eodem pacto locutus est. ordo tamen verborum illic immutatus, obscuriorem locum facit, qui hic est: Nostra semper feretur, & prædicabitur, L. Lucullo dimicante cum interfectis duabus depressa hostium classis, & incredibilis apud Tenedum pugna illa naualis.

G iij

Emendatur locus Sext. Pompeij: ac quid pronunciare soliti sint Romani magistratus in fontibus capitis condemnandis, traditum ab illo, declaratur. cum nos hic maculis scripturae non obscuratus tantum, sed extinctus esset.

CAP. IX.

EXTVS Pompeius, eruditus Grammaticus: (in cuius scriptis magna ex parte calamitate superiorum temporum amissis, iis autem, quæ restant mendis refertis, incredibilis Latini sermonis iactura facta est) memoriae etiam prodiderat, quibus verbis olim uti soliti essent Romani magistratus, cum capitis aliquem condemnarent: illa autem, ut factum erat graue, & acerbum, ita ipsa mansueti, ac moderata. Omnis tamen illa veteris eius moris declaratio, cum in excusis libris totus locus sit deprauatus, ac multis maculis respersus, extincta erat: nec fructum vllum ferebat. quare ipse, restituto illo, pulsique inde tenebris, veritatem eius lectionis aperiam, quæ est hæc: Posita autem est in XIII. libro antequam, qui piscatorij ludi vocarentur, doceret. Parum cauisse videri, pronunciat magistratus, cum de consilij sententia capitis quem condemnaturus est. in excusis autem, Parum perperam superiori sententiæ adnexum est in extremo: sequiturque statim. Caius se videre. ut nullo modo inde sine ope melioris libri sensus vllus, tam valde contaminato loco, & cum superiore explicatione confuso, elici possit. in fragmentis autem illis, de quibus supra locutus sum, illo modo legitur. nam quod erat prius in excusis, De consulis sententia, & ipsum manifestò mendosum erat. De consilij verò sententia, Ciceronem pluribus locis dixisse, notum puto: ut in septimo quoque in Verrem, cum de nauarchorum iniusto supplicio loqueretur: Condemnat omnes de consilij sententia.

Distichon in antiquum custodem hortorum explicatum: quo turpis res honestis verbis petitur.

CAP. X.

CONDICIONEM, quam tulit furi custos ille hortorum libidinosus, obscœnam rem significare cuncti suspicantur: nec tamen omnes rationem eius loci possunt explicare. quare mihi visum est ostendere temere id, imperitèque dictum non fuisse. inquit igitur sinistrae liberalitatis deus,
 Quod meus hortus habet, sumas impune licebit,
 Si dederis nobis quod tuus hortus habet.
 Lusitque in duplici notione eius verbi: quamuis apud Latinum nullum scriptorem pubem hortum vocatam inuenerim. Sed in Græco sermone κῆπος: cui respondet: Latina illa vox, appellatur ea muliebris corporis pars, quæ suo, proprioque nomine honestè appellari non potest. vnde plurim

plurimis translatis nominibus, ut verecundia seruaretur, ea lingua indicari olim solita erat. in quibus etiam hoc ipsum fuit, ut testantur veteres Grammatici. Sed Laërtius etiam, cum vocem Theodori Cyrenaici, qui ἄθεος vocatus est, recitaret: ille enim contempnit Stilponem Megarensem, qui in iudicio Areopagitarum se purgans, cum argueretur in disputatione quadam negasse Mineruam Phidiae deum esse, confessus est, dixitque à se id rectè & ordine factum, cum dea illa foeminaque esset. ille deorum hoc audito. quo modo hoc tam certò asseuerat Stilponem an tunica sublata hortum ipsius conspexit? verba Græca, quibus hoc commemorat Laërtius, hæc sunt: πῶθεν δὲ τὸ τῆς Στίλπονος, ἢ ἀναούργας αὐτῆς τὸν κῆπον ἐθεάσατο. communi autem genere deos olim appellari solitos, notum est: vnde magis eum irrisit Theodorus, ipseque ille eo nomine ab Areopagitis ex oppido ciectus est: nam Athenis id protulit. non me tamen fallit ita cum puero locutum Priapum, non cum virgine potuit tamen Poëta verbo illo iocandi causa non stultè illic uti, à genere ad genus translato: causa autem cur id ei licuerit, aperta est.

Quæ foret medicina Serapidis declaratum.

CAP. XI.

ERAPIS Aegyptiorum deus, animo atque oratione curabat. quod intelligere licet testimoniis nonnullis M. Varronis, quæ citantur à Nonio: illa autem hæc sunt Eumenidibus: hic enim index est eorum doctissimi viri scriptorum, vnde ducitur: Ego medicina Serapi vtor. cotidie precantur. intelligo rectè scriptum esse Delphis, ΘΕΩΙ ΗΡΑΙ. item non multò post, ex eodem libro exemplo sumpto. Hospes. quid miras animo curare Serapim? Quid, quasi nõ curet tantidem Aristoteles? Sunt autem (ut apparet) duo versus, quorum posterior vno pede minor est. Animaduertendum autem, nisi macula subest, dictum esse miro, agendi forma, non tantum notione, cum tamen consuetudo miror probarit.

Quid sui iudicij sit de auctore lepidi ingeniosique cuiusdam carminis, quod legitur inter lusus in priapum.

CAP. XII.

LEGANS atque eruditum carmen, quod Virgilij nomine ferebatur, docui supra in XI. libro Catulli esse. atque id non leuibus (ut opinor) argumentis, nunc verò de altero, quod eodem loco legitur, quid suspicer, indicare volo: cum enim eruditionis plenum ac venustatis sit, non alienus ab ea existimatione sum, ut credam esse eiusdem Poëtae. quanquam opinione tantum, nullo testimonio alicuius scriptoris, ducor ad ita suspicandum. Materia sanè ipsa ludicra tenuisque est, in quam conditum est carmen, & argumentum valde simile superiori illi. olet autem ipsum non parum Catullianum ingenium. nam quod in extremo de industria quasi

quæsitum nonnihil lasciuiusculum, hoc quoque confirmat iudicium meum, ac pro coniectura poni potest, quod eius Poëtæ sit: neque enim abhorrebat animus hominis ab huiuscemodi delicatis argumentis, ut verbis multis, qui sine vlla dubitatione ipsius sunt, apparet. intelligo autem epigramma hoc:

- » Ego hæc, ego arte fabricata rustica,
 - » Ego arida o uiator ecce populus
 - » Agellulum hunc: sinistra tute quem uides:
 - » Herique uillulam, hortulumque pauperis,
 - » Tueor, malisque furis arceo manus.
 - » Mihi corolla picta Vere ponitur:
 - » Mihi rubens arista sole feruido:
 - » Mihi uirente dulcis uua pampino:
 - » Mihi glauca dura cocta oliua frigore:
 - » Meis capella delicata pascuis
 - » In urbem adulta lacte portat ubera:
 - » Meisque pinguis agnus ex ouilibus
 - » Grauem domum remittit arc dexteram:
 - » Tenerque matre mugiente uacula
 - » Deum profundit ante templa sanguinem.
 - » Proin uiator hunc deum uereberis:
 - » Manumque seorsum habebis: hoc tibi expedit:
 - » Parata nanque crux est arte mentula:
 - » Velim pol inquis, at pol ecce uilicus
 - » Venit: ualenti cui reuulsa brachio
 - » Fit ista mentula apta claua dextere.
- Cogitent igitur quæso docti viri, & qui tritas habent aures legendis scriptis huius Poëtæ, candorèq; Latini sermonis notando, an sine causa temerèque ita existimari, nam quod singulis penè verbis, quæ rem significant, epitheton adiungit, quod aut ornet, aut ostēdat vim proprietatèque ipsius, hoc valde peculiare est Veronēsis Poëtæ. Apparere verò in humili hoc argumento, doctrinam studiūque Catulli perspicuū est. Quamuis autem illo ipso genere numerorum compositum non sit, quod in primis conueniebat Priapo (ex iambis enim constare hoc carmen apertum est) quòque alterum illud confectum est, hoc nihil ualet ad probandum Catulli non esse: variis nanque generibus numerorum, & ipse delectabatur, & in hunc deum versus pangi soliti erant. Malas autem manus furum videtur appellasse, quæ obessent ac damni aliquid dolorisque importarent. ut Plautus Persa. Vomica est, pressare parce. Nam ubi quis mala tetigit manu, dolores cooriuntur. Sed etiam Virgilius malam falcem vocauit noxiam. quod verò antea in versiculo xvi. sursum legebatur, arbitratus sum forsū pro seorsum legi debere ut apud Lucretium quoque in tertio libro:
- » At neque forsum oculi: neque nares: nec manus ipsa
 - » Esse potest anima: neque forsum lingua: neque aures
 - » Auditum per se possunt sentire, neque esse.
- ita nanque in scriptis calamo libris inuenitur.

Falsò nunc existimari Aristotelem auctorem libri *περί κόσμου* ad Alexandrum: uiderique id opus esse Nicolai Damasceni, magni Peripatetici.

CAP. XIII.

LIBER, cuius index est *περί κόσμου πρὸς Ἀλέξανδρον*, falsò nunc Aristotelis esse creditur: id autem multis modis intelligitur. nam ratio viæque tradendi res eas, longè diuersa est ab ea, qua in suis ueris descriptionibus utitur Aristoteles: non pauca enim ita illic commemorata sunt, ut historiam potius referre videantur, quàm subtilem aliquam exquisitamque rerum explicationem. Præterea nec Laërtius, nec Græci interpretes Stagiritæ mentionem eius libri fecerunt: cum ea quæ illic exponuntur, ostendant Aristotelem in cunctis fermè suis de natura libris tetigisse: nec vno opere cuncta complexum esse. ut in *111. lib. περί οὐρανοῦ*, & in proemio eorum, quos scripsit de rebus superis. nã cum à Simplicio scriptum sit Nicolaum Peripateticum de omnibus, quæ in mundo sunt, singillatim mentionem fecisse in libro, qui eum titulum, ut existimare licet, haberet, videtur hoc testimonium ipsius, non tantum falso auctori alienum librum eripere, sed suo etiam restituere. hoc autem ille posuit in præfatione suorum commentariorum in libros aristotelis *περί οὐρανοῦ*: cum variæ diuersorum interpretum sententiæ forent de vi eius nominis, propositoque Philosophi in ea descriptione. uerba uerò ipsius, contra Alexandri sententiam ea parte differentis, hæc sunt: *Ἄλλ' εἰπερ βούλοισθε τὴν Ἀριστοτέλους περί κόσμου θεωρίαν ἰδέειν, ἐν πάσαις ἡμέραις τῆς φυσικῆς αὐτοῦ πραγματικῆς περί κόσμου πραγματικῆς διδόντεσσι.* Διὸ καὶ νικόλαος ὁ περιπατητικὸς περί πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ κατ' ἐξῆς πειθεῖται λόγῳ. Budæus tamen, qui librum eum in Latinum sermonem conuertit, deceptus in indice ipso, communem errorem secutus est. Nicolaus autem patria Damascenus fuit, disciplina Peripateticus. quamuis historiam etiam variam copiosamque scripserit, qui cum Cæsaris Augusti familiaritate usus esset, domique postea uiueret, palmulas nobiles, quæ ab ipso Nicolaij uocatae sunt, imperatori mittebat: illo enim cibo uehementer delectabatur Augustus. quod memoriæ prodidit Athenæus in *xiii. libro Δειπνοσοφιστῶν*: & Plutarchus in *viii. συμποσιακῶν*, quæstione quarta, qui videtur potius existimare nomen illis impositum à similitudine animi eius Philosophi, & colore faciei, quàm à studio, quod in illis serendis ac colendis Nicolaus adhiberet: cum præter ceteras pulcherrimas possideret. unde fortunatissimo viro misitaret: narrat enim cum imperator eximie hunc Philosophum diligeret, qui moribus suaui erat, prolixitate autem corporis gracilis, facièque idem haberet punice ruboris plenam, inde maximas pulcherrimasque palmulas Nicolaios uocasse. quod nomen ad sua usque tempora seruatum esset. Arnoldus autem Arlenius, quem probum & eruditum virum cognoui, narrauit mihi, dum hic potissimum locus excuderetur, Iacobum quoque Tuscanum Lutetiæ Parisiorum hunc librum accuratè interpretantem, dixisse ipsum uerum Aristotelis partum non esse. & quod hic esset elegans copiosumque

fúmque procemium : & quòd in extremo auctor eius Platonem γενναίον
appellet, cùm minimè soleat ille tam præclarum testimonium doctori
suo impartiri.

*In Græco quoque sermone usurpari solitum quiddam, quod apud nos
fertur, uimque prouerbij habet.*

CAP. XI III.

QUOD à Græcis antiquitus dicebatur, prouerbiq; vim
in eo sermone habebat, *ῥίς ἐξ ῥάλλει*. (dici autem soli-
tum erat de illis, qui summum inopinatumque bonum
consequerentur) id etiam à nobis vulgò fertur, in oré-
que est omnis multitudinis, cùm idem significare vo-
lumus: vel potiùs, cùm ostendimus quempiam maxi-
mum malum, & quod penè ipsum iam oppresserat,
euasisse. quamuis non tertia parte totius numeri triplicata id pronuncie-
mus, sed integrum illum numerum ponentes, dicamus, trarre diciotto.
Intelligitur autem manifestò in vtroque sermone id sumptum ab iactu
cuborum, quorum cùm latera numeris distincta sint, iactus hic felix se-
cundusque, & apud eos erat, & nunc quoque habetur, quamuis ludendi
rationes diuersæ dissimilésque (vt opinor) fuerint. Græcis verbis pro-
latum hoc prouerbiu inueni apud Aeschylum in Agamemnone. in-
itio statim eius fabulæ: cùm speculator, qui positus erat vt obseruaret
ignem editum (id enim signum conuenerat inter Agamemnonem &
Clytemnestram Ilij capti) sublato illo, longèque à se viso, cognouit ex-
pugnatam esse Troiam: fortunatumque exitum habuisse diurnam il-
lam, molestamque suam curam lætatur. verba ipsius hæc sunt:

» *Ἄντὸς τ' ἐγὼ γε φρόμιον χερσίν σμαί:*

» *Τὰ δεσποτῶν γ' ὅτι πρὸς ὄψιν ἔβησμαι*

» *Τῶς ἐξ ἑαλοῦσθαι δέ μοι φροντισίας.*

» Declaratio autem hæc legitur in antiquo libro: *παροιμία τὸ ῥίς ἐξ ῥάλλ-
λει, ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν ἐντυχόντων*. Sudas etiam videtur hoc prouerbiu in-
telligisse, cùm ait: *ῥίς ἐξ, νικητῆρι βόλῃ*. neque enim integrum posuit.
quamuis vno plus verbo constaret. sed paulò infra manifestò hoc docet:
testimonium enim idem Aeschyli citat.

*Mos ueterum explicatus, sortes in urnam aquæ plenam conijciendi, &
ex qua materia ipse fierent, declaratum.*

CAP. XV.

» **I**N fortiendo veteres adhibere solitos aquam, è va-
» séque pleno eius humoris sortes ipsas ducere, Plau-
» tus in Casina indicat: qui senem illum virginis a-
» matorem, postquam quod cupiebat, impetrare à
» seruo non potuit, inducit ita loquentem, sortique
» rem totam permittentem: Intro abi, atque actutum
» vxorem huc euoca ante ædes citò. Et situlam huc
» afferto cum aqua, & sortes, & post alia in scena, cùm iam res ipsa agere-
» tur,

» tur, seruus ille, qui dolere se pelli ab illis nuptiis, metuebátque ne fraus
» aliqua subesset, ita cum hero loquitur: mane. vnum venit in mentem
» modò. Vide nequa illic sit alia fortis sub aqua. paulòq; infra idem: quia
» enim metuo ne in aqua summa natet. nam superiore versiculo è qua
» materia sortes ipsæ fieri solitæ essent, declaratur: inquit enim seruus
» idem. num ista aut populna fors, aut abiegna est tua. Pausanias autem
» in Messeniâ docet è terra quoque aliquando illas conformatas. vnde
» Cresphontes, qui in diuisione Peloponnesi Messenium agrum sibi con-
» tingere cupiebat, cùm sorti res tradita esset, dolo est vsus: imposuitque
» Aristodemi fratris filii, corrupto Temeno, sibi que conciliato, cuius fi-
» dei res commissâ erat: ille nanque in situlam (hydriam ipse vocat) in
» qua erat aqua, coniecit fortes ipsas, & Aristodemi liberorum, & Cres-
» phontis, cùm pepigissent inter se primos eos partem capere, quam vel-
» lent, quorum fors prior duceretur. quæ ab illo ipso fabricatæ forent. ipse
» autem Aristodemi liberis sortè è terra, sole arefacta, fecerat: Cresphonti
» verò igne cocta. quare altera illa liquefacta, Cresphonti optio data est
» sumendi, quod volebat: atque dolo hoc ille Messenia terra potitus est.
» Hoc autem, quod cõmemorauimus de posteris Herculis, tetigit etiam Poë-
» ta in ea fabula, cùm riuales seruos concertantes inter se, mutuòque sibi
» ita maledicentes, induxit: Vtinam tua quidem, sicut Herculis prædi-
» cant, Quondam prognatis, ita in fortiendo fors delicuerit, Tu vt lique-
» scas ipse actutum virgine calefacto aëre.

*Signa quædam insanie, quibus utitur apud Plautum
medicus, declarata.*

CAP. XVI.

» **D**EM facetus Comicus, in cuius salibus existiman-
» dis accedo potiùs sententiæ veterum ingenuorumq;
» Romanorum, quam Flacci, Venusini hominis ac li-
» bertino patre nati, in Menæhmis, vbi inducit medi-
» cum percunctantem Menæhmum, quem insanum
» putabant: interrogationibusque elicere ex illo vo-
» lentem, an vera illa insania foret, notarum quarun-
» dam mentionem fecit, quibus ille morbus intelligeretur. respondet
» autem interrogatis ipsius lepidè, falsò creditus furiosus, ac nihil minus
» quàm delirio laborans: Dic mihi hoc etiam, solent tibi vnquam oculi
» duri fieri? Quid tu me locustam censeres esse homo ignauissime? Dic mi-
» hi, en vnquam intestina tibi crepant, quod sentias? Vbi satur sum, nulla
» crepant: quando esurio, crepant. Vtrunque autè proprium esse eorum,
» qui atra bile abundant, indicat etiam Aristoteles in erudito illo, elegan-
» tique problemate de atra bile. nam corpore duros esse plerumque me-
» lancholicos testatur: causamque affert cur eorum aliqui non duram
» cutem habeant. & quod ad alterum signum pertinet, eadem in quæ-
» stione, & humorem hunc, & temperamentum, *πρωμυκτὴν* esse inquit:
» huicmodique crepitus excitare.

Testimonio

Testimonio etiam Græci scriptoris declarari, quod memoria prodidit Cicero, magnopere displicuisse Aristoteli inscriptionem sepulchri Sardanapali.

C A P. XVII.

ACCVSAVIT vehementer Aristoteles inscriptionem sepulchri Sardanapali, mollis ac delicati nimis regis. declarant autem hoc verba hæc Ciceronis è quinto libro Tusculanarū: Quid aliud inquit Aristoteles, in bouis, non in regis sepulchro inscriberet? Hæc habere se mortuū dicit, quæ ne viuis quidem diutius habebat, quàm fruebatur. Sed Athenæus quoque in octauo libro *λεπνοσοφιστῶν* id ostendit: qui alium in eo locum reprehendisse grauem Philosophum testatur: Cùm enim Sardanapalus incidi in busto hoc etiam voluisset: *Σαρδανάπαλος ὁ Ἀνακινδραξέης παῖς Ἀρχιάλοῦ καὶ τὰρ σὸν ἐδειμνὸν ἡμέρᾳ μίξ.* & quæ sequuntur. (integra autem plenaque inscriptio est, apud Strabonem in *XIII*. libro de situ orbis) ait Athenæus, Arcestratum eiusdē studij hominem, morumque infimulans, *καὶ μὲν ἔζηλώσας τὸν Σαρδανάπαλόν τῶ Ἀνακινδραξέω* *βλοπῶν ἀδιανοητότερον ἔννευ κτλ τὴν προσηγορίαν τῶ πάρος Δεισοτέλης ἔφη.* nec tamen aut Cicero, aut ipse, quo in libro hoc fecerit Aristoteles, irriseritque stultitiam mollissimi regis indicauit. nam eodem in loco vtrunque ipsum protulisse arbitror. in his certè diuini ipsius ingenij monumentis, quæ omnem temporum superiorum iniuriam elapsa, nunc in manibus sunt, non leguntur. studium autem hoc summi Philosophi in vituperando effœminato rege causa fortasse fuit, cùm alij etiam omni memoria opulenti viri extiterint, qui mollitia ipsi non cesserint, vt ipsi in primis palma huius rei daretur. nos quoque patrio sermone post tot seculorum spatium, in longinqua terra nati, quum quempiam perditum esse in his voluptatibus significare volumus, Sardanapalum eum appellamus.

Eodem pacto auxisse diuersa victoriae magnitudinem duos magnos scriptores.

C A P. XVIII.

VOCEM similem Tulliano *επιφανήματι*, qua Cicero vsus est in *XIII*. Philippica, vbi de cæde copiarū Antonij, fugæque ducis ipsius agit, edidit Antiochus ille Ascalonita, familiaris L. Luculli, de victoria eius imperatoris, qua Tigranem regem Armeniæ superauit: negauit enim pugnæ illi solem vnamquam aliam parem vidisse. Id autem in libro, quem scripsit de diis immortalibus Philosophus ille nobilis posuit: vt testatur Plutarchus in vita L. ipsius Luculli his verbis: *Τούτους δὲ μάχης ἀντίσχος ὁ φιλόσοφος ἐρτὶ περὶ θεῶν γραφῆ μνηστῆς, ἔφησιν ἄλλω ἐφεωραίνοναι τοῦ τὸν τὸν ἡλίον.* Cicero autē rem adhuc magis augens, totoque animo commotus

» motus, exclamauit: O solem ipsum beatissimum, qui, antequàm se abderet, stratis cadaueribus parricidarū, cum paucis fugientem vidit Antonium. In aliis autem multis rebus, quæ sanctitatis plenæ, reuocare improbum à scelere deberent, cùm occultum aliquod facinus moliretur, Solem etiam veteres ponebant, quem nemo fallere posset, cùm luce sua omnia perlustret. Vt Demosthenes de falsa legatione: in proditores enim publicorum commodorum inuehens, inquit: *καὶ ἔτε τὸν ἡλίον ἡσχυώντο οἱ ταῦτα ποιεῖντες: ἔτε τὸν γὰρ πάντῃσι δῖον, ἐφ' ἧς ἔστασαν: ἔτε ἱερά, ἔτε τὰ φέως.* & quæ sequuntur: omnium enim horum pudere ipsos oportuisse declarat: quæ magnam vim habent ab absterendis mortalibus ab improbis factis. Sed Creon etiam in Oedipode tyranno increpans eos, qui adstant, quòd Oedipum patefactis iam tot ipsius sceleribus non è medio auferrent. si non hominum ipsos puderet inquit, oportere saltem Solis pudere: nec pati ipsum inquinari, qui luce sua cuncta alit, aspectu hominis contaminatissimi. Verba Poëtæ hæc sunt: *Ἄλλ' εἰ τὰ θνητῶν μὲν κατὰ χυμῶσ' ἔτι Γενεῖλαι: τὸν γὰρ πάντα βόσκεισαν φλόγα Διόλεισ' ἄνακτ' ἡλίου.* Ipsum igitur Solem prisca putabant, & rebus hominum honestis exhilarari, & eorundem turpibus nefariisque factis commaculari.

Deleta pusilla macula, quæ restabat initio v. libri de finibus, cùm prius magis adhuc deprauatum locum eum correxisset.

C A P. XIX.

QUIM cùm operæ multum posui in purgandis auxiliis vetustorum librorum Ciceronis scriptis, exceptis orationibus, locum quoque deprauatum initio v. libri de finibus, si non omnino correxi, saltem vt facilius corrigi, emendarique posset, vno verbo inde sicto, feci: nunc autem cùm videam nonnullos ad peruulgatam illam lectionem, meritò tunc à me damnatam, redulle, visum mihi est locum eum reuocare, ac quod macula restiterat delere. Cùm igitur antea illic legeretur: Cùm audissem Antiochum Brute, vt solebat, cum M. Pifone disputatem in eo gymnasio, quod Ptolemeium vocatur. & quæ sequuntur, sustuli tunc ex hac sententia, verbum disputantem: quod in nullo calamo exarato libro inueni: nec mihi illic quadrare visum est: significat enim se & M. Pifonē audisse Philosophum Antiochū locum aliquem Philosophiæ tractantem, & copiosè de illo differentem: non narrat audisse se summum Philosophum cum homine R. de philosophia in celebri illo loco disputantem: infra enim quoque inducit M. ipsum Pifonem se excusantē, quòd illic, quāuis vacuus ab interuentoribus locus esset, cum suis hominibus tanquam Philosophus disputaret: affirmantēmq; si quis etiam deus dixisset, nunquàm se putaturum fuisse, vt in Academia disputaret. Ita autem Cicero sæpe locutus est: vt in primo horum librorum: Atque eos, quos nominaui, cum Attico nostro frequenter audiui. id est comite Attico. Vetere igitur facto meo iam confirmato, addam nunc quid notæ

notæ restare putem, sententiam inquinantis: suspicor enim legi debere, extrema tantum eius verbi litera commutata, solebam. pro solebat. ut dicat, se, socium habentem eius studij M. Pisonem, audisse tunc Antiochum, quod ipse crebro facitare consuevit: neque enim in hoc, ut in superiore castigatione, mecum habeo scriptos libros: eorumque testimonio fretus, ita legi debere affirmo, sed tantum cōiectura ductus, hoc admonco. Gymnasilij autem huius, ita à conditore Ptolemæo Aegypti rege vocati, mentionem quoque Pausanias fecit in Atticis, qui non valde remotum à foro ipsum fuisse tradit.

Naturæ aptum & accommodatum quum dixit Cicero: nec non, quod per se appetitur, intellexisse πρώτων δικέων, & ἀγεντῶν à Græcis uocatum.

C A P. X X.

» **C**ICERO in eodem libro de finibus, cum inquit: Nam, quum omnis hæc quæstio de finibus, & quasi de extremis bonorum & malorum, ab eo profiscatur, quod dicimus Naturæ esse aptum & accommodatum: quodque ipsum per se primum appetatur. & quæ sequuntur. expressit pluribus verbis, quod Græci Peripatetici πρώτων δικέων, & πρώτων ἀγεντῶν dicere consuevit: quibus etiam verbis utitur Alexander Aphrodisiensis accuratè subtilitèrque in quæstione quadam, de hac re differens, ac totum denique locum explicans.

» Eius autem quæstionis inscriptio hæc est: τῶν παρὰ Ἀριστοτέλους περὶ τῶν πρώτων δικέων. nam quod supra Cicero hoc ipso in libro dixerat: Totius enim quæstionis eius, quæ habetur de finibus bonorum & malorum, quum quæritur in his, quid sit extremum & vltimum, fons reperendus est, in quo sint prima inuitamenta naturæ. quo inuento, omnis ab eo quasi capite, de summo bono & malo disputatio ducitur. μεταφορικῶς fontem, in quo sint prima inuitamenta naturæ dicens, πρώτων δικέων, hoc intellexit: idem enim etiam elegans eruditusque interpres non longè ab initio eius quæstionis idem protulit his verbis: ὅστε ἐν ἐστὶν ἔσχατον τι ἀγεντῶν, ἐστὶ τις τῶν ἀρχῶν: ὃ καὶ πρώτων δικέων καλεῖσιν. τῶν δὲ τῶν πρώτων δικέων ἐστὶν τὸ ποσὲ ἐστὶ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις: καὶ ὅ ταντῶν παλαιῶν ἔδοξε. ἀλλὰ σχεδὸν καὶ τὸν τῶν ἔσχατῶν ἀγεντῶν διαφορὰν, καὶ ἢ περὶ τῶν πρώτων, τοῖς περὶ αὐτῶν λέγουσι, γινεῖ. & quæ sequuntur, valde Ciceronis explicationi conuenientia.

Integer

Integer sanguis à Virgilio Plautoque dictus ijs esse, quos ualidos florentesque uiribus ostendere uoluerunt: elegansque locus Aeschini oratoris indicatus, quo sanguine carere Demosthenem. dixit, cum ignauum eum ac nullius animi ostendere uellet.

C A P. X X I.

» **V**integrum sanguinem in ostendenda firma ætate validaque Virgilius appellauit: ita enim fecit Anchisæ cum filio loquentem, cum consilium illius respiceret, affirmaretque se patriæ nullo modo superesse uelle: = Vos ò quibus integer æui Sanguis ait, solidæque suo stant robore vires, Vos agitare fugam. Sic Plautus, cum Demiphontem senem in Mercatore induxit peccatum suum falsa ratione defendentem: vitam enim se uelle colere ostenderat, quæ illi ætati turpis est: in adolescente autem veniam inuenit. Inquit igitur: Nam hanc se bene habere ætatem nimio est æquius: Adolescens quum sis, tum quom est sanguis integer, Rei quærendæ tunc conuenit operam dare. & quæ sequuntur. Quærendum autè est, an eo sermone copiam sanguinis significare uoluerint: siue potius sincerum illum ac purum. nam integer etiam purusque sanguis vires adiuvat: contraque deprauatus humor ille vitiosusque imbecillum hominum reddit: eorum autem, qui in flore sunt ætatis, ac firmum corpus habent, sanguinem meliorem esse: senum autem peiorem, testatus etiam est M. Varro: cuius è libro de liberis educandis exemplum hoc sumpsit Nonius. Eam nutricem oportet esse adolescentem: anuis enim ut sanguis deterior, sic lac: lac enim (ut quidem dicunt Phisici) sanguinis spuma est. Idem etiam Comicus plenum sanguinis dixit, cum (ut opinor) serum iracundumque intelligeret: ita enim in Bacchidibus induxit Lydum stomachantem, cum vidit discipulum corruptum, ac malum sibi minantem: Nil moror discipulos mihi esse tam plenos sanguinis: Valens afflicta me nunc iam vacuum virium. Modus autem loquendi frequens est apud Græcos. nam Plato etiam in VI I I. libro de legibus inquit: τὰ χαλὰ δὲ ἂν ἡμῶν τις παραστῆς, ἀνὴρ σφοδρὸς καὶ νέος, πολλοῦ πόνου καὶ μετῆς, ἀκούων τιθεμένου τῶν νόμων: λοιδορήσειν αὐτόν. plenum enim feminis intellexit, feruescentem ætate, abundantemque humore, ad procreandum facto. Quod uero ualet ad confirmandum non paruam vim sanguinem habere ad animum uirèfque addendas, Aeschines improbam uocem contumeliosamque Demosthenis, in fortissimum adolescentem Alexandrum Macedonem, Philippi regis filium, iactam refellens, sanguine penitus carere illum ipsum dixit. timidum ac nullius animi significare uolens. Demosthenes enim, cum paulò antea regnum Alexander adeptus esset, dicere in concionibus consueuerat, eum è Macedonia pedem non elaturum, cum domi amplexatus esset otium: delectareturque ibi delicatis deambulationibus, uelletque longè à periculis bellicis abesse. Atque id se affirmabat non coniecturis quibusdam du-

etum proferre, sed certò tenere. cum virtus gloriàque sanguine emere-
tur: pati enim nò potuit Aeschines cum sanguinis, in altero falsò accu-
sando, mentionem facere, qui ipse penitus illo destitutus esset. Verba
» ipsa oratoris Græca, cum locus præclarus sit, ponam, *Απετόλμα δὲ λέγειν*
» *ὡς οὐ κινηθῆσεται ἐν μακεδονίας: ἀγαπήν γὰρ αὐτὸν ἔφη ἐν πᾶσιν πειραταῖσι, καὶ*
» *τὰ πολλὰ γὰρ φυλάττει ὄψια. καὶ ταῦτα λέγειν ἔφη οὐκ εἰναιδῶν, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδὼς ὅτι*
» *ἀματὸς ἐστὶν ἢ ἀρετῆ ὄψια: αὐτὸς οὐκ ἔχωρ αἶμα.*

*Qui ab Aristotele traditus est fuisse ita hebeti oculorum acie, ut ante
oculos semper imaginem suam cerneret, & tanquam
sibi ipsi occurreret, non fuisse Antipherontem
Oritem, ut putatur.*

CAP. XXII.

LN tertio libro de rebus superis Aristoteles, ubi de ar-
cu, quem Græci ἵερν vocant, disserit, cum reflexum
quendam eum esse antea dixisset, qualis reflexus sit,
quomodòque fiat postea declarans, nec non qua de
causa omnes ipsius euentus gignantur, docens, tradi-
dit ab omnibus rebus leuibus reflecti oculorum ob-
tutum manifestò intelligi, in quibus sunt & aer, &
aqua, reflexum autem ab aère conflare non semper. verum cum ille tan-
tum densus fuerit, quamuis sæpenumero etiam sine vlla aëris coagmen-
tatione propter alicuius imbecillitatem visus reflexus hic excitetur, quo
vitio affirmat quendam laborasse, qui hebeti oculorum acie premeba-
tur, nec acutè videbat: semper enim sui ipsius simulacrum præcedere vi-
debatur, cum ambularet. Quod tamen conuersum ipsum spectaret, cu-
iusmodi è speculis imagines redduntur. non tamen illic Aristoteles no-
men eius ponit, quamuis huius morbi causam statim accuratè afferat.
Interpres verò eorum librorum, siue paraphrastes, qui nunc vulgò
Alexander Aphrodisiensis fuisse putatur, falsò, vt multis coniecturis
intelligere licet, narrat aliis in libris Aristotelem nomine ipsum appel-
lasse: vocatumque eum dixisse Antipherontem Oritem. Vnde nunc
sine vlla dubitatione Antipheron fuisse creditur, qui tam tenui & infir-
ma oculorum acie propter morbum fuerit, vt propinquus etiam aër illi
pro speculo fuerit: nec trudi ab eo expellique potuerit, vt ab aliis remo-
tus magno interuallo ac densus. Ipse sanè affirmarim nusquam hoc a-
pud hunc auctorem legi. nomen certè hoc ipsum inueni in libro de me-
moria: loquitur tamè illic Aristoteles de ipso, vt de infano, & qui ea que
visa forent, facta ob furorem illum putaret, qui morbus longè diuersus
est. Quare videndum accuratè, an Pseudalexander hic deceptus sit: pec-
caritque in historia: neque enim cuncta, quæ tradunt veteres interpre-
tes, firmiter credenda: neque tanti auctoritas eorum habenda, vt laben-
tes etiam ipsos in aliqua re sequamur. Verba Aristotelis eo loco hæc
» sunt: *Γινῆσαι δὲ καὶ τὸναντίου ὁπίσθεν οἶον σωέβη Ἀντιφερὸν, ὅθεν δὲ ἀρετῆ καὶ ἀλ-*
» *λοῖς ἐξ ἑξαμύβοις: τὰ γὰρ φαῖν' ἀσμεῖα ἔλεγον ὡς γινόμενα, καὶ ὡς μνημονεύοντες:*
» *τὸ δὲ*

» *τὸ δὲ γινῆσαι δαυρτὶς μὴ εἰκόνα ὡς εἰκόνα θεωρῆν.* Vnum igitur insanorum
ipsum fuisse vult, atque animo ille imbecillo, non oculis fuit. hoc autem
errore ipsos duci declarat quoque Cicero in 11. Academicarum quæstio
» num, vbi copiosè de hoc disputat sumpto inde initio: *Quid loquar de*
» *infanis? qualis tandem fuit affinis tuus Catule Tuditanus? Quisquam*
» *fanisissimus tam certa putat, quæ videat, quàm is putabat, quæ videban-*
» *tur.* Ecce autem aliæ alterius interpretis Græci ineptiæ: Olympiodorus
enim inferior multò superiori diligentia & eruditione, nomen illius
fuisse idem tradidit: patriam immutauit: Tarentinum enim illum facit:
affirmatque in libris suis de moribus Aristotelem ipsum nominasse,
qui ita oculis affectus fuerit. quod liquidò inane ac commenticium est:
nisi ἠθικὰ aliqua intellexit, quæ vetustate euauerint.

*Disputatur de eleganti translatione, qua Virgilius motum ala-
rum in auibus remigium dixit: ostenditurque
Aeschylum quoque in tragædia eana-
dem metaphoram usurpasse.*

CAP. XXIII.

REMIGEM alarum μεταφορικῶς à Virgilio de Dæda-
lo dictum est magnos auctores secuto, neque Lati-
nos tantum, verum etiam Græcos Poëtas tamen il-
los omnes: neque enim inueni scriptorem vllum,
qui in soluta oratione translatione hac vsus sit. vnde
Quintilianus in agendo se illam vsurpaturum non
fuisse tradidit, quum apud Poëtam hunc ipsam su-
spiciat, ac valde speciosam esse dicat, non primus tamen Virgilius simi-
litudinem harum rerum vidit, & à nauibus ad aues, ac quicquid denique
volaret, id nomen traduxit nam & Lucretius in sexto libro de volucri-
» bus ait: *Remigio oblita, pennarum vela remittunt:* & Plautus in Am-
» phitryone, cum Sofiam hero se purgantem inducit, qui putabat se cædi,
» quòd lentè iter fecisset: *non ocus quiui si me Dardaleis tulissem re-*
» *migiis.* Sed præter hos Poëtas, quos imitari facilè potuit Virgilius, cum
eiusdem linguæ essent, Aeschylus etiam in Agamemnone aptissimè
vsus est hac translatione, cum primum chorum eius fabulæ, simili decla-
rantem profectionem Atridarum cum exercitu è Græcia ad Helenam
» armis recuperandam, induxit ita loquentem: *Τρόποι ἀγυπτιῶν, διτ' ἐκπα-*
» *τίσις Ἀλγεσι πάσι δὲ ὑπᾶσι, λεχέων. Στροφοδινοῦνται Πτερυγῶν ἐρετμοδισμ*
» *ἐρετμοδισμοὶ Δεμνιστῆρη Πόνου δὲ τάλιχων δὲ Ἰαντῶν.* illos enim inquit cum
classe ad Troiam euntes, similiter fecisse atque accipitres, qui amissis
pullis longè à nidis illis sublimè volantes, ac remis alarum remigantes,
grium conficiant, atque aërem questu impleant. Vt patet igitur ita egre-
gicè Aeschylus hanc rem tractauit, vt non minus ab eo, quàm à Latinis,
cum Græcos in primis tragicos libenter legeret atque æmularetur Vir-
gilius, id accepisse existimandus sit.

Aliter cepisse cubitum Latinos, quàm $\omega\tilde{\nu}\chi\omega$ Græcos, cùm mensuras hæc nomina in utraque lingua ualent; notatâque aliâ nonnulla cognitione digna.

CAP. XXIII.

QUAMVIS Latinis cubitus idem quod Græcis $\omega\tilde{\nu}\chi\omega$ valeret: idem enim corporis nostri membrum utroque nomine ostendebatur, non tamen cùm mensuras vocabula hæc significabant, eodem pacto ambe hæc gentes videntur suo nomine vsæ: nam Latini cubitum vnum & dimidiatum pedem vocabânt, id est sex palmos: vt accuratè docuit Vitruuius in tertio libro, cùm ait: E cubito enim dempti sunt palmi duo, relinquitur pes, quatuor palmarum: palmus autem habet digitos quatuor. nec non Boëtius in libro I. de Geometria. Græci verò $\omega\tilde{\nu}\chi\omega$ mensuram duorū pedum appellarunt, vt testatur etiam Sudas. qui inquit: $\delta\ \omega\tilde{\nu}\chi\omega\ \epsilon\chi\epsilon\iota\ \pi\acute{o}\delta\alpha\varsigma\ \delta\lambda\iota\omicron\ \delta\ \delta\epsilon\ \pi\acute{o}\delta\epsilon\ \delta\alpha\kappa\tau\acute{\iota}\lambda\omicron\iota\varsigma\ \iota\varsigma$. Cùm conueniret igitur ipsis inter se in longitudine pedis, discrepabant magnopere, si quod tradit Sudas, verum est, in spatio cubiti, cùm Græcus ita cubitus, $\omega\tilde{\nu}\chi\iota\varsigma$ ab ipsis vocatus, octo palmis constaret: sex autem Latinus. Videtur autem cōfirmari id quod apud Sudam legitur, testimonio etiam hoc: quod homini, qui longitudinem corporis immensam habuit, cognomen inditum est $\omega\pi\acute{o}\lambda\epsilon\pi\iota\chi\omega\varsigma$: si nanque $\omega\tilde{\nu}\chi\iota\varsigma$ sex tantum palmos Romanos contineret, non esset hæc mensura corporis inusitata: vt qui ad eam peruenisset, dignus esset qui ob nouitatem inde cognomen traheret. huius autem viri meminit Athenæus in quinto libro $\delta\epsilon\iota\pi\iota\omicron\varsigma\ \sigma\phi\iota\varsigma\ \tau\acute{o}\nu$, quo loco narrat, qua ratione Athenio ille impurus homo, Athenis in concione inffarit plebem, augens verbis res gestas Mithridatis. à quo legati nomine reuertebatur: commemorat enim illic Athenio regem illum in aliis multis, & Q. Hippium proconsulem in vinculis habere: & M. Aquilium, consularem hominem, qui ex Sicilia triumphat, eadem cathena cum Bastarne pentapychi vinctum, secum ducere, peditem quidem illum ab equite tractum. Cùm autem Bastarnæ natio sit, arbitror hunc tam longum hominem gentis vocabulo, pro proprio nomine appellatum, quum cognomine illo, quo significabatur superare communem hominum staturam, in primis intelligeretur. Verba Athenæi hæc sunt: $\rho\omicron\mu\acute{\alpha}\iota\omicron\upsilon\ \delta\epsilon\ \tau\epsilon\tau\alpha\ \iota\eta\gamma\acute{\alpha}\varsigma$
 $\mu\ \omega\mu\phi\upsilon\lambda\iota\alpha\varsigma\ \kappa\omicron\iota\iota\gamma\tau\ \circ\ \delta\ \iota\pi\pi\iota\ \circ\ \omega\alpha\rho\alpha\delta\iota\theta\epsilon\iota\varsigma\ \acute{\alpha}\nu\omicron\lambda\omicron\upsilon\theta\epsilon\iota\ \delta\epsilon\ \sigma\mu\iota\ \circ\ \text{:}\ \text{M}\acute{\alpha}\nu\iota\ \circ\ \delta\epsilon$
 $\acute{\alpha}\nu\iota\lambda\iota\ \circ\ \delta\ \acute{\upsilon}\pi\alpha\tau\ \delta\iota\omega\acute{\iota}\varsigma\ \text{:}\ \delta\ \tau\acute{o}\nu\ \acute{\alpha}\pi\delta\ \sigma\iota\kappa\epsilon\lambda\iota\alpha\varsigma\ \kappa\alpha\tau\alpha\ \gamma\alpha\gamma\acute{\omega}\nu\ \theta\epsilon\rho\iota\alpha\ \mu\beta\omicron\upsilon\ \text{:}\ \sigma\iota\omega\delta\epsilon\ \tau\omega\ \acute{\epsilon}\chi\omega\mu$
 $\acute{\alpha}\lambda\upsilon\sigma\epsilon\iota\ \mu\alpha\kappa\rho\acute{\upsilon}\ \beta\alpha\varsigma\acute{\alpha}\rho\eta\eta\ \omega\iota\tau\acute{\alpha}\pi\iota\chi\omega\varsigma\ \omega\epsilon\delta\ \delta\ \acute{\upsilon}\pi\delta\ \iota\pi\pi\acute{\epsilon}\omega\varsigma\ \acute{\epsilon}\lambda\lambda\epsilon\tau\alpha\iota$. Sed etiam Simplicius in commentariis in Categorias, quo loco interpretatur sensum verbâque Aristotelis de quantitate, cùm quæstionem hanc posuisset: quis nam sit terminus progressions versus multum & paucum, & versus magnum & paruum, ita dissoluens illam, singulas formas vnâ cum sua proprietate ac quantitate, secum ferre mensuram quandam aptam illi naturæ, quæ tamen mensura certa non sit, sed latitudinem habeat. vsq; tamen longo interuallo terminus ille transeat, siue crescendo

scendo, siue minuendo, monstri loco id habeatur, addidit: vt quæ nostra ætate vixit, mulier natione Cilissa, longitudinem quatuor cubitorum habens, & pumiliones, qui omnibus locis nascuntur: eadem enim ratione, qua Bastarnes ille prodigij similis fuisse existimari non potuit, cùm quinque cubitorum esset, si cubitum illo modo capimus, mulier itidem illa, quæ longa quatuor cubitus fuisse miraculi loco dicta est, vsitatum comunemque mensuram mulierum non valde excessisset. Vnde perspicitur $\omega\tilde{\nu}\chi\omega$ longiorem mensuram fuisse, maiusque spatium loci continuisse, quàm cubitus faceret: & aut duos pedes valuisse, aut aliquam, non parum maiorem vno & dimidio pede mensuram. Nam homo, qui decem pedum esset, non paruo interuallo communem hominum staturam superaret: Excederet enim ita aliquantum mensuram quinque brachiorum, vt nos hodie brachium capimus: pes enim superat exiguo interuallo dimidiatum brachium. quare videtur potius $\omega\tilde{\nu}\chi\omega$ mensura brachio respondere, quo nunc vtimur vulgò nomine in mensuris. qui nanque vir ad longitudinem quinque brachiorum peruenisset, raram inusitatamque corporis magnitudinem haberet: vt mulier etiam, quæ quatuor brachiorum magnitudinem confecisset, cùm mulieres viris hac etiam parte inferiores sint. nam quod Plinius in Aethiopiæ quibusdam partibus commemorat populos esse, qui octonum cubitorum esse dicantur, fabulosum habendum. Adnotandum autem in loco, quem ex Athenæo expressi, cùm Athenio vocatus sit, qui seditiosa oratione, aptaque ad plebem concitandam, auctor fuit Atheniensibus, vt se ad Mithridatis amicitiam applicarent, eodem etiam nomine appellatum fuisse ducem fugitiuorum: cuius Cicero in epistola quadam ad Atticum meminit, signiferum illum vocans: & Asconius in quarto in Verrem. Appianus præterea in libro de bello Mithridatico, quo loco Fimbriæ exitum exponitur: tradit enim exercitum Syllæ iratum magnopere illi, & despicientem ipsius copias, cùm castra Fimbriæ circumdedisset, maledicta multa & conuicia in eum iecisse: in aliisque Athenionem ipsum vocasse, qui Athenio vt narrat, dux fuerit fugitiuorum in Sicilia spatio paucorum dierum. Sed etiam animaduertendum hunc ipsum, quem Athenæus: siue Posidonius (à Posidonio enim totam illam accuratam narrationem sumpsit, vt testatur, Athenæus) Athenionem vocat, appellari à Plutarcho in Sylla: & ab Appiano in eodem libro, Aristionem, cuius nominis diuersitatis in eadem persona appellanda, causam hanc esse puto, vt posteriores hi Græci rerum R. auctores suo proprioque nomine ipsum vocarint, quod aut ipsi puero impositum sit, aut sibi ille postea ascriuerit ad tegendas nataliū fordes: Athenæus verò à parētis nomine, vnde procreatus esse existimatus sit: cùm enim infimo loco natum eum ostēderet, tradidit, Athenionem quendam, qui Erymnei Peripatetici ludum frequentabat, ancillam Aegyptiam emisse, ex qua, siue è domino, siue ex alio quopiam prægnante, natus hic sit, cognominis liero, Athenion: à matre autem ille educatus, cùm literas didicisset, senem iam herum cum ipsa fouit. Cuius etiam mortui hæres, ascriptus ciuis Atheniensis factus sit. Repugnat etiam, quod cùm sectam Peripateticorum secutum eum indi-

cet Athenæus, Appianus commemorat ipsum decreta Epicuri probasse: ut qui fortasse vitam potius, morésque ipsius spectarit (nam simul sæuus ac mollis fuit: voluptatibusque magnopere deditus) quam unde accepisset disciplinam, & familiares ipsius: vñus enim est Athenio in rebus agendis opera Apellicontis Teij, qui bibliothecam Aristotelis & Theophrasti, possedit: & in iisdem studiis cum ipso versatus est.

F I N I S.

Antonio de Carrion

EORVM QVAE SIN-
GVLIS LIBRIS PER
CAPITA TRACTANTVR,
I N D E X.

LIBRI PRIMI.

- D**iuersum Dionysii Caesarij, ab eo quod retulit Cicero, in defendendo suo quodam sacrilegio. cap. i.
Locus est commentariis C. Caesaris correctus: partim ope antiquorum librorum, partim opinione. cap. ij.
Illustris Homeri sententia, qua scelus importunitatemque eorum exagitauit, qui civili bello delectantur, expressa in oratione Ciceronis. cap. iij.
Purgatus locus in oratione pro Archia poeta. cap. iij.
Magnitudo malorum vocem etiam eripit graues iniurias passis: nec sinit eos liberè queri, ubi etiam videntur id sine periculo facere posse. cap. v.
Deleta macula ex oratione Ciceronis: simulque correctus locus in epistola ad Q. fratrem, qui immutatione eiusdem Latinae literae deprauatus erat. cap. vi.
Modus loquendi familiaris Latinis, communis ipsis cum Graecis scriptoribus. cap. vii.
Dira, plenaque odij ratio, qua quidam animi sui in vlciscendis inimicis satiarentur. cap. viij.
Graecus versus inuentus, quem accusator Deiotari regis obiecit ipse, pronunciatum ab eo fuisse, in aduersis, ut putabat, C. Caesaris rebus. cap. ix.
Qui sint accipiendi Pelasgi apud Ciceronem in I. de Finib. cap. x.
Quid valeat ex Hymnide apud Ciceronem in I. de Fin. cap. xi.
Eadem sententia inuenta apud duos summos oratores, Ciceronem ac Demosthenem: quorum alter ipsa premere reum voluit: alter delatores criminari, quibus nihil perditius esse affirmabat. ca. xij.

Notata ranarum natura multis modis à Græcis, quæ potu aquæ delectaretur, quam ipsi maxime oderant. cap. xiiij.
 Vocabulis à Cicerone ad alias res translatis, declaratur respondere Græca nomina. cap. xiiij.
 Confirmantur exemplis rationes duæ Platonis: quibus docuit quæ topere obsessent teneris mentibus puerorum fabule poetarum. ca. xv.
 Locus Ciceronis è v. libro Tusculanarum aliter ac nunc in excusis, in vetusto libro legi indicatus. cap. xvi.
 Elegans modus loquendi, quo usus est Cicero, expressus esse è Græco sermone declaratur. cap. xvij.
 Defensa vetus lectio in v. libro Tusculanarum: ratioque eius sermonis, qui imperfectus videtur, explicata. cap. xvij.
 Ut Cicero influere aliquando utraque usus usurpauit, ita Plato in indicatus uti verbo ἰσοπέπ, quod illi respondet. cap. xix.
 Personare aures alicuius vocibus quibusdam idem valere videri, quod ἐναυλον ἐχέει. cap. xx.
 Non omnium custodum firmam esse fidem, egereque sæpe illos alio custode, dictum prius à Platone in III. libro de Republ. cap. xxi.

Theriacam videri apud M. Varonem amara potionis genus fuisse. cap. xxxij.
 Diligenter ponderatus locus C. Cæsaris, in excusis libris manifesto corruptus: antiquaque lectio indicata. cap. xxxij.
 Ornatus eorum, qui se ad iter longinquum accingerent, è pluribus Plautinis locis erutus. cap. xxxij.

LIBRI II.

Ratio execrandi aliquæ atrocior, quam verbis appareat: communis nobis cum antiquis. cap. i.

Vetus mos explicatus, adimendi clauis uxori in diuortio. cap. ij.
 Humanus mos veterum indicatus in seuo facinore, ut cum filios exponeret, parte aliqua suorum bonorum ipsos donarent. cap. ij.

Deleta macula è v. libro Ciceronis de finibus, quæ viri nomini adhaferat. cap. iij.

Oculis spectantium dolorem inurere formam egregiam corporis: formosamque virgines ea de causa dicta à fortunatissimo rege, esse oculorum agritudines. cap. v.

Diligentia, quam tradidit apud Teren-

CAPITVM.

Terentium Cherea, ponere Atticas mulieres ut filias graciles redderet, testimonio Græci scriptoris confirmata. cap. vi.

Institutum Græcorum in funeribus, imponendi coronam mortuis, explanatum: simulque mos Tarentinorum expositus, qui in loco sepultura, religione oblata, fugerent consuetudinem reliquorum. cap. vij.

Diligentem commemorationem beneficiorum esse penè exprobrationem, dictum etiam à Demosthene. cap. viij.

Locus emendatus in Liciniana, ubi Cicero vitam suam tuetur contra voces maleuolorum, eum ut nimis deditum studiis literarum, insectantium. cap. ix.

Πάλασμα, proprie usurpatum, satis apertum vocabulum esse: idem autem ad alias res translatum, aliquando obscurum. cap. x.

Reprehensum à Cicerone in oratione aduersarij verbum accusatorie, quo ipse etiam, ut valde apro ad eam rem ostendendam vitur. cap. xi.

Quod Cicero dixit philosophiam quasi sapimento quodam, valari dialectica arte, expressum esse è Græco. cap. xij.

Res quæ videntur honestè negari vix posse, ne in odium incidas, astute non conceduntur, exemplo magnorum virorum. cap. xiiij.

Verbis proprijs conuiuij vocatas disputationes eruditas & à Cicerone in Topicis, & sexcentis locis à Platone. cap. xiiij.

Videri Ciceronem peccasse in veterè historia narranda. cap. xv.

Iure quidam accusati, qui res quamuis vtilis, non idoneis temporibus, neque id postulantibus, tractant. cap. xvi.

Quod Cicero affirmat Isocratem fecisse iudicio, citans illum testem, scriptorem eum videri dicere se facere propter senectutem. cap. xvij.

Confirmata vetus lectio in epistola Ciceronis ad Trebatium similitudine Græci sermonis. cap. xvij.

Virgilij locus, qui videtur expressus ex Electra Euripidis, propter similitudinem sententiarum. cap. xix.

Locus Dionysij tyranni in re nefaria mollienda: ductus ab habitu, quo veteres statuas deorum fingebant: aliæque facete voces inde conflatæ. cap. xx.

Chlamys non militariū hominū tantum eorumque, qui peregrinationi se darent, vestimentum, sed venatorum quoque: quomodo Virgilius cepit. cap. xxi.
Sententia posita à Cicerone in epistola ad Q. fratrem, declaratur è media Philosophia eruta: contraque eam quāvis veram certamque, ostēditur subtiliter disseruisse Plutarchus. cap. xxij.
Faceta vox Sratonici citharistæ recitata, in qua lusit in ancipiti sermone, οὐ τοῖς τοῖς: simulque eorum vis explicata. cap. xxij.
Disputatio de veritate lectionis duorum Ciceronis locorum è libello de Senectute, contra Græcam Theodori translationem. cap. xiiij.

LIBRI III.

Locus in primo C. Cæsaris commentario de bello civili correctus. cap. i.
 Prauū studium quorūdam recentiorum declaratum, qui libertatem datam antiquis à consuetudine variandorum generum verborum corrigere conati sunt. cap. ij.
 Lapsus Ciceronis per imprudentiam in appellando auctore Ho-

merica sententiæ. cap. ij.
 Nox nata Erebo, auctore M. Varrone. cum Hesiodus sororē Erebi ipsam faciat. cap. iij.
 Locus Virgilij illustratus: declaratumque eadē ratione, qua ille usus est in augenda re, usum ante à fuisse Platonem. cap. v.
 Confirmata vetus lectio in epistola Ciceronis ad M. Brutū: sententiāq; ipsius explicata. cap. vi.
 Corruptos esse sæpe Græcos titulos Latinarum fabularū apud nostros Grammaticos: duosque ex illis emendatos. cap. vij.
 Locus Ciceronis conuersus ex epistola Platonis, non valde planus apud Latinum scriptorem declaratus. cap. viij.
 Historia tradita ab Horatio de iucūdo genere insania, quod Argium notum hominem inuasit, recitata etiam ab Aristotele in libro de admirandis. cap. ix.
 Enatare, vsurpatum à Cicerone μεταφορικῶς: ut Græci nobiles scriptores, capiūt aliquādo ἐνεύσαι. cap. x.
 Consuetudinem veterum scriptorum fuisse ut verborum transferentium notionem ilico declararent. cap. xi.
 Micos Atheniensem indicatus in funeribus apud quos nubiles etiā

virgines

virgines vsque ad rogam mortuum prosequerantur. cap. xij.
 Horatij locus è Satyra quarta secundi libri restitutus: idēque declaratus. cap. xij.
 Eruditè Virgiliū finxisse missas à Venere columbas, qua iter Aeneæ dirigerēt: acceptūque id à Græcis pœtis. cap. xiiij.
 Quid valeat, in robore accumbere, apud Ciceronem pro L. Murenæ, de aspera Lacedæmoniorum vita prolatum. cap. xv.
 Eadē imagine, sumpta ab apum natura, duos optimos scriptores illustrasse, quod significare volebant. cap. xvi.
 Theophrasti locus emendatus, vbi propinqua nobis telluris meminit, qua suberis quasi patria est. cap. xvij.
 Quod à summo doctore valere ἰσχυροῦ dictum est, idem etiam significare priorem apud Latinos, testimonio Terentij comprobari. cap. xvij.
 Elegans modus refellendi aduersarios à definitione perspicuè falsa, rei, quam obijciunt: quo modo si caperetur id verbum, omne certamen tolleretur. cap. xix.
 Cacum dictum videre à Cicerone in literis: animi tamen luminibus, non corporis, ut apparet.

Eodem autem pacto optimum Tragicorum in optima fabula locutum, ostenditur. cap. xx.
 Quod vulgò dicimus, fumum natura sua formosiore sectari, à veteribus etiam Græcis in sermone celebratum. cap. xxi.
 Quid valeat apud Catullum, labefactare munere, declaratum. cap. xxij.
 De origine Mithridatis Pergamēni: qui C. Cæsari valde acceptus fuit: rexque Bosphori ab eo est constitutus. cap. xxij.
 In familiari sermone & Græcos & Latinos & nostros, idem eodem penè modo, scitè atque eleganter omnes dicere. cap. xxiiij.

LIBRI IIII.

Marci Crassi grauem locum, citatū à Cicerone Quintilianoq; nō eodem modo legi apud vtrunque. cap. i.
 Quid sit Græcis ἰσχυροῦ: viderique apud Cæciliū idem significare, ieiuna anima. cap. ij.
 Quæstio proposita à Seruio grammatico, aliter quàm ipse auctor eius faciat, soluta. cap. ij.
 Sententiæ duæ Ciceronis è libro ipsius de Republica, qua leguntur apud Nonium, patefactis

- personis, de quibus agitur, illustrata. cap. iij.
- Correctio Aristotelei loci è tertio libro de Republica, ratione allata eius mutationis, nunc confirmatur: orbiumque illorum, qui $\kappa\omicron\lambda\sigma\epsilon\iota$ vocantur, nomen explicatur. cap. v.
- Emendatus Horatii locus in epistola ad Valam. cap. vi.
- Gravi dolore quidam commoti, cum cætus hominum fugiant, ut animo tamen satisfaciant, cælo atque terræ mala sua narrant, quos imitari se nolle dicit adolescens Plautinus. cap. vij.
- Non perperam, nec sine ratione, legi in quibusdam antiquis libris, gravidinosi et gruido: cum tamen litera una immutata nunc & greuedinosi & gruedo scribatur. cap. viij.
- Vox Platonis gravis, cuius auctoritate usus est Cicero in libello de senectute, versa prius à Plauto in Latinum: additæque eadem declaratione, explicata ostenditur. cap. ix.
- Declaratum idem sentire de eadem re, nobilem Cræcum rhetorem ac summum Romanum oratorem: ambo enim accusant stultos quosdā Thucydidis imitatores. cap. x.
- Cræcum versus, quo corripuit Tiberius Casar Agrippinam nuntium videri eum esse quem posuit Aristoteles in tertio libro $\omega\lambda\iota\tau\iota\mu\omicron\upsilon\pi$: illo autem acer amor regnandi castigatur. cap. xi.
- Virgilij versus in Ciri declarati: vetusque historia de Alcatoo, qui condidit Megara, renouata. cap. xij.
- Disputatio de sententia quadam Ciceronis, sumpta ex ipsius libris de Republica: quo ille Platonis locum elegantem adumbravit. cap. xij.
- $\theta\epsilon\omicron\lambda\omicron\gamma\mu\alpha$ illud $\kappa\alpha\theta\omicron\lambda\omicron\mu\omicron\upsilon\pi$, adductum à Chremete Terentiano, de disidijs amantium, quod maiorem amorem gignant, explicatum, ratione illius reddita à docto viro. cap. xiiij.
- Firmo progressu, & maximo progressu, modos esse loquendi proprios militia: quare emendantur duo loci duorum optimorum scriptorum, qui in prioribus harum vocum depravati erant. cap. xv.
- Parentes dictos etiam à Sallustio $\tau\epsilon\iota\varsigma\ \iota\mu\pi\mu\omicron\delta\epsilon\varsigma$, infrequenti voce apud Latinos auctores. cap. xvi.
- Quem magnopere charum Veneri, ut vlcisceretur dolorem ab ea acceptum, interfecerit sagittis

is suis Diana, quod minatur se factura apud Euripidem. cap. xvij.

- Tormenti genus nefarium, quo narratur apud Virgiliū usus seuissimus tyrannus, propriū fuisse barbarorum gentium. cap. xvij.
- Non videri cœnauisse Lacedæmone in Philitijs Dionysium tyrannum, ut literis mandavit Cicero, sed domi suæ ius illud atrum gustasse. cap. xix.
- Unde traxerit cognomen Ephorus auditor Isocratis, qui $\alpha\lambda\phi\omicron\gamma\omicron\theta$ appellatus est. cap. xx.
- Fanum Herculis $\mu\iota\mu\omega\tau\epsilon\varsigma$ Athenis fuisse: eiusque cognomen ratio explicata. cap. xxi.
- Pictores inferioris ætatis aliter facere Herculem leonē interfecisse, quàm veteres artifices pingere soliti sint qua licetia etiam videntur in Cleopatra formada, sibi mortem afferente. cap. xxij.
- Sublatum mendum ex epistola Ciceronis ad Q. fratrem: quod, præter quàm quod sententiam corrumpebat, splendidissimum etiam lumen orationis extinguabat. cap. xxij.
- Locus M. Varronis Sesequialysse apud Nonium, diuisis eius partibus quasi disceptus, rursus componitur. cap. xxiiij.

- Uid valeat apud Demosthenem, $\alpha\lambda\epsilon\iota\varsigma\ \alpha\lambda\iota\omega\alpha$ $\mu\iota\upsilon$: Latinosque ac nostros, eandem rem eodem modo dicere. cap. i.
- Verba quadam Sallustij, citata à Nonio, videri de Cn. Magno prolata fuisse: alterumque itidem exemplum eiusdem scriptoris apud eundem grammaticum inuentum, in quo eundem imperatorem docetur amulatorem fuisse Alexandri, & ipsius magni. cap. ij.
- Nos antiquus eorum, qui novas sedes quærebant, indicatus: locusque Virgilij illustratus, qui docet hoc etiam Helenum Troianum seruasse, cum oppidum in Sicilia condidit. cap. iij.
- Quæ repugnant inter se voces miserorum hominum apud poetas, docentur idem spectare: atque ab eodem animo proficisci. cap. iij.
- Studium agri colendi, quod tranquillios animos eorum, qui inde aluntur, videtur reddere, non carere suis quibusdam solitudinibus. cap. v.
- Confirmata vetus lectio apud Ciceronem in libello de Senectute

testimonijs & Latinorum & Græcorum auctorum. cap.vi.
 Disputatio de loco quodam Ciceronis in III.de Oratore, qui mendosus, abundante verbo, videtur. cap.vij.
 Terentij locus ex Andria ponderatus: quæ situmque an expresserit illic poëta verba menædri, quæ leguntur apud Athenæum. cap.vij.
 Gorgiæ statua, quæ Delphis consecrata erat, aurea ne fuerit, an inaurata: simulque statuerit ne ipsam Græcia, capta eruditione ipsius, an ipsemet sibi erexerit. cap.ix.
 Quæ forent cœna, vocata à Græcis ἰνὸδελτικὴ δειπνῶ: illustratisque locus Ciceronis, quo instituta illius temporis exponit. cap.x.
 Ut discedere alicunde superiore aut inferiore Cicero dixit, ita Græcos auctores ἀπαλλὰξ καὶ κατὰς aut κατὰς, eodem sensu dicere. cap.xi.
 Historia infrequentior, quam tetigit Cicero pro L.Flacco, exposita: correctusque locus Polybij, ubi peccatum erat in proverbio, quod valet ad confirmandum iudicium Erasmi, in emendando loco ex eadem oratione. cap.xij.
 Variatum fuisse magnopere Latinum vocabulum: vestigiæque, quæ restant veteris rationis non esse delenda. cap.xij.
 Virgilium, ubi fecit Didonem antequam sibi manus afferret, flere casum illum suum acerbum: nomineque appellare muneris amatoris, videri imitatum esse Sophoclem, qui in Trachinijs & ipse Deianiræ simile tempus miserabiliter exposuit. cap.xij.
 Historia tradita à Plinio, collata cum eo, quod memoria prodiderunt de eadem re Græci scriptores: duoque in quibus dissentiant, indicata. cap.xv.
 Verba, quibus in paradoxo explicando Cicero definiunt libertatem, ostenduntur expressa esse à Zenonis definitione, qui primus illam rem illo modo evoluit. cap.xvi.
 Vetus lectio Catulliani loci confirmata, explicata tota illius rei, de qua agitur, ratione. cap.xvij.
 Edolare, de opere ingenij dictum, non manuuum, quo usus est Cicero in epistola quadam, declaratur acceptum esse ab Ennio: qui primus eleganter hoc verbum ad aliud transtulit. cap.xvij.
 Respondere Latine voci, non putant, qua nonnulli se purgant,

qui propter imprudentiam peccarint, quod Græci dicunt, ἢ ἀπὸ βουλῆς. cap.xix.
 Quam blande saluet apud Menandrum, qui diu aspectu eius caruerat, quidam agellum suum: honestæque illius appellationis ratio diligenter reddita. cap.xx.
 Duo loci M.Varronis è v.libro de lingua Latina emendati auxilio optimi exemplaris. ca.xxi.
 Quid valeat apud Terentium, in ore serui positum, defugere auctoritatem. cap.xxij.
 Sententia utilis magnopere ad vitam à duobus poëtis celebrata: qui ut diuersa lingua scripserunt, ita etiam aliam scenam coluerunt. cap.xxij.
 Delata macula è versu illo Ciceronis, qui ut arrogantiæ plenus, valde reprehensus est ab inimicis: alienauitque ab ipso animum summi Imperatoris. cap.xxij.
 Diuinatione, qui manifesto vitio laborat: siue peccatum id librariorum: siue auctoris fuerit, diligenter examinatus. cap.ij.
 Argumenti quo se purgat Creon Oedipo apud Sophoclem, diluereque conatur crimen affectati regni, vitium patefactum, distinctioque illa inter regem esse, & ut regem se gerere, confirmata auctoritate optimi viri ac maximi imperatoris. cap.ij.
 Dissensio indicata inter Aristotelem, Ciceronemque de iudicio Ariopagi. cap.v.
 Locus ex epistola quadam ad Q. fratrem, qui videtur mendosus, præcipue Græco verbo deprauato, diligenter ponderatus. cap.vi.
 Locus alius eiusdem epistolæ, in quo perspicuum mendum erat, opinione correctus. Simileque illi erratum in sexto libro M. Varronis eodem pacto sublaturum. cap.vij.
 Quiddam, quod proverbij vim habet in patrio sermone, declaratum apud Græcos etiam dici solitum: necnon à magno Latino auctore usurpatum. cap.vij.
 Locus platonis, quem expressit Cicero

LIBRI VI.

Quomodo accipi debeat Sallustij sententia: quæ videtur res honestas ac laude dignas vituperare. cap.i.
 Conatus Lucily locum emendandi, citatum à Nonio. cap.ij.
 Locus Ciceronis è primo libro de

- Cicero, indicatus: illo autē exponitur somnium Socratis, nunciū ipsius interitus. cap. ix.
- Indicatur locus pro Rabirio Posthumo expressus è Sophocle: quo fertur omnem sui potestatem amittere, qui potestati regia se committunt. cap. x.
- Qua vocata sit à philosophis *ἡ λογιστική*: intellexisseque migrationem hanc ipsam è vita ratione tractatam Ciceronem, cum de exitu Catonis præclaro in prima Tusculana disputauit. cap. xi.
- Quod irrisit Catullus in Egnatio, ob candidulos dentes insaniente, docetur etiam à poëta comico in mulieribus reprehensum, quæ & ipsæ plerūque tam tenuè bonum non sine fastidio ceterorum ostentant. cap. xij.
- Idem quod apud Latinos ludus ac iocus valet, posse in Græco sermone *ἄθλον καὶ φλυαρίαν*. cap. xij.
- Delectatum fuisse magnopere Ciceronem locutionibus Terentianis: viderique modos quosdam loquendi inde sumptos, in orationibus etiam intexisse. cap. xiiij.
- Sententia Demosthenis cum *Ἄλ.* Varronis sententia collata: emendatusque Sallustij locus in oratione *Καρίη*, qui correcto-
rum audacia deprauatus fuerat: idēque facere cum sententia illa Demosthenis, indicatus. cap. xv.
- Defensa peruulgata lectio in secundo libro de Finibus: quæ sine causa tentata à quibusdam est. cap. xvi.
- Quæstio de quodam loco Ennij, verso ex Euripidis *Medea*. cap. xvij.
- Quo tempore acta sit causa pro L. Murena: & quæ videatur sua propriaque ipsius sedes. cap. xvij.
- Vetus scriptura indicata versus Horatiani: quæ si vera est, superiorum morem eo loco secutus poëta intelligitur. cap. xix.
- Indicati qui fuerint athletæ, qui tanto desiderio corona flagrant, ut nunciū remiserint omnibus corporis voluptatibus, ut honore illo potirentur. cap. xx.
- Emendatus locus Ciceronis in tertio de Oratore, qui valde corruptus in omnibus libris est: totaque ipsius vis diligenter explicata. cap. xxxi.
- Ἄλ.* antiquorum Græcorum declaratus, qui consueverant comam alere alicui Deo: in illisque institutum proprium Ambra-
ciotarum expositum, consecrati-
um primum capillum Apollini

- lini. cap. xxij.
- Cur Cicero in oratione quadam de Phormione, ut de nigro homine loquatur: parasitōsque omnes atros videri fingi solitos, si attendantur Alexidis verba, qui hoc scripsit. cap. xxij.
- Antiquus mos Siculorum explicatus in re diuina Nymphis faciēda, quem tetigit eruditus poëta in Bucolicis: improbissimumque facinus Damoclis assentatoris commemoratum. cap. xxiiij.

LIBRI VII.

- L**ocus *Ἄλ.* Varronis de lingua Latina valde in excusis libris deprauatus, & diligentia & ope antiquissimi libri magna ex parte correctus. cap. i.
- Locus Plauti è Cistellaria mancus, inuentis, quæ desiderabatur apud *Ἄλ.* Varronem, restitutus. cap. ij.
- Quintiliani locus declaratus, ubi tropi *μεταλλήτως* vocati, Græcum exemplum ponit. cap. ij.
- Loci duo duorum, summi vtriusque in sua lingua, oratorum, inter se propter similitudinem collati. cap. iiij.
- Deleta macula ex oratione Ciceronis, quæ Catilinam emisit: declaratumque idem valere apud illum dare mentem & iniicere mentē, quod apud Græcos *ἐμβαλεῖν*, siue *ἐμποιεῖν ὄστρον*. cap. v.
- Virgilius indicatus accepisse totum illum locum, quo de furore equarū in tertio lib. Georg. agit, ab Aristotele: diligensque de sententijs illis disputatio. cap. vi.
- Ostenditur Græcū etiā scriptorē simili eodem vsu, quo Cicero in declaranda calliditate corū, qui alienis sententijs pro suis vtuntur: studiumque suum prauum occulere volunt. cap. viij.
- Exemplis clarissimorum virorum comprobatur oportere fugere voluptates: abigereque à se illas summo studio, qui aliquid magna laude gloriaque dignum gerere volunt. cap. viij.
- Non facta, sed voluntatem in iudicando spectari oportere, auctoritate magnorum virorum constituitur: ostenditurque Ciceronem à Græcis scriptoribus, non nihil dissentire in admirabili historia tradenda. cap. ix.
- Docetur idem, quod Isocrates de vi orationis dixit, tribuere etiā ipsi solitos Sophistas: posse scilicet ipsam res admirabiles ac penè contrarias. cap. x.
- Quam aptè traducatur verba ab officijs nautarum ad munera Remp.

Remp. regentium elegantèrque in primis id fecisse Aeschylum, declaratum, initio tragœdiæ cuiusdam, quæ adhuc in manibus est, cum duobus verbis inde translatis eodem loco usus sit. cap. xi.

Quod in Eunuchò dictum est à coquo, qui agrè è culina fuerat abstractus, ostenditur in Græca etiam quadam fabula prolatum: disputatur etiam de veritate lectionis alterius eiusdem comœdiæ loci. cap. xij.

Locus Ciceronis è primo libro de Officijs emendatus. cap. xij.

Sententiæ nonnullæ Sallustij ostenduntur è Græco sermone expressæ. cap. xiiij.

Sententiæ duas, quæ à pluribus poetis tractatæ sunt, ponderatas fuisse ostenditur à bono harum rerum existimatore. cap. xv.

Cœnam sine sanguine vocatam esse à Græco poeta, quàm Plautus terrestrem appellavit: ambo autem tenuem pauperemque mensam intellexerunt. cap. xvi.

Qui vocarentur balnearij fures, declaratû: simulque illos legibus severius puniri solitos, ut ceteros, qui è publicis locis aliquid surriperent, indicatû. cap. xvij.

Quod Cicero dixit librorum ab

Aristotele scriptorum fuisse limatius genus illud, quod reliquit in commentarijs, discrepat magnopere à iudicio Alexandri. cap. xvij.

Quomodo accipi debeat sententiæ quadam Ciceronis, ne videatur ignorasse, quod sit poetæ officium, fabulam aliquam argumentumque scribentis. cap. xix.

Omnibus in rebus agrè ferre mortales immutari de sua virtute iudicia reliquorum: studereque illos partam existimationem tueri. cap. xx.

Uti sæpe oratores, cum de natura multitudinis loquuntur, quæ facile concitatur, similitudine maris ac procellarum. cap. xxi.

Institutum Atheniensium indicatum, apud quos inquilini sine auctore in iudicio non audiebantur: simulque comprobata suæ editionis lectio in tertio libro politicorum. cap. xxij.

Explicata sententiæ M. Varronis apud Nonium reperta, de vini quodam genere abortum gignentis. cap. xxij.

Locus Virgilij è decimo Aeneidos collatus cum eo, quod Græci poetæ, Homerus Euripidesque, de eadem re dixerunt. cap. xxiiij.

Sublacionem superciliorum notam existimatam esse & irati animi, & mœrentis à diuersis poetis. cap. i.

Vocabulum, quo vocamus loca ubi condimus corpora mortuorum & Cræcum esse, & in consuetudine veterum fuisse, quâuis aliâ rem tunc significarit. cap. ij.

Aliter capere T. Liniuum hoc vocabulum concubium, quàm M. Varro: vetustique scriptores faciant, demonstratum. cap. ij.

Terentij locus in Adelphis examinatus, quo serui ebrietas accusatur: similisque illi sententiæ à Demosthene prolata ostenditur. cap. iiij.

Cum subtiliter Cicero vocem Apollinis interpretatus sit, ac contraria quàm ceteri ratione, declaratur eodem sensu illam cepisse Xenophonem. cap. v.

Quod Latini, optimi auctores, fricare frontem dixerunt, Græcos ἄνθρωποι μετώπων appellasse: idemque gentem utranque nota hac indicari existimasse. cap. vi.

Maliitiam requirere dura corpora: tolerandisque laboribus, atque omnibus iniurijs cœli, exercitata. cap. vij.

Videri Sophoclem in Trachinijs Herculi tribuere hastam quoque, non arcum modo ac clauam, ut ceteri poetæ faciunt. cap. viij.

Institutum veterum declaratû, qui pueros in dorsum arietum imponebant: ut illic sine periculo rudimenta equestris artis perdiscerent. cap. ix.

Valere in Græco sermone, τρεῖς βόντων ἄνω, qui peruenit in ora vulgi qualibet de causa, siue ob honesta facta, siue ob turpia. Viderique Veronensem poetam id intellexisse, cum minatur riualli. cap. x.

Idem valere fingere vultum, quod πλάττειν ἴδιον, testimonijs optimorum auctorum confirmatur. cap. xi.

Qui vocati sint Comici stulti senes à Cecilio: lociq; duo emendati Ciceronis, alter, in Catone maiore: alter, in Lælio. cap. xij.

Quæ vis sit huius verbi Circulari: quo usus est C. Cæsar in Commentarijs, declaratumque uocabus etiam Græcos appellare solitos hominum quasdam coagmentationes. cap. xij.

Valere καταπιῖσθαι nunc pice illita pilos è corpore euellere, nunc torquere, ac quæstionem de aliquo habere, exemplis confirmatur, eadem

eadem materia valde diuersis rebus accommodata. cap. xiiij.
 Duæ sententiæ Aeneidis à Græco expressæ ostenduntur. ca. xv.
 Exemplum obscurius Aristotelis illustratū in primo libro de arte poetarū, quo loco, quæ sint signa innata declarat. cap. xvi.
 Strabonem reprehendere populos, qui ducibus exercituum peregrinis utuntur, iisque utilitates suas ac libertatem mādant. Iudiciū itidem Isocratis de militibus mercede conductis. ca. xvij.
 Utilem auaritiæ refellendæ rationem, quæ usus est in epistola, videri Horatium sumpsisse ab Aristippo, qui illo modo auarorum hominum stultitiam declarabat, deletæque macula è loco Plutarchi, quo sententiam Aristippi celebrauit. cap. xvij.
 Declarati plures elegantes modi loquendi, qui à Græcis scriptoribus usurpantur: emendatūque locus Polybij, vbi de calamitoso exitu Asdrubalis, summi imp. agit. cap. xix.
 Quid valeat, In mūdo apud Plautum: locusque eius poetæ correctus, ea voce, quæ inde temerè sublata erat, restituta. cap. xx.
 Illustrem Platonis sententiam, quam manifesto Cicero expref-

sit, demonstratum Sallustium etiam expressisse. cap. xxi.
 Verba, quibus Cicero narrat quid suaserit Socrates Xenophonti, consulenti ipsum de profectioe ad Cyrum iuniore, collata cum verbis Xenophontis ipsius, qui rem illam diligenter in ea historia narrauit. cap. xxij.
 Declaratus Catulli locus, Marci que Varronis alter locus emendatus, quem turpis macula inquinarat. cap. xxij.
 Correctus M. Varronis locus de lingua Latina, vbi mentio est veteris illius modi loquendi, Dicis causa: de illoque aliquantulum disputatum. cap. xxij.

LIBRI IX.

Locus Aristotelis explicatus è IIII. libro de historia animalium: in quo vertendo Plinius, vt videtur, lapsus est. cap. i.
 Confirmatum testimonio veterū, quod Cicero in Laciniā dixit, tenuibus hominibus Græcos, in media etiam Græcia, ius ciuitatis dilargiri solitos. cap. ij.
 Qui fuerint Tarentini in vetere militia: receptæque lectio confirmata epistola cuiusdā ad Atticum. Præterea, bene eueniāt, dicere

dicere solitos olim, qui rectè omnabantur: exitūque alicuius rei secundum optabant, declaratum. cap. iij.
 Ut plura Græca vocabula in Tusculum nostrum sermonem penetrarunt, ita modos quosdam loquendi, quibus vulgò utimur, videri inde profectos. cap. iij.
 Artificium Platonis iam senis in expoliendis suis sermonibus à Dionysio celebratum ostēditur: simulque ab eadem re transtulisse nomen, cum & ipse de ornatu librorum loqueretur, Cicero indicatur. cap. v.
 Vetus proverbium è tenebris erutum, quo affirmatur, indicio orationis quales homines sint facile perspicere. cap. vi.
 Deleta multæ macula M. Varronis: exemplis priscorū poetarum, quibus ille usus erat, illustratis. cap. vij.
 Locus Aristotelis emendatus in primo de arte poetarū: qui cum valde corruptus esset in omnibus libris, tāquam ansam dedit interpretibus peccandi. cap. vij.
 Eleganter ocellos dictas ab optimis auctoribus res, quæ tantum reliquis eiusdem generis præstarent, quantū lumina ceteris corporis animantiū partibus. ca. ix.
 Quid valet Græcum verbum: ἀμύχλια in epistola ad Atticū: locique plures veterum auctorum, in quibus idem nomen est, explicari. cap. x.
 Argumenti vis examinata, quo in alijs multis vitur apud Euripidem Hippolytus in muliebri genere exagitando. cap. xi.
 Craterum medicum, cuius magnū nomen Romæ fuit, etate Ciceronis floruisse. cap. xij.
 Idem posse insculpere in animo, quod ῥεῖπει ἐν ᾠείδι: contraque significare pene idem, in vento & aqua scribere, quod ἐς τὴν ἄρην ῥεῖπει. cap. xij.
 Tubarum sonus Romæ adhibitus in funeribus honestorum hominum: resque admiranda de docilitate picæ, quam literis mandauit grauis auctor. cap. xij.
 Græca Menandri verba, quæ Terentius duobus locis expressit adposita. cap. xv.
 Sublata macula ex oratione Demosthenis, quæ nata fuerat ex corruptā pronuntiandi ratione: illa autem totius illius loci sententiam peruertebat. cap. xvi.
 Facere videri interdū abundare in Latino sermone, cum tamen, si nō sententiā, ornatum saltem verborum adiuet. cap. xvij.
 Sapphoræ

Sapphonis carmen cum Horatii carmine collatum propter sententia similitudinem. cap. xvij.
 Ut attingere & gustare *μετὰ ποσειδῶνα* dicitur à Cicerone, ita *ἀπὸ πλάτωνος* à Platone. cap. xix.
 Novas fabulas, quas vocarunt Latini, Græcos appellasse *καὶ δὲ ἀγαμέμνων*: maioreque studio illa spectari solita. cap. xx.
 Locus Ciceronis, qui videtur corruptus, diligenter ponderatus: & fortasse etiam non in scite emendatus. cap. xxi.
 Vocabula quædam Latina capi à suis hominibus, ut Græca quoque à Græcis, pluribus modis. cap. xxij.
 Notatus loquendi mos peculiaris M. Varroni: qui, quotquot annis, crebro dicere solebat. c. xxij.
 Indicata vetus lectio, valde discrepans à recepta, in III. Commentario Caesaris de bello Civili. cap. xxij.

LIBRI X.

Enni duo senarij, qui citatur à Nonio, indicati ex Euripidis Hecuba esse transfati. cap. i.
 Mendum librarij sublatum è loco quodam T. Livij: opinione ta-

men, non veterum librorum auctoritate. cap. ij.

Erratum Plutarchi patefactum in re Romana commemoranda: memoria vitio nominibus personarum immutatis. cap. ij.
 T. Livij sententiam illustrem videri ab Homero acceptam: aliisque loco eundem imitatum esse locum quendam eiusdem poetæ, suppresso itidem auctoris nomine. cap. iij.

Collatus Ciceronis locus è III. libro de Repub. cum eo, quod ab eodem homine dictum est: Athenæique lapsus eandem rem tradentis, indicatus. cap. v.

Correctum vitium librariorum, in primo libro Tusculanarum: & ope antiqui libri, & testimonio Græci scriptoris: unde rem illam Cicero accepit. cap. vi.

Emendatus locus in v. Philippica Ciceronis de opinione: aliisque itidem, qui contraria ratione depravatus erat, eodem pacto restitutus. cap. vij.

Idem valere apud Virgiliū, Ruperere vocem, quod apud Græcos scriptores *ῥῆσις* & *ῥῆσις*: ratioque eorū verborū explicata. cap. vij.

Locus Horatii ex Ode ultima primi libri declaratus: quem etiam veteres interpretes perperam explicar

CAPITVM.

explicarant. cap. ix.
 Locus ex Horatio fractus diuisusque apud Nonium, restitutus atque emendatus. cap. x.

Explicata sententia verborum quorundam Ciceronis pro lege Manilia: Pythagoræque præceptum commemoratum, qui iubebat homines, quæ petituri essent à dijs immortalibus, dicere, non animo optare. cap. xi.

Quod apud Ciceronē antiqui poetæ legitur In nuptiis nuptijs, ad imitationē Græcorū dictum videri, apud quos frequentior est hæc forma sermonis. cap. xij.

Verba quædam M. Varronis inuenta apud Nonium, quorum sententia imperfecta nunc est, videri Socraticum quoddam factum olim rettulisse. cap. xij.

Cum usus sit Cicero similitudine ceræ, ostendere volens flexibilitatem, mollitudinemque orationis, demonstratum accepisse id ipsum à Platone. cap. xij.

Verba Varronis apud Nonium, quæ continentia victus Persarū exponunt, demonstrantur expressa à Xenophonte. cap. xv.

Quod Cicero spargere disseminareque sermonē dixit, ostenditur Græcos scriptores verbis suis, respondentibus his Latinis, eo-

dem pacto usus. cap. xvi.
 Erratum librariorum in Lucullo correctum, re ipsa, quæ traditur, admonente, & auctoritate Græcorum. cap. xvij.

Quid valeat Tinctus literis, apud Ciceronem: viderique Budeum perperam id accepisse. cap. xvij.
 Prouerbiū Græcum in epistola quadam ad Atticum, plene ut protulit illud Cicero restitutum. cap. xix.

Vetus mos Græcorum indicatus in curando funere: qui ad nostram etiam ætatem gentemque peruenit. cap. xx.

Queritur an cōmentum à Virgilio in Georgicis celebratum, ad imitationem similis rei prolata à Pherecide, fictum sit. cap. xxi.

Latinos poetas, Horatium ac Lucretium, modum loquendi proprium Græcorum in suum sermonem transtulisse: dixisseque Idem illi, ut ea gens *ταὐτὸν ἐκέλευε*. cap. xxij.

Cur aliquando veteres scriptores res nonnullas diligenter narrat, quæ non sunt necessariae proposito ipsorum. cap. xxij.

Quid sui iudicij sit de loco quodam C. Caesaris, quem non putat esse integrum, patefactum. cap. xxij.

AN verba quaedam, quae à Nonio ut Lucily citantur, Plauti sint: ut videtur, corrupto nomine auctoris: siue aliqua huiusmodi labe importata. cap. i.
 Illustris Sallustij locus expressus esse à Græco scriptore declaratur: maculæq; duæ inde eluuntur. cap. ij.
 T. Livij locus collatus cum Polybij loco, unde manifestò expressus est: adnotatæque illic nonnulla scitu digna. cap. iij.
 Fuci genus sordidum, quod obicit anni Flaccus, declaratur in usu etiam Græcarum mulierum fuisse: duoque genera crocodilorum esse. cap. iij.
 Notatus sermo Sallustij duriusculus, qui videtur similis Aristotele & cuidam locutioni. cap. v.
 Easdem sententias, & ab Horatio, & ab Euripide prolatas, in eadem re celebranda. simulque quid valeat οὐνεκορῆσεν duobus locis apud eundem tragicum declaratum. cap. vi.
 Sententia, quae videtur aliena, falsaque apud Sallustium, declaratur mirificè convenire illi temporis, atque auctoritate Græcorum prolata esse. cap. vij.

Quid valeat Battuere in vetusto Latino sermone: Flagitiumq; potius nomen esse rei fœda atque indigna polito homine, q̄ sceleris alicuius, aut iniqui facti. ca. vij.
 Quod Cicero inquit Nullam esse beluam, quae non sui generis forma maxime delectetur, ostenditur multo prius dictum fuisse ab Epicharmo. cap. ix.
 Declaratum non dissentire inter se Sallustium ac Theophrastum, quamvis eorum alter vitam hominum longam: alter breuem exiguamque esse dicat. Simulq; sententia illius, quam reprehendit Latinus scriptor, ostenditur auctorem fuisse Democritum. cap. x.
 Ut Cicero architectus sceleris dixit ἀρχιτεκτωνός, ita Demosthenes ἀρχιτεκτων ἐπιβελῆς. cap. xi.
 Disputatio de Catulli opusculo, quod scripsit de Attide ac magna matre. cap. xij.
 Multas sententias videri Ciceronem à Platone sumpsisse, cum vitam Dionysij tyranni in v. quaestione Tusculana explicuit. cap. xij.
 Duo loci duorum magnorum scriptorum emendati, Ciceronis ac Demosthenis, qui contrario vitio laborabant: quod enim in Latino abund

abundabat, in Græco defecerat. cap. xij.
 Sublatum mendum è tertio libro M. Tullij de natura Deorum, quod in cognomine Nimeruae quarta manebat. cap. xv.
 Quod saepe à nostris dictum est, dicere quæpiam scriberéve, quod in buccam venit, in Græcorum etiam consuetudine fuisse: disputatumque diligenter de auctore huius sermonis. cap. xvi.
 Argutum carmen inter lusum veterum poetarum, quod valde corruptum erat, emendatum, visque omnis ipsius, atque elegantia explicata. cap. xvij.
 Ut Cicero presentia viuaque exempla appellavit, quamvis animo sensuque illa careant, ita optimum tragicorum vivens tempus dixisse. cap. xvij.
 Queritur an legi debeat apud Ciceronem de finibus, ubi quaedam praecepta sapientium exponit, tempori parcere, non parere, ut est in omnibus libris. cap. xix.
 Explicata sententia Ciceronis in primo lib. de finib. bonorum & malorum, quae difficultatis aliquid in se habere videtur. cap. xx.
 Praeceptum, quod utile est distinguendis diuersis generibus iocorum, accommodatum etiã esse dirimen

dis luminibus orationis, quae Græci οὐραία vocant. cap. xxi.
 Deleta macula ex oratione pro A. Cluentio: declaratumque non penitus idem valere donum & munus. cap. xxij.
 Apud Virgilium Nanque hoc imitatur arando, declaratum longè aliud valere, quàm id quod putavit antiquus interpret. cap. xxij.
 Locus Ciceronis emendatus in quarta Tusculana: disputatioque non inutilis de admirabili sententia Stoicorum. cap. xxiiij.

Quentum, quo Dionysio regnum significatum est, expositum diligenter à M. Tullio, indicatur ab Aeliano quoque literis mandatum esse. cap. i.
 Inscriptio nomismatis animaduversa. cap. ij.
 Elegans carmen, cuius falsus nunc est, aut incertus auctor, demonstratur Catulli esse. cap. iij.
 Sententia Ciceronis è libris de Republica, quae ostedit damni multum importatum esse veteri Græcia à Phœnicibus, qui mercaturis faciendis antiquitus rem querebant. cap. iij.
 Cum dictum sit à Latino poeta,

munera placare deos, ostenditur Græcos antea id protulisse. cap.v.

Obscurus sensus verborum quorundam M. Tullij illustratus. cap.vi.

Quid valeat ελευσις in Græco sermone: monstratisque elegans locus M. Varronis, ubi id verbum aptè positum est. cap.vij.

Dictum esse à magnis viris, errare eos, qui putent mortè semper pœnam esse, cum miseris potius ac calamitosus sit malorum finis. cap.vij.

Videri longè aliter, ac putarint interpretes, accipiendum locum esse in Georgicis, ubi poëta furorem aprorum commemorat: declaratumque id totum acceptum esse ab Aristotele. cap.ix.

Allata vox nefarij hominis, qui apud Græcum poëtam tam exitium bonum putabat tyrannidem, ut breui etiam spatium illa potitus non recusarit vllum cruciatum. cap.x.

Valere attingere digito, leuiter tangere: capique aliquando pro pusilla iniuria afficere. cap.xi.

Proditum memoriæ ab Asclepiade Cyprio cœpisse homines vesci animantibus, rege illius insula Pygmalione, Beli filio, Dionisque fratre. cap.xij.

Ut salem vocauit Catullus id, quod facit, ut mulieres placeant: nominaque formosarum ipsis acquirit, ita Græcos appellare solitos ελευσις καὶ Μ. cap.xij.

Verum esse omni in re, quod M. Cato apud Sallustium dixit, Non votis tantum supplicisque prosperè omnia euenire, sed oportere etiam opera studioque suo conatus adiuuare. cap.xiiij.

De Syrorum superstitione, qui & columbas & pisces venerabantur. cap.xv.

Locus Ciceronis explicatus in Oratore, qui interpunctione, perperam collocata confusus erat. cap.xvi.

Emendatus locus in Oratore, ubi de concursu vocalium differit. cap.xvij.

Sententiam Ciceronis, qua queritur de importunitate quorundam hominum à M. C. auersorum, ipsum reprehendentium, quod in studijs literarum multum temporis poneret, videri expressam è Platone. cap.xvij.

Disputatur de contumeliosa voce Philippi Macedonis, qui vrbes nonnullas opportuno loco sitas, vocabat cœpedes Græciæ. cap.xix.

Simili, quo usus est Cicero de senectute

nectute, declaratur pupugisse incuriam clarissimi viri summum physicum. cap.xx.

Commentum serui hominis ostenditur respondere desiderio Hippolyti apud Euripidem, ambo enim deos immortales corrigere voluerunt, atque eorum rationem immutare. cap.xxii.

Vox Archyta Tarentini celebratur, qui timens ne modum in puniendo transiret, impunitum potius vilicum, cui vehementer iratus erat, dimittere voluit. cap.xxij.

Faceta ratio, qua risum mouere voluit Aristophanes in comædia, explicata: declaratumque idem valere Græcis εἰς γέγυρτα, quod Latinis tollere pedes. cap.xxij.

Idem modus loquendi, quem vsurpauit Cicero contra M. Antonium, docetur in consuetudine Græcorum fuisse, testimonio grauium scriptorum. cap.xxiiij.

LIBRI XIII.

Locus C. Casaris emendatus, ubi ostendit, quam primum terram attingit, cum exercitum in Græciam transportauit. cap.i.

Consuetudo veterum exposita in dijs nominibus appellandis. ca.ij.

Indicatus locus Strabonis, in quo Appiæ viæ oppida, omnisque ratio eius itineris exponitur, quod ab Horatio quoque diligenter in Satyra factum est. cap.iiij.

Sententiam, qua apud Cacilium quidam vim amoris extollit, videri acceptam ab Euripide, qui eodem pacto potestatem ipsius celebravit. cap.iiij.

Declaratio quorundam Epicharmi verborum, qua in epistola quadam Cicero posuit. cap.v.

Vocatum à Cicerone tacitum sensum, videri eum esse, quem Græci εὐλογον αἰσθησις appellabant. cap.vi.

Allati Græci Euripidis versus, quos interpretatus est Cicero in secundo de natura Deorum. ca.vij.

Quod Cicero primum Socratem dixit quæsiuisse de rebus bonis ac malis, falsum videri, cum constet Pythagoræ plurimum studij in ea parte philosophiæ posuisse. cap.vij.

Non dictos à Platone Titanum è genere esse, qui aduersantur magistratibus: ut tradidit Cicero, sed qui insurandum fidemque violant: ac denique deos ipsos negligunt. cap.ix.

Queritur de verbis quibusdam obscuris & fortasse mendosis,

initio epistolae ad Atticum positus. cap. x.
 Versus Catullianus emendatus: idemque declaratus. cap. xi.
 Ostenditur Flaccum familiarem sermonem frequentemque apud Graecos, in Latinum vertisse, seruata eadem ratione loquendi. cap. xij.
 Confirmatur quod Cicero inquit, fuisse Chrysippum in omni historia curiosum, minutis quibusdam ipsius narrationibus apud Graecum auctorem inuentis. ca. xij.
 Idem valere apud Ciceronem, In strepitu exaudisse, quod valet apud Plautum, quasi per nebulam audisse. Declaratumque M. Tullium quoque dixisse, quasi per caliginem videre, sublata macula, quae modum hunc loquendi obscurabat. cap. xiiij.
 Correctus locus in primo libro de diuinatione: declaratumque auctoritate Graecorum, Iamidas familiam fuisse illustrem arte augurandi. cap. xv.
 Defensa compositio Ciceronis pro Archia, declaratumque vacare ea culpa illustrem illic locum, cuius insimulat ipsum Quintilianus. cap. xvi.
 Quaestio de loco quodam Euripidis, qui videtur mendosus. cap. xvij.

Ledam Helena matrem, in leenam versam dictum ab Euripide: virginemque item e genere Titanidarum in ceruam mutatam Diana voluntate. ca. xvij.
 Disputatur de more dialogorum: in quibus finguntur aliqui locuti inter se, quae nunquam locuti sunt. cap. xix.
 Diuersa historia de Hannibale memoriae prodita declaratur. cap. xx.
 Defensa vetus communisque lectio loci cuiusdam ex epistola ad Atticum, qui sine causa mendosus a quibusdam existimatus est. cap. xxi.
 Deleta macula ex oratione pro L. Flacco. cap. xxij.
 Disputatio de sententia quadam Ciceronis pro M. Caelio, ubi iudicij Orestis meminit, qui a M. Caelio dissentientibus inter se iudicibus, maternae caedis absolutus est. cap. xxij.
 Deleta macula e M. Varronis loco de lingua Latina, ubi docet qua de causa, qui lumen affert, dicatur lucere. cap. xxiiij.

LIBRI XIII.

Declaratio verborum eorum in epistola M. Antonij, quibus factum senatus accusat,

sat, qui vestigalia concessa ipsis a Casare, Lupercis ademerat. cap. i.
 Cum Horatius tradiderit Telephum, quamuis rebus aduersis oppressus tunc foret, magnifice de se locutum, idem testimonio illius ipsius declaratum: principio orationis, qua hoc fecit, huc allato. cap. ij.
 Locus in Oratore emendatus: ubi de prisca scribendi ratione Cicero differit: declaratumque tres Graecas literas saepe inter se locum commutare. cap. iij.
 Cretam, qua in obsequandis literis Asiae populi utebantur, videri eam esse, quam Herodotus Ἰνδοκυπρία vocauit. cap. iij.
 Notio Graeci huius nominis ἐπιτομή: explicatumque M. Varronis locus, ubi id deprauatum erat. cap. v.
 Sententia, quae apud Terentium refertur de amore proprio, celebrata etiam ostenditur in Medea Euripidis. cap. vi.
 Queritur quis fuerit Octavius ille, cuius mors defletur noto epigrammate: necnon Sciron, de quo mentio est alio in carmine, eodem loco posito. cap. vij.
 Mirum, quod tradunt veteres de cultu croci, expositum: cum atas

nostra longe alia ratione seruat. cap. viij.
 Quid valeat corpus solidum apud Terentium: quomodoque Graeci idem appellent: aliaque vocabuli huius Solidum, notiones explanata. cap. ix.
 Acutum dictum, quo quidam falsameterij filium tetigit, cum legatur in Rhetorica ad Herennium, ostenditur e Graeco fuisse versum. cap. x.
 Locus Graeci scriptoris indicatus similis illustri loco Ciceronis, quo de eloquentia tanquam de virgine aliqua, locutus est. cap. xi.
 Qui vocati sint a Cicerone urbani competitores. cap. xij.
 Cum Terentius expresserit, quibus verbis uteretur heri, seruis irati: malique denunciatione ipsos terere volentes, monstratus illi similis locus apud Graecum scriptorem. cap. xij.
 Demosthenis locus similis indicatus loco Ciceronis, cum improbitatem Rubrij, licentiamque in conuiuio Lampsaceno usurpata in Oratione contra C. Verrem exponeret. cap. xiiij.
 Sententia, quam Terentius accepit a Latino Comico, indicata: Declaratumque sandalium calcamentum fuisse diuitum factum.

minarum. cap. xv.
 Duo versus Ennii, qui diuulsi leguntur diuersis locis, coniuncti. cap. xvi.
 Cur Virgilius in tertio Georgicorum Lunam roscidam vocarit: rorémque à Græco pœta Luna filium appellatum. cap. xvij.
 Coronas Musarum antiquos è rosis texere solitos. cap. xvij.
 Manibus pedibusque aliquid facere, quod apud Terentium est, videri deriuatum è Græco sermone. cap. xix.
 Ut apud Ciceronem legitur gladius plumbeus, ita Græcos $\mu\alpha\lambda\alpha\delta\alpha\lambda\iota\upsilon\omega\ \mu\alpha\lambda\alpha\ \chi\alpha\upsilon\gamma\alpha\upsilon$ dicere solitos. cap. xx.
 De more veterum disputatur, qui suis in agris plerumque busta sibi facere consuerant. cap. xxi.
 Quod vernaculum videtur verbum in patria nostra lingua, ostenditur manasse huc è Græco sermone. cap. xxij.
 Quod Quintilianus exempli loco posuit, Erutius Antoniaster, ostenditur à Cicerone sumptum esse: ratioque posterioris nominis explicata. cap. xxij.
 Sententia multorum Virgilij versus è I. I. Georgicorum declaratur accepta è Theophrasto, collatis singulis sententijs inter se. c. xxij.

Entetia Ciceronis collata cum sententia Aristotelis de eadere: declaratumque verius esse, quod à Philosopho dictum est. cap. i.

Cum & Plutarchus, & M. Varro libros scripserint de liberis instituedis, ostenditur ambos nonnulla notasse, quæ obsunt studijs literarum, impedimentoque sunt pueris ad discendum. cap. ij.

Orationes duas pugnantem inter se, quæ nunc C. Sallustio & M. Tullio tribuuntur, videri eorum auctorum non esse. cap. iij.

Valere, translatum ad aliud, $\omega\alpha\tau\alpha\upsilon$ aliquando familiarem tritumque scriptore aliquem habere. Idemque quædoque significare quippiam pedibus terere ac conculcare. cap. iij.

Vetus modus loquendi, repugnans, ut videtur, præceptis Grammaticorum, indicatus: simulque declaratum, quid valeat Aristophaneo modo in epistola ad Q. fratrem. cap. v.

Videri Ciceronem modos quosdam loquendi à fabulis Terentij accepisse. cap. vi.

Verba quadam ex epistola ad Atticum longè aliud significare

care declarata, quam id quod interpretes existimarunt. ca. vij. Indicatum unde expressa sententia sit, quam Cicero à principe Argonautarum in tragædia pronunciatam dicit. cap. vij.

Locus Ciceronis explicatus, qui importunè positus interpunctionibus, impeditus erat: & fortasse maiore vitio laborabat. cap. ix. Videri in extrema Eunuchocomedere, longè aliud significare, quam putarit vetus interpres. cap. x.

Illustris sententia Ciceronis, qua docuit mortem pro patria gloriaque esse contemnendam, ostenditur ab Homero accepta. cap. xi.

Emendatus locus Ciceronis in X. Philippica: opinione tamen coniecturaque, non vllius antiqui libri auctoritate. cap. xij.

Emendatus Horatij versus de arte poetica, qui nunc ferè in excusis omnibus libris corruptus est: simulque de moribus poetæ disputatum. cap. xij.

Vocem Horatij, qua se similem coti facit, ostenditur prius editam fuisse ab Isocrate. cap. xij.

Verba Græca inuenta oraculi editi Alexandro Epiri regi, quorum sententiam T. Liuius expressit. cap. xv.

Ludus, qui nostra adhuc in gente à pueris frequetatur, muscæque cæca vocatur, ostenditur à Græcis fluxisse: à quibus etiam eodem nomine appellabatur. cap. xvi. Quod ab Homero de Menelao prolatum est, ipsum in dicendo $\alpha\gamma\alpha\gamma\alpha\upsilon\ \omega\alpha\gamma\alpha$ solitum, Ciceronem reddidisse pauca dicere. Declaratumque Halicarnassenum ex verbis illis præceptum artis eius subtiliter elicuisse. cap. xvij. Videri nonnihil discriminis esse inter Ciceronem ac Laërtium in voce Socratis commemoranda. cap. xvij.

Diligenter ponderata verba quædam in epistola Anacharsedis, quam Cicero expressit, cum illa non videantur respondere sententiæ Græcorum verborum. ca. xix.

Versus Pacuij indicatus, qui eandem penesententiam continet, quam chorus edit in Oedipode tyranno: confirmataque vetus lectio loci Ciceronis pro A. Cluentio. cap. xx.

Ratio nominis censorum declarata, cuius auctor fuerat M. Varro: & qua pœna afficere solebant eos, qui culpæ affines forent, indicatum. Simulque locus Plauti emendatus. cap. xxi.

Ut Cicero aliquando, Excidisse verbum

verbum inquit μεταφορικῶς, ita
 Græcos dicere solitos ἐπιποσει. Pla-
 tonemque idem ostendere volen-
 tem, evidentiùs adhuc dixisse
 ἐπιποσει. cap. xxij.
 Græcas quoque mulieres cōsueſſe
 subere calceamētis inserto, gran-
 diorem speciem corporis red-
 dere. cap. xxij.
 Quibus coniecturis ductus emen-
 darit de opinione locū Clemen-
 tis Alexandrini. De vinōque
 Ariusio, quod ut optimum, cele-
 bratum est ab antiquis scripto-
 ribus disputatum. cap. xxiiij.

LIBRI XVI.

Argumentum Ciceronis
 ponderatum, quo pro-
 bare voluit M. Cæ-
 lium in corporis voluptatibus
 perditum non fuisse, ut accusa-
 tor arguebat. cap. i.
 Mōs Græcorum explicatus, qui
 bustis myrtū imponebant: atque
 illo etiam modo mortuos ipsos
 ornabant. cap. ij.
 Defensio vetus emendatio loci Ci-
 ceroniani contra reprehensiones
 aduersariorum: declaratumque
 coniecturam illam inanem non
 fuisse. cap. ij.
 Mōstratus locus T. Lini ad si-
 militudinem conformatus argu-
 menti, quo vsus est apud Home-

rum Agamemnon, in exercitū
 ad pugnam hortando. cap. iij.
 Diligenter animaduersus Euri-
 pidis locus in Hippolyto: de mo-
 réque veterum scribendi in ta-
 bulis disputatum. cap. v.
 Disputatum de ostentis, quæ Leu-
 etricam pugnam antecesserunt,
 allatūque Plutarchi locus, vbi
 eadem, quæ à Cicerone recitan-
 tur. cap. vi.
 Restituta verba nonnulla Græca,
 quæ desiderantur in epistola qua-
 dam ad Atticum, vbi Homeri-
 cis verbis fatetur se peccasse, qui
 Pōponio non paruerit, causamq;
 illius erroris aperit. cap. viij.
 Quamuis Cicero tradat superio-
 rem atatem Nequire pro non
 quire dixisse, Ennium tamen
 in hoc veterem consuetudinem
 retinuisse. cap. viij.
 Collecta plura vocabula, quibus
 Romani partim vernaculis,
 partim peregrinis, ostenderent
 homines gutturis ac ventris vi-
 tio deditos. cap. ix.
 Cur Romanis magistratus, qui
 vniuersam Græciam regeret,
 non Græcia prætor aut proconsul,
 sed Achaiæ vocaretur. cap. x.
 Elegans vox Theophrasti, quæ la-
 bem detrimentūque significa-
 uit, quod animo à corpore im-
 portat

CAPITV M.

portaretur. cap. xi.
 Emendatus locus Ciceronis in epi-
 stola quadam ad Atticum, vbi
 ignauiam L. Afranij consulis
 notat. cap. xij.
 Simile quo vulgò vtimur, de peri-
 culo ardentis vicina domus, fre-
 quens fuisse, & apud Latinos,
 & apud Græcos scriptores.
 cap. xij.
 Cum Cicero & Horatius nubem
 frontis μεταφορικῶς appellarint,
 Euripidem quoque declaratum
 eadem translatione vsū.
 cap. xiiij.
 Quædam vox, quam lepidam cō-
 cinnamq; putauit Cicero, osten-
 ditur irrita explosaque fuisse à
 Plutarcho. cap. xv.
 Verba nonnulla, quæ domi nostræ
 nata videntur, ostenduntur huc
 radices egisse à Græco sermone.
 cap. xvi.
 Latrones antiquitus stipatores
 appellatos: emendatūque simul
 M. Varronis locus, vbi à Græco
 rationem huius nominis ducit.
 cap. xvij.
 Confirmatur emendatio, qua ma-
 culæ elicit è nomine oppidi Sici-
 liæ in I. lib. πολιτικῶν. ca. xvij.
 Locus Ciceronis in primo de Ora-
 tore ostenditur aliter legi in
 scriptis libris atque in excusis
 legatur. Differiturque de re-
 eta verborum compositione.
 cap. xix.
 Declaratur, vt Sedere significat
 aliquando in Latino sermone
 cunctari & pigrè se gerere, ita
 etiam uadiōs in Græco. cap. xx.
 Duo Ciceronis loci manifesto mē-
 dosi pro M. Marcello, de opinio-
 ne restituti. cap. xxi.
 Deleta macula è quinto libro
 M. Varronis de lingua Lati-
 na. cap. xxij.
 Macrobij locus mēdosus ac man-
 cus, & macula deleta, & exem-
 plo posito, restituitur: quomo-
 dōque aliæ turpes macula inde
 etiam detergeri possint, decla-
 ratur. cap. xxij.
 Duo M. Varronis loci emenda-
 ti in quinto libro de lingua La-
 tina. cap. xxiiij.

LIBRI XVII.

Purgatur reliqua pars
 loci illius M. Varro-
 nis, vnde iam plures
 macula deleta erant. cap. i.
 Restituitur locus Sexti Pompeij
 Festi: vbi qui vocati fuerint ludi
 piscatorij docet: in excusis libris
 mancus & maculosus. cap. ij.
 De vetere situ Pisarum, formæ-
 que totius regionis, valde nunc
 immut

immutata. cap. iij.
 Locus A. Celly restitutus, versibus, qui apud eum desiderantur, indicatis: maculâque inde sublata. cap. iij.
 Locus Ciceronis in epistola ad Atticum illustratus, pöderatis diligenter sententijs illis. cap. v.
 Declaratur testimonio Posidonij Apicium accusatorē fuisse P. Rutilij: qui cum probus civis fuerit, ab iniustis nefariisque iudicibus condemnatus est. cap. vi.
 Unde nomen impositū sit Tityro pastori cōtra Latinorum Grammaticorum sententiam. cap. vij.
 Declaratum quis fuerit Conon ille Virgilianus in poculo cælatus, & de Alcone, cuius laudes passim canebantur, queritur. cap. viij.
 Restitutus locus in XIII. Philippica Ciceronis: qui temerè inculcatis eò nonnullis alienis verbis, deprauatus erat. cap. ix.
 De natura T. Quintij disputatū. & quàm aptè sint ad fidem faciendam ficta etiam aliquando res, declaratum. cap. x.
 Queritur cur in libro quem scripsit de re pecuaria Virgilius, de suis nihil praeceperit. cap. xi.
 Quod apud Ciceronem est pluribus locis, Post homines natos, videri acceptum è poëmate Lucili. cap. xij.
 Illustratus locus in epistola M. Antonij, quam confutavit Cicero. cap. xij.
 Queritur de cognomine Soceri M. Antonij, qui Bambalio vocatus est. cap. xiiij.
 Quo usus est Virgilius in pastorali carmine, modus loquendi, ostenditur acceptus esse à Graecis poëtis. cap. xv.
 Declaratum M. Varronem libenter verbum proculdere ad aliud transtulisse: emendatusque locus doctissimi scriptoris in hoc ipso verbo, maculosus. cap. xvi.
 Ostenditur testimonio Lucilij fuisse olim quendam, qui se excuerit, ut uxori dolorem inureret, quod peruulgata voce nos etiam à ciue nostro factum ridemus. cap. xvij.
 Fastigium id esse in templis, quod Graeci ἀγορῆς vocant, eoque sensu Ciceronem cepisse, cum de honoribus C. Caesaris loqueretur. cap. xvij.
 Bonum, quod Catullus cum contemptu in paupere vita celebrat aduersarij, cum idem à mendico homine in significanda aspera sua tenuique cæna cum dolore illic esse declaratum. cap. xix.
 Quam rationem secutus est M. Cicero cap. xij.

Cicero in Q. fratre laudando: positus nanque virtutibus ipsius statim contraria earum vitia sustulit, eadem Isocratem in celebrandis priscis Atheniensibus tenuisse: idemque penè ab ambobus dictum esse. cap. xx.
 Ut Cicero in orationibus duabus confutato figmento poëtarum, docuit quæ sint vera furia, ita Aeschines ostenditur eodem argumento usus. cap. xxi.
 Exempla quædam illustria breuium collationū allata, siue imaginū: & à Latinis & à Graecis scriptoribus sumpta. cap. xxij.
 Declaratū ita induci solitū Telephum in scenam à tragicis tristem tacitū, ut Comici postea, cum tristitiam ingentem, silentiūque significare vellent, exemplo illo vterentur. cap. xxij.
 Qui homines vocati sint in fabulis ab Euripide cum contemptu ἀπαμύκτα ἀγορῆς: quomodoque nos eosdem vernacula lingua appellare consueverimus. cap. xxiiij.
 Videri sermones Platonis M. Varronis atate eundem ordinē habuisse, quem nunc retinent: declaratumque quomodo notis distingui locus apud Varronem ipsum possit. cap. ij.
 Vox Timothei, illustris ciuis Atheniensis, quæ celebrat Cicero, diligenter examinata, cum à Graecis etiam scriptoribus literis prodita sit. cap. iij.
 Commemoratur nimium amorem ornandi patriam in historia, causam fuisse Ephoro Cumanō, ut contemneretur: eumque dum hoc pacto dignitatem aliquam ipsi acquirere voluit, magis obscuritatem ipsius atque inertiam indicasse. cap. iij.
 Argumentis comprobatur testimonioque veterum grammaticorū, Ciceronem meros principes dixisse è ludo Isocratis exisse, non innumeros. cap. v.
 Restitutus locus Ciceronis pro M. Marcello de opinione, qui temerè repetita superiore particula: eoque inculcata vbi locum non habebat, deprauatus erat. ca. vi.
 De more veterum R. disputatū, qui sexagenarios de ponte deciebant: declaratumque de hoc etiam antiquitus quæri solitū. cap. vij.

LIBRI XVIII.

Declaratum verba, & fecunda & sterilia res, ἀπογενέσθαι vocata fuisse à M. Varrone: deletaque macula, quæ locum illum inquinabat. cap. i.

- Indicatum Græcum hominem simile quiddam dixisse voci Q. Catulli, cum Clodianos iudices exagitavit. cap.vij.
- Imagine vsus Ciceronem, per idum longiorem dixisse, taquam crepidinem quandam, sustinere ac regere prolixam disputationem, quo verbo etiã Græci scriptores μεταφορικός vtuntur. ca.ix.
- Explicatus locus Ciceronis in epistola quadam ad Atticum, qui venustum lepidumque sensum habet. cap.x.
- Constratus locus apud Homerum, quem obscure tetigit Aristoteles in tertio libro ἠθικῶν νουα-χάου: ubi de naturalibus cupiditatibus differit. cap.xi.
- Non semper fugere Demosthenem concursum literarum vocalium: sed aliquando etiam, ut valde illi tempori accommodatum, studiosè persequi. cap.xij.
- Declaratum, sententia, quam in epistola quadam edidit Horatius, prius vsus fuisse Aeschinem in Demosthenem: ac de præclaro omni loco eius oratoris diligenter disputatum. cap.xij.
- Quid valeat apud optimos auctores ποιῆν ἰδὸς declaratum: Elegansque vox Socratis, patētissimi hominis, recitata quæ modo hoc loquendi continetur. cap.xij.
- Indicatum, quod in historia Taciti desideratur, de latebris Sabini: vxorisque ipsius optima femina constantia, ac summa virtute, apud Plutarchum in commentariolo de amore narrari. cap.xv.
- Lysia locus collatus cum loco Ciceronis propter similitudinem rerum, quæ eodem argumento diluuntur. cap.xvi.
- Exempla duo duarum tenuissimarum collationū: quæ tamen mirificè aptè fuerunt ad res eas illustrandas, quibus declarandis adhibita sunt. cap.xvij.
- Falsò aliquando Aristotelem existimatum præcise locutum cum ad sententiam implendum verbum nullum in oratione ipsius desideretur, quod extrà sumendum sit. cap.xvij.
- Declaratur quid valeat apud veteres auctores Virum virum legere: quo sermone militare factum ostenditur. cap.xix.
- Verba Strabonis diligenter examinata, quibus de origine Arni fluminis differit, cum de eo falsum tradere videatur. ca.xx.
- Disputatur de simplicitate animi, anilique superstitione Pausania

- sanis scriptoris, qui literis mandauit interfectum esse Caligulam ob violatum Cupidinè Thestiensē. cuius etiam Dei iram vult Neroni alio pacto obfuisse. cap.xxi.
- Cum Virgilius inquit Tumere terras, & alio loco Turgere gemmas, videri eū expressisse Græcum verbum ἐγῆρ cap.xxij.
- Ostenditur in Græca comædia sententiam pronunciatam similem voci cuiusdam, quæ vulgò fertur in patrio nostro sermone. cap.xxij.
- Quæ vis sit huius aduerbij Μεσερε, apud Terentium pluribus locis. cap.xxiiij.
- LIBRI XIX.
- M**Os veterum explicatus seruandi corpora mortuorū in melle, quod sepultura genus laudatū ostenditur à Democrito. cap.i.
- Emendatus locus Ciceronis in Oratore: idemque declaratus. cap.ij.
- Locus C. Cesaris emendatus, deleta macula è nomine herba, qua Britannos narrat se inficere solitos. cap.ij.
- Isocratis argumētum celebratur, quo se purgauit Philippo regi, quod res ipsius gestas non scriberet: similiſque huic Virgili loci iudicatur. cap.iiij.
- Torquere oculum, quod Cicero inquit, Græcos dicere διαστρέφειν ὀφθαλμούς. cap.v.
- Ciceronis locus pro L. Flacco monstratur expressus esse ex Isocratis Panegyrico. cap.vi.
- De togis Romanorū, quæ, vt conytere licet, ex Athenai loco, quadrata fuerunt. cap.vij.
- Declaratus Virgili locus è II. Georgicorum contra veteris interpretis sententiam. cap.vij.
- Quomodo vim horum verborum ὑπεβολὴ & ἔκτασις, Cicero exprimere consuerit. Sententiæque è Protagora conuersa à Cicerone, cum Græca collata. cap.ix.
- De Ilua insula nonnulla cognitū digna referuntur: ac quomodo à Græcis olim appellaretur, ostenditur. cap.x.
- Quam aptè Lucretius Varròque, verbum Aegrotare ad ea transtulerint, in quæ verus morbus non cadit. cap.xi.
- Somniū de interfecto à caupone Megaris, commemoratum à Cicerone, ostenditur legi etiam nunc apud Græcū auctorem. cap.xij.
- Quod à Themistocle Cicero dictum commemorat, ostenditur à Xenophonte literis mandatum.

datum esse: qui tamē auctorem eius vocis clarissimum illum virum non appellat. cap. xij. Duo loci Themistij, qui negligentia librorum maculosi erant, emendati. cap. xiiij. Artificium locutionis illius, Et quisquam dubitabit? qua usus est Cicero pro lege Manilia, explicatum. cap. xv. Explicatus locus Ciceronis ē primo de finibus: declaratumque, cū delapsam de cœlo dixit, Graecum hoc verbum διωπέσι, ipsum expressisse. cap. xvi. Emendata quaedam verba Ciceronis ē Timæo conuerso ab ipso, qua nunc apud Nonium leguntur. cap. xvij. Epeum, fabricatorem equi Troiani, coquū etiam fuisse. ca. xvij. Platanum in agro nostro sua sponte nasci, contra id quod memoria prodiderunt veteres: Stæchadisque itidem magnā vim apud nas oriri. cap. xix. Sententia, qua usus est Cicero pro Ligario, ostēditur accepta fuisse à Græco auctore. cap. xx. Institutū quoddā Ceorum, quod literis mandatū est à Cicerone, ostēditur tactum etiam esse ab Apollonio Rhodio: ab ipsiusque interprete plenius expom. c. xxi.

Verba Græca Democriti allata, qua expressit Cicero in v. Tusculana: maculāque è Latinis sublata. cap. xxij. Crauis sententia M. Drusi, qua tradidit omnes qui Remp. violassent, pœnas eius sceleris dedisse, ostēditur in Græco etiā sermone celebrata fuisse. cap. xxij. Examinatum verbum Catulli, qui cotumeliæ causa mulierem ligneam vocauit: declaratumque Græcos quoque par huic verbum aliquando eodem modo capere. cap. xxiiij.

LIBRI XX.

Ollatus Demosthenis locus cum T. Liuij loco: cum uterque indignationem quādam

stomachūque, generosi animi describeret. cap. i.

Clodius elegans loquendi apud Aeschilum declaratus. cap. ij.

Disputatum de parte loci illius in epistola ad Atticū, quo narrat se multis acutis vocibus Clodiū in Senatu fregisse. cap. iij.

Demetrii Pharij vox acuta commemoratur, qua confirmauit utilitatem iniusti sui consilij, dati Philippo Macedoni. c. iij.

Nutrices eleganter appellatas à Catullo papillas, cū inquit: Nutricum

CAPITVM.

tricū tenus: improbeq; fecisse, qui id verbū inde reuocare conati sint. ca. v. Quid valeat οὐκ ἔστιν ἀγία δια τῶν ἀπὸ Ἰσοκράτους quibusque verbis Cicero idem dicere videatur. cap. vi. Qua fuerint ἀγία in theatris appellata: correctusque Vitruuij locus in excusis libris deprauatus. cap. vij. Sallustij sententia quaedā de bello Ingurtha diligenter pōderata. ca. viij. Purgatus locus in epistola Horatii ad Claudium Neronem. cap. ix. Disputatum accuratē de duobus Catulli locis in carmine de Berecynthia & Atti. cap. x. Ratio accuratorum magistrorū explicata in aliquibus expoliedis, quā egregiē expressit Terentius. cap. xi. Quod Cicero apud Agathocle in historia legit de Amilcare Pœnorū duce capto, idem Diodorus Siculus ostēditur memoria prodidisse. c. xij. Quid valeant verba illa in epistola ad Trebatium: Manibus gypsatissimis: mōsque veterum traditus, qui noctu hostes aggressuri, & arma, & vestimēta gypso illinebāt. c. xij. Variæ notiones huius vocabuli οὐκ ἔστιν explicata, cū primum videatur nauigioli genus ita appellatū. c. xiiij. Ostēditur sententia, qua Horatius nimium sui ipsius amorem accusauit, celebratā fuisse in Græco sermone. cap. xv. Quidā quod Cicero subtiliter venu-

steq; dixit, dictū antea fuisse eodem modo à Græcis oratoribus. cap. xvi. De lepidissimis quibusdam Platonis carminibus accuratē disputatum, quibus addita est venusta Ode Anacreontis: nunc primum è tenebris eruta. cap. xvij. Emēdati duo loci in oratione pro Mione, auxilio scriptorū librorū, qui in excusis maculosi sunt. cap. xvij. Locus Euripidis collatus cum loco Terentij: in quibus uterque Poëta collectis multis verisimilibus, inducit suas personas confirmare, quod suspicari cœperant. cap. xix. Aristotelis locus in octauo lib. ἀδινῶν illustratus, indicato integro carmine Euripidis, quod illic fractū exempli loco est positum. cap. xxx. Queritur quem intellexerit Cicero verbis quibusdam, quibus in Hortensio usus fuerat. cap. xxxi. Locus Ciceronis è libris de Repub. explicatus: historiāque relata de duobus Atheniensibus, qui cū naturali in pugna hostes vicissent, ab iratis postea ciuibus non iusta de causa interfecti sunt. cap. xxxij. Quali ingenio pradii inducerentur coqui à Comici: maiorāque quam præstare possent, polliceri illos passim de se solitos. cap. xxxij. Indicantur plures Catulli loci de opinione non satis prosperè emendati. cap. xxxij.

Nuenta Polybij verba, quibus Linius testatus est memoria ipsum mandasse, ductum fuisse Syphacem in triumpho: disputatumque non valde gratum Titum videri erga illum summum historiae auctorem. cap. i.

Aeschyli locus indicatur similis Ciceroniano illi, cum inquit: maxime optandum accusatori habere confidentem reum. cap. ii.

Quam lepidè suauiterque, & Plautus & Demosthenes rem turpem tetigerint: qui nuptiarum cotidianarum nomine, meretriciam vitam vocarint. cap. iii.

Ostenditur positis exemplis duobus, Terentium multos locos sumpsisse à veteribus Comicis. cap. iiii.

Indicata vetus lectio loci illius M. Varronis, quo, qui nexi appellarentur, exponit, cum in excusis libris sit deprauatus. cap. v.

Cum praefectum mulieribus à Graecis creari solere Cicero tradat, videri eum significare γυναικονδομοφ. cap. vi.

Collatus Isocratis locus cum loco Ciceronis, cum ambobus declaratur victoriã, quæ obtinetur bello civili, non omnibus probari. cap. vii.

Aristotelis locus explicatus in octavo ἠθικῶν: cuius sensum interpretes non perceperunt. cap. viii.

Qua sit origo prisca huius verbi, Petere cibum è flamma. cap. ix.

De sacrilegio Dionysij Siculi, cui ille addidit impiam, sed acutam vocem, disputatum. Ciceronemque, qui id literis mandauit, videri in loco, in quo id factum narrat, peccasse. cap. x.

Aliud eiusdem impuri hominis impium factum, eodem loco à Cicerone commemoratum, subtiliter examinatur. cap. xi.

Eadem vocabula, & in Graeco, & in Latino sermone, aliter saepe capi à diuersis hominibus, quia res etiã quæ illis significabantur, discrepabant eorum iudicijs. cap. xii.

Quot sint notiones huius verbi Socraticum, in Latino sermone. cap. xiii.

Videri apud Ciceronem significare Tragedias excitare, id quod Demosthenes τραγῳδίας vocauit. ca. xiiii.

Duo Ciceronis loci, qui à sinistris quibusdã correctoribus deprauati sunt, restituti. cap. xv.

Novus orator qui à Cicerone vocatus sit: eundemque declaratum à Dionysio ναυδὴρῆτορα appellatum. cap. xvi.

Correctus Isocratis locus in Philippo, qui in viri nomine deprauatus erat. cap. xvii.

De ardore animi, quo flagrauit Plauto in optimis artibus perdiscendis: longinquasque terras ipsum hac de causa peragrasse. cap. xviii.

Correcti duo loci in oratione pro Milone,

lone, de opinione. cap. xix.

Declaratum beneficia, quæ in probos & honestos viros conferuntur, compensari sine opera eorum, qui acceperunt: quia facta illa vulgò probantur, ac summis laudibus in cælum feruntur. cap. xx.

Duo loci duorum grauium scriptorum, Isocratis Ciceronisque, inter se collati. cap. xxi.

Indicatum, vt Cicero prauam rationem Appij regendi prouinciam ostendit vsus verbis medicorum, ita etiam Platonem in simili re tradenda eadem ἀναλογία vsurpatam. cap. xxii.

Videri Ciceronem pro Plancio alluluisse ad Homericam sententiam, valde celebrem: & ab ipso etiam aliàs nunc Græcè: nunc Latine vsurpatam. cap. xxiii.

Quid valeat apud Ciceronem aliquid Trahi pedibus, originemque huius sermonis inueniri apud Homerum, non eam tamen quam nonnulli putarunt. cap. xxiiii.

Explicatum illud Ciceronis è tertio libro in Verrem Poscunt maioribus poculis: ac de more illo bibendi Graecorum diligenter disputatum. cap. i.

Explicatus Aristotelis locus è IIII. ἠθικῶν: declaratumque quæ vis sit huius verbi, παραορέω. cap. ii.

Declaratum Cleanthem etiã quendam Samium fuisse eiusdem opinionis, cuius Nicetas Syracusius fuit: qui censuit cælestia omnia, superaque stare: terram autem solam in mundo moueri. cap. iii.

Declarati loci quidam Ciceronis: idemque emendati, è libris ipsius de Republica, qui leguntur apud Nonium. cap. iiii.

Locus M. Ciceronis pro Callio, qui citatur à Quintiliano, diligenter animaduersus: alijsque itidem M. Calij in Antonium ab eodem rhetore adductus, emendatur. cap. v.

Euripidis sententia inuenta, quæ conuenit sententiæ cuidam Ciceronis, declaratumque, qui sint diuites ex opinione Stoicorum. cap. vi.

Sublatum mendum è I I. Ciceronis Philippica. cap. vii.

Cur carpsit Cicero verbum in epistola Antonij, quod iusta reprehensione carere videtur. cap. viii.

Indicatum duas Græcas sententias, quibus vsus est Cicero in epistolis ad Atticum, à Græcis etiam scriptoribus citari. cap. ix.

Emolumentum aliam etiam notionem habere quam vulgò putetur: nec ab ullo Grammatico explicatam, testimonijs veterum comprobatur. cap. x.

Quod accusauit Catullus in amonibus ac delicijs suis, declaratur cõ-

- munere vitium esse omnium, qui formam suam valde expeti vident, atque imbecillo consilio propter aetatem sunt. cap. xi.
- Sententia M. Varronis, qua laudavit abstinentiam virorum mulierumque Romanarum, ostenditur convenire testimonium Plutarchi, idem commemorantis. ca. xij.
- Queritur de veritate lectionis versus Catulliani in epigrammate, quo laudat poema Cinnae. cap. xij.
- Notantur verba quaedam eleganter translata ab Cicerone: quo modo etiam Graeca his respondentia capi significantur à scriptoribus eo sermone. c. xiiij.
- Ponderata quaedam carmina Catulli, quae manca videtur partibus ipsorum quibusdam vetustate amissis. c. xv.
- Purgatus locus M. Varronis, quo tradit, quod etymon sit huius vocabuli canis. cap. xvi.
- Restituta sententia oratione pro P. Sestio, eo loco, quo Cellium infamia obruit. cap. xvij.
- Quis fuerit Daphitas, quem intellexit Cicero in libro de fato: & quod oraculum ipsi editum sit. cap. xvij.
- Emendatus locus in I. libro Ciceronis de legibus, ubi de atrocibus iniurijs inimicorum queritur: narratque qui exitus impia ipsorum facta consecuti sint. cap. xix.
- Argumentis confirmatur legi apud Aristotelem oportere in septimo lib.
- πολιτικῶν, χῶνας, ἢ χῶνας: cum gente appellat, quae Italia parte incoluit, in qua est promotorium Iapix. c. xx.
- Sext. Pompeij locus purgatur, in excusis libris valde maculosus: quo significatur, qua in parte urbis fuerit Servilius lacus. cap. xxi.
- Antiqua lectio loci Ciceroniani pro Milone constituitur: anteponendaque peruulgata ostenditur. ca. xxij.
- Quem intellexerit Cicero, cum in epistola obscure quempiam vocavit Cynicum consularem. cap. xxij.
- Explicata elegans vox Ciceronis & facta quodammodo, de similitudine, quae est inter legem, & magistratum: disputatumque de simili huic Simonidis sententia: eodemque pacto confirmata. cap. xxiiij.

LIBRI XXIII.

Explicatus locus Aristotelis in I. libro ἠθικῶν: declaratumque longè aliud illic valere eis τὰ κῆδον ἀπαιτῆται, quam putarint interpretes. cap. i.

Queritur, an Horatius duobus locis expresserit grauem vocem, qua Hercules moriens apud Tragicum virtutem accusavit. cap. ij.

Collecti multi Ciceronis loci apud Graematicos sparsi ex opere, quo vertit διονομουῦν Xenophontis. cap. ij.

Quod Dolabella vocavit ostentare, Lysiam dixisse νομῆσαι: idemque alyis etiam Graecis verbis solitum signific

CAPITVM.

- significari. cap. iij.
- Pluribus exemplis declaratur M. Varronè libèter hac translatione usum: solitumque vocare res aliquas expertes animi, filios aliarum rerum inanimarum, quod inde nata videatur. c. v.
- Disputatur de duorum Graecorum verborum vi, ut videatur an verum sit, quod praeter communem notionem quidam posse illa existimavit. c. vi.
- Confirmata verus lectio loci Ciceronis in epistola ad M. Brutum, ubi Solonis auctoritatem ostendit. ca. vij.
- Deleta macula nonnulla è secundo libro Ciceronis de legibus: quo loco de humatione disputat. cap. vij.
- Veteres usurpasse aliquando animal proinde ac beluam tantum valeret: ut nos quoque capere vulgò consueuimus. cap. ix.
- Voces, quas decantari filijs solitas ab auarjs patribus docuit Flaccus, ostenduntur etiam usu Graecorum fuisse. c. x.
- Grauis sententia Sallustij, quae admirabilis est, ostenditur è Graeco expressa. cap. xi.
- Verba antiqui poetae, quae exempli loco ponuntur à Cicerone, declarantur apud auctorem ipsum pronuntiata fuisse à Medea. cap. xij.
- Notati duo turpissimi lapsus magnorum in literis virorum. cap. xij.
- Disputatur de acuta voce Graeci hominis, qui poetae phantasias, vocavit vigilantium somnia. cap. xiiij.
- Cum Cicero μεταφορικῶς principia orationum vocavit Vestibula, & Aditus, declaratur Graecos quoque verbis, quae his respondent, usos in eadem penè re ostendenda. cap. xv.
- Deleta macula è III. libro πολιτικῶν, quo loco affert quid mali in se habere videatur leges scriptas sequi. cap. xvi.
- Celeritas itineris μεταφορικῶς appellata verbo illo, quod proprium est animi, & à Graecis, & Latinis scriptoribus. cap. xvij.
- Quid valeat σφαιρακοῦσι in domestico illo vernaculoque sermone: quod etiam verbo συσφαιρακοῦσι ostendebatur. cap. xvij.
- Quod Plato multis locis inquit τὸ σὸν μέγεθος, Varronè dixisse pro sua parte. cap. xix.
- Videri Horatium, cum liquidum vocavit aquam, imitatum esse consuetudinem Graeci sermonis. cap. xxx.
- Emendati duo Plutarchi loci è libro, quem inscripsit: ὅτι οὐδὲ ξύμῃ ἐστὶ ἀδίκως κατ' ἐπιουροῦ. cap. xxi.
- Quod Cicero in oratione quadam μεταφορικῶς inquit Terram intueri, idem etiam in alio per fugio alicuius mali eadem ratione suis verbis Graecum hominem dixisse. cap. xxij.
- Explicatus familiaris hic modus loquendi Soli sumus: qui ostenditur in consuetudine etiam Graecorum fuisse. cap. xxiiij.

Disputatū de modo quodam loquen-
di frequēti in Græco sermone: quæ-
sitūmque an M. Varro cum ex-
presserit. cap. xxiiij.

LIBRI XXIII.

Quid Eritius sit apud Casa-
rem declaratur: disputa-
tūque de somno Epime-
nidis Cretensis, qui dormiendo senex
est factus. cap. i.

Emendati duo loci Ciceronis in ora-
tione pro A. Cluentio, ope antiqui
libri. cap. ij.

Quæ sit avis à Græcis olim vocata
Iynx: quomodoque à nobis appelle-
tur. cap. iij.

Ut M. Ant. lucrum μεταφορικός dixit, ita Platonē, quod respōdet huic
Græcū verbum, eodem pacto vsur-
passe declaratum. cap. iiij.

Restitutus locus in oratione in L. Pi-
sonem: indicatāque sententia Ly-
sias similis Ciceroniana illi. cap. v.

Philippeum videri quoque vocatum
potionis genus, non solum nomisma
hoc nomine appellatum. cap. vi.

De studio Romanorum hominum in
custodiēda mulierū pudicitia. c. vij.

Emendatū verbum in oratione pro
Q. Ligario, quo loco morem C. Cæ-
saris exponit in salute aliquibus
danda. cap. viij.

Athletas vocatos μεταφορικός & à
Græcis & à Latinis scriptoribus,
qui in singulis studijs & artibus

alijs antistarent. cap. ix.

Disputatur accuratè de integritate
Græci verbi, in Topicis Ciceronia-
nis. cap. x.

Indicatus Polybij locus apud Athe-
næum, quo commemoratur id, quod
narravit Liuius de amore Antio-
chi: remissionēque publicarum om-
nium curarum, eo ipso tēpore quo
maximè intentum illum esse bello à
se excitato oportebat. cap. xi.

Polybium ante Sallustium dixisse
Imperium isdem artibus retineri,
quibus initio partum est. cap. xij.

Exponitur coniectura quædam, qua
emendauit locum Demetrii ^{μεταφορικός}
^{πρωτίως}. cap. xiiij.

Suetonij locus restitutus: qui valde in
Græcis quibusdam verbis depra-
uatus erat. cap. xiiij.

Ciceronem, quo loco differit de fabri-
ca nostri corporis: vtilitatēque par-
tium, videri multa sumpsisse à Xe-
nophonte. cap. xv.

Quod de Arcefila memoria prodi-
tum est à Cicerone, isque, qui eius
sectam secuti sunt, idem etiam de
isdem ostenditur commemoratum
esse à Græco scriptore. cap. xvi.

Corpus munitionū μεταφορικός omne
illud opus à Cæsare in commenta-
rijs vocatum: quod tamen verbum
improbè illinc ab imperitis eiectum
fuerat. cap. xvij.

Confirmata vetus lectio loci Ciceroni-
anæ

niani: in quo olim restituito, pusilla
adhuc macula restabat. cap. xvij.

Quæritur quid valeat in primo de
natura deorum Chrysippus, quo no-
mine contumelia causa illic tradi-
tur vocatus semper Chrysippus à
Zenone Epicureo. cap. xix.

Confirmata vetus lectio Ciceroniani
loci, quo simili vtens, præcepit quid
seruare nos oporteret in nouis ami-
citijs institutendis. cap. xx.

Locus Dionis historici purgatus: col-
lata omni illa re, quæ illic narratur
cum eo, quod de eodem à Cicerone
traditum est. cap. xxi.

Græuis disputatio de ducenda vxore,
quæ apud Plautum habetur, osten-
ditur à Platone profecta. cap. xxij.

Collata Ciceronis sententia cum sen-
tentia Isocratis ob similitudinem:
ambo enim eodem modo clarissi-
mos viros ornarunt. cap. xxiiij.

Testimoniū Aristotelis è libro pro-
blematum citatum à Plutarcho,
apud auctorem ipsum monstratū:
ac de illa re disputatum. cap. xxiiij.

LIBRI XXV.

Purgatus locus in Athe-
næo coniectura: cum ma-
cula, quæ insederat, mole-
sta esset, ac veterem historiam per-
turbaret. cap. i.

Explicata Virgilij mens, quæ iram
Iunonis memorè appellauit, ac pro-

pinqua illius sententia auctoritate
Tragici pœtæ confirmata. cap. ij.

Ostenditur grauem sententiam T.
Liuij, editam illic à legato Cartha-
ginienfi, acceptam fuisse à Demo-
sthene: vt aliam proximè vicinam
à Thucydide. cap. iij.

Pliniani loci, quo insimulat Græcos
pœtas, pars illa, qua reprehēdit Eu-
ripidem & Apollonium, quod dua-
bus in rebus ambo lapsi sint, ponde-
rata: subtilisque ratio, si non omni-
no vera, vt runque à mendacio vin-
dicandi excogitata. cap. iiij.

An rectè immutatum sit herbæ no-
men in Culice Virgiliano, videriq;
peruulgatam eius loci lectionem
mendo vacare. cap. v.

Collati inter se duo loci duorum pœ-
tarum, quibus antiqua pue:orum
educatio, dura seuerāque celebra-
tur. cap. vi.

Locus Strabonis elegās, idem tamen
subobscurus, accuratè ponderatus:
in quo de cōsuetudine, quam neces-
sariò secuti sunt in disputando ve-
teres Peripatetici agitur. cap. viij.

Naues cum hominibus captas, aut
depressas dici ab optimis Latina
linguæ auctoribus, quas Græci nunc
iunctis duobus nominibus ἀνδράδρα-
ναις nunc separatis, οὐδ' ἀνδρῶν ἀνδράδρα-
ναις dicebant. cap. viij.

Emendatur locus Sext. Pompeij: ac
quid pronunciare soliti sint Roma-

ni magistratus in fontibus capitis
condemnandis, traditum ab illo, de-
claratur: cum mos hic maculis
scripturae non obscuratus tantum,
sed extinctus esset. cap. ix.
Distichon in antiquum custodem hor-
torum explicatum, quo turpis res
honestis verbis petitur. cap. x.
Quae foret medicina Serapid. decla-
ratum. cap. xi.
Quid sui iudicij sit de auctore lepidi
ingeniosaque carminis, quod legitur
inter lusus in Priapum. cap. xij.
Falso nunc existimari Aristotelem
auctorem libri *ἠθικῶν* ad Ale-
xandrum: viderique id opus esse Nico-
lai Damasceni, magni Peripate-
tici. cap. xij.
In Graeco quoque sermone usurpari
solutum quiddam, quod apud nos fer-
tur, vimque prouerbij habet. c. xiiij.
Mos veterum explicatus, sortes in
urnam aquae plenam conijciendi:
& ex qua materia ipsae fierent de-
claratum. cap. xv.
Signa quaedam insaniae, quibus uti-
tur apud Plautum medicus, decla-
rata. cap. xvi.
Testimonio etiam Graeci scriptoris
declarari, quod memoriae prodidit
Cicero, magno opere displicuisse Ari-
stoteli inscriptionem sepulchri Sar-
danapali. cap. xvij.
Eodem pacto auxisse diuersae victo-
riae magnitudinem duos magnos

scriptores. cap. xvij.
Deleta pusilla macula, quae restabat
initio quinti libri de Finibus, cum
prius magis adhuc deprauatum lo-
cum eum correxisset. cap. xix.
Naturae aptum & accommodatum
quod dixit Cicero: nec non, quod per se
appetitur, intellexisse *ἡγετον οὐκ ἔστιν*
& *ἰσχυρὸν ἄ* Graecis vocatum. ca. xx.
Integer sanguis à Virgilio Plautoque
dictus ijs esse, quos validos floren-
tesque viribus ostendere voluerunt:
elegansque locus Aeschini oratoris
indicatus, quo sanguine carere De-
mosthenem dixit, cum ignauium
eum ac nullius animi ostendere
vellet. cap. xxii.
Qui ab Aristotele traditus est fuisse
ita hebeti oculorum acie, ut ante
oculos semper imaginem suam cer-
neret, & tanquam sibi ipsi occurre-
ret, non fuisse Antipherontem Ori-
tem, ut putatur. cap. xxij.
Disputatus de eleganti translatione,
qua Virgilius motum alarum in
auibus remigium dixit, ostenditurque
Aeschylum quoque in tragœdia
eandem metaphoram usurpasse.
cap. xxij.
Aliter cepisse cubitum Latinos quam
ἄρξιν Graecos, cum mensuras hac
nomina in utraque lingua valent:
notataque alia nonnulla cognitione
digna. cap. xxij.

R E R V M A C V E R B O R V M
M E M O R A B I L I V M P L E N I S -
S I M V S I N D E X.

A

A CCIVS Me- deam scri- psit 431. & 432 Accumbe- re in robore 44 Achaiae praetor vel pro- consul quis dictus 284 In Achaia vinum nascitur abortum gignens 123 Achilles, dictum captio- nis genus 388 Aciem ostendere 65 Acroceraunia 218. & 219 Acrocorinthus 357. & 358 Aculeum dimittere 54 Adhortationis ad pu- gnam exemplum 278. & 279 Adonis à quo interfe- ctus 59 Aditus 434 Ad solarium, locus Ro- mae quis 387 Aegrotare 344 Aegyptiorum regis no- men immutavit Ari- stoteles 37 Aeschylus poeta & phi- losophus 114 Aeschylus Pythagoreus fuit 365 Aesculapio barbam au- ream demi iussit Dio- nyf. tyrannus 384 Aesopi fabella de dua-	bus manticis 405. & 406 Aether & Dies vnde procreati 36. & 37 L. Afranij ignavia 285 Agamœnoni tribuit Ci- cero quod Vlyxis erat 36 Agathocles historicus 364. & 365 Agefias Syracusius 229 Agri colendi studium 68. sollicitudines. ibid. Agriculae commo- da 85 Agrigentini vnde oriū- di 66. & 67 Agrum qui salutarint 80 Aiaci quid tribuerit Ci- cero quod erat ab Vly- xe pronunciatum 36 L. Aimilius de illyriis triumphauit 358 Alcathous 57. Hestiae imolauit eod. Alcon 303. & 426 Alexander Epiri rex, ac oraculum eidem edi- tum 268 Alexader Farnesius 74. & 139 Alexander Magnus quando natus 287 Alexander Macedo con- temptor voluptatum 111 Alexandri dictum de ca- ptiuus mulieribus Per-	sis 21 Alexander Sophista de figuris eruditè scripsit 198 Alexis comicus parasi- tos dicit atros esse 103 Alloqui et allocutio 142 Alumnus quid Varro- ni 426 Amantium oculi cur di- cantur dolere 205 Amantium phantasiae vigilantiū somnia 433 Amicitiae nouae quo- modo instituenda 460 Amicitiam utilitatis cau- sa expetendam dice- bat Epicurus 98 Amor proprius vnicui- que innatus 242 Amoris vis ingens 373 Amoris vis à quo præ- dicata 211 Ampulla 17. ampullam gestabant Cynici men- dicique ibid. <i>ἀνάβασις</i> cur Cyri iunio- ris expeditionem vo- cauit Xenophon 210 Anacharsidis epistola verba à Cicerone ex- pressa 271 Anacreontis ode 370 Anaxagorae dictum ad Periclem 214 Anaximenes Lampsa- cenus scripsit de arte
---	---	--

I N D E X.

dicendi ad Alexandrū le leonem strangulan-
regem 246 te 62
Anima ieiuna quæ Cæ- Appiæ viæ oppida à
cilio 51 quibus descripta 220
Anima putei, aqua est Aprorū pugna descri-
ibidem pta à Virgilio 206
Animaduersio 273 Aptum & accōmoda-
Animal 429 tum Naturæ quid vo-
Animantibus quando cet Cicero 480
vesci coeperint homi- Aquæ medicatæ quæ 51
nes 209 M. Aquilius victus à
Animi motus describi- Mithridate perducitur
tur 355. & 356 Arati *φαιδόμενα* vertit
Animum quid vocavit Cicero 211
Terentius 372. & 373 Aratum qua in parte
Antigonus natura di- Georgicorum fecutus
caciōr 182 est Virgil. 254
Antigonus quid respō- Arbitrari 273
derit amico 183 Arcæa 321
Antileon Metaponti- Arcefilas 456
nus 375 Archimedis sepulchrū
Antiochus Ascalonita Archimedis sepulchrū
librum scripsit de Diis diligenter à Cicerone
immortalibus 478 indagatum 178
Antiochus Chalciden- Architectus sceleris 189
sis virginis amore ca- Archytæ Tarētini vox,
ptus 451 clementiæque 215
Antipheron Orites 482 Argei 321
Antoniafter Erutius 253 Argoum 343. & 344
M. Antonius iniuste à Argyropylos fallitur
Cicerone reprehensus 399
404 Arietibus imponeban-
M. Antonij ebrietas de- tur pueri vt equitare
scribitur 402 discerent 130. & 131
Antonij Angelij laus Ariouisti crudelitatem
151. & 196 quomodo ante oculos
Antonij Augustini laus posuit Cæsar 4
143 Aristeus vinculis coepit
Apellicō Teius primus Proteum 177
Aristotelis & Theo- Aristio Athenarum ty-
phraſti bibliothecam rannus, qui & Athe-
è tenebris eruit 469. nio vocatus 484
& 486 Aristogiton Athenien-
Apicius accusator Pub. sis 373
Rutilij 301 Aristolochiæ etymon
Apolodōri Athenien- 86
sis sententia de Hercu- Aristophaneo modo,
ter

I N D E X.

ter scripsit Catullus 189 Card. 370 scripsit 402
Attingere & gustare 159 Bernardus Segnius 471 Cælius an Catulli riu-
Attingere digito quid 208 Bibendi mos Græcorū lis 276. hūc quibus ar-
208 398 gumentis defendit Ci-
Auaritiæ refellendæ ra- Bibliothecam Aristo- cero ibid.
tio 137 telis & Theophrasti Cælius Rhodiginus fal-
Auarorum hominū sen primus è tenebris eruit litur 226
tentia 430 Apellicon Teius 469 C. Cæsaris æquitas lau-
Auctoritatē defugere Bona comedere 54 data à Cicerone 449
82 Boni dæmonis pocu- C. Cæsaris lex sumptua-
Auctorum loci direm- lum 1 ria 119
pti quomodo aliquan- Bonorum Deorum in- Calicus amnis 73
do componantur 170 scriptio 1 Calamistrum, & calami-
Audisse per nebulā 128 Boreæ filij alati 336 stris inurere 148
Augusti familiaritate Bouem, qui prius à fa- Calathus 159
vius Nicolaus Dama- cerdotibus signatus nō Calcitro equus 64
scenus Peripateticus esset, imolari capitale Caligula cur interfectus
475 Aegyptiis 241 333
Aurea mala inueniendi Brontolare quid Italis Callimachi elegiā ver-
rationem à quibus di- & vnde sumpta vox tit Catullus 329
dicit Hercules 512 326 Callisthenes & Timæus
Aurigatur quid Varro- Bruges loco Phryges in historia sæpe lapsi,
ni 172 240 & cur 377
Auser fluuius 421 M. Brutus epitomen Calypsonis nomen pro-
B fecit librorum Poly- Circes positū ab Ari-
Bij 378 stotele 36
Litera in locum Budæi laus 137. 358. er- Camicus 290
aliarū sæpe ab ror ibid. Canis, catulus 413
antiquis vsur- Budæus fallitur 175 Cardianorū crudelitas
pata 239 Libellum de mundo in Miltocythem 7
Balnearij fures 119 conuertit in Lat. ibid. Caryniæ in Achaia vi-
Bambalio 307 Bulga 448 num quale 123
Baris 169 Burrhus pro Pyrrhus In castris quis locus ha-
Bartholomæus Barba- 240 bitus castior 38
dorus 365 Busta sibi conficiebant Casus 322
Bastarnes quidā ingen- veteres in agris 252 Q. Catuli vox ibid.
ti proceritate 485 Byrrhiæ 240 Catulli laus 412
Battuere & battuatores C Catullo assertum elegās
185 c Acı timiditas carmen 202
Bellij 240 expressa à Vir
Belus Pygmalionis ac gilio 37
Didonis pater 208 Cæco etiam apparet 182
Bembus fallitur 468 Cæcum videre in literis
Bene eueniat 145. & 146 quid Ciceroni 46
Beneficiorum commemo- M. Cælius quo fuerit
ratio, exprobatio ingenio 235
est 23 M. Cælius in Antoniū
Bernardinus Maphæus M. Cælius in Antoniū
Cei insula institutū 352
M ij

I N D E X.

Celeritas itineris quomodo metaphoricè ex-
 primitur 436
 Censeri 273
 Censores vnde dicti ibid.
 Censores iudicium, & censo-
 ria notatio ibid.
 Ceraunij montes 118. & 119
 Chærephili filii cur ciuitatè diderint Athenienses 145. eisdem vocauit scambros Timocles ibid.
 Chamæpytis 469
 Chaones 417
 Charon appellatus orcus 289
 Chersippus 459
 Chlamys, quale genus vestimenti 31
 Chones 417
 Chryfantas quid suaserit Cyro 185
 Chrysem scripsit Pacu-
 nius 337
 Chrysippi curiositas in historiis 227
 Chrysippi statua Athenis vbi 459
 Cibarius panis & vinu cibarium & homo ci-
 barius 13. & 16
 Cibum è flamma petere 383
 Cibus alienus, & cibus suus 115
 Cicero an ignorauerit Poëtæ officium 121
 Cicero delectatus locutionibus Terentianis 96. & 261
 Cicero cõuertit ex Platone Protagoram 342
 Cicero memoria lapsus in vetere historia 27
 Cicero multas sententias à Platone sumpfit 190
 Cicero plures libros quã qui nunc extant scripsit de legibus 416
 Cicero quando breuior & obscurior videri possit 271. quo loco de fabrica nostri corporis agit, à Xenophõte accepit 456. vertit Timæum Platonis 349.
 Xenophontis œconomica 424
 Ciceronis iudicium de Isocratis numerosa oratione non videtur probandum 28. lapsus per imprudentiam 36. sententia de Epicuro 52
 Cilissa mulier quatuor cubitorum 485
 Cineas orator Romam missus à Pyrrho 409
 Cinerarius quis dictus 148
 Cinnæ poëtæ Smyrnae Circulari 133
 Ciuitatis ius quibus donabatur in Græcia 145
 Claves adimendi mortuæ uxori in diuortio 18
 Cleanthis Samij opinio 400
 Clemens Alexãdrinus à Victorio multis in locis purgatus 250
 Cleoni tribuit Plutarchus quod Agoracriti est apud Aristophanem 35. & 36
 Cleopatra quomodo sibi mortem attulit 62
 Clodia mulier impudica 277 huius familiaritas infamiam attulit Cælio 276. & 277
 Clodium in Senatu acutis vocibus fregit Cicero 357
 Cœlo atque terræ mala sua narrant perperam nonnulli 54
 Cœlum manere: terram moueri quinam opinati 400
 Coena sine sanguine 118
 Coena terrestris quæ Plauto ibidem
 Collationum exempla 313
 Collatio verborum 290
 Columbe cur fingantur missæ à Venere 43 eisdem deæ sacræ 44
 Columbas venerabantur Syri 210
 Comam alendi mos alicui Deo 102
 Comedere 264
 Comedere bona 54
 Comedones 283
 Commentarij linguæ Græcæ Budæi 175
 Comici stulti senes qui 133
 Compedes Græciæ, quas nã vrbes vocabat Philippus 213
 Cõpetitores vrbanis 247
 Concubium 126
 Conigera pinus 240. & 241
 Conon Virgilianus 303
 Constantia 293
 Contemplationis desiderio nonnulli se occupauerunt 263
 Conuiuij propriis verbis disputationes vocatae 26
 C. Coponius 202
 Coqui quo ingenio præditi inducuntur à Comicis

I N D E X.

micis 375
 Cornicula, fabula Plauti 289
 Cornificius putatur auctor rhetorices ad Herennium 421
 Corona imponebatur mortuis apud Græcos 22
 Coronæ lægudulæ 402
 Corpora mortuorũ feruandi mos 336
 Corpus munitionum 457
 Corpus solidum Terentio quod 245
 Corynephori Sicyoniorum 8
 Coryphæsa 193
 Cosa oppidum & Cofanus ager 2
 Cotis vice fungi se dicebat Isocrates. 268
 M. Craffi locus aliter à Quintiliano quàm Cicerone legitur 50
 Craterus medicus 154. huius seruus admirabili morbo vexatus, curatusque ibid.
 Creon quo nam argumento diluere videtur crimen affectati regni 88
 Crepido 322
 Cresphontes in fortibus mittendis quomodo imposuerit Aristodemifratris filiis 476
 Creta 241
 Cretes in epulis non accubabant 44
 Crisso athleta 44
 Croci cultus & natura 244
 Crocodilorum duo genera 183
 Ctesiphon legati munere functus 268
 Cubiti mensura quæ 484
 Cultus agri maximum bonum 80
 Cum 391. & 392
 Cupiditates natura nobis insitæ quæ præcipuæ 323. & 324
 Q. Curius homo turpis 263
 Custodes sæpe egēt aliiis custodibus 14
 Cybeles deę variam appellationē, rationemque sacrorum qui nã scripserint 189. & 190
 Cynicus consularis Ciceroni quis 419
 Cyrenas nauigauit Plauto 391

D

 Amoclis assentatoris facinus 104
 Daphitas quis fuerit 415
 Dare, & datũ quid proprie 75
 Dare mentem & iniicere mentem 108. & 109
 Defugere auctoritatem 82
 Delapsũ de coelo 348
 Deianiræ exitus calamitosus 75
 Deiotaro obiectus Græcus versus inuentus. 7. & 8
 Demetrius Phari? quid suaserit Philippo Macedoni 357
 Democritus quod se-
 pulturæ genus laudat 336
 Demosthenes cur aliquando vocalium con-
 cursum sectatus sit 324
 Deorum simulacra manum supinam porrigentia quid denotent 30
 Depressæ naues quæ 471
 Diadumenus Polycleti 347
 Dialogorum mos 232
 Diana quam nam Veneri acceptum interfecerit 59
 Dianæ simulachrum Scgestanæ mulieres vnxerunt vnguentis 58
 Dianæ Ephesinæ templum quando confla-
 grauerit 287
 Diaria cur præbebantur militibus 16
 Dibalare 151. & 152
 Dicere vel scribere quod in buccam venit 193
 Dicis causa 142
 Dido metuebat Pygmalionem fratrem 209.
 quomodo casum suũ deflerit ibid.
 Dies & Aether vnde procreati 37
 Dij apud veteres nominibus appellabantur 219
 Dij non omnia omnibus concessere 166
 Dion quid reprehenderit in Salustio 179
 Dionysij Halicarnasensis sententia de Platonis diligentia 148
 Dionysij Syracusarum tyranni cauillum idest iocus in re nefaria 30.
 Ius atrum apud Lace-
 M iij

I N D E X.

demonios gustavit 60 Edolare 78 Equitare discebant nobi
 Dionysij Siculi sacrile- Edones 283 les pueri antiquitus
 gium 384. & 385 Educatio puerorum an arietibus impositi 130
 Dionysij tyranni stirps tiqua, dura ac seuera Erasmus fallitur 42
 qualis 190 fuit 469 Erebus noctis ne pater
 Dionysio quo ostento Egnatius cur à Catullo an frater 36.37
 regnum significatū 201 derisus 95 Erotiaci à quo appel-
 Diopompus athleta 101 Eleatici qui 175 lati 175
 Diphili sententia in ho Elegans & elegantius Eritius 443
 mine tristi, moeroris- quomodo interdum Erratum Athenæi 167
 que pleno notādo 125 vsurpatum 405 Error Plinij, & aliorum
 Diphilus docuit ἐμπο- Emolumentum 407 vide in Plinio, & alio-
 ρορ fabulam 284 Εμπορορ fabulam docue- rum auctoꝝ propriis
 Δίφωρ vocatus Epho- runt & Philemon & nominibus
 rus 61 Diphilus 274 Erutius Antoniafter 233
 Diphridas Laconū dux Enatare 41 Euclidem audiuit Pla-
 cur strenuus 111 Ennius conuertit Me- to 391
 Diritas quæ proprie di- deam Euripidis 213 Et quisquam dubitabit
 catur 33 Ennius Euripidis ali- 347
 Dirus vocatur Hanni- quot fabulas in Lati- Euellendi pilos è corpo
 bal ibid. num conuertit 163 re mos 134
 Discedere aliunde supe Eeachymematis & pe- Euxon cur dānatus 302
 riorē aut inferiorē 72 riodi discrimen 198 Euripides à quo adiu-
 Disciplinis quæ nam Epeus quis 399 tus in scribendis fabu-
 contraria 257 Ephorus cur in historia lis 160
 Disseminare & sparge- contemptus 318 Euripides cur scenicus
 re sermonem 174 Ephorus, cur vocatus philosophus dictus 160
 Diuites secundum Stoi- Δίφωρ 61 Eurotas 67
 cos qui 403 Epicharmus Siculus 221 Eurytū Pythagorē in
 Dmoitæ apud Creten- huius de Amicitia sen Italia audiuit Plato 391
 ses 8 tentia ibid. Exaudisse in strepitu
 L. Domitij possessio- Epicharmi sententia v- 228
 nes in Cosano erant 2 surpata à Cicerone 186 Excidere & excidisse
 Domitius Scaurum ac- Epicuri liber περὶ νομῶν verbum aliquod 273
 cufavit 165 πλοῦ ἢ πτωχῶν 348 Excecrandi ratio 18
 Donum & munus dif- Epidaurum, Alexidis Exhaurienti verbum 25
 ferunt 278 comœdia 145 F
 Dorcas 354 Epidicazomenon fabu- Abricator equi
 Ducere pocula & fucos lam etiam scripsit Di- Durei coquus
 nectaris 262 philus 160 fuit 349
 Durei equi fabricator Epimenidis somn⁹ 444 Fabulæ poetarū obfunt
 quis 349 Epponinæ vxoris Iulij teneris mentibus 11
 Durus homo quis 33 Sabini constantia, insi- Facere aliquando vide-
 E gnéq; exemplum 329. tur abūdare in sermo-
 Dim, subiun- & 328 ne 358
 ctius ab edo Equarum furor à qui- Facere quàm dicere, vt
 es est 100 bus descriptus 109 tempore posterius, ita
 vi &

I N D E X.

vi & potestate prius 97 nyfius Siracus. 1 vide Budæus
 Facinoris sæui mos hu- Q. Fufius Calenus Clo- Gulielmus Sirletus 125
 manus 19 dium adiuuit 357 Gugare & attingere 159
 Falterona sylua 332 G * Gypso cur illinebatur
 Familiaz philosophoꝝ Abrielis Faër- arma 365
 quæ 281 ni laus 164. & Gymnesij apud Argi-
 Fastigium 310 293 uos qui 8
 Ferire medium quid Galeotæ qui 201 H
 Filius μετὰ πορὸν Var- Galefus flumen 67 Annibalis cru-
 roni quid 426 Gellius improbiss. ho- delitas variè
 Fingere vultum 114 mo à Cicerone diue- narata 233
 Firmus progressus 58 xatur 414 Hæstorū locus in acie
 Flagitium 186 Gelo tyrannus Cartha- quis 164
 M. Antonij Flamini- gin. 384. & 385 Hegesias Magnes histo-
 laus 152 Generum variadorum ricus 288
 Fluminum initia quo ratio in verbis nonnul- Helenus Troianus op-
 loco putauerunt non- lis 35. & 36 pidum in Sicilia condi-
 nulli Physici 332 Gladius plūbeus quid dit 66. & 67
 Fœcundum 316 Ciceroni 252 Henricus Stephan. Ro-
 Fœmina ingēs malū 153 Glaustum 338 berti filius 370
 Foras promittere & si- Gorgiæ scomma retor- Heraclides Pōticus 336.
 miles locutiones 260 tum in Platonem 71. & 337. cur vocatus πορ-
 Fortuna bona, ac bona & 232 πινδς ibid.
 mens, rarò simul in ho- Hercules Nereum vin-
 minibus 466 & à quo posita 71 ciuit 177
 Fortunati 386 Græciam è manu Ma- Herculis figura leonem
 Francisci Medicis laus cedonum liberavit T. interficientis quæ 62
 117 Quinctius 185 Herculi μινυτοῦ fanum
 Fricare caput 129 Græciæ cōpedes quas 61. 62
 Fricare frontem 128 vrbes appellauit Phi- Herculi tribuit hastam
 Fuci genus quoddā for- lippus 213 Sophocles 130
 didum 183 Græciā vniuersam qui Hermolaus Barbarus
 Fumus sectatur formo- regeret, cur Achaię pro duro sermone delecta-
 fiores 47 consul dicebatur 285 batur 346
 Fundus vnde dictus 162 Græcismus cur apud Hesiōdi & Varronis di-
 Funeris curandi vetus Horatium frequēs 178 uersa sententia de No-
 mos 176 Græcorum bibēdi mos ctis parente 36.37
 Funeris efferendi mos 398 Hetruriæ maritima re-
 apud Græcos 22 Græcorum studiis & ar- gio copiosè suber pro-
 Fures è publicis locis ali- tibus deditus valde Ci- ducit 45
 quid surripientes seue- cero 312 Hetrusca multa verna-
 rius puniebantur 119. cula, è Græco sermone
 & 120 Gramen 98 fluxerunt 253. & 288
 Furiz veræ exagitantes Grauidinosi & grauido fluxerunt 253. & 288
 homines quæ 313. & 314 Hidrieus 391
 Furtum improbissimū Gregem quid vocarit Hieronymus ferrarius
 Terentius 96 fallitur 18. 278. 304. &
 quomodo texerit Dio Gulielmus Budæus 271. 310

I N D E X.

Hieronymus Meus 465	Inductus 389	Isocratis opinio de stir-
Hieronymus Surita 420	Iniicere & dare mentem	pe Dionysij tyrani 190
Q. Hippius proconsul 108	Influere, quid Ciceroni	Iter longū facientes quo
vincētus ducitur 484	In mundo, quid Plauto	ornatu utebantur 17
Hippomanes 139.140	14	Ithome 358
Homeri sententiæ cō-	Innata signa quæ 135	Itineris celeritas μετὰ πο-
tra eos qui civili bello	Innuptæ nuptiæ 171	ρικῶς expressa 436
delectantur 3	Inquilini sine auctore	Iuga Iuno 418
delectantur 3	apud Athenienses in	Iugarius vicus ibid.
Hominis vita breuissie,	iudicio nō audiebantur	Iugurthinum bellū quo
an longa 187	179	tēpore à Sallustio scri-
Horatius sæpe græcis-	Insculpere in animo, in	ptum 179
mo vsus 177.178.226	mente 154	Diui Iuliani mons stoc-
Horatij interpretum er-	In strepitu exaudisse	chadem profert 351
ror 169	228	Iulij Sabini latebræ 327
Horologium 387	Integer sanguis 481	Iulius Tutor 327
Hostiæ pro frugib. imo-	Integumentum 103	Iupiter Atabyrius 67
labantur 104	Interitio 35	Ius atrū apud Lacedæ-
Humandi mos in agris	Iocorum diuersa gene-	monios vbi gustauerit
apud veteres 252	ra 197	Dionysius 60
Hyllus quid Herculi de	Iocus ac ludus quid ali-	Iustitiæ vis 401
Deianira dixerit 112	quando 96	Iynx auis quæ 445
Hymnis, Menandri fa-	Ioui Olympio detraxit	L
bula 9	aureū amiculum Dio-	Abefactare mu-
I	nysius Tyrannus 384	nere, quid Ca-
Acere cōtume-	Iouis Icmei sacellum 352	tullo 45
liam & similia 235	Ira quibus modis discu-	Lac sanguinis spuma
Iacobi Tufani sententia	tiatur 463	481
de libello de Mundo 475	Iram memorem cur vo-	Lacedæmoniis ab ora-
Ianus quis & vnde di-	carit Virgilius 465	culo quid interdictum
cus 95	Irati animi nota, super-	464
Iamidarū familia ibid.	ciliorū sublatio est 125	Lacedæmoniorum ne-
Iccus Tarentinus 101	Irrepere 63	gligentia in mulierum
Ictæ apud Lacedæmo-	Isatis 338	puccitia custodienda
nios qui 8	Isocrates cur in concio-	448
Iliua insula, eiúsque de-	nem nō ascenderit ne-	Lacus Seruilius 273
scriptio 343. cur à Gre-	que causas defensarit	Lælij Taurelli laus 142.
cis ἀλλῆ. ibid.	52. quid dixerit de vi	& 143
Immutandi audacia in	orationis 113. quo argu	Lanæ vulsura ante ton-
scriptoribus multum	mēto purgavit se Phi-	suram inuenta 295
obest bonis studiis 457	lippo regi 338	Lanceam tribuit Hercu-
Imperium iisdem arti-	Lapathū & lapathiū 432	li Sophocles 130
bis retinetur, quibus	Lapsus Ciceronis 36	Lapathū & lapathiū 432
initio partum 453	Latrare 150	Lapsus Ciceronis 36
Index quis propriè 61	Latrones antiquitus sti-	Latrare 150
	patores 289	Latrones antiquitus sti-
	Lau	patores 289

I N D E X.

Laurea insigne virtutis	Lycurgus Athenien. 393	Medeam scripsit Ac-
imperatoris 83.84	Lyfiæ inuentio laudata	cus 432
Leda in lanam versa 231	368	Megarorum conditor
Legis & magistratus	Lyfiæ sermo verè Atti-	quis 57
differentia 421	cus 131	Melancholici plerūque
Leocratem cur accusarit	Lyficlem cur damnarit	corpore duri sunt 477
Lycurgus 393	Lycurgus 393	Melanippus Agrigen-
Lemnus vocata ἀβάλα	Lyfimacho quid respō-	tinus 374
343	derit Theodorus Cy-	Memorem iram cur vo-
Leon Atheniensis elo-	renæus 227	carit Virg. 465
quens 122	M	Menandri quædā ver-
Leonidæ imperatoris di-	Achanidam vi-	ba cū Terentianis col-
ctum 431	cit Philopœ-	lata 156
Leontium meretrix ad-	men 378	Menda & mendum 35
uersus Theophrastum	Macrobij furta 294	Menedemus Philoso-
scripsit 458	Machon comicus 32	phus 174
Lesbia Catulliana quæ	Magistratus & legis dif-	Mensas tollendi mos 1.
277	ferentia 354	& 2
Leucippus amore Da-	Magni campi in Africa	Mensa transuersa 431
phnes ardebat 102	qui 165	Meri principes exierūt
Liberi patris nomē affe-	Malorum magnitudo,	è ludo Isocratis 319.
ctauit Mithridates 108	vocem etiā eripit gra-	Merum quid ibid.
De liberis instituendis	ues iniurias passis 4	Metaphora ἐν τῷ ἀνάλο-
qui nā scripserint 257	Mammæ vocatæ nutri-	γος 152
Libertatis definitio 77	ces cur 359	Micio per c. non t. scri-
Libitinarij qui 21	Mandones 283	bendum 6
Librorū Aristotelis ge-	Manibus pedibūsq; ali-	Midia improbitatem
nus limatius quod 120	quid facere 251	quomodo significauit
Liburna 169	Marcellus Ceruini ⁹ Car-	Demosthenes 4
Lignea mulier quæ 354	dinal. adiuuandarum	Militia requirit dura
Liquidum 438	literarum studiosissi-	corpora 129
T. Liuius erga Polybiū	mus 250	Miltocythes Thrax à
ingratus deprenditur	Marcellus Virgil. 338	Cardianis necatus 7
257	Marcellinus Marcelli	Minæ Deorum nō fo-
T. Liuius in multis Po-	Virgilij F. 267	lent essent irritæ 59
lybium secutus 351. &	C. Marius agrū in Baiis	Mineræ auxilio im-
352	habuit 356	plorato, manus etiam
Lucere vnde dictum 237	Maris ac procellarū fi-	mouendæ 210
Lucilij locus, apud No-	militudo ad multitu-	Mineræ quartæ cogno-
num expenditur 85	dinis naturam transla-	mentum quod 193
Lucrum vnde dictū 237.	ta 122	Minerua Itonia 292
& 446	Maximus progressus	Minos in Sicilia inter-
Ludi piscatorij 297	58. & 59	fectus 291
Luere. 237	Medeam & Hecubam	Miro, agendi forma 473
Lunā cur vocarit Vir-	Euripidis conuertit in	Misere 335
gil. roscidam 250	Latinum Ennius 163.	Mithridatis Pergameni
Luteum 338. & 339	& 164. & 249	origo 48
		Mit

I N D E X.

Mithridatē omnib⁹ ver- tur 250
 borū honoribus affe-
 cerunt Tralliani 107
 Mnesilochus in scribē-
 dis fabulis adiuuit Eu-
 ripidem 160
μνημονικὰ ἀναρτήματα in
 scriptis Ciceronis 36
 Morbi & insanie voca-
 bulā *μεταφορικῶς* vfur-
 pata II
 De Moribus primus tra-
 ctavit Pythag. 223
 Mors miseris ac calami-
 tosis optanda 206. non
 semper poena 205. pro
 patria & gloria, contē-
 nenda 265
 Mortui decorabantur
 myrto 278
 Mortui sepeliebantur
 extra oppida apud
 Græcos 22
 Mortuorū corpora fer-
 uandi mos 336
 Mortuos in agris huma-
 bant veteres 252
 Mos scribendi in corti-
 cibus arborū & in ta-
 bulis 280
 Mulier lignea quæ 354
 Mulieribus Romæ vi-
 num interdictum 448
 Mulierū pudicitia quā
 diligenter à Romanis
 custodita, ac eadem a
 Lacedæmoniis negle-
 cta ibid.
 Munera placant deos
 204
 Muneris & doni diffe-
 rentia 198
 L. Murenæ causa quo
 tempore acta 99
 Mures ædiū ruinas præ-
 sentiunt 301
 Musæ rosis coronaban-
 tur 250
 Musca cæca, ludus pue-
 rilis 269
 Mutare 117
 Mutulus piscis 43
 Myrti ramulibustis im-
 ponebantur 281
 Myriā depopulati sunt
 Græci ad Troiam na-
 uigantes 73. & 74
 N
Nationes Cicero
 ni quid 162
 Naturæ aptum
 & accommodatū quid
 vocet Cicero 480
 Naturæ prima inuita-
 menta quæ Ciceroni
 ibidem
 Naues depressæ, & cum
 hominibus captæ quæ
 434
 Per Nebulā audisse 228
 Neoptoleum, quā po-
 tissimum ob causam,
 execratur Priamus 6
 Nexi qui vocati olim
 322. quo tempore solu-
 ti ibid.
 Nicander Colophonius
 scripsit Georgica 217.
 hunc secutus est Vir-
 gilius ibid.
 Nicetę Syracusij opinio
 400
 Nicias pictor 76
 Nicobulus Plautinus
 exemplum stultitiæ
 132
 Nicolaus Peripateticus
 scripsit librū de Mun-
 do 298. eiusdem patria
 ibidem
 Nimium 342
 Non putavi, locutio, cui
 nam Græcæ respōdeat
 72
 Notæ melioris vel dete-
 rioris homines 149
 Noua an veteribus cor-
 rectora 256
 Nouæ fabulæ quæ
 Nouus orator 390
 Nox an Erebo nata 36
 Nubes frontis & super-
 cilij 287
 Numidiam prætor re-
 xit Sallustius 178
 Nutrices cur vocatę pa-
 pillæ 359
 Nuptiæ innuptæ 171
 Nymphis rem diuinam
 faciebant Siculi 104
 O
O Literę in v mu-
 tatio 342
Obducere 262
 Occare & occatio 33
 Occæcare ibid.
 Ocelli qui metaphoricę
 152
 Odyssæ quænam pars
 vocetur *vevbiæ* 76
 Olynthiæ Demosthe-
 nis orationes antiquis
 etiam Philippicæ erant
 291. & 292
 Oratio, qualis quisque
 sit, indicat 148. & 149
 Orationis mollitudo &
 flexibilitas ceræ com-
 parata 173
 Orciui 289
 Orestes suffragio Mi-
 neruæ absolutus 236
 Oroetes non Orontes
 vocatus Darcæ prætor
 20
 Ostendere aciem 65
 Ostenta quæ Leuctri-
 cam pugnam anteces-
 serunt 281
 Ostento significatum
 regnum Dionysio 201
 Ostem

I N D E X.

Ostentare 425
 Ouidius improbatur 204
 P
P Transit sæpe in
 b 239. & 240
Pacuius Chry-
 tem scripsit 338
Palmulæ Nicolai quæ,
 & cur sic vocatæ 475
Papauer cur obiectum
 Draconi 58
Papillę cur nutrices vo-
 catæ 359
Parasiti, soliti fingi atro
 colore 103
Parentes qui Sallustio
 59
Parum 342
Pastoralis carminis ori-
 go 104
Patriam ornandi amor
 moderatus sit 318
Patron Epicureus 146
Pausanias superstitiosus
 scriptor 333
Pedis mensura 484
Pedibus trahi 396
Pelasgi qui apud Cice-
 ronem 8
Peloponnesum Deme-
 trius Pharius appella-
 uit Bouem 357. & 358
Peregrinantium habi-
 tus quis 31
Peregrinis ducibus exer-
 cituum an vtendū 136.
 & 137
Perichi quid dixerit
 Anaxagoras 215
Persæ cur natos ex se
 intra quinquennium
 videre nolint 230
Persarū sepeliendi mos
 167
Persarum in victu fru-
 galitas 173. 174
Perseuerantia 293
Personare aures 14
Pertinacia 293
Peruidere 367.
 & 368
Petafati qui nam soliti
 17
Petere cibum è flamma
 383
Petri Aclyonij error
 432
Petri Criniti error ibid.
Phagones 283. & 284
Pharos 358
Philemon docuit fabu-
 lam *επιποποι* 284
Philenorum aræ cur
 narrantur à Sallustio
 178
Philippeum 448
Philippus natura dica-
 tor 182
Philiſtus historicus cur
 breuis 160
Philocteta non acce-
 pit sagittas ab Hercule
 27
Philoteſta, quò perue-
 nerit 417
Philolaum Pythagoreū
 audiuit Plato in Ita-
 lia 391
Philopœmen, magister
 Polybij in disciplina
 militari 378
Philosophia vallatur dia-
 lectica tanquam sæ-
 pimento, expressaque
 sententia ex Græco 25.
 & 26
Philosophica scripsit
 Cicero in senectute 41
Philoxenus qualis 32
Phœnices mercaturæ
 dediti 204. in Græ-
 ciam vitia comporta-
 runt ibid.
Pica musicorum instru-
 meutorum voces red-
 dens 155
Pice torquebantur son-
 tes 134
Picris herba 463
Pictorum nimia notata
 licentia 62
Pieria rosarum sedes
 250
Pierius Valerianus 275
Pillos euellendi è cor-
 pore mos 134
Pinus conigera 241
Pinus virgultum 468
Pisaram situs vetus nūc
 immutatus 298
Piscatorij ludi 297
Pisces magni comedūt
 paruulos, prouerbium
 etiam Græcis vfurpa-
 tum 91. & 92
Pisces venerabātur Syri
 210
L. Pifo quomodo repre-
 henderit C. Cæsarem
 129
Platanus sponte nasci-
 tur in Thuscia 250
Platonis ac Xenophō-
 tis refellendi acuta ra-
 tio 46
Platonis ardor animi
 in artibus perdiscen-
 dis, & peregrinatio
 391. carmina 369. Dia-
 logi tempore M. Var-
 ronis eundem ordi-
 nem sortiti videntur
 quem nunc habent
 316. diligentia in com-
 ponendis verbis 148.
 epistola ad Dionis pro-
 pinquos plena opti-
 marum sententiarum
 147
 Plato

I N D E X.

Platonis ornatum & elegantiam admirabatur ac studebat exprime-
re Cicero 45
Platoni quid dixerit Timotheus 317
Platonis rationes de poetarum fabulis reiciendis confirmatae aliis exemplis 11. & 12.
Scommma in Gorgia 71
Platonem studiose imitatus Cicero 173
Plautus Mercatorē suā transtulit ex Philemone 384
Plinius in historia temporūque ratione fæpè peccat 278. & 279
fabulosa de Aethiopia quibusdam populis narrauit 485
Plumbeus gladius Ciceroni quid 252
Ad Plures penetrare 23
Plutarchus cur de Cicerone modestius iudicet 410. & 411
Plutarchus fallitur memoria 36
Plutarchi erratum 165
Plutarchi oratio aspera & morosa 438
Poculum boni dæmonis 1
Pocan dono accepit fagittas ab Hercule 27
Pœna, qua Censores afficiebant eos qui culpe affines forent 273
Poète verū officium an ignorauerit Cicero 121
Poetarum fabulæ quantopere obsint teneris puerorum mentibus 11. & 12
Poetarum phantasiæ, vigilantium somnia 433
Polemo Atheniēsis 317
Politianus Ciceronis erratū animaduertit 36.
quomodo Strabonis locum cōuerterit 471.
Sex. Pompeium de vetustissimo exemplari descripsit 317
Polybius quibus magistris vsus 319. huius in historia præfatiā ibid.
Polybij cōsilio vsus Scipio minor 377
Polybium in multis sequitur T. Liuius 451
Polycratis infelix exitus 20. sandapila deponatus post necem ibid.
Pompeius Alexandri Magni facta æmulator est 66
Pompeius quos versus Sophocleos pronunciauerit 93
Cn. Pompeius spreuit voluptates 111
Cn. Pompeio honores habiti à L. Sylla 66
Pontes & per pontem ferre suffragia 320. & 321
Portij Licinij tetrastickum purgatum 207
Poscunt maioribus poculis 398
Possibile 225. & 226
Post homines natos 306
Pote 225. & 226
Præfectus mulieribus quis Græcis 381
Prærodere digitos. vel manus 49
Præsentia exempla Ciceroni quæ 195
Prata vnde dicta 162
Premere forum 259
Principes in acie quoloco positi 164
Principia, quæ dicantur in castris 38
Prior 45
Problemata Aristoteli adscripta, an huius auctoris propria sint 463
Procudere 309
Prometheo Theffalolo quid vsu venerit 112. 113
Pro sua parte 437
Protagoram Platonis vertit Cicero 13. & 342
Ptolemæium gymnasium Athenis 480
Pueri quomodo discabant equitare 130
Puerorum educatio antiqua, dura & seuera fuit 469
M. Pupius Piso 419
Puerorum institutionē qui nā scripserint 257
Putare 79
Putei anima aqua est 51
Pygmalio rex Cypri Didonis frater 209
Pyrrhi munera repudiata à Romanis 409
Pythagoræ præceptum de precandis Diis 170. & 171
Pythagoras primus tractauit de moribus 223
Pythagoreus fuit Aeschylus 154

Q
Vadrantaria vocata Clodia 727
Qualus & quasillus 159
T. Quintij festiuū ingenium 305
Quintilia, cōtra Ciceronem

I N D E X.

nem sententia reiciitur 229
Quot particula geminata sæpe à Varrone 161.
Quotquot annis Varroni quid 162
R
Retellendi modus aduersarios à definitione falsa 46
Regiæ potestati qui se committit, omnem sui potestatem amittit 93
Recinium 341
Reflexus quando ab ære fit 482
Reipublicæ & maris cōparatio 122
Remigium quid vocauit Virgilius in aibus 483
Repagula 432
Res nonnullæ diligenter à veteribus narratae quæ non erant necessariè pposito ipsorum 178
Res notæ debent accuratè explicari 378. & 379
Romani cur in funeribus Tubicines adhibebant 156
Romani repudiarūt munerera Pyrrhi regis 409
Ros Iouis ac Lunæ filius 250
Roscidam cur vocarit Lunam Virgilius ibidem 378
Rosis coronabatur antiquitus Musæ 250
Ruinis imminentibus mures præmigrant 300
Rumpere vocem 168
Rubrius homo improbus 248
P. Rutilium accusauit Apicius 391
S
SABINE latebræ 327
Salem quid in mulierib. vocauit Catul. 209
Sallustius Græcarum literarum studiosus fuit 116. quomodo videtur res honestas vituperare 85
Sallustij & Tullij aduersariæ orationes non videtur eorundem auctorum esse 238
Sallustij Theophrastique conciliatio 187
Samnites qui 102
Sandalium 249
Sandapila quid 20
Sanguinis plenū quid Plauto 481
Sanguis integer ibid.
Sapiens magistratū semper gerit 199
Sapphonis carmen colatum cum Horatiano 189
Sardanapali sepulchri inscriptio displicuit Aristoteli 478
Scaurum accusauit Domitius 165
Scæna & scena scribitur rectè 314
Scenicæ mulieres 133
Scipio Minor vsus cōsilio Polybij 378
Sciron 244
Scommma in Salfamētarij filium 245
Scribendi mos in cortibus arborum & tabulis 280
Scribere in vento & aqua 154. & 155
Scribere vel dicere quod in buccam venit 193
Scriptis xij. ludere 75
Scriptulum ibidem
Sculponeæ 186
Sebastiani Corradi laus 283
Sedere 291
Sedes nouas inquirendi mos apud antiquos 66
Senectutis proprium vacillare memoria 36
Sententia eadem apud Ciceronem & Demosthenem inuenta 9
Sepulturæ genus laudatū à Democrito quod 336
Serapidis medicina 473
Serchius fluuius 298
Serui Comici qui 133
Seruis quando concedebatur vt largius biberent 127
Seruij error 168
Seruilius lacus vnde dictus 418
Sexagenarij de ponte deiciiebantur 321
Siccitatem in Persis cur vocet Cicero 173. & 174
Siccum quid interdum 174
Siculi rem diuinā Nymphis faciebant 104
Signa innata quænam Aristot. 135
Smyrna, Cinnæ poèteæ carmen 409
Smyrnæorum plebiscitum

I N D E X.

tum in Castriciū mor-
tuum 22
Socrates quid de Plato-
nis Lyfide 232
Solarium 387
Soleæ 186
Soli fumus 440
Solidum quid 245
Solis reuerentia antiqui-
tus 479
Somnium de interfecto
à caupone Megaris
345
Sorsum 474
Sortes ex qua materia
fiebant 476
Sortes in urnam aquæ
plenâ coniciendi mos
ibidem
Spargere & dissemina-
re sermonem 174
Species cogitata 192
Spectans pro spectatore
239. & 240
Spissum 78
Stabile quid Plauto 145
Stagna vnde dicta 81
Sterile 316
Stipatores antiquitus la-
trones 289
Stœchadis herbæ ma-
gna vis in Hetruria 351
Stœchades insule cur sic
dicta 351
Stoicorum admirabilis
sententia 200
Stolidum cur vocet ve-
ternum Catullus 225
Strabo quis dicatur 339.
& 340
Stratificlea ad suppli-
cium ducta quæ nam
dixerit ad natos suos 7
Strato innocens cuius à
Midia iniuria affe-
ctus 4
Stratonici citharistæ fa-
ceta vox 32
Strigosi equi 64
Strophium 330
Suber vbi nam copiosè
inascatur 45
Suberem cur in Calceis
gestabant Græcæ mu-
licres 274
Subigere 207. & 208
Sudæ sententia de cu-
bito 484
Suum mansuetorū non
meminit Virgilius in
Georg. 281
Supercilium 411. & 412
Superciliorum subla-
tio, irati animi nota 125
Syphax quo tempore
mortuus 377
Sybarita quam re mo-
tus mutarit iudicium
de contemnenda mor-
te 61
L. Sylla honores habuit
Pōpeio adolescenti 66
Syrorum superstitio 210

T

Acitus sensus 222
Talthibi⁹ præ-
co Agamem-
nonis 163
Tangere 159
Tarentini in militia qui
145
Tarentinorum vrbis si-
tus 22
Tartari origo Græca est
316. & 317
Telam texere 70
Telephum magnificè
de se loquentem cur
tradiderit Horatius 239
Telephus ab Achille
vulneratus & curatus
73. & 74
Telephus inductus à

Tragicis tacitus 314
Templi Dianæ Ephe-
siæ deflagratio quan-
do 287
Tempori parcere, quid
Ciceroni 196
Tendere manus 216. &
217
Terentius multas sen-
tentias à superioribus
Comicis sumpsit 249.
& 380
Teretianæ puritatis stu-
diosus Cicero 261
Terentianus accuratè
scripsit de metris 189. &
362. & 363
Terram moueri: cœlum
manere quinam opi-
nati sunt 400
Terram videre 439
Teucer nō possedit to-
tam Cyprū 208. & 209
Themistoclis dictū 346
Theodori Cyrenæici
scōma in Stilponē 473
Theodorus Cyrenæus
quid responderit Ly-
simacho 227
Theodori Gazæ con-
uersio ex Cicerone ex-
penditur 32
Theophrast. librum πε-
ρὶ ἔνδωμονίας scripsit
386
Theophrasti Sallustii-
que conciliatio 187
Theophrasto falsò attri-
buitur libellus qui πε-
ρὶ γαστήρας inscribitur 302
Theophrastum vbinam
secutus Virgilius 254
Theopompus Cnidius
306
Theriaca amaræ potio-
nis genus videtur 16
Thespizæ cur viscaban-

I N D E X.

tur 333
Theffali & Thebani pra-
uestolidè que Philip-
pum Macedonem lau-
dibus ornarunt 107
Tityrus pastor vnde di-
ctus 303
Thrasymachus Chalce-
donius 37
Thucydidis mali imita-
tores 55
Timæus & Callisthenes
cur inscribenda histo-
ria sæpe lapsi 378
Timæum Platonis ver-
tit Tullius 349
Timon poëta maledi-
cus 264
Timothei Atheniens.
vox examinata 317
Tinētus literis 175
Titanum è genere qui
vocentur 224
Titthe fabula Menan-
dri 39
Tituli Græci Latinarū
fabularum sæpe cor-
rupti 38
Tityrinum 302
Togarum forma apud
Roman. 341
Tollere pedes 216
Torquere oculum 339
Tragœdias excitare 388
Trahi pedibus, quid 396
Tralliani, omnes hono-
res verborum effude-
rūt in Mithridatē 107
Translata verba 410
Translationes aptæ ora-
tioni splendorem ad-
ferunt 344
Translatorum verbo-
rum notio solet ilico
declarari à veteribus
scriptoribus 41
Transuersamente 431
Triariorum locus in a-
cie quis 164
Tribuum libros scripsit
Varro 294
Tritum familiarè mque
scriptorem aliquē ha-
bere 335
Troianorū maior quā
Græcorum clamor in
prælio 166
Tubarum sonus Romę
adhibebatur in funeri
bus honestorum ho-
minum 155
M. Tullius. vide Cicer.
Turpem rem, quā le-
pide tetigerint De-
most. & Plautus 380
Turmere terras 333
Turgere gemmas ibid.

V

Agire 296. 297
Valere verbū
quid inter-
dum 8
Varro scripsit de liberis
educandis 258
Varronis & Hesiodi sen-
tentia diuersa de No-
cte 36. & 37
Velia vnde dicta 295
Vellera ibidem
Venatio, rei militaris
meditatio quædam 85
Venationis laudem scri-
psit Xenophon ibid.
Veneri cur dicata colū-
ba 43. & 44
Venti, principium mo-
tus vnde ducant 342
Ventre deditos homi-
nes quibus nominibus
vocabant Romani 283
Venus dearum maxi-
ma à quo iudicata 221
Verba nautarum ad of-
ficia Remp. regētium
traducta 114.
Verrere ædes 180
Vertēdi Græcas fabulas
ratio apud antiquos
scriptores 99
Vertex 341. 342
Veste solebant aliquan-
do donari milites 16
Vestibulum 444
Vestimēta acarum cur
illinebātur gypso 366
Vetera an recentiori-
bus correctiora 256
Veterum cur stolidū
vocet Catullus 125. 126
Victoria bello ciuili par-
ta, non omnibus solet
probari 381
Victorij castigationes
posteriores in episto-
las Ciceronis 245
Victorij institutum in
scribendis hisce libris
vide in epist. ad lect. in
fronte operis.
Vicus Iugarius 418
Videre quasi per caligi-
nem 228
Vincentius Borghinus
259. 389
Vini quoddam genus
abortum gignens 123
Vinum interdictū Ro-
mæ mulieribus 448
Virgilio adscriptū car-
men creditur esse Ca-
tulli 473. 474
Virgilius de suib. man-
suetis nullam fecit mē-
tionem 305. quosnam
secut⁹ in Georgicis 254
Virgines formosæ ocu-
lorum ægritudines 20
Virum à viro legi quid
331
Viua præsentiaq; exē-
pla quæ Ciceroni 195
Vici

I N D E X.

Viciscendi ratio dira quænam 6	Voluptatem, malorum escam esse dixit ante Ciceronē Plautus 55	De Vxore ducenda cō- filium 461
Vlysses furcens comœ- dia Sophoclis 121	Voluptas fugienda iis qui aliquid laude di- gnum gerere volunt III. & 112	Vxoribus primum do- mum ingredientibus dabantur claves 18. & 19
Vocalulorū notio ali- quando cum ætate im- mutatur 15	Vocalium concursum nō sempervitavit De- mosthenes 324	Vnum quid Ciceroni in epistola ad Trebat. 29
Vocalium cōcursus vi- tandus 212. & 213	Vocabales 77. & 78	Vrbani competitores Cicer. qui ibid.
Vocare quid, & voca- tionis 77. & 78	Vulcanalia 297	Vtiles res idoneis tra- ctandæ temporibus 28
Voluntas, non facta spe- ctari debet in iudicā- do 112	Voluptas corporis an aliqua expetenda 382	Vulcanifabrica, quolo- co 343

GRAECARVM VOCVM
I N D E X.

 Α	ἀνδρείου 126	βέλτιον 46
Γαβού δαίμονος 73	ἀπαλλάξαι καλῶς ἢ κακῶς 73	βοντήρι φήμη 139
ἐπιγραφὴ καὶ 73	ποτήριον 1	βοσρυ χίτριον 148
ἀγάλατα ἀγο- 315	ἀπὸ ἀκρέμονος 254	Γάμος ἄγαμος 171
ῥᾶς 315	ἀποουφίω 25	γέννητὰ 161
ἀγορεύειν παύρα 270	ἀπορρατυμεῖν 128	γένεσται 159
ἀγρωσις 98	ἀπροσάσιον 123	γῆσα 455. & 456
ἀήθως 466	ἀπτεισται 169	γελῶν 446
ἀθλίως 335	ἀρεσκῶ 132	γῆ σημαίνει 241
ἀθάλακ, ἢ ἀθαλίη 343	ἀρχόμενοι 59	γυγενεῖς 136
ἀρειν, καὶ ἀρεθὴ σκέλη 216. & 217	ἀρχιτέκτων ἐπιβεβλῆς 189	γλώσσης χείριον 356
ἀρεσις 161	ἀσση 230. ἀσώδης 231	γνώσι σαυτὸν 128
αἰτῆν τὴν μέριονα 398	ἀσώροι 476	γνώμιον ἔχειν, καὶ ψυχὴν 6
ἀκροαματικὸν 120	ἀτρεκειαν εἰπεῖν 407	ἔχειν 6
ἀκρωτήριο 190	ἀτροφῶ ἵππος 64	γνωρίζομαι, καὶ γνωρίσμαι 148. & 149
ἀλάομαι 42	αὐτανδροὶ νῆες. καὶ σῆρ αὐ- τοῖς ἀνδράσιν 471	γράφειν ἐν φρεσὶν καὶ ἐς τέ- τρα 154. & 155
ἀλμυρὸν κάλλος 209	ἀφρημένον 150. & 151	φραγ 381
ἀλογῶ ἀισθησις 222	ἀφοσιώσεως ἐνεκα 143	γυμναστικὸν 381
ἀμυχανία 152. & 133		
ἀνισθησία 53	Β	Δ
	βαμβάλλειν 307	Δαικτικὸν 479

I N D E X.

ἀείξαι ἀναμιν 65	ἐτυμολογία 294	κισύβιον 294
ἀείπειν ὑποδείξιμα 71.72	ἐυδαίμονες, καὶ ἐυδαιμο- νία 386	κλέμμα 422
ἀευστοῖος βαφὴ 75	εὐδαιρ 113	κλέπτειν ἀκροάσειν 426
ἀιασρέφειν ὀφθαλμῶν 340	εὐδαιρ 183	κλέψω 386
ἀισθησις 348	εὐλογῶ ἔξαγωγή 93.94	κλήσεις 78
ἀιορῆς 354	εὐτυχίαι, καὶ εὐτυχία 386	κλῶνας 254
ἀιορῆς καὶ 350	εὐχῆς ὁμοία 360	κνέφας 127
ἀιορῆς 427	εὐχῆς ἀξία διαπραγμάτιστα 359	κοιμητήριον 126
ἀιορῆς 427		κολῶν 53
		κόλλοι 53
		κοιμητῆριον 425
		κόρραι ἀλγυμδόνες ὀφθαλμῶν 21
		κράδι 255
		κρηπίς 322
		κροστῆτα 244
		κύκλος 133
		κωμικός μάρτυς 469
		λαβὴ βιώσας 433
		λακίτις 64
		λάπισμα 425
		λάτρον 289
		λέγειν καίρια 114
		λεπτολογία 402
		λίκοι 471
		λόγοι 305
		λοχία 87
		Μ
		Μανία 11
		μεγάλα πεδία 165
		τὴν μέριονα αἰτῆν 398
		τὸ σὺν μέριονα 437. τὸ ἐαυ- τοῦ 390
		τὸ μέριον 114
		μέριον τέμνειν 13
		μετὰ μέριονα 426
		μετὰ μέριονα 302
		μέριον 6
		μενυτῆς ἡρακλῆς 61
		μῆνις μετὰ μεριον 466
		μετὰ μεριον 54
		μετὰ μεριον 49
		μῆνις χαλκῆ 269
		Ν
		Νευροπάθεια 76
		νεκία Ομήρου 123
		νέμειν προσάτιον 123

I N D E X.

νέφθ' ἀφ' ὄρου	287	περιβόητον εἶναι	131	συμφορὰ	419
νηστίας ὄρει	151	περιεργὰ	44	σὺν τοῖς θεοῖς	32
νοήν' ἰδέα	192	πηλὸς οἶνος	403	σιωπηκομίλει	184
νοκτεγερσία	39	πήρα	406	σύνθετον	429
Ξ		πῆχυς	484.485	συστήσια	417
Ξένων ὑπόδοχαί	71	πιττῆρ	134	σύσσεια	450
Ο		πλαγίδη	170	συσρογγύλλει	437
Οδυσσεὺς μαινόμενον	Σο-	πλαττεῖαδ' τρόπον	131	σφαῖρα, καὶ σφαῖραν ποιεῖν	
φολλέους	121	πλείονες	23	436	
οἶν' Αερίουσι	295	ποθεῖν	396.397	σχῆμα	197
δινωχέει	10	ποιεῖν ὑδωρ	325	Τ	
διόνη	226	πολεμεῖν χρόνῳ	138	Ταριχεύειν	167
διχετα	447	πολλὰ χάρειν	8	ταυτὸν ἐκείνῳ	177.178
δλ' καὶ πᾶς ἦρ	442	πολυέλης ἀνάλωμα, τί	197	τίθεαδ' ὑπὸ πόδι	260
ἐμύσε βασιλείου 139. & ἐμύ-		πομπικὸς Ἡρακλείδης	337	τίτυρ' καὶ τίτυρινος ἀν-	
σε χωρῆσαι	ibid.	πρόηλον μῆλον αὐτῆν	398	λὸς	302
δνειδίξειν & δνειδίξομαι		πραγματικῶς φιλοσοφεῖν	47	τομή	203
23		προθεραπεία	157	τραγωδεῖν	388
δξυ	107	προσάτης	123	τρίξ' ἐξβάλλειν	476
δπὸς	52	πρόσωπον πόλεως	315	τρίψαι μέτωπον	128
τὰ ὄρατὰ	192	πρότερον	45	δ τρώσας καὶ ἰάσεται	455
δργᾶν	333	πρόπρεπτικὸς λόγ'	60	καὶ τυφλῶ δῖλλον	182
δργῆν	333	πρώτον ὁμῆον, καὶ πρῶ-		Τ	
δρεκτὸν πρῶτον	480	τον δρεκτῶν	480	Υγρὸν	438
δσίας χάρειν ἢ ἐνεκα	143	πῶχεύειν	205	ὑδαρὴν καὶ ὑδαρῆς	10
δυν' ἀν' ὠμίω	79. & 80	πυκνόν	245	ὑθλ' καὶ φλυαρία	96
δφρὺς	411.412	πύξ'	240	ὑλακτεῖν, καὶ ὑλάγματα	
δψ	151	πυρίαι	240	550	
Π		Ρ		ὑπαχθεῖς	389
Πάθ' ἐγκεχωσμένον	175	Ραβάτ'ειν	280	ὑπερβολή	342
πάλαισμα	25.378	Ρήξαι φωνήν	168	ὑπῆκοι	59
πάντ' εἶναι τινί	441	Σ		ὑποδείκτικὰ δέεινα	71.72
παρβλέπειν	368	Σάριον δῶμα	181	ὑπόδοχαί ξένων	71
παρβολά	313	σανδάλιον	249	ὑπόξυλον	354
παραδύεαδ' εἰς τινὰ τόπον	63	σιδηρῶς ἀνήρ	413	ὑπόρρειν	14
63		σνάφιν	367	ὑπόπια τὰ	329
παραπέλασμα	103	σίρωμ	244	Φ	
παρατίειν	399	σιληρὸν ἦθος	33	Φαινόμενα σώζειν	400
ἀπὸ παραπάδι	255	σεγνὸς	81	φάλανα	240
παραφαγᾶν	268	σέλεχ'	254	φανερὸς μηρίδες	448
παρονομασία	325	σέξαι	82	φῆμιν πολεμεῖν	39
πατᾶν	259	σὸλ'	97	φιλεῖν	153
πέδιαι	213	σροφίον	330	φλυαρία καὶ ὑθλ'	96
πέφον καὶ χερσαῖον	119	σύνκρουσις φωνηέντων	211	φραγμὸς	26
πεινῆρ, ὅτε μὴ τυραννῶσι	56	σύνκρουσις	324	Χ	
πενταπῆχ' ἀνθρώπος	484	συγκυκᾶν	362	Χαλκὴ μύια	269
περιβαρίδες	249	συσυγία	450	χαρακτῆρ	148.326.406

I N D E X.

χαρακτῆρ	288	χρόνος φέλου	195	Ω	
χαρακτῆρ	289			Ωδίνε	317
χέραι καὶ πόδι	251	χέλιον	307	ὠρολογίου	387
χέλι'	412	ψαλλίση	ibid.	ὠχέλο σὺν μέσῳ	447
χέρσ' καὶ χέρσοι	42	ψυχὴν ἐχέειν καὶ γνῶσιν	6	Φ	
χέρσοι	459	ἐχέειν		Φ. N. I. S.	

Excudebat Bartholomaeus Frein,

4. No. Maias,

I 5 5 4.

N ij

98 autem in iudicialibus aut actionibus loco proponitur
ut in l. actionibus § ff. de actionibus et o. de
actionibus. l. § ff. de actionibus et o. de
de pro cura et o. de § ff. de notis iudi.
ca et o. § ff. generaliter de § ff. de
personis § ff. de iudicibus in iudicia de actionibus
§ ff. de actionibus et o. de loco § ff. de
iudicibus

onus confusae quantum

En. li	grana	fructu	ovis
grana	ten sibu	tant	nomem
fructu	tant	quid	fructu
ovis	nomem	fructu	grana

grana	fructu	ovis
fructu	ovis	grana
ovis	grana	fructu

6 24 6 ar af
 6 24 6 ar af
 6 24 6 ar af
 6 24 6 ar af
 6 24 6 ar af
 6 24 6 ar af